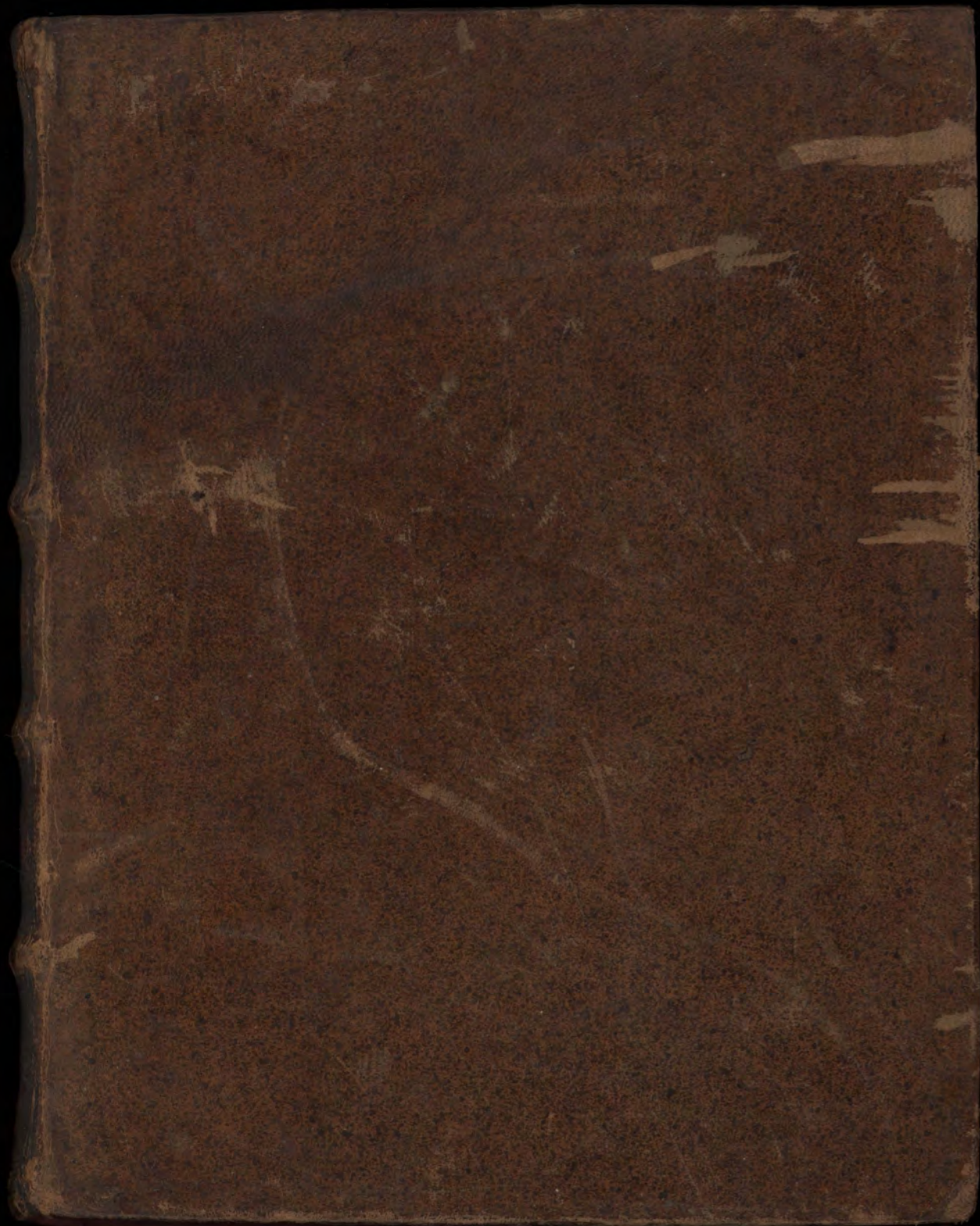

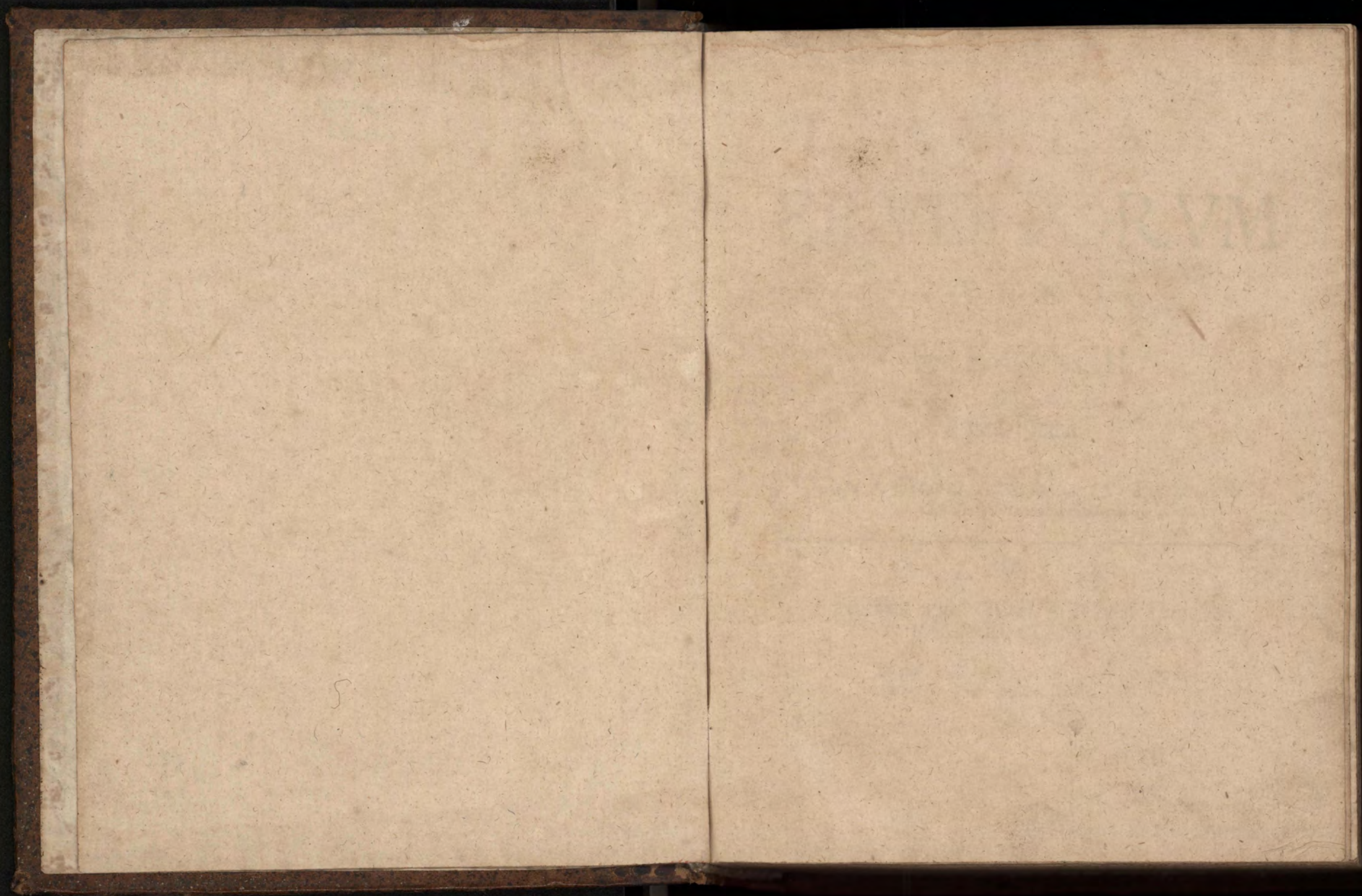
WIMBP
Opolo

11

13 st.

Akc VI 314
20/62 C

ACTA
ERVDITORVM

ANNO

MDCXCII

publicata.

*Cum S. Casarea Majestatis & Potentissimi
Electoris Saxonia privilegiis.*

L I P S I Æ.

Prostant apud JOH. GROSSII Hæredes
& JOH. FRID. GLEDITSCHUM.

Typis JOHANNIS GEORGI
A. MDCXCII.

ACTA ERUDITORUM

ANNO
MDCXCII

publicata.

Cur. S. Caspari Majestatis & Potentissimi
Electoris Saxonie praesidentis.

LIPSIÆ

Prostant apud JOH. GROSSII Hæredes
& JOH. FRID. GLEDITSCHUM.

Typis JOHANNIS GEORGI
A. MDCXCII.

N. I. ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ
Calendis Januarii, Anno MDCXCII.

*HISTORIÆ BRITANNICÆ, SAXONICÆ, AN-
glo-Danicæ, Scriptores quindecim, ex vetustis Codi-
cibus Manuscriptis editi, opera Thomæ Gale
Th. Pr.*

Oxoniz, e theatro Sheldoniano, 1691, in fol.

Constant Alphab. 9. plag. 9.

Historiæ suæ patriæ, literarum beneficio, ab oblivione vindican-
dæ plures studuerunt Angli, Scoti & Hiberni; & vel in-
de usque a prima regnorum origine orsi, vel certi definitique
temporis ambitum complexi, insigniores suæ gentis res gestas
memoriæ mandarunt literisque consignarunt. Verum ea fuit tantum
non omnium calamitas, ut temporum suorum tenebris involuti, dum
a Barbaris regna devastantur, cum iisdem ipsi simul stragem paterentur
& interciderent; qui autem non adeo immiti urgebantur fato, in mona-
chorum, Benedictinorum præcipue, claustris asservati delitescerent,
& longa nocte premerentur. Quosdam horum in publicam lucem
inde protraxerunt, & relicta ab iis historiarum monumenta protule-
runt (ut Jo. Lelandum taceamus, qui, dicente Jo. Baleo Cent. VIII de
Script. Britann. cap. 81. exoletos seu ab usu remotos, atque adeo in
oblivione pene sepultos Britannicos autores solus refuscitavit,) sub
finem præterlapsi sæculi & hoc (quod & ipsum ad finem decurrit) sæcu-
lo, e Bibliothecarum tenebris veteres Scriptores Anglos eruentes,
omniumque conspectui exponentes, ac libros eorum vel integre trans-
scribentes, vel antea editos corrigentes, varias lectiones colligentes,
& obscura loca annotatiunculis subinde illustrantes, doctissimi diligen-
tissimique viri, *Matthæus Parkerus* Archiepiscopus Cantuariensis

A

A. 1570

ACTA ERUDITORUM

2
A. 1570, 1571 & 1574. *Hieron. Commelinus* A. 1587. *Gul. Howardus* A. 1592. *Henricus Savilius* A. 1596. *Gul. Camdenus* A. 1602. *Andreas Duchesnius* A. 1619. *Rogerus Twysden* A. 1652. Quas collectiones præclaras meritissimoque æstimandas Seldenus censuit; utpote rerum ante actarum, civilisque inde, tam circa sacra quam profana, disciplinæ liberius & serio eliciendæ amantioribus universis gratissimas acceptissimasque. Neque enim generalem totius regni historiam quisquam cognoscet, qui non res quoque in singulis provinciis gestas & populorum ecclesiarumque etiam privatarum historias perspexerit. Quocirca ejusmodi præcisa monumenta, quotquot indagare licuit, summo studio congesse runt illustres & patriæ posteritati que consalentes viri, *Robertus & Thomas Cottoni* Equites & Baronetti, *Th. Cromwellus*, *Thomas Howardus* Comes, Comites *Arundellii*, *Jo. Foxius*, *Jo. Bodleus* & alii, bibliothecas instructiores qui adornarunt. Eo forte consilio, ut quia integra gentis Anglorum historia nulla adhuc extat, (nam *Polydorum Virgilium*, ut hominem Italum & in rebus Anglicis hospitem, neque in republica versatum, nec magni alioqui judicii vel ingenii, pauca ex multis delibasse, & falsa plerumque pro veris amplexum, historiam reliquisse, cum cætera mendosam, tum exiliter & jejune conscriptam, censet Savilius) si maxime nonnulli inter autores, quorum scripta collegerunt, non ea dignitate res gestas exposuerint, quam suscepti operis magnitudo postulabat; quod infimæ sortis quidam essent, ac proinde putidis ineptiis & anilibus fabulis rerum gestarum narrationes contaminassent: alii tamen, ab eruditione, prudentia, ingenio & eloquentia instructiores, hos quasi ad manum haberent commentarios, unde peterent, quæ ad contexendam historiam Anglicam integram omnibusque numeris absolutam pertinerent. Hac spe, qua exoriturum perfectæ historiæ istius conditorem confidit, monumenta talia e Bibliothecarum ejus regni arcanis & incarceratione, ut loquitur, deprompta hodie evulgat, disiectosque ac palantes scriptores colligit, & conquisitos voluminibus coarctatos publicæ luci exponit *Thomas Gale*, Oxoniensis Episcopi Joannis Fell crebris hortatibus, & cum moreretur, obtestationibus, ut ineditos rerum Britannicarum scriptores evulgaret, incitatus. Prodiit septem abhinc annis e theatro Sheldoniano ejusmodi volumen, Ingulsi historiam Croylandensem, Petri Blefensis continuationem, Chronica Mailro-

sensia,

MENSIS JANUARIi A. M DC XCII.

3
sensia, Annales Burtonenses, & Croylandensis historiæ continuationem complexum, in Actis anni 1685 p. 143 a nobis memoratum. Alterum volumen ad ejusdem instituti rationes congestum A. 1687 a Galeo evulgatum est, quod annales Marganenses, Thomæ Wikes chronicon, Annales Waverleiensis, Itinerarium Richardi Regis & aliorum in terram Hierosolymorum autore Gaufrido Vinefalso, & Walteri Hemmingfort de gestis Regum Angliæ chronicon continet, in Supplementis Actorum Sect. II p. 108. 109. recensitum.

Proxime præterlapso anno nova exiit sylloge, quam tertii voluminis nota insignire possemus, nisi Autori (incertum, quam ob causam) aliter esset visum, qui nulla primi voluminis mentione facta, opus hoc ita instruxit, ut duabus partibus constet, quarum posterior eos complectatur scriptores, qui modo memoratum sub titulo *secundi voluminis Historiæ Anglicanæ scriptorum* A. 1687 editum codicem implent; prior autem quindecim exhibeat vetera monumenta, ex vetustis codicibus deprompta, nuperque demum edita, quæ jam enarrabimus.

Primo loco *Gildas* extat monachus & abbas cœnobii Banno-
chorensis, cognomento *Sapiens* (diversus a *Gilda Cambrio* poeta insigni, de quo Gyrald. dial. 5. de Poet. & Baleus Cent. I. Scriptor. Brit. cap. 24. & *Albanio*, de quo idem Baleus Cent. I. cap. 50. nec non Quarto seculi noni scriptore, apud eundem Cent. II. cap. 21.) seculi sexti scriptor. Hujus *de excidio Britannie* liber querulus aliquoties antea editus a Cuthberto Tonstallo, Pol. Virgilio, Jo. Josselino, Hier. Commelino & aliis, jam ex antiquissimo codice Cantabrigiensi manuscripto recensitus prodit, annotatis variis lectionibus, & sub-
jecta ejusdem *epistola*, e verbis Sacræ Scripturæ maximam partem contexta, in qua Britannorum vitia castigat, & quam atrocia isti a Saxonum adventu usque ad tempus illud, quo ista tradebat, perpeSSI fu-
erint, acerbe queritur, regulosque Constantinum Cadorum, Aurelium Conanum, Vortiporium, Cuneglasum & Maglocunum hortatur, ut resipiscant, ne iram Dei gravio-
rem in se concitent. Quos omnes, seu duces, seu reges, aut regulos quomodo una epistola increpare potuerit *Gildas*, disquirat Vossius Lib. II. de Hist. Latin. cap. 21. ubi plura de *Gilda*.

II. *Vita S. Wilfridi* Episcopi Eboracensis, ab *Eddio*, sive *Heddio*, cognomento *Stephano*, monacho & presbytero apud Cantios, scri-

A 2

pta

pta seculo octavo, quo sub Osrico Northumbria rege clarus erat. Hanc juxta MSC. codicem Sarisburiensem emaculatam & auctam dedit.

pag. 91. III. *Eulogium Britannia*, scriptum a Nennio sive Ninnio Banchorensis cœnobii antistite, qui seculo septimo, sub Cadroano, Duce Britanno, Evangelii doctrinam per Cambrorum fines & Scotia insulas disseminavit. Plures ab ipso scriptos libros nominat Baleus & Pitseus; sed quod variis titulis idem insigniretur liber, totidem commentarios quot epigraphas ab ipso prodiisse, falso existimare istos scriptores, censet Galeus: qui ex variis varie corruptis exemplaribus Eulogium hoc sub titulo *Historia Britonum* nunc evulgavit.

141. IV. *Asserii Menevensis*, Episcopi Sarisburiensis, *Chronicon fani Sancti Neoti*, sive *Annales*, seculo nono vel decimo scripti: nam diem obiit A. 909. Is quoque vitam Aelfredi Regis, Tiguri A. 1575 editam, scripsit, & alios libros, Baleo Cent. II cap. 25. memoratos: eum autem Brianus Tvvynus lib. 2. de Antiqu. Acad. Oxon. p. 143. tantæ censet fidei, atque autoritatis, ut nemini unquam suspectus fuisse dignoscatur.

177. V. *Ranulphi Higdoni* monachi Cestriensis Ord. Bened. *Polychronicon* seculo decimo quarto scriptum, a mundi exortu ad auctoris usque ætatem A. 1343 ex aliorum chronicis deperditis contextum, apposita annorum supputatione. Sex constat libris, pro numero tum sex dierum quibus operatus est Deus, tum sex ætatum, in quas universa mundi historia dispescitur. Nec suæ solum gentis, sed & exterarum res gestas fuerat persecutus: compendio quodam ea complexus omnia, quæ sparsim & sine ordine apud autores in variis invenerat bibliothecis. In hac autem editione Galeus rescuit quæ Anglicam non spectant historiam; ea etiam, quæ ad Normannorum usque tempora scripserat, tantum exhibuit. Anglicam in linguam translatus fuisse hoc Polychronicon a Jo. Trevisa, & continuatum ad annum usque 1398, tradit Voss. Lib. III de Hist. Lat. cap. 2.

289. VI. *Gulielmi Malmesburiensis*, monachi Benedictini, Bibliothecæ *Malmesburiensis* (a qua cognomen accepit) præfecti *liber de antiquitate Ecclesiæ Glastoniensis*, seculo duodecimo exaratus (obiit enim A. 1142) ex vetustis membranis Bibliothecæ Collegii Trinitatis apud Cantabrigienses, nunc primum editus. Quinque hujus præstantissimi

mi scriptoris libros *de rebus gestis Anglorum*, duos *Historie novellæ*, & quatuor *de gestis Pontificum Anglorum*, edidit Henr. Savile, qui præclare admodum de eo sentit, ut ex Præfatione istius collectionis Londini A. 1596 in publicum emissæ colligere licet.

VII. *Vita S. Aldelmi* ab eodem Guil. Malmesburiense scripta; pag. 337. quam *Antiquitatum Malmesburiensium* nomine citat, & diversum a vitæ Aldelmi narratione scriptum esse existimavit Baleus Cent. II cap. 73. revera autem idem uterque liber est: quem propterea antiquitatum Glastoniensium libris sub titulo Libri V *de Pontificibus* subjunxit Galeus.

VIII. *Historia Ramesiensis*, sive liber de fundatione & beneficiis cœnobii Ramesiensis, ab anonymo, non ineleganti tamen autore conscriptus. Absolvitur 121 capitibus, quæ continentur partibus tribus: quartam autem, quæ statum & fortunam cœnobii istius ab ingressu Normannorum exponat, nondum inventam sibi Galeus queritur, etsi multum quæsitam. De regibus Ædgaro, Ædwardo, Æthelredo, Ædmundo, Canuto, Haraldo, Hardecnuto, Edvardo; Sanctis item Dunstano, Osvaldo, Æthelwoldo; Abbatibus, Ædnotho, Wlffio, Wythmanno, Æthelstano, Ælfvino; de S. Iyoni reliquiis aliisque varia disserit.

IX. *Historia Elyensis Ecclesiæ*, liber primus a quodam cœnobita istius monasterii seculo duodecimo scriptus, miracula & res gestas S. Æthelwoldi Wintoniensis Episcopi exponit; & qua ratione is emuonibus & donationibus cœnobium istud auxerit, enarrat.

X. *Historia istius liber secundus*, a Thoma monacho istius cœnobii seculo duodecimo scriptus; dedicationem Elyensis Ecclesiæ; ipsi factas donationes; Abbates Brithnodum, Ælsinum, Leofvvinum, Leofricum, Vulfricum; privilegia Ecclesiæ isti ab Ædgaro rege A. 970, & ab Æthelredo A. 974 concessa; reliquias etiam S. Wendredæ virginis in eam translatas describit.

XI. *Jo. Wallingford* Abbatis ad S. Albanum Chronica, Saxonum & Danorum reges Angliam occupantes, & nonnulla sub iis gesta, a temporibus Wortigerni A. 449 ad annum usque 1026 quo Edvvardus confessor regnavit, enarrat.

XII. *Radulphi de Diceto*, Londinensis Ecclesiæ cathedralis ad D. Pauli Decani, historia *de regibus Britonum*, seculo decimo tertio vide-

tur esse scripta. Numerantur in ea XCIIIX Reges a Bruto usque ad Cadwalladrum A. 689 mortuum. Post hunc enim, supervenientibus Anglis, Britones & nomen & regnum perdidisse referuntur, quod duobus millibus & quadraginta sex annis steterat.

pag. 560.

XIII. *De partitione provincie Anglice* in Shiras, Episcopatus & Regna *Anonymi* tractatus e MSC. codice Bibliothecae Arundellianae editus est. Shiras seu comitatus numerantur & recensentur triginta duo; Episcopatus viginti; Archiepiscopatus duo, Cantuariensis & Eboracensis, Gigantibus autem expulsis regnasse dicuntur Reges Britones nonaginta novem, quorum primus fuerit Brutus; Germanici nonaginta sex, quorum primus fuerit Hengistus; Anglici quindecim, quorum primus Alfredus. Particularia vero Angliae regna ab Hengisti temporibus sex fuisse, praeter Britonum regulos, qui residui erant, Carnovallenses & Wallenses Auctoris hujus aetate dicti.

565.

XIV. *Joannis Fordun* vel *Fordon* (nequaquam autem *de Forda* vel *Fordham* qui ab hoc nostro plane alius, coenobii Fordensis abbas & Joanni Regi ab auriculari confessione, de quo Baleus Cent. 3 cap. 66.) *Scoti-chronicon* sive *Scotorum historia*, seculo decimo quarto scripta. Incipit ab origine mundi, & Scotorum ex Aegypto profugorum Regem quendam *Geyrhelos* ejusque filium Hyber (a quo dicta Hybernia) memorat, rationemque transfretationis Scotorum in Albionem insulam exponit lib. primo. Aeneae Trojani abnepotem, Silvii Aescanio geniti filium Brutum, tres filios habuisse, Locrinum, Albanactum & Cambrum, qui Britonum regnum inter se diviserint; responsum audax legatis Julii Caesaris a Scotis datum; Christi nativitatem; conversionem Scotorum ad religionem Christianam sub Victore I Pont. A. C. 203 narrat libro secundo. De Palladio primo Scotorum doctore & Episcopo, Saxonum invasione, Britonum intestinis dissidiis, Gildae prophetiis, Arthuro rege, Sancto Columba, Colmanno, Merlino, &c. refert libro tertio. De bellis adversus Pictos gestis, Pictorum & Scotorum regibus, agit liber quartus. De consiliis Macduffi Malcolmo datis, & morte Eduardi liber quintus narrat. Tota autem historia haec ex Bedae, Galfridi Monumetensis, & Wilh. Malmesburiensis libris excerpta est.

701.

XV. *Flacci Alcuini* (Alevvini, Alahvini, Albini) poema *de Pontificibus & Sanctis Ecclesiae Eboracensis*, scriptum seculo octavo, ex MSC. Cod.

Cod. Remensi primum in lucem productum. Maximam partem ex narrationibus Bedae est contextum, variaque in eo miracula narrantur, & Sancti ac Episcopi recensentur Gregorius, Paulinus, Osvaldus, Wilfridus, Cuthbertus, Bosa, Egbertus, Wilbrordus, Johannes, Wilfridus jun. Egbertus, Baltherus, Echa, Aelbertus, Eanbaldus.

His quindecim vetustatis Anglicae monumentis Appendicem attexit Editor: in qua praeter *Plinii* p. 791. *Ptolemai* p. 735. & *Antoniniani Itinerarii* p. 742. loca de Britannia excerpta, quae Notis p. 787 illustravit; ex *Notitia Dignitatum Imperii* p. 745. & *Anonymi* Ravennatis Geographia Parisiis A. 1688 edita, ea referuntur, quae ad Britanniae provincias spectant; quorundam etiam Cis-Humbranarum regionum hydrae enumerantur p. 748. & Consuetudines ac jura Anglo-Saxonica ex libro censuali *Doomes-day* dicto p. 759. proferuntur: tandem Britanniarum antiqui populi, urbes, flumina, promontoria, ex collectione Gul. Camdeni juxta literarum seriem recitantur p. 779. & Genealogiae Regum Britannorum ex vetusto Codice, qui *Textus Rossensis* dicitur, depromptae, p. 792. exhibentur; subjecto locupletissimo indice rerum in hoc Anglicorum monumentorum veterum syntagmate occurrentium.

HET PARISCHE VERBANDHUYSEN &c.

id est,

Parisiensis Deligationum Officina, in qua modus quasvis partium corporis fracturas & luxationes deligationum ope restituendi ostenditur, autore Laurentio Verduc, jurato Magistro Chirurgo Parisiensi.

Amstelodami, apud Johannem ten Hoorn, 1691, in 8.

Constat plagulis 201, cum fig. an.

Quod tibi hic B. L. sistitur scriptum, in Belgicum & Gallico translatum idioma, Parisiis anno 1689 sub titulo *La maniere de guerir les fractures & les luxations qui arrivent au corps humain, par le moyen des bandages*, altera jamdum vice prodit. Deligatio enim uti Operationum Chirurgicarum utilissima & frequentissima advertitur, ab ipso

ab ipso Hippocrate in *Officina Medici* magni habita: ita post *Galenum*, *Vido Vidio* interprete, biga cum primis Gallorum, *Marque & Formy*, fascias hactenus modumque easdem singulis corporis nostri partibus rite aptandi accuratius edocuit. Utroque tamen horum superior nunc videtur Noster, dum de fasciis & fasciationibus tum in genere, tum in specie hic agens, non solum fasciarum longitudinem & latitudinem partibus admovendis proportionatas, cum convenienti emplastrorum, spleniorum & ferularum figura exacte describit, ac in Tabulis subjunctis nonnullas earum depingit, sed & deligationibus inutilioribus omissis, rationem optimā partes, & vulneratas, & fractas præsertim ac luxatas, cognoscendi, restituendi atque deligandi sollicitè indigitat, variisque hinc inde observationibus illustrat. Asciam nempe & Simmam, tanquam ut magis saltem & minus discrepantes, pro distinctis deligationis simplicis inæqualis speciebus haud agnoscit; Rhomboidem vero, capitis Rhombum, Semirhombum, Scapham, Cancrum, &c. inutilibus deligationibus accenset. Ossa nasi quamvis rarius luxentur, alterutrum tamen eorum in Chirurgo juvene a lapsu dislocatum & a se restitutum annotat. Præter alia vero observari meretur, quod Anchylosin circa genu in puella undecim annorum a vulnere enatam, ac ab aliis Chirurgis pro incurabili reputatam, tam remediis emollientibus, quam deligatione apta felicissime Noster sanaverit: quemadmodum omni quoque industria adhibita, dextrum in Viro sexaginta octo annorum masculè servavit pedem, cum hic ulcere jamjam & carie affectus, a rota porro currus lignis onerati ter transgrediente insigniter vulneraretur, frangeretur & comminueretur, ac ob gangrænam mox supervenientem amputandus aliis videretur. Occasione hac data, ea ligaturæ species nobis commemoranda venit, quam a *Morello A. 1674* inventam & *Tourniquet* denominatam, Galli in artibus rescindendis horumque aneurismate aperiendo pro hæmorrhagia evitanda solent adhibere, tanto magis quod nemo hactenus eorum, quantum nobis quidem constat, nisi Autor noster & Anonymus ille, qui *l'Art de saigner Parisius A. 1686* in lucem emisit, descriptam eandem exhibuerit. Omne autem artificium ab Operariis plebejis moles compingentibus (*Ballenbindern*) sine dubio petitum in eo consistit, ut membro fasciæ primum circularis supra simile splenium ita applicetur, ut parvum saltem spatii bacillo cuidam recipiendo relinquatur, hinc ipse bacillus fasciæ subjectus circumagatur, usque dum membrum sufficienter undique compressum appareat.

DICTIO-

id est,

Dictionary Mathematicum, sive Idea generalis rerum Mathematicarum, in qua continentur termini hujus scientiæ aliarumque complurium cum rationibus paulatim ad cognitionem universalem Matheseos ducentibus:

Autore Dn. Jacobo Ozanam Professore Mathematicum Regio Parisiensi.

Amstelodami ad exemplar Parisiense sumptibus Huguetanorum, 1691, in 4. Constat Alphab. 4. plag. 3. & figurarum æn. plag. 6.

Licet Dictionaria alias scribi soleant ordine Alphabetico, clarissimus Autor tamen Synopsin hanc suam Mathematicam, terminos Mathematicos ordine materiarum explicantem, sic appellare voluit; terminos autem quæsiturum indice adjuvit: gemina hac opera de literis Mathematicis præclare meritis. Tradit ergo primum Ideam quandam generalem, deinde Synopses *Arithmetica*, tam *vulgaris* quam *Algebra* nomine notæ, *Geometriae speculativa & practica*, *Cosmographia*, *Spherica & Geographia*, nec non *Nautica* (cujus terminis Gallicis explicandis non exiguam partem libri impendit, a pag. 219 ad pag. 318.) Inde redit ad *Astronomiam* & rem Planetariam, deinde Synopses *Optica*, *Perspectiva*, *Gnomonica*, *Catoptrica*, *Dioptrica*, *Pictura*, *Mechanica*, *Statica*, *Hydrostatica*, *Architectura civilis*, *Architectura militaris* (cui in hæret a pag. 585 ad 640) *Musicaque* subnectit. In præfatione miratur, nullum extare Dictionary Mathematicum: edidit tamen (ut alia, quæ in certa tantum Matheseos parte versantur, taceamus) pridem aliquod Romæ *P. Vitalis*, Vir doctus, qui & nuperrime recudi curavit multo auctius, de quo aliqua consignavimus *Actorum* proximi anni mense *Junio* pag. 301: ex collatione autem hujus & illius, quantum inter utrumque sit discriminis, B. L. facile deprehendet; plurimæque hic, veluti in supplementum, reperiet, quæ frustra in altero illo quæsierit: inter quæ præcipue memoranda sunt, quæ ex recens inventis non pauca hinc inde interseruit, ex quibus tamen singulariora quædam tantum adnotabimus.

Cum Autor præclare versatus sit in *Arithmetica figurata*, quam

B

Diophan-

Diophantus excoluit, quædam non contemnenda hujus generis aspergit. Ita agit de numeris Polygonis, de quadrato Magico (quod etiam *Arnaldus* Analytice tractaverat in novis Elementis Geometriæ). In *Arithmetica practica* notat p. 53 (ex *Hugenianis* observatis) pendulum longitudine passus Geometrici intra horam vibrationes simplices 1846 peragere. Ad *Algebra* meliorem intellectum exempla ad quartum usque gradum Analytice ac synthetice explicata subjicit. Pro incognitis utitur ultimis literis Alphabeti, & pro unitate litera I. De lineis tractans, *Cycloidem* (a Gallis) *Mersenno* tributū dicit p. 96, quam tamen Itali *Galileo* vindicant. Notavit ibidem de *Cycloide*, tangentes duas, unam circuli generatoris, alteram puncti respondentis in cycloide, concurrere in curva, circuli evolutione descripta, a vertice communi circuli & cycloidis incipiente: Cujus curvæ, ut obiter hic dicamus, dimensionem invenit Dn. G. G. L.; quod nempe sit diametro circuli & arcui ejusdem evoluti tertia proportionalis. Pag. seq. 97. exponitur problema, quod *Autori* proposuerat *Bertetius*, olim Societatis Jesu Poeta pariter & Mathematicus insignis, nunc Abbatis *Bertetii* titulo Cardinalis *Bullionei* familiaris; *Autor* autem ad Dn. G. G. L. tunc Parisiis versantem, detulerat: invenire naturam lineæ, quæ describitur extremis radii eousque producti, donec pars extra circumulum sit æqualis arcui circulari, inter hunc radium & punctum fixum in circuli circumferentia sumtum intercepto. Hujus lineæ tangentes & dimensionem aliaque G. G. L. statim dedit, methodumque simul suam huic *Autori* communicavit. Quanquam vero *Autor* nihil de historia ista inventi attigerit, speramus tamen, in magno, quem hic promittit de *Algebra tractatu*, in quem se hujus lineæ uberiores explicationes differre scribit, suum cuique tributurum. Quemadmodū etiam ejusdem amica communicatione primam ideam æquationum localium ad curvas, intersectione sua problema propositum solventes, ex conditionibus problematis commode ducendas, accepit; eaq; methodo, a *Slusio* maxime promota, in hoc quoque opere (vid. pag. 76, seqq. p. 100, p. 442 &c.) crebro utitur. Agit & in *Geometria Speculativa* de *Conchoide*, *Cissoide*, *Paraboliformibus*, de *Cycloide* quam vocat Geometricam, quæ describitur motu circuli, super circuli circumferentia in eodem plano voluti, cujus elegantes proprietates post *Hugenium* de *Lumine*, & Dn. D. T. in *Actis Eruditorum*, hic exhibentur. Reprehendit Veteres p.

107, & alibi, quod *Conchoide* & *Cissoide* ad inventionem duarum mediarum sint usi, quia res præstari possit per Conicas, quæ sunt simpliciores. Interim laudandi sunt veteres, quod eo usque progressi, aditum recentioribus ad meliora præbuere. Recte p. 85 tuetur regulam *Cartesii*, quæ ex numero mutationis signorum numerum radicum verarum definit; demonstrationem tamen ejus (quæ desiderabatur) non dedit. Pag. 90, seq. problemata quædam Numerica solvit per duplices æqualitates *Diophanti*, & per triplices P. de *Billy* Jesuitæ, explicatas in *Diophanto* hujus *redivivo*. In pag. 99 & seq. explicat lineam a Dn. D. T. inventam, quæ describitur, radium unum extremum quadrantis in quocunque æquales inter se partes secando, & arcum quadrantis in totidem etiam inter se æquales, & per divisiones radii ducendo normales ad radium, per divisiones autem quadrantis parallelas radio; intersectionibus rectarum respondentium curvam designantibus. Dixit Dn. D. T. spatium hac curva & radiis inter se normalibus contentum, esse ad quadratum radii, ut radius ad circumferentiam; aliam præterea elegantem hujus lineæ proprietatem dederat, quod solidum dicto spatio, circa radium qui dividitur tanquam axem voluto, genitum, sit dimidium cylindri circumscripti: hæc theoremata ejus verissima esse compertum habemus, certique sumus, exactam eorum demonstrationem (quam *Autor* circa prius desiderat) dubiique (quod *Idem* circa posterius hic movet) resolutionem, si pretium operæ foret, daturum Nobilissimum inventorem. Lineas quæ habent punctum flexus contrarii p. 106 vocat irregulares. Laudat p. 127 Dn. Abbatem de *Lanion*, quem in Theologia pariter & Mathesi excellere ait, qui in *Diario Eruditorum Parisino septimo Anni 1690*, dederit generationem communem sectionum Conicarum, per motum rectæ sibi semper parallelæ; uniformiorem generatione a *Pensionario de Wit* olim explicata.

In *Cosmographia* p. 144, 145, Tabulam *Cassini* exhibet, contententem maximam, mediam ac minimam Planetarum distantiam a terra; & p. 153 ejusdem Tabulam Revolutionum 5 Satellitum Saturni; & p. 382 tam Jovialium quam Saturniorum. Agit & paucis de Meteoris; & in *Astronomia de Chronologicis* terminis tractans, speciatim circa periodum Julianam p. 183 exhibet praxin P. de *Billy*, datis trium Cyclorum numeris invenire numerum respondentem periodi

Julianæ. Ex *Cassini* observatis refert p. 159, quasdam stellas fixas per tubum dividi in duas circiter æquales & suis diametris distantes, ut primam Arietis, & eam quæ est in capite præcedentis Geminorum: esse & plane triplas aut quadruplas, ut quasdam Plejadum, & mediam gladii Orionis. Et p. 154, *Cassinum* observasse Nebulosam inter Canem majorem & minorem, quæ satis elegans sit, si per tubum spectetur. Post theoriæ Planetarum recepto more per circulos traditam, attingit p. 435, seqq. hypothesein quandam *Cassini*, qui loco Ellipsium *Kepleri* introduxit lineam quandam Ellipsoeidem seu Ellipsi cognatam, quam aptiorem judicat. Nempe res paucis huc redit: Axis major Ellipsoeidis Planetariæ a Sole immoto tanquam foco dividatur in duas partes, quæ utique inter se rationem habebunt distantia maximæ ad minimam: idem fiet in altero foco. Cum vero in Ellipsi communi summa rectorum, a puncto curvæ ad duos focos ductarum, æquetur axi majori; hic contra, rectangulum sub his duabus rectis æquatur rectangulo sub maxima & minima distantia. Motum autem Planetæ concipit tanquam compositum ex circulari & recto, respectu ejus foci qui a Sole est diversus, & qui debet esse centrum medii motus; ea lege, ut motus circularis sit æqualis, seu æquales semper angulos radiorum ad centrum absolvat, perinde ac si Planeta esset in radio quodam solido circa centrum moto. Unde ipsa velocitas realis circa centrum hoc (a Sole diversum) circulandi erit in ratione distantia Planetæ a centro, seu reciproce in ratione distantia Planetæ a Sole. Sed celeritas qua Planeta recedit a centro hoc, seu foco medii motus, determinatur ex ipsa lineæ natura. Solem vocat focum veri motus. Distantiam Solis & centri Ellipsoeidis (seu circuli Eccentrici) vocat Eccentricitatem simplicem; distantiam focorum, Eccentricitatem duplicem. Recta a Planeta ad centrum medii motus dicitur linea medii motus; ab eodem ad Solem, linea veri motus. Angulus lineæ veri motus ad axem dicitur Anomalia media; Angulus lineæ ad centrum Eccentrici a Planeta ductæ ad axem, Anomalia æquata; Angulus lineæ veri motus ad axem dicitur Angulus ad Solem, qui invenitur, si ab anomalia media, ex tabulis cognita, detrahatur angulus, quem comprehendunt lineæ veri & medii motus, qui dicitur æquatio absoluta, & qui cognoscitur in triangulo, data basi opposita (distantia focorum) & angulo uno ad basin (quem linea motus medii facit ad axem, & qui est complementum anomalie mediæ ad rectos)

rectos) & rectangulo comprehenso sub lateribus, (linea motus medii & veri) quod est semper idem, adeoque datum. Itaque Autor horratu *Cassini* solvisse se ait hoc problema: In triangulo data basi, uno angulo ad basin & rectangulo sub lateribus invenire Triangulum; quod problema invenit esse solidum, & aliquot modis per Conicas solvit. Exhibet quoque ejus Calculum Analyticum, quem dedit Dominus de la Roche, Consiliarius Parlamenti *Gratianopolitani*. Atque hæc quidem de primariis Planetis: quod vero ad secundarios attinet, qui circa primarios volvuntur, & cum primariis circa Solem, ut facit Luna (tanquam Satelles Terræ) itemque Satellites Jovis & Saturni, Dn. *Cassinus* (p. 452, 453) concipit Planetam primarium tanquam centrum motus medii Satellitis, seu ut unum focum, & Solem, ut alterum focum, ita ut similiter vertigo circa Planetam primarium sit æquabilis, adeoque æqualiter crescat circulatio realis pro distantia a Planeta primario, id est, ut ejus velocitas sit reciproce ut distantia a Sole. Qui motus deinde videtur cum motu ipsius Planetæ primarii componi debere. Sed optandum est, ut ipse Dn. *Cassinus* sententiam suam plenus exponat.

In *Opticis* hoc problema a *Buotio* quondam propositum solvit p. 459: invenire punctum ex quo tres rectæ unius partes datæ apparent æquales, seu (quia quæ sub æquali angulo videntur, apparent æqualia) invenire punctum ex quo ductis ad data quatuor rectæ puncta rectis anguli ad punctum quæsitum sint æquales. E occasione æqualitatis angulorum incidentiæ & reflexionis, solvit hoc problema: invenire punctum in parallelogrammi rectanguli uno latere tale, ut si ex puncto dato in ipsum quæsitum feratur mobile vel radius, atque inde reflectatur in latus contiguum, ab hoc demum reflectatur ad punctum aliud datum. Et p. 485 tractat problema *Alhazeni*: dato puncto oculi & objecti invenire punctum speculi spherici, ubi videtur punctum objecti; quod etiam ab *Hugenio* & *Slusio* variis modis fuit constructum. Et p. 502 exhibet demonstrationem theorematis, quod *Cartesius*, de Iride loquens, obiter innuerat. In *Mechanicis* quædam de motu aquarum inserit ex *Mariotto*. In *Militaribus* notat p. 590, *Faubanum* non refugere latus polygoni exterioris 200 hexapedarum (*toises*) ita ut linea defensionis circiter sit 150. Nam si cum Batavis hæc ad 120 restringatur, fieri propugnacula nimis parva. Nihilominus

tamen Autor eam 120. hexapedarum, & latus Polygoni interioris ejusdem circiter magnitudinis assumit. Cæterum 23 hexapedas dat collo dimidio in triangulo, 24 in quadrato, & sic porro, donec in decagono fiat 30 hexap. quæ magnitudo deinceps non amplius augetur. Alæ tribuit 12 hexap. in triangulo, 16 in quadrato, & sic porro, donec in decagono excreseat ad 40 hexaped. quæ magnitudo & in sequentibus polygonis retinetur. Angulum alæ cum chorda per lineam ex centro figuræ eductam determinat. In *Architectonicis*, p. 563, solvit problema a Vitruvio sibi propositum, qui volebat figuram hexagonam irregularem compositam ex quadrato & duobus triangulis æquilateris super oppositis quadrati lateribus constitutis dato triangulo æquilatere æqualem, seu plus vitri non poscentem, sive quod idem est, trianguli æquilateri dati conversionem in talem figuram. Subjicitur postremo amplius Index Terminorum Alphabeticus, eo magis necessarius, quod in ipso Opere (ut in *Nauticis*) termini non semper juxta constantem doctrinæ ordinem sunt collocati,

JOH. CHRISTOPHORI WVAGENSEILII
de re monetali veterum Romanorum Dissertatio
academica.

Altdorfi Noricorum excudit Henr. Meyerus, 1691. in 4. Const. plag. 13.

Qui numos Romanorum veterum singulares illustrarunt. *Spanheimium*, *Norifum*, *Rainssantium*, *Molinetum*, *Eggelingium*, *Begerum*, *Seidelium*, *Sperlingium*, *Graverolum*, alios, in Actis his Eruditorum commemorari hic illic videas. Nunc aliquem, qui de re monetali generatim commentatus est, illis jungimus. Est is *Joh. Christophorus Wagenfeilius*, Jctus & Philologus Altorfensium clarissimus & nobis etiam alias ex merito laudatus. Viginti autem & quinque capitibus complexus est, quæ de hoc argumento dicere voluit.

c. I.

Post etymologiam & definitionem *Monetæ*, refert, uti in vicem permutationis rerum priscis mortalibus usitata successerit, originemq; calumniæ Judæis impactæ, quod sanguinis Christianorum avidi sint, ex homonymia vocis מַנְיָה, quæ & sanguinem & pecuniam significat, obiter accersit. *Monetam* inter Numina cultam apud Romanos, tum *Arnobii Ovidii*que, tum numismatum autoritate probat. Refellit

fellit eos, qui mundo antediluviano usum signati æris, argenti, auri tribuunt. Eaque occasione narrat, Leonem X P. R. imagines clarorum virorum ex numis per Andream Fulvium in libello inscripto: *Prontuario delle medaglie*, representari curasse. Recusum hunc non tantum Romæ sub Clementis VII & Pauli III quoque Pontificatu, sed & in Germania ac Gallia, ac sigillatim Lugduni A. 1553 apud Wilhelmum Rovillium, in qua editione sciulus quidam numos etiam Adami, Evæ, Noachi, Semi, Chami & Japheti ex cerebro suo adjecerit. An Thara primus monetæ inventor fuerit, incertum esse ait; Abrahami tamen ævo jam in usu eam fuisse, non Talmudistarum solum, sed & Scripturæ dictis comprobatur. Multas gentes pecuniam nullam in emtione venditioneque adhibere dum observat, ex Renati Francisci *Essay des Merveilles de la Nature* c. 29 notare cumprimis jubet, gentes dari, quæ in rebus emendis non nisi majorum suorum ossibus utantur; eaque tanto majorem estimationem accipere, quanto honoratior & rerum gestarum magnitudine celebrior fuerit is, cujus corporis olim fuere membra. Tempore Trojani belli monetæ nondum usum receptum, ex Homero evincit. Numis *Amyntæ*, tertii Macedonum Regis, nullos antiquiores hodie comparere asseverat. *Zecca* & *Zecchini*, quorum illud officinam monetariam, hoc aureos Venetos *Italice* significat, a *Cyzico*, insignibus officinis monetilibus celebri, derivat. Dixerat *Carolus Patinus*, integras series Regum imperii Græcanici e numis haud suppetere. Dubitat Wagenfeilius, quia Peireskius, teste Gassendo, seriem Seleucidarum contexuerit. Potuisset quoque *Vailantium* in partes vocare, qui forsan majorem, quam *Peireskius*, numerum id genus numorum collegit, in eo tantum infelix, quod in nullum *Seleuci V* numisma inciderit. Romanos a Græcis monetam cudere didicisse, Noster opinatur. Et Janum quidem primitus æra signasse, *Macrobio* creditur; hunc imitatum Numam, author est *Tranquillus* apud Suidam. Sed quum pastoritio populo parum adhuc æris esset, scorteis & ligneis assibus Regi illi utendum fuit in congiario distribuendo, quod ex *Eusebii* chronico liquet. Postquam dein Tullus Hostilius omnes Albanorum opes Romam transfulisset, & Priscus duodecim Thuscæ populos subegisset, abunde æris adepti sunt Romani, armis & numis parandis. De nomine & pondere tum primo, tum sapius imminuto assis Wagenfeilius proximo loco agit, & inter

c. 3.

4.

5.

6.

- inter cætera monet, nullos *librales asses* hodie superesse, bene tamen minores. Recenset porro æris vulgaris genera, *Hepatizon*, *Cyprium*, *Sallustianum*, *Livianum*, & *Marianum* seu *Cordubense*, itemque numos superstites ex ære *Corinthiaco*. Observat, *Septimii Severi* tempore *plumbum* æri admisceri cœpisse, quod pateat e guttulis plumbeis, ex æneo numo igni imposito undiquaque prorumpentibus. De æreis illis grandioribus, quos *Metalliones* vocari mos est, dum agit Noster, notat Italiam proprio nomine *Medaglioni Crotoniati* appellari, idque vocis corruptum esse suspicatur ab imperitis doctorum antiquariorum auditoribus e Græco *Κροτωνιά νομισματα*, quod est, *simbrata numismata*. *Κροτωνιά* enim vel *Κροτωνιά* *simbria* est. Habent nimirum ex his numis aliqui *limbum*, ærei ex aurichalco, aurichalcei ex ære.
9. Ab ære transitum facit Autor ad *argentum*, ubi *denarii*, *quinarii*, *sestertii* & *sestertium*, *libelle*, *semibelle*, *teruncii*, *numi* (proprie in argentum quadrantis) vocabula explanat. Defendit heic *Plinium* adversus commentatorem *Dalecampium*, qui reprehenderat dicentem l. XXI c. ult. *denarium* esse *drachmam Atticam* seu *medicinalem*. Octo autem ejusmodi *drachmæ* efficiunt unciam Romanam, cum tamen septem *denarios* unciam olim effecisse, certissimum sit. Commode itaque probat *Wagenseilius*, *Plinium* h. l. loqui de levioribus sui temporis *denariis*, & *Savotum* testem adducit, qui ponderando addidit, inde ab excessu *Neronis* pondus *denariorum* imminui occœpisse. Unde idem *Plinius* l. 33. c. 9. scribat: *Alii e pondere (Denarii) subtrahunt; cum sit justum, LXXXIV (denarios) e libris (singulis) signari*. Sic nempe, si *libra* constet *denariis LXXXIV* sive *drachmis communibus*, uncia exhibebit *denarios septem*. At si uncia octo *denarios* leviores *drachmas medicinales* complectatur, *libra* erit *denariorum XCVI*. Hinc *Fannius*:

Centum hæ sunt drachmæ; quod si detraxeris istis

Quatuor, efficies hanc nostram denique libram.

10. De *argenti* apud Romanos signati bonitate non semper eadem, postmodum differit Autor, *numorumque bracteatorum*, (ubi *bracteis* duabus *argenteis* vilius metallum includitur,) artificium non interdidisse probat exemplo *Phil. Henr. Mülleri*, civis *Augustani*, cujus *numi stannei argentati* elegantissimi sane sunt, ac oculos facile fallere possent, ut *argenteos* crederes, si nullam velles ponderis habere ratio-

rationem. *Servatorum*, *bigatorum*, *quadrigatorum*, *victoriorum* *numorum* voces dein exponuntur, & *MXXXVII* in univèrsum numismata *Consularia* hodie extare, observatur. Mox ubi de *aureis* sive *solidis* numis, itemque de *officinis monete*, *Triumviris monetadibus*, *Procuratoribus* aut *Prepositis monete*, itemque *ratione veteribus* usitata *flandi feriendique*, unum idemque numisma, ab aliis viris doctis pridem occupata repetiisset *Wagenseilius*, quæstionem ventilat: *num extent duo Romanorum numi per omnia similes, & qui ex eadem matrice prodierint?* Negarat eam *Carolus Patinus*, pro infallibili signo capiendum dictitans, si duo ad amissim similes reperiantur, alterutrum esse suppositum & ad veteris imitationem effectum. Affirmaverat *Aeneas Vicius*, a *Deciano* duos, tres, quatuorve per omnia similes conquisitos memorans. Addit Noster, impossibile esse, ut numus novus exactissime prototypo respondens effingatur; id quod ope circini minus accurate, certius seta equina ligillo recurvato adaptata demonstrari possit.

Meminit inde moris, a *C. Julio Cesare* inveci, ut *Principis* vultus publica moneta repræsenteretur, quo honoris genere soli *Dii Deæque*, & in his *Roma aeterna*, affici sueverant antea. Post *Augustum* ait *Cæsares* sibi solis *auri argenti*que signandi vindicasse, *Senatui* *æris* tantum procudendi potestate relicta. Hinc plerisque *æreis* numis notam *S. C.* impressam cerni, quæ *literæ* in *aureis argenteisque neutquam* appareant, imo ne quidem in istis quibus inscriptum: *S. P. Q. R. OB. CIVES. SERVATOS*, qualem *Galba* possideat. Hoc manifestum indicium esse, nullos tales *Senatus* autoritate post *Cæsarem* fuisse excusos. Excipit tamen *Trajanum*, in cujus *aureis* quoque & *argenteis* numis, etsi *literæ S. C.* ibi non reperiantur, creberrime nihilominus occurrat inscriptio *S. P. Q. R. OPTIMO PRINCIPI*. Quæ dum in chartam conjicimus, memoriam subeunt numi non uni *aureis*, quorum notitiam debemus illustrissimo *Comiti Francisco Mediobardo Birago*:

NERO CAES. AVG.

PONTIF. MAX. TR. P. V. P. P. EX. S. C. fol. 92.

A. VITELLIVS GERM. IMP. TR. P.

S. C.

fol. 105. ex Patini Suetonio f. 367.

HADRIANVS AVGVSTVS.

COS. III. S. C.

fol. 183.

Tace-

Tacemus alios ex eodem colligendos. Non tamen, qui & illum la-
tuit, aureum primæ magnitudinis, cuius prorsus caput velatum exhi-
bet, illudque quidem, ut ex ductibus faciei criniumque suggestu patuit,
Faustina junioris, inter Deas a marito M. Aurelio Antonino relatæ,
cujus nomen proprium non erat adjectum, sed longe augustius, nem-
pe PIETAS. In averfa sedet Dea, dextra victoriolam, ut videbatur, si-
nistra hastam tenens, adscriptis nomine VESTA ac, (quod præcipue
notandum ducebamus, cum insignis ille numus a Viro quodam Con-
sultissimo inspiciendus nobis non ita pridem concederetur,) *literis istis*
S.C. quas in aurea sane seculi illius moneta rarissime offendas.

- c. 15. Sed ad Wagenfeilium revertendum est. Præter Imperatorum
vultus, eorum etiam uxores, sobolē, imo & amicos, in pecunia publica
conspici, peculiari is capite persequitur. Proxime sequenti de Colo-
niarum & municipiorum numis, & quomodo ars sculptoria ac mone-
talis, ab Augusto inde usque ad Alexandrū Severum, floruerit, deinceps
vero rudis plane ac impolita evaserit, nonnulla memoriæ prodit. Li-
teras XP sibi invicem insertas, ipsamq; Christi Servatoris iconem in
numis Christianorum reperiri ostendit. Scutulata *Helena*, Constanti-
ni matris, numismata a superstitionis Græculis maximi æstimata, ex-
plodit ac *vobiscum* postulat. Numos vultu Imperatorum notatos re-
rum emendarum instrumentum fuisse, liquido probat, contra *Seba-*
stianum Erizzum, ex l. 1. C. de vet. num. pot. & cap. 20. Pragmat. Sanct.
20. *Iustin.* itemque *Leonis VI Imp. Nov. 52.* Hinc in laudes jucundi pa-
riter ac utilis studii rei numariæ veteris digreditur, ad illustres *Spanhemii*
opus de Ufu & præstantia numismatum, lectorem remittens, simulque
duos Norimbergensium Senatores ex merito celebrans, *Carolus* puta
Welferum & *Johannem Paulum Ebnerum*, quos & amplissimos the-
sauros hujusmodi deliciarum eruditarum congestisse, ac earum in-
terpretatione felicissime defungi, ne nos quidem ignorare sivit fama
publica. Inire dehinc docet æstimationem aureorum & argenteorum
21, 22. numorum, secundum valorem *materiæ*; enumerat etiam dotes mone-
tæ *æneæ*, quæ in gazophylaciis literatorum reponi mereatur. Exem-
pla refert illorum, qui care emerunt numos æneos, ac in his *Job. An-*
dreæ Averoldi, qui teste *Aenea Vico*, aureos XXX expendit, ut Com-
modi æreo numismate cum simulacro Martis pacifici, itemque duca-
tos LX, ut alio, in quo Commodus Herculis schema induit, potiretur.

Quæ

Quæ tamen expensæ minus admirationem merentur, quam, si vulga-
tæ traditioni fides habenda, quod Heraclii numisma Magno cuidam
Duci Hetruriæ septem coronatorum millibus constitit. Dum cata-
logum texit Imperatorum & Tyrannorum, quorum numi rarius occur-
runt, merito *Othones* & *Pescennios ex ære* omnium rarissimos esse præ-
dicat. Othones nempe æneos revera in orbe existere, negare non au-
det, ex quo, qui id olim negarat, Chifletius palinodiam cecinit, & Ba-
tinus cum aliis magni nominis antiquariis sententiam affirmantem cal-
culo suo extra dubium posuit. Subnectit modos perpurgandi numos
arubigine, itemque rite distinguendi adulterinos a veris. Sed nimi-
um jam prolixi fuimus. Ipsum ergo Autorem adi sis, qui & solidita-
te rerum, & verborum elegantia, non allicit modo, sed & detinet lecto-
rem, nec dimittit facile, antequam ad calcem libri pervenias. Uni-
cum paradoxum exerpere adhuc juvat: *Etsi* (inquit) *ridiculum hoc*
quibusdam videbitur, non ludimus tamen, sed serio opinamur, olfactu
etiam eum, qui sagax nasum habet, novos numos a veteribus digno-
scere posse. Sic enim Martialis l. 9. epigr. 60:

Consuluit nares, an olerent æra Corinthon.

THE BETOVERDE VVEEREELD.

id est,

Mundus fascinatus, sive, accurata excusio senten-
tiæ vulgaris de Spirituum natura, viribus, functionibus &
officiis, itemque operibus abs hominibus eorum ope peragi
solitis; quatuor libris suscepta a *Baltasare Bekkero*,
SS. Theol. D. & Ecclesiastæ Amstelo-
damensi.

Amstelodami, apud Daniele van den Dalen, 1691, in 4. Plag. 56.

Prodire secunda vice libri duo priores e quatuor illis, quos publica
luci destinavit Autor jam toto forte orbe literario notissimus, o-
mnistudio id agens, ut quicquid hætenus de Angelis bonis & malis
eorumque sapientia aut calliditate, itemque potentia & operationibus
circa homines, non a vulgo solum, sed & eruditissimo quovis credi-
tum, ac e Scriptura sacra probatum fuit, id omne impugnet atque de-

C 2

struat.

struat. Gravem proinde censuram, ut accepimus, apud suos incurrit, qui habitus Edami synodo die decimo Augusti anni 1691, libros priores supprimendos judicaverunt ob falsas & scandalosas, quas contineant, opiniones, editionem quoque reliquorum duorum, quorum spem fecerat, prohibuerunt, & quid de ipsomet Bekkero statuendum esset, arbitrio ac decisioni Senatus Amstelodamensis ecclesiastici commiserunt.

LIB. I.

c. 1.

Sub initium Operis *Bekkerus* gravitatem, utilitatem & necessitatem disquisitionis hujus, una cum ejusdem methodo, exponit, promittitq; libro *primo* se acturum de opinionibus & actionibus populi omnium temporum, terrarum, religionum, circa Deum & Spiritus bonos malosve; *secundo* libro excusurum ea, quæ de Spirituum potentia & operibus e Scriptura afferri possunt; libro *tertio* artes hypothesei de Spirituum viribus nixas, incantatorias puta, divinatorias & hujus generis alias, explosurum; *quarto* denique exploraturum, quid in hisce doceat testeturq; experientia.

2.

Recenset dein, e scriptoribus Græcis & Latinis, sententias veterum gentilium de Diis, Dæmonibus ac Heroibus, Ideis Platoniceis, Intelligentiis Aristotelicis, Geniis, Manibus, Lemuribus; hinc ortas divinationes astrologorum, haruspicum, augurum; itemque incantationes magicas.

3.

4.

6-10.

II.

Similia dogmata & ritus monstrat in hodierno gentilismo, e. g. Europæorum Septentrionalium, Finorum, Lapponum, Samogitarum; Asiaticorum, Japanensium, Peguanorum, Sinensium; Africanorum tandem & Americanorum. Mox quantum convenient disconvenientve inter se invicem Pneumatologiæ veterum ac modernorum gentilium, instituta utriusque collatione, edocet. Nec Judæorum veterum recentiorumque opiniones de Angelorum bonorum essentia, ordinibus, &c. malorumque origine, ut & *Gilgul* sive transmigratione animarum humanarum in diversa corpora, reticet; quemadmodum etiam Muhammedanorum placita ex eo luculenter cognoscere licebit.

14.

15.

His præmissis, Patres Ecclesiæ primitivæ prioribus quinque sæculis, ante Papismi & Muhammedismi incrementa florescentes adducit, de Angelis bonis & malis differentes, ac quasdam e Gentilismo opiniones successu temporis repetiisse adfirmat. Cumque Exorcismum in ecclesia prisca partim improbatum, partim approbatum considerasset, comparat allegatas Judæorum, Muhammedanorum & Christianorum

norum

norum opiniones inter se invicem. Istarum omnium confluum in *Maicheismo* deprehendi, ac ex hoc fonte communissimas de Angelis malis opiniones profluxisse, asserit. Refert, e Gasparo Schotto cumprimis, quid Pontificii credant de Angelorum B. & M. numero, ordinibus, sapientia & potentia, & speciatim de malorum *æ* & operibus miris, de spectris, & obsessione corporali, de magia & incantatione; de remediis, tum indubiis, fide & precibus, tum controversis inter nos ipsosque, reliquiis nempe sanctorum, signo crucis, aqua lustrali, agno Dei cereo, invocatione nominis Jesu & Mariæ; itemque de inquisitionibus in sagas criminalibus, earum probationibus per ignem, aquam & stateram, pœnisque capitalibus. Enarrat deinde sententiam Protestantium, tam Lutheranorum, ad Pontificios propius accedentium, quam Reformatorum, tam vulgi, quam eruditorum. Ex his aliquos tantum non omnia credere observat, quæ vulgus credat, ut *Jacobum I* Magnæ Britanniæ Regem in Dæmonologia, ac *Danaum* in Sortitiis; alios omnia fere rejicere, ut Reinoldum *Schottum* Anglum, & Antonium *van Dalen* libro de Oraculis. Ceteros medium tenere, ut *Wierum*. Collatis sententiis istis, primo Protestantium & Pontificiorum, deinde omnium Christianorum, Judæorum, Muhammedanorum & Gentilium, earum consensum atq; dissensum ob oculos ponit. Sub finem libri, communem Christianorum, inprimis Protestantium, de Satiæ potentia opinionem, non e Scripturæ vel Naturæ lumine, sed e præjudiciis a prima infantia impressis, ætate vero ad altiore crescentibus, ac confirmatis in scholis trivialibus & academiis, natam asseverat.

c. 18.

19. f.

22.

23.

24.

LIBRO II ante omnia, ut quæstionis status rite formetur, docet, quousque Ratio aut Scriptura S. viam nobis heic monstrare possint; vocabula etiam *corporis* & *spiritus* in antecessum exponit. Cognitionem animæ & corporis perducere probat ad cognitionem Dei, hujusque perfectionem inferre ejusdem unitatem. Nulla ratione evinci, dari Dæmonas aut Semideos. His enim opus non esse vel ad regendum mundum, vel ad complendum spatium æreum. Qua occasione distinctionem præsentis in repletivam, definitivam & circumscriptivam refutat. Esse Spiritus, constare fatetur ex anima humana ejusque immortalitate e lumine naturæ cognoscibili. Quicquid extra Scripturam de statu animæ post mortem dici solet, id omne a sana ratione partim falsitatis, partim incertitudinis argui, v. g. de *Gilgul* Ju-

LIB. II.

c. I.

2.

3.

4.

5.

- c. 6. dæorum & *μετεωρολογίας* Pythagoræorum. E sola ratione demonstrabile non esse, Angelos, h. e. Spiritus alios præter animam nostram, existere. Ipsam Scripturam de natura & origine Angelorum non adeo multa differere, neque ullibi id facere absolute, sed semper in respectu vel ad Deum, cui ministrant, vel ad fideles, quos protegunt. Hinc reprehendit Theologos, tempus creationis Angelorum, causam lapsus Satanici ac ferme tempus etiam definientes, item in apparitionibus quibusdam Angelorum præludia incarnationis Christi aut probationes mysterii SS. Trinitatis quærentes. Ortum & statum malorum Angelorum paucis, sed perspicue satis, Scripturam tradere, Bekkerus ait. Nempe quod Diabolus ab integritate concreata desciverit, id Christum dicere *Joh. VIII 44.* & Johannem *i. Epist. III. 8.* quodque plures cum illo Spiritus lapsi sint, liquere e *Matth. XXV, 14.* unde simul constet, Diabolo & angelis ejus paratum esse ignem æternum, in quem quamprimum peccarunt, illico coniecti fuerint, ibique detineantur catenis infernalibus. Neque enim demonstrari posse, ullam gratiam lapsis Spiritibus a Deo factam esse, sive ad conversionem eorum atque reconciliationem, sive dilationem aut mitigationem pœnæ. Notitiam quidem rerum divinarum humanarumque concedendam monet, ob *Matth. XVIII, 10.* non tamen cognitionem cogitationum humanarum, nisi a Deo eis revelentur. Potentiam quoque magnam *Psal. CIII, 20.* eis adscribi, sed in quo consistat, non explicari. Statuit itaque ipsemet, non posse illos agere in animam nostram, cogitationes nostras emendando, vel confirmando, vel novas inspirando, sine sermone aut signo externo, absq; interventu corporis assumpti. Multo minus agere posse in corpora, cum sint spiritus. Hinc opera miraculosa Angelorum soli Deo vendicat, perinde ut miracula hominibus in sacris literis adscripta. Spiritum Sanctum in his talibus loqui cum vulgo, & humano more Deum, ut Regem, describere, cui, uti palatium, thronum, sceptrum, coronam, sic & Angelos, creaturarum præstantissimas, tanquam ministros aulicos, legatos, exercitus, tribuat. Quando Angelus pios custodire, portare, ducere, defendere, impios vero affligere aut occidere dicitur, id omne proprie de Deo, improprie & *ἀνθρώπων τῶν* de Angelis accipiendum. Sic v. g. lustram Jacobi cum Angelo contigisse in somnio sive visione nocturna, qua videbatur sibi luctari Patriarcha, cum vis phantastica impressionis specia-

specialiter a Deo motæ, non imaginariæ, sed realiter moveret corpus ipsius tanta violentia, ut femur luxaretur. Agnoscat, e Scriptura innotescere tum Angelorum bonorum principem, *Michael* nempe archangelum, tum malorum, *diabolum* sive *Satanam*. Nam unicum esse Satanam, sed plures angelos malos huic subordinatos. Angelos Abrahamæ & Lotho apparentes, homines fuisse & fortassis tres prophetas Salemitanos. Per Angelum, cujus ministerio Deus legem in Sinai promulgavit & populum Israeliticum per desertum deduxit, innui solum majestatem singularemque præsentiam divini Legislatoris. Ita *Angelum, in cujus medio nomen Domini*, Exod. XXXII, 34. nubem fuisse, e qua Jehova attributa sua essentialia, voluntatemque revelavit, Ex. XXXIV, 5. Peculiares populorum aut personarum angelos tutelares dari, inficiatur Bekkerus. Equidem Daniel mentionem facit trium principum Græciæ, Persiæ & Israelis; sed symbolice his Bekkerus notari asserit, mundum ab ipsa divina providentia prudentia tanta regi, quanta non posset rex terrenus, multis licet ministris adjutus. Nam quamvis in hac Dei gubernatione adversa fronte concurrere quædam videantur, omnia tamen in populi Dei commodum tandem vergere. Christianos *Act. XII, 15.* loqui ex pristino Judaico errore. Forte etiam ad eundem accommodari sermonem a Servatore, *Matth. XVIII, 10.* Nomine *Diaboli* aut *Satanæ* persæpe aliud quid, quam spiritum malum designari. E. g. *Matth. XIII, 30.* zizania disseminantem *inimicum* (collective sumtum, ut *Cananeus, Amoreus*,) calumniatorem Christianorum Judæum esse, ex collatione *Act. XIII, 45.* hariolatur. Similiter loca *Luc. VIII, 12.* *Eph. VI, 11.* *Jac. IV, 7.* *i. Petr. V, 8.* ei exponuntur. *Μεθόδεος* *Eph. VI, 11.* & laquei diaboli *2. Tim. II, 26.* *i. Tim. III, 6.* 7 sunt pseudophilosophia adversariorum. Diabolus in carcerem conjiciens *Apoc. II, 10.* notat homines, persecutores Christianorum. Ita diabolus accusantem *Job. I & II.* & *Psal. CIX, 6.* de homine improbo explicat, per *filios Dei* (*Job. c. I.*) homines pios, (æque ac *Gen. VI, 2.*) intelligens. Negat, Satanæ competere regnum divino adversum, eundemve oppugnare posse, vel ecclesiam totam, vel singulos fideles, cum ignoret cogitationes humanas & captivus detineatur in orco. Quemadmodum vero incendiarius uni saltem domui ignem subjiciens, moxque in carcerem detrusus, si flamma plures postmodum aedes, plateas, urbes perdat, has omnes

c. II.

13.

14.

15.

16.

17.

- omnes succendisse dicitur: ita Satanae tanquam seductori paradisi-
co tribuuntur mala, etsi non ab ipso amplius Satana, sed seducto huma-
no genere peragantur. Hac fini distinctius considerat loca Scripturae
c. 18. describentia Satanae (1.) *versutiam*, (2.) *potentiam*, qua dominatur
impiis habetque mortis imperium, (3.) *opera*, tum in genere, quod
malum operetur, verbum Dei furetur, pios tentet & accuset, tum
in specie Apostolos cribraverit, Judam & Ananiam obsederit, (4.)
transfigurationem in angelum lucis, (5.) *praesentem infernalis captivi-
tatis statum*, (6.) *imminentem perditionem*. Hac omnia enim, si
unica personae, qualis diabolus, tribuantur, fictum iri Deum, qui
nunquam extiterit. Pleraque idcirco de pravis concupiscentiis &
operibus hominum a Satana olim in Paradiso seductorum exponenda
19. contendit. Ex instituto deinceps de seductione Protoplastorum Sa-
tanica acturum se profitetur. Sed nullibi lectori attento minus satis-
facit, quam heic, ubi vel maxime opus erat. Certe ex hypothesibus
ejus, (v. c. quod ab ista hora, qua peccavit Satan, a Deo irato ater-
num rejectus ac sine mora detrusus sit in infernalem carcerem, absque
ulla spe redeundi, item quod homines ad malum irritare nequeat, cum
cogitationes eorum penitus ignoret, nec alio deflectere, aut novas
suggerere possit, quod in visibili forma apparere non possit, corpusve
sibi adaptare, aut per serpentem loqui, &c.) consequitur, Satanam
non magis olim seduxisse homines, ac hodie. Seductionem tamen ali-
quam primaviam credit e *Joh. VIII. 2. Cor. XI. Apoc. XII.* Debuisset
ergo haec ἐν αὐτοῖς Pavῆ remove & clarius docere, quid de ea re statuat.
Heic vero solummodo tricas nectit varias, & difficultates congerit,
quae ceteros Geneleos interpretes urgeant. Tandem concludit,
textum Mosaicum totum, nec de serpente, nec de Satana, nec de
ambobus *literaliter* exponendum esse, sed *allegorice*; nec Mosi cau-
sam defuisse, ex qua tum temporis, sub schemate continuo serpentis,
de Satana locutus fuerit, in enarratione & seductionis & maledictionis
20. insequentis. Congressum Christi & Satanae in deserto non realiter,
sed *in spiritu*, h. e. in visione, sicut postea colloquium cum Mose &
21. Elia in monte Tabor, contigisse arbitratur. Davidem instigatum,
ut numeraret populum, 1. *Chron. XXXII, 2.* a Satana h. e. adversario
aliquo, sive adulate aulico; quemadmodum Abisai eodem nomine
22. appellatur 2. *Sam. XIX, 22.* Per Corpus Moysi, v. 9. *epist. Juda*
probabi-

probabilissime significari populum Hierosolymitanum, cum templo,
lege & cultu Mosaico. Per Michaellem intelligi defensorem gentis
Judaicae, (juxta ac *Dan. XII.*) qui dicatur objurgasse Satanam, h. e.
adversarium, Josuae & Zorobabeli resistentem, qualis Titnai & Star-
bosnai *Esræ V, 2. 3.* Ad 1. *Sam. XXVIII, 7. sq.* respondet, non veras
fuisse praedictiones, sed meras nugas vetulae, spiritu aliquo fatidico se
praeditam mentis. Locum *Job. II, 7.* exponit: *Egressus est Satan*
a conspectu Jehovæ, & percussit, non Satan, sed Jehova, *Jobum ulcere*
pestissimo. Historiam quippe veram exornari fictis circumstantiis, ad
instar 1. *Reg. XXII, 19.* Quae 2. *Cor. XII.* de Satana Paulum colaphi-
zante leguntur, de persecutionibus, contradictionibus, & calumniis ad-
versariorum accipit. In Veteri Testamento quotiescunque inter-
25. pretes *Diabolos* memorent, in textu originali reperiri aut שטן
h. e. idola, quae *devastatores* dicantur, quia ob eorum cultum idolo-
latrarum regiones Numen abominari & devastare soleat, vel שעררים
pilosos sive hircos, animalia illa bruta. In Novo Testamento *dæmo-
nas* nominari, non quod sint, sed quod a Gentilibus fingantur. Locum
Jac. II, 19. ἀποφθέγγει: *Demonia*, h. e. sacerdotes gentilium, *Dæ-
moniorum* nomine responsa dantes, *credunt Deum esse & contremi-
sunt*; perinde uti *Jer. L. 2.* Bel & idola (i. e. eorum sacrificuli) eru-
bescere dicuntur. Si *Bekkero* iudice standum est, *Demoniaci* in No-
vo Testamento peculiaribus morbis erant affecti cerebrum ludentibus,
sensusque adeo internos, in primis phantasiam turbantibus, ac paro-
xysmos instar febrium habentibus, atq; symptomata gravia, v. c. furo-
rem, surditatem, obmutescentiam, &c. *Spiritus Domini* a Saule rece-
dens, 1. *Sam. XVI.* erat (juxta autorem nostrum,) animositas & forti-
tudo regia: sed succedens *spiritus malus* ejusdem timiditas cum paro-
xysmis melancholicis & pene cum furore, ad cantum citharae, quo
Satanas fugari nequeat, recedens. In ejectione *Demoniorum* (loqui-
mur ex sententia *Bekkeri*,) Christus dictis factisque suis vulgo se at-
temperavit; quandoquidem non venerat, ut scientiam rerum natura-
lium traderet, aut errores circa istas refutaret, sed ut religionem instau-
raret, seque Messiam promissum esse demonstraret. Hinc morbos
Demonia vocans loquebatur cum vulgo, prout & alibi Solem oriri
atque occidere dicit. Speciatim spiritus immundus *Marc. I, 13.* erat
28. morbus insaniae, ex quo miser ille putabat, se esse diabolum, sicut
Nebu-

- Nebucadnezar credit se esse bestiam. Sic & *Matth. VIII. 28.* fuit vesanus existimans, vel a legione demonum inhabitari se. Hunc Christus a rabie illa liberavit, eademque gregem porcorum, petito sanandi annuens, percussit. Lunaticus *Matth. XVII.* fuit epilepticus. Eadem libertate alia quoque Scripturæ dicta Bekkerus a Satana detorquet in pravos homines. Sic Principatus & Potestates piis adversantes, *Rom. VIII, 38. Eph. VI. 12. Col. II. 15.* sunt ei magistratus infideles. Princeps hujus mundi ejectus, *Job. XII,* notat magistratus mundanos, Herodem & Pontium Pilatum. Deus hujus mundi *2. Cor. IV, 2.* sunt carnales concupiscentiæ eorum, quibus (juxta *Phil. III.*) venter Deus est. Princeps potestatis aeris, spiritus qui operatur in filiis infidelitatis, *Eph. II,* est dominium pravarum cupiditatum. Spiritualia nequitiae in coelestibus, *Eph. VI, 12.* non sunt Spiritus mali sub coelis, sed pravitates & nequitia animæ humanæ, rebus fidei ac coelestibus se immiscentis atque verbis & factis ea impugnantis. *Spectra* dein & *somnia* diabolica confutat Autor, eo quod Diabolus non adjuvetur a Deo in corpore sibi adaptando, sicut angeli boni, quorum apparitionem hand negat. Nec magis concedit, quod vulgo dicitur, Satanam esse insignem Physicum, Polyglottum, Theologum. Non esse ait *Physicum*; quia res naturales & corporeæ absque corpore non intelligantur. Nihil esse in intellectu, quod non prius fuerit in sensu. Non *Polyglottum*; quia spiritus non operetur nisi cogitando, i. e. intelligendo & volendo. Jam licet quis cogitet, qua lingua incolæ terræ Australis incognitæ utantur, non posse istam hoc ipso addiscere. Absque interventu corporis, (i. e. vel audiendo vel in libris legendo) spiritum nihil concipere posse de hominis lingua, vel voce, vel sono. Non denique *Theologum*; Nam & angelos bonos nihil nosse de rebus divinis, nisi quantum è divina revelatione & legatione ad pios comperit. Multo ergo minus patrem mendaciorum perferuturum profunditates mysteriorum divinorum. *Regnum* denuo *Satane* destruit, h. e. potentiam atque dominium post lapsum, cum id ne ante lapsum quidem habuerit; & vulgarem sententiam de potestate diaboli nec cum veritate fidei Christianæ, nec cum vera pietate simul consistere posse, sub libri calcem pronuntiat.

Habes in compendio libros Bekkeri duos priores, a Doctore quidem Theologo inter Reformatos magni nominis profectos, eoque nomine locum in *Actis nostris Eruditorum* meritos, at tanta audacia

Scri-

Scripturæ innumera loca pervertentes, ac ubi primæ hypotheses probandæ sunt, probationibus destitutos, ut paucos neminemve, paulo reverentius Scripturas divinas habentem, nec ad rationis occæcatæ in spiritualibus dictamen eas refingentem, fore putemus, qui abs eo in suam se pertrahi sententiam passurus sit.

GERHARDI FELTMANNI TRACTATUS DE Impari Matrimonio.

Bremæ, apud Hermannum Brauerum, 1691, in 8.

Constat plagulis 22.

Qua occasione Autor Consultissimus ad hanc quæstionem præjudicalem & maxime illustrem accesserit, ut eam succincta & solida interpretatione excuteret, sub initio tractatus ingenua libertate enarrat. Notum videlicet est, ante annos non ita multos acerrimam disceptationem subortam esse de jure successionis legitimæ in Comitatum Bentheimensem, a quo filios Ernesti Guilielmi Comitis frater ejus Philippus Conradus, istiusque dehinc filius, tum propter generis materni ignobilitatem, tum propter specialis pacti successorii dispositionem excludere certabat. Dictus modo Comes Ernestus Guilielmus solenni matrimonio sibi junxerat Gertrudim Zeltiam, ex clara inter cives gente apud Zütphanienses editam; ex qua cum duos suscepisset filios, Ernestum & Christophorum Bernardum, (quorum alter numeratur inter eos, qui prætorianis equitibus Magnæ Britannæ Regis Guilielmi III præfecti sunt, alter prætorianæ navi imperat:) post suborto fribusculo, pactû successorium iniverat cum fratre Philippo Conrado, cujus potiora capita hæc erant, ut Zeltia conjux liberique ex ea nati omnes titulo quidem Comitis ornarentur, contenti autem arce Schutterpiensi & redditibus, quos ex eo districtu capere licet, cæteris rebus genitoris sui abstinere, veluti debitis Philippo Conrado ejusque proli ex pari connubio genitæ. Confirmavit hanc pactiorem Imperator, jussitque Episcopum Monasteriensem, ut eam traheret ad suam curam & tuitionem singularem, quæ vulgo Conservatorii voce venit. Neque sic contentus pater, postea ex hæredes insuper scripsit suos natos, & in testamento solemani repetiit firmavitque pactum antea cum germano celebratum. His ita dispositis, cum tanti præjudicii negotium non pos-

D 2

set

set aliter quam in lites & dissidia ambigua dissolvi; factum est, ut utraque pars Principum potentiorum clientelam ambiret, simulque per Literatos causam in scriptis publicis orandam curaret. Pulchrum duxit Autor hac in palestra a partibus filiorum praeceptorum stare. Quamobrem auxit primum Apologiam, quae apud Boomios Amstelodami sub titulo *manifesti* typis descripta prodiit, in qua tamen ea tantum pro suis agnoscit Noster, quae editor ejus principio cujusque versus secretis notis signavit. Postea aliud scriptum composuit lingua Gallica sub titulo *Des Enfants illustres nez d'une roturiere*, jamque typographo commiserat, sed quod nunc, mutata sententia, Latine edere maluit.

Dispertitus vero est tractatus istum in tres partes, quarum prima & postrema in tria rursus capita distinctae sunt. In prima parte perspicue primum formatur status controversiae, num liberi ex impari matrimonio geniti sint capaces Feudorum Regalium, ut patri in Principatu ac Comitatu Imperii succedant. Ordine dehinc disputatorio servato, XLV technas in *Cap. I* recenset, quibus negativam sententiam nonnulli adstruere laborant; *Cap. 2.* exhibet rationes veras & exempla selecta pro adstruendo liberorum jure; *Cap. 3.* resolutionem dubiorum addit. Prolixum nimis foret, tot rationes, tamque varia exempla sibi invicem occurrentia, eorundemque conflictum ordine competente vel leviter saltem stringere; quocirca loca, praeter ceteris notabilia quae nobis visa sunt, nude allegabimus, de eorundem exacta conexione & applicatione ad praesentem materiam non adeo solliciti, cum de scopo Autoris Clarissimi jam sufficienter constet. *Pag. 13.* & seq. recensentur nomina nonnullorum Principum, quibus inaequale matrimonium inire placuit, ea tamen lege, ut liberos exinde susceptos in dignitatis gradu inferiore post se relinquerent. Ex his primum occurrit Fridericus I. cognomento Victoriosus Elector Palatinus cum Clara Tettingia; sequuntur Otto Dux Luneburgensis cum Mechilde Campenfi; Georgius Fridericus Marchio Bada-Durlacensis cum Elisabetha Stozinia; Georgius Aribertus Princeps Anhaltinus cum Johanna Crofecia; Ferdinandus Bavariae Dux cum Maria Pettenbecia; quibus *pag. 36.* accedunt Ferdinandus Austriacus cum Philippina Velfera, Ludovicus Lusitanus Bejae Dux cum Jolanta. *Pag. 10.* refertur ex Trithemii Chronico Duce Bav. Ernestum Bojariorum Ducem ex decreto Consili-

Consiliatorum suorum poena parricidii affecisse Agnetem Bernaueriam patre chirurgo natam, quod vincula amoris arctissima cum filio suo contraxerat. Supplicii vero istius rigor immoderatus, & qui illud antecessit, processus non rite formatus, censuram merito subit *pag. 137.* *Pag. 54.* & seq. digressio prolixa instituitur circa Antonium Lusitanum, Priorem Cratensem vulgo dictum, quem Ludovicus Emanuelis Lusitaniae Regis filius secundogenitus ex Jolanta obscure originis foemina susceperat. Postquam enim praeter spem & expectationem proximiores Regni hujus haeredes fatum abstulerat, ut illud ad Antonium, ex justo se natum esse matrimonio utcunque probantem, devolveretur, validissimum iste contradictorem expertus est Regem Hispaniae, qui jus successionis non tam via juris, licet Pontificem ut arbitrum in speciem admitteret, quam aperto Marte sibi asseruit. Quam varii vero casus & insperata fortunae ludibria turbas hasce distinxerint, fusius exponere Noster satagit. *Pag. 62.* ut & *pag. 92.* memorantur exempla quorundam Principum, qui liberos ex uxore inferioris ordinis susceptos provinciarum suarum haeredes reliquerunt. Sic Vladislaus I Bohemiae Rex placide regnum obtinuit, licet aviam haberet patris filiam, quam teste Aenea Sylvio, Udalricus sibi junxerat. Admissus quoque dicitur ad successionem in Comitatum Marcae & Sleidae ac Lumaini dynastiam Franciscus Antonius ignobili matre natus. Imo in contradictorio judicio apud Imperatorem obtinuit successionem in Ducatum Mutinensem Caesar Estensis, seu Aetstinus, qui matrem Lauram plebejae originis foeminam agnoscebat. Plura exempla se consulto praetermittere profitetur Noster, cum mortalium mentes hoc praedicio laborent, cunctos optimates generosque sanguinis viros, quoties sibi jungant geniali foedere lecti virginem ignobilem, nuptias se facere indignas, & plerique ideo averfentur rei quasi probrosa fieri mentionem, & obductam Familiae cicatricem refricari. *Pag. 106.* censum virorum exhibet, qui ignobili loco nati hoc seculo inclaruere, ut Ducum Comitumque dignitatem obtinerent. Hac de parte I.

Pars II mixtim declarat tum quae sit conditio liberorum ex matrimonio ad morganaticam contracto susceptorum, tum quod in praesenti casu talis pactio nunquam legitime intercesserit, quodque sola patris Ernesti Guilielmi Comitis assertio in pacto successorio cum fratre inito plenam rei hujus probationem non absolvat, *Pars III* &

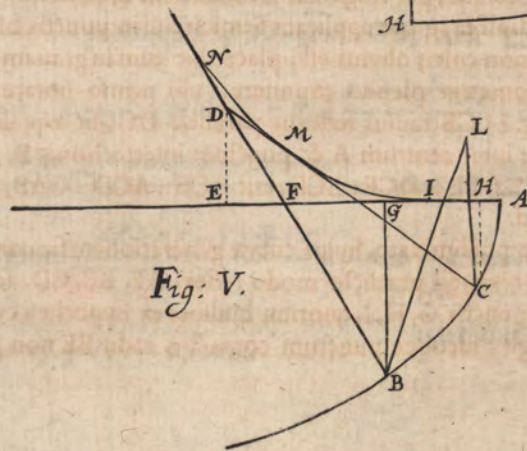
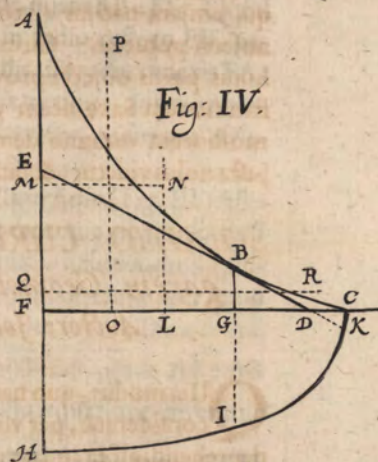
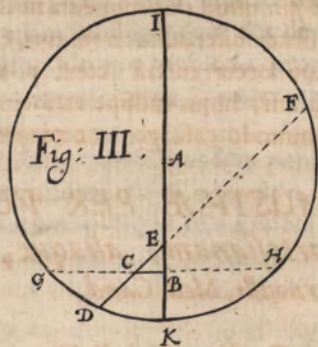
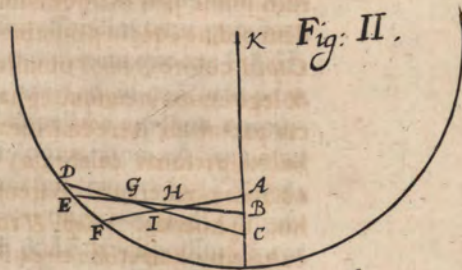
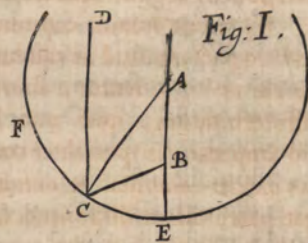
postrema pactum successorium, quod Ernestum Guilielmum cum fratre Philippo Conrado in præjudicium liberorū ex Zelftia susceptorum iniisse jam memoravimus, cum juris positivi regulis confert eodem ordine, qui in prima parte occurrit. Ex tribus etenim capitibus *Cap. I* colores varios monstrat, quorum fucō pactum istud ut validum & legitimum utcunque appareat. Potiores ex his videntur, auctoritas pactorum hæreditariorum & confraternitatum, quæ inter Illustres personas celebrata; confirmatio Imperatoris specialiter concurrens; reverentia parentibus debita; patriæ calamitas ex dissidio hoc metuenda. *Cap. II* rotunde negat, patri ullam disponendi facultatem competiisse circa Feudum Regale in præjudicium liberorum, qui jamjam nati jus quæsitum habuerunt, quod ipsis invitis neutiquam auferri potuerit. Circa *Cap. III & fin.* quod impedimenta in *Cap. I* hujus partis objecta provide tollit, istud obiter adhuc notamus, Constitutionem Saxonicam p. 307. denuo occurrentem (conf. p. 253.) molliorem omnino demereri censuram; hujus quippe ratiocinatio juxta nobis videtur, & satis valida, dummodo casui genuino adaptetur.

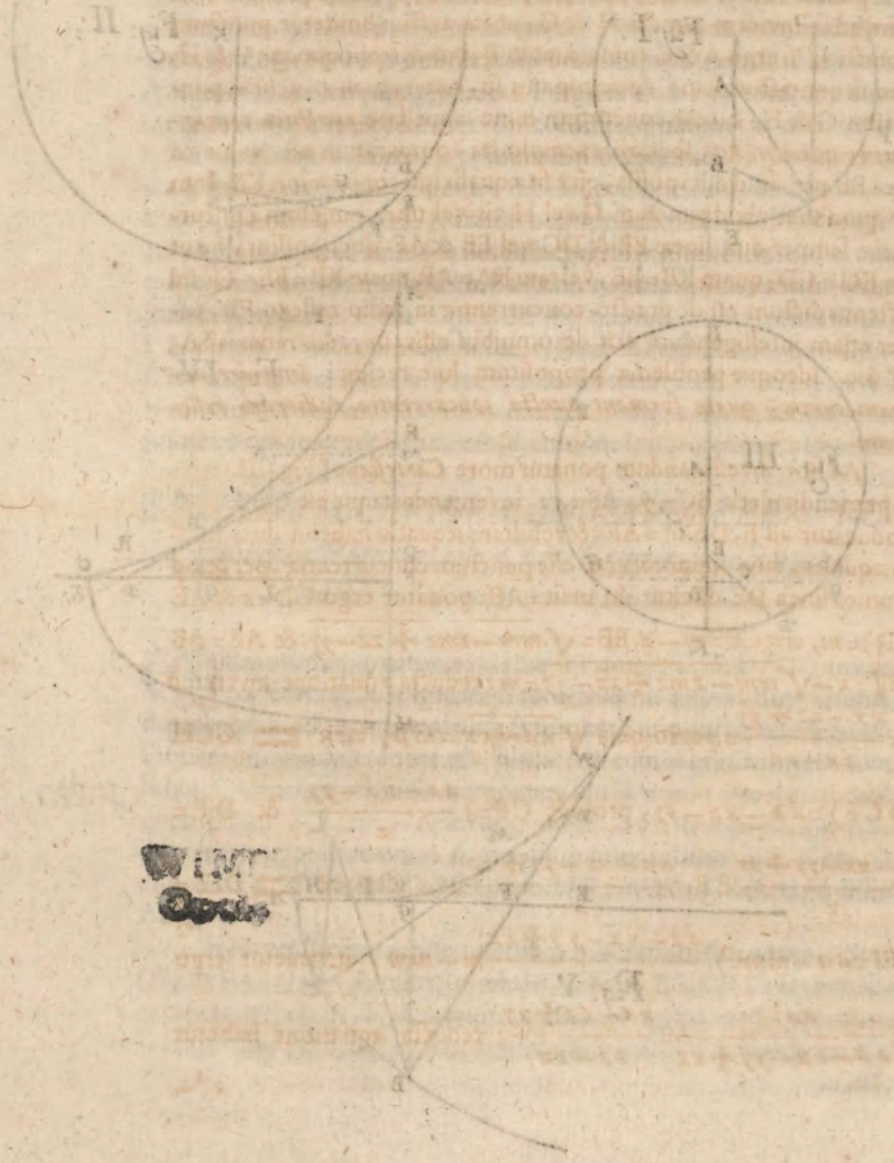
*SOLUTIO CURVÆ CAUSTICÆ PER VUL-
garem Geometriam Cartesianam; aliaque,
Auctore Johanne Bernoulli, Med. Cand.*

TAB. I.

Quia modus, quo naturam Curvæ Gausficæ, Nob. D. T. primum
consideratæ, per vulgarem Geometriam inquisivi, diversamque
deprehendi ab ea, quam applicatæ Semicirculi in punctis bisectionum
formant, non cuius obvius est, placet hic eum in gratiam amatorum
huius Geometriæ plenius exponere: ubi primo notare convenit,
quod (Fig. I.) CB radius reflexus paralleli DC, sit æqualis ipsi AB,
interceptæ inter centrum A & punctum intersectionis B. Nam ob
aug. ACF = ACE & DCF = BCE, erit ACB = ACD = CAB, ergo BC =
AB. q. e. d.

Hoc præliminato, hujus curvæ generationem sic concipio: Sint (Fig. II) tres radii prædicto modo reflexi AF, BE, CD, se mutuo secantes in punctis G, H, I, quorum quilibet ex hypothesei curvam quæsitam tangit, ideoque punctum contactus radii BE non poterit esse in HB,

MENSIS JANUARI M DC XCII.

31

in HB, secus AF curvam secaret; nec etiam erit in GE, alias DC secaret utrumque contra hypothesin; erit ergo in GH. Intelligantur nunc puncta A & C magis appropinquari ad B, magis itaque accedent etiam ad se invicem puncta H & G, ut ita arctius limitetur punctum contactus; si ergo A & C coincident in B, concurrent quoque G & H, adeo ut contactus plane determinatus sit, nimirum in concursu punctorum G & H. Liceat concursum hunc appellare *punctum concurrentie*, quod in hoc speciali exemplo ita comparatum est, ut unica linea EB per illud duci possit, quæ sit æqualis ipsi conterminæ KB, cum per quodlibet aliud punctum G vel H cis vel ultra punctum concurrentiæ semper duæ lineæ EB & DC vel EB & AF duci possint, ita ut tam KC = CD, quam KB = BE, vel tam KA = AF, quam KB = BE. Quod hætenus dictum est de puncto concurrentiæ in radio reflexo EB, pariter etiam intelligendum erit de omnibus aliis, in radiis reflexis FA, DC &c. Ideoque problema propositum huc recidit: *Invenire naturam curvæ, quam formant puncta concurrentiæ radiorum reflexorum.*

Ad hoc investigandum ponatur more *Cartesiano* (Fig. III) AB = x , perpendicularis BC = y , AS = a : inveniendæ itaque est CD, quæ si producat ad E, DE sit = AE, & resultans æquatio habebit duas radices æquales, quia supponitur C esse punctum concurrentiæ, per quod sc. unica linea DE ducitur ita ut sit = AE: ponatur ergo CD = z & AE (ED) = m , erit CE = $m - z$, BE = $\sqrt{mm - 2mz + zz - yy}$, & AE = AB - BE = $x - \sqrt{mm - 2mz + zz - yy} = m$: reducta æquatione invenitur $m = \frac{xx - zz + yy}{2x - 2z}$: porro quia $\sqrt{aa - xx} = GB$, erit $\square GCH$ (DCF) = $aa - xx - yy$, proinde CF = $\frac{aa - xx - yy}{z}$ & DF = $\frac{aa - xx - yy + zz}{z}$ EF = $\frac{aa - xx - yy + zz}{z} m$, ideoque $\square DEF = (KEI = aa - mm) \frac{aa - xx - yy + zz}{z} m - mm$, invenietur ergo $m = \frac{aa z}{aa - xx - yy + zz} = \frac{xx - zz + yy}{2x - 2z}$: reducta æquatione habetur

$z^4 =$

$$z^4 - 2xxz - 2yyz - azz + 2aaxz + x^4 + 2xxy + y^4 - aaxx - aayy = 0.$$

Hæc itaque æquatio duas radices æquales habens multiplicetur per duas progressionē arithmeticas $-0, -1, -2, -3, -4$ & $+4, +3, +2, +1, +0$, provenient duæ æquationes,

$$\odot 4xxz + 4yyz + 2aaz - 6aax - 4x^4 - 8xxy - 4y^4 + 4aaxx + 4aayy = 0, \&$$

$$\otimes 4z^3 - 4xxz - 4yyz - 2aaz + 2aax = 0. \text{ M. per } xx + yy + \frac{1}{2}aa \& \odot \text{ per } z, \text{ provenit}$$

$$\text{sub: } \begin{cases} 4xxz^3 + 4yyz^3 + 2aaz^3 - 4x^4z - 8xxyz - 4aaxxz - 4y^4z - 4aayyz - a^4z + 2aax^3 + 2aaxy + a^4x = 0, \& \\ 4xxz^3 + 4yyz^3 + 2aaz^3 - 6aaxz - 4x^4z - 8xxyz - 4y^4z + 4aaxxz + 4aayyz = 0. \end{cases}$$

$$\text{resid. } \otimes 6xxz - 8xxz - 8yyz - aaz + 2x^3 + 2xxy + aax = 0. \text{ M. per } 2xx + 2yy + aa \& \odot \text{ per } 3x, \text{ habebitur}$$

$$\text{sub: } \begin{cases} 12x^3zz + 12xyyz + 6aaxz - 16x^4z - 32xxyz - 10aaxxz - 16y^4z - 10aayyz - a^4z + 4x^5 + 8x^3yy + 4aax^3 + 4xy^4 + 4aax \\ 12x^3zz + 12xyyz + 6aaxz - 18aaxz - 12x^5 - 12y^4x - 24x^3yy + 12aax^3 + 12aayyx = 0. \end{cases}$$

$$\text{resid. } \odot 16x^4z + 32xxyz - 8aaxz + 16y^4z + 10aayyz + a^4z - 16x^5 - 32x^3yy + 8aax^3 - 16xy^4 + 8aaxy - aaxy - a^4x = 0.$$

$$\text{sub: } \begin{cases} \otimes 6xz^3 - 6x^3z - 6yyz - 3aaxz + 3aaxx = 0. \\ \otimes 6xz^3 - 8xxz - 8yyz - aaz + 2x^3 + 2xxy + aax = 0. \end{cases}$$

$$\text{resid. } 8xxz + 8yyz + aaz - 8x^3z - 8xyz - 4aaxz + 3aaxx = 0.$$

$$\text{sub: } \odot 8xxz + 8yyz + 4aaz - 12aax - 8x^4 - 16xxy - 8y^4 + 8aaxx + 8aayy = 0.$$

$$\text{resid. } 3aaz - 8aax + 8x^3z + 8xyz - 8x^4 - 16xxy - 8y^4 + 5aa + 8aayy = 0. \text{ M. per } 2x, \& \otimes \text{ per } aa, \text{ erit}$$

$$\text{sub: } \begin{cases} 6aaxz - 16aaxz + 16x^4z + 16xxyz - 16x^5 - 32x^3yy - 16xy^4 + 10aax^3 + 16aaxy = 0 \& \\ 6aaxz - 8aaxz - 8aayyz - a^4z + 2aax^3 + 2aaxy + a^4x = 0. \end{cases}$$

$$\text{resid. } \otimes 8aaxz - 16x^4z - 16xxyz - 8aayyz - a^4z + 16x^5 + 16y^4x + a^4x + 32x^3yy - 8aax^3 - 14aaxy = 0.$$

$$\text{addantur nunc } \otimes \& \odot; \text{ habebitur, diviso per } 2yy, 8xxz + aaz +$$

$$8yy =$$

$$8yyz - 3aax = 0: \text{ ideoque erit } z = \frac{3aax}{8xx + aa + 8yy} \& \text{ per æquat. } \otimes$$

$$\text{est } z = \frac{16x^5 + 32yyx^3 - 8aax^3 - 14aayyx + 16y^4x + a^4x}{16x^4 + 16yyxx - 8aaxx + 8aayy + a^4} \text{ Mul-}$$

$$\text{tiplic. per crucem } \& \text{ reducta æquatione ad cyphram oriatur tandem}$$

$$\begin{aligned} 64x^6 - 48aax^4 + 12a^4xx - a^6 \\ + 192yy - 96aayy - 15a^4yy \\ + 192y^4 - 48aay^4 = 0 \\ + 64y^6 \end{aligned}$$

Hæc quæ vera est æquatio naturam curvæ determinans ad pauciores dimensiones reduci nequit, cum per positionem $y = \frac{1}{2}aa$ æquatio $256x^6 - 27a^6 = 0$ irreducibilis oriatur; unde consequitur, diversam esse ab ea, quam applicatæ semicirculi in punctis bisectionum formant, utpote cujus natura per æquationē biquadraticam $16x^4 - 8aaxx + a^4$

$$\begin{aligned} - 8ay - 2a^3y = 0 \\ + 16yy + aayy \end{aligned}$$

exprimitur.

Fig. IV. Haud absimili modo invenitur natura curvæ ABC, quæ talis est, ut a quocunque curvæ puncto B tangens utrinque protensa, & a cruribus anguli recti FA, FC intercepta, ED sit æqualis constanti datæ. Invenio namque pro æquatione naturam curvæ exprimente (posito $FG = x, GB = y, ED = a$)

$$\begin{aligned} x^5 - 3aax^4 + 3a^4xx - a^6 \\ + 3yy + 21aayy + 3a^4yy \\ + 3y^4 - 3aay^4 = 0. \\ + y^6 \end{aligned}$$

Curvæ autem portio BC (ut & hoc moneam) æqualis est $\frac{1}{2}BD$, proinde longitudo totius curvæ ABC æquatur $\frac{1}{2}AF$ vel $\frac{1}{2}ED$.

Insuper natura curvæ CKIH, quæ ex evolutione curvæ ABC describitur, posito $FG = x, GI = z$, exprimitur per hanc æquationem

$$\begin{aligned} 4x^6 - 12aax^4 + 12a^4xx - 4a^6 \\ + 12zz - 24aaz + 12a^4zz \\ + 12z^4 - 15aaz^4 = 0. \\ + 4z^6 \end{aligned}$$

Curvæ hæc habent hanc proprietatem insignem: spatium curvilineum BDC est ad spatium curvilineum DKC ubique ut 4 ad 5.

E

Facta

Facta FL & FM = $\frac{2}{3}$ AF seu FC, ductisque MN & LN, parallelis FC & AF, erit punctum concursus N centrum gravitatis curvæ ABC.

Facta vero FO = $\frac{2}{3}$ FG, erit centrum gravitatis portionis AB in linea parallela OP.

Facta FZ = $\frac{2}{3}$ GB, erit centrum gravitatis portionis BC in lin. paral. QR.

Ceterum animadvertit *Clarissimus Frater*, methodum hanc posse generalem effici, & adhiberi ad determinandas naturas omnium Evolutarum & Causticarum, hoc est, curvarum, quæ per intersectiones perpendicularium aut radiorum reflexorum formantur: Etenim si duæ rectæ (Fig. V) BD, CD, fingantur esse perpendiculares ad curvam ACB, vel radiorum incidentium LB, LC reflexi, intersecantes sese in communi puncto D; sequitur utique, quod viceversa ex dato puncto D duæ quoque ejusmodi lineæ inflecti possint, quæ sint vel perpendiculares curvæ AB, vel reflexi radiorum in punctum L vergentium: Quocirca si rectæ AE, ED utut indeterminatæ, considerentur tantisper ut cognitæ & determinatæ, hoc est, punctum D ut datum, & quaratur exinde longitudo z, puta ipsius DB vel BL, vel BG, vel AG (prout hoc illudve simplicius videbitur) habebit æquatio, longitudinem z exprimens, duas radices æquales quidem, sicubi puncta B & C indistantia, hoc est, punctum D in curva optata fuerit: quare si porro dicta æquatio nota methodo tractetur, & eliminetur ex illa litera z, resultabit alia, quæ relationem indeterminatarum x & y sive rectarum AE, ED, adeoque naturam curvæ quasitæ exhibet. E quibus concludit, Geometriam vulgarem, si dextre adhibeatur, posse nonnunquam ad ea quoque Problemata extendi, quæ absque reconditiore indivisibilium Geometria solvi non posse credebantur; quam cætera cum hac neutiquam comparari mereatur. Speciatim annotat, Evolutam Parabolæ expeditioni calculo sic inveniri, quam nuper illam ope methodi infinite parvorum repererat. Positis enim

Lat. rectæ.

$$\begin{array}{l} \text{Parab.} = a \\ \text{AI} = \frac{1}{2}a \\ \text{IE} = x \\ \text{ED} = y \end{array} \left| \begin{array}{l} \text{erit AG} = \frac{z}{a} \\ \text{GF} = \frac{1}{2}a \\ \text{EF} = \frac{ay}{2z} \end{array} \right| \begin{array}{l} \text{AI} + \text{IE} = \text{AG} + \text{GF} + \text{FE} \\ \frac{1}{2}a + x = \frac{z}{a} + \frac{1}{2}a + \frac{ay}{2z} \\ x = \frac{z}{a} + \frac{ay}{2z} \end{array}$$

BG =

BG = z |

$$2z^3 - 2axz + aay = 0 \quad | \quad 2z^3 - 2axz + aay = 0$$

$$0 \quad 1 \quad 2 \quad 3 \quad | \quad 3 \quad 2 \quad 1 \quad 0$$

$$-4axz + 3aay = 0 \quad 6z^2 - 2axz = 0$$

$$z = \frac{3ay}{4x} \quad 3zz - ax = 0$$

$$zz = \frac{9aay}{16xx} \quad zz = \frac{ax}{3}$$

$$\text{unde } \frac{9aay}{16xx} = \frac{ax}{3}$$

$$\& 27aay = 16x^3$$

ATHENÆ OXONIENSES.

An exact history of all the VVriters and Bishops &c.

id est,

Historia accurata Scriptorum atque Episcoporum, qui prodierunt ex antiquissima & famigeratissima Oxoniensi Academia, ab A. D. 1500 ad A. 1690. Accedunt *FASTI OXONIENSES*.

Volumen I. pertingens ad A. D. 1640.

Londini, impensis Thomæ Bennet, 1691. Plag. 217.

A Nonymus laboriosissimi operis Autor, ut jam anno superiori p. 152. in Novis Literariis diximus, est *Antonius Wood*, vir multæ variæque lectionis, ac ex *Historia & Antiquitatibus Universitatis Oxoniensis*, Latino sermone e theatro Sheldoniano A. 1674 editis, in republica literaria percelebris. Hic Joannis *Lelandi*, Joannis *Balei*, Joannis *Pitsæi*, Francisci *Godvini*, aliorumque minoris famæ historico-rum studium, eruditos clarosque suæ gentis viros ab oblivione posterorum vindicandi, non feliciter tantum æmulatus est, sed &, si quid judicamus, non perfunctorie superavit, tum rerum copia, tum modestia erga diversæ religionis homines, quam in *Baleo* magnopere desiderat, tum denique diligenti allegatione authorum, per quos profecit; quæ in parte notandus venit *Pitsæus*, qui quoties *Lelandum* testem laudat, *Baleum* exscribit, hunc tamen, ceu hæreticum, nomina-

E 2

re non

re non audeat, cum nihilominus extra dubium ponatur Woodo nostro, neque illi, neque ulli Pontificiorum accessum, dum viveret is, patuisse ad *Lelandi* MSCta.

In *Athenis* his *Oxonienfibus* spectare licet *nativitatem*, *fortunam*, *munia*, *gesta*, *obitum* omnium *Authorum* ac *Prelatorum*, quotquot ex *Oxonienfi* Academia prodierunt, sive in *Anglia* sive extra eam aut nasci, aut fortunarum sedem nancisci eis contigerit. Adjiciuntur saepe *fata* & *characteres librorum* abs eis compositorum. Et quamvis in *FASTIS* promotiones potissimum *magisteriales* & *doctorales*, *incorporationes in collegia academica* & id genus alia, recenscantur, attamen si forte inter *Scriptores* *Episcopos*ve nomen *Graduatorum* illorum aut *Incorporatorum* non compareat, obiter brevis eorum *biographia* illic adnectitur.

Inter *Scriptores* agmen ducit ipsa *Academia*, cujus nomine insignitur e. g. *Judicium die 19. Aug. 1690 latum adversus impium libellum* [*Arthuri Bury*, *Doctoris Theologi* ac *Reactoris Collegii Exoniensis*] *inscriptum*: *The naked Gospel*. Hoc *Nudum Evangelium* omnia fidei principia, quae unanimi consensu a Christianis credita fuerant, evertere dicitur, ac eo nomine *Oxonii*, eodem tempore, quo *Judicium* prodit, combustum est.

Longum foret, catalogum texere omnium istorum *Authorum* aut *Episcoporum*. Illi enim numerum attingunt sexcentessimum septuagesimum, hi ducentessimum quartum. Istos inter recentissimus est *Robertus Chamborlaine* poeta *Anglus*: inter hos *Metrophanes Critopulus*, (quem *Woodus* constanter vocat *Critopylum*), *Patriarcha Alexandrinus*, qui nempe *A. 1640* clauit, etsi incertum est, quo anno obierit. Seligemus tamen e multis, speciminis loco, quosdam, tum qui insolentioris argumenti libros concinnarunt, tum quorum notitia ad *Acta* nostra emaculanda aut supplenda facere videtur. Ex istis sunt, qui opusculis suis homines in *Luna* assertum ivere, *Franc. Godvinius*, *Herefordiensis*, & *Wilkinus Cestriensis*, *Episcopi*. *Robertus Burtonus* *Wilhelmi* frater, *Lindliaco-Leicestrensis*, *Mathematicus* ac *Philologus* insignis, *Democritus junior* inter *Oxonienfes* vulgo appellatus, natus *8. Febr. 1576*, eo tempore, quo sibi mortem ex themate suo gen. d. co praedixerat, melancholia extinctus est, cum antea *de Melancholia* quoque opus, magno ab *Anglis* applausu exceptum ac *A.*

1624

1624, 1632, 1638, 1652, in *Fol.* excusum, edidisset. Tumba ejus *Oxonii* visitur, tum *schematismo genethliaco*, tum *inscriptione* notabilis sequenti: *Paucis notus, paucioribus ignotus, hic jacet Democritus junior, cui vitam dedit & mortem melancholia. Obiit VIII Id. Jan. A. C. M DC XXXIX.* pag. 535

Reprehendit *Noster Isaacum Waltonum*, autorem *Vitae Henrici Wottoni*, in *Supplementis Actorum Eruditorum* p. 82. recensita, ob varios in *Chronologia* errores. Sequitur tamen in ceteris, adeo ut & mendum typographicum fraudi ei fuerit, dum refert, *Wottonum* legatione functum apud *Ducem Wittebergensem*. Nimirum ita legat doctissimus *Vir* in *vita* illa, *plagula* [c] in fine. At illius loco in *epistolis Wottonianis* p. 292. 490. 498. *Dux Wirtenbergensis* (erat is *Johannes Fridericus*,) recte legitur. Hunc *Stutgardiae A. 1620* convenerat *Wottonus*, ut ipsemet in *epistolis* haud obscure indicat. Ad *Acta Erud. A. 1691* p. 5. notare par est ex *Woodo* p. 601, *Joannem Overallum* 12. Maji 1619 fato suo functum. Itemque ibidem p. 3, ex eodem p. 310, *Robertum Personium* non die 10, sed 7° Apr. 1610, obiisse, qui annus etiam emortalis fuit *Richardo Knollio*, cujus historiam *Turcicam*, nuperius recusam, sectione *Supplementorum* prima commemoravimus; latius autem paulo de ea egit *Woodus*, p. 310.

EPISTOLÆ MEDICINALES VARIIS OCCASIONIBUS conscriptæ. Authore Ricardo Carr

M. D. & Coll. Reg. Med. Lond. Socio.

Londini, impensis *Stafford Anson*. 1691 in 8. Constat. plag. 14.

Octodecim quæ fasciculo presenti comprehenduntur epistolæ, totidem responsa sunt ad diversos ab Autore exarata. *Epist. I* ab usum æque ac usum *Parmicorum* exponente, ossis cribrosi foraminula a filamentis æque nerveis ac vasculis lymphaticis illa humectantibus oppleri indigitatur. Autorem quippe *Lugduni* quondam *Bataavorum* in cadavere, a *Schaftio* (*Schacht*) intensissimo frigore dissecto, lymphatica vasa externum cerebri ambitum perreptantia propriis usurpasse oculis, & intuitu horum vasculorum lymphaticorum, narium a frequentioribus sternutatoriis exsiccatorum olfactum quoque deficere in iis, qui sternutatorio nimium delectantur pulvere. E multis au-

E 3

tem

tem ptarmicis solæ rosæ rubræ subtilissime pulverisatæ commendantur. *Ep. II* Nicotianæ fumus biliosis dissuadetur, in maxillarum vero tumoribus circa collum emergentibus, odontalgia; uteri strangulatu, serosis oculorum affectibus, asthmate &c. præcipitur, modo non effectum usus ejus quotidianus, propterea fugiendus, frustretur. *Ep. III* vires & vitia liquorum in Coffeopoliis usitatorum, Decocti nempe Coffe, Thee, Salviæ neutri horum cedentis, & Chocolate, ita recensentur, ut singula deprædicentur proficua, si calida & medicamenti instar, i. e. rarius usurpentur, nec unus idemque semper liquor, sed interdum hic, interdum ille pro lubitu forbilletur. *Ep. IV* morborum enarrantur myriades, a potu generosiori mane haulto propullulantes. *Ep. V* Aquæ Tunbrigienfes ad methodum præscriptam in doloribus nephriticis extra paroxysmum salutare celebrantur, etiam si non tam spiritum illum gorgoneum extinguant, quam pabulum solum subtrahant. *Ep. VI* in foeminarum sterilitate ab uterinis dependente obstructionibus multum Thermis attribuitur. *Ep. VII* Matres multiplicis postulantur criminis, quod infantibus, ubi bene valeant, mammas proprias deneget; vanum enim nonnullarum esse metum, ne hysterica lactando passionem sibi accersant. *Ep. IIX* Viro cuidam tabe confecto consilium impertitur, ut Monspelium contendat, cum aer ibi clementior spiret, totique itineris decursu tam corpus varie exerceatur, quam animus jucunde reficiatur. Fonticulis autem tali in casu parum fidei habetur, quod pus laudabile ab iis tunc plorari solitum non causa, sed effectus melioris videatur valetudinis. *Ep. IX* de Capillitii usu in cephalalgis sedandis differitur. *Ep. X* dum commoda Hæmorrhoidum fluentium in Melancholicis, Lienosis & Nephriticis aperiuntur, variæ quoque indagantur causæ, cur sanguis peccans ex hæmorrhoidalibus saltem venis effundatur. *Ep. XI* Alvi adstrictæ tum causæ, tum medela hisce proportionata, exponuntur. *Ep. XII* Graviditatem ex urina frustra prædici innuitur, quod vesica urinaria non magis, quam intestinum rectum cum utero communicet, nec certo mulierum urina a virorum lotio dignosci possit. Quoad Uroscopiam alias saluberrime a Londinensi Medicorum Collegio cautum, ne ullus sive Sociorum, sive Candidatorum, sive Permissorum consilii quicquam supra urinarum nuda inspectione impertiat. *Ep. XIV* Contactus Regius in strumosis sanandis aliquando proficius, subinde irritus, solum non nocivus

nocivus, declaratur. *Ep. XV* Valetudini ebrietatem etiam menstruam obesse, rationibus & Theologicis, & Medicis ostenditur, frustra aliis vomitum tunc contingentem laudantibus. *Ep. XVI* de duabus agitur Monialibus, quas Romæ sexum mutasse fama tulit. *Ep. XVII* cœna non omnibus sine discrimine sistitur negligenda; quemadmodum numerus quoque horarum, quibus dormiendum sit, ratione circumstantiarum habita *Ep. XVIII* eaque ultima, determinatur.

DISCOURS POLITIQUES DE MACHIAVEL

sur la I Decade de Tite Live.

id est,

Nicolai Machiavelli ad primam Decadem Historiarum Titi Livii Discursus Politici.

Amstelod. apud H. Desbordes, 1691, in 12. Plag. 31.

NOva hæc est libri non novi, sed jam ultra sesquiseculum doctorum virorum manibus versati Gallica Versio, eum præ se nitorem ferens, quo lingua ista tanto hæcenus studio exculta florere hodie creditur. Italico eum idiomate *Nicolaus Machiavellus* A. 1530 primum ediderat, Vir famosus, & qui in Librorum prohibitorum & expurgandorum Indicibus, quales vulgari in Romana Ecclesia consueverunt, non alio quam Athei & Pseudo-Politici elogio mactatur: sed quem in hisce suis ad primam Livii Decadem, qua Romanæ Reipublicæ veteris origo atque incrementa enarrantur, commentationibus profundam prodidisse Politices scientiam, nemo facile negaverit. Utique & exceptus olim cum applausu liber, & dignus postea habitus a viris non ineruditis fuit, qui non in Latinum tantum, sub titulo *Disputationum de Republica*, sed Gallicum etiam atque Anglicum sermonem transfunderetur. Ut adeo de civibus suis non male meritis videri possit, qui posthabito Cleri Romani in Machiavellum odio, in lucem denuo librum hunc producere, styloque ad genium seculi composito gratiorem Lectori reddere sustinuit.

MICHAELIS ANGELI FARDELLÆ UNIVER.

sæ Philosophiæ Systema. Tomus I Rationalis & emendata Dialectica specimen tradens &c.

Venetis,

Venetiis, apud Hieronymum Albirtium 1691, in 12mo.

Constat plagul. 24.

Quamquam Operis hujus titulus universæ Philosophiæ systema præ se ferat; *Clarissimus* tamen ejus *Autor* in limine statim modeste profitetur, brevem tantum ad recte philosophandum prodromum & apparatus a se hic proponi, quo tamen animus ad, assequendam omnibus numeris absolutam sapientiam rite possit preparari. Ut vero de totius operis partitione Lectori constet, *Philosophiam* dividit in *Naturalem* & *Moralem*: illius partes tres facit, *Logicam*, *Metaphysicam* (ad quam *Arithmeticam* & *Mathesin Universalem* commode reduci posse pronunciat) & eam, quæ circa mundum corporeum, seu extensionis naturam, versatur. Hæc si substantiam extensam contempletur quatenus sensibus subjacet, seu sensibilibus qualitatibus & apparentiis exornatur, *Physica*; si extensionem pure intelligibilem & idealem, quatenus mensurabilis, & a sensuum perceptione sejuncta est, *Geometria*; si denique veritates, quæ ideali extensioni competunt, cum sensibili aliqua corporis proprietate conjungit, *Physico-Mathematica* *Autori* nuncupatur.

Præmittit cæteris *Logicam*, quod viam hæc sternat Philosophiæ primæ: in eaq; veteris & novæ Scholæ placita cum suis meditatis confert. Nulli autem sectæ addictus, nullam ex omni parte rejicit aut amplectitur; in *Peripatetum* tamen, ejusque præcipue sectatores *Scholasticos*, stylum hinc inde, non sine merito, acuit. Philosophiæ vero naturalis incrementis plurimum obfuisse, immodicam antiquitatis reverentiam; libidinem innovandi; disputationum abusum & studium contentionis; methodi recte ratiocinandi defectum (quo *Aristotelem*, *Platonem*, *Democritum*, veteresque *Philosophos* plurimum laborasse; solumque *Cartesium* naturalem philosophandi rationem, ut multa ab *Antiquis* emendicaverit, excogitasse contendit) neglectum & contemptum studii Chymicæ; ignorantiam Matheseos; præceptum iudicium; exorsum a contemplatione sensibilibus, non vero intelligibilibus; fiduciam iudicii sensuum; terminorum abstractorum logicorum & generalium in exponenda particularium rerum natura usum, & vocum non rerum sollicitudinem, non indiligenti exegesi ostendit, cavendisque iis debitas cautelas limitesque præscribit.

Ipsam *Logicam* dum *artem cogitandi* facit, id muneris ei injungit, ut pri-

ut primum errores nostros detegat & emendet, præcipuas deinde mentis cogitationes, perceptionem, iudicium, ratiocinationem & ordinationem dextre dirigat: unde quinque libri hujus partes *Autori* consurgunt.

Circa *primam* duplices humanæ mentis defectus notat: necessarios, ex ipsa natura rei finitæ (hoc est defectuosæ) pullulantes; & voluntarios, qui culpam involvant, diligentia vero adhibita caveri possint. Ex horum genere eos tantum, qui verum respiciunt, & vel ignorantiam, oblivionem, confusionem & obscuritatem in perceptionem; incertitudinem & præcipitantiam in iudicium; pravas consequentias in ratiocinatum invehunt, considerat. Horum causam propriam & principalem constituit libertatis abusus: occasionalem, quatenus homo in ordine ad se spectatur, sensus, imaginationem, animique affectus; quatenus comparatur ad societatem, consortium, educationem parentum, præceptorum disciplinam, lectionem librorum &c. Priorum (sensus, imaginationis &c.) occasione, quamplures infantia, præjudiciis eorum nimis obnoxia, opiniones nasci, ex quibus deinde infiniti errores alii originem ducant, qui procedente ætate simul adolescant, novisque semper erroribus firmentur & augeantur, luculentis exemplis demonstrat.

Considerationem errorum excipit *Pars secunda, de Humanæ mentis ideis*, sive formis, per quas mens immediate percipit: quas & perceptiones, notiones & conceptus rei nominat. Tuetur hic sententiam *Arnaldi*, ideas nihil realiter diversum esse ab ipsa perceptione rei, contra *Malebranchium* statuentis. Distinguit tamen eas in innatas & acquisitas: & illas non esse imagines aut simulacra seu vestigia, in mentis sinu expressa; sed in quadam dispositione & facilitate mentis consistere contendit, qua citra excitamentum extraneum ex se pro suo placito easdem sine difficultate possit excitare. A præjudiciis autem infantia, quæ quod sensum non afficit aut movet, pro nihilo reputat, oriri asserit, quod mentis ideæ, quæ entia sint realia, profigmentis aut entibus rationis pluribus Scholasticis habeantur. Ideas ipsas in sensationes, imaginationes & simplices intellectiones distinguit, easque a mente, non sensibus, ortum trahere asserit; illudque scholarum effatum: Nihil est in intellectu, quod non prius fuerit in sensu, falsum pronunciat. Ideas porro in claras & distinctas, ac

F

obscuras

obscuras & confusas dispescit, omneque quod per claram Ideam nobis representatur, vel ut rem, vel ut modum rei, vel ut rem modificatam percipi; sapissime autem modum cum re a Philosophis confundi enunciat. Res autem quæ clare & distincte intelliguntur, duorum tantum facit generum: vel spirituales, hoc est cogitantes; vel corporeas, hoc est extensas. Arbitrarium esse existimat numerum constituere classium aut generum, eorum quæ clare possunt percipi: unde nec in natura fundatum putat denarium Prædicamentorum numerum; & ab aliis ad septem classes hoc disticho

Mens, mensura, quies, motus, positura, figura,

Sunt cum materia cunctarum exordia rerum,

comprehensas, cuncta quæ in Universo percipimus referri memorat. Ens simpliciter & Infinitum vere & proprie ut rem & substantiam intelligi; cætera vero ab eo diversa analogice & per comparisonem tantum res dici, tanquam representationes, vestigia & imitamenta substantiæ. Ad distinctiorem rei intellectum singula ejus attributa sedulo esse perpendenda, ac in classes suas ordinatim distribuenda; atque hic cavendum, ne attributa positiva cum negativis confundantur: melius autem & clarius rem percipi per attributa positiva quam negativa; absoluta quam relativa: probe etiam modos particulares a communibus, reales ab apparentibus discernendos. Plurimum conferre ad distinctam notitiam, si eadem res pluribus ideis, diversisque conceptibus inadæquatis percipiat. Ideas universales recte in quinque species seu prædicabilia distingui asserit: præcipuum autem vulgaris Dialecticæ præjudicium & impedimentum perhibet, quod ad res ipsas transferantur, quæ tantum in conceptu nostro existunt. Impugnat scalam prædicamentalem *Peripateticorum*, seu *arborem Porphyrianam*, pluribus ex causis, aliamque substituit, & ab objectionibus vindicat. Tradit deinde regulam, ut vocat, inconcussam, ex qua, quæ in rebus creatis ab invicem realiter distinguantur, colligi possit. Ex quo porro improbat distinctiones, virtuales *Thomistarum*, & formalem *Scotistarum*, iisque difficultates circa mysterium SS. Trinitatis non tolli, sed novis aliis implicationes reddi, prolixè deducit; easque adeo nec de Deo enunciandas, neque negandas, sed iudicium nostrum eo usque suspendendum esse concludit, donec evidentia vel revelatio accesserit: modum vero præbet, quo, præcis his distinctionibus, validius

dius occurrere possit infidelium argumentis, mysterium hoc oppugnandis. Præcipua rei rite percipiendæ instrumenta iudicat legitimam Definitionem & Divisionem, in quarum naturam diligentè inquirat. Definitionem Hominis per animal rationale, defectuosam & obscuram rei expressionem non unam ob causam pronunciat. Quicquid autem a mente Humana clare & distincte percipitur, ens determinatum & singulare esse, eaquepropter non res, sed tantum conceptus universales dici debere existimat.

Tertia pars regulas tradit recte iudicandi. *Judicium* autem non tam ad intellectum quam ad voluntatem spectare affirmat: ita ut etiam assensus respectu primarum veritatum non minus voluntarius dicendus sit, quam consensus ad bonum. Quo loco *Malebranchium* reprehendit, cui intellectus facultas sit mere passiva. Qua autem ratione iudicium ad intellectum & rursus ad voluntatem referri possit, ostendit. Proportionem porro seu relationem, quæ in iudicio ex parte intellectus percipitur, nil aliud dicere, nisi ipsa extrema realia, & conceptum comparativum; adeoque relationem formaliter consistere in conceptu, quo extrema mutuo comparantur. Iudicium tam diu suspendendum docet, usque dum prævio examine evidentia in perceptione consurgat: unde ex sensuum testimonio & evidentia tantum determinari debeat respectus rerum in ordine ad nos, nil vero de absoluta rei natura iudicari.

Quarta parte, omni *ratione* necessario involvi notat proportionem æqualitatis aut inæqualitatis inter duas rerum proportionem; ex qua illico oriatur mentis iudicium, quo duo extrema invicem connecti vel repugnare concluditur. Syllogismi Demonstrativi genesis ex clara & distincta, Topici ex obscura extremorum cum medio connectione derivat: hujus etiam exemplum, ex *Peripateticorum* principiis, pro sensu & cognitione brutorum; ex *Cartesi* vero adversus eadem profert. In Sophistico vero vel duplex occurrere medium, vel alterutrum extremorum non per se, sed per accidens, medio connecti monet: & fontes indicat primariorum sophismatum, ex quibus innumeri errores in scholis promanaverint; quorum tres præcipuos in altera Appendice fusiùs persequitur.

Ultima parte Methodum analyticam seu *inventionis* appellat, cujus ope latentem veritatem venamur, & ad rerum radicalia & prima-

ria attributa detegenda ducimur: *doctrina* vero, & *syntheticam*, cujus beneficio inventam & detectam veritatem ordinato sermone aliis invicte suademus. Pro triplici inde veritate (philosophica quæ & metaphysicam & physicam complectitur, mathematica, & physicomathematica) inveniendâ triplicem regulam præscribit, quam luculento discursu exemplisque convenientibus illustrat. In specie ratiocinium physicomathematicum elegans exhibet, sibi olim ab amicissimo *Montanario* Patavii obiter indicatum, quo lumen non esse corpus contra Democriteæ philosophiæ placita, speciatim contra *Gassendum* & *Franciscum Mariam Grimaldum*, demonstratur, quod compendio huc redit: in aula spatiosa, nocte profunda, omnique lumine destituta, candelâ accendatur, observeturque tam intervallum, ex quo oculus sanus nullaque imbecillitate laborans, literas chartæ impressas incipiat distingere cognoscere, quam distantia oculi a candelâ: duplicetur deinde hæc distantia, retentoque eodem oculi & chartæ intervallo, quatuor candelis, omnino cum priori æqualibus, & prope, ita tamen ne flammulæ miscuantur, collocatis, characteres, uti prius poterunt cognosci; triplicata distantia, idem effectus præstabitur novem candelis: atque sic porro, cæteris paribus, numeri candelarum semper erunt ut quadrata distantiarum oculi a candelis. Jam si lux corporea esset substantia, a corpore luminoso quaqua versum in spheram effluens, oporteret eam expandi juxta leges corporum fluidorum, hoc est spatium occupare æquale suæ capacitati: adeoque cum corpora sint ut cubi radiorum suorum, candelarum numerus deberet esse ut cubus dictæ distantiae, longeque major quam qui experimento capto obtinetur. Ad Methodi syntheticæ vim & solertiam rite percipiendam, Geometriæ methodum consulere jubet: utriusque autem (*analytica* & *synthetica*) usum in philosophicis rebus addiscere cupienti, commendat primæ suæ Philosophiæ quæstiones, de Dei, humanæ Mentis & Corporis natura; in quibus utraque via potiora fundamenta, quæ ad naturalem scientiam spectant, exposita esse pronunciat.

Circa *Methodum legendi* quæ observanda sint, uti fideliter dextereque monet; ita non ineruditum delectum recensumque Mathematicorum & Philosophorum instituit, qui tyronibus, ut viam regiam in studiorum suorum cursu teneant, non minori adjumento esse possunt, quam regulæ, quas in delectu & lectione autorum observandas esse salutariter

tariter monet. Præclarum tamen hoc loco de Actis nostris judicium, prolixiori ejus erga nos affectui, tenuitatis nostræ probe conscii, rectius tribuimus, quam ut laborem nostrum qualemcunque cum aliorum Virorum doctissimorum hujus ævi scriptis æquiparari (nedum anteferri iis) posse opinemur.

Subjungitur Libro gemina *Appendix*: quarum *prima* quæstiones aliquæ in vulgari Logica, circa Logicæ naturam & necessitatem &c. agitata, resolvuntur. *Secunda* vero triplex sophisma scholarum detegit & expendit, quorum primum est, quando ab idea sensibili ad rem concluditur; quo loco nec ex Dei summa veritate infallibilitatem evidentiæ sensu colligi, nec Scripturarum testimonia, negata illa, labefactari ostendit; *Cartesianam* vero de corporum existentia demonstrationem, nullius roboris esse judicat: reliqua duo, quando vel ab idea obscura ad rem; vel a nihilo apparenter quoad sensum & phantasiam, ad nihilum absolute argumentatio instituitur. A triplici autem hoc sophismate singulas fere opiniones vulgaris & Scholasticæ philosophiæ originem traxisse, singulorumque usus aut verius abusus in scholis ostenditur.

NOVA LITERARIA ex Italia.

P. *Philippus Bonanni* e Soc. Jesu, autor libri de Testaceis in Actis Eruditorum A. 1686 pag. 108 memorati, Opus composuit de usu Microscopiorum. Dum vero figuræ ad illud spectantes in æs inciduntur, Historiam suam de Insectis, figuris itidem haud paucis illustratam, prælo subjecit, quæ philosophice argumentum hoc tractat, multaque proditurus dicitur, quæ Aldrovando, Jonstono, Listero, Svammerdammo aliisque ignorata fuere. Opus vero Bonannianum de Testaceis *Franciscus Descene*, cui Bibliothecam Slusianam in Actis anni superioris pag. 23 laudatam debemus, Gallice vertit. Unde nova illius libri editio, elegantissimis nec Bonanno visis testaceis ex Theatro Regio adaugenda, Lutetiæ Parisiorum cum tempore proditura est. *Joannes Ciampinus* sæpe nobis laudatus, Vetera sua Monumenta de Operibus Musivis strenue Romæ prosequitur: quod opus quinque aut sex volumina in folio, ut loquuntur, continebit, & quicquid Musivorum id genus monumentorum, quorū quidem haud exigua ex Græcia, nec non Constantinopoli & Hierosolymis, copia ad eum jam est dela-

delata, toto orbe superest, complectetur. Ejusdē Dissertatio de duobus Philippis Imperatoribus, num Christiani fuerint, propediem in lucem est proditura. Dn. Tolomei Primarius Legum in Collegio Sapientiæ Lector, typis commisit Nova Instituta Criminalia, figuris æneis, quibus omnia suppliciorum genera, quæ unquam in Judiciis juridicis usu recepta fuere, describentur, exornanda. Prælo quoque proxime subijcietur liber hoc titulo: *Museo di Fisica, e di Esperienze illustrato di Pianta nuove e rare di Figure, Osservazioni, Note Medicinali, e ragionamenti, secondo; principii de' Neoterici, disposto in decade 8. con due Dissertazioni nel fine intorno alla generatione de' Funghi con figure, e la Productione delle Zoophite e delle Pianta marine con figure: di Don Paolo Boccone Gentilhuomo Siciliano, al presente Don Silvio Monaco dell'Ordine Cisterciense della congregazione d'Italia.* Illustrabitur hoc Opus 120 tabulis æneis, quibus cælo insculptæ exhibebuntur circiter 250 Plantæ novæ & raræ, a nemine hætenus delineatæ. Continebit præterea 40 Observationes, easque cunctas super materiis novis ac utilibus, secundum principia Scholæ modernæ explicatis. Circa finem accedent duæ Dissertationes de Generatione Fungorum cum figuris, nec non de productione Zoophytorum. Perspectivæ Practicæ P. Andree del Pozzo Soc. Jes. (qui author est Lacunaris ficta concameratione oculos fallentis aliarumque picturarum scenographicarum, quæ exstant in æde S. Ignatii & aliis Jesuitarum templis) impressio Romæ ad finem pene perducta est in fol. idiomate Latino ac Italico apud Joh. Komareck typographum Bohemum. Ingentem continet hic liber numerum figurarum æri insculptarum. Sunt autem qui censent, non esse fere, nisi exscriptum exemplar Perspectivæ Practicæ Fr. de Breuil de Soc. Jes. Parisiis A. 1647 in 4 tribus voluminibus impressæ. Id tamen, quod in libro hoc singularem mereri considerationem poterit, erunt complura venustiora technasmata practica, pro depingendis fornicibus, talique specie lacunaribus planis concilianda, ut concamerata appareant instar concavi interioris basilicarum tecti: qua quidem in re hicce P. del Pozzo multum excellit; prout elegantissima opera per ipsum confecta testantur. Ex typographia S. Congregationis de Propaganda Fide propediem proditurus est Emanuelis a Schellstrate, Bibliothecæ Vaticanæ præfecti, Antiquitatis Ecclesiæ Dissertationibus, Monumentis ac Notis illustratæ Tomus I, opus Chronologicum a Cæsaris Imperio usque ad Justiniani obitum, continens: quem deinceps

ceps magni hujus operis tomi plures sequentur. *Diarium Eruditorum Ferrariense* finem invenit, cum vix una ejus alterave sectio lucem adspexisset. Nec est, ut *Parmensis Diarii* ulteriorem nobis continuationem polliceamur, postquam alteri ejus Autori P. Benedicto Baccino per adversariorum vim Parma Mantuam discedendi imposita fuit necessitas; alter vero P. Gaudentius Robertus antiquioribus potius scriptoribus recudendis, quam novis recensendis operam suam impendere constituerit. Denique, quod primo memorandum loco fuerat, Neapoli absolutum pene est opus Genealogicum tria in fol. volumina complexum, multisque exornatum figuris æneis, quod illustrissimæ Carasarum gentis Genealogiam describit, & Illustrissimæ atque Excellentissimi Principis de Butera, cujus non semel honorifica, ut par erat, facta a nobis fuit mentio, sumptibus editum dicitur. Idem Celsissimus Princeps, ex officina sua typographica, quam Mazzarini in Sicilia adornavit, non ita pridem Hispanici idiomatis librum edidit hoc titulo: *Ocios Morales y Descripciones Simbolicas di Don Felix Lucio Espinosa*; quod opus autore suo dignissimum prædicatur, tamen si id felicitatis ei non contigit, ut illud in lucem editum ipse videret, maturius nempe mundi hujus luce privatus. Nunc vero Doctissimus Princeps occupatur remittendis sub prælum unoque solum volumine edendis duobus suis operibus, nimirum *L' Istruzione a Principi*, & *L' Ambasciatore Politico Cristiano*. Posteriori vero huic junget Additamentum de statu præsentis cunctarum Europæ Aularum, i. e. de cujuslibet Regni origine, ambitu ac situ; de origine Familiæ Principis nunc regentis, ejusdemq; Principis ac ejus cognatorum qualitatibus personalibus, de potentia item ac reatibus, de Confoederatis, de forma regiminis, de Ministris Aulæ & eorum ingenio: quibus tandem accedet Catalogus omnium ejus Aulæ Titulorum atque Magnatum.

LIBRI NOVI.

Henrici Wharconi Anglia Sacra, sive Collectio Historiarum partim antiquitus, partim recenter scriptarum, de Archiepiscopis & Episcopis Angliæ. Pars I. Londini, 1691. fol.

Cabala, sive Scrinia Sacra. Mysteries of State and Government, in Letters of Great Ministers of State, in the Reigns of King Henry VIII, Queen Elisabeth, King James and King Charles. London, 1691. fol.

Joannis Dominici Rainoldi Observationes Criminales, Civiles & Mixta. Roma, 1691. fol. voll. 3.

Le Grand Dictionnaire Historique par Mr. Louys Morery. Sixieme edition, avec un Supplement par Mr. Jean Le Clerc. A Utrecht. 1692 fol.

Lettura sopra la Concione di Marfisa a Carlo Magno, contenuta nel Furioso al Canto 38, fatta da Gregorio Caloprese. In Napoli, 1691 in 4.

Historia Ecclesiastica Seculi XVII, authore Joh. Wolfgango Jagero. Decennium I. Tubinga, 1692, in 4.

Gottfridi Kirchii Anni XII Ephemeridum Motuum Caelestium. Ad Annos 1681 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, & 92, cum ortu & occasu diurno Planetarum, ut & eorum Occultationibus. Quibus accedunt Observationes nonnulla Astronomica. Cum figuris aeneis. Amstelod. apud Jacobum vande Velde Bibliopolam in plataa vulgo De Zee-dyk, & Lipsiae apud Authorem.

Hermanni Witsii Miscellaneorum Sacrorum Libri IV. Trajecti ad Rhen. 1692 fol. Samuelis Basnagii De Rebus Sacris & Ecclesiasticis, Exercitationes Historico-Criticae, in quibus Cardinalis Baronii Annales ab A. C. 35, in quo Causabonus desinit, expenduntur. Ultrajecti 1692, in 4.

Arnoldi Geulinx Annotata Majora in Principia Philosophia Renati Des-Cartes. Dordraci 1691. in 4.

Petri Gassendi Methaphysica Disquisitio Anti-Cartesianna. Editio tertia. Cui accedit Gerhardi de Vries de R. Cartesii Meditationibus a P. Gassendo impugnatis Disseratiuncula Historico-Philosophica. Ultrajecti, 1691. in 8.

Tractatus de Vera Christi Deitate, adversus Arian & Socini Haereses: authore Daniele Whitby. Oxonia, 1691. in 4.

De Presbyteratu Dissertatio Quadripartita, authore Samuele Hill. Lond. 1691. in 8.

A Defense of Diocesan Episcopacy, in Answer to a Boock of Mr. David Clarkson entituled Primitive Episcopacy: by Henry Maurice. London 1691. in 8.

Antonii Nuck Adenographia curiosa & Uter i faminei Anatome nova. Lugd. Bat. 1692. in 8.

Joannis Antiocheni cognomento Malala Historia Chronica. Oxonii, 1691. in 8.

The Wisdom of God manifested in the Works of the creation, by John Ray. London 1691. in 8.

De Satan in sin Vreesen, Aert, Bedryfen Guylekel-spel, nevens afweering van 't geene daer tegens ingebracht werd. Door Simon de Vries. Tot Utrecht 1692. in 8.

Relation du Voyage d'Espagne. A la Haye 1692. in 12.

Nouveau Voyage d'Italie, fait en l'annee 1688: avec une Memoire contenant des avis pour ceux qui voudront faire le mesme Voyage. A la Haye 1691, in 12.

L' Histoire d' Alexandre Farneze, Duc de Parme & de Plaisance, Gouverneur de la Belgique. A Amsterdam 1692. in 12.

Histoire de Mr. Constance Premier Ministre du Roy de Siam, & de la derniere revolution de cet Etat. Par le P. d' Orleans. A Paris 1692. in 12.

Lettres choisies de feu Mr. Guy Patin, augmentees de plus de 300 Lettres. A Cologne 1691. in 12.

La Condamnation de Babilone, ou Réponse au livre de Mr. L' Eveque de Meaux sur l' Apocalypse. A la Haye 1691. in 12.

Histoire abrégée de la Naissance & du Progrez du Kouakerisme, avec celle de ses dogmes. A Cologne 1692. in 8.

Traité de la Parole, Langues & Ecratures, contenant la Steganographie impenetrable &c. A Bruxelles 1691. in 12

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiae

Calendis Februarii, Anno M DC XCII.

AVIS IMPORTANT AUX REFUGIEZ SUR
leur prochain retour en France. &c.

i. c.

Admonitio gravis ad Exules de propinquo illorum reditu in Galliam, auctore C. L. A. A. P. D. P.

Amstelodami 1690. in 12. plag. 19.

Quantas editio libelli hujus in Belgio rixas inter viros doctos excitaverit, ex scriptis bene multis, quorum compendium deinceps trademus, satis constat. Itaque etsi libelli Germanis parum aequi recensu plane superfedere constitueramus, nonnihil tamen de eo vel nunc tandem dicendum nobis visum fuit, postquam fama de eo longe lateque percrebuit. De autore & materia praefatio consulenda est. In hac Admonitio haec scripta esse perhibetur ab Advocato quodam Parisiensi, non in forensi solum scientia, sed & in controversiis sacris exercitato, qui tamen laudatur, quod non obstante diversitate religionis amicitiam cum Editore libri Reformato coluerit; dein, quod violentum illum convertendi modum (*la Dragonnerie*) non probaverit, pudere sane se illius excessus nomine Ecclesiae & nationis Gallicae aperte professus. Reprehenditur vero idem, quod in libello hoc totum Protestantium coetum, sine omni aequitate & moderatione, acerbissime exagitaverit, & asperissima convitia in praecipuos Protestantium scriptores sparserit, ideo tantum, quod de saevitia in se & Ecclesiam Reformatam exercita paulo liberius conqueri sint ausi. Nec minus protervia ejus culpatur, qua in vituperanda heroica Angliae liberatione usus est, minime parcens Serenissimo Regi *Gvilielmo*, nec proceribus Britannis. Ad-

dit scriptor præloqui, se atrocissima quæque ex misso ad se MSto expunxisse, quorum tamen in refutatione, quam parari a se dicit, obliturus non sit. Hortatur interim alios, ut criminationes de scriptis Reformatorum satyricis & seditiosis refellant: ea enim non solum ab autore *Admonitionis* vehementissime perstringi, sed & Luteriæ ad incitandum adversus exules populum odiosissime traduci. Compertum tamen sibi esse testatur, libellos, quibus maxime offensi sint Galli, a Pontificiis ante exilium Reformatorum compositos fuisse, & *Novellas* mordacissimas in Belgio non scribi ab exulibus Gallis. Adjicit elogia Regis Britannici & magnæ illius expeditionis, quam divinis auspiciis attribui debere non dubitat.

Libellus ipse incipit a gloriosa commemoratione successuum Gallicorum anni 1689, nec minores sequenti ominatus est Autor, false ridens exules, omnesque, qui ruinam Galliæ ab expeditionibus Fœderatorum speraverint, & vanis prophetiis fidem habuerint. Lætari vero se dicit de fama, quæ spargatur, quod Rex exules in regnum conditionibus honestis & æquis revocaturus sit. In id omnes regni Ordines putat consensuros esse, quia Spiritui sancto non placuerit, ut cum Ecclesia Catholica reconciliarentur. Humanissimam eorum receptionem a plurimis Catholicorum pollicetur; sed prius speciem quandam lustrationis, qualis venientibus ex locis lue infectis injungi solet, ab iis subeundam esse monet, & sic duo illa accusationis capita supra indicata prolixè tractat. Exulibus nempe, aut potius Reformatis omnibus exprobrat primo libellos *satyricos*, deinde *seditiosos*; eos scilicet, in quibus populo jus superius in Reges & olim quidam scriptores, v. g. *Knoxus*, *Buchananus*, & qui sub *Junii Bruti* nomine latere voluit, tum *Paræus*, & hodie omnes assertum iverint, qui Anglorum in Jacobum Regem, quam vocat, rebellionem defendant. Hinc etiam argumenta sumit, quod religio ipsa Protestantium minime recta & pia sit. His invectivis maximam tractatus partem occupavit Autor, ob miram profecto argutiam, elegantiam & allegatorum varietatem inter scriptores minime vulgares referendus. Post illa speciatim, nec minus operose, *Valdensium* armatum in valles Alpinas reditum persequitur, negatque ullo modo a perduellionis crimine & supplicio absolvi eos posse. Scripta sunt ista, antequam ipse Sabaudia Dux exules illos in gratiam receptos contra Gallos militatum mi-

a p. 6, us-
que 232.
p. 233. ad
295.

misisset. Multus vero in eo est Autor, ut ostendat, Christianis contra persecutiones nullum nisi in patientia & fuga remedium concedi, & ad objectiones respondet. Succedit conclusio sive applicatio dictorum, in qua præcedentia exaggerat, & serio hortatur exules, si faventibus civibus suis recipi se velint, ut priorum seculorum Christianos in patiendis persecutionibus sequantur, non vero majores suos, qui patriam cruentis seditiionibus pene in exitium præcipitaverint. Spem deinde omnem de progressu consiliorum & expeditionum adversus Galliæ Regem præcidit, multoque cum contemptu Fœderatorum, gesta Regis anno 1689 extollit, hostium extenuat, & vanam Novellarum Batavarum jactantiam satyrico defricat sale. Inter ista, Pontificis *Innocentii XI.* acta acriter insectatur, quod Helvetios adversus Gallos, frustra quidem, incitare conatus sit. Supra etiam rancorem animi & consiliorum perversitatem ei objecerat, quod cum bellum sopire potuisset, oleum igni infuderit. Subjungit porro, per quæ demonstrari posse existimat, quod Galliæ Rex ad bellum anno 1688 suscipiendum coactus fuerit, & imparatus ad id accesserit, cum hostes ejus diu antea omnia adversus eum providissent. Contentum scribit Regem fuisse obtentis per conventiones de pace & induciis, & occasione opprimendæ Domus Austriacæ ommissa, & externarum rerum cura deposita, interioribus regni sui negotiis in extinctione hæreseos incubuisse. Vix etiam credidisse suorum relationibus, quod bellum sibi tanto cum molimine, & excitata adversus se tota Germania, accitisque in fœdus aut commilitium plerisque Regibus & Principibus, instaret; nocuisse etiam Jacobi M. Britannicæ Regis in acceptandis auxiliis Gallicis cunctationem. Pro certo autem habet, satis patuisse, Anglos ausuros non fuisse, quæ ausi sint, nisi prius Imperator Gallos aggressurum se esse recepisset. Itaque coactum fuisse Regem, ut armis subito & veluti per tumultum arreptis, anno 1688 claustra Rheno imponeret, & transitum Germanorum in Alsatiæ & Lotharingiam præveniret. Hac specie invasio Philippoburgi & vastatio civitatum & provinciarum in illo tractu defenditur, & Germani irridentur, quod præparati (ut Autor putat) ad bellum nihil magni gesserint; Regis vero fortuna & gloria admiratione digna esse prædicatur, quod dum paci studet, bello petitus semper victor & superior fuerit. Recenset deinde Autor, nec parum indignatur, quod non solum

p. 275. &
seqq.

p. 291.

p. 329. ad
p. 357.

p. 329.

- Reges & Principes Protestantes omnes, sed & Catholici in Germania, & Rex Hispaniarum, ipse denique Pontifex *Cruciatam* (la Croisade) ut loquitur, Protestantium, sive bellum sacrum junctis viribus & consiliis promoverint, & Regem Catholicum Anglia depulerint. Merito itaque mortem Pontificis anno 1689 a Protestantibus deploratam fuisse dicit, quod eum ob consiliorum conspirationem summe fuissent venerati; plus tamen hac hæreticorum laude dedecoris accessisse memoriæ illius judicat, quam prædecessoribus ejus per satyras Protestantium detractum fuerit. Regi itaque suo gloriam tribuit, quod solus sustineat causam Ecclesiæ Catholicæ, eique impia adulatione applicat dictum Esa. LXIII. *Torcular calcavi solus*, additque alia plus quam panegyrica. Protestantibus e contrario (artificio quidem non ita pridem in Comitibus Imperii tentato, sed expulso) affingit, quod oppressionem Catholicorum meditentur, & speciatim Episcopatum quorundam ad profanum usum transferendorum denuo cupiditate flagrent. Quos inde in Imperatorem & Angliæ Regem aculeos vibret, referre piget. Mire vero exaggerat Regis Galliæ prudentiam & felicitatem, quod solis regni sui, nullis (ut scribere non veretur) accessionibus aucti viribus, & desertus aut impugnatus ab omnibus, par sit tamen tot hostibus, & decies plura præstet, quam antecessores fecerint, fœdere licet exterorum subnixi. Longe majora vero Regi promittit, merenti scilicet, quia bellum pro religione gerat: hoc enim Autor omnibus persuadere cupit, idque ex hæreticorum actis & scriptis constare ait. Societatem Turcicam vel negat vel defendit, & secundum Protestantium principia, qui nolint concedere, quod de religione nunc quærat, pro licita habet. Quoad victorias ab Imperatore nostro a Turcis reportatas, mirum in modum sese vertit, & extricare nititur. Insultat primo iis, qui *Drabitii* vaticiniis crediderunt, cladem Cæsari a Turcis prædicentis; postea Regem Galliæ pro pietate sua lætari de successibus Cæsareis contra infideles asseverat, quanquam incredibile id Protestantibus visum iri non dissimulet. Commoda etiam ex arcanis Politicæ Gallicæ aperit. Fore enim ait, ut prostratis Turcorum rebus, Imperium Orientis a Pontificibus Austriacæ Genti tribuatur, & sic Occidentale ad Galliæ Regem, legitimum scilicet Caroli M. descendentem & hæredem redeat. In gloriæ tamen extinguendi Ottomannici domi-

dominatus partem etiam Gallos venturos esse sperat, quod veteres prædictiones celebrentur, Turcos non nisi per Francos destrui posse. Denique missis incertis aut vanis, præsentem etiam utilitatem ex progressibus Cæsaris contra Turcos Galliæ procurari ostendit. Ita enim ratiocinatur: Si Turci in Pannonia feliciter egissent, omnes Principes, Italos præsertim, non trepide & cum restrictionibus, sed aperte & totis viribus Imperatori accessuros fuisse; jam vero fore, ut a victoriis Cæsareis sibi metuentes, multum remissuri sint ex studio illum juvandi, & ad pacem cum Gallis inclinaturi, quæ facilior futura sit, quia regiones inter Rhenum & Mosellam Gallis relinqui, & illis, qui ditiones suas ibi amiserint, æquivalentes in Thracia tribui possint. Ex re enim omnium Germaniæ & Septentrionalium Principum futurum tunc esse, ut Gallorum potentia valde augeatur, ut auctis itidem in immensum accessu Turcicarum provinciarum opibus Austriacis æquilibrium potentiæ esset, nec cogitationes de universali Monarchia Austriaca resuscitentur. Addit quædam, quibus bonam spem facere videtur, fore, ut ex Fœderatis haut pauci ad Regis partes sint transituri, quia eum ament & beneficiis ab illo affecti sint. Circa res Indicas & mutationem in regno *Siam* ita se expedit, ut parum decessisse Regi suo existimet, gesta quoque ejus in illis regionibus magnifice deprædicet, multoque magis Jesuitarum felicitatem, qui ab Imperatore Sinesi non multo minus amentur, quam in Germania a Leopoldo Augusto. Ex his artem rhetoricandi, qua valet Autor, haud difficile deprehendent emunctæ naris Lectores. Finit blanda exulum ad reditum invitatione. Controversias Reformatorum proximis quatuor aut quinque annis infirmatas esse jactat: examen enim sive judicium singulorum de rebus fidei jam etiam a fœminis Catholicis refutari; querelam de prohibitione lectionis sacre sublatam esse, concessio jam omnibus N. T. usu, & hujus divinitatem melius a Catholicis, quam a quibusdam ex Reformatis, quorum aliquis Canonem Scripturæ denuo in dubium vocaverit, defendi. Meldensis Episcopi scriptis calumniam de Antichristo penitus destructam esse. Itaque cum demonstratum sit, Papam non esse Antichristum, causam schismatis plane intercidere; vaticiniis quoque & miraculis fictis non amplius fidem in Gallia haberi, sed impostores puniri. Objicit postea errorem pessimum, quo rebellionem adversus Reges, subditis in

365.
ibid. & sq.

religione dissentientibus permitti a Reformatis queritur, laudatq; Catholicos, qui contrarium, etiam cum Henricus IV. Galliae Rex reformatam religionem profiteretur, statuerint, & responder ad argumentum, quod a *Liga*, quam vocant, Catholica objici solet. In Anglorum novissima acta, quae ab omnibus Protestantibus publice approbari dicit, vehementissime in epilogo iterum invehitur; concedit tandem, ut libellus hic, sed omisso auctoris nomine, typis evulgetur.

EXAMEN D' UN LIBELLE CONTRE LA Religion, contre l'Etat & contre la revolution, d' Angleterre, intitulé: Avis important aux Refugiez, sur leur prochain retour en France.

i. e.

Examen libelli adversus Religionem, Rempulicam & mutationem in Anglia editi, sub titulo: Admonitio gravis ad exules de instanti illorum reditu in Galliam.

Hagae Comitum apud Abrahamum Troyel 1691. in 12. plag. 18.

Examinis hujus autorem in libellis postea editis, de quibus alibi dicendi locus erit, professus sese est *D. Petrus Jurius*. Praefatio satis prolixa recentior est aliquot mensibus Tractatu ipso. In ea pluribus indiciis & argumentis confirmandum suscepit Autor, quod in Tractatu ex conjecturis asserere coeperat, *Admonitionem*, quam examinandam sumit, scriptam non esse Lutetiae aut a Romano-Catholico, sed a Gallo Reformato, qui nunc in Batavia domicilium habeat. Eundem tamen Galliae Regi ita esse addictum, ut eum veluti Numinis loco colat, aversissimo autem a Guilielmo Angliae Rege animo sit. Addit alios characteres non paucos, quibus conjecturam, ab ingenio nempe, eruditione & stylo scriptoris ita stabilitum; eidem tamen tribuens iudicii infirmitatem & profanam in causa religionis mentem. Comptum sibi esse testatur institutum Auctoris & aliorum, cum quibus ille factionem quandam inierit, longo terrarum spatio a meridie in septentrionem diffusam. Conspicere enim quosdam Genevæ, instigatos a Gallico Ablegato in urbe illa

illa non aliam ob causam versante, cum exulibus Gallis in Belgio, & hos spe reditus in patriam, sermonibus & libellis id agere, ut potentiam Gallicam pro invincibili venditent, contrariae partis vires extenuent, successus contemnunt, & ex his aliisque praetextibus suadeant, pacem cum Gallis sine mora ineundam esse, ut scilicet illi omnia retineant, quae aliis Europae Principibus eripuerunt. Talia libellis in Gallia sparsis jam ab aliquo tempore proponi & jactari, sed majorem successum ab iis sperari, qui alibi disseminentur, in Belgio maxime, ubi scribendi & evulgandi libros magna libertas sit & facilitas. Inter artificia hominum istorum primum fere esse, ut dissidia inter Catholicos & Protestantes, qui foedus adversus Gallos pacti sunt, & communibus viribus bellum gerunt, excitentur, & Catholicis insinuetur, Protestantibus propositam esse oppressionem Ecclesiae Romanae. Deinde ut Theologos Protestantium, Gallos potissimum & Anglos, pessime affectos esse crimentur in omnes Reges & Principes, illorumque non solum axiomati, sed sanguini & vitae infestos, unde & populos ad rebellionem concitent. His calumniis, ait, Protestantes Catholicis summe odiosos suspectosque faciunt; illos vero terrere conantur magnifica deprædicatione potentiae & felicitatis Gallicae. Utrumque diligenter tentatum esse ab autore *Admonitionis*; posterius autem, addita ad pacem exhortatione, a *Genevensi* quodam sibi probè noto, qui licet non sit literatus, peritiam tamen aliquam rerum habeat. Ab hoc compositum esse libellum, cujus titulum refert: *Entretiens sur les moyens de faire la paix*, i. e. Dialogi de remediis modisque ad ineundam pacem. Hujus tractatus contenta in praefatione luculenter exponit Jurius, ex qua conditiones pacis a Genevensi excogitatas breviter recensimus. *Argentoratum & Philippoburgum*, dejectis tamen munimentis, Electori Palatino assignat. *Lotharingiam* Gallis relinqui vult, haeredibus tamen Ducis in Moesia sive Servia aliam provinciam assignat, ad cujus acquisitionem Rex Galliae sex millia militum mittere & suo aere alere teneatur. Electori Brandenburgico partem quandam Juliensis ditionis tribuit. Hispanis, praeter quædam in finibus Cataloniae, nihil restituendum, imo & quæ in Belgio, majori videlicet, ut ait, impendio quam emolumento habent, adimenda esse censet. Gallis ante omnia Luxemburgicum Ducatum, Burgundiae Comitatum, & quicquid in Flandria occuparunt, perpe-

perpetuo jure tradenda; adjiciendam etiam esse civitatem Montensem (eam enim tempore editorum dialogorum nondum subegerant.) Bavariis cedi debere arbitratur omnibus commerciis in India, aliisque pactis negotiationi illorum prospiciendum: disjici etiam debere munimenta quædam illis suspecta in limite Flandrico. Guilielmum Regem pro legitimo agnosci vult, nec reddendum tamen ei Arausionensem Principatum, sed compensationis loco in finibus Allobrogum, vel etiam in tractu Clivenfi aliquid dandum, quod Comitatus Moersensi adjunctum *Ducatus Nassovii* titulo cohonestetur. Jacobo Regi Hierosolymitanum regnum procurandum esse suadet. Avenionensem ditionem Galliæ Regi attribuit, ita ut Sabaudia Duci *Pignerolium* in Subalpinis & *Casalium* in Insuubris tradat, eo quidem cum onere, ut Pontifici, ob ablata Avenionem, singulis annis quinquaginta aureorum millia dependat. Hæc prima Genevensis illius commenta esse dicuntur, quæ per Ablegatum, a cujus consilio scriptor ille dependisse perhibetur, ad Regem Galliæ missa & in arce *Versaliarum*, administra *Mautenonia*, correctæ & mutata fuerint. Alio itaque dialogo pro *Argentorato*, quod Rex dimissurus non sit, Electori Palatino *Landavia* Alsatiæ oppidum, tum Episcopatus Wormariensis & Spirensis, nec non *Hailbrunna* urbs Sueviæ Imperialis offeruntur: præterea ex tota Europa octo milliones contribui jubentur ad refarcienda damna, per incendia aliasque vastationes & rapinas inflicta. Helvetiis *Friburgum* Brisgovia & *Huninga* (destructis utrobique prius munimentis) tum oppida Austriacæ ditionis, quæ *Sylvestria* vocantur, & quicquid in Brisgovia & Sundgovia Austriaci juris est, tradi vult. *Trevirensi* Electori omnia restituenda esse censentur; *Bavaria* vero Electori a Palatino cedendum esse Ducatu Neoburgico. *Tackelio*, ne amicitia Gallicæ illum pœniteat, Moldavia & Vallachia Principatum tribuit. *Lotharingis* confert, quicquid Hispaniæ Rex, præter illa, quæ Galli retenturi sunt, in Belgio possidet. Ut vero pax hæc inviolata maneat, cautionis & evictionis officium Helvetiis deferitur, ita nempe, ut acceptis a reliquis Europæ Potentatibus sexcentis aureorum millibus annuis, exercitum quadraginta millium in parato habeant, eumque intra horas viginti quatuor in violatorem pacis educant. Ist hæc omnia ex dialogis, quos integros vidisse se dicit, enarrat *Jurius*. Ex septimo vero relatam sibi esse memorat,

morat, exules Gallos in regnum revocandos esse ea cum libertate religionis, qualem Pontifici in Belgio Fœderato habeant, addita prohibitione, ne contra religionem dominantem sive Romanam scribant. Contra Turcos Gallorum societas cum cæteris Reipublicæ Christianæ capitibus offertur, donec *Electori Bavaro* Imperium Constantinopolitanum, *Jacobo* Regi Hierosolyma & Syria, *Lotharingis* Servia & Bulgaria, constituta his regia *Belgrado* sive Alba Julia, acquiratur. Inter hæc quædam delira fere hominis Genevensis consilia in medio relicta esse ab aula Gallica, notat *Jurius*, ut totus ille tractatus privato consilio editus esse videretur; quamvis ex literis mense Januario A. 1691 datis sibi constare asseveret, examinata omnia *Versalis* & *Genevam* remissa, inde vero cum eo, quem pro autore *Admonitionis* habet, communicata fuisse, & huic mandatum, ut editionem in Belgio procuraret; intervenisse autem rixas inter illum & typographum, aliaque, quibus res emanaverit, confirmata de autoribus suspicione, quam illi incautis sermonibus, quibus in eundem fere sensum res Gallicas commendare, pacisque necessitatem ostendere soliti fuerint, jam ab aliquo tempore incurrerint. Devotum vero Gallis animum & in Fœderatos iniquissimum longe magis detectum esse asserit in *Admonitione*, cujus examen suscipit, eamque indubitanter Gallo exuli tribuit, quem ita designavit descripsitque *Jurius*, ut nemini in locis illis ignotum esse potuerit, quem intelligat. Tam callidum vero fuisse contendit, ut duplicem personam sumserit, in præfatione quidem Reformati, in *Admonitione* ipsa Catholici, & quidem acerrimi. Accessisse & aliam fraudem, ut *Admonitio* prius Lutetiæ typis excusa fuisse diceretur, ostensis aliquot paginis libelli, & confictis literis atque in Relationes Literarias insertis, quibus novam editionem *Admonitionis* Lutetiæ parari, & Autorem cum Archiepiscopo reconciliatum esse narraretur, quem priori editione ob quædam liberius dicta offenderet: rumores denique disseminatos, quibus plurimi pro autoribus *Admonitionis* diffamati fuerint, *Pelissonius* puta, *Versans*, *Laroquius*, *Brueysius*. Hæc omnia subdole fingi statuit *Jurius*, & privilegium Regis, quod pagellæ editionis Gallicæ in Belgio ostensæ præ se ferunt, falsi accusat.

Jam ad *Examen* ipsum accedimus. In hoc impense iterum laudat *Jurius* Scriptorem a styli excellentia, nec minus vituperat ob

malitiam singularem, & quod Catholicum se simulet, cum ex forma dictionis, ut scribit, Hugonotica, & allegationibus Biblicis aliisque indiciis satis appareat, *Reformatum* esse & in Belgio vivere. Rejicit itaque quicquid de *Pelissonio*, celebri Parisiensi viro, & de *Bastidio*, Reformatae religioni addicto & nunc in Anglia versante jactari ait, ac si ille *Admonitionis*, hic *Præloquii* Autor esset. Refutationem argumentorum, & præcipue duorum illorum capitalium, de libellis famosis pariter & seditiosis, qui Theologis Gallis & Anglis ab *Admonitore* imputantur, scripturum se nunc minime esse protestatur, sed tantum paucis indicare velle, quæ responderi possint. Negat primo pro famosis libellis habenda esse scripta, quibus lamentationes *Reformatorum* de vi sibi illata proponantur; minime omnium tractatum laudatissimum de *Politica Cleri Gallicani*, nec magis *Litteras de tempore*, aut *Querelas Protestantium*, quorum autor fuerit vir magnus *Johannes Claudius*. Pro injuriis & vetitis quoque diffamari non posse responsiones adversus contumeliosissima Pontificiorum scripta, nec ea, quibus concordiam inter Fœderatos suadeant, aut quibus Gallos ad vindicandam libertatem a Rege per nefas ademptam hortentur; hæc enim, ut alia strategemata, belli tempore licita esse. Veteris Ecclesiæ exempla allegat, in qua persecutoribus responsum sit. Pontificios e contrario accusat, quod innumeris pene libellis Protestantes, ab initio statim Reformationis, profciderint, idque adhuc continent. In altero capite, quo seditiosi adversus Reges animi scriptores *Reformati* insimulantur, caute versandum esse ei monet, qui in materia hac subtili & periculosa apologiam elaboraturus sit. Duo tamen in primis tenenda esse suggerit, primo, *nullam potestatem* (abolita Theocratia Judaica) *inter homines immediate a Deo constitutam esse*, licet orthodoxi etiam Theologi certo respectu tale aliquid asseruerint; deinde, *omnem potestatem humanam, civilem & ecclesiasticam, quantacunque ea sit, limites habere, ultra quos extendi non debeat, nec subditorum patientia tentari*. His positis non improbat, quæ contra Reges Galliarum & Hispaniarum, cum terminos illos excessissent, a populis gesta sunt. Ab *Admonitore*, ut ut pro Principum jure nitatur, destrui duo illa principia non posse, nec negari, quod libertas hominibus innata, & constitutio imperiorum atque divisio bonorum ex sola necessitate, non vero ex natura homi-

homi-

hominum ortum habeat, secundum hanc vero carere possint populi magistratibus & ipsa bonorum separatione; & a nulla denique gente Principibus & magistratibus potestatem illimitatam ad destruendum populum concedi posse. Hæc inter alia ex *Grotio Lib. I. de J. B. & P. c. 4.* confirmat, & pro irrefutabilibus habet; elidit quoque, quæ de contradictione inter Protestantes ex eorum scriptis, de potestate Regum, & contra Pontificium dominatum, Adversarius eruit & objecit, monens Pontificios quoque circa illa dissentire. Repellit convitium ab Anglis, quos vocant, Presbyterianis, quasi Caroli I. Regis parricidium procuraverint; negatque eos, qui præsentis mutationis in Anglia autores fautoresve sint, flagitium illud probare; sicuti nec verum sit, nec necesse, ut Principes Catholici *Guilielmo* Regi assistentes ad causam religionis respiciant, cum alias ad societatem adversus hostem communem ineundam causas habere possint. Ostendit inde diversa *Caroli & Jacobi II* consilia & instituta: illum pro Episcopatu, hunc pro Papismo laborasse; neque Anglos successionem regiam destruxisse, sed fugiente *Jacobo*, genero & filiarum ejus paruisse. Adversus ea, quæ libro *Junii Bruti*, sive ejus autor *Philippus Mornæus*, sive *Hubertus Languetus* fuerit, item *Paræi* tractatui Oxoniæ combusto objiciuntur, multa regerit; ridetque *Admonitionis* autorem, quod exemplo *Danorum*, Regi electio hæreditarium imperium deferentium, allegato, non videat jus Regum a populo ortum habere, cum tamen contrarium operose adstruere conetur. Non negat, ex limitata Regum potestate incommoda oriri, sed considerari jubet etiam ea, quæ ex absoluta nascuntur, nullamque regiminis esse formam, quæ omni careat periculo. Argumenta ab absurdo, quæ *Admonitor* laudat, ipse in sophismata fere degenerare ait. Respondet ad omnes objectiones, sed in compendio & ita, ut aliis potius indicet, quæ uberius deduci possint. Negat, quod Protestantium Theologi populo supremam potestatem in Reges, aut jus acta illorum examinandi tribuant; monet tamen diversam esse regnorum formam, aliamque alia magis absolutam esse. Conservationem populi semper & in omnibus imperiis subintelligi, nec prætextu religionis, minime omnium falsæ, subverti posse. Monstrat etiam, quomodo differant potestas civilis & ecclesiastica, utque hæc ultra excommunicationem nullum cogendi modum habeat. Utrique hoc

commune esse ait, ut parendum sit decretis, etiam non satis iustis aut æquis, dummodo non tendant ad ruinam politiæ aut religionis. Inde tamen sequi negat, querelas adversus decreta non nisi ab universo populo, uno veluti spiritu concitato proponi, aut reformationem moveri posse: cuique enim pro gravitate excessuum, contra fundamenta societatis aut fidei ingruentium, jus esse remedia inveniendi. Regulam, quod numero suffragiorum standum sit, quam *Admonitor* vehementer urget, positivi seu humani juris esse dicit, cui locus non sit, si agatur de lœdenda conscientia aut tollenda defensione naturali. Postulat ab Autore *Admonitionis*, ut in quæstione de potestate Principum, vel Systema *Grotii* (sicuti facere videatur) constanter teneat, vel immanem illam sententiam de illimitata & cum quavis tyrannide & clade populi admittenda potentia palam tueatur. Priorem formam etiam ex ipsius *Grotii* traditis incommoda habere, iterum agnoscit; sed quæ ex altera consequantur, intolerabilia esse censet. Pro *Valdensibus*, qui in fine *Admonitionis* pro rebellibus & extrema meritis exagitantur, multa affert *Jurius*, ut probet, illos ad partitionem decretis injustissimis præstandam obligari non potuisse, & jus gladii pro legitima defensione omnibus dari; casus etiam esse, in quibus privati, ad sua recuperanda, arma sumere possint, licet legibus quibusdam haud immerito caveatur, ne id ordinarie fiat. Confert inde *Valdenses* cum *Belgis*, & illos non minorem partem populi aut provinciæ respectu Ducis sui constituisse existimat, quam hos comparatos cum reliquis nationibus Hispaniæ Regi subjectis. Addit *Valdenses* non Principi suo, sed ejus violento instigatori, Galliæ Regi, repugnasse. Scholasticas itaque rhetoricationes esse scribit, quas *Admonitor* ex Catiliniis Ciceronis collegerit, quæ non magis ad *Valdenses* pertineant, quam ad Gallos exules, qui in castris Foederatorum militent. Mandatum Christi de fuga in persecutionibus, & exempla patientiæ veteris Ecclesiæ male eo detorqueri, ut nullo modo tyrannis resistere fas sit; moderationem præscribi a Christo; jus naturæ adversus vim plane injustam non tolli. Notari vult vias Dei, qui in exequendis decretis suis, irregularibus quandoque modis & qui temerarii videri possint, procedat; neque necesse esse, ut omnes intentiones & actiones Regum & populorum, qui reformationem moliantur, exactissime iustæ & irre-

irreprehensibiles sint; ex eventu tamen & in universum, Dei propositum cognosci, & defectus erroresque circa media bonitate finis compensari. Observat, Deum aliquando aperta vi progressum esse, v.g. cum Judæos in Palæstinam introduceret; alio tempore, videlicet post captivitatem Babylonicam, absque armis & non nisi permissu Regum, populo suo prospexisse. Minime sequi, si Christiani primitivæ Ecclesiæ Imperatoribus tyrannidem exercentibus arma non opposuerint, quod Galli & Belgæ, qui id fecerint, pro rebellibus haberi debeant, cum Maccabæorum exemplum iustissime allegare possint; neque mutatum jus naturale, quo illi usi fuerint, per præceptum Evangelicum de fuga. Ideo *Grotium* reprehendit, qui in odium civium suorum, & *Socinianos* secutus, nimis rigide dictum illud Evangelicum urserit. Nec melioris notæ esse, sed *Deistas*, *Spinosistas*, *Jndifferentes* aut majoribus hæresibus infectos, qui aliis libellis, quibus fœdus & bellum adversus Gallos insectantur, eadem defendant. In conclusione *Admonitionis* summam ingenii vafritiem & affectationem pietatis observat, & in ea persistit sententia: præcepta divina de obsequio Magistratibus & parentibus præstando, eo non esse interpretanda, ut exceptiones legitimæ oppositionis prorsus excludant. Elogia quibus Galliæ Rex extollitur, convitia & aculeos in Pontificem & Imperatorem atque Domum Austriacam, defensionem societatis Gallorum cum Turcis, & alia ejusmodi omnia eo tendere dicit, ut exules Galli de restitutione sua in patriam & in libertatem pristinam desperent, & Regi cœco se submittant obsequio; Foederati quoque animum despondeant, & qualescunque pacis leges accipiant. Confidit, præstituros hos esse posthac, quæ hucusque non præstiterint, & divinam gratiam celebrat, quod illis vires integræ manserint, & Rex Britanniæ ad exequenda, quæ Deus destinaverit, excitatus sit. Parallelismum *Admonitoris* inter Jacobum II Angliæ, & Henricum IV Galliæ Regem rejicit, repetitque denuo, Jacobo non ereptum esse regnum, sed ab eo desertum. Observat etiam differentiam inter utrumque regnum circa potestatem regiminis, & quomodo Angli Reges Parlamenti auctoritatem agnoscant, & speciali juramento de tuenda religione Reformata obstricti sint. Aliter igitur de Catholicis Gallis, majorem regni partem constituentibus, qui Henricum Regem, quem pro hæretico habebant, averlati sint, judi-

cari debere; aliter de Anglis orthodoxum totius gentis desiderio expectentibus, cum Catholicorum paucorum contraria machinantium ratio haberi non potuerit. Defendit gesta Anglorum procerum & delectorum ex populo, cum mutationem nuperam decreverint; vituperat e contrario, quæ Liga, quam vocant, Gallica per factiones & tumultum egerit, omnibus Europæ Principibus improbata.

PREMIERE ET SECONDE PARTIE DES DIFFICULTÉZ proposées à Mons. Steyart Docteur & Professeur en Theologie de la Faculté de Louvain.

i. e.

Difficultates D. Steyarto Theologo Lovanienſi propositæ, ex relatione ab illo ad Archiepiscopum Cameracensem perscripta, a quo mandatum habuit de rumoribus adversus Presbyteros Oratorii Montibus Hannoniæ sparsis inquirendi. Pars I. & II.

Coloniæ apud Petrum Grandem 1691. in 12. plag. 41.

DE re, quæ exigua videtur, gravia & multa & præclare scribere, non vulgaris est ingenii aut facundiæ mediocris. Valere itaque utraque dote oportet *Difficultatum* sive dubitationum harum Autorem, quem D. Antonium Arnaldum esse admodum est probabile. Causam sane, quæ *Jansenismi* nomine traduci solet, pari acumine, eadem verborum copia & elegantia alius tueri difficulter potuisset. Occasio satis magni libri hæc est. Congregatio *Presbyterorum Oratorii* in Italia a *Philippo Nerio* seculo superiori cœpta, autoritate Berulli Cardinalis in Gallia recepta & aucta, cum Montibus Hannoniæ Collegium haberet, deducere inde veluti coloniam quandam in urbem Leodiensem voluit. Quæ Congregationi illi cum Societate Jesuitica similitudines intercedant, haud ignotum est. Ut igitur incrementum hoc æmulatorum impederent Jesuitæ, quantum quidem ex libro hoc intelligi potest, diffamare acriter multis nominibus Presbyteros illos cœperunt, effeceruntque ut Magistratus Montenses (Scabinos vocant) literis Leodium datis receptionem Presbyterorum disuaderent. Presbyteri edita

edita Gallice apologia, quam Remonstrationem *justificativam* inscripserunt, famam suam impigre tutati sunt, non sine querela de Scabinis. Hac offensi isti scriptum illud manu carnificis publice comburi fecerunt, vehementer indignantibus non solum Presbyteris, sed & Nuntio Pontificio, qui Cleri privilegiis detractum illa acerbitate existimabat. Cum vero Archiepiscopus Cameracensis, Hannoniæ Dioecesanus, a Presbyteris imploratus D. Steyarto & duobus aliis mandasset, ut de causa cognoscerent, & iudicium suum de illa ad se referrent; ita hoc fecerunt Commissarii, sive, ut Autor *Difficultatum* asserit, *Steyartus*, cæteris autoritate & industria potior, ut Presbyteri graviter læsos se esse putaverint, & Autor hic noster ansam sumserit plurimos relationis & iudicii illius defectus Steyarto exprobrandi, idque fecit tractatu in partes sex distributo, ex quibus duas priores nunc enarramus. Ex eo vero, omissis minutioribus, annotabimus quædam, quæ non tam ad rixam illam inter Jesuitas & Presbyteros proprie pertinent. quam ad cognoscendam factionum in Ecclesia Romana indolem faciunt, & cum profectu quodam observari possunt. De Steyarto ipso annotavit Autor, quod defectus Ecclesiæ Romanæ in Belgio in exordio relationis ingenue agnovit, scribens: quicquid dissimulamus, turbatissimæ sunt res nostræ Ecclesiasticæ, non hic tantum, sed passim per Belgium totum. Allegatur etiam tractatus ejus, sive theses *Theologiæ moralis emendatæ* nomine publicatæ, in quibus probabilitatis Jesuiticæ dogma acriter impugnaverit, item opiniones pestilentes de peccato ex ignorantia, sive materiali & Philosophico, de attritione; præterea de facilitate in absolvendis peccatoribus, sive relaxatione disciplinæ Ecclesiasticæ, qua fieri dicit, ut sanctitas Christiana plane intercidat, continua revolutione, ut loquitur, confessionum & criminum. Confessionum & absolutionum particularium necessitatem & utilitatem jactare, ut notum est, vel maxime solent Sacerdotes Romani, & utramque in Ecclesiis Protestantium requirunt. Qui vero ex illo Ordine ipsi agnoscunt, quam male confessiones & absolutiones tractentur, ut nihil ad emendationem faciat illarum repetitio, si post impetratam nulla difficultate absolutionem, ad eadem aut pejora peccata continuo redeatur, ii arcem religionis suæ veluti destruunt, *Steyarti* verba citat Autor, quibus Confessionarios reprehendit, quod

Part. I.

Diff. 2.

Diffic. 4.

Diff. 5.

Diff. 6. 7.

quod quibuslibet peccatoribus pro poenitentia recitationem trium *Pater noster* & *Ave Maria* sufficere existiment, morbosque animi omnes sanari eo modo credant. Tanto magis itaque indignatur, quod ille ipse *Steyartus*, rigoris ecclesiastici assertor, tam laxus indulgensque jam factus sit, ut Jesuitarum metu aut respectu, optima Presbyterorum causa relatione sua nocuerit, imo pro sectariis habeat, qui disciplinam instaurare nituntur. Producit testimonium ejus anno 1690, quo juvenem quendam a studiis, indole, vita & moribus egregie laudavit dignumque esse censuerit, qui sacris ordinibus admoveveretur; addiderit tamen veluti limitationis & cautela loco: *Ne tamen aliquid Superiores lateat, quod postea infra scripto imputetur, additus idem est rigidiora sectantibus.* Hoc false exagitat Autor, & quem illi *Rigidissimum* vocant, verum & genuinum Christianismum & Sacerdotum atque Pastorum officium esse; at qui laxiora profitentur, pro corruptioribus Ecclesiae haberi debere, pluribus ostendit. Ipsius *Steyarti* theses in eam rem citat, & Augustini dicta. Pastorem quendam *Ludovicum Flemallum* prope Namurcum laudat, qui pio zelo ductus, plebem suae curae commissam in fide Christiana egregie instruxerit, binas conciones singulis Dominicis ante meridiem, divisa cum Vicariis opera, a meridie Catechesin habuerit; idem privatim fecerit, in confessionibus potissimum; ea tamen diligentia & severitate populum minime offenderit, sed magno cum applausu confluxuque docuerit; iis etiam, qui legere noverant, pios libellos, qui capita doctrinae continebant, evolvendos dederit: factum inde, ut non solum eximiam notitiam religionis acquirerent auditores, sed & vitia ebrietatis, libidinis & verborum scurrilitatem correxerint, choreas etiam & vana atque ludicra alia ultro omiserint. Successisse e contrario apud illos contemptum rerum fluxarum, summum celestium desiderium, patientiam Christianam in calamitatibus bellicis & aliis, mutuam charitatem, cum assiduitate precum, ad quas quotidie summo mane in templo convenerint. Etiam inter labores diurnos mentem ad Deum per suspiria & oratiunculas elevasse, & sero vespere multos domi cum suis precibus vacasse. Quae de moribus & vita interiori illius viri addit, pietatem maximam indicant, & ideo optat, ut omnes ad eum modum sese gerant quos *rigidos* vocant; tunc enim felicissimum statum Ecclesiae esse futurum.

rum. Provocat etiam ad experientiam in Academia Lovanensi, in qua ante ortam hanc *Rigidorum*, quam sugillant, sectam dissolutissime, nunc vero compositae & pie vivat juvenus scholastica. Post haec atroci calumnia proficissos esse queritur *Presbyteros Montenses*, ac si Nestorianismum renovarent, & B. Virginem matrem Dei, sive Deiparam appellare nollent; qua imputatione ipse *Steyartus* eos liberaverit, maligne tamen in relatione sua addens, non satis circumspice eos locutos esse. Interim tamen Episcoporum Gallorum judicio, in Catechesi ab iis publicata, maximos abusus in cultu Virginis demonstratos esse non dissimulat, illum maxime, quod plurimi in peccatis quotidie versantes, salvari se putent recitatione *rosarii*, aut gestamine *scapularis*; nec parum errare dicit eos, ex Episcoporum illorum sententia, qui nimiam fiduciam in sanctis ponant; hos enim utiliter & pie quidem ex Ecclesiae instituto invocari, sed spem omnem necessario in Jesu Christo ponendam esse, in quo solo, Scriptura teste, salus quaerenda sit. Citat etiam insignem locum ex Cardinalis Camusii scripto; e contrario horrendam *Recollectorum Leodiensium* thesin anno 1676 publicatam execratur, quam ipse quoque *Steyartus* acriter taxaverit. Erat autem haec: *Frequens confessio & communio, & cultus B. Virginis, etiam in iis, qui gentiliter vivunt, sunt signum praedestinationis.* Acriori censura persequitur dictum Jesuitae Lusitani *Francisci Mendoza*, in *Viridario sacrae & profanae eruditionis* anno 1632 cum approbatione edito, statuentis, impossibile esse, ut B. Virginis cultor in aeternum damnetur, quia scilicet B. Virgo suo patrocinio semper impetret a Deo auxilia gratiae congruae, quibus ejus cultores, alioqui pravi & scelerati, ad Deum convertantur, reddanturque *indamnable*s. Reprehendit porro Autor eos, qui in B. Virgine majorem clementiam quam in Christo esse statuunt, qui tamen est Deus misericordiae. Concionatores esse narrat, qui publice declamaverint, si fatuae virgines, cum dicerent, *Domine, Domine, aperi nobis*, dixissent, *Domina, Domina*, impetraturas fuisse, ut portae aperirentur. Librum, quem in Belgio fere omnes manibus terant, prolixè taxat, in quo diserte statuatur *Deum Filio suo exercitium justitiae, sanctae vero Virgini clementiae & misericordiae dispensationem commississe.* Subjungit verba ex *Steyarti Theologia Morali*, quae placet adscribere.

Diff. 9.

D. 10.

IX. B. C.
XX. B. C.

XV. B. C.

XX. B. C.

Diff. XI.
usq; XV.

re, quia ad similes casus applicari possunt. *Verentur*, inquit, *quidam, ne scandalizentur pusilli & confirmantur heretici, cum in Ecclesia turpissimi arguantur errores, ideoque potius tacendum existimant. Sed an forte non magis confirmabuntur hi, & illi pervertentur, si viderint huiusmodi errorum monstrum nemine contradicente in Ecclesia teneri?* Reliqua huius Partis primæ capita præterimus, quanquam multa memoratu non indigna de lite isthac contineant. Ex Parte etiam secunda, ne in nimiam prolixitatem incidamus, pauca quædam veluti digito indicabimus. Acriter reprehendit Autor tum Magistratum Montensem, quod Apologiam a Presbyteris Oratorii ad Leodienfes scriptam, per carnificem combusserit, & *Steyartum*, quod factum probaverit; eaq; occasione Jesuitas accusat, quod pari suggestione *Rotbomagi* magno cum piorum scandalo excellentissimum librum *Janfenii, Harmoniam Evangelicam*, & *Aquis Sextiis Epistolas Provinciales* Jesuitis oppositas concremari curaverint. Prodit etiam, verum autorem epistolarum pro Jesuitis sub nomine *Bernardi Stubrock* publicatarum fuisse *Honoratum Fabri*, celebrem ex Societate Jesuitica virum. Citat tamen & laudat eundem *Steyartum*, quod in sæpe allegata Theologia sua acerrime refutaverit sententiam Jesuitarum (a Papa quidem inter LXV. famosas theses condemnatam) quod non peccent mortaliter, qui sui tuendi causa adversario falsum crimen assignant.

Diff. XXIII.

CHRISTIANI DONATI PROF. PUBL. WITTENBERG. *Institutiones Pneumaticæ scholarum usui accommodatæ.*

Wittenb. ap. Joh. Christoph. Gellgiver/A. 1691. 8t. plagul. 33.

Cum quæ de Spiritibus moderni pariter atque veteres commentati scriptores sunt, non levi perquisivisset studio Cl. in celeberrima Wittenb. Universitate Metaph. & Logicæ Professor, non contemnendum operæ pretium sibi facturum visus est, si in discipulorum suorum gratiam Pneumaticam scientiam tali Systemate comprehensam ederet, in quo & quæ ab aliis optime tradita sunt, sua faceret, & quæ vel nondum tacta aliis, vel non satis adhuc elaborata, suppleret, perficeret, ac suo præ iudicio amplificaret. Illa ergo methodo usus, quæ in disciplinis usitata quam

quam maxime est, partem generalem a Spiritus definitione ordinatur, & ex illius attributo primo cum cura explicato & probato cætera, maximam partem a se recens constituta & brevi descriptione explicata, partim immediate, partim mediate deducit, atq; intervntu ipsius primi cognoscendi principii demonstrat. Eodem modo in speciali quoq; parte, postquam Dei, Angelorum, Animarumque rationalium existentiam probavit, versatur in ipsorum propriis attributis explicandis, & huic doctrinæ subiecit actionum cuiq; Spiritui propriarum, cum internarum, tum externarum, tractationem; ita quidem ut inserat subinde suis quasq; locis quæstiones controversas, & graves, & jucundas, & celebres, nec adeo paucas, certis conclusionibus, quarum aliæ sententias falsas rejiciunt, aliæ veram asserunt, definitas. Profitetur vero, id se cum primis dedisse operam in hac condenda disciplina, ut iusto ordine & exponerentur omnia, nihilq; assereretur, quod non suis rationibus esset stabilitum, iisq; haut vulgaribus, sed exquisitis ac veris, & ad animum plane convincendum idoneis; atq; adeo sperat, pleraq; a se iustis pleniq; & ad prima usq; principia excurrentibus demonstrationibus esse confirmata.

G. VAN DER MUELEN IN HISTORIAM

Pomponii de Origine Juris Pars prima.

Trajecti ad Rhenum apud Francisc. Halma, 1691. in 8. plag. 10.

Ituli rationem a potiore operis sui parte deducere voluit Autor clarissimus, quando in Historiam Pomponii de Origine Juris, quæ posteriorem legem ff. h. t. conficit, hanc commentationem se suscepisse profitetur. Utut enim non prætermiserit legem priorem d. t. quæ Gajum autorem refert, quoniam tamen ea & brevis est, & formulis excitatoriis tantummodo constat; ideo ordinis magis respectu, quam ob doctrinæ necessitatem recepta videtur. Utroq; autem interpretandi genus planum, perspicuum ac amœnum deprehendimus, dum textus ipse, & in lege Pomponii quidem distinctim singuli paragraphi præmittuntur, quos ad verba & loca notabilia succincta explicatio & paraphrasis excipit. Et nihil hic omisit Autor, quod ex antiquitatibus historiæ Romanæ ad illustrationem hujus materiæ ullo modo facere possit,

possit, ut subinde etiam digressiones prolixiores susceperit. Sic pag. 12. occasione vocis *Civitas*, in originem & constitutionem hujus societatis altius paulo inquirat, cumq; ad eam liberos nonnisi homines definitio præmissa admittat, fufius deinceps ex sacris potissimum literis adstruere contendit, naturalis hujus libertatis marem, exclusa foemina capacem esse, eo quod hæc ex ordine creationis maris imperio subjiatur. Hanc etenim ob causam primo loco creatum fuisse Adamum, ut secundum tritum proverbium, *qui prior tempore, potior jure*, iste sibi imperium vindicare posset. Accedere & hoc, quod extracta fuerit mulier ex costa Adami, ut posset inde concludere, se nihil habere a se, sed ab alio, scilicet viro; quocirca nullam intercedere inter marem & foeminam æqualitatem seu juris, seu virium, quibus indigent, qui in statu naturæ (secundum Autoris hypothesin) vivunt. Pag. 27. civium Rom. censum, cujus intuitu quinque classes institutæ erant, exhibet, & ad nostræ monetæ valorem componit. Pag. 37. antiquas Romanorum LL. recenset ex Mosaicis legibus a Numa Pompilio depromptas. Pag. 47. evolvit quæstionem itidem historicam, utrum sub primis Rom. Regibus concessa fuerit provocatio ad populum, & quid hac in re singulare acciderit in judicio criminali, quod contra Horatium ob interemptam sororem parricidii reum habitum fuisse constat. Pag. 61. originem obligationum examinat secundum hypothesin status naturalis, quæ in quæstione anteriori de constitutione civitatis fuit præsupposita. Prolixissimam dehinc digressionem a pag. 87. usq; ad p. 106. decurrentem suppeditat Senatus Romanus, de cujus prima institutione a Romulo facta, & subsequens allectionibus variis, ex quibus postmodum Senatores in Patricios, Conscriptos, & Pedanos distincti fuerunt, ubi sufficienter dictum, post Ordinis hujus ornamenta, confessus ac consultandi modus, & quæ hujus generis alia, in conspectum producantur. Discursus istum proxime excipit p. 107. affinis tractatio de SCtis, quæ pari ubertate explanatur. Pag. 133. species Juris Romani, prout in scriptum & non-scriptum dispescitur, ductu §. 12. d. 1. explanantur; in quo ipso §. Autor noster tantisper subsidet.

30 ANNIS DE RAEI PHILOSOPHI AMSTELÆ-
damensis Primarii Cogitata de Interpretatione,
sive de Natura Humani Sermonis &c.

Amstelædami apud Henricum Westenium, 1692. in 4.

Constant alphabetis 3. & plag. 19.

Author Libri hujus est Vir jam dudum in orbe litterato celeberrimus. Siquidem ultra annos XLIV, primum in Academia Lugduno-Batava, deinde in illustri Schola Amstelodamensi Philosophiam, atque olim etiam Medicinam aliquo tempore docuit. Occasionem hunc tractatum scribendi perhibet, quod ab annis circiter quinquaginta multorum Eruditorum animos observasset coepisse occupare opinionem valde periculosam, positam in eo, quod communiter Viri docti nimium tribuant & nimium confidant novæ quam amant philosophiæ, putantes ea ipsa methodo, qua non contemnendus progressus factus est in Mathematicis & Philosophicis, progrediendum similiter esse in omni alia arte & disciplina: ac si omnes disciplinæ, quæ tot sæculis distinctæ fuerunt, Philosophiæ essent partes vel appendices, deberentq; una & eadem methodo, quam Author hujus libri censet artium Mathematicarum & Philosophiæ propriam esse, doceri, & eodem illo præciso comprehendendi sermone, quo Mathematici & Philosophi utuntur. Ut error, opinione Authoris, horum temporum duplex sit; unus in humano intellectu, alter in humano sermone, uterque infinitam post se trahens confusionem, litesq; inter Eruditos perpetuas. Hæc sive censura sive opinio Authoris forsitan mira videbitur iis, qui sciunt ipsum magni facere Philosophiam, atq; tueri dignitatem ejus contra quoscunq; qui eandem vel contemnunt, vel inutilem judicant. Verum prudentiores id ad animum revocabunt altius, & judicabunt haud rem esse debere parvam, quod vir ætate & doctrina venerabilis, magnus sine omni dubio Philosophus, censeat his temporibus & in hoc seculo philosophico, Philosophiæ communiter nimium tribui: eritq; hoc ipsum illis majus argumentum ad rem exquisitè ponderandam, & majori cum attentione hunc librum legendum. Narrat vero ipse Author causas magis speciales, quæ ipsum impulere ad scribendum, suaq; de interpretatione & natura humani sermonis

sermonis cogitata, deque erroris, de quo diximus, remedio publici tandem juris facienda. Hæc causa imprimis videri potest ipsa erroris vis & magnitudo fuisse, his ipsis præcipue temporibus, quibus in lucem editus liber. Non quod Author nunc primum eum viderit errorem, eique tam sero incipiat se opponere. Initia erroris ipsi prævisa fuerunt olim in Academia, dum doceret, Lugduno-Batava: quin antequam animum ad docendum applicuit. Verum non ita ab initio Author cogitavit de magno & iusto remedio. Visa ipsi fuit, quod non erubescit fateri, veritas plana & aperta posse ac debere se ipsam tueri, tum insigni usu suo & in Rep. & in Scholis & in Ecclesia, tum antiquitate, qua venerabilis est. Etiam ab initio error levis videbatur, ita seipsum evertens, infinita quam post se trahit confusione, ut consistere non possit. Attamen fatetur Author, fefellisse eum nonnihil opinionem illam, fefellisse spem istam, & adjungit, fallere hanc opinionem & spem hæcenus plurimos, atque eos omnes, qui *errorem quidem, non ita vero*, ut in præfatione loquitur Author, *erroris vim & momentum agnoscunt; forte, inquit, quia non satis intelligunt momentum veritatis*. Sed Author noster, ut hi faciunt, cetera boni, non persistit in opinione, vel spe, vel expectatione ista, sine metu iusto, non persistit olim longo tempore. Ipsi principiis obstandum jam olim iudicavit, putatque se dici non posse unquam ea in opinione fuisse, in qua videntur viri magni his temporibus esse quam plurimi, quod nempe error adeo levis vel talis sit natura sua, ut seipsum debeat evertere, ac si necesse non esset, ut de remedio incipiant cogitare moderatores regnorum & rerum publicarum, ut & ecclesiarum atque academiarum. Sicut error ante plures annos suo modo levis erat, ita levi ac facili videbatur superari posse remedio. Clarissimus Autor, cum inciperet Philosophiam docere, primum Lugd. Bat. deinde Amstelodami, hac de causa accommodatum temporibus istis adhibuit remedium, unum & alterum non sine successu, in Oratione inaugurali, una de differentia cognitionis philosophicæ & vulgaris, & altera de sapientia veterum, quæ extant in Appendice ex olim scriptis. Scilicet eo fere modo, quo Cartesius a primis annis in eas cogitandi vias incidit, per quas non difficile ipsi fuit ad cogitationem pervenire methodi recte utendi ratione, & veritatem investigandi in scientiis, ad

veram quam quærebat Philosophiam pertinentibus: hujus quoque libri Author, in ipso studii Academici curriculo cœpit intelligere, distinctam esse omnino Philosophiam, sublimem illam scientiam, quam post Platonem Cartesius proficitur, ab omni alia cognitione: atque in Philosophia scholarum non tractari primam istius veræ philosophiæ propriam, sed secundam & communem cognitionem; & eatenus multum in scholarum philosophia veritatis inveniri. Narrat etiam Author in Epistola penultima, ex hac cogitatione incredibilem se in studiis facilitatem & lucem percepisse: usque adeo, ut huic potissimum cogitationi postea superstruxerit orationem inauguralem unam & alteram, ipsasque primas prælectiones atque disputationes publicas, ut & institutionem in scholis privatis. Addit in eadem epistola, qua ratione, dum fungebatur munere doctoris publici, confirmatus fuerit in his ipsis primis cogitatis, eaque latius deduxerit & diligentius excoluerit. Singulari etiam deputat felicitati, quod in studio Logico, quod his temporibus contemnitur, adolescentiæ florem contriverit. Vidit vero tandem, primo per nebulam, & mox clarius, duplicem Logicam, toto cœlo distantem, esse posse & debere, quæ communiter confundi soleat, ut olim ab Aristotelis, ita hoc tempore a Cartesii sectatoribus. Unam Logicam advertit Author proprie dialecticam esse, ut etiam Cartesius animadvertit, in Epistola loco præfationis præmissa Principiis Philosophiæ. Quam possumus etiam dicere, quod sit Logica vulgaris sive communis, utilis communiter in differendo. Logicam alteram putat Author comprehendere Methodo Cartesii recte utendi ratione, & veritatem investigandi in scientiis, eamque distinctionis causa vocat Logicam Philosophicam. Narrat porro Author in Epistola prima sub finem appendicis, a Sylvio, celeberrimo quondam in Academia Lugd. Bat. Medicinæ Professore, novam sibi datam fuisse occasionem, cogitata ista latius deducendi & ad animum revocandi altius. Sylvius enim conabatur Physicam scientiam miscere & confundere cum medica arte, confidenter docens, tam in physica quam medicina, id omne quod vere scitur, sola experientia sciri, ita aperte destruens propriam veræ Philosophiæ cognitionem, quæ secundum Platonem & Cartesium tota intellectualis est; sicut alii errore contrario veræ medicinæ cognitionem sensua-

sensualem sive experimentalem (non curiosam, qualis horum temporum est, sed communem qualis fuit tot seculis) destruunt, quando in medicina docenda vel exercenda nimium tribuunt philosophiæ. Ita Author se fuisse excitatum narrat ad cogitandum porro de Medicina, aliisque disciplinis & facultatibus, ut vocant, monetque se dixisse & scripsisse olim, Medicinam, Jurisprudentiam & Theologiam in communi hominum intellectu habere fundamentum & subjectum suum; verum hoc pariter dici non debere de Philosophia. Tandem denique his accessit occasio sive excitatio ultima, quando circiter una cum Sylvio, Spinosa, atque hujus Philosophia S. Scripturæ interpres, coepit inclarescere. Ab illo tempore aliquanto magis quam antea coepit sollicitus esse & adhuc magis ad animum revocare magnum discrimen inter duplicem intellectum, ortumque ex eo humanum sermonem duplicem. Ita cogitata tot annorum tandem quoque occasionem dederunt novis magisque elaboratis meditationibus, de interpretatione sive de natura humani sermonis. Quem sermonem ostendit esse posse ac debere, unum, omnium aliorum hominum & aliarum artium sive disciplinarum communem; alterum veræ Philosophiæ proprium. Atque hujus distinctionis neglectum vel contemptum infinitæ confusio- nis hæcenus in artibus & disciplinis causam fuisse, ob oculos ponere, non quidem præcipuus, attamen secundarius Authoris videtur scopus fuisse. Neque sine gravi causa Author in præfatione monet lectorem philosophum (alios enim vix expectat) non tam contradicendi atque errorem, de quo dixerat, impugnandi, quam veritatem docendi studium se primum ad scribendum excitasse. Hanc ob causam potior pars hujus commentarii dogmatica est, paucis in locis comprehendens erroris detectionem, saltem per quandam consecutionem, quam alicubi, ubi magnitudo erroris id postulabat, expressit, sæpius tamen suppressit.

Dogmaticum hoc imprimis comprehenditur parte prima generali, quæ tractat de diversa humani sermonis consideratione, quam Author unam communem; alteram veræ Philosophiæ dicit propriam esse: quatenus prior ad communem sensum, quem sequimur etiam in omnibus aliis disciplinis; posterior ad subtiliorem magisque præcisum veræ Philosophiæ intellectum accommodatus est.

est. Ex cujus distinctionis neglectu quanta confusio sequatur in artibus & disciplinis docendis, Author ob oculos ponit. His vero ita præmissis, definitio traditur humani sermonis, ut viva voce peragitur: Etiam ratio signi in voce viva distinguitur ab omnibus aliis signis. Denique latius deducitur & explicatur prima humanæ vocis, quæ significat, formatio ab ineunte ætate &c. usque ad finem partis primæ.

Dogmaticum hujus libri porro comprehenditur parte altera speciali, quæ de prima & simplicissima vocabulorum significatione fuse tractat. Hujus primæ & simplicissimæ significationis bis quatuor, sive octo ordines constituuntur; quatuor scilicet in passionibus, quæ a corpore adveniunt; & quatuor in cogitationibus, quas animus aliquanto magis a se ipso habet, non tam patiente quam agente intellectu. Ut sint voces primi ordinis notæ passionum inter loquendum, quas Grammatici Interjectiones vocant; Ordinis secundi, nomina passionum in anima ab interna causa; Ordinis tertii, nomina passionum in anima ab externa causa, quæ significatio, quam sit errori obnoxia, translata ad rem extra animam, latius deducitur. Voces quarti ordinis, de passione sive specie in sensu intelliguntur ea significatione, quæ magnam partem vera est. Voces quinti ordinis, sive primi in cogitationibus, similiter constituuntur notæ cogitationum tantum. Sexti ordinis, sive secundi in cogitationibus, nomina & verba, quæ de interno in nobis animi actu intelliguntur. Septimi & octavi ordinis voces, de animi actu & cogitatione cum applicatione ad aliam rem intelliguntur: hoc cum discrimine, quod in ordine septimo, fere ut in tertio, falsa; in ordine octavo, fere ut in quarto, communiter vera significatio sit, quæ translata ad rem intelligitur. Quando hi bis quatuor sive octo ordines ita constituti sunt, Author speciatim latius deducit, quæ propria significatio Verbi sit, præcipue substantivi, quod ostendit purum & merum verbum esse, & non significare quicquam rei in extantibus, sed quo animo nos affecti simus erga rem, affirmando quod sit. Hujus verbi significationem, non quidem expresse, attamen tacite etiam in omni nomine inveniri, neque adeo ullum in humano sermone nomen esse rei omnino non existentis, verum cum omni nomine rem supponi, si non in extantibus,

ribus, saltem in apparentibus aut cogitatis, latius deducitur.

Ostenditur præterea, & latius deducitur, infinita nomina esse, quæ non tam ullam alteram rem extantem extra nos, quam in nobis affectionem animi, sive qualitatem nostræ cogitationis significant. Hæ qualitates nostræ cogitationis non uno loco distinguuntur a propria & vera qualitate rerum extantium, primum in simplicibus abstractis, deinde in compositis, tum substantivis, tum adjectivis, tum in recto, tum in obliquo. Atque post Operis conclusionem, subnectuntur Notæ, quibus ea quæ in parte prima generali summatim dicta fuerunt, de diversa humani sermonis consideratione in diversis artibus & disciplinis, illustrantur & confirmantur.

Post Notas, totumque illum Commentarium de natura humani sermonis, accedit propter cognationem Appendix ex olim scriptis non uno tempore, quorum aliqua in Clave Philosophiæ secundum edita leguntur. Ista olim scripta Author ex consilio amicorum censuit addenda esse, ad diluendam objectionem eorum, qui putant, Authorem mutasse opinionem suam, atque jam ab annis plusquam viginti cœpisse deflectere a veteri sua doctrina. In appendice ista Lector poterit videre, quo pacto Author sibi similis ubique sit, atque ultima primis, prima ultimis respondeant, fundamenta, quod attinet. Ut non alia de causa videatur Author mutatus esse, quam quia mutata tempora sunt, & quia in docendo & philosophando communis aberratio facta est a prima & veteri simplicitate, quam Author partim rationibus non contemnendis, partim trium principum Philosophorum, Platonis, Aristotelis atque Cartesii consensu tueri conatur, atque in clara luce ponere, hoc suo de natura & recto usu humani sermonis Commentario.

THE WISDOM OF GOD MANIFESTED IN THE

Works of the Creation, by John Ray, M. A. &c.

sive

Sapientia Dei manifestata in operibus Creationis, per Joh. Rayum, quondam Collegii Trinitatis, quod Cantabrigiæ est, atque nunc Societatis Regiæ Sodalem.

Londini, apud Sam. Smith, 1691. in 8. Plag. 16.

Postquam nobilissimus hujus libelli Autor diversis jam pridem scriptis egregiis, naturalem potissime historiam concernentibus innotuit, jam ne professioni suæ Theologicæ omnino deesse diceretur, tempus esse putavit, ut aliquid etiam ederet e sacra illa disciplina depromptum: maxime cum talem nactus sit functionem, quæ non permittat verbis ad populum publice factis ecclesiam juvare. Scriptionis vero argumentum haud opus habuit longius petere, cum id abunde subministraret tam familiaris ipsi Physiologia, ut qua vix ullam disciplinam fertiliorem reperire datur in suppedianda materia pro summi Numinis sapientia, potentia ac bonitate deprædicandis, quas nimirum passim in operibus Creationis tam clare relucens videmus, ut non abs re Autor, conjiciat, fore inter alia hanc quoque partem nostrarum occupationum in altera vita, earum contemplationi ad ampliorem tanto celebrationem Gloriæ divinæ vacare: præsertim cum his in terris etiam Sabbathum, typus scilicet æternæ illius quietis, ad memoriam creationis conservandam ejusque opera studiosius expendenda inprimis institutum fuisse appareat. Materia hujus Discursus (qui jam ante hos 30. annos componi cœpit, ut ex pag. 71. liquet) præbuerunt maxime Prælectiones matutinæ, antehac in Collegio Trinitatis Cantabrigiensi a Nostro habitæ; quas ipsas nunc variis additamentis, ex recentiorum scriptorum penu petitis, locupletatas publici juris facere visum fuit. Quum vero vim Herculei illius argumenti, a creatione hujus Machinæ mundanæ desumpti, quod tamen efficacissimum semper ad homines de existentia & providentia Dei convincendos æstimatum fuit, diversæ sciolorum sectæ, excogitatis de primæva hujus Mundi origine & formatione hypothesebus, enervare conati fuerint, Autor in antecessum pag. 12. seqq. in eas inquit, & quam inanibus absurdisque principiis nitantur, demonstrat. Hinc non modo Aristotelicum illud somnium, ac si mundus ab æterno extiterit, nec non Epicureorum doctrinam de orbe ex fortuito atomorum concursu enato, suis partim, partim conterraneorum suorum, *Tillotsoni*, *Johannis Cestriæ Episcopi*, *Cudworthi*, & *Stillingfleeti* verbis ac rationibus destruere satagit: sed & Cartesianorum hypothesein non minus periculosam hac in-

parte arguit, statuentium scilicet, omnem causarum finalium considerationem in universum a naturali philosophia excludendam, prætendendo cunctos fines in imperscrutabili divinæ sapientiæ abyſſo æque absconditos latere, nec alios aliis magis in propatulo esse: cujus vero consequens est, neminem secure Deo gratias agere posse pro concesso usu membrorum suorum creaturarumq; variarum, cum semper incertus sit, num hac intentione producta sint, ut sibi inservirent. Hujus tamen dogmatis contrarium vel per solam oculi conformationem satis evinci autumat, omnibus nempe animalium speciebus ad eundem finem notorie inservientis, & sic indubie ejus gratia facti. Pariter & alteram eorundem opinionem taxat, qua cuncta naturæ phænomena solvere, rationemque omnigenarum productionum reddere præsumunt, per facilem scilicet hypothesein de materia hoc vel illo modo divisa & inter se commota: cujus falsitatem & inde inter alia ostendit, quod varia Naturæ phænomena (quorum diversa allegat) dentur, quæ partim supravim potentiæ Mechanicarum posita, partim iisdem penitus contrariantia appareant, adeoque ex iis deduci omnino nequeant aut salvari, absque causis finalibus & vitali quodam principio. Neque vero etiam acquiescit Noster in sententia celeberrimi, at nuper eheu! his terris erepti *Boyllii*, volentis, Deum primitus formatæ materiæ universalis partes in varios concitasse motus, unde ipsa innumeras in portiones diversæ molis, figuræ æsitus divisa fuerit: at simul per infinitam suam sapientiam ac potentiam ita hos motus gubernasse, ut tandem venusta hæc & regularis mundi machina inde fuerit prognata: præterea vero tales leges regulasque localibus his motionibus statuuisse inter portiones universalis illius materiæ, ut mediante ordinario & conservante ipsius concursu, diversæ illæ hujus universi partes sic semel completæ, aptæ sint ingenti huic Systemati ac Oeconomix mundanorum corporum conservandis, propagandisque animalium speciebus. Judicat enim Autor opinionem hanc vel ideo insufficientem, quod materia qualitercunque divisa motum semel sibi impressum absque assistente continuo causa quadam Efficiente perennare nequeat, cum ejus motionis, tanquam rei transcuntis partes aliæ ab aliis non debeant; externis vero quibuscunque legibus aut regulis motionis observandis stupida per se materia

teria incapax sit, & vero ea semetipsas exequi nequeant. Necessarium proinde esse opinatur, ut præter materiam illam legesque stabilitas, efficiens quædam adstet, sive ea sit qualitas aliqua aut potestas materiæ inhaerens, quod conceptu difficile: sive agens quoddam intelligens externum; nempe aut immediate Deus ipse, aut inferior quædam (quod mavult Autor cum Cudwortho) *Natura Plastica*, cujus subordinato ministerio Deus ad hos effectus perinde utatur, atque Angelorum in operibus Providentiæ. Præterquam enim, quod indignum divina majestate videatur, rebus etiam vilissimis efformandis propriam veluti manum admovere, unde, saltem secundum vulgi captum, Providentia Dei veluti laboriosa, sollicita ac distracta appareat; non satis ita liquere, cur tam lentis gradibus fere procedat rerum plerarumq; generatio, id quod nempe vana & superflua veluti pompa cuiquam videri posset, siquidem agens ipsum omnipotens foret: atque præterea non commode satis excusari sic posse errores illos atque *ἀναρτηματα*, stylo Aristotelis, quæ subinde contingunt, ubi materia inepta est aut contumax, unde nempe Agens arguatur non irresistibile esse: cum e diverso, si hoc omnipotentia polleret, nulla materiæ ineptitudo ejus operationem ullatenus sufflaminare valeret. Et quamvis largiatur tandem, in animalium corporibus formandis animam sensitivam operatricis munere defungi posse; non aliter tamen id concedit, quam si ea spiritualis & immaterialis substantia sit: alioqui enim, si materialis statuatur, ipsumque adeo animal pro mero automato habeatur, non minus necessarium autumat ad *Plasticam* alicujus *Nature* assistentiam recurrere. Non dissimulat tamen, se in istam potius opinionem inclinare, quod nempe bruta etiam exiguo quodam Rationis gradu polleant; partim ob nonnullas eorum actiones, quæ ne vix quidem absque cogitatione ipsorum præcedanea concipi queant: partim ob communem fere sensum, quo compassione quadam moveri nos persentiscimus, ubi *animal* crudeliter nimis tractari aut dilaniari videmus: cujusmodi quid tamen haud experimur, quocunque demum modo *plantam* discerpi aut comminui cernamus: cui accedat, quod cum Bruta iisdem membris ac organis sensuum instructa sint, qualia & nos nacti sumus, probabile appareat, ipsa quoque easdem sensationes & perceptiones nobiscum habere.

habere. Nec ob stare putat objectionem Cartesii, quod si Bruta cogitent, oporteat etiam ea gaudere anima immortali, id quod tamen credibile non sit, ob nimiam quorundam imperfectionem, v. g. ostreorum, spongiarum &c. cum utique idem de omnibus hac in parte iudicium ferendum sit: respondet enim, nullam ideo inferri immortalitatis necessitatem, cum nil implicet, quo minus animæ tales annihilationem subire valeant. His prælibatis, Autor ad rem ipsam semet accingit, tali quidem methodo servata, ut primum cunctas creaturarum classes potiores strictim percurrat, & in iis talia potissime consideret, quæ oculis & notitiæ cujuslibet, utut minus curiosi, contemplatoris obvia & exposita sunt; deinde vero duo speciatim ex isto numero corpora seligat, alterum nempe Globi Terræquei, alterum Hominis, eaque exactius expendat, ac in variis eorum partibus emicans artificium incomparabile consideret: atque sic in singulis vestigia manifesta demonstret Divinæ Sapientiæ passim elucens, tum in ipsa creaturarum formatione, tum in earum ordine, & harmonia, tum denique in earum fine ac usibus. Quemadmodum vero pias ac devotæ gratitudinis plenas meditationes, quas e creaturarum consideratione Noster ita colligit, non possumus non Lectori sedulo commendare, in ipso hoc libro commodius legi, quam hic in compendio recenseri aptas: ita non pigebit, ex Observationibus naturalem historiam concernentibus (quarum non alias nisi indubiis experimentis comprobatis hic allegatas spondet,) nonnullas in gratiam eorum, quibus integrum non est istum evolvere, excerptas tumultuario, quo semet obtulerunt ordine, communicare. Atque mox scitu non indigna videntur, quæ *pag. 4. seqq.* de numero specierum in regno animali occurrentium discurret. Nimirum postquam primo generatim observavit, plerumque quo imperfectius sit animantium aliquod genus, eo numerosiores sub eo species contineri; dum natura magis parcam quasi semet in excellentioribus foetibus producendis fere exhibuerit; indeq; plures quadrupedibus avium species, pisciumque adhuc numerosiores offendit: dein ad computum propius ineundum accedit, notatque terrestrium animalium, comprehensis etiam serpentibus, species hæcenus notas atque descriptas (omnibus tamen v. g. Canum speciebus pro una reputatis) non ultra 150 ascendere: Avium species pro-

pe 500 hæcenus innotuisse: pisciumque totidem circiter; testaceis tamen connumeratis, numerum horum plusquam duplum emergere: conjicit vero, si species nondum cognitæ accederent, quadrupedum aviumque numerum bene tertia, piscium autem dimidia majorem fore. Insectorum in sola Anglia, maribusque aditis, degentium species ad millenarium ascendere testatur; indeque si eadem proportio obtineat, quæ inter plantas eidem Insulæ domesticas & exoticas deprehensa sit, hoc est, decupla circiter, prodituras pro universo orbis ambitu 10000 species insectorum diversas, & numerum probabiliter majorem potius, quam minorem: cum v. g. solorum Papilionum ultra 150 genera distincta habeantur, totidemque Scarabæorum. *Pag. 9.* ubi demonstrat, quomodo summi Creatoris sapientia pro eodem effectû producendo diversis subinde mediis usa advertatur, inter alia exempla natationis instrumentum concessum piscibus allegat & considerat. Nimirum quamvis in horum, plerisque vesica illa aëre turgida notorie id muneris sustineat; tamen quid in Cartilagineis piscibus ejus deficientis vices suppleat, faciatque ut nihilofecius pro libitu ascendere in fluido ac descendere, & in qualibet aquæ profunditate suspendere se queant, hæcenus nondum liquere agnoscit. In Cetaceorum vero classe, utpote quæ a quadrupedibus vix aliter, nisi pedum defectu differant, autumat, aerem respirando intra pulmones receptum inservire quadrantenus posse ad corpus eorum cum aqua æquilibrandum: atq; hinc ejus constrictionem vel dilatationem, ope diaphragmatis & musculorum respiratoriorum factam, eos probabiliter juvare, quo ascendere vel descendere mediis in aquis valeant, levi modo pinarum impulsu accedente. *Pag. 56. seq.* ubi expenditur, quomodo jugiter novis aëris suppetiis opus sit ad alendam vitalem flammam, eleganter deducit Autor, qua ratione matris respiratio simul ad foetus eadem destituti sanguinem particulis aëreis imprægnandum, pro eadem flamma sustentanda sufficiat. Nimirum hunc ipsum primario usum esse autumat, cur sanguinis circulatio per cotyledones in vitulis, &c. &, analogia idem exposcente, per placentam uterinam in foetu humano gestationis tempore fieri soleat. Atque in hac opinione, quam ab *Edw. Hulsio* primum hausisse se fatetur, confirmatum se fuisse ait per proprias observationes anatomicas

in dissectis subinde vaccinis foetibus factas: ubi nempe adverterit, vasa umbilicalia terminari in corpora certi generis, divisa numerosas in papillas quasi carneas, intra totidem thecas seu capsulas cotyledonum utero adnascentium taliter infixas, ut ex iisdem absque vi aut laceratione ulla protrahi valeant. Papillas vero has quoad usum similes iudicat aristis illis seu radiis, quæ branchiæ piscium, constant: scilicet sanguinem *maternum*, ad cotyledones tam largiter affluentem, papillas hasce undiquaque ambiendo, per easdem, communicare sanguini *foetus* particulas aëreas, quibus ipse prægnans sit: perinde ut aqua circumfluens carnosos branchiarum radios iisdem impertitur aerem intra se contentum; ut hinc foetus non incongrue tali tempore vitam piscis vivere dici queat. *Pag. 77.* ostenditur, sano sensu quamlibet arborem non nisi *annuam* plantam appellari debere: quandoquidem & folia & flores & fructus unice provenire cernantur ex tunica, anno proxime elapso superinducta ligno antiquo: ita quidem, ut ea ipsa deinceps tunica nullo amplius tempore quidquam proferat, sed mere cum reliquo ligno anteriori in posterum inserviat pro modulo quasi aut stipite ad gestandam succedaneam porro tunicam annuam. *Pag. 98.* Autor peculiare apum genus commemorat, quod *the Free-Bee*, sive Apis arboorea dicatur, cuius miram industriam in penu pro foetibus suis reponenda deprædicat. Narrat enim ipsam rotundos sibi fornices seu cuniculos excavare in arboribus putridis ad insignem longitudinem, in iisque cylindricos nidos, instar profundioris quasi dactylotheæ, ex collectis concerfitisque rosarum aliisque foliis, glutinosa quadam substantia compaginatæ exstruere, ac rubicunda pulvicula, consistentiam tenuioris electuarii, nec adeo gratum saporem habente (unde hausta, incertum) implere: impletæque sic capsularum summitati singula imponere ova, atque tandem id omne operculo foliaceo contegere. Ex ovulo hoc paulo post eulam seu termitem pullulare, de pulvicula illa semet pascentem, donec mole corporis paulatim completa Nymphæ formam induat, ac tandem perfectam in Apem evadat. Eadem occasione & Formicæ meminit, passim pro parsimonie magistra haberi solitæ: quamvis pro mera fictione reputet, quod a Plinio perhibeatur de granis compilatis germen morfu decerpere, ne per humiditatem terræ radices

trudere

trudere queant: quin & nisi Scripturæ autoritas obstaret, ipsam granorum congestionem ægre se crediturum fore fatetur, quandoquidem, in Anglicanis saltem formicis, talismodi coagmentationem nusquam observare se potuisse testatur. Non minus *p. 102.* inter fabulas recenset, quæ de Talparum cœcitate physicorum plerique tradidere: ex propria enim observatione convictum semet ait, ipsis utique oculos esse, cutem quoque perforantes & sedulo cuilibet, scrutatori facile visibiles, utut adeo pusillos, ut minoris aciculæ capitulum mole non multum superent: quales nempe animali in tenebricosis terræ cavernis ut plurimum degenti, adeoque lucis usura parum egenti abunde sufficere, sapientissimus Naturæ Autor censuerit: cum e diverso Lepori, animanti scilicet meticuloso & jugiter pericula prospectanti, oculos tam eminenti cornea præditos concesserit, ut non minus fere, quæ pone tergum, quam quæ ante se fiant, cernere possit. *Pag. 151. seq.* tametsi Autor non satis caute locutos arbitretur, quotquot hominem præ cæteris animantibus os sublime nactum esse prædicent, quo alstra tueri commodius possit: cum utique brutorum plura faciem magis cœlum versus supinam ac reclinatam portent, quam homo, utpote cuius vultus situ modo perpendiculari ad horizontem stat: nihilosecius alias egregias ex erecta tali statura utilitates in humanum genus redundare agnoscit: dum ea non solum inservit commodius sustinendo capiti, ampliori, proportionem corporis, cerebri mole præ brutis gravato; sed & prospectui circumquaque faciendo aptior est, ac præterea liberum, incomparabilis illius organi, manus puta, usum nobis indulget, quem pronus incessus tantum non penitus intercepturus fuisset. Ne vero quis forte hanc corporis erectionem arte potius superinductam nobis concipiat, quam a provida Natura destinatam, cum sane infantes more quadrupedum reptare constet: Noster pluscula producit argumenta, quæ contrarium evidenter evincant. Primo enim urget nimiam inæqualitatem longitudinis brachiorum atque crurum, unde homo si non penitus incapax, saltem inter omnes quadrupedes maxime ineptus ad primum incessum reddatur: unde & pusiones non manibus pedibusque, sed manibus genibusque nitentes repere compertum sit. Deinde allegat positum humanæ faciei, qui in tali gradiendi modo horizonti plane parallelus nos omnium

L

anima.

animalium maxime in terram proclives efficeret. Denique considerare jubet inaequalem proportionem inter musculos brachiorum atque crurum: unde evidens sit, hæc præ illis ad difficiliorem magisque laboriosam actionem, movendi nempe ac transferendi totum corpus, per naturam dicata esse. Illud tamen argumentum, quod hunc in finem a multis, ipsoque jam Aristotele adductum fuit, quasi flexura articulorum contraria ratione fieret in brachiis ac genibus hominum, quam in anterioribus posterisque brutorum cruribus, falso penitus fundamento niti monet: cum utique, modo partes sibi invicem respondentes rite comparentur, supremi in utrisque articuli, de quibus præsertim sermo est, eadem via flectantur. *Pag. 176.* ubi de stupendo oculi artificio sermo est, inter alia tangit Autor obliquam nervi optici in bulbum oculi insertionem, ejusque rationem allegare satagit: ubi quidem eam genuinam non esse arguit, quam Pet. Herigonius dare sustinuit; nervum scilicet opticum ideo ad latus poni, ne pars imaginis in ejus foramen incidens pictura careat: id enim nunc quoque contingere ait, quod nempe ea objecti pars, cujus radii in centrum seu foramen dicti nervi feruntur, pictura sua excidant, uti e manifestis experimentis constet, licet id communiter non advertamus. Veram proinde hujus rei rationem hanc potius esse statuit, quia, si axis optici in ipsum centrum incideret, (uti sane fieret, si nervus recta pone oculum infereretur) insigne hoc sequeretur incommodum, quod ipsum cujuslibet objecti, a nobis spectati, meditullium appareret invisibile, aut saltem obscura ejus loco macula compareret: id quod vero visioni non parum officeret. *Pag. 183.* Autor iis respondet, qui in homine pro defectu quodam reputare ausi sunt, quod Natura ejus oculo nec *septimum* musculum, nec *membranam nictitantem* seu periphthalmium indulsit, quibus tamen brutorum non pauca instructa compareant: nam musculus quidem illum suspensorium insigni usui esse animalibus gramine vescentibus ac victum humi conquirentibus, ut quæ absque molestia & lassitudine oculos tandem deorsum pendulos alias vix tenere valerent: homini vero tantum non omnino inutilem fore, cum is nec occasionem facile, nec fere aptitudinem habeat prorum caput diutius ita demittere. Nictitantem vero membranam quod attinet, ranis, avibus, quadrupedumque

dumque nonnullis datam, ejus usum cum Boylio huc potissimum, redire conjicit, quo ipsius ope talium animantium, sentes, urticas, frondes arborum, algasque acutas frequenter nimis pervadentium cornea ab externis injuriis securior sit, membraneo hoc quasi specillo oculum illæsum conservante, nec tamen interim ob sui pelluciditatem, visionem in totum impediende: quo quidem auxilio homini ob diversam victus rationem non adeo fuerit opus. Plura hujusmodi ex Libello hoc excerpere proclive foret, nisi hæc pro instituti ratione sufficere posse crederemus. Caterum optamus, ut Nobilissimus Autor, qui plura hujus generis, siquidem hæc bene exciperentur, posthac editurum se spondet, propediem promissi hujus fidem impleat, omnimodam ei prosperitatem & suave otium hunc in finem animitus apprecantes.

MUSARUM ANGLICANARUM ANALECTA, SIVE, Poemata quaedam melioris notæ, seu hæcenus inedita, seu sparsim edita, in unum volumen congesta.

Oxonie e theatro Sheldoniano, 1692, 8. plag. 19.

EGregiam gratamque poeticæ studiosis operam navant, qui insignium poetarum monumenta, quæ vel seorsim edita, vel libellis parvis evulgata, injuriæ temporum exposita erant, certissimo exitio subtrahunt, & voluminibus singularibus inclusa, ab interitu vindicant. De Germanorum poematis hac ratione bene meritis est quidam *A. F. G. G.* sex tomis anno 1612 editis sub *Deliciarum* nomine ea complexus; Gallorum autem, Italarum & Belgarum monumentis idem officium præstitit, sub eodem titulo quadringentorum poetarum carmina novem voluminibus comprehensa anno 1608. 1609. & 1614. evulgans *Janus Gruterus*, transpositu literarum *Ranutius Gerus* appellari cupiens, distinctos juxta gentes vatum choros ad posteritatem transmittens. Quem imitatus *Joh. Phil. Pareus* anno 1619 Hungaros poetas uno collectos libro evulgavit. Istumque secutus *Jo. Scotus Scototarvatus* septem & triginta Scotorum suorum poemata, sub eodem *Deliciarum* elogio, per *Art. Jonstonum* medicum & poetam præstantissimum, anno 1637 in publicam lucem emisit; nec absimili studio septem illustrium Italarum poemata *Balthasar Moretus* anno 1662 & *Dan. Elzevirius* anno 1672

publico dederunt. Eadem cura etiam movit Poëmatum horum Anglicorum collectorem, qui extantiora gentis suæ poëtarum monumenta fasciculo isthoc connexa asservanda duxit. Diversis ea ab autoribus scripta sunt, quorum plerique nobis antea nondum fuerunt cogniti: quam ob causam gravior nobis hic liber est, quod ejus beneficio in notitiam istorum sumus perducti, *Rad.* puta *Barthursi*, *Th. Masteri*, *Ph. Felli*, *Jo. Whitfeldi*, *Ed. Hanneft* & aliorum. Quorum quidam haud infeliciter plectra moverunt in decantandis Regum suorum laudibus, iisque gratulando imperio conjugiove, *p. 22. 24. 33. 57. 172. 194.* aut funeribus eorum deflendis, *p. 27. 54. 61. 182. 189. 206. 211.* clarorum item virorum operibus aut inventis novis celebrandis, *p. 20. 48. 51. 90. 144. 292.* aut descriptionibus locorum institutorumque faciendis, *p. 7. 17. 77. 49. 99. 129. 165.* Satyræ etiam sale haud inficeto conspersæ inter analecta hæc reperiuntur; qualis *Estrangei* Epicureos, ex atomis omnia constare asserentes, in muscas transformatos fingentis *p. 41.* *Hardingi* artem volandi repertam irridentis *p. 77.* *Dytomi* Polonorum, nescio quorum, pseudoprotestantium epulas insectantis *p. 82.* *Newtoni* conventicula fanaticorum dissipata irridentis *p. 86.* Auctio item librariæ tabernæ, cujus institor conturbat *p. 221.* Sed ut reliqua omnia carmina prolixitate præcellit, sic elegantia nulli cedit *Raphaelis Thorii* pervenustum poëma de herba pæto, seu tabaco, ejusque laudibus: quod duobus libris anno 1609, & iterum 1625 prodiit, sub titulo *Hymnus tabaci* a Lud. Kinschoto publici juris factum. Hoc recusum jam esse, & insertum syllogæ huic poëmatum a doctis Anglis scriptorum, non poterit non gratum esse his, qui elegantiarum istarum dulcedine ducti eas intercidere ut ægre ferunt, sic in talibus fasciculis constrictas asservari, usibus & delectationi posteritatis, gaudent.

LES COMEDIES DE TERENCE EN FRANCOIS
par Madame D.

Comœdiæ Terentii Gallice redditæ, cum notis,
Tomi III.

Amstelodami apud Jacobum Ollierum 1691. in 12, plag. 62.

Amste-

Haudquaquam illorum improbandum videtur studium, qui transfundendis in linguam vernaculam Autoribus priscis suam addixere industriam. Quam enim majoris pretii operam præstare suis possint popularibus, Latinæ & Græcæ aliarumque linguarum expertibus, quam si ipsos earum elegantiarum reddant participes, quibus præstantissima exterarum nationum ingenia suis civibus disciplinas omnes ac bonas artes tradiderunt, rerum gestarum memoriæ conservarunt, aut quibus alias quomodo-cunque tam suaviter eorum demulserunt animos? Et isto quidem labore jam diu de suis bene mereri voluit, quam sapius a nobis dictam & laudatam meminimus, doctissima fœmina, *Anna, Tanacquilli Fabri* filia, *Dacerio* eruditissimo itidem viro in matrimonium collocata. Ipsa enim, ut jam dudum ex Plauto nonnulla, nonnulla ex Aristophane, Anacreontis item ac Sapphus Poëmata Gallice reddidit, prout alibi de iisdem in Actis nostris diximus; ita nunc *Terentii Comædiæ sex* in linguam patriam translatis, & Annotationibus luculentissimis illustratis, omnes Gallicæ linguæ peritos, insigni elegantissimæ eruditionis monumento denuo sibi devinxit. Quamvis enim non nesciret, versiones Poëtæ amœnissimi Gallicas & olim & nuper non unas fuisse adornatas, & multos ex eruditissimis Terentio interpretando incubuisse, nondum tamen bonum, ut loquitur, nos habere Terentium existimat. Hanc itaque in se suscepit curam, ut quæ homines politiores in eo desiderare forsitan adhuc poterant, adjiceret, Terentiumque adeo sine hæsitatiōe perlustrandum lectoribus exhiberet. Toti operi *Præfationem* præmisit, in qua occurrunt non pauca annotatu dignissima. Ac ab initio quidem instituta inter *Plautum* & *Terentium* comparatione, Plautum dicit plus habere ingenii, quam Terentium, quem etiam vivida actione modisque intricatioribus superet, & qui plus semper agendum suis quam loquendum injungat; cujus contrarium appareat in Terentio. Terentium tamen ipsum emendatum in compositione, & prudentem in argumentorum deductione esse; venustates autem multo frequentiores atque gratiores propinare, ita ut nullus fere existat versus, qui lectores non capiat. Imprimis in *ethesti*, ut *Varro* loquitur, sive effingendis morum characteribus admiranda

mirabilem esse, nec parem sibi habere; quod apte atque concinne efficere, quam difficile sit, ingeniose admodum ostendit. Terentium nullas intermiscere sententias, quæ in vitæ civilis commercio non possint locum occupare; Plauti verò affectationis plenas esse, nec ad vitam civilem satis accommodatas. Jocosa dictoria & facetias Terentii infinitæ urbanitatis deprehendi, & sequi eum in iisdem sectandis Platonicos, qui facetias tot semper Gratias esse præceperint; in qua parte tam feliciter se dederit, ut si duo vel tria loca excipiantur, nihil de cætero in eo sit, quod a scrupulosissimo etiam dici non possit: cum Plauti jocationes ex adverso multa ex parte insipidæ sint, & inficetæ. Plauti stylum purum quidem & amœnum, sed alicubi inflatum, alicubi nimis humilem esse & terra repentem; cum Terentii sermo ubique sibi constet, puro amni similimus. Nec in tota Latinitate simplicius, gratius & politius aliquid reperiri, nec quicquam cum Terentianis dialogis comparari posse; ne ipsas quidem Ciceronis sermocinationes, in quibus characteres sint confusi, & verba licet facientibus Bruto, Lælio, Catone, Fanno aliisque, Cicero tamen sit ipse, quem lectores ubique audiant loquentem. Imprimis vero rem hanc unam consideratu dignam esse, quod quo frequentius legantur Terentianæ Comædiæ, eo pulchriores videantur, & quod animas sublimiores magis quam mediocres teneant atque oblectent.

Post hæc *Translationis* suæ reddit rationem, quam quidem non verbum ait verbo reddere. Nam ut diversæ in unaquaque lingua Veneres sint, ita sibi hoc præcipue negotium fuisse, ut ipsius Terentii exemplo, suæ linguæ elegantias consecraretur; inde & aliquando circumlocutionibus, ut rem planiorem redderet, vel genio linguæ se attemperaret, opus fuisse. Ubi illis simul respondet, quibus institutum hoc, ut moribus bonis noxium, displiceat: cum & Patribus lectus hic sit Poëta, & alii tam Galli quam Itali absque offensione idem præstiterint.

Quod ad *Annotationes* spectat, *Donatum* inquit sine dubio optimas concinnasse, si modo restarent nobis integræ; cujus tamen vestigia premenda Commentatoribus subsequenter, neque tantum circa difficiliora loca explananda, sed & circa elegantias eruendas, fuerint. Patrem suum, *Tanaquilum Fabrum*, integrum Com-

Commentarium in Comicum hunc edere in animo habuisse, nisi mors conatibus ejus intercessisset. Cujus tamen proposito institutam se, ejusque subsidiis usuram esse profitetur. Et profecto istis in notis multa afferuntur summo judicio, quibus vel ritus vetustus explicatur, vel historia declaratur, vel ad mores & affectus pertinentia deducuntur, vel quæcunque antiquitas illustratur. Multa etiam sunt, quibus verus Poëtæ sensus asseritur, quibus suo ex ingenio legitimus verborum positus restituitur, & quibus versionis ratio a Comici textu paululum abludentis, redditur; multa denique alia, quæ ex reconditissima eruditione deprompta apparent.

Quamvis vero ipsarum Comædiarum ordinem immutare *Daceria* noluerit, licet easdem non secundum temporis rationem, quo actæ sunt, sed ut quæque alteram præstantia superare videretur, a *Volcatio Segidito* dispositas non ignoraret: Scenas tamen & Actus paulo aliter alicubi distribuit; cum adeo confusi alicubi sint, ut loco plane alieno Actus inchoentur, Theatro nondum vacuo. In quibus omnibus, post absolutas in Comicum hunc & prælo jam destinatas curas, mirum in modum confirmatam se fuisse scribit duobus *Manuscriptis* codicibus e regia Bibliotheca sibi communicatis; qui ideo apprimè memorabiles sint, quod in frontispicio singularum scenarum figuras exhibeant, quæ in multis Poëtæ lucem affundere possint. In universum tamen quatuor exinde colligit. *Primo*, quanquam non admodum eleganter delineatæ sint, apparere tamen exinde putat, gestus & habitus accurate motibus animi respondere, quos Comicus ipsis Actoribus attribuerit; nec dubitat, quin Terentii tempore Actores gestus plane eosdem egerint. *Deinde* notat, nullum Actorem fuisse, qui faciem persona non obtineret; inde in frontispicio uniuscujusque Comædiæ tabulam esse, tot personas exhibentem, quot actores sunt; personas vero ita exhibitæ fuisse, ut totum caput involverint, comis etiam adscititiis eisdem appositis; qualium personarum imagines æri incisæ *Daceria* in tabula simul repræsentat, & quales jam a *Fulvio Ursino* in Veteri Triclinio, nisi fallimur, etiam exhibentur. *Porro* pallia mancipiorum tam breviter in iisdem apparere, ut nunc sunt Italicorum, Comædias exhibentium, sed multo laxiora: actores illis fasciarum aut cingulorum in vicem usos fuisse. *Denique* exinde patescere, januis

januis ædium fere omnium intus velum appensum fuisse, quod si quis foribus adstans remotum cuperet, eorum quæ intus geruntur, inspicendorum gratia, istud nodis constringendum fuisse, quod virgularum & annulorum hodie contrahendis sipariis infervientium usus nondum invaluisse. Hæc igitur manuscripta ait annotationes suas egregie stabilire. Ex, gr. cum *Daceria ad Act. IV. Scen. 4. Andr.* ubi *altaris* fit mentio, altare illud monuisset istud esse non posse, quod semper theatro imponebatur Apollini consecratum; sed qualia Athenis conspiciebantur in plateis, ubi unusquisq; altare ejusmodi foribus suis adjunctum habuerit: id ita expresse in figuris istis conspiciendum dari. Sic disputare eruditos, quo in statu sit *Menedemus* in *Heautont.* cum *Chremete* loquens, an ut in agro opus faciens, an ut instrumentis rusticis onustus Lares domesticos repetens; & ultimum se statuisse, nec aliter eundem in imagine repræsentari. Pari modo, quæ in Scenarum & Actuum ordine mutata a se sint, abs Manuscriptis istis plane approbari. Sic Actum V. in *Adelphis* communiter initium sumere a scena; *Ædopol. Syrisce, te curasti molliter*; se vero ostendisse, erratum hoc esse ingens, actum inchoare nondum vacuo theatro; & hanc propterea & sequentem scenam ad Actum quartum pertinere; in quo plane unum ex Manuscriptis consentiat. Sed ne aliquid desset Terentio, adjecit denique etiam ipsius *Vitam Auctoris*, ut a *Suetonio* concinnata est, sed Gallice versam & observationibus eruditis illustratam. Id enim maluit, quam de alia componenda cogitare, in qua tamen nihil novi dicere habuisset.

LES OEUVRES D' HORACE TRADUITES

en François &c. hoc est,

Opera Horatii translata in linguam Gallicam;

una cum Annotationibus & Observationibus

Criticis in totum opus. Auctore Dn.

Dacerio. Tomi X.

Lutetiæ Parisiorum apud Thierry & Barbinum. 1691. in 12. Constant Alphabetis novem, in charta augusta, & cum figuris.

Vix recensu Comœdiarum *Terentii* ab eruditissima *Dacerii Uxore* in linguam patriam conversarum & notis illustratarum per-

perfuncti eramus, cum Lyricorum Poetarum princeps, *Q. Horatius Flaccus*, eodem instituto & eadem eruditionis elegantissimæ copia atque accurata diligentia, ab ipsius Marito, *Dacerio* ipso, perpolitus atque exornatus nobis exhibetur. Et animum ipse quidem habuerat, ad loca quædam Horatii male intellecta, aut quorum difficultates hactenus permanerant intactæ, annotationes nonnullas strictiores, easque Latine edendi. Cum vero ab amicis laborem istum sine fructu fore admoneretur, quod eo ipso non tamen omnium locorum explicationem in promptu lectores habituri essent; compulsus se esse ait, ut integro in Poëtam suavissimum Commentario elaborando adjiceret animum, quem tamen Gallice prodire maluerit, ut pluribus prodesset, & magis ipsa novitate placeret. Enimvero cum *sex* præcipue capita in Poëtis enucleandis observanda veniant: historia, linguæ elegantia, vocum emphasis, figurarum concinnitas, epithetorum convenientia, sensus allegorici evolutio; non dissitendum est, doctissimum *Dacerium* in singulis egregie spartam susceptam exornasse. Sane enim, quod circa primum vel maxime sollicitus fuit, id quamplurimis Odis clarissimam lucem affudit, cum hac ratione manifestum evaderet, & quo tempore, & qua occasione scriptæ fuerint. Quod utique, ut ipse etiam observat, magnam utilitatem præbere possit vitæ Horatianæ descriptionem multo exactiorem, quam quæ habentur hucusque, molientibus. Ex justa enim Odarum secundum temporis ordinem dispositione, multo certior noticia actionum Horatii præcipuarum, & quicquid urbane ac festivo, quicquid etiam occulte & intra velum perfecit, hauriri potest. Nec minus tamen constat, in illustratione reliquarum quinque partium, magnum elegantiarum numerum retexisse *Dacerium*, quas vel ante eum nemo animadverterat, vel quas corruperant interpretes, dum explicare instituunt: & vero quantum ex ipsius libri inspectione observare datum est, loca sunt plus minus quadringenta & nonaginta, quibus vel male explicatis sensum genuinum asseruit, aut ubi verum Odæ, Satyræ, vel Epistolæ argumentum idoneis ratiocinationibus eruit. Nam ut ex tam multis pauca saltem afferamus, neminem dicit elegantiam *Ode VII. Lib. 1.* satis capere posse, si vulgares Interpretum commentationes sequatur, qui Horatium dicant

in eadem voluisse Sybarin molliter luxuriosum & voluptati perditae nimis deditum perstringere: cum Lydiam potius increpet, quod Sybarin sub puellæ habitu apud se latitantem detineat. Ita persuasio circa *Odam XIV. Lib. I.* jam inde usque a quindecim seculis, ipsomet hanc explicationem præeunte Quintiliano, extitit, Horatium sub *navis* nomine *Rempublicam* ipsam alloqui. Sed contra *Dacerius* monstrat, Horatium hanc navim alloqui, qua ipse post Bruti internecionem Philippis in Italiam revehebatur, eodem cursu, quem & illi tenebant, qui antea se comites ipsi in hoc itinere adjunxerant. Isti vero cum non eadem felicitate in Aula gratiam insinuare se possent, qua egregie florebat Horatius, hoc ipsis superfuisset reliquum, ut fuga salutem quærerent, Augusti iram & persecutiones evitaturis. Hujus igitur navis discessum suis votis precibusque Poëtam persequi, non aliter ac navem Virgilium vehementem bonis appreciationibus prosecutus sit. Ad *Odam II. Lib. III.* communiter reprehenditur Horatius, quasi alienum nimis episodium attexuerit, cum juvenes acri militiæ operam strenue dantes dilaudasset primo, mox in laudem silentii loco prorsus inconvenienti esset effusus. Sed *Dacerius* ostendit, ipsos interpretes censura hac egregie falli, cum Horatius in hac Oda intrepidum animum, virtutem, & silentium denique commendare sibi proposuerit; ex quibus primus ad bellum, altera ad pacem, & tertium demum ad religionem pertineat. *Lib. II. Od. XVI.* de animi tranquillitate & coercendis cupiditatibus, qua in re vera consistat felicitas, multa præcipit Flaccus. Sed hæc omnia *Dacerius* allata occasione, Horatio ad istam Odam perscribendam suppeditata, illustrat. Cum enim A. U. C. D CC XXIV abire imperio decreverit Augustus, ut in quiete, quod reliquum ætatis superesset sibi transigeret, & res hæc multis hominum sermonibus frequentaretur; non dubium superesse, quin totius Odæ hoc argumentum sit. Inde enim, cum, ut *Seneca* loquitur, Augusti *omnis sermo ad hoc revolveretur, ut sibi pararet otium*, causam apparere, cur & Odam hanc voce ista *otii* inchoaverit, eandemque sæpius postea repetiverit. Sed hæc brevissimis ex diffusissimo opere, speciminis loco, retulisse sufficiat.

Monumenta antiqua; edita studio ac opera F. D. A.

Parisiis apud Florentinum & Petrum Delaune, itemque Ludovicum Lucam, 1690. in 4. Constant plag. 2. &

fig. æneis 4.

DOctissimus Antiquarius, cujus nomen literæ initiales innuunt, monumenta antiqua, quæ *Galliarum Rex* magnificentiâ nunquam non admiranda, ex toto passim orbe conquisivit, commentariis illustrare induxit animum. Nobis non nisi initium utilissimi Operis, vel quoddam potius ejus specimen videre licuit. Concernit id *Sarcophagum* senis pedibus longiorem, ex candido marmore excisum, ac hac epigraphæ hætenus inedita notatum:

D. M.

Q. LUTAT. C. F. PRAEF.

CLAS. COS. DES. OB RES

DE POEN. FEL. GESTAS

C. LUTAT. CATUL.

FRATRI

PIENTISSIMO.

Hoc est: *Dis Manibus. Quintus Lutatius Caji filius, Praefectus Classis, Consul designatus, ob res de Pœnia feliciter gestas Cajo Lutatio Catulo Fratri pientissimo.*

Cajus hic Lutatius Catulus cum A. Postumio Albino Consul fuit, ac antequam adversus Carthagenenses victoriam obtinuit navalem, in Sicilia, dum fortalitium quoddam oppugnat, grave acceperat vulnus, ex quo negligentius habito, anno sequenti, postquam jam triumphum Romæ egerat, decessit, relicto filio cognomine, qui viginti annis post cum L. Veturio fascibus Consularibus potitus est. Isti ergo sarcophagum paravit Quintus Lutatius, frater, quem *Cerconis* cognomine gavisum, numus triumphalis apud Goltzium & Ursinum evincit; quod contra Casiodorum probe notandum, non Quinto, sed Cajo Lutatio, *Cerconis* cognomine.

cognomen falso tribuentem. Cui rei enarrandæ dum incumbit Auctor, Historiam horum fratrum ex Polybio, Livio, Orofio, aliisque contextam, numismatibus e Goltzio adjectis collustrat, quorum tertium, idque ultimum, in altera area intra coronam queream literas Q. LUTATI, & triremem, in area altera caput Genii urbis Romæ, galea, quæ spica & duabus stellis ornatur, tectum, ac superius vocabulum ROMA, inferius CERCO exhibet. *Triremis*, ut & *stella* Castoris & Pollucis, lucem foenerantur titulo PRÆFECTI CLASSIS; *spica* autem suppeditat conjecturam, magnam frumenti copiam a classe illa Romam aliquando, jussu ac studio Q. Lutatii Cerconis, advectam.

IOSEPHI LANZONI DISSERTATIO DE IAPHYSCIS Ferrariensibus.

Bononiæ apud Jos. de Longis 1691. in 4. Pl. 2.

UT Ferrariam, patriam suam, non Apollini minus quam Marti amicam semper fuisse, Auctor hic Clarissimus, nec *Recuperatorum* tantum Patavii, & *Inciatorum* Faventia, sed & *Academiae Curiosorum* Germaniæ Collega, evinceret, Dissertatione præfenti catalogum texere voluit Medicorum Ferrariensium, & eorum quidem, qui Medicinam scriptis illustraverunt. Incipit ab *Antonio Musa Brasavola*, cui, cum ad annos nonaginta vitam produxerit, ad libros bene multos componendos spatium non defuit; definit in se ipso, Opusculaque a se edita enumerat, plura, ut apparet, cum tempore editurus.

JOSEPHI LANZONI PHIL. ET MED. D. &c.
Dissertatio Medica de Clysteribus.

Ferrariæ apud Hieronymum Filonium, 1691. in Fol. constat plag. 2.

EN novum Lanzoni Opusculum, post Dissertationem jamjam memoratam editum. In eo Clysteris definitione & nominali & reali præmissa, de Clysmatum diversitate & administratione imprimis sollicitus, diversitatem eorum cum a materia, tum ab effectu desumit. Ratione nempe materiæ, Clysteres vel simplices, vel compositos; ratione vero effectus, alios alterantes, alios emollientes, alios purgantes, status discutientes, adstringentes, glutinantes, dolorem lenientes, vermes necantes, nocturnos, nutrien-

trientes &c. considerat, quorum hos nihilominus non tam nutrire, quam odorum adinstar vires languentes reficere posse asserit, Quoad administrationem autem sive usum enematum, varias circumstantias, v.g. quantitatem eorum & qualitatem, tempus morbi, situm ægri, fidem Pharmacopœi clysteres rancidos & corruptos haud exhibentis, neque saccharo & melli syrupos jam corruptos substituents &c. perpendit. Tandem, antequam rariorum Symptomatum Clysterum insequentium enarratione finiat, ob analogiam de Recentiorum quoque clysmatica differit chirurgia, efficaciam hujus salutarem in cane scabioso propria experientia confirmans; canem quippe, cum liquoris sui in scabie appropriati parvam quantitatem in venam iniecisset, frequenter primum cœpisse vomere, mox tamen vomitu, cessante comedisse, ac quindecim dierum spatio penitus a scabie immunem evasisse.

PHARMACOPOEA BATEANA. EDITIO ALTERA. Cura J. Shipton Pharmacopœi Londinensis.

Londini apud Sam. Smith. 1691. in 12. plag. 12.

NONDUM quadriennium elapsum est, cum Pharmacopœa præfens primum prodiret, a nobis in *Actis A.* 1688. p. 817. recensita. Altera tamen ejus, quæ hic exhibetur, editio priori locupletior, tam vires & doses remediorum plerumque; antea neglectas, quam aliorum etiam medicaminum omisso rum compositionem simul edocet, v. g. Apozematis potenter expectorantis, Aquæ Camphorata, Aquæ Cinamomi cardiaca, Aquæ Cinam. hordeata, Aquæ Cosmetica, Odorifera, Stiptica, Balsami Splenetici, Cataplasmatum Cephalici, Cataplasmatum ad Paronychiam, Cerevisiæ Oxydorcica, Decocti analeptici, dysenterici, ad Rachitidem, Rubiæ Tinctorum, Rubicundi, Traumatici, Electuarii chalybeati, Macis, Elixiris Vitæ, Emplastri spasmi, Gargasmi albi, Julapii antiscorbutici, Asthmatici, Linctus hæmoptoici, Mixturæ anticolicæ, Noduli Facialis, Panaceæ aureæ, Pastæ regalis pro emulsionibus, Potionis hydropicæ, Pulveris Cardiaci rubei, Pulveris epidemici aurei, Sacchari ambarati, Spiritus Dracunculi, Syrupi ad fissuras, Synapi hæmoptoici, Tabularum Catharticarum, Emeticarum, Vini hydropici, Vitrioli camphorati, Un-

guenti fusci, ophthalmici, & sympathetic. Arcana de super Goddardiana revelat ex autographo Jonathanis Goddardi M. D. celeberrimi, Collegii Medicorum Londinensium nuper Socii, ac in Collegio Greshamensi Medicinæ Prælectoris desumpta, e. g. Aquam Absinthii compositam, Alexiteriam, Cochleariæ compos. Aquam Cordialem, Balsamum magis comp. minus comp. Electuar. Antepidemicum, Extractum Catharrhale, Infusionem Aperientem, Spiritum Raphani comp. Syrupum Guajaci comp. Tincturam amaram comp. &c. Indicem denique Morborum, Curationum &c. suggerit.

JOHANNIS MOLLERI FLENSBURGENSIS

Isagoge ad historiam Chersonesi Cimbrica quadripartita: sive, 'Αποπαραγωγή Cimbrica literata.

Hamburgi, impensis Goth. Liebezeiti. 1691. in 8. plag. 21.

Historiam patriam, quam neglectam pene hæcenus queritur, diligentius excolere, ejusque interiora adyta accuratius peruestigare, & archæologiam in lucem revocare studens doctus Cimber, Libri hujus Autor, primam hanc curam suam existimavit, ut omnes gentis suæ scriptores evolveret: quorum cum plures quam duas chiliadas sibi suppetere, in Præfatione indicet, quantum exantlandum ipsi sit studium, manifestum est. In quo ut juvetur, opem rogat ab his, qui Monasteriorum bibliothecas, Regum, Principum & Civitatum archiva, aliaque monumenta eo spectantia servant, e quibus patriæ res exactius intelligi possint; quarum Annales, si fabulosa commenta demantur, ne unicæ quidem annorum chiliadis memoriam continere affirmat. In scriptoribus igitur istis perlustrandis dum versatur, *literariam* patriæ historiam sibi natam profitetur, quam quinque abhinc annis in epistola ad Marqu. Gudium promiserat. Istius specimen sive Isagogen, quam vocat, quatuor partibus distinctam editurus, *primam* earum hoc libro nunc exhibet, in qua antiquos pariter atque recentes, editos ac ineditos scriptores recenset, qui historiam Ducatus Slesvicensis & Holsatici (hos enim confundendos haud esse p. 2. docet) chorographicam (*cap. 1.*) naturalem (*cap. 2.*) antiquariam (*cap. 3.*) civilem (*cap. 4. 5. 6. 7. 8. 9.*) vel integram condiderunt, vel ex parte juvarunt; eos item, qui Regum Daniæ, inprimis Olden-

Oldenburgicorum, & Ducum ex ea familia Holfatorum, genealogias contexuerunt, (*cap. 10. 11.*) aut Daniæ Regum vitam, laudes & res gestas seorsim exposuerunt, (*cap. 12. 13.*) illustresque Nobilium familias, Ranzovianam cumprimis, scriptis illustrarunt, (*cap. 14.*) Juris publici & privati, ac legum, tum Cimbricæ Chersonesi universæ, tum singulorum in ea Ducatum, Slesvicensis & Holsatici, seorsim consideratorum, notitia unde petenda sit, (*cap. 15.*) ostendit. Breviter autem licet omnia exequatur, judicia tamen de singulis Scriptoribus interponit, & ætatem, editiones, editoresque eorum studiose annotat, aliaque in medium affert lectu non injucunda, prolixiores de singulis auctoribus ac libris, quos memorat, observationes in Opere ipso, cujus veluti delineationem profert, orbi erudito daturus, qui istud gratus excipiet; æque ac clarissimi Viri Jo. Dan. Majoris Memorias Chersonesi Saxo-Cimbricæ præstolatur: cujus Operis insignis spes in hoc libro facit Autor, ex epistola ipsius ad Jo. Crusium anno 1686 data nos admonens, in Opere isto exhibitum iri quicquid antiqui undecunque potest corradi de Wagriæ, Stormariæ, Dithmarsicæ, Holsatiæ, Slesuici & Jutiæ, ad promontorium usque Scagense, urbibus, arcibus, cœnobiis, prædiis, templis, curiis, sepulchris, palatiis, ruderibus, & aliis ædificiis publicis ac privatis, ornatu sacerdotali antiquo, reliquiis, campanis, bibliothecis, harumque priscis codicibus, sigillis, statuis, tabulis, monetis, armis, vestibus, rebus intra terram aut arbores & muros ac sepulchra repertis, aut cœlo prodigiose lapsis, thesauris inventis, & alia supellectile omni, istarumque rerum inscriptionibus, delineationibus & cippis ab omni antiquitatum perscrutabiliū abyssō ad annum usque 1500. In hoc opere absolvendo, ut & *Flora Cimbrica* (de qua Autor p. 13.) prodenda, nec non *Museis rerum naturalium & artificialium* (de quo opere p. 14.) exhibendis, ut spem nostram impleat, cum Autore optamus. Ipsum autem reliquas tres Isagoges hujus partes proxime publico daturum esse, nulli dubitamus: quarum in altera Historiæ Ducatus Slesvicensis & Holsatici ecclesiasticæ & literariæ universalis; in tertia Historiæ Ducatus Slesvicensis ejusque provinciarum & civitatum particularis; in quarta denique Historiæ Ducatus Holsatici ejusque regionum & urbium (Lubecensis inprimis & Hamburgensis) particularis Scriptores recensitum iri, Præfatio indicat.

ACTA ERUDITORUM
INTRODVCTION A LA FORTIFICATION,
par Mr. de Fer &c.

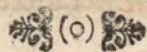
hoc est

Introductio in Architecturam militarem, auctore Domino de Fer, Regio Delphini Geographo &c. Pars I. & II.

Parisiis apud autorem Anno 1690. & 1691. in folio. Constat paginis omnino 52, quarum 45 sunt iconismorum.

Parsens Liber duas Operis partes exhibet, quod *Introductionem in Architecturam militarem* inscribere visum est Auctori. Harum Prior circa prima artis rudimenta, hoc est, terminorum in ea occurrentium definitiones occupatur, & res per eosdem notatas ex adverso positae iconismis elegantibus, tyronum oculis luculenter exponit. Quatuor eorum, notiones explicant figurarum, quas architectus e Geometria mutuo sumit; alii sex, terminos arti proprios, beneficio ichnographicarum descriptionum, pentagoni regularis pro angulis & lineis ipsius munitionis intelligendis; hexagoni vero pro operibus externis: quos ichno-ortho- & scenographicæ delineationes excipiunt cum partibus suis; cum figuris diversarum munitionum muniendique modorum, instrumentorum etiam bellicorum, expugnandis defendendisq; locis factorum, una cum specie & apparatu tum oppugnationis alicujus propugnaculi, tum circum- & contravallationis integræ munitionis.

Alteram partem exhibet roboris (ut auctor nunc cupat) ipsius Europæ, hoc est, schematismos celebriorum Europæ munimentorum, quæ varia sũnt artificia architectorum hujus sæculi insigniorum, & præcipue Gallica. Has præit delineatio castrorum Delphini prope Elzæ & Rhæni confluentes autumnæ anni 1690 positum, cum conflictui se subduceret insequentis ejus exercitum Electoris nostri Jo. Georgii III. gloriosissimæ recordationis. Inter munimenta primo loco conspicua sunt, quæ plurimam plerq; materiam hæcenus Novellis præbuerunt, *Augusta Taurinorum, Pinarolium, Casale, Veruca (Verve) Nicæa, Cuneum, Mons Melianus, Miolanum* (castellum Montemeliæ duobus leucis distans) *Colonia Allobrogum, castrum Hunningense, Landavia, Mons regalis (Mont-Royal) Hermanni Saxum* cum vicina *Confluentia, Bonna, Moguntia, Caletum, Dunquerca, Montes Di Si Vinoci (V Vinoxbergen) Montes Hannoveria, Namurcum, Athum, Antverpia, Trajectum ad Mosam, Carolo-Regia (Charleroy) Dinantium, Juliacum, Sretinum, Wismaria, Caminecium Podolia.* Pollicetur vero Auctor in singulos annos novam operis partem, tot numero icones, atque secunda hæc, exhibituram cæterorum Europæ locorum munitionum; quæ Curiosis, qui horum cognitione capiuntur, & vel ipsa obire loca nequeunt, aut ipsas munitionum rationes oculis usurpare prohibentur, gratissimum præbituræ sunt spectaculum.

ACTA
ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Martii Anno M DC XCII.

ADENOGRAPHIA CURIOSA ET UTERI

Fœminei Anatome nova, cum Epistola ad Amicum de Inventis novis.

Autore

Antonio Nuck, Med. Doct. in Academia Lugduno-Batava Medicinæ Anatomicæ Professore & Collegii Chirurgici Præsidente.

Lugduni Batavorum, apud Jordanum Luchtmans, 1692. in 8.

Constat plagulis 12. & Figur. Tabul. 9.

Quod *Lymphographia generalis specimen* de glandularum conglobatarum fabrica *Nobilissimus Auctor in Sialographia* promissit, cujusque mentionem in *Actis A. 1690. p. 299.* injecimus, in *Adenographia* præsentis optato exhibet *tredecim e capitibus* coagmentata. *Cap. I.* de Glandulis in genere agens accuratiorem glandularum, & conglobatarum & conglomeratarum, textit catalogum, sub quinquaginta tribus eas quoque comprehendentem, quæ a *Whartone* omissæ, postmodum vero ab aliis pariter, atque a *Nostro* inventæ fuerunt, v. g. glandulæ meatus auditorii, labiales, hypoglottidis, occipitales, cervicales, suprascapulares, sterni, submamillares, pulmonum, diaphragmatis &c. *Cap. II.* Glandulas conglomeratas vulgo dictas e minutissimis vasis sive arterioliis, sanguinem variis particulis turgidum vehentibus, ac in duo vascula, venosa nempe & excretio-

cretoria, desinentibus compingi, ope liquoris syringa tum per ductum excretorium, tum per arteriam injecti, glandulas minores a se invicem separantis earumque vascula tenella distendentis, demonstrat. Speciatim in conglomeratis mammarum glandulis continuationem arteriolarum cum excretoriis canaliculis spectandam sistit, quando vel Tincturam quandam paucissimis tamen cognitam per vas arteriosum ad tubulos usque lactiferos propellit, vel Mercurium etiam suum, omni liquore lacteo prius expresso, osculo cuidam excretorium ductuum in papilla patentiori dextre injicit, ductus tunc non solum lacteos eleganter ramificatos replentem, sed ad vascula etiam arteriosa iisdem continua penetrantem. Valvulas siquidem ductuum lactiferorum mera nonnullorum figmenta esse, cum quidam horum variis in locis angustati, non tam valvularum ratione, quibus destituuntur, quam intuitu substantiæ adiposæ duriusculæ, tubulos galactiferos nimium aliquando comprimentis, injecto liquori obsistant. Ut veram autem tubulorum lactiferorum delineationem ab Anatomicis hactenus neglectam suppeditet, e quavis glandula vasculum excretorium egredi, tria hinc, quatuor, vel quinque eorum in truncos minores diversis in locis coire, atque ex his demum multiplicia, septem, octo, vel novem, vasa excretoria notabilis magnitudinis componi annotat, quæ tamen, antequam papillam totidem osculis quoad situm variantibus perforant, denuo pro involuntario lactis egressu impediendo arctentur, ac anastomosibus quoque inter se, ne uno alterove poro papillari fore obstructo lac in tubulis stagnare cogatur, communicent. Pro lacteis vero partibus a sanguine in arteriarum extremis sequestrandis, ubi hæc glandulas mammarum subeuntia ductuum galactiferorum principia constituunt, tametsi spiritus etiam per nervos numerosissimos affluentes requirat, utpote ductuum porulos expandentes, lactis acrimoniam, si adfuerit, temperantes, gratumque eidem sui admixtione, saporem conciliantes; alios nihilominus ductus, quos vel a ventriculo, vel a ductu thoracico ad mammas abire nonnulli comminiscuntur, neutiquam admittit. Purgantium enim v. g. & croci saporem atque odorem non magis per alias vias lacti imprimi, ac per quas subtiliores etiam alimentorum partes e ventriculo ad transpirationis organum deferri, ibique assumptorum quodammodo odorem

rem spirare soleant; neque ullos unquam ductus demonstratos fuisse, qui e ductu thoracico lactis materiam ad mammas apportarent, facile tamen instar aliorum vasculorum lacteorum, si darentur, inveniendos, vel etiam Mercurii adminiculo detegendos, quippe qui sapius quidem vascula nonnulla ductui thoracico lateraliter inserta, ast non lactea, sed lymphatica ex valvularum renitentia patefecit. *Cap. III.* in mammarum papillis, præter vasa sanguinea & nervosa, cutimque antè variis foraminibus perviam, interiorem structuram fibrosam glandulis conglobatis analogam declarat, postquam omni sanguine lacteque expresso in papilla inflata & in aere libero exsiccata duplicem fibrarum seriem ipsi integumento firmiter annexam microscopii subsidio observavit; alteram quidem e majoribus retiformibus, alteram vero e delicatissimis fibris, regularem ordinem servantibus, compositam ac exiguis admodum variæque formæ foraminibus pertusam. Unde causam, cur papillæ ex contactu infantumve suctione erigantur, promte in sanguinem æque copiosorem fibrarum interstitia distendentem, ac uberiores spirituum accessum rejicit, simulque papillarum fissuras a sanguine diutius ibi stagnando acrimoniam concipiente porosque cutaneos perfringente deducit, symbolam tamen & lacte acido vitiataque lactantis infantis saliva conferentibus. Ast tractationem glandularum, quas conglobatas vulgo denominant, primario iniens *Cap. I.* duplicem harum membranarum explanat, exteriorem alteram tenuiorem cum subiecta strictissime plerumque coherentem ac fibris potissimum circularibus constantem, alteram interiorem magis crassam & compactam fibrisque longitudinalibus, circularibus & obliquis semet infinitis locis, sed ordine plane irregulari, tangentibus donatam; quarum prior non a peritonæo, sed a vasis potius quatuor, duobus adducentibus & totidem abducentibus, utrique membranae communibus, resultare videatur. *Cap. II.* internam glandularum conglobatarum texturam fibrosam duplici encheirisi eruit: primo quidem Mercurium suum tam per vasa lactea ad glandulas mesenterii, quam per lymphatica adducentia ad alias glandulas conglobatas impellendo, quo figura singularum & superficies exinde mutata de internis attestarentur cavernulis, occasionem primam ante biennium subiecto humano violenta morte perempto suggeren-

te, cum in hoc quamplurimum adhuc vasa lactea chylo turgida mesenterique glandula succo quodam tumentes apparent. Deinde dum flatum, expulso & expresso omni glandula liquore vaseque ex glandula prodeunte ligato, per oppositum vas lymphaticum glandulam subintrans immittit, ac hoc etiam vase ligatura intercepto, glandulam flatu distentam in aere calidior exsiccat, præter membranam ambientem statim fibrosum ejus deprehendit contextum & fibrillarum, inter se & cum tunica investiente coherentium, diversis speciebus efformatum. Qui muscum quoniam arboreum fere representat, glandulas conglobatas æque apte *muscosas* appellari posse, ac conglomeratas *vasculosas*, indigitat, omnem fibris hisce cavitatem, ceu quæ nec microscopio adinveniri valeat, denegans. Quod autem glandularum ista compages nunc laxior occurrat, nunc strictior, diversæ lymphæ quantitati eandem magis minusve expandenti adjudicat, prout variantem glandularum colorem, nunc gryseum, nunc flavescens, nigricans modo, modo variegatum, a varia humoris naturalis vel vitiosi constitutione, tingente diversimode, derivat, glandularum sæpe interstitia succo non limido, sed viscoso, & interdum materia plane sabulosa replentibus, aut integris etiam glandulis in calculum, præsertim in homine, degenerantibus. *Cap. III.* quatuor glandularum conglobatarum evoluit vasa, instar fibrarum ab una ad oppositam earum partem diversimode protensa, arteriolas videlicet & venulas Mercurio replendas, adstantes hisce copiosissimos nervulos, & vasa denique lymphatica, non ubivis tunica simplici, nec eadem subtilitate prædita, cum lymphatica majora saccoque chyliifero, ductui thoracico, venæ subclaviæ axillarive, propinquiora tunicam reliquis crassiorem obtineant, ductusque thoracici membrana in duplicem laminam dispesci valeat. In ipsa autem lymphaticorum tunica, quæ pellucida & tenuis nudo oculo conspicitur, microscopio adhibito infinitos advertit globulos, majores & minores, contactu mutuo ita inter se coherentes, ut nonnulli eorum ductulos aliquos irregulares arearum in modum dispositos variisque anastomosis inter se junctos æmulari videantur. Similes etiam globulos in duplici quoque ductus thoracici lamina (ob arctiorem sui unionem omnem muscum, quem Billius intra eandem fingit, excludente,) microscopii auxilio describit,

bit, sub hac tamen disparitate, quod in exteriori manifestissime corpuscula, tam orbicularia, quam ovalia, racematim hinc inde connexa, in interiori vero eadem, sed minora longe & obscuriora, deprehendantur. E diverso in tenuissimis lymphaticorum valvulis, microscopio examinatis, innumeras cum interjectis corpusculis orbicularibus observat fibras ab una in oppositam partem exporrectas, & totidem quasi fibras motrices representantes, quibus valvula contrahi & relaxari possent, usum talem valvularum ductus thoracici valvula confirmante, dum præter fibrillas modo propositas in extrema ora alius naturæ fibrillas obtinet, partim cruciaria figura in sese incumbentes, partim secundum longitudinem extensas & vicinis valvula partibus adnexas. Ab aliis tamen, qui vasa lymphatica pro glandularum conglobatarum excretoriis habent, Noster, ideo dissentit, quod aliarum partium æque ac mesenterii glandulis lymphatica & adducentia & abducentia obtinentibus, lymphatica illa originem aliunde petant, glandulamque saltem propter lympham subtiliorem in iisdem a spirituum cum primis accessu reddendam pertranseant, prætereaque tam arctus sæpe inter lymphatica & arterias connexus annotetur, ut flatus arteriolæ immixtus lymphaticum simul alicujus glandulæ distendat, ejusque lymphæ frequenter sanguinea & loturæ carnis adinstar tincta appareat. Vasorum quippe lymphaticorum exortum ab arteriolarum surculis, eumque aliquando intermedia vesicula, aliquando immediatum ab ipsa arteria venave, *Cap. IV.* triplici docet experimento: (1.) enim spiritu in lienis vitulini probe elutriati arteriam fortius adacta, non tantum plurimas exiguas in superficie ejus elevari vesiculas, sed ex his vasa prodire lymphatica flatu pariter turgida & lienem perreptantia, eo quidem copiosiora, quo diutius arteria inflata fuerit. (2.) arteriis item pulmonum hominis prius elotorum copioso aere infarctis, e superficie externa horum lymphatica emanare, varias anastomoses cum vicinis componentia. (3.) denique in testiculo virili venis spermaticis, loco arteriolarum nimis exiguarum, inflatis, e vaginali ejus tunica vas unum alterumve lymphaticum egredi. Sanguinem tamen sub forma sanguinis in statu naturali minime subintrare vasa lymphatica, quia angustissimi arteriarum canaliculi ob pororum formam omnes particulas heteroge-

neas excludant, transitumque unice liquori lymphatico præbeant, similem in modum, ac arteria splenetica solum aerem injectum, non Mercurium, ad lienis lymphatica transmittit. Veteres proin & Recentiores circa partium descriptarum usum *Cap. V.* erroris convincit, nec eos defendit, qui glandulas conglobatas vel pinguedinis fontes, vel cribra esse voluerunt, cum in multis etiam sanissimis nulla circa glandulas pinguedo occurrat, neque a glandulis lymphatica, sed ab aliis partibus oriantur, prout hætenus demonstravit & ulterius circa renum lymphatica it demonstratum. Nempe *Cap. VI.* postquam in renibus vasa lymphatica partim ex ima renum parte vel recta, uti in canibus, vel glandula interveniente, uti in homine, ad chyli receptaculum tendentia, partim ex gibbosa superficie, in duplicem desinentia truncum, superiorem & inferiorem, utrumque ad glandulas immediate perreptantem, annotavit, lymphaticorum horum cum arteriis continuatatem itidem ex eo comprobat, quod flatus modo in arteriam emulgentem, v. gr. apri, modo in venam emulgentem, e. g. subjecti cujusdam juvenilis, modo etiam in ureterem, (vasis tamen sanguiferis prius ligatis aut potius cera repletis) copiosius immixtus, ipsa lymphatica in conspectum proferat. *Cap. VII.* lymphatica ovariorum, iliaca & uteri cum naturali ureterum constitutione atque calculorum genesi delineans, arteriarum spermaticarum vasa capillaria non sanguinem, sed lympham potius transmittere, a crasioribus sanguinis partibus ad venas amandandis jamjam in arteriolarum divaricationibus sequestratam, asserit. Experimento hinc enarrato, quod foetus in ovulis aura seminali fecundatis, neutiquam in semine virili, quærendos esse confirmat, ipsa vasa lymphatica nunc tribus, nunc quatuor, subinde etiam quinque ramificationibus ab ovario exire, ac multiplici anastomosi, tum inter se, tum cum aliis jungi, annotat, usque demum simplici aut duplici ductu, satis amplo, succum chyli ferum subintrent, æque ac lymphatica, quæ ab inferioribus partibus oriunda tam aortæ & arteriæ iliacæ, quam cavæ & venæ iliacæ incumbunt, ac in homine aliquot glandulis, in cane vero una saltem vel altera, trajectis ad idem receptaculum tendunt. Atque lymphaticis hisce iliacis ea vasa lymphatica implantari porro observat, quæ utrumque uteri latus & anterius, & magis conspicue posterius perreptant, in utero tantum-

tantummodo vaccino depicta, quia in humano nondum eadem exactitudine ea detegere valuerit. Ureteres demum non ubivis a renibus ad vesicam æqualiter extensos esse advertit, sed tribus quatuorve, & aliquando quinque in locis, speciatim circa vesicæ ingressum, angustatos conspici, adeoque apte dispositos, qui calculos renales, futurorum in vesica calculorum nucleos, in cursu remorando, exquisitissimo ab iisdem, præsertim acutioribus, dolore afficiantur. Tali namque similive in vesica hærenti nucleo ab urina facile incrustationes lapideas, tanquam stratum super stratum, supervenire, non saltem exemplis & lapidis bezoardici generatione, aliquando etiam bacillum nuclei vice in centro abscondentis, sed & evidenti commonstrat experimento, dum inciso canis vivi hypogastrio globulum ligneum vesicæ pariter vulneratæ dextre immixtum, post aliquot septimanarum decursum exiguis calculis, quasi totidem crystallis incrustatum denuo extraxit. Præter mala vero, v. g. cachexiam, ascitem, sterilitatem, quæ a lymphaticis ovarii vasis male affectis *Cap. VII.* hætenus lustrato deducit, *Cap. IX.* aliquot hydropis ovarii recenset exempla, ab ejus lymphaticis, nunc mirum in modum extensis, nunc in vesiculas saltem sive hydatides elevatis, oriundi. *Cap. IX.* sufficienti liquoris diuretici quantitate per venam cruralem canis vivi primum injecta, pro lymphaticis reddendis conspicuis, hinc vasis lymphaticis circa venarum muscularum superiorum exitum ligatis, commode ramificationes eorum inter musculos abdominis, & speciatim ex membranis dictorum musculorum propriis, nec non inter duplicaturam peritonæi hinc illinc dispersas ac interveniente trunco rursus tamen subdiviso ad glandulam iliacam distributas, eum in finem detegit, ut planum faciat, a lymphaticis hisce peritonæi, nunc in valvularum interstitiis expansis, nunc in nimia abdominis distensione plane ruptis ac lympham intra peritonæi duplicaturam effundentibus, hydropem peritonæi, historiis rarioribus illustratum, vel vesicularem, vel simpliciter dictum ac felicissime paracentesi curandum, produci. Qualia phænomena in lymphaticis pariter tam sacris, quam mesocoli notari posse inculcat, quorum illa glandulas novas transeant, sacras a se appellatas, hæc vero cum duplici glandula prope coli terminum sita communicent. *Cap. X. & ultimo* nova peritonæi producit diverticula, gene-

generationi inguinalis herniæ exponendæ inservientia. In viris enim hernias inguinales non a dilatatis peritonæi processibus, utpote in quadrupedibus, nullatenus in homine, reperiundis, sed a violenta distensione suboriri ejus peritonæi partis, quæ corrugata alias in regione inguinali abdominis conspicitur, ac lateraliter vasa spermatica, sub peritonæo sita, tangit. In foeminis vero similibus herniis gi- gnendis apta peritonæi videri diverticula, in subiecto non minus hu- mano, quam in canibus foeminis, subsidio flatu in peritonæi foramē immisssi, quod rotundum uteri ligamentum ingreditur, noviter re- perta; in medela tamen earum cautos esse præcipit Chirurgos, ne intestino ei reponendo, cujus membrana exterior cum dicti orificii margine connascitur, manum admoveant, aut cutim incidendo in- testina simul prolapsa vulnerent, cum notabili historiæ adductæ te- stimonio cutis subinde & reliqua integumenta ipsa cute naturaliter disposita longe tenuiora maximoque opere ab excrementis latitan- tibus tensa existant. Tandem in *Epistola Anatomica* de variis vasis- differit lymphaticis, quæ in externis capitis partibus, cervice, tuni- ca pulmonum, spatiis intercostalibus, lumbis, diaphragmate, cor- de, liene, hepate, vesica fellea, ventriculo, mesenterio, testibus, pedibus, manibus, cerebro, glandula denique pineali, deprehende- re sibi licuerit; epitaphio addito glandulæ hujus pinealis, nullam præ reliquis glandulis prærogativam merentis. Caterum ne ni- tidas *Figuras quadraginta novem* videamur negligere, quibus Noster Observatis suis compendiose hucusque recensitis multam lucem- foeneratur, in Lectoris gratiam novem earum, nempe Fig. 2. 6. 7. 8. 13. 14. 32. 39. & 40. huc transcribere, propriisque Autoris verbis explicare voluimus.

Tab. II.

Fig. 1. Mammæ foemineæ partem delineat.

A. A. Mammæ pars. B. B. Cutis incisa. C. C. C. Glandulosa mam- mæ substantia. d. d. d. d. Tubulorum lactiferorum capillaria. E. E. E. Treseorum trunci. F. F. Tubulorum inter se anastomoses. G. Pa- pillæ variis foraminibus pertusa.

Fig. 2. Papillæ fibrosam texturam explicat.

A. Papillæ lamina resecta. B. Fibrosa ejus structura, quatenus o- culo nudo inspicienti occurrit.

Fig. 3.

A. 1692. pag. 104.

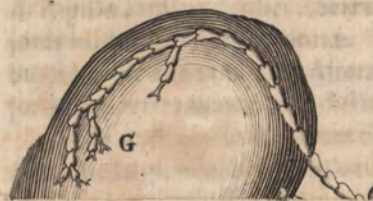

Fig. 3.

Fig. 7.

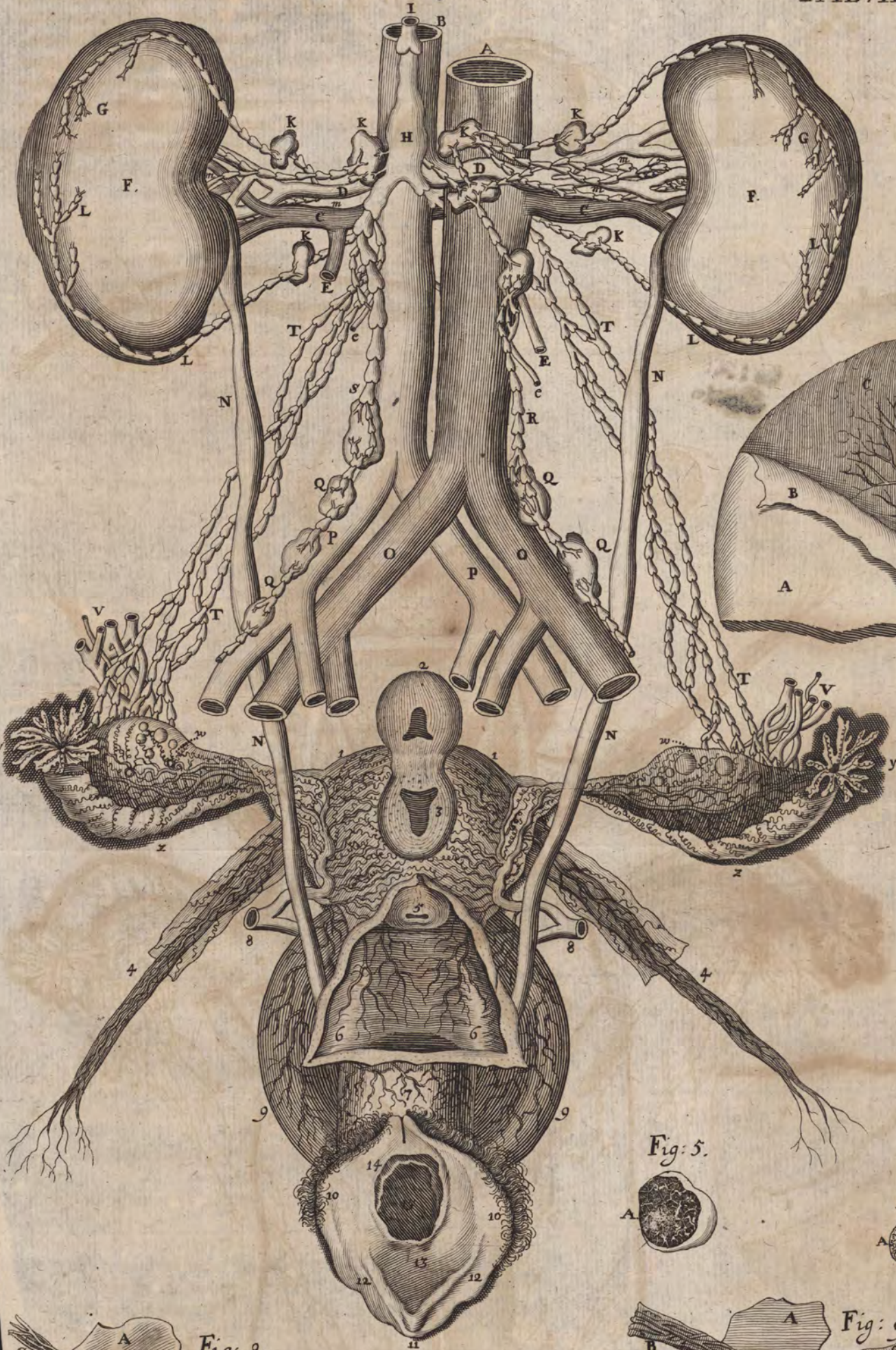

Fig. 3.

Fig. 1.

Fig. 6.

Fig. 4.

Fig. 5.

Fig. 2.

Fig. 8.

Fig. 9.

Fig. 3. & 4. Papillam microscopio examinatum notat.

A. Papillæ lamina duplici fibrarum genere instructa. B. Fibre majores minoribus hic destitutæ. C. Fibre minores majorum lateribus firmiter adnexæ. D. Altera Papillæ lamina, partim fibris majoribus, partim minoribus, distincte hic conspicua.

Fig. 5. & 6. Glandularum fibrosam texturam proponunt.

A. Lamella glandulæ fibrosæ, oculo nudo inspecta. B. Eadem particula microscopio examinata.

Fig. 7. Uterum foemineum (sed facie inversa) una cum lymphæ ductibus depingit.

A. Vena cava. B. Arteria magna. C. C. Venæ emulgentes. D. D. Arteriæ emulgentes. E. E. Venæ spermaticæ resectæ. e. e. Arteriæ spermaticæ resectæ. F. F. Renes. G. G. Vasa lymphatica renum externa & superiora, intermediis glandulis, in chyli cisternam H tendentia. I. Ductus thoracici principium hic resectum. K. K. K. Glandulæ exiguae vasibus lymphaticis renum transitum præbentes. L. L. L. Vasa lymphatica renum externa & inferiora, mediis glandulis K. K. in chyli cystin terminantia. m. m. m. m. Utriusque lateris vasa lymphatica renum interna, interjectis glandulis, itidem lympham suam in chyli saccum deponentia. N. N. N. N. Ureteres. O. O. Venæ iliacæ. P. P. Arteriæ iliacæ. Q. Q. Q. Q. Glandulæ iliacæ, lympham ab extremis pedibus excipientes, & per vasa lymphatica cavæ & aortæ adsita in chyli vesicam ducentia. R. Lymphaticum cavæ. S. Lymphaticum aortæ. T. T. T. T. Vasa lymphatica spermatica utriusque ovarii lympham vehentia in chyli saccum. V. V. Vasa spermatica sanguifera hic resecta, ut eo distinctius lymphatica conspectui se darent. W. W. Ovaria variæ magnitudinis oculis conspicua. X. X. Ovula. Y. Y. Ornamentum foliaceum. Z. Z. Tubæ Fallopiæ. 1. 1. Uterus. 2. Fundi uterini portio resecta, utero adhuc adhærens, ut uteri cavum 3. conspici posset. 3. Utericavitas. 4. 4. Ligamenta uteri rotunda. 5. Uteri osculum externum. 6. 6. Vagina incisa. 7. Vagina integra. 8. 8. Arteriæ hypogastricæ, uterum partesque vicinas serpentinis suis vasculis egregie exornantes. 9. 9. Vesica urinaria post vaginam hic locata. 10. 10. Labia pudendi. 11. Clytoris. 12. 12. Nymphæ. 13. Meatus urinarius. 14. Membrana Hymen. 15. Vaginæ ostium.

O Fig.

Fig. 8. Peritonæi diverticulum novum ostendens ex eane fœmina.

A.A. Peritonæi pars resecta. B.B. Diverticulum novum naturalis magnitudinis. C. Ligamenti rotundi portio. D. Ejusdem ligamenti terminus.

Fig. 9. Diverticulum novum oculis subjiciens, ex subiecto humano.

A.A. Peritonæi particula. B. Ligamenti uteri rotundi pars. c.c.c.c. Vasa sanguinea ligamentum & diverticulum perreptantia. D.D. Diverticulum. E. Ligamenti rotundi extremitas.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΩΣ ΤΟΥ

ᾠπύλην Μαλάλα χρονική ἱστορία.

Oxonii, e theatro Sheldoniano, 1691. in 4. min.
plag. 108.

Nunc primum editur IOANNIS ANTIOCHENI, COGNOMENTO MALALÆ, HISTORIA CHRONICA, cum interpretatione & notis posthumis *Edmundi Chilmeadi*, mortui 19. Febr. 1653. Cum autem codex Bodlejanus, ex quo editio hæc expressa est, capite & calce destituatur, difficile sane fuisset, verum authoris nomen divinatione adsequi, nisi ea, quæ ex Chronico Malaliano allegant *Joannes Damascenus* & *Joannes Tzetzes*, in hoc libro consignata reperisset Chilmeadus, & ante eum *Jo. Gregorius*, vita ac simul paupertate miserisque aliis, (quas una cum Chilmeado, ob studium erga familiam regiam Stuartinam, perpeffus est,) anno 1641. feliciter defunctus.

Cæterum in volumine hoc oculos omnium primo ferit clarissimi viri *Humphredi Hodii*, S. T. B. & Collegii Wadhamensis Socii, *præmonitio de auctoris cognomine*, Bentlejo, (de quo mox dicemus) potissimum opposita. Statuitur in ea, cognomen istud, si originem ejus spectes, esse Syriacum, ubi *Νηλ* *Rhetorem* significat, quemadmodum & alii historiarum scriptores, e. c. Demochares, Priscus, Zacharias, Procopius, Diodorus & *Joannes* alius antiquior *Antiochenus* Græcum *ῥήτορ* cognomen gessere. Potuisse in casu

recto

recto a Græcis efferri Μαλάλα, veluti apud Theophanem in Chronographia laudatur Ἰωάννης ὁ ᾠπύλην Ἡμεῖς, absque sigma, & apud *Victorem Tununensem* Joannes cognomento Hemula. Magis tamen convenire analogiæ Græcanicæ, ut Μαλάλας exaretur, ea ratione, qua vox *Alleluja* in nomen virile mutata, in nominandi casu cum Σ in codice quodam MSCto: *Δεῖλ* τῶν δέλων τῷ Θεῷ Μαριδάρι μοναχὸς ᾠπύλην ὁ ἀλλελεῖας. Μαλάλας etiam ad Syriacam etymologiam, & Jo. Damasceni assensum, rectius esse, quam vulgare Μαλέλας aut Joannis Tzetæ Μελέλης.

Hanc *præmonitionem* excipiunt ejusdem Hodii *prolegomena* de autore. Agit in eis ante omnia de variis Joannibus Antiochenis, ac cum primis de illo, cujus excerpta e codice Peiresciano vulgavit Valesius, quique a Malala diversissimus est. Quanquam & ex hoc Constantinus Porphyrogenneta sæculo X. nonnullas pericopas in Collectanea sua congescit, quas vero Valesius luce indignas judicavit. Negat, Malalam nostrum Antiochenorum patriarcham fuisse. Promittit *Diatribam de scriptoribus Græcis variis, cum profanis, tum ecclesiasticis, maxime ex codd. MSS. propediem edendam*. Rejicit conjecturas Fr. Combessii in *Manipulo de originibus rerum Constantinopolitanarum*, quod Joannes noster Antiochenus (e Damasceni oratione ipsi notus,) sit presbyter hujus nominis, qui contra Eutychianos scripsisse memoratur Gennadio Masfiliensi & Marcellino Comiti, itemque *Joannes* ille historicus, cui cognomen est *Διακρινόμενος*, h. e. Eutychiano. Nam Malalas longe junior est, quod vel hinc patet, quia historia ejus in codice hoc Bodlejano nec initium, nec finem habente, a temporibus mythicis pertingit (libro XVII.) ad annum usque XXXVIII Justiniani Senioris, adeoque A. D. 564. At Gennadius librum suum absolvit A. D. 495, annis circiter 70 ante Justiniani extrema facta. *Diacrinomenus* etiam ille *Joannes* citatur, jam a *Theodoro Lectare*, florente sub Justino, Justiniano antecessore. Præterea Orthodoxis potius, quam *Διακρινόμενος*, adnumerandum asseverat Hodius Malalam. Hunc Justiniano cœvum credidere, hæcenus eruditi, ipseque interpret Chilmeadus, qui ὑποθέσκει huic suæ *δελέων*, verba authoris, non ut par erat, quandoque exprimit. Eam opinionem vel inde refutat Hodius, quod crassissimos errores in historia Justiniani committat Malalas. Sæculi vero IX scriptorem esse

O 2

non

non dubitat, idq; & ἀνασκαφικῶς, & καὶ σκευαστικῶς probat. Gra-
vi dein censuræ subicit nugacissimum hunc historiarum confarcina-
torem, quod & passim a Chilmeado in notis factum est. Tam sæpe e-
nim misellus iste Græculus probatissimis historicis contradicit, ut
nihil supra; plerumque Domnini & quorundam aliorum hujus fur-
furis obscurorum virorum monumentis solum innixus.

Tandem de Georgio Hamartolo, sæculi IX. chronographo, plu-
ribus agit, eo quod cum e libris Malalæ deessent primus & secundi
initium, ex Chronico istius Hamartoli resarferit defectum *Chilme-
adus*; uti quidem ait Hodius. Nam dubitare quis posset, & excer-
pta illa (p. 1-24.) accepta referre potius alteri editori Joanni Grego-
rio, quia Chilmeadus ad p. 25. notat: *Huc usque Chronici Alexandri-
ni author; deinceps Antiochenum ipsum habes.* Ignoravit ergo Chil-
meadus, undenam hæc excerpta essent transcripta, & propter loca
quædam parallela, quæ in Chronico Alexandrino legisse se memine-
rat, ex eodem & hæc esse desumpta, falso conjectavit.

Sequitur mox *Index authorum* a Malala citatorum, quorum
paucissimi supersunt, reliquorum verbis ita deformatis, ut ipsi ea vi-
dentes pro suis difficulter agnitori fuissent; porro *Opus* ipsum *Ha-
martoli* & *Malalæ*, cum substratis *E. Chilmeadi* annotationibus; de-
inceps *appendix* ad has annotationes, authore eodem *Hodio*, ut pu-
tamus, itemque *index vocum barbararum*, apud Malalam, non item
in Glossario Græcitatæ Caroli du Fresne, reperiundarum, ut & *re-
rum* in historia Malalæ *notabilium*.

Extremam voluminis partem constituit prolixa pariter ac va-
ria eruditione referta epistola Cl. V. *Richardi Bentleji* ad celeberrimum
Joannem Millium S. T. P. Oxoniensem, qua multa Malalæ lo-
ca illustrantur, emendantur, aut obelo confodiuntur. Disputat is
ante omnia de trino *Dei Orphici* nomine, Μῆτις, Φάνης, Ηρμειπαι-
ος, eaque occasione ex Cod. MSC. Oxoniensi *quindecim* recenset de
mysteriis fidei Christianæ oracula, quibus *Apollinis Delphici*, *Astani*
(sive *Osbanis Magi*) *Platonis*, *Aristotelis*, *Plutarchi*, &c. nomina
prætexuere piarum istarum, imo impiarum, fraudum architecti.
Hecateum, ex quo Justinus Martyr, Clemens Alexandrinus, Theo-
doretus, alii veterum Patrum, dicta subinde Gentilium allegant,
tenebrionis cujusdam Hellenistæ abortum esse non uno loco suspi-
catur,

catur, præsertim vero certissimus est, Sophocli adscribi per injuri-
am, quod Hecataei fide pro Sophocleo habuit *Clemens*, carmen:

Ἐν ταῖς ἀληθείαισι εἰς θεῶν θεός, κτλ.

De *Euripide* omnium maxime bene mereri studuit, quem miseris
modis laceraverat *Malalas*. Obiter heic nuncium affert lectu valde
injuvandum, se nempe jam nolle luci publicæ exponere grande istud
opus, quo *fragmenta omnium Poetarum Græcorum*, cum *emendatio-
nibus* & *notis*, editum abs eo iri speraverat orbis eruditus. Sibi enim
nunc ait usurpandum proverbium illud: Ἀλλὰ βίβλος, ἄλλη διαθήκη.
Hinc si non *aliud vita genus*, majus saltem otium ei apprecamur, ut
laudabile institutum, ad quod quasi natus videtur, persequatur am-
plius ac ad finem perducatur. Dum in *Euripideis* versatur, arripit
ansam, aliorum subinde authorum loca castigandi, peculiari cura
Hesychio impensa, multisque vocabulis *vobeliæ* convictis, quæ a *Le-
xicographo* illo serie sua, ac si genuina essent, reponuntur, v.g. ὁλ-
κάζει, Ἐνδεκάτευσα, Διατέυοναι, Ἐρεθέντα, Ἐπαλογῆς, Ἀτρεμῆ, Ἀ-
ρετήρη, Χωρρονομεῖν [ὀργίζεσθαι,] &c. quæ, oscitantia *Hesychii* ena-
ta sunt ex ὁλκάζει, Ἐνδεκάτευσα, Ἐρεθέντα, Ἐπαλλαγῆς & Ἀπρω-
λῆς, ἀτρεμῆ, ἀρετήρη, vel potius ἀρετήρη, χειρρονομεῖν [ὀρχεῖσθαι,]
&c. Quin immo quinque plus minus millia mendorum in *Hesychio*,
aliis nondum adversa, ostendere se posse proficitur; unde optandum,
ut cum illo ea communicentur, qui novam *Hesychii* editionem in
Belgio moliri dicitur. Tragedos, quos *Bulengerus*, *Stanlejus*, alii,
*Scholias*ten *Æschyli* veterem improvide secuti commemorant, *Theo-
mim*, *Minoem*, *Auleam*, mera esse portenta autumat, subque his larvis
latere ait *Thespiden*, *Jonem*, *Æschylum*, de quorum ætate & operibus
fusam lectuque dignissimam digressionem instituit. Vanissima bar-
bararum vocum κναξίδι, χθύπης, Φλεγμῶ, δρόψ, &c. mysteria
scite aperit, atque ea ratione libro V *Stromatum Clementis* haud præ-
nitendam lucem affundit. Prolixe denique contendit, quod autor
noster in casu recto non *Malala*, sed *Malelas* vel *Malalas* dicendus sit.

In *Addendis ad epistolam* aliquando vineta propria ingenue
cædit, sæpius autem conjecturas suas novis argumentis statuminat.
Sub finem eorum gratulatur orbi de *editione N. T.* quam incredibili
diligentia ad antiquissimos codices adcuravit *Millius*, quamque
a colophone proxime abesse confidimus. Ea occasione criticam

virgulam stringit in *epist. ad Galat. c. IV. v. 24. 25. 26.* ac expunctis quibusdam, quæ putat, glossematibus, transpositisque voculis nonnullis, legendum esse statuit, ut commodus enascatur sensus, hunc in modum: *Αἰνὰ θεῶν ἀλληγορέματα· αὐτὰ γὰρ εἰσὶν αἱ δύο διαθήκαι· μία μὲν ἀπὸ ὅρου Σινᾶ, εἰς δεξιάν ἡγωνάσα, ἥτις ἐστὶν Ἀγαρ. Τῇ δὲ Ἀγαρ συστοιχεῖ ἡ νῦν Ἰερουσαλήμ, δεξιᾷ γὰρ μετὰ τέκνων αὐτῆς. Ἡ δὲ ἀνω Ἰερουσαλήμ ἐλευθέρα ἐστὶν, ἥτις ἐστὶ μήτηρ πάντων ἡμῶν.*

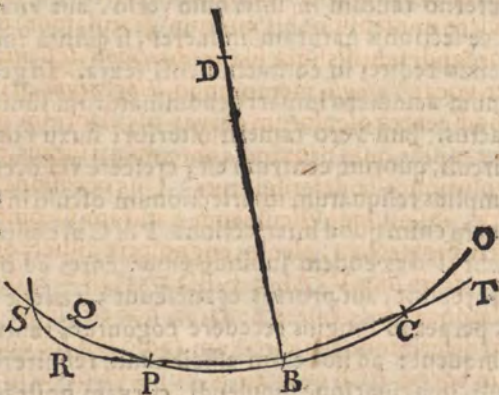
J. B. ADDITAMENTUM AD SOLUTIONEM
Curvæ Causticæ fratris Jo. Bernoulli, una cum
Meditatione de Natura Evolutarum, & variis osculationum generibus.

Conferantur Acta Eruditorum præsentis anni, pag. 30.
 & figuræ tabula I expressæ.

ANtequam *Frater* hanc suam lucubrationculam Geneva mihi transmississet, pervenit ad nos *September Aëtiorum*, ubi *Cel. Leibnitius* in excussione *Solutionum Problematis Catenarii* (de quarum pulcro consensu nobis multum gratulamur) occasionem captat recordandi subtilissimæ suæ meditationis de *Contactu* (quem significanter vocat) *osculi*, memorando, *Hugenium* primum animadvertisse, quod centra osculorum curvas osculantium perpetuo incidant in lineas istas, quas proxime contemplati sumus, eas scilicet, ex quarum evolutione illæ describuntur. Qua occasione Evolutas aliter reperire, insimulque Osculorum naturam Geometris paucis hæcenus satis perspectam, plenius cognoscere didici; quod jam ostendo. Pono iterum (fig. V) $AE = x$, $ED = y$, $DB = z$, & BG vel $AG = u$; consideroque tres priores ut datas, hoc est, super puncto dato *D* concipio descriptum esse circulum radio DB , & quero exinde per naturam curvæ ACB quartam u , cujus valor exprimitur per æquationem tot dimensionum, in quot diversis punctis circulus iste curvam secat, vel secare potest. Sint duæ intersectiones proximæ B & C , ac intelligatur super D novus describi circulus, radio continuo majori vel minori, quousque puncta B & C propius subinde coeuntia tan-

dem in unum coalescant, quod sit B ; quo facto & ipsæ CH & BG uniuntur, radixque æquationis u duos æquales valores acquirit, radius vero DB fit curvæ perpendicularis, ipsamque cum secasset antea, nunc tangit circulus: ad quem proin contactum inveniendum, multiplico repertam æquationem per *Progress. Arithm.* & quod provenit cum dicta æquatione (aliave per aliam *progress. arithm.* similiter quæsita) methodo, qua supra usus est *Frater*, conféro, ut eliminata litera u habeam novam æquationem inter x & y (quam tamen necessario etiam ingreditur z). Quare si hac data manente, cæteræ x & y spectentur ut indeterminatæ, denotabit æquatio ultima lineam, in qua sumto ubivis puncto D , circulus super illo descriptus radio constanti DB curvam AB tangit. Quod si nunc radius DB sive z continuo major minorve assumatur, nascuntur subinde, aliæ curvæ infinitæ, quæ omnes inter se & principali AB erunt parallelæ, ceu eodem constanti intervallo perpendiculari DB ab illa distantes, hacque inter se affinitate gaudent, quod ab evolutione ejusdem curvæ ID per filum DB , (in infinitum, si vis, ex parte B productum) facta simul omnes describantur; unde principali AB *con-descriptæ* dici possunt.

Porro si circulus $OCBPQS$ (ut in eam hic sistimus figuram) præter contactum curvæ $TCBPRS$ in puncto B , eandem insuper secat alibi in punctis C, P, S , ab alterutra vel utraque parte: tum, fluere intelligatur centrum D in recta indefinita DB , & novi subinde concipiantur circuli per B transeuntes; sic manebit quidem contactus singulorum cum curva fixus in B , at intersectiones reliquæ erunt ambulatoriæ, permeabuntque omnia curvæ puncta: nimirum si circulus curvam tangat exterius in B , & centrum D fluat versus idem punctum; aut si tan-

si tangat illam interius, & recedat centrum ab eodem, futurum utroque modo, ut intersectiones P, C, contactui B proximæ huic continuo appropinquent, quousque alterutra earum, puta C, in illum incidat, & sic duabus intersectionibus, quibus contactus B æquivaler, tertiam jungendo, osculum primi gradus efficiat: ubi hoc singulare evenit, quod postquam C cum B coaluit, (P nondum attingente ipsum B, vel etiam nulla existente intersectione P,) arcuum circuli CO (hoc est, BCO) & BP alter ab intra, alter ab extra curvam osculatur, eamque adeo revera secat, non tangit, ipso contactus genere perfectiori contactum quasi destruente, & in sectionem transformante. Quod si durante fluxu puncti D per rectam BD contingat, ut ambæ intersectiones C & P eodem momento ad punctum B appellant (quod accidit, cum portiones curvæ BC, BP, aut prorsus similes sunt, aut saltem in partibus suis minimis ipsi B proximis eandem flexionem, curvedinem seu declivitatem habent,) tum circulus curvam in puncto B excipiet osculo secundi gradus, coincidentibus ibidem quatuor intersectionibus, sed sectione jam iterum in contactum abeunte; vel potius (quia ob simultaneum appulsum punctorum C & P nulla in B sectio præcessit) ipso contactu externo tantum in internum verso, aut vicissim; qui vero altera vice sectionis naturam indueret, si quinta intersectio accederet, & denique rediret in contactum, uti sexta. In genere osculationes graduum a numero impari denominatorum sunt sectiones, a pari contactus. Jam vero tamen si ulteriori fluxu puncti D per rectam BD, circuli, quorum centrum est, crescere vel decrescere pergant, nulla amplius reliquarum intersectionum osculo in B addi potest; præterquam enim quod intersectiones P & C in contactu B non stabiles manent, sed ex eodem subinde emergentes ad oppositas curvæ partes prorepunt, aut prorsus evanescunt; cæteræ (qualis S) a contactu B perpetuo longius recedere coguntur; tantum abest ut ei appropinquent: ad hoc enim efficiendum requireretur, ut novi isti circuli, imaginatione supplendi, curvam nostram, & prius ipsum circulum hic expressum (quem in B tangere supponuntur) alicubi inter P & S secarent, quod absurdum: unde discimus, quod si circulus quancunque curvam primi vel secundi gradus osculo amplectitur, nullus alius circulus inter ipsum curvamque duci potest. Secus

sentien-

sentiendum de hyperbolis & ellipsis: quia enim duæ hyperbolæ vel ellipses diverforum laterum cum transversum recti, in vertice se tangentes, in duobus quoque aliis punctis se secare queunt, fieri potest, ut dum una earum fluxu lateris sui recti ampliatur vel contrahitur, alteram tandem osculo secundi gradus salutare incipiat, collectis in ipso vertice duabus illis intersectionibus, quod contingit, ubi ambo recta latera æquata fuerint: quocirca substituta in *schem. nostro* loco circuli hyperbola, quæ propositam curvam TCBPR itidem secundi gradus osculo amplectatur, & eandem præterea secet, alibi, poterunt utique duæ intersectiones proximæ hinc inde existentes fluxu transversum lateris ad punctum B adduci, osculumque sic duobus gradibus perfici, quippe quod manente latere recto interea non turbari potuit: atque tum inter hyperbolam & curvam, alteram nulla amplius hyperbola interjici poterit. At hoc non impedit, quo minus altera curvarum (quam magis compositam supponimus) ampliatione vel contractione sui inter angulum osculi RPQ se insinuare, & sectionem S ad punctum P vel B adducendo perfectiorem congressum efficere valeat. Osculum duarum curvarum, quod fluxu solius simplicioris curvæ dividi amplius nequit, dicetur osculum *completum*; quod fluxu neutrius ita dividi valet, ut a libi nova curvarum sectio oriatur, *coitus* appellabitur. Curva curvam *complete* tum osculatur, cum illam tanti gradus osculo completitur, quot ordinarie punctis *aliam sui nominis* secare potest, quamquam subinde inferior gradus sufficere possit. Ita Parabola aliam Parabolam quatuor quidem punctis secare potest; at quia nunquam omnes hæ quatuor intersectiones coalescere possunt, fit ut si quam curvam secundo, nonnunquam etiam primo tantum gradu osculatur, jam complete osculetur: uti recta quancunque tangit, complete tangit: Hyperbolæ vero vel Ellipsis osculum nisi tertiæ vel quartæ sit perfectionis, completum non est: Quod si omnes intersectiones, quibus alias data curvæ *se mutuo* secare possunt, in unum punctum confluant, oritur *coitus*, qui est consummatissimus earum congressus, quo quam maxime fieri potest, sibi assimilantur & ununtur; quamquam in diversis curvarum generibus unus alio perfectior esse possit; nec datur perfectissimus, nisi fortasse curvarum congruentiam perfectissimum coitum appellare velis.

P

Jam

Summatim dicta recolligo: *Contactus* simplex circuli & curvæ cujusvis invenitur per duas radices æquales, & locus centri ejus est ad infinitas lineas condescriptas, hoc est, *superficiem*: *Osculum primi gradus* reperitur per tres radices æquales, & locus centri osculantis circuli est ad *lineam* (sc. Evolutam). *Osculum secundi gradus* indagatur per quatuor radices æquales, & locus centri osculantis circuli est ad *punctum*, vel *puncta* (Evolutarum sc. extremitates.)

Quæ cum ita se habeant, difficulter capio, quo sensu verum esse possit, quod dicitur, contactum inveniri per 2 radices æquales, flexum contrarium per tres, & osculum primi gradus per 4, seu duos contactus coincidentes, &c. Vidimus enim, in osculo pr. gr. tres tantum intersectiones coincidere, non duos contactus, qui quatuor intersectionibus æquivalent: Potest quidem centrum osculatoris circuli seu punctum evolutæ D (fig. V) considerari ut concursus duarum curvæ perpendicularium minime distantium BD, CD; at tum reperitur nec per 3, nec per 4, sed per 2 tantum radices æquales, ut supra ex *Entris* schediasmate liquet. Et quanquam si perpendiculares istæ habentur pro radiis circulorum centro D descriptorum & per B & C transeuntium, eatenus concursus harum perpendicularium spectari potest ut concursus duorum contactuum, nullo modo tamen per 4 radices æquales ex nostra æquatione elicietur; quoniam eo sensu quantitas 2 fit indeterminata, hoc est, ipsæ DB, DC, quæ deberent poni radii ejusdem circuli, inæquales redduntur, illa hac perpetuo minore existente, siquidem $DB + DN = BN = NM + MC > ND + DC$; adeoque $DB > DC$.

Quod flexum contrarium spectat, is revera per tres æquales radices invenitur, at non aliam ob causam, quam quod ejus inventio casus tantum specialis est generalis inventionis osculationum primi gradus: In omni enim flexu contrario circulus osculator abit in lineam rectam, fit radii infinite magni; quanquam non vicissim, ubicunque circulus osculator infinite magnus est, ibi requiritur flexus in contrarium. In Paraboloidibus omnibus (excepta Parabola communi) circulus osculator verticis infinite magnus, veruntamen non nisi in illis, quorum potestates a numero impari denominantur, flexus contrarius supervenit, cæteræ ubique, versus easdem partes cava manent.

LA CABALE CHIMERIQUE, &c.

i. e.

Conspiratio Chimerica; sive Refutatio historiae fabulosa, quæ occasione propositæ formulæ pacis in Examine libelli, qui Admonitio ad Exules inscribitur, maligne publicata est.

Roterodami apud R. Leers, 1691.

in 12. plag. 13.

Prolixius forte, quam omnibus probabitur, & *Admonitionem* ad Gallos exules, & *Examen* ejus proximo mense enarravimus. Causam dedit materia non vulgaris, & orta inde inter eruditos clarosque viros disceptatio, plurimis tractatibus intra breve tempus in Belgio magno cum fervore agitata. Curæ jam nobis erit, ut de iis quoque breviter dicamus, & in autorum gratiam, qui ejusdem gentis & religionis sunt, omittamus, quæ illis acerbiora exciderunt. *Jurinus* in Examine nuper relato multis argumentis comperisse se existimaverat, autorem *Admonitionis* esse *Bailium*, Professore Philosoph. & Hist. Roterodamensem, cujus eruditio singularis & Gallici styli elegantia jamdudum orbi literato innotuit. Illum tacito licet nomine ita descriperat, ut latere ex doctis in Belgio neminem facile potuerit, quem designaret. Hic vero gravissimum periculum sibi strui ratus, si ingrati in Rempublicam Batavorum animi, nec non profanæ in rebus sacris sententiæ convinceretur, hoc libello defensionem orsus est, in quo Jurium pro delatore suo palam agnoscit. Cum vero duo sint accusationis capita; unum quod Dialogos illos Geneenses, de quibus in Examine Juriano satis dictum est, malo consilio publicare voluerit; alterum, quod ipse quoque *Admonitionis* autor sit: secundum hoc simpliciter negat *Bailius*, & probationem ejus intrepide poscit, impossibilem tamen esse contendit. De priori, quid a se factum sit, Inculenter exponit. Fatetur sibi ab Ecclesiæ & Professore quodam Genevensi, viro egregio, quem in tempore & loco nominaturus sit, Dialogos illos manuscriptos Genevæ, & sex quidem priores integros, cum exordio septimi missos, seque rogatum esse, ut eos excellentibus quibusdam viris in Belgio &

Anglia, quos nominat, offerret, & iudicium de illis peteret. Hoc se, cum nihil secreti aut periculosi tractari arbitraretur, bona fide fecisse; dialogos vero ipsos, quod a lectione manuscriptorum vehementer abhorreret, & prius quid aliis de iis videretur, expectare vellet, non legisse. Refert porro, ut ex iis, quos consulere iussus fuerat, quidam spreverint dialogos, ut somniis sive visionibus & ideis Platonice repletos similesque Ducis *Suillii* inventionibus; alii nihil responderint; nemo tamen fuerit, qui periculosi aliquid aut ad Gallorum res promovendas ex publicatione illorum metuendum, esse indicaverit. Interea accidisse, ut Dialogi ab eo, cui itidem ex præscripto amici Genevensis describendos, ut communicari cum viris illustribus possent, commisisset, typographo Roterodamensi *Abrahamo Archerio*, se inscio, traditi fuerint, iste vero se rogaverit, ut editionem horum sibi committeret. Hujus gratificationis spem aliquam se fecisse non inficiatur, dummodo, quod nondum factum fuerat, a Genevensibus venia ad edendum impetraretur. Supervenisse postea literas Geneva, quibus significatum fuerit, autorem in eo esse, ut dialogos sex, quorum exemplum miserat, *Lausanna* excudi faceret, dum duos reliquos, in quibus non pauca ex prioribus corrigenda essent, elaboraret. Id se *Archerio*, ut ab editionis consilio desisteret, aperuisse; hunc vero nihilo minus in proposito persistisse, & petiisse, ut pagellas *Lausanna*, prout ex prælo exirent, submitti sibi curaret. Hunc totum hujus rei ordinem & modum esse, multa cum obtestatione asseverat, ex quo satis patere censeat, pessime fingi, ac si conspiratio quædam Genevæ conflata, & in Belgium usque ad se aliosque translata fuerit; cum totum negotium nulla cum secreti affectatione, & non nisi inter se & Professore illum Genevensem, atque illos, quorum iudicium de Dialogis desiderabatur, gestum fuerit, & typographus per occasionem, & se ab initio minime id intendente, intervenerit. Constanter etiam negat, quidquam sibi Geneva scriptum esse, ex quo intelligere potuerit, dialogos præcitu aut approbatione Ablegati Gallici, qui Genevæ resideret, aut Aulae Regiæ compositos, multo minus sibi compertum aliquid de autore esse, & quid Ecclesiasten Genevensem moverit, ut sibi ea, quæ retulit, de Dialogis illis mandaret: unde nec sibi constet, num Dialogos ipsos probaverit, an amico saltem operam qualem-

cunque,

cunque, proprio ejus periculo, in explorando aliorum iudicio præstare voluerit. Hæc ex prima hujus libelli parte, cujus fini dies 8. Maji 1691 adscriptus est, breviter excerptimus, ex quibus sufficienter, ut putamus, intelligi facti ipsius series potest. Quas vero inde contra *Jurium* querelas ordiatur *Bailius*, & quid ei ad elevandam illius auctoritatem & fidem, & pro tuenda fama & fortuna sua objiciat, hic recensere, ut jam professi sumus, minime volumus. Altera libelli pars inscribitur: *Præludium responsi ad eam Examinis partem, quæ ad librum Admonitionis pertinet*. Integrum ab initio relinquit *Bailius* iudicium *Jurii*, quod autor *Admonitionis* religioni Protestantium addictus sit, neque se ad illum investigandum & indicandum obligatum esse dicit; futurum tamen esse sperat, ut indagetur. Interim plurimis rationibus asserit, autorem, quicumque is fuerit, in Gallia vivere, omnesque conjecturas *Jurii*, qui illum in Belgio quæsit, destruere nititur, illam maxime, quod libellos quosdam v. g. *prophetias Drabitii*, sermonem *Merlati*, admonitionem *Tileni* ad Synodum Rupellanam & similes Lutetiæ ignotos esse existimet *Jurius*, quos cum aliis multis, quales in relationibus sub nomine *Mercurii Elegantis* (*Galant*) publicatis copiose exhibentur, notissimos Parisiensibus esse asserit. Fatilem inde argumentationem esse dicit, qua *Jurius* persuadere lectoribus voluerit, autorem *Admonitionis* nomen suum occultaturum non fuisse, si Lutetiæ aut in Gallia versaretur: neque enim unam latendi causam, certe hanc gravissimam esse potuisse, si idem *Admonitionis* & præloqui autor esset, ne detectus summum adiret periculum. Singulatim omnes characteres scriptoris *Admonitionis*, quos *Jurius* eruit & *Bailio* applicat, destruere aggreditur. Notat non semper primum alicujus libri ruditatis aut tyrocinii nomine sperni posse, sed veteranorum & exercitatorum autorum, laborē ab incipientibus quandoque æquari; quod exemplo *Litterarum de tempore*, & antiquiori, *Provincialium* a *Pascalio* compositarum, confirmat. Rejicit & taxat quædam, quæ *Jurius* de eruditione & stylo *Bailii* specie laudantis, vel etiam cum censura scripserit, sibi quæ defectus suos magis quam cuicumque alii cognitos esse profiteretur. Defendit relationem suam mense Februario 1691 publicatam, & amicis quibusdam ostendisse se refert literas Parisienses, quibus significatum sibi fuerit, *Admonitionem* mense Octobri 1690 Lutetiæ

cum

cum privilegio regio edi, eisque satis aperte convinci Jurium existimat falsæ de se atque autore *Admonitionis* suspicionis. Allegat *Bailletum*, qui novem autores nominet, quibus liber sub *Petri Aurelii* nomine editus attributus fuerit, cum tamen hucusque verus demonstrari non potuerit. Sic Apologiæ pro Pastoribus ex Gallia, profugis D. Jurium autorem ab omnibus habitum, & vix creditum fuisse Ministro Ecclesiæ Gallicæ Berolinensis *Dartisso*, qui librum illum tandem sibi asseruerit. Elidit quæ Jurius contra fidem privilegii regii editioni *Admonitionis* Parisiensis præfixi opposuit, aliaque minutiora persequitur. Subjungit se masculo & quieto animo accusationem sibi præparatam accepisse, neque aliud a Magistratibus quibusdam petiisse, quam ut sibi quoque aures paterent; neque enim in tanto crimine læsæ reipublicæ & religionis ex suspicionibus & conjecturis condemnari aliquem posse. Ex ipso tamen Jurio sibi ipsi sæpius contradicente patescere dicit, neque *Dialogos* illos Genevenses, neque *Admonitionem* ejus esse ponderis, ut nocere Ordinibus Belgii eorumque Fœderatis valeat, & si quid inde periculi aut turbarum existere posset, culpam in nullum alium magis quam in ipsum Jurium redundaturam esse, qui *Dialogos* sine necessitate, ex mera iracundia & insectandi alios præcipitantia, per compendium recensuerit, & *Admonitionis* legendæ pruritum intempestiva refutatione excitaverit. Sequuntur multa, quibus demonstratum, ire voluit, quod ipse nullo modo autor libri illius esse possit; quæ cum ad mores atque acta & ipsius & Jurii pertineant, satius est, ut hic reticeantur. Non male tamen monet, etiam adversus hostes honestate decenti verborum utendum, & inprimis Regum & Principum personæ parcendum esse. Vehementer impugnat contumeliam de atheismo & contemptu religionis Reformatæ a Jurio sibi inflictam. Educatum se in religione illa esse refert, filium Ecclesiastæ probatissimi, fratrem etiam alterius, qui nuper pro veritate, a qua nec minis nec blanditiis averti potuerit, in vinculis Gallorum decesserit; præstari etiam a se omnia in cultu & disciplina omni consueto tempore, quæ religio & confessio Reformatorum exigit. Atheismi opprobrium ut atrocissimum repellit, neque tamen negat alienum se esse ab opinionibus fanaticis, ideoque minime probasse Jurii quædam, quæ eo pertineant, & fortasse sua & amicorum opera

reten-

retentum illum fuisse, quo minus in earum propalatione progrediretur. In fine viginti quinque accusationis capita ex Examine consignat, quorum probationes clarissimas a Jurio postulat, nisi delatoris falsi & temerarii infamiam & poenam sustinere velit, & quod sub initium libelli fecerat, denuo offert, se nempe in custodiam publicam sponte iturum esse, si Jurius eandem subeat & cognitionem causæ judicii que eventum, in quamcunque partem is casurus sit, expectare non detrectet.

*APOLOGIE DU Sr. JURIEU PASTEUR
& Professeur en Theologie adressée aux Pasteurs
& Conducteurs des Eglises Wallones des
Pays-bas.*

i. e.

Apologia D. Petri Jurii, Pastoris & Professoris Theologie, ad Pastores & Rectores Ecclesiarum Gallo-Belgicarum in Provinciis Fœderatis.

Hagæ Comitum apud Abrahamum Troyel 1691.

in 4. pl. 3½.

Non dissimulamus, pervenisse ad nos libellos plures, controversiam inter eruditissimos viros, *Jurium* & *Bailium*, natam concernentes. Vidimus *Responsionem ad primam partem Conspirationis Chimericæ*, anno superiore (ubi & a quo, dubium) editam: vidimus *Jurii* Apologias non unas, sub titulo *Convictionum* eodem anno vulgatas: vidimus librum hisce, sub titulo *Chimeræ Conspirationis Roterodamensis* oppositum; *Dialogos* item de scandalo ex publicatione libri de Conspiratione Chimerica orto, & hujus argumenti opuscula alia, Gallico omnia idiomate composita. Sed iis recensendis excusate forsan supersedemus, cum propemodum non nisi rixas, easque acerrimas, & multas repetitiones atque rejectiones imputationum contineant, quæque brevi multis ex causis casibusque, ut putamus, in oblivionem venire poterunt. *Apologiam* autem hanc *D. Jurii* ideo non negleximus, quia præter ea, quæ ad litem illam proprie pertinent, haud pauca exhibet, quæ cognitu non sunt

Q

indi-

indigna. Detegit enim D. Jurius periculum, quod ex pravis opinionibus quorundam, Ecclesiam Reformatam incurrisse dicit. Sed nulla est, quæ, Deo permittente, idem adire non possit. Expedi itaque nosse talia, & ex damnis alienis cautos fieri. Occasionem narrandi sumit Autor ex odiosa Adversarii de actis scriptisque suis censura, & ut objectum sibi contradicendi studium a se amoliat, ostendendum a se esse ratus est, quo sine & modo ad edendos contravices suos eandemque religionem professos, elenchos progressus sit. Non dissimulat insignes Ecclesiæ Reformatæ in Gallia corruptelas, tam ex morum impietate, quam ex frivolis de indifferentia circa fidem & religionem opinionibus; nec dubitat, quin iusto Dei iudicio persecutio Reformatorum in ultionem depravationis illius secuta sit; cum præsertim non voce solum aut occulta animi sententia, sed editis libris, per modum dogmatis indifferentia ista & tolerantia promiscua atque universalis defendi cœpisset. Fecisse id notat quendam, quem *Fabrum* (le Fevre) nominat, edito Salmurii tractatu Gallico de *Reunione Christianismi*, quem quidem Synodus damnaverit, & autorem ordine moverit. Narrat porro, ut ipse Sedanum ad Professionem Theologicam vocatus, Lutetiam ad *Johannem Claudium*, celebrem tunc Charentonensem Pastorem, excurre-rit, & quantum religioni Reformatæ periculum ex novis opinionibus, & præsertim *Pajonii*, Professoris Salmurien- sis, & postea Pastoris Aurelianensis, viri quidem docti & sibi amicissimi scriptis instaret, intellexerit, eaque occasione tractatum suum de *Natura & Gratia* (vid. Acta nostra An. 1688. p. 695.) ediderit, secuta inde Pajoniani dogmatis condemnatione. Inductum in errores illum aliosque esse monet libro pessimo *Rhodonis* cujusdam de *Supposito*, Tolosæ quidem publice combusto, & scriptis *Episcopi* atq; *Curcellei*, hausta-que inde opinione heterodoxa in articulis de Trinitate & incarnatione, aut laxa illa circa eos indifferentia, atque tolerantia Socinianismi. Crevisse hominibus istis audaciam, postquam ex Gallia e-jecti essent, & absque ephoris & disciplina in alieno solo vagarentur. Sic anno 1686 procusum esse in Belgio *Commentarium Philosophicum*, librum pestilentem & in propugnanda indifferentia & tolerantia religionum audacissimum. Hunc a se refutatum esse tractatu de *Duabus Summis Potestatibus*, *Conscientia* nempe &

Ma-

Magistru. Non minus noxium fuisse aliud scriptum, cui titulus: *Reflexiones sive considerationes controversia de Ecclesia*; cujus autor finxerit, se cum Jurio in ista quæstione consentire. Illo libello ait Socinianismum recte, Pelagianismum aperte propinari, a se autem, cum alio labore occupatus esset, refelli tunc non potuisse; inse-ruisse se tamen brevem animadversionem *Novellis de Rep. literaria*, cui, quod sciat, hucusque nihil responsum sit. Eodem tempore, Roterodami prodisse refert tractatum, in Anglia a juvene quodam Gallo, sed ab aliis adjuto compositum, cum titulo: *Fides intra justos terminos redacta*; in quo itidem dogmata de Trinitate & Incarnatione pro indifferentibus habeantur. Hoc scriptum, se denunciantem, in Synodo Hagien- si anno 1688 condemnatum, & autorem remotum a Ministerio fuisse, qui postea in Galliam regressus religionem Reformatam abjuraverit; se vero *epistolam pastorem* eo de casu ad instruendos atque contra scandalum præmuniendos pios edidisse. Reprehensum quoque a se esse memorat Pastorem Gallorum *Hamburgensem*, Socinianismi suspectum & pro tali in Synodo Amstelodamensi habitum. Queritur de Gallo quodam in Anglia ejusdem erroris defensore, qui Episcopo Londinensi subreperit, & nequicquam renitente venerabili inter Gallos Ecclesiastas Sene *Bordieu*, facultatem docendi impetraverit. Illum postea palam statuisse, sufficere, si Christus vocetur filius Dei, nec inquiratur aut explicetur qualis sit, quodque nemo propter errores in fide damnetur. Plusquam duodecim alios similia docentes, & Curcelleum atque Pajonium sectantes, ad Ministerium in Anglia promotos esse, notat. His intellectis, publicatas a se esse indicat epistolas, quæ postea in volumen congestæ sint cum titulo, *Representatio Socinianismi* (vid. Acta nostra 1691. p. 449.) Contra illas pro excusanda Sociniano- rum secta prodisse Animadversiones, de quibus orthodoxi in Anglia quæsti fuerint, illorumque monitu & suo suasu excerptas ex ejusmodi libris propositiones in Synodo Amstelodamensi anno 1690 censuram passas esse, magna quidem cum invidia sua & multiplici adversus decreta Synodi oppositione, cui etiam calumniæ accesserint, ac si Synodus ultra limites officii progressa jus magistratum, in improbanda tolerantia invasisset. De hoc argumento multa- disse, & demonstrat, quatenus Ministri Ecclesiæ Magistratui sua-

Q2

dere

dere aut disuadere possint, quæ adversus hæreses & schismata agenda sint. Respondet etiam objectioni, quod Theologis, qui hæreses denuntiant, a suffragiis in Synodo abstinendum sit, monetque hoc contra jus & praxin Ecclesiæ postulari. Addit spem esse, fore, ut novis his sectis frænum injiciatur, nec frustra sint, quæ ipse cum Episcopo Londinensi hac de re egerit, & ad ipsam Serenissimam Angliæ Reginam scripserit. Exponit etiam litem suam cum *Jaquelotio* exule Pastore Gallo, Hagæ nunc agente, quem Sociniani-ismo favere, & salutem Ethnicis, qui neque Christum, neque Deum, ignorantia scilicet invincibili cognoscant, adjudicare scribit, qui etiam in subscriptione Synodi Amstelodamensis expresse reservaverit, neminem religionis causa affligendum esse; quod *Jurius* eo interpretatur, ut Magistratui omnis cura contra hæreses auferatur, ex improbo principio, quod ad salutem in omnibus religionibus via pateat, quæ ipsissima sit *Commentarii Philosophici* sententia, cujus autorem saltem ex parte fuisse *Jaquelotium* vehementer suspicatur. Hæc sunt, quæ ex Apologia ista referenda esse duximus, omisissis, ut professi sumus, quæ de Bailio aliisque, quibus cum litigat, interlerit, quorum notitia ad historiam literariam parum facit.

*Ad Illustrissimum Dominum, DN. MAURIT. HENRICUM L. B. A. MILTIZ, Dynastam Bazdorf-
fi, &c. Epistola altera CHRISTFRIDI
WÆCHTLERI, D.*

Dresdæ apud Immanuel. Bergen, 1692. in fol.

Plag. 3.

Quoniam perspectum Clarissimus Autor habuit, quod Patro-
no, ad quem scribit, Potentiss. Saxonie Electoris ad Comitum
Ratisbonensium hoc tempore Legato, nihil soleat majori esse volupta-
ti, quam negotiis gravioribus peractis, Ecclesiæ prisce pietatem cum
modernæ cultu componere, Patrum felicitatem ex nostro lumine
metiri, ad gentilissimi seu origines, seu propaggines respicere, nunc
Phœnicum, atque Colchorum, & Syrorum ritus, moresve patrios
Ægy-

Ægyptiorum intueri, nunc patris historiarum Herodoti mentem
dispicere cum judicio, nunc Flavii Josephi scripturam prescius in-
dagare; placita nonnulla Johannis Spencers de *Circumcisione* sub
examen revocanda censuit.

Negat vero, ut epistolæ argumentum obiter attingamus, ulla
nos cogi necessitate, ut cum Spencero circumcisionem duplicem fin-
gamus, *Patriarchalem, & Mosaicam*. Posteriori huic obstare Christi
verba, *Moses dedit vobis circumcisionem, &c.* ὅτι ἐκ τῆς Μωσέως θείας ἀλλ'
ἐκ τῶν πατέρων. Joh. VII, 22. id est, non tanquam rem novam pro-
tulit, sed mandatum de pueris circumcidendis Abrahamæ traditum.
Genes. XVII. renovavit: nec minus effatum Pauli, asserentis fuisse
Christum circumcisionis ministrum εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελ-
σίας τῶν πατέρων, Rom. XV, 8. Illisque dictis Mosaicam aliquam,
Patriarchali contradistinguendam, destrui aperte nimis ac everti.

Circa Patriarchalem observat, divulgasse Spencerum verba
Pauli (*Abraham signum accepit circumcisionis, signaculum justitiæ fi-
dei, quæ est in præputio*, Rom. IV, 11.) signumque temporis illius si-
gillo salutis opposuisse temere. Nihil enim aliud Paulina verba si-
bi velle, quam: Abraham accepit circumcisionem, sigillum ejus
justitiæ, quam fide sua consecutus est, cum adhuc esset in præputio,
seu, cum nondum esset circumcissus. His positis Irenæi, atque
Terrulliani loca, Spencero adducta Autor vindicat, & priorem qui-
dem loqui ostendit de circumcisione, prout actus carnalis sive cor-
poralis est; eo autem justiciam non acquiri, nedum consummari,
oppido esse manifestum: in posteriore, prærogativam quidem sa-
lutis negari Abrahamo in ordine ad æque fideles alios, minime ve-
ro efficaciam Sacramenti. Porro, Circumcisionem cordis, quæ
in sacris passim præcipitur, negat mere moralem esse, quod *primo*
feri dicatur ἐν πνεύματι, καὶ ἐν τῷ καρπῷ, Rom. II, 28. seq. non
enim silice peragitur, glandis pelliculam refecante, ut Paraphra-
stes loquitur, sed Spiritu pravas cupiditates omnes ab animo reci-
dente: quodque *secundo loco* circumcisio Christi ideo nominetur,
Col. II, 11, 12. neque Divum Jacobum, πᾶσαν ὑποταξάν, καὶ περισ-
σείαν κακίας deponere jubentem I. cap. v. 21, alludere ad reje-
ctionem pelliculæ superflue, quæ per circumcisionem fiat, voluisse,
quod in causa peccati τὸ περισσὸν nunquam idem sit, quod *super-*

fluum: quodve ipsa pelliculæ præcisio totum potius corpus peccatis contaminatum, exuendum esse innuat: id quod Damasceni, Epiphani, Augustini, atque Athanasii autoritate uberius stabilitur.

Præterea, temere omnino a Spencero putat conjici, fuisse circumcisionem signum *περοφυλακτικόν*, & ad Cacodæmonis injurias, a personis illo caractere munitis propulsandas, ex Dei gratia valuisse; utut opinione ista non leviter tinctus videatur Origenes. Neq; fortes illos sexaginta, circa lectum Salomonis constitutos, fortitudinis suæ præsidium in circumcisionis caractere collocasse. Id enim si fecissent, adeo illis non fuisse dæmones, qui in nocte ambulant, timendos, ut vel suavi somno indulgere licuerit omnibus. Neque conjecturam ejus generis ulla Clementis Alexandrini autoritate suffulciri, licet baptismum (circumcisioni succedentem) perfectam custodiam appellet: in sensus enim multo subtiliores Patrum disertissimum excurreret. Tacemus, quod longe aliud ipsius Domini, statim a baptismo tentati, exemplum suadeat; aliud etiam quintæ petitionis necessitas.

Signum deinde politicum fuisse circumcisionem, quo peregrini in album civium Reip. Judaicæ adscriberentur, affirmari quidem a Spencero; negari tamen Bezæ, Thomæque Taillorio, Theologo Britanno: sed ejus commatis inventa non exhaurire pondus ait, ac valorem sanctissimæ institutionis: aliam quoque mentem Josuæ fuisse, circumcidentis egressos ex deserto. Quo loco observat, non deesse, qui omissionem hujus Sacramenti invalescentem in deserto ad castigationem parentum malint, quam ad impedimentum & molestiam continui itineris referre, propterea quod Ebræorum castra non singulis diebus, sed post intervalla subinde eximia, etiam menstrua, mota legantur atque permutata, Num. IX, 22. Negat quoque, præputium dici hic signum servitutis Ægyptiacæ, non solum quod nati in Ægypto, vel medio servitutis tempore fuerint circumcisi; verum etiam quod præputium victorum & miraculose liberatorum inepte habeatur pro signo servitutis patrum: & quidem ejus servitutis, quæ justissimo Numinis judicio, in perpetuum Ægyptiorum opprobrium fuerit vindicata. Neque divum Apostolum quicquam minus, quam signum politicum in mente habuisse, Eph. II, 12, 13, 19. quod eo in loco alienati quidem a re-

publ.

publ. Israelis dicantur Ephesii; verum non intuitu honorum aut dignitatum civilium, ad quas in eadem adspirare præputiatis non licuerit; sed ratione spiritualis fœderis. Fuisse enim characterem præcipuum τῆς πολιτείας τῆς Ἰσραήλ, non esse amplius *χωρὶς χειρὸς*, sed *συμπολίτας τῶν ἁγίων καὶ οἰκείας* & Θεοῦ, eoque esse prope factum ἐν τῷ αἵματι & χεὶρ. Sigilli quidem rationem & officium circumcisionem præstitisse, verum non tam eo nomine, quod Deum adstrinxerit ad repræsentanda promissa, nisi notam fidei violatæ subire voluisset; quam quod medii partes sustinuerit, justiciamq; Abrahami fide impetratam, obsignaverit. Id quod verbis Ludovici de Dieu, ad Rom. IV, 13. differentis illustratur. Porro disquiritur, num ex parte hominum vis hujus sigilli coarctari intra jugi legalis terminos debuerit: quod Autor negandum censet, ne infringatur *περισσὸν τῆς Ἰσραήλ*, ad Rom. III, 1. confirmatum, neve minuatur gloria, ad Rom. IX, 4. eidem genti attributa. Non tamen opus esse, ut propter gentis hocce decus eximium, cum Lightfooto ex baptismo faciamus circumcisionis appendicem, utut adsint eorum exempla, qui & circumcisi fuerint & baptisati: licet etiam de baptismo matrum, Saræ, Rebeccæ, Rachelis, Leæ, apud *Raymundum* in Pugione fidei, & alios, vestigia quædam conspiciantur.

Quod reliquum est Epistolæ, in nova *Marshami* sententia de circumcisionis origine & antiquitate, refutanda consumitur. & quamvis contestetur Spencerus, nolle se in re tam sacra & perplexa partes sumere Judicis; pellucere tamen ex hoc ipso *Wachtlerus* notat studium, quo Scriptor laboret, partium, & perinde esse, ac si aperte profiteatur, causam Abrahami multo debiliorem videri, quam Ægyptiorum, & Herodoti autoritatem autoritati Moysi longe præferendam esse. Ad locum itaque ex Herodoto productum, respondet paucis, phrasin ἀπ' ἀρχῆς non de gentis initio, aut rerum Ægyptiarum primordio esse capiendam, sed de principio ætatis, seu nativitatis cujusque & vitæ. Cum enim Arabes, quod ex Josepho discimus, post annum demum ætatis decimum tertium circumciderentur; dispar saltem Ægyptiorum vicinorumque institutum hic ab Herodoto ostendi, quod Ægyptii statim a principio nativitatis suos circumcidant pueros. Fatetur quippe eodem

eodem in loco, circumcidi ab Ægyptiis τὰ αἰδοῖα τῶν Ἰσχυρομέ-
νων, hoc est, recens natorum genitalia: imo nec dissimulat, ob an-
tiquitatem valde remotam dicere se non posse, utri ab utris didi-
cerint, num Æthiopes ab Ægyptiis, num hi ab illis. Tacemus, quod
vulgi potius opinionem, Judæorum majores, quod ex Ægypto ve-
nerint, habentis pro Ægyptiis, (ut ex Josephi libris contra Apionem
constat) quam certum quoddam fundamentum Herodotus hac in
relatione sua secutus videatur, eoque minus mirum est, testimoni-
um illius, & quicquid Græcia mendax audet in historia, apud cor-
datiores parum invenire fidei. Hinc & Josephi testimonium, Li-
bro I. contra Apionem Herodoti locum adducens, a Wachtlero
excutitur, asseriturque, frustra queri Spencerum, quod Josephi la-
cinia in hodiernis Herodoti exemplaribus desideretur; cum censu-
ræ & sententiæ, quæ ipsius Josephi erat propria, cum textu Herodo-
ti nihil commercii esse possit aut debeat. Relationem Herodoti
dicto quidem in loco non impugnari a Josepho; verum nec appro-
bari ideo, quod quæstio de prima circumcisionis origine, a Flavii
scopo nunc aliena fuerit, probare solum contendens, τρέπον τινα
& aliquo saltem modo, mentionem Judæorum factam fuisse ab He-
rodoto: alibi vero, præsertim L. VIII. Antiq. Jud. c. IV. (X) non
obscure eundem in hac ipsa causa erroris argui. Et quamvis Mo-
ses c. XVII. Genes. forte non dixerit, primum mortalium Abraha-
mum circumcissum esse; dixisse tamen haud dubie, primum Dei
mandato circumcissum, eoque nullatenus imitatum fuisse Ethnicos:
aut denique litem intentari omnem Mosi, quod, an Deus illos, an
illi Deum fuerint æmulati, an Hebræi fuerint Ægyptiorum, num
hi istorum simii, non expresse: ex Jeremiæ c. IX, 25. aperte intel-
ligi, retulisse Deum ipsum Ægyptios ad incircumcisos, eoque stigma,
si quod fuit Ægyptiorum, divino judicio æstimari præputium & su-
perstitionem, quod vim medii foederalis minime omnium habuerit.
Rem tandem adeo manifestam videri, ut oppositam sententiam
Spencerus approbarit ipse in Theodoretis: *Hoc, inquit, scite ob-
servavit Theodoretus in Ez. XX. Circumcisionem Idumæos quoque ha-
buisse, qui ab Esau ducebant genus: Ismaelitas similiter: Ægyptios
etiam a Judæis hanc edoctos, observare studuisse.* adductisque locis
Theodoreti gemellis, certum esse concludit, de prima Ægyptiorum,
Æthiopum, Colchorum circumcisione nulla extare vestigia.

DIFFICUL-

DIFFICULTEZ PROPOSEES A MR.

Steyaert &c. i.e.

*Difficultates D. Steyarto, Theologo Lovaniensi,
propositæ &c. Pars III. IV. V. VI.*

DE prioribus duabus Operis hujus partibus mense Februario
pag. 62. & sqq. diximus. Nunc quatuor reliquas perlustrabi-
mus. Propugnat iterum Autor disciplinam strictiorem, quam in
confessionibus observant *Patres Omtorii*, & Steyarto exprobrat, P.III.
quod eos, qui id faciunt, Jansenistarum & Rigoristarum cognomine
diffamet, cum tamen in Belgio & Gallia optimi quique ex Clero e-
andem severitatem tueantur. Motos enim esse ait plerosque in
Gallia Pastores publicato a D. Arnaldo libro famigeratissimo de
frequenti communione, cum tam erebros relapsus post confessiones
& absolutiones in pristina vitia, sive ut alibi loquitur, *perpetuum*,
circulum confessionum & peccatorum viderent: parciores itaq; factos
esse in impertienda absolutione, & de emendatione prius certiores
fieri voluisse. Idem suasisse libris editis *Huygenium* Theologum Lov-
aniensem, in *Methodo dimittendi & remittendi peccata*; *Roucurtium*
Pastorem Bruxellensem, in *Instructione de penitentia*; *Felonium* de
Conversione peccatoris. Tractatus istos omnes Gallice versos, & Lu-
tetia cum privilegio Regis excusos esse memorat, ante annos cir-
citer XIV. Refert ordinationem Synodalem Cardinalis *Camusii*,
Episcopi Gratianopolitani, anno 1690 in Diocesi sua publicatam, in
qua secutus fuerit leges a Cardinali *Grimaldo*, Archiepiscopo A-
quensi, anno 1674 promulgatas, quarum approbatio a plus quam
quingenta Episcopis in Gallia impetrari potuisset. Inserit de-
creta utriusque Cardinalis Gallice versa, quibus inter alia cavetur,
denegandam esse absolutionem omnibus habitualiter peccantibus:
inter peccata vero nominatim recensent Episcopi concubinatum,
usurariam pravitatem, ebrietatem, inimicitias capitales, profana-
tionem Sabbathi, luxum foeminarum in vestibus & corporum de-
nudatione ac fuco, negatam restitutionem ablatorum, itemque ne-
gatam solutionem legatorum ad pias causas: nec magis ad absolu-
tionem admittunt eos, qui nullum veræ & supernaturalis contritio-
nis indicium dant, nec moniti occasiones peccandi proximas evi-
tant,

rant, dataque eam ob causam a Pastoribus consilia negligunt, denique etiam illos, qui liberos famulosque ad catechisationem non mittunt. Allegat præterea Autor in hanc sententiam theses *D. Hennebelii* ex Systemate Sacramenti poenitentiae, & contra exceptionem *Steyarti*, quod *Rigoristæ*, quos vocant, receptæ consuetudini ecclesiasticae adversentur, opponit decretum Episcopi *Atrebatensis* plusquam triginta aliis Episcopis probatum, in quo decidit, *consuetudinis Ecclesiasticae nomen non mereri relaxationem disciplinae, quam ignorantia, itemque lectio malorum autorum, respectus utilitatis, turpis denique assentatio apud multos Pastores introduxerit.* Provocat ad ipsius *Steyarti* scripta, in quibus de *Confessariis* queritur, qui in gloria titulis ponant, quod nunquam in vita quenuquam sine absolutione dimiserint, quodque idem testetur, praxin in hac parte corruptiorem esse theoria. Cætera, quæ illi magna cum severitate objicit, brevitate studio omittimus. Constat tamen ex dictis, esse hoc tempore in Gallia & Belgio Episcopos, qui hanc labem Ecclesiæ suæ in relaxatione disciplinæ serio abstergere cupiant. Illos omni laude dignos prædicat Autor, & Cardinalis *Caroli Borromæi*, Archiepiscopi Mediolanensis, qui inter Sanctos nostro seculo relatus est, exemplo animat, nullamque aliam viam corrigendæ disciplinæ superesse contendit, rejectis & elisis remediis, quæ *Steyartus* proposuit.

Non minus graviter tractat materiam de lectione S. Scripturæ laicis minime interdicenda. Hac disputatione maximam libri partem, quartam nempe & quintam, simul occupat Autor, vehementer *Steyartum* infectans, quod Belgis in ditione Hispanica beneficium hoc eripere conetur. Parte igitur IV duas quæstiones proponit, *P. IV. P. 7.* (1) An libri sacri tantum in Cleri, non vero in omnium fidelium, qui nunc sunt aut futuri sunt, usum scripti sint? (2) Posito, quod ad omnium utilitatem pertineant, an nihilominus, quia plurimis nullum aut exiguum afferunt profectum, ab omnibus, viris foeminisque, divitibus & pauperibus, doctis & indoctis, legendi sint? Non dissimulat, improbat potius & deplorat, quod *Malletus*, Archidiaconus Rhotomagensis, alique contra lectionem Scripturæ populo permittendam publice hoc tempore scripserint, quorum tractatus congestos esse dicit in volumen cum titulo: *Collectio autorum versiones vulgatas damnantium.* Putat tamen, ab illa sententia, quod sacer-

codex

codex tantum in usum Cleri scriptus sit, omnes probos Catholicos abhorrere. Provocat ad librum contra *Malletum*, in quo invictis argumentis refutatus sit. Nunc uno sed palmario, pro affirmanda quæstione altera utitur, quod veritas in Scripturis revelata ab omnibus fidelibus cujuscunq; sexus, ætatis & conditionis, legi & percipi debeat. Confirmat hoc exemplo *Timothei*, qui patre gentili genitus, ab infantia, teste Paulo, *sacras literas didicerit*, easdemque legerint mater & avia illius. Urget plerarumque epistolarum Paulinarum inscriptiones toti cœtui factas, cum tamen plerique civitatum illarum Christiani ex infima plebe fuerint, testante id Apostolo I. Cor. I. 26. 27. Licet vero in epistolis ad Galatas & Thessalonicenses non omnes singulosve, sed Ecclesias compelleret, dubium tamen ait non esse, quin omnes alloquatur. Petrum quoque priorem epistolam advenis dispersionis, i. e. reliquiis Israelitarum ex omnibus tribubus; alteram iis, qui *coequalem sortiti sunt fidem*, i. e. gentilibus conversis inscripsisse: ad omnes etiam Christianos pertinere, cum II. Petr. I. 19. dicitur, quod *benefaciant attendentes sermoni Prophetico*: inique excludi foeminas, cum non sit in Christo masculus nec foemina, Gal. III. 26. & Christus summum de adoratione Dei in Spiritu & veritate mysterium, Joh. IV. 24. foemina propoluerit. Vehementer itaque reprehendit *Steyartum*, quod puellas in oppido *Binchenfi*, quæ post sacra die Dominico ad legendum Novum Testamentum privatim convenerant, vituperet, & Montenses, quibus contrarium (ex Jesuitarum instigatione) placuerit, his verbis laudet: *Prælectio Sacra Scripturæ (cum, vel sine explicatione) per foeminas coram aliis foeminis vel puellis facta, meritissimo in hoc oppido Montensi abolita est: nec minus merito curabitur, ne resumatur. Sola novitas periculosa sufficit pro ratione. Quin & lectio promiscua Sacra Scripturæ, vel saltem Novi Testamenti, etiam inter viros periculosa videtur.* Insignia testimonia Patrū affert, qui promiscuam Scripturæ lectionem suaserint, & *Malletum* summæ impudentiæ pessimæque fidei accusat, quæ contrarium ex veterum sententia & observatione asserere non sit veritus. Citat decretum Concilii Aquisgranensis sub *Ludovico Pio* habiti, quo foeminis religiosis lectio Scripturæ injungitur. *Steyartum* notat, quod ad quæstionem hanc, an plebejis concedenda sit lectio S. Codicis, diserte respondere noluerit. Urget di-

p. 19. it.
30. it.
Part. V. p.
60.

p. 20.

p. 26.

R 2

etum

etum Rom. XV. 4. quod ad omnes Christianos pertinere minime ambigit. Laudat libros Gallicos admodum pios & utiles, sed a Steyarto improbatos, quorum alter titulum habet: *Moralia in epistolas S. Pauli*; alter, *Annus Christianus*. Armaturam spiritua-lem, & speciatim *gladium Spiritus, qui est verbum Dei*, ex præcepto Pauli Ephes. VI. omnibus & singulis Christianis sumendum esse ur-
get, & emolumentum lectionis Biblicæ II. Tim. III. 16. 17. indicatum non solum ad Doctores Ecclesiæ, sed ad omnes Christianos specta-re ostendit, nec difficile esse, ut etiam plebeji illud percipiant, præ-fertim in quæstionibus moralibus. Id exemplo Gallorum probat, qui, nisi lectione Scripturæ populariter imbuti fuissent, a pravis il-lis opinionibus, quas Jesuitæ de probabilitate aliisque ejusmodi morum corruptelis disseminaverint, tam facile non fuissent revo-cati. Ex Steyarti sententia Abrahamum non putat dicere debuif-se, *habent Moysen & Prophetas*, sed, *habent Pastores & Doctores*.

- p. 75. Refutat, quicquid de obscuritate Scripturæ objici solet, falsumque esse ait, quod hodie populus non, ut olim, Episcopis Pastoribusque suis, si probi sint, obsequatur. Immorigeros sane omni tempore fuisse non negat, neque tamen ideo ab ullo veterum Episcoporum plebem a lectione Scripturæ repulsam fuisse. Rejicit etiam, quod di-citur, veteres Episcopos desiderasse, ut populus Scripturas legens ex-
plicationes ab Ecclesia peteret; nullum enim hujus cautelæ vestigi-um extare. Vehementer itaque queritur, quod Virginibus sacris li-bri Biblici auferantur, & foemina devota cum canibus comparen-tur, quibus panis filiorum dandus nō sit. Ex Origene, Casario, Augu-
stino & Chrysostomo, egregiis dictis sententiam firmat, & pernegat ullum Patrum credidisse, quod ea notitia religionis populo suffi-
ciat, quam ex concionibus Pastorum haurire possit: quod tamen illo tempore facilius fuisset, quo plurima ex Scripturis, & quidem lingua patria sive intelligibili, populo prælegebantur. Ostendit quoque, qua ratione sæpe lectio utilior sit, quam auditus, & quam inepte hodie populo, Scripturæ & piarum commentationum loco, a Jesuitis com-mendentur libri inutiles, nominatim *Psalterium Marianum*, quod
p. 128.
p. 132. 135. falso *Bonaventura* tribui putat. Exquisita præterea Patrum loca ad-ducit, quibus lectio Sacræ Scripturæ omni generi hominum, & spe-ciatim foeminis virginibusque saluberrima esse evincitur.

Cum

Cum vero primum argumentum, ut a lectione Biblica laici removeantur, ex constitutionibus Pontificiis petatur, *Parte V. de* P. V. illis prolixè agitur. Extat nempe in Indicibus librorum prohibito-rum, a plurimis Pontificibus confirmatis, Romaque publicatis *Re-gula IV.* qua cavetur, *quoniam experimento manifestum sit, plus detri-menti ob hominum temeritatem, quam utilitatis oriri, si sacra Biblia lingua vulgari passim sine discrimine legi permittantur, ut Episcopi & In-quisitores consulti Pastoribus & Confessariis, iis tantum lectionis facul-tatem concedant, de quibus constet, quod inde non damnum, sed augmen-tum fidei capere possint.* Extenditur id *Regula VI.* ad libros vulgari lingua de controversiis religionis editos, & *Regula IV.* observatio ad-ditur, qua concessionis facultas magis restringitur, & compendia, etiam vel summaria Biblica, etsi historica tantum essent, vetantur. Hic primum disquirat Autor, an Index iste cum regulis suis autores ha-beat Patres Concilii Tridentini, idque negat, & ex actis Sess. XVIII. & XXV. refert, datum quidem negotium fuisse Delegatis quibusdam, ad investigandos & prohibendos libros suspectos & perniciosos, sed inter hos, Biblicos nullo modo referri potuisse. Addit, Cardinalem *Madruccium*, cum *Pacecus* Cardinalis Hispanus etiam Bibliorum le-ctione populo interdicens esse diceret, (fatente id Pallavicino Hist. Conc. Trid. Part. I. Lib. VI. cap. XII.) sese opposuisse, & cum *Pacecus* prohibitionem Bibliorum a Paulo II. in Hispania publicatam allegaret, regessisse, Pontificem illum & alium quemcunque falli po-tuisse, minime vero Paulum Apostolum, studium Scripturæ ab omni-bus poscentem; quam sententiam, quod Pontifex in rebus facti & ex-
p. 18. & p. 26. p. 76. perientia falli possit, Autor mirifice probat. Contendit inde, de alle-gata in *Indice* experientia non satis inquisitum & cognitum fuisse, neq; libertatem per quindecim secula in Ecclesia exercitam per prætextum illius periculi auferri populo debuisse. Argumentatus inter alia, quæ omittimus, Steyartus erat ex decreto Pontificis, quo anno 1679 quo-tidianæ communionis usum in Hispania, a quibusdam intempestive, introduci cœptum, licet notum sit, eam antiquæ Ecclesiæ consuetu-dine receptam fuisse, abrogavit aut restrinxit. Respondet Noster, me-rito decretum illud condidisse Pontificem, ob summos abusus quoti-dianæ illius communionis; de quibus *Johannem Sancium* & Jesuitam, *Mascarenium* horrenda referre notat: interim arbitrio Confessario-

R 3

rum

- rum detulisse, ut eam pro personarum ratione & pietate concederent. At non æque restringi posse lectionem Bibliorum, quæ ab antiquo Christianis omnibus, imo & nondum conversis libera fuerit. Testatur porro, regulas illas *Indicis* nec in Gallia, neque in Polonia, Hungaria, Germania aut Belgio publicatas aut receptas, ideoque quia usu Ecclesiæ non comprobentur, obstante jure Christianorum omnium generali, pro legibus validis habendas non esse, parumque probat, quod in Italia & Hispania observentur. Decretis Synodalibus anno 1584 & 1609 in Gallia habitis, tantum versiones ab Hæreticis compositas prohiberi dicit; in Belgio vero jam anno 1546 prodiiisse versionem Bibliorum Gallicam cum privilegio Caroli V. Laudat inprimis edictum Caroli (quod *Interimisticum* vocari solet) anno 1548 publicatum, quo lectio Biblica populo egregie commendatur. Idem sæpe decrevisse dicit Episcopos & Synodos in Belgio. Periculum quoque lectionis cessare hodie ait, postquam plebs Romano-Catholica non, ut hæretici, definitionem in controversiis ex Scriptura, sed ab Ecclesia, i. e. Pontifice expectet, & sic absque noxa magnoque cum fructu, quoad mores præfertim, Biblia legat. Citat testimonium *Possesini* Jesuitæ, Wieckium ex eadem Societate laudantis, qui Biblia, aliosque libros sacros & utiles Polonice verterit, cura Archiepiscopi Gnesnensis, magno cum Catholicorum emolumento publicatos. Provocat ad *Veronii* scriptum, qui dimissus ex Societate Jesuitica, multum in conversione Reformatum in Gallia contulerit, & utilitatem lectionis popularis, edito tractatu, egregie demonstraverit. Severe postea & passim taxat *Richardum Simonem*, famosum Critices sacræ autorem, qui in Jesuitarum gratiam de lectione populo non permitenda multa commentatus sit, eumque Rabbinismi & Pyrrhonismi accusat. Econtrario Regis Galliarum studium & munificentiam laudat, qui maximis impensis Novum Testamentum & Psalterium, Gallice versa, ad usum converforum excudi & distribui fecerit, multo rectius quam Jesuitæ, qui Psalterium, de quo supra dictum est, Marianum aliosque ejusmodi libros suis commendat, faciantque, ut homines in sanctis fiduciam ponant, & Christi obliviscantur. Denique rigorem prohibitionis Romæ seculo superiori factæ fervori contentionis cum Protestantibus imputat: fatetur quoque, quod antiquitatis Ecclesiasticæ & Patrum doctrinæ non ea tunc fuerit notitia, quæ

quæ hodie; id quod Cardinalis Perronii & Bellarmini exemplo demonstrat, hac ipsa in quæstione ex ignorantia priscae consuetudinis errantium.

Pars VI. tota fere opposita est *Richardo* illi *Simoni*, cui non nisi perfunctoriam quandam rerum variarum notitiam tribuit, iudicio vero carere, & plurima temere & secum pugnantia effutiisse eum dicit. Refellit inprimis, quæ is Lib. I. Crit. Vet. Test. c. 23. & 24. contra versionem Novi Testamenti Montensem, & contra censuram Lovaniensium & Duacensium Theologorum adversus Jesuitas, in quæstione de inspiratione librorum sacrorum commentatus est. Hanc Autor egregie asserit, nec *Simonem* solum, sed etiam quos ille sectatur, *Grotium* & *Cornelium a Lapide* acriter perstringit, & Socinianis ac Spinosa fere accenset. Insignia maxime sunt, quibus contra eundem *Simonem* authenticam dicti I. Joh. V. 7. *Tres sunt, qui testimonium dant in celo &c.* præcipue ex Cypriano & Episcopis Africanis, qui Hunerico Vandalorum Regi Ariano fidei confessionem anno 484 exhibuerunt, eximie propugnat. Multa præterea, quæ Philologiam sacram juvant, erudite annotavit, & tandem plura se de Montensi versione, & ut ea injuste prohibita, nihilominus tamen per totam Galliam & in Belgicis provinciis vulgata, omnibusque grata & utilis sit, posthac editurum esse pollicetur.

COURS ENTIER DE PHILOSOPHIE &c.
Cursus integer philosophicus, sive Systema generale secundum Principia Cartesii, continens Doctrinam Logicam, Metaphysicam, Physicam, & Moralem. Autore Petro Sylvano Regis.

Amstelodami ad exemplar Parisinum apud Hugetanos,
 1691. in 4. Tomi III. Alph. 10. plag. 10. cum
 figuris æneis.

IN Præfatione clarissimus Autor ait, sese jam decem & amplius abhinc annis opus hoc suum fuisse editurum, nisi fortuna vel invidia, obstitisset. Excitatum sese ad hunc laborem, quod nullum Philosophiæ (Cartesianam intelligit) Systema completum & consentiens extaret.

taret. Logica putat ultra ea, quæ habentur in Autore *Artis Cogitandi*, vix posse aliquid addi; cæteras Philosophiæ partes augeri posse. Partitionem Operis in Præfatione tradit. Præmittit Dissertationem de Philosophia, qua Historiam ejus quandam compendio tradit, in reprehendis veteribus paulo fortasse severior. *Thaletem* ait omnia animata credidisse; sed nihil esse facilius hoc philosophandi genere, quod omnes difficultates ad rei animam referat. *Pythagoricorum* silentium ipsi ridiculum videtur, obscuritasque in docendo indigna Philosophis; etsi censeant alii, *Pythagoram* arcaniora quædam non temere spargenda putasse. *Platonem* docuisse nihil sciri, dum omnia ad simplices ideas qualitibus nudatas retulerit; Mundum animatum credidisse, quia mundo nihil excellentius, debili, ut putat, argumento. *Aristotelis* Logicam & Ethicam laudat; Physicam spernit: tamen videtur *Cartesius* potissimum *Aristotelis* de continuo & pleno sententias secutus, ut in cæteris *Democriti*. *Stoicos* Autor parvi facit, etsi *Ethica Cartesii* tota videri possit *Stoica*. *Epicurum* præ cæteris laudat; *Democriti* ne meminit quidem; *Scholasticos* paucis attingit. *Galileum* ut Philosophiæ repurgatorem primo loco ponit, qui pro egregiis inventis id pretii tulerit, ut quinque vel sex annis in carceribus Inquisitionis haberetur, & ad abjurandum Systema *Copernici* cogeretur. *Gassendum* deinde ex merito laudat; postremo in *Cartesio* conquiescit, sub finem tamen monens, æque inconsultum fore *Cartesio* aut veteribus nimium tribuere. *Baconum*, *Gilbertum* & *Keplerum*, qui multum contulere ad emendationem philosophiæ, plane præterit.

In *Logica* explicat quatuor operationes mentis: percipere, judicare, ratiocinari, ordinare seu methodo uti. Perceptiones seu ideas putat claras esse in se, non claras semper, si referantur ad objecta. Loco decem Prædicamentorum recentiores reducere ait ideas ad Classes septem; Cogitationem, Extensionem, Magnitudinem, Figuram, Motum, Quietem, Situm. Observat, in terminis compositis epitheta esse vel explicationes, vel determinationes: e.g. si dicam, *Lutetia metropolis Gallia*, erit explicatio; sin dicam, *Homo sapiens*, erit determinatio vel restrictio. Propositionem tunc esse axioma, cum ad hujus veritatem cognoscendam, solam subjecti ideam mediocri attentione considerare opus est; sin alia præterea idea sit assumenda, opus

opus esse demonstratione. Asserit res non esse dividendas in substantias & accidentia, sed in substantias & modos. Regulas Syllogisticas omittit, velut non magni usus in Praxi. Methodum dividit in eam, qua nos docemus, & qua alios. Illam esse Analysin, hanc Synthesin arbitratur; illam comparat Progonologia, hanc Genealogia. Regulas utriusque tradit ex *Cartesio*, & Autore *Artis cogitandi*. Parte quarta Logica cap. 6, tradit aliqua indicia, quibus cognoscatur utrum aliqua idea sit vere, an apparenter clara. Notat ideas simplices semper esse reales; sed complexas esse vel reales, vel non reales; & has posse vel falsas esse, vel chimericas, vel inventitias. Falsas esse, quæ falsum judicium involvunt, ut cum calorem concipimus velut rerum qualitatem, cum tamen (ex *Cartesianorum* sententia scilicet) sit in nobis; chimericas esse, cum conjunguntur incompatibilia; inventitias denique esse, ut universalis, abstracta. Superfunt tamen de ideis multo profundiora, & majoris momenti, ad quæ introductionis loco esse possit G. G. L. *Schediasma de veris & falsis ideis* in his Actis A. 1684. editum. Præjudicia ad hæc capita reducit: magistros, opinionem plerorumque vel potiorum, consuetudinem, præsertim quæ est inde ab infantia, suppositionem principii incerti, amorem novitatis. Quæstionum has quinque species ponit: querere quid sit res; quæ ejus causa; quis effectus; cui toti res insit tanquam pars; quænam pars alia insit eidem toti cui res data inest. Sophismatum capita ex *Aristotele* enumerat.

Metaphysicam ait tractare non tam de veritatibus abstractis, ut vulgo credant Philosophi, quam de substantiis a materia separatis, seu de spiritibus: itaque *Metaphysica* ipsi est, quæ non paucis Philosophis appellatur *Pneumatica*, ut adeo de nomine tantum lis sit. Putat Geometras didicisse sua a *Metaphysicis*, ex eo principio, quod quicquid clare percipitur, sit verum. Primum nos cognoscere ex cogitationibus nostris, quod existamus. Axiomatibus istis utitur: Nihil nullæ sunt proprietates: Omnis effectus præsupponit causam: Effectus non plus habet perfectionis, quam a causa recepit: Unumquodque quantum in ipso est, persistit in suo statu, seu, Omnis mutatio procedit a causa externa. Putat eos loqui exactius qui dicunt, *Ego sum cogitatio*, quam qui dicunt, *Ego sum substantia cogitans*. Sic & per sensationes ait sese intelligere cogitationes, quæ repræsentant ea, quæ sunt in nobis; per ideas autem vel perceptiones repræsentari ea

p. 537.
540.

p. 71.

S

quæ

- p. 74. quæ sunt extra nos. Cæterum hæc axiomata addit prioribus: Modus omnis præsupponit substantiam in qua existat: Modus non potest transferri ab una substantia in aliam: Quicquid existit substantia est, aut modus: Essentia rerum sunt indivisibiles: Privationes & negationes cognoscuntur per realitates oppositas. Existentiam corporis ita probare conatur: Extensionis ideam habeo, eius autem ideæ in me non habeo causam: Ergo causam oportet esse extra me, quæ non alia est quam corpus. Et si quis objiceret, substantiam aliquam superiorem (veluti Deum) ingenerare nobis posse talem ideam; respondet, substantiam illam, quantumcunque perfectam, non posse efficere, ut idea extensionis mihi potius repræsentet extensionem quam aliud, nisi existat ipsa extensio. Si quis objiciat palatia fictitia, quæ concipiuntur, etsi non existant; distinguit inter ideas simplices & compositas: putat enim compositas formari arbitrio nostro, simplices non item. Atque hæc Autori occasionem præbent talia ponendi axiomata: Res non cognoscitur, nisi per ideam: Omnis idea dependet ab objecto, tanquam causa exemplari; Causa exemplaris continet formaliter perfectiones ab idea repræsentatas. Ens summe perfectum existere, concludit ex eo, quod non cognoscamus rerum imperfectiones, nisi ex idea entis perfectissimi. Hanc autem ideam habere causam exemplarem seu objectivam, id est Ens summe perfectum. Substantiam extensam Autor putat esse essentialiter imperfectam, sed non substantiam cogitantem, itaque & DEUM cogitare. Supponit scilicet extensionem omnem esse divisibilem & mobilem. Ex immutabilitate Dei ita deducit substantiarum durationem: DEUM semper velle, quod vult immediate; velle autem immediate substantias, sed mediate modos, & proinde modos substantiarum esse mutabiles.
- p. 90. Statuit, Deum ante determinationem voluntatis tantum suam essentiam videre, & ita ipsas veritates & possibilitates pendere a divina voluntate. Negat Deo voluntates, generalem & particularem, antecedentem & consequentem. Duplicem interim in Deo facit potentiam, ordinariam & extraordinariam. Demonstrationes suas existentia sui (seu animæ,) corporis, & Dei sub brevi conspectu exhibet.
- p. 108. Tempus ait attribuendum non esse substantiis, etiam creatis, sed tantum modis. Appellationem causarum occasionalium respectu DEI rejicit.

rejicit. Pergit inde ad unionem animæ & corporis, statuitque nihil aliud esse Animam abstractivè, ut loquitur, substantiam, quam ipsam unionem Spiritus & corporis. Unionem hanc non putat aliter explicari posse, quam quod Deus velit actiones vel passionis unius respondere actionibus vel passionibus alterius. Axioma statuit: Quæ diversi testantur, qui inter se conspirare non potuerunt, ea sunt vera; & huic inniti historiam & revelationem. Ubi digreditur ad veritatem Scripturæ sacre & religionis Christianæ confirmandam, & quædam dogmata de Anima ex *Augustino* illustrat. Postea explicat animæ facultates, & quidem intellectum facit facultatem cognoscendi, voluntatem vero facultatem se determinandi. Intellectus esse concipere spiritualia, imaginari corporalia, sentire ex unione Spiritus & corporis resultantia; reminisci horum omnium; & cum his conjunctos habere motus particulares spirituum animalium, quod proprium est passionum. Anima tamen (*Autori*) cognoscit extensionem in genere per se ipsam; credit se non reminisci, sed sentire, quando tam validus est motus fibræ intus impressus, ut ad extremitates exteriores pertingat; imaginatur per compositionem (cum jungit ideas diversas) per augmentationem vel diminutionem, cum ex homine communi facit gigantem vel pygmæum; denique per accommodationem, ut cum spiritum concipit tanquam ventum subtilem. Disputat deinde contra Autorem libri de *Inquirenda veritate*, statuitque animam melius se ipsam cognoscere, quam extensionem; nec animam, corpora in Deo videre, nec Deum esse animæ unitum. Ideam DEI agnoscit esse finitam, & tamen repræsentare infinitum. Ab intellectu transgressus *Autor* ad voluntatem, huic tribuit facultatem affirmandi & negandi, quod scilicet ad hoc sit opus determinatione. Quia tamen proprie solus Deus agat, cætera sint ejus instrumenta; hinc actiones voluntatis revera esse passionis respectu Dei, etsi quodammodo ab anima dependeant respectu ejus idearum, & eatenus actiones recte dicantur comparatione passionum, quæ dependent ab objectis. Cum autem voluntati omnem affirmationem & negationem adscribat, dividit voluntatem in intelligentiam (circa per se nota,) rationem (circa conclusiones necessarias,) judicium (circa veritates contingentes,) voluntatem proprie dictam (quoad facultatem

conjungendi se aut separandi cum his, quæ habent relationes convenientiæ aut inconvenientiæ necessarias cum anima;) liberum arbitrium (quoad facultatem se conjungendi aut separandi respectu rerum, relationes convenientiæ aut disconvenientiæ contingentes nobiscum habentium.) Concludit ex his facultatibus tantummodo iudicium, & liberum arbitrium cum indifferentia agere. Anima secundum
 p.224. ipsum bene utitur libertate, cum determinatur per ideas rei proprias; male cum per alienas. Libertatem divinam longe alterius esse naturæ statuit, etsi enim agat necessario, agere tamen sine coactione; quia non ab externo, sed a se solo determinetur. Et deinde refutat Autorem libri de *Inquirenda veritate*, qui statuerat voluptatem semper esse bonum, & secum actualem felicitatem afferre durante fruitione,
 p.263. etsi recusanda sæpe sit, ob maiora mala quæ secum trahit. Statuit,
 p.264. cum Adamus ante peccatum perfectior fuerit, quam nos sumus; consequens esse, ut vel exemptus fuerit a legibus naturæ, vel leges naturæ anteriores per peccatum fuerint mutata: hominem enim salvis presentibus naturæ legibus non posse esse perfectiorem quam nunc est: & in ea est persuasione, si quis infidelis falsis rationibus ad ea, quæ Christiani docent, credenda inducatur, non ideo fore fidelem. Hæc de Logica & Metaphysica, (multa enim studio a nobis præterita non dissimulamus) suffecerint, ex quibus patet, Auctorem a communibus loquendi modis non raro recedere, & indulgere opinionibus, quas nos aliorum censuræ merito relinquimus.

Sed nunc ad *Physicam* transeamus. Lib. I tractat de natura corporis & motus. Corpus ait esse vel physicum ut magnes, vel mechanicum ut horologium, vel mathematicum ut cubus. Nihil tamen aliud in corpore agnoscit, quam extensionem, aut ejus modos; unde putat vacuū nec a Deo produci posse, & mundum esse actu imensum. Motus ipsi est applicatio successiva activa superficiæ corporis, ad superficies diversorum corporum immediate tangentium. Activam vult applicationem, quia & quiescens, ut turris, successive applicatur diversis partibus aëris vento flante; sed ea applicatio est passiva. Itaque si piscis in medio flumine ex opposito ejusdem ripæ locum tueatur, necesse est, eum revera moveri. Contra si navis ob conflictum venti vela instantis, & fluminis adversi eodem loco respectu

flu ripæ maneat, quiescit, quia abest actio ipsius; nam vis agens extranea est. Si quid in aqua eadem, qua ipsa aqua fluit, celeritate natet (ut lignum,) & ita semper ab iisdem ambiatur aquæ partibus, secundum definitionem *Autoris*, ipsomet agnoscente, quiescet. Etsi
 p. 360. enim totum ex aqua & ligno compositum moveatur, vult tamen proprii motus solius rationem haberi, cum de ligno quaritur, qui, secundum *Autorem*, ex ambientibus proximis mutatis & simul ipsius actione debet æstimari. Rejicit ergo mutationem situs, respectu corporum remotorum, quæ ut immobilia spectantur, contra ipsius *Cartesii* sententiam; hanc enim relationem non nisi extrinsecam esse. Causam motricem materiæ statuit esse Deum, & vim motricem esse voluntatem Dei; quæ cum sit immutabilis, etiam vim eandem manere. Ad quietem etiam vi opus est, ut patet exemplo navis inter cursum aquæ & motum venti suspensæ. Interim vis motrix est in corpore moto, sed extra quiescens. Et quia obiici potest, si vis motrix sit voluntas Dei, non magis eam intra vel extra corpus motum aut quiescens esse, vult tamen Autor Deum in moto mutationem velle directe & per se; in quiescente per accidens. Addit tamen alibi, corpus quiescens non minus agere quam motum, nec conferre nisi sua impenetrabilitate,
 p. 311. p. 309. qua vim motricem a Deo adhibitam determinat: solere tamen motis plus actionis tribui, dum vis motrix velut in ipsis spectetur. Postremo generalia motus tribuenda esse causæ primæ; specialia secundis, a quarum statu pendent. Statuit omne corpus minimo quovis conatu posse dividi, nisi externa vi in contrariam partem agente retineatur. Vim motricem (ut solent *Cartesiani*) æstimat per quantitatem
 p. 320. motus, creditque, si corporis A, velocitatem habentis graduum 2, vis æqualiter dividenda sit inter corpora æqualia A & B, tunc celeritatem eorum fore gradus unius. Ubi notamus obiter, Dn. G. G. L. demonstrare non ita pridem aggressum, rem aliter se habere, & celeritatem ipsorum fore ut radicem quadratam de 2. Refutat eos, qui putant vim magis agere in resistentia, & ideo ictum globi tormentarii esse fortiolem in murum, quam in lanam, nec considerant globum ideo plus perdere virium in lana, quia ea facilius motum recipit.
 p. 333. Statuit corpus motum æquale, duplum, triplum &c. incurrens in quiescens, dare ei partem suæ velocitatis dimidiam, tertiam, quartam &c.

- P.340. Contra *Pervaltum* disputat, motum rectum esse magis naturalem circulari. In tradenda corporum percussione *Hobbium* potius, *Bovellum*, aliosque recentiores, quam *Cartesium* sequitur; sed rationem non reddit, cur percussiones sint ut celeritates respectivæ, quibus corpora sibi accedunt, adeoque cur corpus quiescens A, non minus percutiat corpus B, veniens celeritate ut 2, quam si ambo sibi occurrerent celeritate ut 1. Notat quoque determinationem motus semper reflexione mutari in contrariam. Negat tamen reflexionem oriri a sola vi elastica, idque eo argumento, quod pila inflata pavimento appressa non tantum resiliat, quantum projecta in pavimentum; quo argumento usus etiam est *Bernierius*: sed observatum aliis est, si apprimens tam subito removeri queat, ut resiliationem pilæ nulla ratione impediat, nihil interesse quoad resiliationem, utrum appressa sit pila ab apprimente, an a proprio impetu, projectione accepto. De refractione corporum in aquam oblique impingentium molitur aliquid novi, considerans post dissertationes a *Baylio* Tolosæ editas (quarum citat Dissert. V. Artic. 6.) corpus velut globum, non totum simul immergi; ipsam tamen quantitatem refractionis non videtur satis determinare. Tametsi dicat, & probatione in speciem demonstrationis adornata ostendere contendat, angulum, quo corpus resistentiam inveniens deflectitur a linea, esse ut resistentiæ gradum. Illud bene notat, corpora mollia in concursu partem virium amittere, quia in partes eorum transferatur, motumque ipsi pro communi faciat proprium. Corpora quoque specie graviora esse statuit, quæ in æquali spatio plus habent materiæ propriæ. (Unde infra, Tom. 2. p. 133 observat post *Cartesium*, grave non nisi ea parte secundi elementi premi, quæ ipso descendente potest ascendere.) Specialia quidem tradit de legibus motus corporum elasticorum concurrentium, sed ea præterire placet, quod non satis statuminata videantur: ut cum demonstrasse asserit, duobus corporibus elasticis æqualibus & ejusdem materiæ concurrentibus, velocitate inæquali, velocius tardiori dare dimidium excessus velocitatis; atque ita, si corpus A velocitate ut 6, & corpus B ipsi æquale, velocitate ut 2 concurrant, post concursum ambo itura ad partes, ad quas pendeat A, velocitate ut 4; quæ locum non

non habere aliqui existimant. Verum autem omnino est, corpus elasticum elastico æquali & homogeneo quiescenti totam suam velocitatem dare; idque eo exactius, quo corpus est magis elasticum. Unde observat, globum ex ligno nucis arboris transferre velocitates ut $\frac{25}{32}$, sed globum ex ebore $\frac{28}{32}$. Disputat deinde contra modum, quo *Mariottus* translationem totius velocitatis a moto in quiescens æquale explicat. De corporum duorum similium, sed inæqualium, motu in medio quædam exhibet ex problematis *Baylii*. P. 375.

Libro Secundo Physicæ agit de Universo, tanquam aggregato corporum, quæ Noster ut entia modalia seu materiæ modificationes considerat. Modos autem substantiarum ait (præf. Lib. 2) non posse nisi mediate a Deo proficisci. Vorticum materiæ originem ex eo deducit, quod corpora varie mota, continue ab occurrentibus detorta, a sua determinatione tandem ivere in orbem, idque adhibita figura eleganter explicat. Tria cum *Cartesio* statuit Elementa, materiam subtilem ex corporibus tornatis natam; globos tornatos motu, & corpora irregularia, quæ inter se cohæscere, tornari dissparique nescia. Hæc Noster vocat Ignem, Aerem, Terram; atque porro vortices, fixas, cometas, planetas inde *Cartesiano* more deducit. *Cartesii* modum explicandi gravitatem contra *Bernierii* & *Varignonii* sententias novas tuetur. Refutat etiam, quæ *Robaltus*, *Gadrosius*, & *Pervaltus* a *Cartesio* ea in re diversa dixere. Inprimis *Varignonio* respondetur, qui objecerat non tantum motus Terræ circa suum centrum, sed & circa Solem rationem habendam: Cui Autor respondet, motum circa Solem, cum ipsi terræ centro sit communis, nihil variare accessum aut recessum respectu centri. Negat autem accelerationem gravium descendantium esse revera uniformem, quia scilicet minus imprimatur impetus novi, quo magis accedat ad terram, (quod quidem, nisi in magnis descensibus sensibile non est), & corporis, quod jam est in motu, minus recipiat impressiois, quam quod quiescit. (Sed & huic difficultati jam responsum est, motum acquisitum incomparabiliter minorem esse celeritate impellentis, ut alia taceamus). Autor autem non satis sententiam exponit ad mentem Geometrarum. Quæ res effectisse videtur, ut non semper exacte sua constituat, cum novi aliquid molitur; tametsi sæpe peringeniosa habeat

p. 475. habeat cogitata. Ostendere etiam nititur, corpora versus Polos graviora esse, quam sub Æquatore, ut rationem ejus reddat, quod deprehensum est pendulum, quod Parisiis horæ spatio facit vibrationes 3600 (scil. quod est 3 pedum, $8\frac{1}{2}$ linearum) aliquot lineis brevius fieri debere in Insula Cayana, quæ est 5 graduum latitudinis septentrionalis, ut ibi totidem in hora vibrationes absolvat. Atque hæc quidem ex Tomo primo. De duobus reliquis, ne in nimiam molem relatio excrescat, proximo mense dicemus

LES PHILOSOPHES A L' ENCAN. i.e.

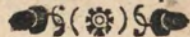
Philosophi sub hasta venales.

Parisiis apud I. Musier, 1690. in 8. Plag. 8.

Cum libelli hujus Auctor, quisquis est, animo secum reputasset, Gallicam *Luciani* versionem, quam *Ablancurtio* debemus, magno quidem apud omnes esse in pretio, sed gratiorem multo futuram, si in eorum, qui in historia antiquitatis versati adeo studiose non sunt, gratiam commentariis illustraretur: consilium videtur cepisse defectum istum supplendi, novamque Scriptoris Græcorum facile elegantissimi, editionem Gallicam adornandi. Itaque ut seu specimen instituti sui ederet, seu aliis idem forte tentaturis præberet, *Luciani* Dialogum, qui ΒΙΩΝ ΠΡΑΣΙΣ, i.e. *Vitarum Auctio* inscribitur, nova versione Gallica donatum notisque explicatum exhibuit. Cum enim isto in Dialogo *Lucianus* Jovem finxerit, *Mercurio* præcone Philosophos antiquos auctionis in modum mercatoribus vendentem, eaque occasione plerasque eorum sectas, & quæ in unaquaque earum ridicula maxime visa ipsi erant, lepide exagita- verit; hunc dignum arbitratus est, cui primo manum admove- ret, & subjectis ex historia litteraria notis lucem non contemnen- dam affunderet: ita enim acumen *Satyræ* *Luciani* omnes putavit rectius assecuturos, quibus veterum illorum Philosophorum vitæ & dogmata familiarius forte non innotuerunt. Quin & Dialogo *Luciani* alterum adjecit proprio Marte elaboratum, in quo *Lucia- num* (perinde ac *Fontenellius* non infelicitè in *Novis Mortuorum Dialogis*, de quibus in *Actis* hisce A. 1683, pag. 381, & A. 1684, pag. 438 diximus, fecerat) imitatus, Philosophos *Luciano* omisos,

Antisthenem, Cratetem, Platonem, Zenonem, Thaletem,

Lectori deridendos propinat.

ACTA
ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Aprilis Anno M DC XCII.

PETRI DANIELIS HVETII, EPISCOPI

*Abrincensis, Alnetana Quæstiones de Concor-
dia Rationis & Fidei.*

Cadomi & Parisiis, apud Th. Moette, Lipsiæ recusæ apud Jo. Grossii
Viduam & Hæredes, A. 1692. in 4. plag. 57.

Purimis in rebus, quæ in literis divinis credendæ proponun-
tur, vehemens Fidei cum Ratione videtur esse certamen, &
adversis inter se frontibus utraq; vulgo creduntur sibi oc-
currere; dum Rationem expugnare imperiosa Fides, huic au-
tem turbulenta ista & refractaria usque resistere & ad nutum suum
omnia flectere nititur. Certam tamen & stabilem inter adversas
has partes pacem æquis conditionibus conciliare hoc in libro alla-
boravit Auctor, fama nominis & doctrinæ præstantia eruditisque
scriptis jampridem orbi cognitus. Id se consecuturum, & concor-
diam coalituram esse speravit, si in ordinem prius bona cum utri-
usque gratia eæ redigerentur; ita ut Fides præcederet, Ratio seque-
retur, neque prius in consilium hæc adhiberetur ab animo, quam is
se regendum isti haud invitus permiserit; ne si violenter altera ab al-
tera raperetur, utraq; corruerent inque præceps prolaberentur. Ra-
tionem esse dicit (p. 7.) facultatem animi nostri, qua conatur verum
cognoscere, sive per ratiocinationem, sive per simplicem apprehensi-
onem. Fidem autem definit donum Dei, quo fit ut postquam men-
tem is nostram cælesti luce collustravit, & voluntatem afflatu suo
excitavit, assentiamus iis, quæ nobis ab eo ad credendum proposita
sunt. Huic ut ista æquiori animo se subjici permittat, adducen-
dam eam putat (p. 8.) in notitiam sui, suæque imbecillitatis & ob-
scuritatis coarguendam; ad quam ipsi demonstrandam Scepticæ
Philosophiæ principia conducere, quæ assensiones animi cohiben-

das esse decernunt, & nunc p. 3. 15. 44. affirmat, & antea in *Demonstrat. Evang. p. 5. ed. in fol.* asseruit. Hanc ad errandum proclivitatem ubi intellexerit, nec expedire se posse tenebris, quibus undique obsepta est, senserit; a Fide, cum aliunde non possit, hoc beneficium Rationem expetituram, inque ejus obsequium ac ductum se tradituram esse existimat. Id postquam fecerit, & se Fidei submiserit; ejus imperium qua ratione definiendum, & quæ conditiones ferendæ sint, paci inter utramque constituendæ, exponit. Cui rei potissimum conducere docet, si ostendatur in multis jam olim convenisse utramque, plurimaque tam Fidei dogmata, quam vitæ agendæ præcepta, profanam Philosophiam habuisse Christianæ consentanea. Nati hinc Autori tres sunt libri, conscripti in Dialogi modum cum Jo. Bapt. Hamelio, præstantissimo ætatis hujus Philosopho, in *Alnetano* agro, unde his Quæstionibus nomen instituti; (quod genus scribendi, priscis Philosophis usitatum, Nostro præ cæteris placere, ex ejus *de optimo genere interpretandi* libro, triginta abhinc annis edito, discimus) quorum summa capita delibabimus.

In primo Rationis imbecillitatem & Fidei potentiam auctoritatemque, tum stabiliendæ inter utramque concordia rationem ostendit; suum utrique locum ad signans, & Fidei dignitate asserta, in ordinem autem Ratione redacta, pacis initæ statuens conditiones, & utriusque definiens ac circumscribens limites. Esse aliquam Rationi lucem concedit, nec a Fide omnem ejus usum atque opem removeri cupit, ita ut homo quidvis arripere absque ulla dijudicatione, suasque actiones alias omnes suspendere debeat; cum ipse Apostolus Corinthios *ὡς φρονιμὸς* judicare jubeat de verbis suis 1. Cor. X, 15. Siquidem instrumentum ex parte nostra apprehendens verum conceptum revelationis divinæ, & formans notitiam in intellectu hominis, nullum aliud sit, quam ipsa Ratio hominis; eaque sola per inditam naturalem vim dijudicare queat connexionem terminorum; quorum qualitas per naturam cognoscatur, non veritas, ut ex Augustino tradant Theologi. Et quamvis præcipua ac propria Fidei causa sit interior ille Dei afflatus, quo ad assentiendum impellimur; accedere tamen ait externa adminicula etiam posse, quibus vel Fidei sternatur via, vel parta roboretur, certioresque reddamur. Tres hoc loco (p. 13.) certitudinis in cognoscendis

dis rebus tradit esse gradus: (p. 13.) supremum, quo Beati fruuntur in cælo; alterum, quo in terris homines gaudent per Fidem; postremum, quo res intelligunt per Rationem. Ultimus hic etsi ad captum naturæ humanæ expensus videatur perfectus; quod nihil hominibus Ratione certius indulserit Deus; tamen cum per eam haud satis tuta pateat via, quæ eatur ad veritatem, sed dubitationi perpetuæ exposita mens fluctuet, certiorē ad veritatem adipiscendam quærendum esse ducem affirmat *cap. I.* quem in Fide quam Deo præstamus, dum prompto obsequio eum audimus & sequimur, nos reperire, eamque unice tutam, rectam, minimeque fallacem ad veritatem viam esse, docet *cap. II.* Priorem tamen Fide Rationem esse, istique prævertere, demonstrat, (p. 18.) & adversus dissentientes hunc ordinem tuetur; (p. 28.) ita tamen eundem limitans, ut Rationem instrumentum Fidei, non causam credendi; huic præire ut satellitem, ut præcursorem, non ut ducem; ministerii gratia, non dignitatis; ut velitem in prælio, non ut imperatorem dicat; (p. 30.) adeoque assiduū comitem Fidei constituat, & antequam hæc animum hominis occupat, & postquam insedit in animo, *cap. III.* sed ita, ut semper modum sibi Ratio a Fide sumat, seque ad istius normam componat, nec ultra positos ab hac terminos evagetur. Hac mutua Fidem inter & Rationem necessitudine ostensa; leges conditionesque constituuntur *cap. IV.* cumque tria possint incidere momenta, ut admissa Fide vel assensum suum denegat Ratio, vel penitus obmutescat, vel suffragetur; (p. 45.) priori casu, etsi non semper ea ad credendum proponat Fides, quæ communi Rationis usui omnino consentanea sint, nunquam tamen planè ei aduersari existimat; cum omnia dogmata, quæ ad credendum nobis proposita sunt, ita temperaverit autor Fidei Deus, ut quamvis non semper propitiam consentientemque Rationem habeant, in se tamen adversis frontibus nunquam incurrant: præterea Rationis in his rebus isthoc saltem officium sit, ut arripiat quid credendum sit, & exploret argumenta, quæ mentem ad credendum invitant, eaque refellat quæ absterrent a credendo, & omnia Fidei impedimenta removeat. Quapropter Petri Pomponatii tradita aliorumque doctrinam notat (p. 49.) qui eandem propositionem veram in Theologia, falsam in Philosophia asseruerint, & dupli-

cem veritatem commenti, suum Fidei, suum Rationi tribunal, suum utrique iudicium, suam utrique veritatem attribuerint; bene observans, tantum de Fidei dignitate & integritate detrahi, quantum Rationi ab ejus imperio deficienti dubitative tribuitur; falsumque necessario esse quod repugnat Fidei, verum quod consentiat, annotans; ac Cartesium & Maimonidem, qui aliter senserunt, reprehendens *p. 51.* Nam cum Ratio nos doceat, Fidem a iudicio intellectus & a voluntate proficisci, quæ gratiæ divinæ instinctu illustratam a Deo mentem flectit ad assentiendum iis, quæ ad credendum proponuntur; nec Fidem cum Ratione pugnare, etsi aliquando eam superat; & ea quæ ad credendum proponuntur ejusmodi esse debere, ut credibilia videantur, hoc est, ut causa nulla sit, quamobrem mens judicet, talia credi nec posse nec debere; hanc autem mentis dijudicationem fieri adhibita Ratione; neque cujusquam mentem instigari a Deo, ut incredilibus assentiat, docet *p. 55.* Altero casu, cum penitus obmutescit Ratio, multo magis suam Fidei dignitatem integritatemque constare, affirmat *cap. V.* Neque enim quicquam ei decedere, cum sola incedit, Ratione non stipata; ut nihil de splendore suo deperdit Sol, si ad eum lucerna non adhibeatur, *p. 57.* Originem Philosophiæ hac occasione, & ut Fides prior extiterit ea, ortâ cum a Ratione Fides sperneretur, nihil autem non pervium sibi licitumque putaverit, vitæ incolumitati, mentis integritati, definitionumque & divisionum subtilitati studens, unde Physica, Ethica, & Logica nata, tradit *p. 58.* Fidei igitur in locum ubi succedere allaboravit Ratio seque extollere, prognatam esse Philosophiam, per quam oppressa Fide in omnem impietatem humanum genus prolapsus sit, haud dubitat asserere *p. 62.* Tertio casu, cum Fidei suffragatur Ratio, expeditiores videntur concordia inter utramque conciliatæ conditiones, de quibus differit *cap. VI.* Magnam tamen & hic adhibendam cautionem observat, quod multis modis succenturiata esse possit Ratio Fidei, (quos exponit *p. 67.*) qui non omnes ad Fidem pertineant, ut ex conclusiones, quæ per obscuram consequentiam educuntur e capitibus Fidei; (*p. 70.*) ac proinde firmiter tenendum esse (*p. 72.*) inculcat, neque admittendam, neque retinendam esse Fidem propter Rationem, sed propter primam veritatem revelantem, qui est

est Deus; cum dignitatem omnem amissura sit Fides, si Ratione nitatur. Inde fieri annotat, ut nec ea se Rationis rebus nihil ad se pertinentibus interponat, sed peculium sibi Rationem habere patiat, *cap. VII.* Ubi perverse eos agere tradit, qui quæstiones nihil ad Fidem pertinentes in ejus tamen referre censum, quique controversias mere Philosophicas Scripturæ sacræ autoritate dirimere student (*p. 74.*) eos item qui in rerum naturalium causis exquirendis ad potentiam Dei confugiunt, integumentum hoc inscitæ suæ obducunt *p. 76.* *Spinosam* quoque in tractatu theologico-politico, Rationis regnum, quod veritate & sapientia; & Theologiæ regnum, quod pietate & obedientia constet, fingentem, aliaque impia effutientem castigat *p. 77.* Tandem certis terminis Fidei & Rationis munia circumscribit, ad Rationem Sensuum quoque referens usus, *cap. VIII.* cumque res ad religionem Christianam pertinentes vel cognoscantur per solam Rationem, vel per Rationem atque Fidem, vel per solam Fidem; de quavis classe seorsim agit, & exemplis quæ docet illustrat: inter alia (ubi Scripturam Sacram ejusque divinitatem cognosci per Fidem sine Scriptura, & per Rationem ex Scriptura, tradit) Petro Jurio respondens, qui in libro *Esprit de Monsieur Arnauld* ipsum in Demonstratione Evangelica contrarium asseruisse insinulaverat, *p. 83.* Ultimo loco, firmitus constantiusque humanam mentem ei quod per Fidem cognitum est, quam quod per Rationem lumenque naturæ innotuit, assentiri statuit *p. 87.*

In secundo libro doctrinæ Christianorum & Ethnicorum comparisonem instituit, eorumque consensionem demonstrat. Ad confirmandam enim conglutinandamque Rationis & Fidei concordiam, & extinguendas omnes dissensionis causas, maxime consensaneum credit, si ostendatur, ex omnibus Fidei decretis & doctrinæ Christianæ præceptis, quæ hominibus ad credendum vitamque pie & sancte ducendam proposita sunt, nullum esse tam alienum a Ratione & opinione omnium, cui non similem rem aliquam admiserint ii, quos Ratione optime usos esse vulgo creditum est. Igitur concentum & convenientiam dogmatum, seu eorum quæ credenda nobis proposuit Deus, hoc in secundo libro; in tertio consensionem præceptorum, quæ ad vivendum & agendum tulit, ostendit.

ostendit, & communia utraque Christianis cum Ethnicis fuisse hodieque esse, ex Philosophorum scriptis, antiquissimarumque gentium, Phœnicum, Ægyptiorum, Græcorum & Romanorum fabulis (quibus religionem eorum contineri *p. 94.* asserit) nec non Hæcporicis quæ hac ætate prodierunt, probat. Luculentum hujus argumenti jam dedit specimen in *Demonstratione Evangelica*, in qua prisca Mythologiæ larvam ita detraxit, ut nihil aliud esse, quam meram sacræ Historiæ adumbrationem, appareat. Id latius hoc in Opere Alnetanarum Quæstionum executus est, ac inter dogmata, quæ credenda in sacris literis a Deo tradita sunt, & quæ Gentiles ductu rationis sunt assecuti, ita comparisonem instituit, ut mirificum in plerisque Christianorum Ethnicorumque concentum esse pateat. Hunc e Philosophia veterum fuisse probat in doctrina de Deo, suprema omnium rerum causa *cap. I.* ejusque proprietatibus seu attributis, quod incorporeus, materiæ expers, individuus, sibi sufficiens, perfecte pulcher, bonus, infinitus, immensus, immutabilis, immobilis, affectionibus & passionibus non obnoxius, æternus, immortalis, unus, ignotus, ineffabilis, omniscitus, verus, boni fons, principium, causa, finis, rex, dominus, primus, supremus, omnipotens, & beatus sit, *cap. II.* Quæ utpote rectæ Rationi pervia, Gentiles etiam cognovisse facile creditur: at reconditum illud sanctæ Trinitatis mysterium eosdem, licet per nubila & caliginem, vidisse, *cap. III.* ex eorum libris manifestum reddere nititur. De Angelis bonis & malis, eorumque natura, lapsu, & quam hominibus præstant tutela *cap. IV.* de mundi origine *cap. V.* ejusque gubernatione & divina providentia *cap. VI.* de hominis creatione & ad Dei similitudinem effigiatione *cap. VII.* de anima a Deo condita, corporis & interitus experte *cap. VIII.* de peccato in genus humanum a prima origine transmissio *cap. IX.* de libero arbitrio hominis, seu facultate homini innata, qua libere se velle & agere is sentit, unumque alteri anteferre *cap. X.* de paradiso terrestri *cap. XI.* pleraque sacris literis consentanea Gentiles tradidisse docet. Plurima etiam, quæ in Scriptura sacra narrantur vel contigisse, vel extitisse, inusitata & a communi naturæ ordine remota, v. g. Dei cum Patriarchis & Christi cum hominibus familiare consortium & consuetudinem, deque futuris rebus admonitionem,

tionem, Gigantum inusitatam magnitudinem, primavorum hominum longæ vitatem, diluvium Noachicum in quo pauci beneficio arcæ servati fuerunt, turrim Babylonicam inque ejus extructione ortam linguarum confusionem, circumcisionis ritum, Sodomorum & Gomorrhæorum interitum, rubum Mosi ardere visum igne tamen non consumtum, virgam Mosi & per eam edita prodigia, Ebræos ex Ægypto abeuntes Ægyptios spoliantes, columnam Ebræorum ducem, transitum maris, aquas amaras injectione ligni dulcoratas, coturnices, manna, cibosque ad Israelitas divinitus missos, aquas a Mose aliisque Prophetis impetratas, tabulas legis Mosi a Deo traditas, Urim & Thummim, ignes divinitus emissos, ritum explorandæ mulierum pudicitie per aquarum amararum & devotarum potionem, uvam prægrandem ab exploratoribus terræ promissæ Canaan allatam, virgam Aaronis refflorescentem & amygdalas emittentem, ficum a Christo arefactam, Serpentem æneum, asinam Balaami voces humanas edentem, Solis moram & umbram Solari in horario regressam, comam Samsonis, famem, sterilitatem & siccitatem sæpius a Deo terris inductam, mortuos ad vitam revocatos, Jobum Satana permissum & Heliodorum angelis fustigandum traditum, Jonam a cetis absorptum, piscem a Tobia captum ejusque suffitu Dæmones abactos, succo autem cæcitati medente, cælestibus equitibus in subsidium Judæis missis; his similia in Gentilium etiam historiis occurrere, eaque ab iis haud invitis fuisse credita, *cap. XII.* ostendit. Jam de Christo quæ nobis credenda Scriptura sacra exhibet, ejusque in carnem adventu, fœderisque inter Deum & homines conciliatione, nativitate ex Virgine, & effulgente sub istud tempus cum natus esset nova stella, baptismo, patratis miraculis, morte ac reditu in vitam; ab istis haud aliena Ethnicos scriptores narrare *cap. XIII. XIV. XV. XVI. XVII. XVIII. XIX.* demonstrare nititur. Sacramentis etiam, quæ septem numerat, affinia, & istis quæ sacræ literæ de mundi conflagratione, & renovatione, mortuorum resurrectione, extremo judicio, indeque proventuris bonorum præmiis, malorum poenis præfagiunt, consentanea Philosophos gentiles tradidisse, *cap. XX. XXI. XXII. XXIII. XXIV.* ex eorum scriptis luculentum facit; nihil adeo alienum a receptis opinionibus dogmata Christianorum per Fidem accipienda continere pro-

probans, cui non plurimorum Ethnicorum, ac eorum præcipue, qui ingenii & eruditionis laude floruerunt, monumenta consentiant, proindeque a Ratione minus alienaeive adversa sint.

In *tertio* libro præcepta ad vitam pie recteque ducendam proposita, quæ in Scriptura sacra reperiuntur, cum iis quæ in Ethnicorum libris tradita leguntur, convenire; adeoque geminum veritatis adipiscendæ instrumentum Fidem & Rationem hac etiam in parte sibi consentire, ostensurus, primum officia vitæ humanæ quæ ad Dei cultum pertinent; tum quæ sibi ipsi præstare debet homo; tandem quæ cæteris hominibus facere convenit, considerat; & divina in verbo revelato tradita præcepta cum Philosophorum doctrina & moratorum gentium (etsi divinæ veritatis ignararum) moribus ac placitis conspirare liquido ostendit. Egit & hoc jam Autor celeberrimus in *Demonstrationis Evangelicæ* opere, ubi studiose collectum invenimus, quicquid in exoticis disciplinis Christi doctrinæ consentaneum reperitur; verum hoc in libro plenius argumentum hoc exequitur. Neque tamen omnia attingit vitæ officia; sed prætermisissis communibus istis, v. g. neminem esse lædendum, parentes honorandos, proximo benefaciendum, miseris succurrendum, & aliis hujusmodi, quæ ex vitæ usu & naturæ ductu cognoscuntur, muniis, eorum solum concentum inter Christianos & Gentiles explicat, quæ ab hominum moribus pervulgatisque sententiis recedere videntur. Officia quæ Deum spectant, vel posita sunt in eo credendo, vel in præmiis ab eo expectandis, vel in eo diligendo. Hinc tres theologicas virtutes existere Autor ait, *p. 312*. Fidem, Spem, Charitatem. De illa *cap. I.* agit, & Fidem normam scientiæ habuisse, ac necessariam reputasse ad intelligendos Deos, nec requiri demonstrationes, existimasse Gentiles philosophos atque ita docuisse affirmat. Spem in Deos collocandam, ab iisque in vita & post mortem bona expectanda, eosdem tradidisse *cap. II.* annotat, & in qua re beatitudinem, mercedem post mortem hominibus propositam, sitam esse iidem voluerint, indicat, ea ex istis afferens quæ doctrinæ Christianæ conveniunt. In Charitate sive amore Dei religionem contineri asserit, ad quam pertinere decimarum persolutionem, de quibus *cap. III.*, festorum celebrationem, de quibus *cap. IV.*, juramentorum fidem, de quibus *cap. V.*; isti autem adversari super-

superstitionem, cultumque idolorum, de quo *cap. VI.*, ex Gentilium scriptis docet. Etsi enim hi ad simulacrorum cultum prolapsi sunt, apud vetustos tamen, sive Græcos sive Barbaros, nullam fuisse statuarum fabricationem, hodieque multos Gentilium sic existimare, Deum opificem mundi nulla figura exprimi posse, nec effigiem Dei pingi debere (quæ & Pythagoræ sententia fuerit) *p. 319.* tradit. Officia hominis erga se ipsum, tam quæ animum quam quæ corpus spectant, continentur in eo, ut quis nihil sibi ignoscat, *cap. VII.*; demississime de se sentiat, hominumque existimationem & gloriam aspernetur, *cap. VIII.*; conscientiae integritate gaudeat, *cap. IX.*; animum suum diligenter excutiat, *cap. X.*; corporis rationem non magnam habeat, utpote animæ carceris, cui ea mancipata sit supplicii causa, *cap. XI.*; voluptates corporis fugiat, dolores potius ei inferat, *cap. XII.*; castimoniam servet, *cap. XIII.*; peccata per piaculares poenas eluat, *cap. XIV.*; res mundanas contemnat, *cap. XV.*; divitias cumprimis aspernetur, *cap. XVI.* Officia erga alios homines ad hoc referuntur præceptum: Diligendos esse eos perinde ut nosmetipsos, de quo *cap. XVII.* agit. Unde sequitur, neutiquam eos lædendos; non cogitatione, non verbis, non factis, sed si maxime inferant nobis injurias, eas esse perferendas, *cap. XVIII.*; & maleficiis benefacta rependenda, ac quibuscunque rebus poterimus, commodandum his, qui nos maxime lædunt, *cap. XIX.* Hæc omnia a Christo facere nobis iussa, Gentiles etiam a suis doctoribus tradita accepisse; & quidquid in Christianæ fidei dogmatis præceptisque a communis sensus consuetudine abhorreere videtur, id omne clarissimis Philosophorum gentilium suffragiis comprobari; accurate collectis sapientissimorum veteris ævi hominum gentiumque omnium testimoniis, erudite Autor demonstravit. Indeque mirificam illam Rationis & Fidei consensionem comprobare voluit; cum easdem de rebus divinis sententias, eadem vitæ recte instituendæ præcepta, & his qui Rationem solam secuti sunt, & qui Rationem atque Fidem admitterunt, placuisse docuit; eademque opera intra legitimos fines Rationem coercuit, Fidei jura descripsit, & concordiam inter utramque constituit.

ACTA ERUDITORUM
TRACTATUS DE VERA CHRISTI DEITATE

adversus Arit & Socini hæreses. Autore Daniele

VVhitby, SS. Theol. D. Ecclesiæ Cathedralis

Sarum Præcentore.

Oxoniz typis L. Lichfield, sumptibus Joh. Howel. 1691. 4.

Constat plag. 18.

Cum pessima Socini propago Christianæ fidei fundamenta convellere, & multos in æternam perniciem secum trahere indies pergat, operæ pretium se facturum speravit clarissimus Autor, si Catholicæ Religionis acropolin tueri sustineret, ac veram Christi deitatem contra Christomachos in præsentī tractatu mascule propugnaret. Quatuor autem ille Sectionibus absolvitur. In quarum I. Christum esse verum Deum demonstrat, partim quod cultus religiosus, soli Deo debitus, Christo vere competat: partim quod opera divina, creatio, conservatio, locutio per Prophetas, universale in cælo pariter ac terra imperium, resuscitatio sui ipsius e sepulchro, Judicii extremi administratio, & totius mundi destructio ipsi tribuantur; partim quod nomina atque attributa soli Deo propria illi vindicentur. Quæ omnia non solum dictis Scripturæ abunde corroborat, sed & Patrum Anti-Nicænorum testimoniis luculenter illustrat. Sub finem hujus sectionis, ostensurus, admissa Socinianorum sententia, invicta Judæis suppeditari argumenta adversus Christi ipsius cultum retorquenda, imo fundamenta illis præberi, quibus Christianam fidem non esse admittendam stabiliant, decem rationes in persona Judæi cujusdam proponit. *Sectione II.* Christi divinitatem Patrum aliquot testimoniis, hymnorum usu inter Christianos ab ipsis Christiani cultus incunabulis recepto; ex Ethnicorum & Judæorum contra Christianam fidem, eo quod Christi divinitatem assererat, præjudiciis, Patrumque ad eam stabiliendam, atque ab illorum præjudiciis vindicandam studio; & tandem omnium de Christo abjecte sentientium, seu Novatorum, Coccorum, Hæreticorum, Apostatarum, usitata orthodoxæ Ecclesiæ Patribus condemnatione, confirmat. *Sectione III* postquam demonstrasset, Socinianos, qui Unitariorum nomen sibi asserunt, Dei unitatem multis modis violare, eisdemque in primum decalogi præceptum in-

inju-

injurios admodum esse; illorum Theologiam cum Gentilium de Diis medioximis sententia belle convenire probat, ac ex Patribus primo ostendit, Christianam fidem cultores suos a plurium Deorum obsequio avocare, & ad unius Dei cultum eosdem consecrare, imo Religionem hanc eo potissimum consilio inductam esse, ut plurium Deorum cultum aboleret, Deum unicum assereret, eique cultum nostrum in solidum exhibendum esse, omnium animis infingeret: dein monstrat, Idololatriæ rationem in N. T. minime mutatam esse, sed ejus nos adhuc reos existere, quoties cultum religiosum & divinum creaturæ exhibemus; denique ex iisdem declarat, mandatum de uno Deo adorando, eique soli serviendo, nec alium præter eum agnoscendo, morale & perpetuum esse. *Sectione IV.* loca quædam Scripturæ S. scilicet Hebr. X. 5. Joh. I. 14. Joh. VIII. 58. Joh. XII. 41. Joh. XVII. 5. I. Tim. III. 16. glossæ plane novis, commentisque antea inauditis, ad sensum a mente Spiritus S. prorsus alienum a Socinianis violenter pertrahi probat, & tandem objectioni, ex Matth. XXIV. 36. desumptæ, respondet.

DE REBUS SACRIS ET ECCLESIASTICIS EXERCITATIONES *Historico-Criticae*, in quibus *Cardinalis Baronii Annales ab A. C. 35, in quo Casaubonus desit, expenduntur: tum & multa adversus Bellarminum, Lightfootum, Pagium, & alios discutuntur; plurimique Historiæ & Chronologia errores emendantur: auctore Samuele Basnagio Flottemanvilleo.*

Ultrajecti ex officina Guilielmi vande Water 1692. Constat alphabet. 4. plag. 3.

Jsaaci Casauboni de Rebus Sacris & Ecclesiasticis Exercitationes ad Baronii Apparatum & primam Annalium partem, Londini A. C. 1614. primum vulgatas, Julius Caesar Bulergerus in suis diatribis, Heribertus Rosweidus in lege talionis 12. tabularum, & Andreas Eudemon Johannis in refutatione exercitationum Casauboni, refutarunt; ut Petrum Lamsellum, qui tantum notas & calumnias, ut vocat, a Casaubono in Exercitationibus suis Justino Martyri innotas dispungere voluit, & alios taceamus.

V 2

adver-

adversus Eudæmonem *Johannes Prideaux*, adversus Bulengerum *Richardus Montacutius*, adversus utrumque nec minus adversus Rosweidum adornavit *Jacobus Cappellus*, cui postea inde novæ lites cum Rosweido natæ sunt. Sic multis Casauboni exercitationes vel impugnantes vel defendentes, inventus hætenus est nemo, qui easdem continuaret, si *Tribechovium* nunc beatum excipiamus, qui aliquot abhinc annis breve quoddam ejus rei specimen in Kiloniensi Academia vulgavit. Eandem viam nunc ingressus doctissimus *Basnagius*, Ecclesiæ Gallo-Belgiæ apud Zutphanenses Pastor disertissimus, Baronii annales, ab anno, quo Casaubonus desistit, ita expendit, ut subinde etiam Baronii censorem *Pagium*, aliosque celeberrimos Scriptores, censuræ suæ subiciat. Et præsentem quidem volumine decem annorum spatium emensus, ab anno 35 ad annum usque 45 primi a Christo nato seculi pervenit. Singulorum capitum argumenta recensere nimis prolixum foret, ideoque ex primis tantum capitibus præcipua, quæ ad annum 35 observavit, deliberare placet.

De Hellenistis agens, rejecta *Scaligeri* sententia, *Bezam* sequitur, qui per Hellenistas Profelytos intelligit, cum Lucas, qui Act. II, 11. Judæos a Profelytis distinguit, cap. XI, 19. 20. Judæos ab Hellenistis discernat. Aliud argumentum depromit ex Act. VI, 1. ubi Hellenistarum adversus Hebræos murmur commemoratur, ad quod compescendum septem Diaconi electi, in quorum numero etiam Profelytus Antiochenus nomine Nicolaus, v. 5. Ea enim imprimis de causa Profelytum reliquis Diaconis additum existimat, quod etiam Hellenistæ, qui se ab Hebræis contemni querebantur, Profelyti essent, & hac ratione facilius placari possent. Nec sine ratione factum putat, quod Profelytus Antiochenus ab Hierosolymitana Ecclesia in Diaconorum numerum cooptatus fuerit. Nam imprimis ab Antiochenis Profelytis contentionem illam inde natam esse suspicatur, quod apud Antiochenos Judæos Profelyti magnis privilegiis gauderent. Quam conjecturam Josephi auctoritate confirmat, qui lib. 7. de bell. Jud. c. 21. scribit, Antiochenos magnam Paganorum multitudinem religioni suæ associasse, & illos quodammodo sui partem fecisse. Ex quo loco concludit, Hellenistas ob eam causam commotos fuisse, quod ut Antiochiæ, sic Hierosoly-

folymis, non paribus privilegiis fruerentur. Hæc dum asserit, simul *Petavium* perstringit in Doctrina temporum dicentem, quod Hellenistarum nomen sæpius quidem de Judæis sacros libros Græce legentibus usurpetur, eo tamen loco, ubi Lucas Hellenistas non Hebræis sed Judæis opponit, nempe Act. XI, 20. Gentes designare possit. Qua in re *Petavium* falli minime dubitat, cum Gentes *Ἑλλήνων* non *Ἑλληνιστῶν* nomine in Sacris Literis notentur, neque probabile sit, Judæos Gentibus Christianam fidem instillare voluisse, a quorum commercio tantum abhorrebant, ut Petro ad Gentiles ingresso negotium facerent. Imprimis autem in *Ligtfooto* refellendo occupatur, quem in *Beza* sententia confutanda nimis præcipitem fuisse arguit. Eundem sibimetipsi contradixisse notat. Nam in Chronotaxi dicit, Act. XI, 20. per Hellenistas Gentes intelligi. In Horis autem Talmudicis ad Act. VI. notat, ex distinctione inter Judæos & Hellenistas, quæ Act. XI, 19. 20. legitur, non concludi posse, quod Hellenistæ non Judæi fuerint, cum ibi tantum discrimen stabiliatur inter Judæos dignioris & purioris ordinis, & Judæos non adeo dignos & puros. Observat etiam accuratius explicari debuisse, quinam sint dignioris & purioris ordinis Judæi, & qui non ita digni & puri fuerint.

Eundem *Ligtfootum* in eo quoque hallucinatum judicat, quod verba Lucæ Act. VIII, 1. omnes exceptis Apostolis dispersos referentis, de 120 Ministris, quorum mentio Act. I, 5. occurrit, interpretatus fuerit, quasi illæ 120 animæ solis viris iisque verbi Ministris constiterint, cum Cyprianus epist. 66. plebis potius nomine cœtum illum appellaverit. Monet hac occasione, interpretem *Athanasium* in homilia de semente Lucæ aperte contradicere, cum hæc verba ponit a Græco *Athanasii* textu plane aliena; & habes in actis Apostolorum post lapidatum Stephanum Apostolos dispersos. Inter exules, quos persecutionis procella Hierosolymis expulit, *Baronius* posuit Lazarum, Mariam Magdalenam, Josephum Arimatheum, Marcellam & Maximinum, quos navi sine remigio impositos Massiliam appulisse tradit. Quam fabulam *Basnagius* in gratiam *Natalis Alexandri*, qui adversus *Johannem Launojum* eandem peculiari dissertatione defendere conatus est, multis argumentis explodit. Æque falsa esse probat, quæ *Baronius* aliique de Josephi

Arimathæi ex Gallia in Angliam discessu memorarunt. Non minus negat, Damianum Fugatianumque ab Eleuthero Pontifice Romano in Britanniam ablegatos fuisse. Postea ex Innocentii Papæ ad Decentium epistola probat, Britannos Evangelium non a Romanis accepisse, & triumphos, quos de Augustini a Gregorio M. in Angliam missi expeditione agunt Romanæ Curia Patroni, ipsa victoria longe majores esse ostendit. Ad Petri & Johannis legationem Act. VIII, 14. descriptam ubi pervenit, animadvertit parum abesse, quin Baronius hanc legationem non a Petro & Johanne, sed a Petro & Cepha susceptam fuisse dicat; ad eum ferme modum, quo olim nonnulli, cum Cæsar omnia in Republica ad arbitrium administraret, non Cæsarem & Bibulum, sed Julium & Cæsarem Consulatu fungi, jocantes dixisse perhibentur. Deinde ostendit, quantum illa legatio Petri primatui adversetur, & olim etiam Episcopis Romanis Legatorum provinciam demandatam fuisse exemplis nonnullis demonstrat. Exemplum Patris Filium non minorem mittentis, quo causam suam Baronius contra Novatores, quos vocat, tueri conatus est, ἀπεσπιδόντων esse breviter animadvertit. Respondet etiam ad exemplum Ismaëlis Pontificis Maximi, quem Judæi in causa, quam adversus Regem suum Agrippam habebant, ad Neronem Imperatorem cum aliis miserunt. Cum enim Baronius inde concludere nitatur, Petri primatui nihil obesse, quod is ab Apostolico Collegio ad Samaritanos missus fuerit; contra Basnagius etiam Judæorum Pontificem Senatu Judaico inferiorem fuisse asserit, neque Baronio concedit, quod Hebræorum Pontifices nemini nisi Deo subiecti fuerint. Contrarium enim ex Gemara Babylo-nica & aliis Judæorum monumentis, quin & ex ipsa Scriptura probari posse, docet. Cæterum cum Baronius, dum Ismaëlis Pontificis Maximi ad Neronem missi mentionem facit, eidem Chelciam sacri ærarii Custodem adjungat, eumque Pontifici ordine proximum faciat; hinc Basnagius de sacri ærarii Custode ejusque apud Judæos dignitate differendi occasionem aucupatur. Ac primum quidem de voce gazophylacii agit, & γαζοφυλάκιον illud, in quo Christum verba quædam prolocutum Johannes c. VIII, 20. memorat, non ærarium notare dicit, qui locus plebi inaccessus & paucis pervius fuit, sed atrium mulierum, in quo arculæ recipiendis eleemo-

elemosynis constitutæ erant. Hinc quæstionem movet, unusne an plures ærarii templi Hierosolymitani præfecti fuerint? Ligt-footus duos ærarii custodes præcipuos constituit, quos a Judæis Katholikim appellatos observat, iisque duos tantum in populo Judaico superiores fuisse notat, nempe Pontificem Maximum & Sagan. Verum cum duo illi Catholicani, ut veterum Ictorum verbo, quorum rationum Præfectos designare solebant, uti hic liceat, Josepho ignoti fuerint, qui passim unum tantum ærarii Custodem agnoscere videtur; non dubitat, quin Catholicani illi ad Rabbinorum somnia referri debeant. Et hæc quidem prior Basnagii sententia fuit. Verum cum postea in Josephi Antiqu. libr. XV, c. 14. expressam τῶν γαζοφυλάκων mentionem deprehendisset, errorem hunc correxit, & ad calcem hujus voluminis retractavit. Postea etiam disquirat, fueritne apud Judæos munus aliquod Saganatus nomine donatum, quod Pontificatui proximum ærarii præfecturam præmineret? Notat in Scriptura sacra vocem Sagan de sacerdotali munere nusquam usurpari. Rem ipsam quod attinet, negat quod Pontifex perpetuum aliquem Vicarium habuerit, cum Josephus referat, quod Matthiæ summo Sacerdoti, cum nocturno quodam somnio pollutus solenni jejuniorum die officio suo fungi non posset, ad unicum tantum diem, alius qui Pontificis munia obiret, substitutus fuerit, qua temporaria substitutione opus non fuisset, si Pontifices Judæorum perpetuum Vicarium habuissent. Observat præterea, ex Josepho constare, quod in republica Judaica multi, sacra honorum fame compulsi, multis artibus Pontificatum ambiverint. Cum vero de Saganatu ambitiosæ hujusmodi contentiones inter Judæos natæ non legantur, ex eo colligit, quod proxima illa Pontificatui dignitas perpetua non fuerit. Verba Luca, qui c. III, 2. Annam & Caiphæ eo anno, quo Johannes Baptista ministerium suum exorsus est, summos Pontifices fuisse dicit, a Scaligero ita quidem explicata sunt, quasi Annas non summus Pontifex, sed tantum Caiphæ summi Sacerdotis Sagan seu Vicarius aut Pro-Syncellus fuerit, ideoque Eusebius erraverit, qui Annam & Caiphæ eodem anno simul supremo Pontificatu functos fuisse scripsit: verum Basnagius Scaligerum potius errasse scribit, cum vox Ἀρχιερέων tantum summo Sacerdoti, vel etiam capitibus Familiarum Sacerdotalium, non autem Saganis com-

petat, neque Annas, si Sagan tantum fuerit, Caiaphæ a Luca præponi debuisset. Non minus erroris arguit *Seldenum* & *Baronium*, qui Annæ Pontificatum apud Lucam civilem dignitatem designare statuerunt, in quem errorem a Baronio inductus fuit etiam *Ligtfootus*, Annam propterea summum Sacerdotem a Luca vocatum existimans, quod & Sacerdos & Princeps Synedrii fuerit, quam sententiam tamen postea retractavit, cum neminem unquam ejus nominis Principem Synedrii fuisse perpendisset. Basnagii autem sententia est, Annam & Caiapham omnino simul Pontifices fuisse, sed ita, ut officium hoc per annorum vices alternaverint. Probat id ex Johanne, qui Caiapham eo anno, quo Christus passus est, Pontificem fuisse dicit, & ex Luca qui Act. IV, 6. anno Christi emortualem proxime excipiente, Annam supremum Pontificem fuisse dicit, eoque loco Caiaphæ nomini nullam dignitatem addit. Postremo loco etiam *Casaubonum* in Caiaphæ annis computandis errasse, & Josephi ea de re loca non accurate explicasse notat.

Baronium qui ex Act. VIII, 17. Confirmationis Sacramentum exsculpere conatur, prolixè confutat; quod argumentum etiam ex nostratibus celeberrimus *Kortholtus* in suis Disquisitionibus Anti-Baronianis egregie tractavit. Sed jam Basnagii ductum sequamur. Is antequam ad ipsum Confirmationis Sacramentum accedat, de ritu impositionis manuum multa disserit. Notat *Sanclium*, qui impositionis manuum hanc rationem esse innuit, ut significet, hominem illum, cui manus imponitur, non sui amplius juris esse, sed in alterius potestatem transire. Quod falsum esse Numæ Pompilii exemplo probat, qui in potestatem illius Auguris non venit, a quo ipsum dextra capiti imposita consecratum Livius retulit. Magis probat *Grotii* sententiam, qui manus impositionem Divinæ potentiae efficaciam designare scribit; sed illud in Grotio improbat, quod manus extensionem cum impositione confudit. Recenset deinde varias species impositionis manuum apud Judæos usitatæ, nempe *Χειροθεσίαν* in consecrandis victimis adhibitam, de qua varias Judæorum traditiones ex *Ligtfooto* memorat, item eam, quæ vel benedictionis vel sanationis causa adhibita fuit, nec omittendam censet impositionem manus, qua homines ad munus aliquod consecrati sunt. Quamvis enim *Ligtfootus* statuerit Apostolos, cum conse-

cran-

crandis Episcopis manum imposuerunt, ab usitato Judæorum more recessisse, cum Maimonides Judæorum Presbyteros sine manus impositione ordinatos tradiderit; persuadere tamen sibi non potest doctissimus Basnagius, quod Judæi Christi temporibus in ordinandis Presbyteris a paterna consuetudine deflexerint, cum Mosaico jure Levitis manus impositæ fuerint. Addit & illam *Χειροθεσίαν*, qua Josua a Mose consecratus est. Porro a Judæis ad Christianos transit, quatuor imprimis *Χειροθεσίαι* Christianæ genera recensens, quarum prima in ægris, quibus etiam energumenos accenset, altera in catechumenis, tertia in poenitentibus, & quarta denique in ordinandis usurpata fuit. Eam vero manuum impositionem, cujus ope Apostoli Spiritus Sancti munera Samaritanis aliisque erogarunt, nihil ordinarii habuisse censet, & quantum ea a Confirmationis Sacramento discrepet ostendit, cum neque Apostoli chrisma, aut signum crucis, aut alias Confirmationis ceremonias in illa manus impositione adhibuerint, neque in Confirmationis Sacramento manus imponatur. Irridet *Bellarminum*, qui in unctione frontis manuum impositionem querit, nec minus *Durandum*, qui inter mysteria alapæ confirmandis infligi solitæ & hoc refert, quod Apostolicam manuum impositionem representet; quod pari absurditate dici judicat, ac si quis Paulum eo tempore confirmatum dicat, quo summus Pontifex colaphum ejus ori impingi demandavit. Refutat & *Maldonatum* docentem, quod ecclesiæ ritus Confirmationis pro re nata mutandi libertas relicta fuerit, quo posito omnibus hæreticis Sacramentorum materiam & formam corrumpentibus fores latissime pandantur, & *Estium*, qui Lucam in describenda Samaritanorum Confirmatione, ex arcani disciplina, neque elementum neque verbum hujus Sacramenti prodere voluisse; quasi vero Evangelistæ in describendo Confirmationis Sacramento religiosiores & arcani tenaciores fuerint, quam in ritu baptismi & eucharistiæ describendo. Præterea non immerito dubitari posse existimat, an Apostoli pauperes, si chrisma illis conficiendum fuerit, balsamum, quod non sine ingenti pretio comparari potuit, tam copiosum habuerint, quantum omnibus baptizatis sufficere potuit? A Pontificiis ad *Pearsonium* aliosque Anglos Episcopales progreditur, & impositionem manuum Apostolicam, qua Spiritus S. Samaritanis col-

X

latus

latus est, cum hodierna Confirmatione, quæ inter Episcoporum prerogativas numeratur, nihil commune habere, partim ex Ministris manuum impositarum, partim ex effectu illius ceremoniæ concludit. Pearsonio asserenti, quod chrisma statim post Apostolorum tempora in Confirmatione seu simul cum manuum impositione adhibitum fuerit, opponit Justinum Martyrem, qui cum baptismi ceremonias ævo suo usitatas luculenter describit, nullam chrismatis mentionem injicit. Opponit Irenæum, qui dum Valentinianos opobalsamum in suo baptismo usurpasse refert, aperte indicat, ab ecclesiæ moribus illud institutum abhorruisse. Non igitur statim post Apostolorum tempora, sed tertio seculo ineunte chrisma & manuum impositionem in scenam prodixisse asserit, cum ante Tertullianum nulla istarum ceremoniarum mentio occurrat. Quæ cum ratione ordinis & modi in ecclesiis admodum variaverint, ex eo probat, quod ab Apostolis profectæ non fuerint. Notat autem easdem ceremonias baptismi partes fuisse, quod plurimis Patrum testimoniis confirmat. Oleum igitur & operam perdere Baronium concludit, cum pro Confirmatione varia dicta Patrum adducit, quæ de unctione baptismo conjuncta agunt. Verba *Prudentii: Cultor Dei memento, Te fontis & lavacri rorem subisse sanctum, et chrismate innovatum*, a *Cassandro* in hymnis ecclesiasticis ita exponi animadvertit, quod unctio chrismatis haut aliter fere baptismo, quam Corporis Dominici Sacramento Calix Sanguinis, conjuncta fuerit. In loco *Clementis Alexandrini* apud Eusebium, Baronium Christophorsoni versione deceptum fuisse ex *Valesio* observat, & perperam Baronium ex veterum monumentis Confirmationem suam derivare notat, cum hodierna Latinorum Confirmatio ab antiqua plurimum discrepet. De quæstione: an Confirmatio manusve impositio solis Episcopis reservata fuerit? Pontificios Doctores multum inter se digladiari, adductis variis eorum sententiis ostendit, & simul non eandem omnium ecclesiarum consuetudinem & praxin fuisse probat; & postquam etiam Presbyteris manuum impositionem olim concessam fuisse, ex *Clemente Alexandrino*, *Concilio Eliberino*, aliisque antiquitatis monumentis demonstravit, quibus de causis tandem in jus Præsulum Confirmatio cesserit, exponit, *Coronidis* loco de efficacia Confirmationis &

Chara-

Charactere, quem fictitium hoc Sacramentum imprimere dicitur, nonnulla differit.

Simonem Magum, cujus *Josephus* libr. 20. c. 5. meminit, eundem esse suspicatur cum eo, qui *Act. VIII, 9.* & sequ. memoratur. Etsi enim *Simon Josephi*, patria Cyprius fuerit, & ille, quem *Lucas* memorat, a *Justino* ex vico Samaritano, cui *Gitton* nomen fuit, oriundus perhibeatur, *Justinum* tamen in *Simonis* patria hallucinatum statuit. Neque enim *Stephani le Moyne* conjecturam probat, cui pro *Gitton* *Cittium* legere placuit, quasi *Simon Magus* non *Ἰσχυεύς*, sed a celebri Cypri oppido *Καρχυεύς* dici debeat; quæ conjectura *Justini* menti plane adversetur, siquidem expresse *Simonis* patriam in *Samaria* sitam addidit. Impostorem autem illum *Samaritanum*, quem cum asseclis suis a *Pilato* fusum & fugatum *Josephus* libr. 18. c. 5. Antiquitatum retulit, *Simonem Magum* fuisse, quæ *Baronii* conjectura est, a veri specie plane abesse, *Basnagius* observat. Non dissimulat etiam, suspectam sibi esse *Irenæi* aliorumque traditionem, referentium quod *Simon Magus* pro summo Numine se venditaverit. Confirmat suspicionem suam ex eo, quod *ἀνύστα* sint, quæ Patres primitivæ Ecclesiæ de *Simone* literis prodiderunt; ut cæteras ejus rationes taceamus. Fabulis accenset & illud, etsi ab *Augustino* traditum, quod suas & *Helena* imagines discipulis suis adorandas tradiderit, cum hoc imaginum cultu Judæorum & Samaritanorum animos plane a se abalienaturus fuisset, apud quos quantivis pretii videri volebat.

In historia Eunuchi *Candaces* a *Philippo* conversi notat errorem *Gregorii Nazianzeni*, qui *Candaces* Regina nomen ipsi Eunuchō tribuit. *Candacem* autem illam ab ea diversam judicat, quæ a *Strabone* libr. 7. *Æthiopibus* imperasse dicitur. Disquirat, cur *Lucas* non Regis sed Reginae meminerit, in cujus Eunuchō per *Philippi* ministerium converso oraculum *Esaia* c. LXVI, 19. impletum asserit, ubi per *Lud* *Æthiopiam* intelligi probat. Dissentit ab iis, qui Eunuchi hujus patriam in Arabia statuerint. Refutat *Baronium* scribentem, quod *Æthiopes* eadem pene cum *Judæis* in religione senserint, & a Christianis non multum discrepaverint; cum tamen foedissima idololatria & superstitione non secus ac *Ægyptii*, quibus ortum suum debuerunt, infecti fuerint, quod ex ipso *Strabone* pro-

X 2

bat,

bat, quem pro sua assertione statumina Baronijs allegavit. Ex mentione circumcissionis, quam ab Ægyptiis Æthiopes didicisse Baronijs refert, nata occasio, Basnagio digrediendi ad quæstionem, utrum circumcisio ab Ægyptiis ad Hebræos transferat? *Marshamo* & *Spencero* affirmantibus inter alia opponit, quod Moyses inter posteros Mizraim etiam Philistæos referat: si autem Ægyptii a primis gentis suæ incunabulis circumcisi sint, nullam idoneam causam adduci posse, cur hic ritus ab Ægyptiis ad Philistæos non descenderit, quos præputium retinuisse constat. Concludit igitur, post natos Philistæos demum Ægyptios circumcissionem usurpasse, eamque forte a Josepho Patriarcha didicisse. Ad Baronium reversus, absurdam ejus sententiam perstringit, qua statuit, Judæos, quod in Ægypto habitassent, ab Herodoto Æthiopes appellatos. In eo quoque Baronium reprehendit, quod omnes scriptores ecclesiasticos Eunuchum inter Profelytos numerasse dicat, ideoque Eusebium erroris arguat, qui Eunuchum illum religione Ethnicum fuisse statuit. Quod falsum esse Basnagius inde probat, quod præter Eusebium Nicephorus quoque & Chrysostomus Eunuchum pro Ethnico habuerint. Cum autem ex hac sententia sequi videatur, Philippum, non Petrum, ostium salutis gentibus referasse, quod tamen officium sibi divinitus mandatum Petrus celebravit, nodum hunc ita solvit Basnagius, ut Cornelium a Petro prius institutum, quam Eunuchum a Philippo baptizatum arbitretur, cum Lucæ insolitum non sit, aut temporum ordinem negligere, aut coherrentia distrahere. Spectant etiam ad Historiam Eunuchi a Philippo conversi, quæ ad Act. VIII, 26 de urbe Gaza differit, nec non de Scripturis ad Eunuchi exemplum legendis, quam in rem aurea Chrysostomi verba repetit, variaque exempla adducit, quibus manifestum reddidit, omnis generis homines lectioni Scripturarum incubuisse.

Traditionem de Tiberio Christi apothecis decernente, quam non Baronijs tantum, verum etiam Casaubonus, Pearsonius, Huetius alique clarissimi Viri ut veram amplectuntur, Basnagius falsam esse judicat. Nec ob stare ait, quod *Huetius* objecit, Tertullianum Senatui Populoque Romano hoc Tiberii factum obicere ausurum non fuisse, nisi ex publicis commentariis & iis maxime, quibus res sub Pilato gestæ continebantur, res illa omnibus perspecta & cognita fuisset. Respondet enim, etiam Justinum Martyrem in Apologia, quam An-

toni-

tonino Pio pro Christianis obtulit, statuam Simoni Mago positam memorasse, cum certum sit, Simonem Magum tali statua Romæ nunquam fuisse decoratum. Postea variis argumentis traditionem illam de Tiberio impugnat; qua occasione etiam de Pilati ad Tiberium literis & actis Pilati prolixè agit. Hæc ex Basnagii Observationibus ad A. C. 35. excerpere placuit. Nam ut ad reliquos annos progrediamur, rerum, de quibus tractat, varietas & copia nobis brevitate sectantibus minime permittit.

MICHAELIS ANGELI FARDELLÆ VNIVERSALIS
se usualis Mathematicæ Theoria. Tomus Primus.

Venetis apud Hieronymum Albritium, Anno 1691 intz Constat plagulis 22.

Recensuimus nuper, *Actorum* mense *Januario* pag. 40, primum Tomum Systematis Philosophici, quod Clarissimus *Fardella* publico adornat, *Dialecticam philosophicam*. Hanc jam excipit *Dialectica mathematica universalis*, Tomus primus Theoriæ, qua universalem usualem mathematicam traditurum se pollicetur *Autor*. Constat ea quatuor partibus, quarum præfens hæc, & *prima* operis, organon est, ad universalis quantitatis naturam aperiendam comparatum: in quo media quædam universalis, generalis matheseos fundamenta continentia, ad recte geometrizzando afferuntur; quoque adeo, tanquam modo & instrumento, ex cujuslibet quantitatis speciei genericis & communibus affectionibus detectis, ad mathematicarum propositionum expeditam resolutionem animus disponitur. *Altera*, *Dialectica geometrica*, specialia quædam & insigniora suppeditabit media, ad continuæ quantitatis seu extensionis naturam, proprietates linearum, planorum & solidorum intelligendam præparantia. Utriusque hujus dialecticæ usum & applicationem *tertia* præbebit, difficilioribus *Euclidis*, *Apollonii*, *Archimedis* & *Theodosii* propositionibus mira brevitate demonstratis; jactis insuper utriusque Trigonometriæ & practicæ Geometriæ fundamentis. *Quarta* denique, methodi totius fructus & coronamentum, palmaria Mechanicæ, Opticæ & Staticæ principia, quorum cognitio ad solidam experimentalem Philosophiam omnino requiritur, exponet.

X 3

Quod

Quod autem *primam* partem attinet, exordium ei *Autor* facit ab impedimentis, quibus amoliendis occupatum esse oportet animum, matheos cognitione feliciter imbuendum. Præter naturalem enim ingenii defectum, languidæ & torpescens phantasia, in qua confuse & perturbate rerum vestigia delineantur, quo laborantes inauspicato plane studiis applicantur mathematicis; Autori præcipue commemorantur, qui ab hominum incuria orti, solerti studio vitari possunt & corrigi: *Definitionum obscuritas, axiomatum per obscuros aut equivocos terminos expressio, legitima & scientifica methodi defectus*, quorum singulorum exempla ex *Elementis Euclideis* non una proferuntur; *affectata obscuritas, methodi difficultas* (cujus vitii rem analyticam recentiorum methodum, ab *Egidio Gottignies* merito rejectam esse *Noster* contendit) *principiorum insufficiens, ingenii fastus & ostentatio*.

His indicatis, *primo* Dialecticæ hujus *libro* universales praxes, quibusvis quantitibus communes, hoc est, vulgo sic dictæ computationum species, traduntur: quibus ratio præmittitur scribendi quantitatum dignitates, per literarum symbola, signorum item + & — significationes, tum ad mentem Algebraistarum communem, tum *Autoris*. Huic enim utrumque hoc signum est additionis, nullum vero subtractionis; ipsæque quantitates signo — affectæ, negativæ, non vero nihilo minores; adeoque subtractio additionis regulis perficitur: & hæc juxta scita *Logistica Gottigniana*; a quibus tamen circa multiplicationem in hoc discedit, quod regulam Algebraicam, — in — producit +, ex Algebrae communis principiis, quod Patri *Gottignies* impossibile visum, demonstrat. *Secundo* occupatur in calculo vulgaris arithmeticæ numerorum integrorum & fractionum: ubi se potissimum methodo *Matheos universalis Malebranchii* usum *Autor* affirmat.

Tertio libro proportionum doctrinam aggressus, eandem etiam summo plurimorum labore nondum ita correctam & explanatam contendit, ut ulteriori non indigeat emendatione: desideratque etiam post novissimos *Tacqueti*, *Gottignies*, *Presteti* (auctoris *novorum elementorum geometriæ* Gallicorum, nuperrime Parisiis auctius recursorum) & *Borelli* conatus, eam hujus argumenti perspicuitatem & evidentiam, quæ rigorosæ scientiæ competit, quam vero suis medi-

meditatis illi conciliare studet. Hoc ut consequatur, proportionem nihil aliud esse pronunciat, quam v. e. quantum A, comparatum ad quantum B ejusdem naturæ; ut videlicet hac ratione proportio non consistat in forma quadam abstracta similitudinis & relationis, sed ipsum sit concretum seu res, sed tamen ut ad alteram comparata. Huic fundamento deinde superstruit doctrinam de proportionibus, proportionalitatibus & progressionibus arithmeticis & geometricis, bonamque partem propositionum *Elementi Quinti Eucl.* demonstrat.

Quartus agit de compositione & resolutione quantitatum: quo loco priores *Elem. secundi* propositiones analytice demonstrantur, & radices quadratis cubicæque extractio juxta formulas *Gottignianas* docetur.

Ultimo libro, analyticum sive algebraicum artificium breviter expositurus, speciosam sive symbolicam Geometriam, a *Vieta* & *Cartesio* inventam aut restitutam, clave adhuc indigere conqueritur, quæ tot tenebrosa ænigmata, quæ continet, Matheos Studiosis solvantur: cum *Cartesiana* Geometriæ interpretes ita perturbate & ænigmatice scripserint, ut nesciat, obscuriorne habendus sit textus an commentarii. Commendat vero *Slussum*, *la Hire*, *Malebranchium* & *Sturmium*, qui præ cæteris analyticam artem facilem reddere studuerint. Enixe vero optat, ut quandoquidem a Celeberrimo *Leibnitio* acceperit, calculum analyticum, quomodo a recentioribus Algebraistis proponitur, ita imperfectum & limitatum esse, ut problematibus pluribus, quæ neque plana, neque solida, neque linearia, aut alterius omnino certi gradus sint, sed ad transcendentalium aliquam Geometriam spectant, solvendis impar sit, solertissimus hic & incomparabilis Geometra, quæ circa analysin feliciter excogitavit, posteritati consignare dignetur. Interea *Autor Analyses* rationem diversis propositionibus ita exponit, exemplisque subnexis illustrat, ut tyronibus viam pandat, qua ad penitiora Symbolicæ Matheos arcana penetrare deinceps valeant. Subsistit autem in æquationibus quadraticis sub latere affectis, earumque similibus, binarum altiorum quarumvis dignitatum, quarum denominatores sunt in ratione (juxta *Autorem* proportionem) dupla.

ordinatim ductis inter se concurrentibus formata, easq;

omnes tangente, ac de novo in ea re Ana-

lysis infinitorum usu.

Autore O. V. E.

Ordinatim applicatas vocare solent Geometrae rectas quotcunque inter se parallelas, quæ a curva ad rectam quandam (*directricem*) usque ducuntur, quæ cum ad directricem (tanquam *Axem*) sunt normales, solent vocari *Ordinate* *æκτ' ἑξοχῆν*. Desarguesius rem prolatavit, & sub Ordinatim applicatis etiam comprehendit rectas *convergentes* ad unum punctum commune, aut ab eo *divergentes*. Et sane parallelæ sub convergentibus aut divergentibus comprehendi possunt, fingendo punctum concursus infinite abhinc distare. Verum quia multis aliis modis fieri potest, ut infinitæ duci intelligantur lineæ secundum legem quandam communem, quæ tamen non sint parallelæ vel convergentes ad punctum omnibus commune, aut a puncto omnibus communi divergentes, ideo nos tales lineas generaliter vocabimus *Ordinatim ductas*, vel ordinatim (positione) datas. Exempli causa, si speculum aliquod, vel potius sectio ejus a plano per axem, cujuscunque figuræ positione data, radios Solares sive immediate, sive post aliam quandam reflexionem aut refractionem advenientes reflectat; isti radii reflexi erunt infinitæ lineæ rectæ ordinatim ductæ, & dato quovis puncto speculi (cæteris manentibus) dabitur radius reflexus ei *respondens*. Verum ego sub ordinatim ductis non tantum rectas, sed & curvas lineas qualescunque accipio, modo *lex* habeatur, secundum quam dato lineæ cujusdam data (tanquam *ordinatricis*) puncto, respondens ei puncto linea duci possit, quæ una erit ex ordinatim ducendis, seu ordinatim positione datis. *Ordine* enim percurrendo puncta ordinatricis (verbi gratia lineæ, cujus rotatione fit speculum paulo ante dictum, seu sectionis ejus per axem) ordine prodibunt lineæ illæ ordinatim data. Porro etsi eæ non concurrant omnes ad unum punctum commune, tamen regulariter duæ quævis tales lineæ *proximæ*, (id est *infinite* sive differentes, seu infinite parvam habentes distantiam) concurrunt inter se, punctumque con-

cursum

cursum est assignabile, & his concursibus ordinatim sumtis nova prodit *linea concursuum*, quæ est omnium concursuum inter proximas locus communis, habetque hoc egregium, quod omnes ordinatim ductas, quarum concursu formatur, tangit, quam proprietatem, cum meditantibus satis appareat, demonstrare hic non est opus. Talis est *linea evolutione generans*, ea enim omnes rectas ad curvam evolutione generatam perpendiculares tangit, ex Hugeni-ano invento. Tales sunt lineæ plures *coevolutione generantes*, quas Dn. D. T. excogitavit, & *quasi Foci* ab eodem introducti, cum concursus radorum non sunt in puncto, sed in ejus locum *Focus* est *linearis*, concursu saltem duarum proximarum quarumcunque formatum. Sed cum hæc non nisi a l rectas pertineant, sciendum est aliquid analogum & in curvis locum habere. Ita linea reflectens, quæ radios secundum quamcunque præscriptam legem a lucido, vel speculo aut lente (una pluribusve) datarum figurarum, venientes reddit iterum convergentes (divergentes aut parallelas) cujus constructionem in his Actis dedimus, formatur ex concursu infinitarum ellipsium (hyperbolarum aut parabolarum.) Et hinc quoque Methodus haberi poterat oblema illud prima fronte tam difficile solvendi: nam infinitæ illæ ellipses sunt ordinatim positione data, adeoque & linea concursuum data est, seu haberi potest. Et hæc Methodus ad multa alia præstanda aditum præbet, quæ alias vix videbantur esse in potestate. Quæ etiam causa est, cur viam hanc novam Geometris aperire voluerim. Res autem pendet a nostra *Analysi indivisibilium*, & calculus hujus Methodi tantum applicatio est nostri calculi differentialis. Nempe constituta semel æquatione locali (seu ad curvam lineam, unam ex ordinatim datis,) sed generali, (legem omnibus communem exhibente) hujus æquationis jam quæratæ æquatio differentialis, modo mox dicendo, & ope harum æquat. num habetur quæsitum. Et quidem cum linea alicujus curvæ ad punctum quodcunque in ea datum quæritur tangens, tunc etiam tantum opus est *æquationem ejus curvæ differentiare*, seu quærere æquationem, quæ sit differentialis ad æquationem curvæ localem, sed tunc *parametri* seu rectæ magnitudine *constantes*, lineæ constructionem, vel æquationis pro ipsa calculum ingredientem, quæ per *a, b, &c.* designari solent, censentur *unicæ* seu *indif-*

Y

feren-

ferentiabiles, quemadmodum & ipsa recta tangens, vel alia nonnulla *functiones* ab ea pendentes, verb. gr. perpendiculares ad tangentem ab axe ad curvam ducta. Verum tam *ordinata* quam *abscissa*, quas per x & y designari mos est (quas & *coordinatas* appellare soleo, cum una sit ordinata ad unum, altera ad alterum latus anguli, a duabus *condirectricibus* comprehensi) est *gemina* seu *differentiabilis*. Hic vero in nostro calculo praesenti cum non quaeritur tangens quaecunque unius curvae in quocunque ejus puncto, sed tangens unica infinitarum curvarum ordinatim ductarum, unicuique in suo puncto respondenti occurrens, adeoque cum quaeritur uni ex his curvis assumpta respondens punctum contactus, tunc contrarium evenit, & tam x quam y (vel alia functio ad punctum illud determinandum aequivalens) est *unica*; sed aliqua minimum parameter a vel b debet esse *gemina* seu *differentiabilis*, ea nimirum, qua variata etiam variantur curvae ordinatim datae. Et quidem, licet unius curvae plures possint esse rectae constantes seu parametri, (exempli causa ellipsis omnis, & hyperbolae pleraque habent duas, cum parabola & circulus habeant tantum unicam, tamen hic semper oportet ex datis eorundem tandem posse deduci, ut unica tamen supersit *constans* (in eadem curva) *variabilis* (pro diversis) alioqui modus ordinatim eas ducendi non satis est determinatus. Interim nihil impedit cum plures dantur aequationes determinantes, considerari plures parametros ut differentiabiles, cum etiam plures aequationes differentiales pro ipsis determinandis haberi possint. Et plerumque datur *constantissima* (una vel plures) seu parameter communis omnibus ordinatim ducendis; adeoque litera eam designans in calculo differentiali etiam manet indifferentiabilis. Hinc patet, eandem aequationem posse habere diversas aequationes differentiales, seu variis modis esse differentiabilem, prout postulat scopus inquisitionis. Imo fieri posse expertus sum, ut plures modi differentiandi eandem aequationem jungantur inter se. Haec omnia explicanda essent distinctius, atque exemplis illustranda, si institutiones quasdam nostrae *Analyses infinitorum* tradere vellemus; sed ea res nec hujus est loci, & nec temporis nostri. Et qui priora nostra intellexerint ac porro meditari volent, ad haec quoque non difficulter pertingent, & eo quidem jucundius, quod in partem inventionis venire sibi

sibi videbuntur. *Vocabulis* utor subinde *novis*, sed quae ipse contextus explicat, neque ego in verbis facile novare soleo, nisi cum evidens est fructus, non tantum ad brachylogiam, (alioqui enim vix licuisset haec sine multiplici calculo tradere) sed & ad quandam, ut ita dicam, admonitionem atque excitationem mentis, atque universalia animo concipienda.

*HISTOIRE ABREGE'E DE LA NAISSANCE
ce est du progres du Quakerisme, avec celle
de ses dogmes.*

i. e.

Breviarium historiae de ortu & progressu
Quackerismi, & dogmatum ejus.

Coloniae 1692. in 12. plag. 9.

Utor anonymus in praefatio, libellum hunc legentibus placitum esse sperat, tum ob novitatem, quia huc usque historia de secta Quackerorum edita non sit, tum quod comperta traditurus sit, diu quippe in Anglia & Londini potissimum commoratus. Summe vero justum & necessarium esse monet, execrandos illos impostores, eorumque impietatem immanissimam, qua falso religionis Christianae obtentu, totam veritatem Evangelicam destructum eant, recte nosse. Queritur de autore libelli, qui titulum habet *Protestantis Pacifici*, in quo dogmata Quackerorum recenseantur, sed emollita & fucata, ut satis appareat, scriptorem illis addictum, aut ab iis deceptum esse. Detestatur imprimis stultam hominum illorum insolentiam, qui nemini mortalium, quantacunque dignitatis, honorem verbo aut gestu exhibeant, cum tamen domi a famulis suis omnem cultum exigant. Taxat quoque *Commentarium Philosophicum*, aliosque tractatus *Socini* & *Spinozae* veneno infectos, ea fere severitate, qua *D. Jurinus* in eosdem invehi solet, hujusque exemplo officium Principum & Magistratum ad coercendas haereses implorat, non quidem ut ferro & igne sevant, aut articulorum fidei numerum ultra modum extendant, & sic Pontificiorum imitatione tyrannidem in conscientias exercent; sed ut ea doceri jubeant, quae ad salutem simpliciter necessaria, &

Y 2

Chri-

Christianis omnibus semper credita sunt. Dictum inde *Luc. XIV. 23. Compelle intrare*, & quæ *Matth. XXII. 11.* & seqq. de homine, qui veste nuptiali carebat, leguntur, ita explicat, ut minime concedat, Christum mandasse, ut fuste & gladiis homines in Ecclesiam compellantur; ejectionem vero hospitis indigni non de supplicio, sed de excommunicatione interpretatur. Historiam vero hanc suam pro Apologia veritatis Christianæ habet, cum maleferi isti nihil aliud intendant agantque, quam ut Jesum Christum, Deum & hominem, ejusque beneficia & redemptionem ex animis hominum evellant, fidemque in alium, nescio quem, mysticum & chimericum, cum veri Christianismi omnimoda & diabolica eversione substituant. Jam historiæ ipsius contenta referemus.

Cap. I.

Inter Anglos haut paucos esse, qui ad melancholiam & entusiasmum naturali quadam inclinatione propendeant, contemplatione plurimarum sectarum in regno illo abundantium certum esse putat Autor; quapropter etiam fatuorum & ex desperatione sibi ipsis manus inferentium numerum insignem ibidem esse dicit. *Georgium Fox* sive *Vulpem* nominat, ex infima plebe ortum & adhuc superstitem, qui sectæ initium fecerit. Hic, ut refert, cum stupido & vili ingenio esset, porcis ruri pascendis operam locavit; dein sub dominatu *Cromwelli*, licentia omnibus sectis indulta abusus, ex subulco propheta factus, per agros & vicos vagari, & obvios, qui ei auscultabant, monere de instantibus pœnis divinis, & ad emendationem atque abnegationem sui ipsius & quietem mentis cohortari cœpit, internum Dei lumen promittens. His artibus, tum specie quadam & robore corporis, viduam judicis cujusdam non deformem & præterea opulentam ad matrimonium secum ineundum permovit, simulataque per suspiria & tremores singulari & religiosa pietate, fufis etiam preculis, quas vocant, jaculatoriis, inclaruit, confluxumque hominum vagabundorum ad se concitavit, Mahometis propemodum exemplo, nisi quod armis uti intempestivum habebat; quanquam animum ei non magis ac illi defuisse judicat Autor, eundemque *Pennio* Londinensi, *Barclajo* Edinburgensi, & *Furlio* Roterodamensi imputat. *Foxum* autem, ut ut stupidum & agrestem, ad excogitandam propagandamque absurdissimam sectam non minus quam Mahometem indolem habuisse, ab exper-

rien-

rientia compertum fuit. Non possumus hic præterire magnam Autoris proterviam, qua hic, & infra *cap. VI.* doctrinam Ecclesiarum Augustanæ Confessionis cum insanis Mahometis deliriis, & fanaticis Barclaji erroribus comparare non erubescit, contraque manifestam veritatem, *Ubiquitariis*, quos vocat, exprobrat, quod corpus Christi substantia exuant, & in cœli atque terrarum spatia dissipent: sed elenchi meritam severitatem aliis relinquimus. Adminicula porro novæ sectæ hæc enumerat: *Primo* magnæ pietatis affectionem; *Secundo* tadium rixarum inter Episcopales & Presbyterianos, totque alias Anglorum sectas, quibus occurrebant Quakeri, omnia ad primum & simplicem, ut jactabant, Christianismum revocantes; *Tertio* libertatem prophetandi ex præfensa illuminatione divina; *Quarto* illecebras famæ, qua homines illi veluti cælo demissi celebrabantur, & inde alios omnes despiciebant, & ut pares aut inferiores, omnia omni honoris significatione, tractabant; *Quinto* denique licentiam publice docendi & vaticinandi, sceminis promiscue delatam, quæ eam tam avide arripuerint, ut unius viri lococentum prophetissæ exurgerent. Narrat inde, ut sceminæ catus, præter illos, quos cum viris communiter adeunt, nec illis lubenter ferentibus, separatos habeant, & inter alia de nuptiis veluti jus dicant. Hinc nulli uxorem obtingere, nisi ex muliebris illius synedrii arbitrio, ex fanaticis principiis desinentis. Memorat, ab aliquot annis dissidia inter Quackeros enata fuisse, ita ut qui septentrionalem Angliæ partem incolunt, inspirationes fere derideant; eosdem tamen ideo Londinensibus exosos esse, & veluti pro hæreticis & excommunicatis haberi: hos enim, quemadmodum Pontificii in traditionibus, omnem autoritatis vim in inspirationibus ponere ait, ex quibus, quæcunque placent, in sacris aliisque negotiis decernere se posse jactent. Explicat postea Sacramentum sive Pascha Quackeorum, reconditum nempe & summum illorum mysterium, quo totam Jesu Christi historiam in meram transformant allegoriam & sensum mysticum. Hanc impietatem a sectatoribus *Henrici Nicolai* Amstelodamensis, *Foxo* instillatam esse. Ille enim in Belgio sectam collegit, quam *familiam sancti amoris* nominabat, de Christo in speciem aliquid docens, per quem tamen nihil aliud, nisi lumen hominis internum, id est, animam, ingenium & rationem intelligebat.

Y 3

Cap. II.

Cap. III.

Cap. IV.

Cap. V.

Cap. VI.

Cap. VII.

Cap. IIX.

Cap. IX.

Cap. X.

bat. Sequebatur inde, cognitionem literalem actorum Christi nemini necessariam esse, sed sufficere Spiritum Christi, quem veluti medullam, rejecto cortice, id est doctrina Scripturarum, teneant qui amorem Christi imitentur. Hoc Quackeri sagaciores manducationem Paschalem vocant; reliqua omnia ut carnalia & cum Christo sepelienda averfantur. Ex fonte hoc inquinatissimo alia perversissima fluunt dogmata, quæ in concionibus & libris spargunt, quasi mors, sepultura & resurrectio Christi, non nisi emblemata & figuræ sint officii ab hominibus præstandi. Putat tamen Autor, hæc non tam a simplicioribus majorique cœtuum parte, quam a subtilioribus sectæ Doctoribus capi & proferri, imprimis a *Barclajo*. Post palmarium hoc Quackerismi acroama, alterum notat, quod mysterium Trinitatis destruant, & terminos *Essentie* & *Personæ*, ut barbaros & falsos rejiciant, Christi etiam incarnationem non nisi de dono Spiritus sancti, quo Pater cœlestis illum repleverit, interpretantur, cujus & ipsi compotes & totidem Christi fieri queant. Hinc Socinianos, Arianos & maxime Sabellianos a Quackeris plurimum æstimari, *Pennium* speciatim Sabellii dogma sequi, idque regnante in Anglia Carolo II. edito libro defendisse, eo vero nomine in vincula conjectum, non nisi revocatis, quæ scripserat, dimissum fuisse. Alia impietas illis tribuitur, quod etsi fide in Christum salvari se dicant, pro objecto tamen fidei minime habeant mortem & satisfactionem Christi, sed saltem ad allegoriam & mysticum sensum, de quo supra diximus, respiciant. Evidens etiam est, & ex inspiratione, quam pro principio venditant, consequitur, nullam aut exiguam ab illis haberi auctoritatem Scripturæ, non majorem nempe, quam Anabaptistæ & Suenckfeldiani illi assignant, cum singuli ex eodem Spiritu loqui aut scribere se gloriantur, quo Prophetæ & Apostoli. Licet vero causari soleant, inspirationibus illis tantum fidem a se haberi, quæ cum ratione & Scriptura sacra congruant, facile tamen cavillationes inveniunt, per quas congruentiam qualemcunque effingant. Tanto vero deterior est hæc de inspirationibus jactantia, quia nisi hæc ex illorum phantasia præcedat & adsit, a precibus & exhortationibus prorsus abstinere, & absque ulla oratione diem incipiunt & finiunt, cibumque sumunt. Sic Atheismo & illusionibus ostium panditur, & Satanæ suggestiones pro divinis, quia harum motum &

seq.

Cap. XI.

Cap. XII.

Cap. XIII.
& XIV.

Cap. XV.

Cap. XVI.

sensum mens humana non semper percipit, irrepunt. De tremore, quo corpus concutitur, fracta voce loquuntur, frequenter suspirant, aliquando etiam subito exclamant aut plorant, sic censet Autor: quædam ex temperamento & phantasiæ intensione, plurima affectate & ex imitatione fieri; Diaboli etiam fraudes accedere. Notat tamen, desinere jam fere tremendi morem. Examinat deinde dicta Scripturæ, quibus prædictum esse tremorem contendunt, inepte de corpore interpretantes, quæ ad animi affectus & timorem Dei referri debent: vane etiam ait prætendi, ac si reverentia sacræ Scripturæ contremiscant, cum qua tamen quilibet ex plebe ob inspirationes æqualem habeat auctoritatem. Citat hic pessimam dicti, *scrutamini Scripturas*, depravationem ex Cathéchismo Quackerorum: ajunt enim, non *imperative* sed *indicative* loqui Christum, ut innuat, Judæos in Scripturis Christum quærere, idque frustra facere. Acerrime & plurimis persequitur Quackerorum profanitatem, quod Sacramenta Baptismi & Cœnæ exterminaverint, negentque eo fine a Christo instituta esse, ut in Ecclesia continerentur, in qua rejectis omnibus externis, Spiritus tantum & veritas locum habere debeant. Refutat nominatim *Barclajum* ex Socini sophismatibus Sacramenta impugnantem, & ea cum aliis factis institutisque Christi & Apostolorum, quæ pro libertate Christiana mutari & omitti potuerunt, confundentem, verbi gratia, cum lotionem pedum, abstinentia a sanguine & suffocato, & unctione ægrotorum. Hic vero Autor periculose differit de miraculis, quæ hodie non ideo cessare opinatur, ut Theologi orthodoxi judicant, quia confirmata jam veritate Evangelica, opus illis non sit, sed quod veri desint Christiani, qui fidem illam miraculorum omnibus, ut putat, a Christo promissam sectentur & impetrent. Meliora sunt, quæ pro ceremoniis sacris contra *Barclajum* disputat, urgentem, quod illæ omnes post effusionem Spiritus Sancti in festo Pentecostes abolitæ sint, & ad exemplum *Ezechie* regis æneum serpentem confringentis, vitari debeant. Cum vero ita sentiant, mirum est, quod, teste autore, Pontificios ab idololatria excusent, dum Sacramentum adorant, imo Ecclesiam Romanam (forte quod visiones, & mysticas interpretationes & opiniones probet) aliis præferant. Memorat hic dictum *Pennii*, qui interrogatus a *Jacobo II* Rege, quæ inter Romanam & Quackerorum religionem differ-

differentia esset, responderit, non aliam, quam inter pileum Regis & suum, quod ille gemmis & plumis decoratus sit, hic omni ornata
 Cap. XVII. careat. Examinat post hæc & rejicit quorundam ex Quackeris opinionem, qui Christum in ultima coena corpus & sanguinem revera & naturaliter discipulis manducandum dedisse statuunt, in substantia nempe non crassa sed subtiliori: explodit quoque illos & nominatim *Poiretum*, qui corpus & sanguinem Christi valida & firma fide eorum, qui transubstantiationem sibi persuadent, ex coelo deduci censent, quia omnia possibilia sint credenti. Continuat hanc disputationem adversus eundem autorem, qui huic argumento conciliationem cum Pontificiis superstruit: ostendit tamen, aliam plane illum realitatem sive præsentiam proponere, quam Pontificios, quorum doctrinam ex Thoma & Scoro allegat & refutat, operose id agens, ut omnem præsentiam realem omnemque manducationem,
 Cap. XIX. præter mere spiritualem, removeat. Speciatim exagitat commentum celebris inter Quackeros doctoris *Georgii Keits*, qui ex unionem, qualis inter magistrum & discipulos est, præsentiam asserat. Veram denique & hucusque incognitam causam, cur Sacramentum Eucharistiæ Quackeri omiserint, Sacerdotibus Romanis in Anglia, ut notum est, occulte versantibus tribuit, & ex testimonio illustis cujusdam viri (*Robertum Boyleum* innuens) refert, cum Cromwellus rigida jurisjurandi formula sacerdotes illos detegere & constringere vellet, illos pro solita & permissa sibi simulatione Quackeris accessisse, & mane quidem sacra Missatica secreto celebrasse, postea vero in coetibus Quackerorum publice concionatos esse, & his omissionem sacræ coenæ, cui ipsi, si Protestantium ritu haberetur, adesse non poterant, ut minime necessaria, persuasisse. Propterea magnam inter Pontificios & Quackeros in Anglia familiaritatem & veluti sympathiam esse, ut mutuo sese tolerent & absque difficultate recipiant, cum *Quackerismus* non nisi *Quietismi* subtilioris species sit. Ipse Jacobus II Rex testatus esse dicitur, malle se Quackeris, quam ulli alii Protestantium Sectæ accedere. Utriusque certe consensum in hoc elucere contendit *Autor*, quod Quackeri non minus ac Jesuitæ in Protestantium Ecclesiam atrocissimis convitiis grassentur; imo illi inter primos fuerint, qui visiones Apocalypticas de Protestantibus explicaverint, ita ut horum coetum Babylonem esse dicti-

dictitent, quidam etiam adeo protervi sint, ut bina bestia cap. XIII. v. II. memorata cornua de Lutheranism & Zuinglianismo interpretentur; quanquam & alii majori cum blasphemia Vetus & Novum Testamentum per ea intelligant. Addit, *Pennium* a multis pro Jesuita haberi, & in aula regia ut talem in carcerem aliquando ductum esse, accusatum, quod & Missam celebret, & in Quackerorum conventibus concionetur. Allegat etiam alium inter Quackeros celebrem, qui dixerit, si *Innocentius XI.* Pontifex impeditus non fuisset, aut diutius vixisset, futurum fuisse, ut aliam plane reformationem, Lutherana & Zuingliana longe meliorem procuraret, ex *Molinossi* consilio; quem & omnes scriptores mysticos, veteres novosque ex Pontificiis, Quackeri in maximo habeant pretio. Interim non tacet, ab Anglis in genere Quackerismum pro sentina omnium hæresium & receptaculo pravorum & inquietorum ingeniorum, nec pro secta Christiana, sed potius pro factione Christianismo opposita haberi, quæ tolerantia prorsus indigna sit. Refert quoque, Quackeros Jacobo II. in regnum succedente publica lætitiæ signa dedisse, Guilielmo erecto autem ad thronum extreme fuisse consternatos, quod ab illo ex causis supra indicatis omnem favorem, ab hoc vero, utpote religioni Reformatae addicto, nil nisi rigorem expectarent. Licet itaque pecunia aditum in aula quæsierint, deliberatum tamen diu in primo sub hoc Rege Parlamento fuisse, an non ex regno proscribendi essent, eoque insignes viros ex proceribus inclinasse; tolerantiam vero eorum hac conditione decretam fuisse, si subscriptis, quæ illis propositæ fuerunt, formulis, profiterentur, credere se in unum Deum Patrem, & in Jesum Christum, filium ejus, verum Deum & hominem, & quod Scriptura sacra sint divine, & a viris a Deo inspiratis ad nos profecta, unde & regula fidei & morum esse debeant. His licet per procuratorem suum apud Parlamentum *Benjaminum Furlium* multa regessissent, tandem sese submisisse; verendum tamen esse, ne promissa illa per cavillos malignasque interpretationes enervent. Ex hoc Parlamenti decreto hanc utilitatem sperat *Autor*, ut posthac non ausuri sint Quackeri contra religionem Christianam, ut consueverant, publice declamare, utque simpliciores periculum sectæ, cujus arcana nondum penetraverant, respicere, & ad verum Christianismum sese convertere incipiant.

Cap. XXI.

Consi-

Considerat hac occasione, cur eo modo, quo Quackeri tolerantiam & exercitium suæ sectæ impetrarunt, non etiam Romano-Catholici in Anglia tractentur. Statuit autem, veram & unicam causam esse, quod Pontificiam potestatem, ejusque summum in omnes Reges imperium, & jus absolvendi a juramentis agnoscant. Huic igitur persuasioni si unanimiter & sincere renuncient, non dubitat, quin eandem tolerantiam sint impetraturi; maxime, si Religiosos ejusque ordinis removeant, & non nisi Sacerdotibus, quos vocant, secularibus & suæ nationis utantur. Multus inde est, ut pro facilius obtinenda tolerantia illa, ostendat idololatriam Pontificiis ob adorationem in Sacramento imputandam non esse, illorumque sententiam, quantum potest, æquissime, longeque mitius, quam Lutheranorum, de quibus in præcedentibus, ut diximus, acerbissime judicavit, interpretatur. Fatetur quidem, ab Ecclesia Anglicana Misfam & adorationem illi annexam pro idololatria haberi, sed nemini, ut idem sentiat, vi obtrudi. Deinde juramentum, quod *Test* vocant, in quo itidem adoratio ista idololatrica vocatur, tantum a Magnatibus & Parlamenti Assessoribus exigi, neque ceteris ex populo injungi, aut jure injungi posse. In his quædam sunt, quæ censuram apud multos incurrunt. Epilogi loco epistolam *Barclaji* ad Legatum quendam producit, anno 1676. d. 24. Nov. scriptam, illique a *Furlio* exhibitam & postmodum typis vulgatam. Ex hac constare ait, Quackerismum, si mitissime de eo judicetur, *Deismum*, imo accuratius expendentibus merum *Atheismum* habendum esse. Statuit enim Barclajus, etsi utilia esse possint, quæ de Christo revelata sunt, vel etiam *per consequentiam* iis, qui revelationes agnoscunt, necessaria; absolute tamen sive *a priori* necessaria creditu minime esse, ne id quidem, ut credatur unum esse Deum & mundum creasse; unde sequitur, omnes homines ex lumine rationis suæ, quod illi Christum vocant, salvari. Concludit igitur, nihil abominabilius Quackeriorum secta esse, aut ab ipso Diabolo in perniciem Christianismi excogitari posse. Deum tamen precatur, ut quoniam de obstinatis in errore suo nulla fere spes superfit, simpliciores saltem ad agnoscendum animæ periculum, & ad fidem in Christum pro nobis mortuum, ut unicum salutis asylum movere velit.

Cap. XXII.

COVRS

i. c.

Systema generale Philosophiæ secundum principia Cartesii: Autore Petro Sylvano Regis. Tomi III.

Amstel. 1691, in 4.

DE primo Operis hujus Tomo in Actis proximi mensis *Martii* pag. 135. & seqq. diximus. Nunc reliquos duos perlustrabimus. *SECUNDUM* incipit liber tertius Physicæ, quo postquam obvia passim quædam de rebus cœlestibus Autor doctissimus tradidisset, transit libro 4. ad Terram, quam docet ob massam, quæ pro ratione voluminis minus materiæ propriæ, adeoque & minus motus habet, contrudi versus centrum; & interiorem esse elementarem ac minus mutabilem; exteriorem vero facilius a subtili materia agitari. Ubi ex poris terræ interioris variis varia fluida deducit. Nam materiam subtilem in poris terræ quodammodo figi. Hos poros dividit in quatuor genera; esse enim undulatos, rectos (quorum superficies cava vel polita sit vel aspera) ramosos (seu ex pluribus communicantibus compositos) denique helicales. Materiam, quæ figitur in poris undulatis esse aquam, cujus proinde partes (essentiales, ut Autor vocat) assimilentur exiguis chordis seu funiculis. Exeuntem ex poro materiam in eo fixam statim comprimi a secundo elemento, nec ita facile rursus dissipari. Fixam autem partem non assimilari toti poro (quippe nimis sæpe longo) sed parti ejus arctiori. In ramosis poris fieri aërem; esse autem ejus ramos facile plicatiles ob tenuitatem, & ob interlabentem materiam subtilem: sed & elasticos esse, quia si flectantur rami, eorum pori ab una parte fiant justo ampliores, ab altera justo arctiores; unde quantum ab una parte intrat, ab altera non ita facile exit. Id non ita fieri in aqua, cujus & pori sint ampliores, & spatium magis repletum. Ea occasione explicat constructionem sclopeti pneumatici. Materiam ramosam, sed magis crassam, minusque ramosam quam aër, constantem tamen ex partibus satis parvis, ut a materia subtili agitari possint, constituit oleum & sulphura. In poris rectis *Autori* fiunt sales, acres in poris intus asperis, acidi in politis. Liquidum vocat, quod per se in omnes partes intestino motu cietur, (talís est materia subtilis;) liquo-

p. 135.

p. 126.

Z 2

- liquorem vero vocat corpus, quod ita movetur a liquido interfluente, ut aquam, oleum, aërem, & liquores compositos ex his pariter, & sale terraque admistis; ex quibus speciminis causa examinat
- p. 138.
- p. 140.
- vinum, & postea agit de æquilibrio liquorum. Si in vas plenum uno tubulo pollicari apertum embolum per tubulum adigas pondere libræ imposito, pars unaquæque vasis, quæ & ipsa sit latitudinis pollicaris, vim libræ patietur, & reliqua proportionem magnitudinis (quod apparet, si in ea parte, quæ vim patitur, alium embolum fingamus, cum tali pondere expulsionem impediens.) Vide pag. 144. De liquorum motu, atque inde ducto ascensu liquorum in tubis arctis super libellam, *Autor* (post *Robaltum* ejus observationis inventorem)
156. seqq.
- quædam habet non spernenda, quibus & filtrationes illustrantur. De metallis dubitat, an sint composita ex sulphuribus & salibus,
- p. 184.
- an immediate ex materia subtili in terræ poris fixa: putat autem esse corpora dura, quorum partes integrantes sint longæ & ramosæ, & pro harum varia magnitudine aut subtilitate varia fieri metalla. At-
- p. 196.
- que hinc utcumque deducere conatur singulorum metallorum proprietates. Hydrargyrum componit ex partibus integrantibus rotundis, politis, & perforatis magno numero pororum soli materiæ subtili perviorum, præter poros, quos ipsæ partes integrantes relinquunt inter se; esseque liquorem non pinguem, sed macrum, quia in guttas coit; humectare metalla potius quam vitrum & alia, quia ob partium figuras multus aër inter ipsum & id, quod tangit, interlabatur. Mineralium partes esse breviores & minus ramosas, quam metallorum. Dividit ea in sales compositos, sulphura composita, lapides. Sal commune constare ait ex partibus longis, rectis, cylindricis, acuminatis, rigidis. Et obiter narrat, quomodo accolæ ostii Rhodani aquam fluvii dulcem terris arenosis sale marino imprægnatis immittentes, muriam inde obtineant aqua marina longe salsiorem, ac deinde (ut ad littora oceani) ope Solis & aëris evaporandam. Partes salis petrae magis conicas esse, cæteroqui partibus salis communis similes. Quod si corpuscula valde sint breviora & rami fragiles, putat *Autor* esse partes integrantes lapidum. Grana argillæ minora esse & arctius jungi, quam arenæ. Ex partibus sabuli ita conjunctis, ut pori maneant recti, fieri crystallum & adamantem; ex ipsis sabuli jam formati granis coementatis lapides arenosos (le Grez.)

Exigu-

Exiguos ramos partium lapidis calcarii esse magis acutos & secantes, quam partium lapidis, ex quo fit gypsum. Marmora fieri ex argilla cujus pori impleri sulphuribus. Deinde satis diffuse de Magnete (cujus materiam derivat ex poris helicalibus) tractat, omnia fere ad *Cartesii* mentem exponens (nisi quod mavult materiam magneticam in poris terræ formare, quam accersere ex vortice Solis.) Addit, si metallum frangas, superficiem abruptam magis dentatam videri, mineralis fracti magis planam, quod in corporibus flexibilioribus partes mutuo altera in alterius poros suis prominentiis ingrediantur. Agit deinde de qualitatibus durorum & mollium vel liquidorum communibus, ut calore, flamma, frigore, acido & alcali, aquis fortibus, fermentationibus, vitro ejusque lacrymis, & nonnullis Chymicorum observatis, quæ jam *Emericus* ex philosophia corpusculari utcumque explicare tentaverat.

Libro quinto agit de Meteoris, et pag. 358. disputat contra *Perraltum* autorem libri de fontium origine, & *Mariottum*, ex solis fluvii aquas fontium deducentes. Putat enim, aquam pluviam non admodum in terram penetrare, & ex canales allegantibus quaerit, quis eos viderit; non quaesiturus, si a metallorum fossoribus cognovisset, aquam pluviam intra paucos dies ad aliquot centenorum passuum profunditatem in terram penetrare. Nostro *Autori* credibilius videtur, fontes nasci ex aqua marina sub montium radicibus existente atque inde in vapores elevata. Et p. 385. disputat contra *Mariottum*, qui Tr. de motu aquarum (p. 50.) observasse sibi visus est, novam Lunam inclinare ad ventum septentrionalem, intra dies tres vel quatuor versus orientem, inde ad austrum, occidentemque deflexum, & cum nova Luna ad septentrionem reversum; dum scilicet Luna tendens ad apogeeum, aërem nonnihil attrahat, inter tropicos, unde alius aër a partibus polaribus affluat; & hunc ventum orientali junctum, qui ex motu terræ oritur, efficere ventum inter orientalem & septentrionalem medium, in medio zonæ temperatæ septentrionalis. Deinde explicat & illustrat, quæ *Edmundus Hallejus* de causis motus ventorum dedit. De maris fluxu & refluxu agens, tradit ex observatis *Coubardi* Professoris Hydrographiæ Regii in oppido Brest, maximum fluxum fieri biduo aut triduo a plena vel nova Luna, & plerumque biduo, ni venti obstant. Idem

- in portu *S. Malo* observavit *Mauvaison* Mathematicus: idemque fere in aliis Oceani Europæi locis notari, Autor ait, sed fluxum maximum
- p. 449. magis esse tardum & magnum quo locus est septentrionalior. Agit & de columnis, & cognata illis specie nubium aquam elevantium, quas Galli Trombas vocant; & citat librum *anonymi* inscriptum;
- p. 451. *Conjectures physiques sur quelques colonnes de nue*, quem ait exacte rem explicuisse, ex historia duorum ejusmodi meteororum, quorum unum visum Remis Augusto A. 1680, alterum in Provincia Brensi Aug. A. 1687.

- Libro sexto tractatur de Plantis. Ex *Malpighii*, *Grewii*, aliorumque eruditorum nostri temporis cogitationibus quædam generalia exhibet, sed paucis; unde liber sextus physicæ brevissimus est, a pag. 467, usque ad 502. Septimus librorum agit de Animalibus. Rem Mechanicam animalium illustrare *Borellus* & *Perraultus*. De Anima bestiarum ita judicat in præfat. lib. 7: si quis statuatur, esse in bestiis animam a corpore distinctam & separabilem, fatemur libenter, contrarium a nobis ostendi non posse, quin potius conjecturas innumeras huic sententiæ favere, quam nos maxime rationi consentaneam judicarem, nisi fides obstare videretur. Statuit autem primam plantam, & prima ejusque speciei animalium paria a DEO ipso esse producta. In natura cerebri & nervorum explicanda, post *Willisum*, *Vicussenii* Neurologiæ autoris novissimi observatis crebro utitur. Lienem ait melius nosci cœpisse post *Malpighii* observationes. Et p. 539. ait, se fibras cordis tanquam musculi explicaturum, non tantum ex iis, quæ a *Stenonio* & *Lowero* publice, sed & quæ sibi ab egregiis Anatomicis sint demonstrata. In primis ex *Stenonio*, *Perraulto*, *Borello* motum musculorum illustrat; & ex *Swammerdamio* & *Baylio* respirationem. Et ex *Blancardo* (*Anatom.* Ref. p. 206.) observat, diaphragma esse musculum duplicem. Opinionem novissimam circa generationem animalium (observationibus *Leeuwenhoekii* innixam, qui semina reperit plena animalculorum) judicat non spernendam, ac refert *Hartsoekerum* (Batavum) jam 17 aut 18 abhinc annis tale quid statuisse, & ad *Malebranchium* perscripisse; quin & se vidisse tractatum manuscriptum in eandem sententiam ab *Hombergio* Germano (qui & laudatur Tom. 3, p. 322.) compositum, quo reddatur ita probabilis, ut non
- p. 632. sentaneam judicarem, nisi fides obstare videretur. Statuit autem primam plantam, & prima ejusque speciei animalium paria a DEO ipso esse producta. In natura cerebri & nervorum explicanda, post *Willisum*, *Vicussenii* Neurologiæ autoris novissimi observatis crebro utitur. Lienem ait melius nosci cœpisse post *Malpighii* observationes. Et p. 539. ait, se fibras cordis tanquam musculi explicaturum, non tantum ex iis, quæ a *Stenonio* & *Lowero* publice, sed & quæ sibi ab egregiis Anatomicis sint demonstrata. In primis ex *Stenonio*, *Perraulto*, *Borello* motum musculorum illustrat; & ex *Swammerdamio* & *Baylio* respirationem. Et ex *Blancardo* (*Anatom.* Ref. p. 206.) observat, diaphragma esse musculum duplicem. Opinionem novissimam circa generationem animalium (observationibus *Leeuwenhoekii* innixam, qui semina reperit plena animalculorum) judicat non spernendam, ac refert *Hartsoekerum* (Batavum) jam 17 aut 18 abhinc annis tale quid statuisse, & ad *Malebranchium* perscripisse; quin & se vidisse tractatum manuscriptum in eandem sententiam ab *Hombergio* Germano (qui & laudatur Tom. 3, p. 322.) compositum, quo reddatur ita probabilis, ut non
- p. 642. animalculorum) judicat non spernendam, ac refert *Hartsoekerum* (Batavum) jam 17 aut 18 abhinc annis tale quid statuisse, & ad *Malebranchium* perscripisse; quin & se vidisse tractatum manuscriptum in eandem sententiam ab *Hombergio* Germano (qui & laudatur Tom. 3, p. 322.) compositum, quo reddatur ita probabilis, ut non

non nisi ob novitatem mira aut extraordinaria nobis amplius videri possit. Cæterum Germina inde ab initio Mundi formata cum quibusdam doctis viris arbitratur: adde Tomi tertii pag. 19, 20. & 27.

Libri VIII Physicæ incipit TOMUM TERTIUM, ubi agere se proficitur de Homine, multa tamen & reliquis animalibus communia tractat. In præfatione, eorum sententiam probat, qui putant Animam non producere motus corporis, sed tantum dirigere; neque illos quidem omnes, sed tantum liberos. Atque inter conditiones unionis animæ & corporis hanc quoque ponit, ut ex motu corpori conveniente sequatur in anima voluptas, ex contrario dolor; item, ut abundantia spirituum faciat in anima benignitatem, robur audaciam, celeritas diligentiam. De Febribus agens citat *Minoti* tractatum de natura & causis febrium, qui febrem p. 40. definit fermentationem extraordinariam in sanguine excitatam, ob materiam admistam, in quam principia sanguinis activa, seu partes spirituosæ agunt, ut eam reliquis partibus assimilent. In Paroxysmo febris intermittens durante frigore, juxta *Aurorem*, sanguis in venis p. 46. densior lentius fertur ad cor; densior autem sanguis fit ex acido extraneo sulphura illigante; sed nitrum aëreum respiratione attractum, sanguinem iterum rarefacit, & acida præcipitat; verum tunc exaltato fermento fortior est fermentatio, unde calor, quo durante sulphura præcipitantur, donec acidis per glandulas cutis excretorias expulsi, sulphura iterum massæ sanguineæ reddantur. Febrem continuam simplicem esse putat sine coagulatione; malignam cum coagulatione; pestilentialem cum dissolutione sulphurum. Nam & apud Chymicos pingua acido mediocri figi, a nimio dissolvi. Agit quoque de sensibus, & p. 97. disputat contra singularem *Perraulti* opinionem de Tactu, qui putat animam particulis animatis ita peculiariter esse unitam, ut non ex partium, sed particularum discontinuatione dolorem sentiat. De Lumine tractans, notat falsum esse, p. 169. quod vulgo jactant, ossa, canculos, ostrea pleniora esse plenilunio. Colores primarios seu radicales ita conatur explicare, ut color ruber p. 181. oriatur, cum globuli luminis multo plus habent motus circularis quam recti; flavus, cum non adeo major est circularis recto; cœruleus, cum non adeo minor est circularis recto; violaceus denique, cum multo minor est circularis recto. Quia scilicet curvato radio exte-

exterior pars curvaturæ rubeo-flava; interior violaceo cœrulea est; viridis autem color ex flavo & cœruleo mistis nascitur. Statuit, sulphura crassa & spongiosa lente mota, magnasque adeo umbras admittas habentia, facere colorem rubeum; si minores sint umbræ, mediocrisque adeo illuminatio, oriri flavum, majore scilicet existente sulphurum motu. Hinc ferrum & vitrum summo calore candescere, mox flava, denique rubicunda fieri. Sulphura subtilia, licet spongiosa, tamen colorem cœruleum dare, ob debiles umbras exiguitatemque intervallorum, unde radii minus detorqueantur, adeoque plus motus circularis retineant. Hinc flammam spiritus vini, & superiora flammæ candelæ cœrulei esse coloris. Alumen putat admisceri a tinctoribus, quod vi sua corrosiva superficies panni alteriusve tingendi corporis magis disjungat, & transparentem, atque adeo coloribus aptam reddat. Cæterum, etsi *Cartesio* adeo visum fuerit, lumen in instanti transmitti, ut in *Epistolis* alicubi dixerit, contrario probato, Physicam suam eversum iri; *Autor* tamen noster fatetur, lumen exacte loquendo non esse plane instantaneum; hinc negat, quod *Cartesius* statuerat, lumen consistere in conatu globulorum recedendi a centro vorticis; nec aliam causam esse putat, quam quod in omni flamma partes terrestres in materia primi elementi natantes, impellant ambientes globulos elementi secundi. Examinat porro sententiam *Barrovii* de coloribus, ex *Diario Eruditorum Gallico* 19. Novembris 1675; & putat eadem posse explicare *Cartesianos* modo paulo ante dicto, qui videtur ex *Barrovia* sumtus. Supponit autem *Noster*, non tantum lumen consistere in globulis, sed & colores consistere in rotatione horum globulorum. Licet vero hæc concederentur, non ostendit, quomodo umbræ faciant rotationem ad colores necessariam. *Barrovius* videtur rem ad observationes quasdam generales reducere voluisse, sine hypothese parum stabilita. *Autor* p. 220. pugnat contra *Robalti* opinionem de correspondu filamentorum duorum nervorum opticorum, ad hoc, ut objectum appareat simplex. Et pag. 244. disputat contra sententiam *Malebranchii*, in libro de *Inquirenda Veritate*, cur Luna horizonti propior, etsi a nobis remotior sit, oculorum tamen judicio major appareat, cum tamen mensurata ejus diameter reperiatur minor, quam ubi magis elevata est. Centrum ovale facit organon immediatum

p. 171.

p. 158.

p. 205.

p. 293.

diatum imaginationis; nervos enim venire ex corporibus striatis, quæ veniunt ex media regione centri ovalis; spiritus autem animales formari in substantia cerebri cinerea. Agit deinde de passionibus seu affectibus, ad *Cartesii* fere normam. Si dolor aliquis necessario ferendus sit, suadet, ut cogitatione ipsi imaginationem assuefaciamus: ita in ipso actu patiendi minus gravem esse futurum. p. 305.

Post physicam doctrinam de homine, sequitur doctrina *MORALIS*, ea scilicet quæ hominem singularem regit: nam scientiam gubernandæ Reipublicæ *Autor* ait a se Politicis professis relinqui. In præfatione ait, nuperos quosdam Autores (*Malebranchium* & sequaces intelligit) pro Morali nobis Metaphysicam dedisse. Nam ad Metaphysicam pertinere, quod ab iis assertum est, solum DEUM reddere homines felices; solum esse autorem voluptatis & doloris, animæque sibi unitæ innumerabiles voluptates afferre; quicquid in se gerat imaginem Dei, id afferre voluptatem; animas creatas esse ad possidendum DEUM, aliaque id genus. Fieri enim posse putat *Autor* noster, ut qui talia sciat, sua tamen officia ignoret. Videtur autem doctrina ejus moralis habere aliquid ex *Cartesi* & *Hobbesii* placitis mistum. Dividit Moralem in naturalem, civilem, & Christianam. Libro igitur primo agens de Amore sui seu philautia, notat, aliarum rerum amores esse tantum species quasdam proprii amoris, quatenus eæ nobis convenire videntur. Toties, inquit, nos male amamus, quoties nos amamus in rebus, quæ nobis non conveniunt. Itaque & DEUM fontem omnis boni recte amamus, cum amamus ut autorem verorum bonorum, quæ ratio talia esse cognovit: amore igitur electionis, non instinctus, amandus est DEUS. Ad DEUM sic amandum excitamur, si cogitemus, nihil DEUM jubere, quod non sit nobis optimum. Amorem autem DEI propter se, seu super omnia, putat *Autor* esse rem divinam ex gratia particulari proficiscentem, & propriam Christianis. Videtur autem amoris vocabulum sumere paulo generalius, ut sit affectus, qui nos voluntate vel affectu jungat objecto, quod nobis videtur conveniens. Ponit legem naturæ *Hobbianam*, ut pacem quæramus, ubi licet; sin minus, bello nos paremus. Atque ita juri omnium in omnia esse renunciandum, id est, unumquemque sibi adimere jus alteri in certarum rerum usu resistendi. Cæterum, neminem obligatum esse statuit ad patiendum mortem, aliosque ingen-

p. 305.

p. 404.

405.

p. 412.

p. 414.

415.

- ingentes dolores, atque ideo reos capitis jussu judicis ligari. Extorta etiam pacta notat servanda esse, ut si quid latroni promissum sit ad vitam redimendam. Sequuntur deinde virtutes & vitia, ex hoc principio pacis collecta. Ubi agit de nostris officiis respectu gloriæ DEI, inter alia putat, contra gloriam DEI esse, si quis dicat, DEUM in priore signo res cognoscere quam velle (in quo nescio an non plerosque habiturus sit dissentientes;) item DEUM nolle monstrare, sed ex simplicitate legum naturæ ad ea ferenda obligari. Negat autem nos obligatos esse lege naturæ, aut consideratione divinæ gloriæ, ad multorum aliorum salutem nostræ vitæ jactura conservandam. Libro secundo *Autor* de societate civili agens, ex *Hobbi* doctrina tradit, omnes civitatis personas in unam personam civilem jus suum transferre. Tres autem esse formas Reipublicæ simplices, esse & formas ex his mistas. Personam hanc civilem habere absolutam potestatem, non quod ego teneam renunciare juri me defendendi, sed quod alii juri alios contra Rempublicam defendendi renunciaverint. Summam potestatem ait jus habere doctrinas stabilendi, (sed non nisi circa res ad mores pertinentes) & in Rebus publicis mere humanis præscribendi formam cultus divini. Notat autem, non posse Rectoribus limitatam potestatem concedi, quia qui satis virium habeat ad omnes protegendos, habiturus etiam sit satis ad opprimendam libertatem; itaque imperium absolutum esse malum necessarium, & minus nimia libertate. Privatos igitur respectu Principis vel Reipublicæ nil proprium habere. Inter diversas Respublicas jus gentium easdem servare regulas jubere, quæ locum habent inter privatos in statu naturali. Putat jure a nobis occidi animalia innocua, quia injustitia supponat pacta aut leges; quæ ratio forsitan non erit ad omnium palatum. Collocat crimen læsæ Majestatis in declaratione subditi, qua Reipublicæ obedientiam neget, eaque ratione hostis fiat. Cæterum laudat Autorem *Tentamentorum Moralium*, qui vol. I. tract. 4. de mediis conservandæ pacis inter homines, multa præclara ab Autore hic prætermittenda dixerit. Quæ deinde habet de prudentia civili & oeconomica, etsi multa egregia contineant, quia tamen pleraque apud alios recte tradita sunt, frustra indicarentur. Felicitatem collocat in satisfactione interna, quam animus recipit ex bono usu rerum, conservationi ipsius aptarum. Alia enim in pote-

potestate non esse, adeoque nec laudem aut vituperium mereri. Sub finem ostendit, quanto status civilis sit melior naturali, in quo jus quidem omnibus in omnia sit, sed exitu careat. Libro tertio tractat de scientia morali Christiana. Ubi agit de pacto DEI cum Abrahamo, renovato cum Moise in monte Sinai, Exod. 19. pertinente primum ad Abramidas, deinde ad Israëlitas. Fuisse autem hujus divini juris interpretationem in manu Abrahami & Moysi; post mortem Moysi fuisse apud supremum Sacerdotem, potestate tantum temporali apud Josuam existente: in quo noster ab *Hobbio* recessit, ne quid juri Sacerdotum derogaret. Sub Eli Sacerdote summo, utramque potestatem fuisse unitam, ut & sub Samuele donec Reges fuere constituti, salva potestate spirituali Sacerdotum. Prophetas interim Messiam venturum prædixisse. Is demum, inquit, natus novum DEI fœdus cum hominibus percuti fecit, cujus vetus non nisi figura erat. Hoc fœdus pertinet ad DEUM Abrahami, sed secundum cultum a Christo præscriptum. DEUS ita colentibus promittit veniam peccatorum, & regnum cœlorum. Christum *Autor* ait præscripsisse obedientiam & fidem: vocationem Christi non imponere legem, sed incredulum jam judicatum esse; scilicet ex peccatis anterioribus contra naturæ leges. Ostendit denique, virtutes Christianas non differre a naturalibus, nisi intentione seu fine, qui non amplius est conservatio temporalis, sed gloria DEI, & salus æterna. Gloriam autem DEI intelligendam supranaturalem ex attributis revelatis. Potestatem temporalem ipsa Christi autoritate confirmari; spirituales in Ecclesia, id est, Concilio Universali residere. Cæterum sub finem Tomi primi *Autor* specimen Dictionarii adjecit, quo complures Termini ordine Alphabetico breviter exponuntur.

DISSERTATIONES DVE. I. DE PASCHALI
 Latinorum Cyclo annorum LXXXIV. II. De Cyclo Paschali Ravennate annorum XCV: auctore F. Henrico Noris Veronensi
 Augustiniano, Serenissimi Magni Ducis Etruriæ Cosmi
 III. Theologo, & in Pisana Academia Professore.

Florentiæ, 1691. fol. plag. 18.

Cum eruditissimus Norisius in Opere de anno & epochis Syro-Macedonum, Florentiæ A. C. 1689 edito, suoque merito a nobis in

Actis anni 1690 p. 425 laudato, Fastos Consulares anonymi, & ab eo conservatum *Cyclum LXXXIV annorum* recensens observasset, eundem Cyclum in sex tessaradecæterides divisum a Latinis Patribus ad indicendas Neomenias Paschales, quas ex ætate Lunæ singulis inuentum annorum cycli Kalendis prænotata deducebant, acceptum fuisse; animum adjecit ad cycli hujus Ecclesiastici rationem peculiari dissertatione declarandam. In hac ergo Clarissimus Auctor erudite, ut solet, ostendit, *cyclum* hunc *inventum*, vel reformatum saltem fuisse post Nicænam statim synodum, antiquatum autem circa Leonis & Hilarii Pontificum tempora. Ipsum porro Cyclum Ecclesiasticum, a Civili, qui Kalend. Januar. inchoabatur, diversum habuisse *initium*, nempe 31 Martii; sortitum quoque fuisse alium annorum *embolimæorum ordinem*: primum enim ejusdem annum fuisse embolimæum; sex vero embolimæos, qui in Cycli civilis tessaradecæteride postrema collocantur, in Ecclesiastici statim altera positos, primumque mensem, qui in anno civili plenus est, in ecclesiastico cavum fuisse. Quum vero, qui de Paschate veterum Latinorum commentati sunt, *Cyclum Lunarem*, nescio quem, *Latinorum*, qui Cyclo Lunæ Alexandrinorum analogus sit, allegare soleant, atque ex illo derivare controversias, quæ post Concilium Nicænum Latinis cum Orientalibus intercesserunt, Clarissimus Norisius luculenter probat, omnia *diffidia*, quæ de *Paschatis die* in veterum Patrum monumentis commemorantur, ex ætate Lunæ in Cyclo annorum LXXXIV prænotata fluxisse, dubiumque diem Paschatis inter Latinos ac Orientales tunc fuisse redditum, cum in Cyclo anonymi Luna in Kal. Jan. numerabatur XXVI cum feria VI; item Luna XXVIII cum diversis feriis concurrens; denique Luna XXX incidens prima anni die in Sabbatum vel Dominicam. Id autem ut demonstret, breviter ex Victorio Aquitano Ecclesiæ Alexandrinæ & Latinæ Canones Paschales refert, Claviumque confutat, qui contendit, in Ecclesia Latina Dominica XIV Lunam proxime sequente Pascha semper celebratum fuisse, cum tamen ex Victorio aliisque manifeste constet, Latinos diu satis *Luna XV Pascha* nullum egisse, quia absurdum putabant, lætum ac festum diem resurrectionis recollere ea Luna, qua Christus crucifixus fuit ac sepultus. Ex hisce ergo conficit, Latinorum Cyclum Lunarem commentitium esse, veteribus

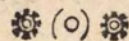
ribusque scriptoribus plane ignotum, idque argumentis pluribus additis evincit. Tandem postquam de periodo Victorii, quæ omnem quidem de mense Paschali discordiam inter Alexandrinam Latinamque Ecclesiam extinxit, sed veteres tamen de die Paschali contentiones reliquit, atque hinc a Dionysio Exiguo ad Alexandrinorum Canones traducta fuit) nec non de Liliانا reformatione pauca tradidit, *virtum Cycli Anonymi*, quo scilicet Novilunia cœlestia olim pluribus diebus morabatur, deinde vero eadem prævertebat, corrigit, veramque ætatem Lunæ in singulis Kalendis Januarii ex Astronomicis Tabulis mediorum motuum designat, media Novilunia mensis Decembris ab A. C. 294 ad exitum usque Cycli in tabulam conjiciendo. Veritatem autem sui calculi comprobatur, dum eum exigit ad aliquot Eclipses a veteribus commemoratas. Additum est huic Dissertationi *Diagramma Cycli Civilis & Ecclesiastici LXXXIV annorum* in sex Tessaradecæterides distributi, cujus initium cadit in annum Christi 298. Ex hoc unico statim intuitu deprehenditur, quis anno Christi dato respondeat Cyclus Solis? quotus sit annus datus in Cyclo LXXXIV annorum? quæ feria competat Kalendis Januarii? quænam ætas Lunæ sit iisdem Kalendis? in quem diem incidat Neomenia Paschalis? quis dies Paschatis festo sacer? quænam ætas Lunæ in festo Paschali? quis anni civilis finis? quot dierum sit annus Lunaris civilis? & tandem quot dies annus Ecclesiasticus comprehendat?

Cæterum cum dissertationem, cujus summam breviter jam recensuimus, recens typis eductam Doctissimo Præsuli Ciampino misisset Norisius, ille huic auctor fuit, ut *Paschalem Cyclum* in vetusto marmore Ravennate scalptum, & in quo periodus continetur Dionysiana, quæ veteri Latinorum Cyclo successit, calenti adhuc a simili argumento stylo explicaret. Id quod feliciter etiam præstitit in *Dissertatione secunda*, licet tot undique difficultates in hoc argumento ipsum circumstiterint, ut iisdem territus non semel hæserit dubius, cuinam viæ tutius insisteret, cum non secus ac in Labyrintho sinuosis circumquaque anfractibus implicaretur, parumque abesset, quin retro legens vestigia vix inchoatum iter absolveret. Cyclus autem Paschalis ille, de quo sermo est, Ravennæ extat in Camera Ecclesiæ metropolitanæ *Cartilugio* denominata, lapidi, cujus diameter palm. Rom. 4½, inscriptus, illumque a P. Cæsare Proni Augusti-

niano lineis ac versibus ad prototypum circumductis exscriptum exhibet Auctor dissertationis. Comparent in eo quinque enneadecaëterides in gyrum sigillatim circumductæ, ex quibus LXXXV annorum Cycli conflatur, inchoatus quippe ab A. C. 532, desinens vero anno 626. In totius rotæ circumferentia anni Cycli Lunaris eminent, hos sequuntur proxime anni Cycli Paschalis, ad quos in prima enneadecaëteride notati sunt dies, quibus in omnibus quinque Cyclis Lunæ XIVtæ Paschales contingunt, quæ eodem tenore per novendecim cyclorum quinque annos invariatae recurrunt. Succedunt dies Paschatis, variaeque in illis Lunæ ætates. Ultimus tandem gyrus annorum communium & intercalarium ordinem in Cyclo novemdecennali designat. Numerus autem VI ob laterculi angustias non binis numeralibus Romanorum notis, sed frequenter characterē **C** inferius tamen sinuato exprimitur, eo modo, quo numerus 6 in numo, quem in libro de Epochis Syriæ Clarissimus Auctor pag. 144 produxit. Hic ergo Cycli vere Dionysianus ut explicetur, *capite primo* Doctissimus Norisius rem ipsam ab ovo, quod ajunt, repetens sequentia proponit: Quamvis Nicæna Synodus diuturnis de Paschali festo rite celebrando controversiis finem imposuisse visa fuerit, cum Dominicæ Resurrectionis solennia post Lunam XIV diē Dominico, qui tum eandem, tum etiam Æquinoctium XII Kal. Apr. affixum proxime consequeretur, instauranda decrevisset, ejusdem etiam solemnitatis quotannis indicendæ cura Alexandrino Patriarchæ commissa, quod Ægyptii rerum Astronomicarum peritia cæteros antecellere dicerentur; graves tamen etiam post illud decretum contentiones inter Orientis ac Occidentis ecclesias erupisse. Latinos enim vetustos in celebrando Paschate ritus, quibuscum Alexandrinorum canones pugnabant, deferere recusasse, ac cum Cyclo annorum 81 uterentur, quo non modo Lunationes, verum etiam ferias perpetuo in orbem duci arbitrabantur, Alexandrinorum enneadecaëteridem recipere renuisse, quod hæc feriarum apocatastasin neutiquam in sui repetitione reddebat. His ergo motum *S. Cyrillum* Alexandrinum, quo jactatam Latinis sui ipsorum Cycli in feriis restituendis excellentiam ad enneadecaëteridem transferret, *Cyclum annorum XCV* excogitasse, qui ab A. C. 437 ad 531 quinque enneadecaëteridas continens non solum feriarum apocatastasin, sed Lunationes quoque eodem

eodem quo prius ordine restitueret. *Victorium* deinde *Aquitani*, *Cyclum annorum DXXXII*, ut Neomeniæ rectius indicarentur, ad Latinorum Canones partim deflexum contexuisse, nec sustulisse tamen controversias omnes Paschales. Tandem vero *Dionysium Abbatem*, cognomento *exiguum*, Græcis Latinisque literis excultum, a Petronio episcopo rogatum, *Cyclum Paschalem annorum XCV* concinnasse Cyrilliano succedaneum, initium quippe capientem ab A. C. 532, cum anno superiori ille exitum habuisset. Quia autem plerique Scriptores, in quibus etiam est doctissimus Auctoris Amicus, *Antonius Pagius*, in Dissertatione de Periodo Græco-Romana Animadversionibus in Baronii Annales præfixa, Dionysio tribuunt Cyclum DXXXII annorum, negatur hoc ipsum cum Petavio, & ex *Coelfridi* Abbatibus *Beda*que testimoniis contra secus sentientes disputatur, Bedæque tribuitur, quod ab A. C. 532 ad 1063 Cyclum digesserit, qui tamen in alienum plane locum operum ipsius fuerit rejectus. Sed cum mirum videri possit, cur Dionysius Cyclo Victorii repudiato, Systema 95 annorum conscripserit, in quo ob intercurrentes bissextos dies Pascha varia ratione occurrat, cum tamen facili negotio Victorii Periodum ad Alexandrinorum Canones, quos secutus est, redigere potuisset; Auctor noster censet, Dionysio, cum sibi proposuisset Paschalem Ecclesiæ Alexandrinæ Methodum in Ecclesiam Romanam invehere, consultum visum fuisse, Cyrillianum Cyclum, qui hætenus in Ægypto ob Auctoris famam summa religione servatus fuerat, ad Latinos traducere, quibusdam regulis superadditis, quibus ejusdem Cycli defectus impediretur: respondetque ad illa, quæ ex *Georgio Syncello* de *Aniano*, Cycli 532 annorum apud Ægyptios auctore, objici possent. In *capite secundo* de defectibus hujus Cycli agitur, quorum unus ex Lunari anticipatione ortus veteribusque ignoratus Cyclis fere omnibus communis est, alter vero enneadecaëteridi proprius, quod scilicet exactam feriarum apocatastasin non continet; unde & Scaligero Cyrilliana Methodus non vitiosa solum sed & ridicula dicta fuit. Hunc tamen defectum non Dionysio solum, sed Cyrillo quoque perspectum fuisse, imo utrumque medelam eidem adhibuisse probatur. Quamvis autem Dionysianus Cycli propositus publice, & a multis Ecclesiis admissus fuerit, non defuisse tamen in Italia, Gallia & Hibernia, qui eidem Victorianam periodum prætulerint, ex variis antiquis Auctoribus *capite tertio* erudite demonstratur. Quibus ita propositis, ad partes Cycli Ravennatis sigillatim explicandas Clarissimus Auctor descendit in *capite quarto*, primumque de *Cyclo Lunari* (cujus primus annus cum quarto decemnovennali componitur) ejusque differentia a decemnovennali striete sic dicto agens, Scaligeri lapsum in hoc argumento acriter reprehendit. Erudite porro probat, Cyclum illum Lunarem methodi gratia ab illis ipsis, qui decemnovennali utebantur, inventum fuisse ad prodendam Lunæ ætatem in Kalendis præcipue Januarii, cum hoc, nisi per longiores ambages, ex alterius Cycli decemnovennalis tenore consequi non possent; nequaquam vero originem suam debere

debere Julio Cæsari, sed *Cyclum Lunarem & Kalendarium Julianum*, quæ *Gauricus* (forſan alieno dolo deceptus) tanquam ex marmoreis tabulis Capitolinis exſcripta venditarit, meram eſſe inpoſturam. In capite quinto, quod *Cycli decemnoſennalis Paſchalis* expoſitionem continet, notatur, methodum colligendi initium anni Paſchalis a Luna XV, ac ejuſdem finem ſtatuendi in Luna XIV, qua uſus Dionyſius, a nemine unquam fuiſſe uſurpatam, cum tot tamen gentes annos Lunares habuerint. Et quia in anno Cyclum decemnoſennalem inchoante conſtituendo, nec Dionyſius, nec Beda ſibi conſtare videntur, ſed modo aureo numero XIX, modo I, facere initium enneadecaeteridis, ſententia illorum explicatur, & contra Petavium defenditur; Clavius vero, qui veteres Cyclum ab aureo numero III cœpiſſe ſcribit, refellitur. Tandem cum S. Cyrillus annis ſui Cycli epocham ab imperio Diocletiani addiderit, Dionyſius autem Tyranni memoriam nomenque perſuſus, notam chronologicam conditi abs ſe parilis Cycli ab æra *Incarnationis Dominica* nova methodo deſumſerit, Epocham quoque illa explicatur, oſtendendo Dionyſium æram ſuam ab incarnatione ſeu conceptione Verbi divini, quæ contigerit anno U. C. 754 Per. Jul. 4714 d. 25 Martii deduxiſſe, cum vulgaris noſtra Epocham poſt Chriſtum A. U. C. 753. Per. Jul. 4713 d. 25. Decemb. natum, ſeptem diebus omiſſis a Kalendis Januarii A. Per. Jul. 4714 initium ceperit, ita ut natalis Chriſti ſecundum Dionyſium fuerit d. 25 Decembris primo anno æræ vulgaris exeunte. Refertur quoque, Epocham incarnationis ad elapſum uſque proximum ſeculum Galliam retinuiſſe, & hodie Florentinos quoque, tradito a maioribus ritu, eadem in publicis tabulis uti, ac pro anno a nato Chriſto 1691, numerare annum 1690 ab incarnatione Domini. Verum quia Epocham vulgarem Petavius, Langius, Ricciolius aliique ad Bedam auctorem referunt, quaſi illam ex hallucinatione quadâ pro Dionyſiana poſteris venditarit, contra accuſationem illam Venerabilis Præſul defenditur, & ſecus ſentientes variorum errorum rei perſe aguntur. *Caput ſextum, ſaltum Luna* eodem die in Cyclo Dionyſiano & Alexandrino committi docet, eumque inſeri a Dionyſio primo Cycli anno, quo deinceps factum, ut inchoarit annum primum, non ut alios, a XV ſed XIV Luna, quæ tamen ad præcedentem annum pertinet, ne unus primo anno dies deeſſe videretur. Id vero cum jam *Brideſerto* Bedæ Scholiaſtæ incommodum viſum fuerit, Bedæque in Cycli finem illum ſaltum rejiciendum arbitretur, in huius ſententiam concedit Noriſius, Petaviumque verba Dionyſii ac Bedæ non recte explicantem aliquoties refellit. *Ultimum* tandem *caput in annorum emboliſmorum* enneadecaeteridis *Diſpoſitione* declaranda verſatur, liquidoque oſtendit, octavum annum apud veteres emboliſmum fuiſſe, ſecus ac Clavius contendit. Deinde progreſſionem emboliſmorum annorum, quæ perplexa admodum eſt in Cyclo Dionyſiano & Ravennate, exponit, ſimulque docet, Bedam alia ratione menſes intercalares diſpoſuiſſe, nec rejeciſſe ad finem anni Lunaris, ſed duobus tantum exceptis, cæteros per varios anni menſes digeſſiſſe, quo factum, ut aurei numeri II & XIII in diem 2 Decembris perperam fuerint conſtipati, qui tamen error in veteri Kalendario deinceps fuit emendatus.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ

Kalendis Maji Anno M DC XCII.

חכמת שלמה

SAPIENTIA SALOMONIS.

Amſtelodami, imprimebat Joſephus Atias, A. 451. h. e.

Chriſti 1691. in 4. plag. 34.

Altor eſt R. Salomo Loria, Judæus Auſtriacus, qui R. Davidi Ganſio (in Zemach David) lumen magnum, corona Iſraelis, *miculaculum temporis* ſalutatur, atque anno 5333. h. e. Chriſti 1573. mortuus fuiſſe dicitur; unde facile cognoſces, ſphalma irrepiſſe typographicum in *bibliothecam Rabbinicam* clariffimi philologi Joh. Buxtorſii, patris, p. 316. edit. Baſil. 1640. cum ibi ante 400. annos floruiſſe feratur. Continet autem hoc criticum opus, minuto characteri quadrato ac perquam nitido recuſum, *varias lectiones* tum quoad *textum* Gemaræ, tum quoad *Raſchi* commentatorem itemque *תוספות* *Additiones Talmudicas*, ſed non niſi in Maſſichthoth ſequentibus, ac hoc omnino ordine collocatis: *Berachoth*, *Schabbath*, *Pefachim*, *Beza*, *Jebhamoth*, *Kethubboth*, *Gittin*, *Kidduſchin*, *Sota*, *Succa*, *Sanhedrin*, *Schebbuoth*, *Maacoth*, *Babba Kama*, *Babba Mezia*, *Babba Bathra*, *Nidda*, *Cholin*, *Erubbin*. Librum jam olim Cracoviæ a. 341. Chriſti 1581. editum fuiſſe, ex *Siphthé Jeſchenim* R. Schabbetai Strimeri compertum habemus. Omnis ejus utilitas huc fere recidit, quod germana & antiqua lectio tractatus alicujus Talmudis Babyloſnici ad fidem optimorum MSCtorum recenſita hinc hauriri queat. Quandoque tamen de ſenſu etiam ac juſta interpretatione difficultiorum locorum ſolicitus eſt Noſter, & ex margine codicum ſuorum affert figuras ligno inſculptas, quæ tractati-

Bb

bus

bus non unis, præsertim *Schabbath*, *Succa*, *Babba Bathra* & *Erabbin* non temendam lucem foenerantur.

IN LACTANTIUM DE MORTIBUS
Persecutorum nota Nicolai Toinardi
Aurel.

Parisi. apud Arnulphum Seneuze 1690. in 8. plag. 9 $\frac{1}{2}$.

Aureum Lactantii libellum de mortibus persecutorum e tenebris, quibus per multa secula hætenus immerfus fuerat, primus eruit, motis suis illustravit, & in Miscellaneis suis Lutetiæ Parisiorum A. C. 1679 publicavit celeberrimus Baluzius. Vix in Gallia vulgatum avide exceperunt Angli, & anno statim proximo 1680 novis scholiis ornatum Oxonii imprimi curarunt. Secuta est A. 1684 in Finlandia editio Aboensis cum notis *Johannis Columbi*, quibus etiam *Gisberti Cuperi* observationes intermixtæ sunt. Eodem anno Oxonii, & Cantabrigiæ A. 1685, cum cæteris Lactantii operibus opusculum illud prodiit. In utraque editione, quarum prior *Thomam Sparkium* autorem agnoscit, novæ annotationes ad hunc Lactantii libellum accesserunt. Neque tamen Baluzius & cæteri, qui in hunc libellum commentati sunt, ita omnia exhausterunt, quin *Nicolao Toinardo* spicilegium aliquod relinquerent, e cujus observationibus præcipuas impræsentiarum referemus.

Dixit Lactantius libr. 4. Instit. c. 10. Judæos anno quinto decimo Tiberii Cæsaris duobus Geminis Consulibus ante diem decimum Calendarum Aprilis Christum cruci affixisse. Contra in libro de mortibus persecutorum c. 2. ait, Christum a Judæis cruciatum seu cruci affixum extremis temporibus Tiberii Cæsaris post diem decimum Calendarum Aprilis, duobus Geminis Consulibus. Duo hæc Lactantii loca sibi contraria non esse statuerat Baluzius, cum ex l. anniculus 132. Dig. de verb. signif. Pauli Jcti autoritate probari posse videatur, perinde esse, si quis dicat, ante diem decimum Calendarum, siue post diem decimum Calendarum. Verum Toinardus accessit ad sententiam *Henrici Norisi*, qui in illustri opere *Cenotaphio-*
rum

rum Pisanorum Pauli verba aliter interpretatus est. In eo tamen Nerisio non suffragatur, quod dicit, Lactantium, cum designaturus esset tempus diei, qua Dominus passus est, videlicet d. 23. Martii, scripsisse juxta stylum Astronomorum, qui diem a meridie præcedentis ad meridiem insequentis diei numerare soleant, unde ipsis dies 23. Martii post meridiem dicatur post diem decimum Calendas Aprilis. Nihil enim Lactantio in re minime Astronomica cum Astronomis fuisse censer, neque Lactantium præcise diei partem, qua Dominus crucem subiit, sed ipsum tantum diem indicare voluisse. Planissimam ergo viam duo illa apud Lactantium loca conciliandi hanc esse arbitrat, si posterior, quem librariorum vitio corruptum esse non dubitat, ex priori corrigatur. In Columbi ad eundem Lactantii locum observationibus notat, cum verba Marci IX, 2. *μὲν ἡμέρας ἐξ* perperam de sexto die inchoato interpretari, cum Lucas in loco parallelo *ὡς αἱ ἡμέρας ὅτι* numeret, adeoque Marci verba de die sexto non inchoato sed exacto explicanda esse innuat. In ipso Lactantio animadvertit, quod in chronologiam non leviter impegit, cum Christum duobus Geminis Consulibus cruciatum scribit, quorum consulatus anno vulgaris æræ 29, & quoad priores menses usque ad 19. Augusti imperii Tiberiani anno quinto & decimo respondet. Cum enim Lucas c. III, 1. Johannem Baptistam decimo quinto Tiberii anno publicum suum ministerium inchoasse dicat, statuendum fuerit, si Lactantii calculus admittatur, intra paucos menses omnia peracta a Christo fuisse, quæ ab ipsius baptismo ad mortem usque referuntur. Profert hæc imprimis in gratiam *Harduini*, qui in *Antirrhetico* suo arbitrat, Christum passum anno 29. æræ vulgaris, cum Patres id sub Consulatu duorum Geminorum factum dicant, & præterea, Judæorum ritus & Astronomica tabulæ in illum annum consentiant; cui respondet Toinardus, se neque Judaicorum rituum, neque Astronomicarum tabularum rudem non videre, qua ratione characteres diei passionis Dominicæ convenientes applicari ad annum vulgaris æræ 29. queant; Patres autem quanto magis ob vetustatem prædicentur, tanto minus fidei in rebus chronologicis mereri, cum Christum crucifixum docere contenti, rerum gestarum ordinem & temporum articulos tam accurate non attenderint.

Ad verba Lactantii Petrum sub Nerone Romam advenisse dicen-

tis notat, ex Henschenii, Papebrochii & Pagii sententia 3. Cal. Jul. Coss. Nerva Siliano, & Vestino Attico, i. e. A. C. 65. Petri martyrium contigisse, idque dubio procul veritati magis congruere, quam quod in fastis Idatianis asseritur, nempe Petrum & Paulum Nerone III. & Messala Coss. h. e. A. C. 58. passos fuisse, cum tamen ex Tacito constet, ante annum Christi 64, quo Ecanius Bassus & Licinius Crassus consulatum gesserunt, Neronem in Christianos favere non coepisse. Si ergo juxta Lactantii sententiam Petrus non ante, quam cum Nero imperaret, Romam venit, & juxta indiculum depositionis Martyrii a Bucherio editum 8. Cal. Mart. seu d. 22. Februarii Romanam cathedram fundavit, Petrus non amplius quam 10. annos, menses 4. & dies octo a constituta Romæ cathedra vivere potuit, siquidem Nero anno Christi 54. d. 13. Octobris imperare coepit. Notat præterea Toinardus constare, annum Christi 43. Claudii 3. extitisse, cum Petrus per Angelum carcere eductus est, quod se in tractatu de Numismatis Herodiadum ex nummis ostensurum pollicetur. Quo posito Petrus 25. annis ante suum obitum cathedram Romæ constituere non potuit, nisi dicatur, quod biennio ad minimum, priusquam ab Agrippa in vincula mitteretur, Romam excurrerit, indeque in Judæam reversus fuerit. Sin ista excursio parum probetur, nec cum serie rerum in Actis Apostolicis consignatarum cohareat, tum primus Petri in urbem adventus, Toinardo iudice, non ante annum Christi 44. fieri potuit, a quo tempore usque ad ejus obitum non plures quam 21. anni numerantur.

Domitiani persecutionem A. C. 93. coepisse existimat Pagius, idque probat ex Taciti loco, qui Agricola (A. C. 93. d. 23. Aug. mortuum) felicem prædicat, quod evaserit postremum illud tempus, quo Domitianus non per intervalla & spiramenta temporum, sed continuo & velut uno ictu rempublicam exhaustit. Henricus Dodvelli in dissertatione de paucitate Martyrum, ut hanc persecutionem brevissimam fuisse probet, ex Brutii verbis apud Eusebium libr. 3. c. 18. contendit, non nisi anno Christi 95. ecclesiam a Domitiano vexatam fuisse. Verum Pagio Toinardus responderet, ex Taciti verbis id tantum colligi posse, quod Agricola ante vivis excesserit, quam Domitianus uno quasi ictu rempublicam exhauriret, neque ex eo sequi, quod Domitianus eodem anno, quo Agricola mortuus est, Christianos ve-

xare.

xare coeperit, cum præsertim respublica primum, ac deinde demum ecclesia male ab eo habita fuerit. Neque tamen in Dodvelli sententiam concedit, cum ex Brutii verbis nihil aliud deduci possit, quam anno 95. persecutionem Domitiani maxime efferbuisset. Mediam ergo viam eligit, & statuit, Domitianeam persecutionem coepisse, mense Februario anni 94. Antequam autem hanc dissertationem aggrederetur, notat Chronicon Paschale initium Domitianæ persecutionis annectere anno Cli: 92, non 93, ut putavit Pagius, quem & in eo hallucinatum scribit, quod chronici hujus autorem in consignandis olympiadibus Eusebianam rationem sequi sive uno anno eas antevertere asserat, licet revera duobus annis ab autore chronici antevertantur.

In historia Decianæ persecutionis notat Toinardus, Decios imperasse ab illo temporis spacio, quod est inter 17. Jun. & 19. Oct. anni 249, usque ad finem Novembr. anni 251, & Chronici Paschalis autorem Decii imperium intra unius anni spacium perperam definire. Adducit ex eodem chronico locum de martyrio Pionii, quem in mendo cubare suspicatus est. Ac primum quidem pro *δ' εἰδῶν* Martίων seu 4. Id. Mart. putaverat reponi debere 4. idus Julias. Dicit enim Autor chronici, Ponium passum 4. Id. Martii, quod est secundum Asianos mense 6. die 12. sabbati hora decima. Atqui neque anno 251, ad quem Pionii martyrium in illo chronico refertur, neque per totum Decii imperium ullum Sabbatum, quod sit mensis dies 12, cum aliquo die quarto Iduum connectitur. Deinde pro *μηνὶ ἑκτῷ* seu mense sexto legendum putaverat: *μηνὶ αὐτῷ* mense ipso sive eodem. Postea tamen mutatio Martii in Julium audacior visa est. Censuit itaque vere ab Autore chronici Paschalis scriptum fuisse ante IV. Idus Martias, sed Martium ibi intelligendum esse, Xanthicum, qui in Asianorum Proconsularium anno solari sextus est, ducta dinumeratione a mense Dio, qui init d. 24. Sept. quemadmodum Xanthicus d. 22. Februarii. In hac sententia confirmatus fuit, cum crederet, Ponium anno 250. passum fuisse, quod in actis ejus secundus Decii consulatus indicat. Statuit autem cum in actis Pionii, tum in chronico Paschali vocabulum sabbati in die martyrii Pioniani perperam additum fuisse a quodam sciolo, qui cum nosset, Ponium in carcerem missum fuisse die sabbati & quidem magni diem quo Pionius

B b 3

nus in carcerem missus est, cum die passionis nullo discrimine habito confudit. Caterum unde sabbatum illud, quod erat d. 23. Februarii Juliani anno 166. quo Polycarpus passus est, & anno 250. quo Pionius comprehensus est, in utriusque actis magnum appellatur, nescire se dicit, an quisquam hactenus assecutus fuerit, & sibi met ipsi quoque, an assecutus fuerit, diffidit. Suspiciatur tamen, sabbatum magnum ab Asiaticis Proconsularibus vocatum fuisse, quod primam Quadragesimæ Dominicam præcesit, quemadmodum Judæi sabbatum Paschati imminens magnum appellarunt, cum Asiatici Quartadecimani fuerint, & in rebus ad Pascha spectantibus multa cum Judæis communia habuerint. Nec ob stare dicit, quod Asiatici cum Quartadecimani pascha decima quarta Luna celebraverint (quod anno 166. & 250. d. 2. Aprilis feria 3. factum est) cum Quartadecimani idem ac ceteris Christianis Quadragesimæ initium fuerit. Obiter emendat Josephum lib. V. de bell. Jud. c. 25. p. 888. ed. Gr. Lat. D. ubi pro τεταρτη δὲ πρὸς μὲν, legendum monet, δευτέρῃ μὲν. Monet etiam Juris studiosos & alios Codicis Justiniani lectores, unius anni anachronismo peccari usque ad Diocletiani tempora in numeris æræ Christianæ, qui legibus illis apposti sunt, e. g. quando legibus, quæ Coll. Emiliano & Aquilino latæ sunt, annus 250. pro 249. subjicitur, Quem errorem ab Onuphrio Panvinio ejusque Fastos sequentibus commissum in Annalibus suis Baronius auxit, cum is duorum annorum anachronismo peccaverit, ad quem lapidem in hodierna chronologiæ luce etiam annalium Francorum scriptorem Cointeum impigisse, miratur Toinardus. Idem observat, nuperum Chronici Paschalis editorem Dn. du Cange diffusissimæ quidem lectionis virum, sed chronologiæ minus peritum fuisse, indeque temporis notas Chronico huic additas, in quibus Ducangius aliena opera usus est, magna sæpe confusione laborare. Antequam ad alia progrediamur, notamus & hoc, Cl. Autorem, cum hæc de Polycarpi & Pionii martyrio scripsisset, in monito ad lectorem, quod epistolæ dedicatoriæ præmisit, profiteri, quod probabile sibi videatur, ipso magno sabbato Judaico, quod decimam quartam Lunam Paschalem proxime præcedit, Polycarpi martyrium contigisse d. 26. Mart. A. C. 147. Pionium autem comprehensum fuisse sabbato quoque magno d. 22 Mart. A. C. 251, & martyrio affectum d. 12. septimi Asiaticorum mensis seu d. 5. Aprilis,

lis, quam sententiam tueri cupientibus consulatuum, utpote actis Proconsularibus perperam adjectorum, nullam rationem habendam esse docet.

Cum Lactantius c. 11. Apollinis Milefii meminerit, notat Toinardus, Apollinis apud Milefios cultum pluribus nummis confirmari, e quibus produxit e gaze Regia numisma æreum Julii Veri Maximini Imperatoris capite radiato, cum hac inscriptione: AT. K. I. OTHPOC. MAXIMINO. i. e. Imperator Caesar Julius Verus Maximinus; item: AMICOT EAETOEPAC ET. CEH. i. e. Amisi liberæ anno 268. Comparat in eodem nummo Apollo sedens, dextra lyram tenens; Serapis stans, dextra spicas, sinistra lanceam; infra inter utramque figuram globus; in imo: AMICHNON MIAHCION. Nummi hujus occasione de duplici Amisenorum æra differit, quarum prima incipit ab anno Periodi Julianæ 4667. U. C. 707. ante Christum 47, cum Julius Caesar Amisenos libertate remuneratus est, quod Pharnaces Mithridatis filius parricida virilitatem illis ademisset, ut præter alios testatur Dio; apud quem, ubi de Pharnace agit, pro ἀπέντευσ legendum est ἀπέντευσ exsecuit, quod hactenus in Dione nondum emaculatum Toinardus miratur. Altera autem Amisenorum æra ducitur ab anno periodi Julianæ 4683. U. C. 723, quando Amiseni necato vel expulso Stratone Tyranno libertatem sibi armis quæsi verunt. Utamque æram nummis quibusdam illustrat. Tertiæ autem Amisenorum æram, quam Pagius in addendis ad Criticam Baronianam ex nummo quodam Ælii Caesaris adstruit, quem e gaze Regia a Toinardo sibi transmissum laudat, Toinardus falsi arguit. Non dissimulat quidem, se ad Pagium, quæ in Criticæ Baronianæ appendice memorantur, scripsisse; verum addit, se per literas Amici dolo non malo deceptum fuisse, cum neque ad gazam Regiam, neque ad Ælium Caesarem numisma illud pertineat. Animadvertit & Holstenii errorem, qui in notis ad Stephanum de Urbibus voce ἀπέντευσ Caracallæ nummum refert, Amisi cūsum, in quo ait esse literas CNE, cum tamen numeri isti neutri Amisenorum æræ convenient, & legi debeat CME, seu 245.

In notis ad caput 15, Eusebii locum ex libr. 8. hist. eccl. c. 1. adducit, eumque neque a Christophorsono, neque a Valesio recte intellectum atque redditum ostendit. In capite 17. Lactantii, pro ripa Stri-

Strigæ reponi cupit ripam Istricam seu Danubianam. Neque enim acquiescit in *Henrici Dodwelli* conjectura, quam in Actis nostris A. 1685. mens. Jun. p. 266. recensuimus. Quale autem illud Diocletiani iter a Lactantio descriptum fuerit, ex Itinerario Antonini explicandum censet Toinardus, cuius rei gratia integrum illum locum de duplici itinere a Viminatio ad Nicomediam ex Antonini Itinerario describit, & concludit circuitum ripæ Strigæ, per quem Diocletianus Ravenna Nicomediam venit, nihil aliud esse quam varios flexus Istri seu Danubii inferioris. Et hanc palmariam observationem acceptam refert illustrissimo cuidam Abbati, in quo præter stupendam eruditionem eam esse modestiam dicit, ut nomen suum celari velit. Intelligit forte Abbatem Ludovicum du Four, a quo se plura edoctum infra profitetur.

Caput 18. Lactantii, ut eo melius intelligatur, integrum exhibet, & non modo versiculis, verum etiam nominum Diocletiani & Galerii Maximiani adjectione distinguit, & præterea utriusque verba, ut a Lactantii verbis distinguantur, caractere Italico exprimit. In notis ad illud caput inter alia falsum esse dicit, quod Nerva imperium Trajano vivus tradiderit, etsi post *Dodwellum* in appendice ad dissertationes Cyprianicas ita sentiat *Gul. Loydus* Asaphiensis Episcopus in Nervæ & Trajani canone, quem Toinardus curiose apud se servari scribit, dum in opere chronologico, quod a prædicto Episcopo paratur, prodeat. Notat etiam Dazam a Galerio Maximiano adoptatum, non Maximinum sed de pleno ipsius nomine Maximianum fuisse appellatum, quod nomen etiam in duabus thermarum Diocletiani inscriptionibus apud Gruterum, & passim apud Græcos scriptores ei tribuitur, unde suspitioni locus relinquatur, quoniam jam duo essent Maximiani Hercules & Galerius, discriminis ergo Dazam non Maximianum sed Maximinum dici coepisse.

Ad caput 24. observat, Constantinum statim Augustum egisse, cum nunquam antea Cæsar fuisset. Quod autem varia numismata aurea, argentea, ærea Constantinum Cæsarem appellant, id vel Constantini modestiæ tribuendum putat, vel potius invidiæ Maximiani, qui tot numismata per imperium spargi curaverit, ut Constantino Augusti nuncupatio detraheretur. Nec aliter statuit de num.

nummo Constantini M. qui apud Mediobarbum p. 459. exhibetur, cum epigraphe: *Constantinus Filius Augg.* Hoc enim numisma, si genuinum est, dedita opera & jussu Maximini in ejus partibus allicubi cūsum arbitratur, ut numismatum ope sanctio illa vulgaretur, qua Maximinus Constantinum non nisi Filium Augusti haberi volebat, cuius tituli vel nulla vel exigua erat in Imperio potestas.

In notis ad cap. 32. observat, per Campi Martii celebrationem Lactantium militarium copiarum recensitionem intelligere, & ex Gregorio Turonensi probat, Romanorum imitatione etiam Francos Campum Martium celebrasse. In notis ad caput 39. multa ad chronologiam L. Veri spectantia congerit, quem 9. annos imperasse variis argumentis probat. Etsi enim a Julio Capitolino undecim anni ipsi tribuantur, errorem tamen illum natum suspicatur ex literis numeralibus IX, quæ librariorum vitio transpositæ undecimum numerum constituunt. Similem errorem in numeris Græcis apud Cedrenum animadvertit. Qua occasione etiam corrigit locum apud Josephum libr. 17. Antiqu. c. 10. ubi pro stadiis octo reponi debere stadia ducenta, manifestum est ex libr. 1. de bell. Jud. c. 21. Quamobrem non dubitat, in Antiquitatibus pro nota numeri ducentissimi σ', notam octonarii η irrepsisse. In notis ad cap. 48. observat, per titulum primi nominis, quem Senatus juxta Lactantium Constantino decrevit, titulum Maximi intelligi debere. Per Valerium, cuius Lactantius cap. 50. meminit, non alium intelligi notat Toinardus, quam qui ab Aurelio Victore in epitome Valens appellatur, sive apud Lactantium facili errore Valentis nomen in Valerii mutatum fuerit, sive Imperator ille simul Valerius Valens appellatus fuerit, sicut alius, cuius nummus ab Occone & Golzio refertur inter 30 Tyrannorum numismata, qui Galliæno imperante imperium arripuerunt. Postremo ad c. 52. observat, oratorie & contra historiæ fidem scripsisse Lactantium, cum ait, Joviorum & Herculiorum nomina divinitus deleta & erasa de terra fuisse. Contrarium enim probant nummi, in quibus duo Licinii Jovii inscribuntur.

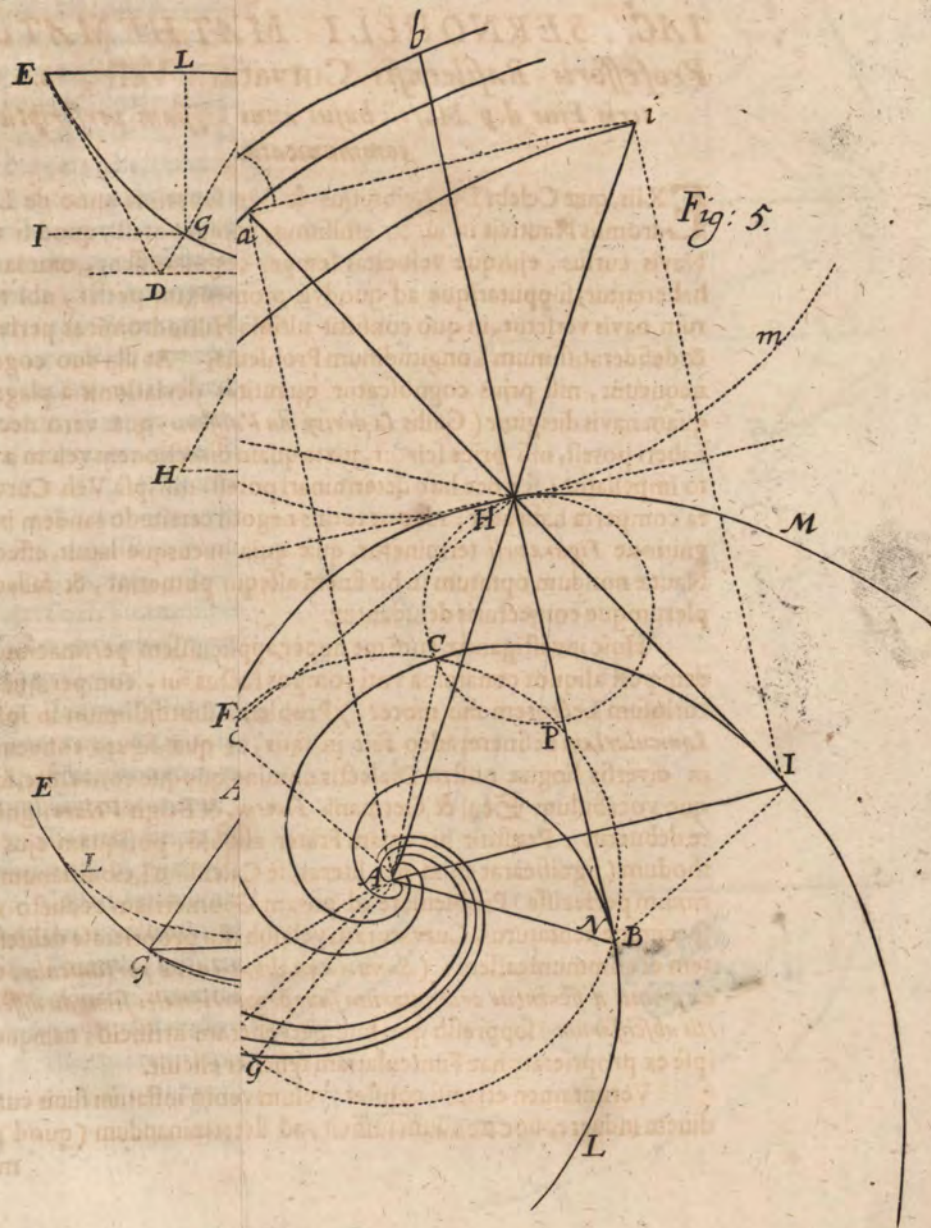
IAC. BERNOULLI MATHEMATUM

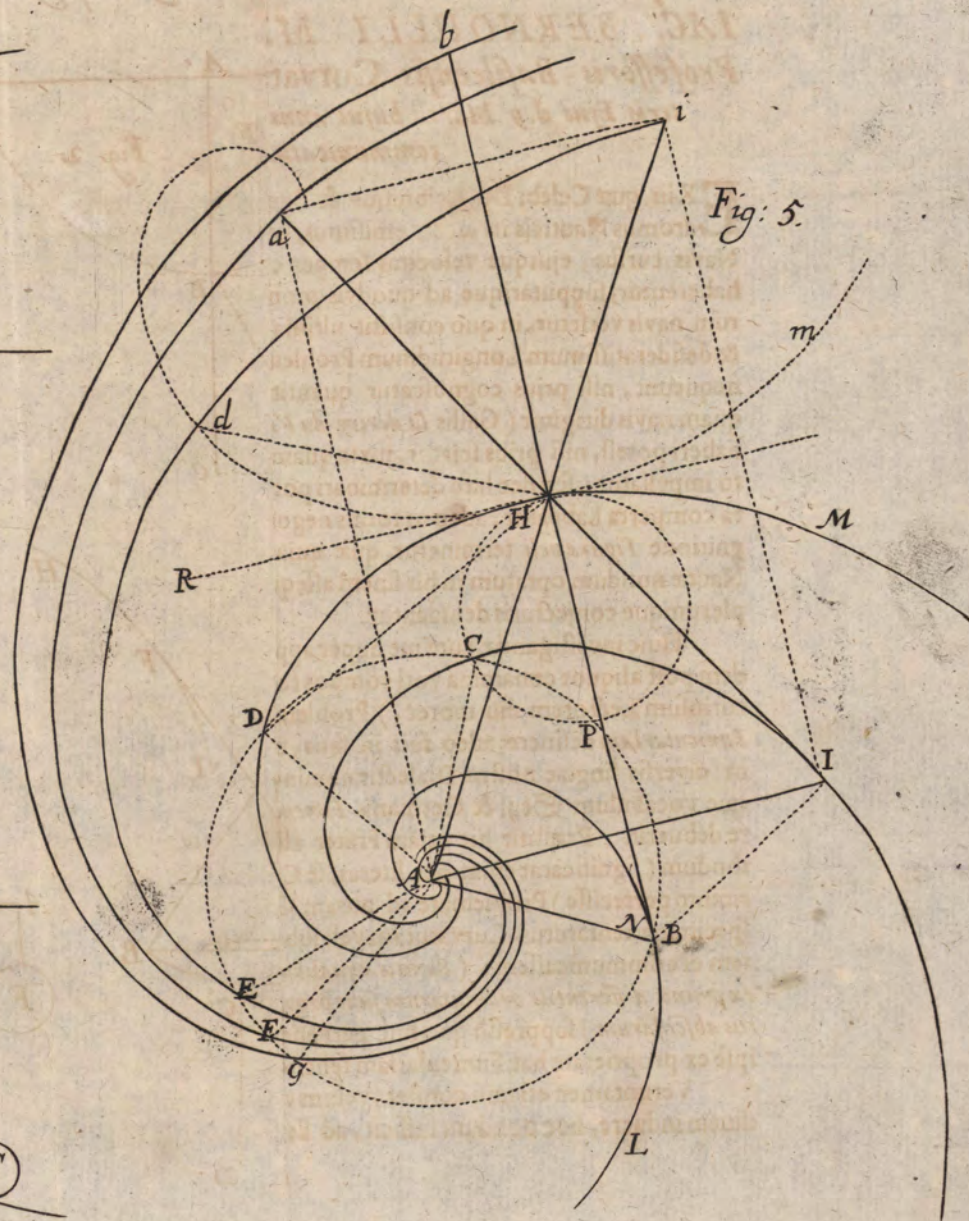
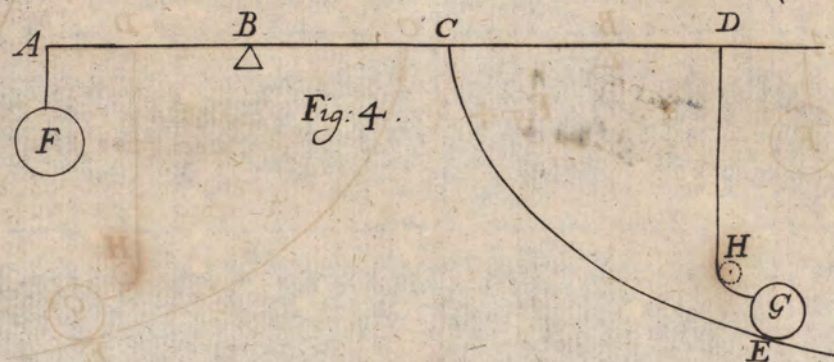
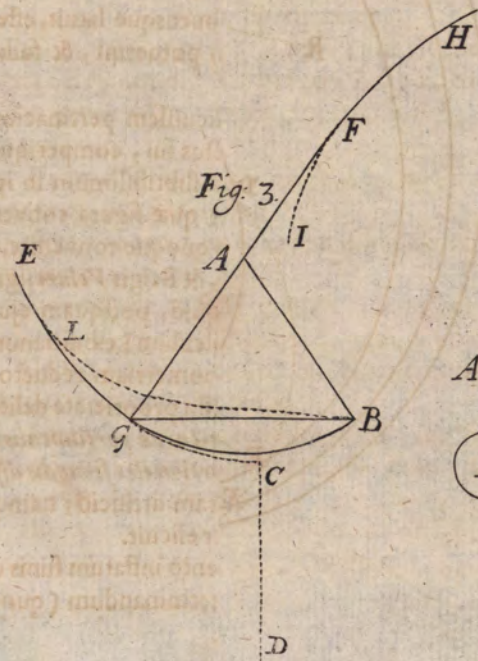
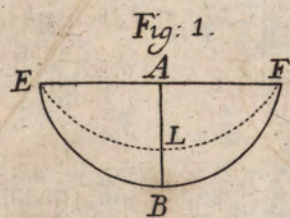
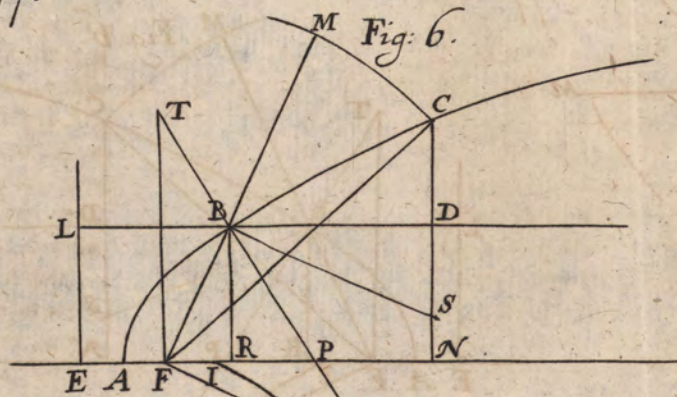
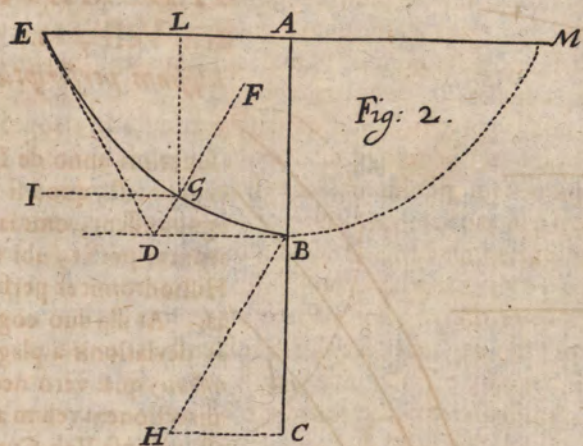
Professoris Basileensis Curvatura Veli, in literis Ejus d. 9 Martii hujus anni Lipsiam perscriptis communicata.

EXiis, quæ Celeb. Dn. Leibnitijs & Ego superiori anno de Loxodromiis Nauticis in lucem emisimus, colligi potest, quod si verus Navis cursus, ejusque velocitas semper cognita essent, omnia data haberentur, supputarique ad quodvis momentum posset, ubi terrarum navis versetur, in quo consistit ultima Histiiodromices perfectio, & desideratissimum Longitudinum Problema. At illa duo cognosci nequeunt, nisi prius cognoscatur quantitas deviationis a plaga, in quam navis dirigitur (Gallis *la dérive du Vaisseau*) quæ vero nec ipsa haberi potest, nisi prius sciatur, juxta quam directionem velum a vento impellatur; sed nec hæc determinari potest, nisi ipsa Veli Curvatura comperta habeatur, adeo ut totius negotii certitudo tandem in cognitione *Figura veli* terminetur, quæ quia hucusque latuit, effecit, ut Nautæ nondum optatum in his finem assequi potuerint, & fallacibus plerumque conjecturis deludantur.

Huic investigandæ cum me nuper applicuissem pertinacius, tandem post aliquot conamina voti compos factus fui, comperique (ne curiosum Lectorem diu morer,) Problema subtilissimum in ipsam *Funiculariam* desinere; adeo fuit in fati, ut quæ figura conveniunt, in diversis linguæ nostræ Dialectis nomine quoque convenire, idemque vocabulum Seyl & Germanis *Funem*, & Belgis *Velum* significare debuerit. Præstitit hic etiam Frater aliquid, postquam ejus Methodum (significarat enim per literas, se Calculum Leibnitianum plurimum perfecisse) Problemate ad puram Geometriam reducto velut specimine tentaturus, Curvaturam veli sub ista proprietate delitescentem ei communicasset: (*Sumtis aequalibus curvæ portiunculis, Cubi ex primis differentiis ordinarum sunt proportionales secundis differentiis abscissarum*) suppresso quo huc perveneram artificio; namque & ipse ex proprietate hac Funiculariam feliciter elicit.

Veruntamen etiamsi constet, velum vento inflatum funis curvæ dinem induere, hoc nondum sufficit, ad determinandum (quod pal-

marium est) juxta quam directionem quaque vi a vento impellatur, nisi quoque constet, quibus suppositionibus usus fuerim, ut Problema a concreta Geometria ad puram reducerem, curvamque sub characteristica hac proprietate exhiberem. Notum est, quod in theoria Artis Nautica velum considerari vulgo soleat instar Figuræ planæ, quæ a vento juxta directionem sibi perpendicularem impellatur: unde cum talis non sit, quid mirum, si ex ficta hypothese plerumque erronea, quandoque etiam cum inæstimabili hominum merciumque damno conjunctæ conclusiones deducantur? Agnoscit hac in parte imperfectionem Artis Anonymus Gallus sub finem libelli egregii, quem *de la Theorie de la Manœuvre des Vaisseaux* inscriptum ante paucos annos jussu regio edidit, monetque velum in suis partibus ob curvaturam suam secundum varias directiones impelli, adeoque inter omnes directiones mediam quandam assumendam esse; at quam illa sit, uti determinare non audet, sic per meras conjecturas æstimat, quod ego scientificæ & accurate consequi docebo, & quidem ita, ut vel stupidissimus Nauta meas regulas deinceps in usum transferre possit, quas sequentibus Positionibus comprehendam.

1. Si subtenfa Veli EBF, (fig. 1) hoc est, per extremitates veli ducta recta EF lineæ directionis venti AB perpendicularis est, arcua-
TAB. III. Fig. 1.
tur Velum in Circuli segmentum, cujus basis EF, axis AB directioni venti parallelus.

2. Vis, qua Velum juxta axem AB impellitur, componitur ex celeritate venti, & subtenfa veli.

3. Hinc ab eodem vento eadem vi impelluntur vela EBF, ELF, quorum subtenfa eadem.

4. Et idem velum EBF majore vi impellitur, ubi diductis extremitatibus E & F in arcum majoris circuli transierit.

5. Celeritas navium eodem secundo vento velitantium, ceteris paribus, sunt ut velorum subtenfa.

6. Potentia sustinens venti impetum, seu Firmitas veli requisita, ne rumpatur, in omnibus ejus punctis eadem est, & componitur ex celeritate venti & radio circuli.

7. Hinc potentia impellens ad potentiam sustinentem, seu agens ad patientem est, ut subtenfa Veli ad radium.

8. Velum EBF minorem requirit firmitatem Velo ELF, cujus major radius.
9. Idemque Velum EBF minus subit rupturæ periculum, si adductis suis extremitatibus curvetur in arcum minoris circuli.
- Fig. 2. 10. Porro si Velum EGB (Fig. 2) super extremitatibus suis E & B ita sit expansum, ut per extremitatem B directioni venti AB ducta perpendicularis recta BD tangat velum in B, curvatur velum in *Funiculariam*, cujus vertex B, axis AB.
11. Ut longitudo veli EGB ad axem BA; ita sinus totus BC, ad rectam CH tangentem anguli CBH, quem faciunt duæ lineæ directionis, una venti, altera secundum quam a vento Velum impellitur.
12. Hinc angulus directionis venti & impulsionis Veli perpetuo semirecto minor.
13. Si recta BC sit Parameter & punctum C centrum funiculariæ, sumaturque portio Veli BG = CH, & per G ducatur recta FG parallela ipsi BH, erit hæc & curvæ perpendicularis, & simul linea directionis veli, & axis æquilibrii impulsionum.
14. Eadem reperitur aliter, si Velum ita secetur in G, ut segmentum EG se habeat ad segmentum BG, sicut aggregatum quadratorum EGB & AB ad differentiam eorundem.
15. Producta recta FG transit per mutuum occursum rectarum BD, ED, extremitates veli B & E tangentium: hinc constat, quomodo ex concursu rectarum tangentium ED, BD, ducenda sit perpendicularis ad funiculariam DF, quæ alias sine respectu ad Velum habito difficulter inveniretur.
16. Vis, qua Velum secundum directionem suam FG impellitur, componitur ex celeritate venti & differentia quadratorum EGB & AB applicata ad radicem aggregati eorundem.
17. Hinc idem Velum fortius impellitur, quo magis diminuitur ejus Axis, quod obtinetur adducendo propius extremitatem Veli E ad tangentem BD.
18. Robur Veli, seu Firmitas requisita ne dilaceretur, ubique eadem, & componitur ex celeritate venti & parametro BC (sive differentia quadratorum EGB & AB, applicata ad duplum axis BA.) Nota hic discrimen inter Velum Funemque, qui in summis quam imis partibus majore firmitate opus habet.

19. Hinc:

19. Hinc vis impellens ad vim sustentem, ut duplum axis BA ad radicem aggregati quadratorum EGB & AB.
20. Constat etiam ex 2 & 16ta inter se collatis, quod si semel de velocitate navis, quæ velum juxta hypothesin primæ expansum habet, experientia constiterit, eadem quoque in hypothesi decimæ cæteris paribus supputari possit.
21. Quod si jam Veli extremitates sint in punctis E & G, & per G ducta recta GI directioni venti GL perpendicularis, cum velo expanso angulum faciat, nec illud secet, curvatur Velum in *portionem Funiculariæ*.
22. Si portio hæc continuetur ad verticem usque B, ponanturque axes æquilibrii impulsionum totius curvæ EB & portionis GB, per 13, 14, iique proportionentur respectivis viribus impulsionum, erit prior axis diagonalis, alter latus alicujus parallelogrammi, cujus latus alterum est axis æquilibrii portionis EG, & simul virium quibus impellitur proportionem exhibet.
23. Ad æstimandam ergo directionem veli & impulsus vim, postulatur, ut datis punctis E, G, longitudine portionis EG, & positione rectæ GL axi parallelæ, duci possit Funicularia ejusque vertex assignari; quod naclerus hac praxi mechanica consequetur facile: Punctis E, G, & recta GL in plano similiter positis, ductaque EM, ad G, L perpendiculari, erigatur planum & in illo recta GL ad perpendicularum, firmataque catenulæ extremitate in puncto E, ejus annulo inferatur stylus & promoveatur super recta EM, quo usque catena transcat per punctum G, & simul intercepta ejus pars portioni datæ EG adæquetur; nam si secus eveniat, alii annulo inferendus stylus, donec æqualis fiat; tum notetur locus styli M, & bisecta recta EM, demittatur perpendicularum AB secans catenulam, quæ positionem Veli referet, in optato vertice B.
24. Si Veli denique extremitates sint E, B, (fig. 3.) & ex B ducta recta BG, directioni venti perpendicularis, secet Velum in G, curvatur ejus portio GB in *circulum*, altera EG in *funiculariam*, quæ continuata per GC, habeat parametrum CD, æqualem circuli radio GA. Intelligitur curva tota uno motu continuo describi, si concipiatur Evolutæ Funiculariæ IFH filum circumplicari GFH ope plumbi filo annexi, & ex E demissi, illudque postquam convolutum fuerit

Cc 3

circa

circa partem curvæ, HF, offendere in descensu suo clavum A, positum in centro futuri circuli. Requiritur autem ad constructionem curvæ, ut datis punctis E, B, longitudine ejus EGB, & positione recta BG, dari possint segmenta curvæ. Meehanice nauclerus, postquam Velum vento inflatum fuerit, rem facile expediet: Ducta enim positione data BG, dantur arcus & subtensa GB, & hinc radius circuli AG, ipsumque punctum G; & quia datum quoque punctum E & curva EG longitudine, dabitur eadem etiam positione, per præced. Unde & dabuntur axes æquilibrii, viresque impulsionum tum funiculariæ EG, tum circuli GB, ac proinde axis æquilibrii Veli totius EGB, seu parallelogrammi diagonius, viresque quibus juxta hunc impellitur, per 2 & 22.

25. Nota, supponi, quod fluidum, post adlapsum ad portionem veli EG, libere possit motum suum prosequi: at hypothesis hæc in rigore sumpta, ut opinor, vera non est. Videtur enim torrens fluidi a stagnante ejus portione in segmento GB ita sufflaminari debere, ut supra chordam GB ad partes G exundet, ibique certum, formet spatium BGL, intra quod omnis aer vel stagnare prorsus, vel labi saltem, segnius cogatur, & sic plus motus sui in veli portionem EG transferre, necessum habeat, quam alias faceret, si non impedito cursu pergere posset: unde consequitur, velum quidem in parte GB circuli, in parte LE funiculariæ curvaturam induere, at in parte GL mediæ inter utramque naturæ esse, & quæ ab exuberantis fluidi figura, ejusque in velum agendi ratione dependeat. Hanc vero uti conjecturis, quæ in promptu mihi sunt, definire nolo, ita eorum sagacitati, quorum pluris, interest rem nauticam perficere, indagandam relinquere. Ego interea pro homine mediterraneo ad negotium maritimum, quo non est aliud e quo rebus humanis major accedit utilitas, plus satis contulisse mihi videor.

Quia in eo hucusque fui, ut Funiculariæ usum in re nautica ostenderem, lubet hic quoque aliam ejus proprietatem non inelegantem, quæ in Staticis aliquando usui futura est, quamq; Fratris industria debemus, aperire: Sit recta horizontalis AD Vectis nullius gravitatis & simul axis funiculariæ CE, punctum B vectis hypomochlium & Curvæ centrum, sitque $AB = BC$, & in A appensum pondus F, atque aliud huic æquale G ubivis in curva constitutum, cujus descensus impe-

impediatur per filum DHG, quod trochleam H amplectens perpendiculariter ex veste dependeat, erunt sic constituta pondera æqualia F & G in æquilibrio. (Fig. 4)

Proxime *Elateris Curvaturam* dabo. Deprehendo hic vero (quod in antecessum monere lubet) rem satis memorabilem. Ut enim linteum vento tumidum *Funiculariæ*, sic idem ab incumbentis liquoris pondere expansum *flexi Elateris* curvaturam induit.

**LINEÆ CYCLOIDALES, EVOLUTÆ,
Ant-Evoluta, Caustica, Anti-Caustica, Peri-Caustica.
Earum usus & simplex relatio ad se invicem. Spira
mirabilis. Aliaque per I. B.**

Cyclois *Mechanica* (quæ ex revolutione circuli super linea recta coritur) jam toto hoc seculo pervulgata extitit. *Geometrica*, quæ ex circuli super circulo rotatione nascitur, Cl. Viris *Tschirnhausio* & *Newtono*, primum considerari cœpit. *Evolutarum* notitiam, illustri *Hugenio* debemus. *Caustica* præfatum itidem Nob. *Tschirnhausium* auctorem agnoscunt. *Cycloïdæ* in genere spectatæ, cæteræque initio memoratæ curvæ, neglectæ fere hætenus, sed nec extitit, qui *Evolutarum* & *Causticarum* cæterarumque ab his dependentium *relationem* mutuam exhiberet. Hanc ego paucis abhinc diebus, cum in contemplatione inventi *Tschirnhausiani* paulo attentius versarer, reperi, ac ob rei præstantiam & utilitatem publico ocyus impertiendam duxi, præmissis quatenus necessaria videbuntur, terminorum fere novorum definitionibus:

Si curva quævis super alia sibi æquali & simili, h. e. eadem, super seipsa inverse posita, puta dHm super DHM (Fig. 5) rotetur, ita ut perpetuo in punctis similiter positis sese contingant, describet punctum a, in plano genitricis curvæ dHm ubivis acceptum & ab illo una abreptum, curvam Fa, quam ob affinitatem cum Cycloide *Cycloïdalem* nuncupo. Ipsam DHM, super qua rotatio peragitur, voco *Expositam*. Curvam BL, ex cujus evolutione Exposita DHM ope fili LBH describitur, appello *Evolutam*, Rectam BH *Radium*, Punctum B *Centrum circuli* expositam in H *osculantis*. Porro Curvam CI, quam radiorum AH, ex puncto quovis A emanantium, respo-

Fig. 4.

TAB. III.

Fig. 5.

reflexi HI suis intersectionibus formant, voco *Causficam ex puncto A*. Et si reflexus IH, producatul ultra expositam in *a*, ut sit Ha æqualis HA, erit, quam punctum *a* formabit, Curva *Fa*, *Anti-Causfica*. Sin radius incidens AH producatul in *i*, ut sit Hi æqualis radio reflexo HI, erit punctum *i* ad Curvam Ei dictam *Peri-Causficam*. Denique si radius Circuli osculatoris BH producatul in *b*, donec Hb fiat æqualis ipsi HB, formabit punctum *b* *Ant-Evolutam* Curvam Gb. Reperi autem, cum recorderer Dn. *Leibnitium* affinia quædam antehac de *Lineis opticis* in Actis publicasse, *Causficas* & *Anti-Causficas* nostras quodammodo easdem esse, quas Vir Celeb. ἀκμάτης καὶ ἀκλόατης nuncupat. Officium tribus lineis *Anti-Causfica*, *Peri-Causfica*, & *Ant-Evoluta* (ne omni usu destitutæ videantur) hoc tribuo, ut prima deterthinet locum imaginis puncti radiantis A ex Causfica CI per reflexionem conspectæ; altera sit ipsa totius Causficæ in speculum DHM projectæ, & ab oculo in A exceptæ imago; tertia denique locum imaginis oculi semetipsum ex Evoluta intuentis indicet. Præterea observatu dignum, *Anti Causficam* ex evolutione Causficæ describi, & insuper eandem esse cum Cycloidali, quotiescunque punctum lineans *a* respectu genitricis curvæ DHM similiter positum est, ac punctum radians A respectu expositæ DHM: proinde Causficam ACI = aHI = aH + HI = AH + HI, hoc est, aggregato radii incidentis & reflexi, vel saltem eodem majorem minoremve constante longitudine.

Palmarium autem, quod ostendere suscepi, relationem concernit, eamque longe simplicissimam, inter *Causficas* & *Evolutas*, quam sic determino: Si in puncto radiante A erigatur radio incidenti AH perpendicularis AN, secans radium circuli osculatoris HB (productum si opus sit) in N, fiatque, ut 2HN - HB ad HB, sic AH ad HI abscindendam ex radio reflexo HI, erit punctum I in Causfica ex A. adeoque si 2HN = HB, fiet HI infinita; hoc est, radii reflexi contigui erunt paralleli: si 2HN < HB, radii reflexi fient divergentes: si 2HN > HB, fient convergentes: si HN = HB (ut in præsentî schemate) erit HI = AH: denique si HN vel AH infinita, hoc est, si punctum A radiet ex infinita distantia, fiet congressus radiorum in puncto medio radii reflexi, HI abscissi a perpendiculari BI. Valet etiam regressus a data Causfica ad punctum radians, vel ab utroque dato ad Evolutæ puncta

puncta invenienda. At quanti usus sit hoc Theorema, præsertim in Catoptricis; & quam fecundum in deducendis corollariis, quamque elegantes & expeditæ praxes inde fluant, periti harum rerum judicent. Ego unum tantum alterumve in exemplum adducam:

1. Si punctum radians A reperiatur in peripheria circuli HCP, super semiradio circuli osculatoris HP ceu diametro descripti, radii reflexi contigui erunt paralleli; si illud extra peripheriam constitutum sit, erunt hi convergentes; si intra, divergentes.

2. Si radii reflexi contigui sint paralleli, habebit *Anti-Causfica* in parte opposita flexum contrarium; si illi convergant, erit hæc concava; sin divergant, convexa versus partes expositæ DHM.

3. Si Exposita curva DHM est geometrica, ejus Evoluta, Causfica, Cycloidalis, cæteræque omnes tales erunt. De Evoluta constat ex demonstr. *Hugenii in horol. oscill.* & nupero meo *schediafm. de angulo osculi*: de cæteris liquet ex relatione, quam tum inter se, tum ad Evolutam habent. Speciatim quod Cycloidalem ex circuli super circulo rotatione ortam attinet, ejus puncta geometricè inveniri possunt, non tantum cum ambo circuli æquales, sed & subinde cum inæquales fuerint (modo determinatam rationem habeant) nonnunquam per Geometriam communem (ut puncta Cycloidis *Tschirnhausiana*) aliquando per conicas sectiones, aliquando per altioris generis curvam. &c. At indefinite conceptum Problema supponit sectionem anguli in data ratione. Nam posito, rotationem in D incepisse, si ducantur subtensa DH & communis circulorum tangens HR, fiatque angulus R H d, qui sit ad angulum RHD reciproce, ut radius expositi ad radium genitoris, secabit recta H d genitorem circulum in d, quod vel ipsum erit punctum lineans, vel saltem ad punctum lineans a positionem datam habebit.

4. Quia Evoluta tota Circuli in unum punctum abit, quod est ejus centrum, hinc Causfica *Tschirnhausiana* dicto citius determinatur: sed nec minus facile inveniuntur puncta alterius cujusvis Causficæ ex puncto distantia finitæ.

5. Ejus Pericaustica est Ellipsis, cujus minima semidiameter radio circuli est æqualis, maxima ejusdem sesquialtera. Causfica ergo *Tschirnhausiana* per reflexionem oculo ex infinita distantia aspectanti apparet Ellipsis.

D d

6. Quo-

Fig. 6.

6. Quoniam e converso Parabolæ Cautica (fig. 6.) ex radiis DB axi AN parallelis tota concentratur in ejus umbilicum F, qui proin Focus appellatur, hinc per Theorema nostrum expedite construitur Paraboloides illa IH, ex cujus evolutione Parabola ABC describitur, hoc pacto: sumto in curva parabolica ubivis puncto B, & abscissa in axe FP = FB, ut sit ducta BP curvæ perpendicularis, fiat angulus rectus BFG, vel si mavis, erigatur in umbilico normalis ad axem FT & producat P B usque in T; eritque dupla ipsius BG vel PT, nempe BH, radius circuli Parabolam in B osculantis, h. e. punctum H in optata Paraboloides.

7. Hinc porro quædam non inelegantes Parabolæ proprietates demonstrantur: ut, quia dicta Cautica colligitur in punctum, & ex puncti evolutione circulus describitur, sequitur, Anti-Cauticam Parabolæ esse peripheriam circuli CM super F descripti, vel ei verius concentricam aliam, adeoque FC = FB + BM = FB + BD. Quod si permutatis inter se puncto radiante & foco parabolæ, illud in puncto F collocari, hic in puncto axis infinitæ distantæ colligi intelligatur, erit ex foci evolutione descripta Anti-Cautica circulus infinitæ magnus, h. e. recta axi perpendicularis EL, distans a vertice A quantum umbilicus; ac propterea BL = BF.

8. Quin & Cautica ex radiis RB axi perpendicularibus uno ductu calami sic determinatur: Ex radio reflexo abscinde BS = FT, vel si videatur elegantius, ipsi FG fac: parallelam & æqualem BS, eritque S utroque modo punctum in optata Cautica. Quæ constructio conferri potest cum *Tschirnhausiana*, mens. Febr. 1690.

9. Super omnia vero utilitatem novi Theorematis commendare potest, quod occasionem subministraverit detectioni *Curvæ mirabilis*. Sic voco *Loxodromicam* illam *planam*, seu *Spiralem Logarithmicam* (cujus dimensionem speciminis loco in *superioris Annæ Actis* exhibui) propterea quod non modo sui evolutione seipsam describere, (quod jam olim etiam *Fratri* meo observatum in *Actis* retuli) sed & præterea sui ipsius Ant-Evolutam, Cycloidalem, Cauticam ex umbilico, Anti-Cauticam, Peri-Cauticam esse, & infinitis aliis modis ex seipsa generari posse deprehendi, & quidem ita, ut perpetuo non tantum similes vel ejusdem speciei curvæ prodeant (ut fieri solet in evolutione Cycloidis *Tschirnhausiana*) sed prorsus identicæ & positione tantum

tantum diversæ, talesque quæ sibi superimpositæ plane congruant. Quorsum specialiter adaptavi schema primum, in quo ADHM est Exposita Spiralis, hujus naturæ, ut ex umbilico A projecta recta, quævis AH curvam secet constanti angulo AHR: BL ejus Evoluta: CI Cautica ex umbilico A: Fa Cycloidalis Anti-Cautica: Ei Peri-Cautica: Gb Ant-Evoluta; ubi sequentia notare convenit:

α. Omnes istæ sex Spirales sunt eadem Helix, h. e. eodem angulo a suis radiis ex umbilico projectis secantur.

β. Omnes post infinitos anfractus in communi umbilico A coeunt.

γ. Nulla alteram alibi tangit secatve.

δ. Si radius incidens & reflexus, HA, HI, producantur ultra H ad usque occursum Peri-Cauticæ & AntiCauticæ in i & a, & jungantur puncta A, a, i & I, erit A a i I Parallelogrammum Rectangulum, cujus diagonalis a I tangit Cauticam, & latus ai PeriCauticam.

ε. Si per H ducantur HB, HR, parallelæ oppositis Parallelogrammi lateribus, tanget una expositam, evolutam altera.

ζ. Triangula AH a, AB I, sunt similia: AH = HI = HA = HI: Cautica ACI = 2HI: Evoluta AB = HB.

η. Si ex communi umbilico recta projiciatur, secans spirales, harum tangentes omnes per sectionum puncta ductæ erunt parallelæ, & portiones umbilico ac sectionibus interjectæ, rectæ portionibus conterminis sunt proportionales.

θ. Si super communi umbilico tanquam centro describatur quocunque radio circulus, secans spirales in punctis B, C, D, E, F, G; erunt spiraliū omnium portiones centro & peripheria interjectæ æquales: radiorum vero ex centro ad intersectiones ductorum anguli sunt iidem cum angulis, quos ipsæ spiræ post infinitos circuitus in centro inter se constituunt. Speciatim, si angulus communis radiorum ex umbilico projectorum cum spiraliū sit semirectus, Helix Exposita & Evoluta faciunt rectum: si ille 60. gr. Exposita & Cautica itidem faciunt angulum 60. gr. si ille 30. gr. Exposita & Anti-Cautica faciunt angulum 60. gr. In genere vero spectata angulorum relatio est transcendentalis. Angulus Evolutæ cum Cautica perpetuo æquatur

Dd 2

angulo

angulo Expositæ cum Anti-Cauſtica, ſicut & angulus Evolutæ cum Exposita angulo Cauſtica cum Anti-Cauſtica.

Præter recensitas autem quinque Spiras infinitis inſuper aliis modis transformari poteſt Exposita Helix, ſic ut ſemper eadem Helix prodeat; ad hoc enim obtinendum non eſt neceſſe, ut HI , Ha vel H ſint æquales ipſi HA , neque etiam ut Hb æquetur ipſi HB ; ſed nec opus, ut angulus AHI per HB , aut AHa per HR ſit biſectus, &c. Generaliter namque verum eſt, quod quotieſcunque rectæ ex umbilico in Expositam projectæ AH adiungitur in H alia ad quascunque partes, veluti Hd , dummodo angulus interceptus AHd ſemper conſtans ſit, & crura quoque AH , Hd conſtantem rationem ſervent, adjunctæ extremitas d eandem numero cum Exposita, & circa commune umbilicum conſtitutam Helicem deſcribet.

Nefcio vero, an huius proprietatis meminiffe tantiſit, cum omnibus omnino curvis æque competere videam, quanquam ignorem id a quoquam obſervatum eſſe. Nimirum ſi cuicunque expositæ curvæ DHM (fig. 5) applicetur quodvis Triangulum AHa , illudque circa datum punctum A rotari, & ſimul fluere intelligatur ita, ut manente angulo H in peripheria expositæ, latera omnia creſcant deſcendantve proportionaliter, ipſumque Triangulum ſibi ſemper maneat ſimile, deſcribet angulus a curvam ſimilem & eandem (ſpecie) cum exposita, ſubinde & numero, ubi AH , Aa fuerint crura Trianguli Iſoſcelis. Numero eadem curvas voco (forte rectius quam exiſtimarent Logicatorum filii) quæ ſibi ſuper impoſitæ congruunt. At quod Evolutæ, Cauſtica, Anti-Cauſtica &c. non perinde quoque eadem ſpecie numerove ſint in quovis Curvarum genere, in cauſa eſt ſola anguli, quem recta AH ad expositam curvam ejusve tangentem facit, inæqualitas, quæ omnia turbat. Hic enim cum in ſola noſtra ſpira conſtans maneat, videtur quaſi natura hoc eſſentiali charactere illi ſoli id privilegii vindicare voluiſſe.

Cum autem ob proprietatem tam ſingularem tamque admirabilem mire mihi placeat ſpira hæc mirabilis, ſic ut ejus contemplatione fatiari vix queam; cogitavi, illam ad varias res ſymbolice repræſentandas non inconcinne adhiberi poſſe. Quoniam enim ſemper ſibi ſimilem & eandem ſpiram gignit, utcunque volvatur, evolvatur, radiet; hinc poterit eſſe vel ſobolis parentibus per omnia ſimilis Emblem;

ma: *Simillima Filia Matri*: vel (ſi rem æternæ veritatis Fidei myſteriis accommodare non eſt prohibitum) ipſius æternæ generationis Filii, qui Patris veluti Imago, & ab illo ut Lumen a Lumine emanans, eidem *ὁμογενος* exiſtit, qualicunque adumbratio. Aut, ſi mavis, quia Curva noſtra mirabilis in ipſa mutatione ſemper ſibi conſantiſſime manet ſimilis & numero eadem, poterit eſſe vel fortitudinis & conſtantia in adverſitatibus; vel etiam Carnis noſtræ poſt varias alterationes, & tandem ipſam quoque mortem, ejusdem numero reſurrecturæ ſymbolum; adeo quidem, ut ſi *Archimedes* imitandi hodiernum conſuetudo obtineret, libenter Spiram hanc tumulo meo juberem incidere cum Epigraphe: *Eadem numero mutata reſurget.*

GERHARDI DE VRIES PROFESS.
Philof. Ultrajeſt. de Renati Carteſii Meditationibus a Petro Gaſſendo impugnatæ Diſſertatiuncula Hiſtorico-Philofophica.

Ultrajeſti apud Guil. Van de Water 1691. in 8vo. Conſtat 7¼ plagulis.

Cum Petri Gaſſendi *Dubitationes adverſus Renati Carteſii Meditationes* exprimendæ typis eſſent tertia vice, (uti & revera anno ſuperiore Ultrajeſti ſumptibus Guil. Van de Water factum) doctiſſimus Philoſophus Gerardus de Vries amici hortatu perſuaſus, Diſſertationem hanc addidit lectu digniſſimam. Auſpicatur eam ab Illuſtris Sueſſionenſis Epilcopi Huetii judicio in *Cenſura Philoſophia Carteſiane*, de ſuperbia & ambitione Carteſii maxima, quod confirmatur tum ex aliis documentis, tum ex Gaſſendi querelis. De qua re ut rectius judicari poſſit, Meditationum Carteſianarum, quas impugnavit Gaſſendus, hiſtoriam ab origine prima deduxit, paucis tamen, promittens interim rerum omnium ad Carteſianiſini ortum & progreſſum pertinentium juſtam enarrationem, in Introductione Hiſtorica ad Philoſophiam Carteſii, quam ſub manibus habet. Narrat itaque, *Meditationes de prima Philoſophia*, quibus rota moles philoſophiæ illius novæ ſuffulta eſt, primum fuiſſe Carteſii a primo in Belgium appulſu laborem, quem Francequera ſuſceperit anno 1629, non tamen

primum in lucem protulerit, sed caute pramiserit Dissertationem de Methodo, cum annexis quibusdam aliis suæ Philosophiæ speciminibus, ut, qui legerent, inauditas demonstrationes expectarent. Mora ergo quadriennii interposita, produxisse eum ait Meditationum partum duodecennem A. 1641. Placuisse ipsi ante omnia, magnificam Operis inscriptionem in editione prima Parisiensi facere, *Meditationum de Prima Philosophia*, in quibus DEI existentia & Animæ immortalitas demonstraretur; licet & ante editionem, & post eam ab amicis monitus fuisset, ne verbum quidem in Meditationibus occurrere de immortalitate animæ. Cumque fraudem suam deinde aliis patere intellexisset, mox repetita editione Elzeviriana necesse habuisse, promissam *immortalitatis* demonstrationem inducere, illique substituere *demonstratam animam humanam a corpore distinctionem*. Ut novis philosophematis suis applausum in Scholis conciliaret, tum per *Henricum Regium* Medicum Ultrajectinum aggressum esse, tum per Jesuitas molitum, quorum favorem, ultra quam decet virum probum, turpibus assentationum blandiloquiis ambiverit. Sorbonæ itidem approbationem studiose sollicitasse. Sed neque Societatem Sorbonicam, neque Jesuiticam approbare novam philosophiam voluisse, eo quod timerent novitates in Theologiam inde invehendas. Quomodo & Congregatio Cardinalium censuerit, cum Cartesii opera in Indicem Librorum prohibitorum Romæ referret A. 1643. Contra Reformatorum Doctorum iudicio nihil tribuisse Cartesium, sed, si quod contra se ferretur, ex hostili animo profectum & iniquum dictitasse. Rectius autem rebus suis consuluisse Pontificios, qui novellam sapientiam a suggestis suis & cathedris arcuerint, quam Reformatos in Belgio, qui volentes nolentes eam in Ecclesias & Academias irrepere passi, effecerint, ut circa res sacras, non solum ea, quæ *Spanhemius* in peculiari Epistola persecutus est dissidia, exorta sint, sed & multo graviora ab Ideis Cartesianis Theologiæ sine modo & mensura petulantissime illata fuerint supra. Quare Cartesium codici suo ex adversariis quaesitum, quem negaverant eruditorum suffragia, applausum, objectiones conquassasse, earum Auctores quosdam, subdole suppressis nominibus, magnis elogiis mactasse, atque refutationem Meditationum iteratæ editioni adjecisse. Inter antagonistas solum *Gassendium* nominatum ab eo, quippe quo victo, Cartesius se de omnibus trium-

umphaturum putaverit. At quam infelicitè Cartesio cesserit hæc ostentatio, ex his intelligi Auctor docet: *Mersennus* Gassendo Meditationum Cartesianarum manuscriptum exemplar Auctoris nomine obtulerat exegeratque, ut ad ipsum, si orirentur inter legendum scrupuli, perscriberet eos. *Gassendus* ratus, velle Cartesium solum explorare suum iudicium, priusquam *Meditationes* publicaret, nudas duntaxat dubitandi rationes privato scripto significavit. At *Cartesius* intendens, diruta aliorum fama, trophæa sibi erigere, easdem multa cum insultatione propalavit. *Gassendus*, etsi intra vertentem annum a motis primum Dubitationibus, *Instantiarum codicem* scripsit, pressit tamen secum in alterum quoque annum, donec tandem multis rogantibus, & poscente Cartesio, in publicam lucem prodire permitteret. *Cartesius*, quanquam ad respondendum a suis instigaretur, in quintum usque annum siluit; tandem Epistolam octo pagellarum scripsit, in qua ne unicam quidem *Instantiam*, ea, qua decet, forma proposuit, nedum solvit. Specimen hujus perversæ disputationis subjicit clarissimus Auctor, ac quam inglorius Cartesius ex hac pugna discesserit, & quanto cum pudore Gassendum adversarium metuerit, enarrat, hujusque modestiam, eruditionem, ac in philosophando libertatem observat. Tandem ut Dubitationes a Gassendo adversus Cartesium editæ recte capiantur, duo Lectori observanda præscribit. Unum, non impugnari ab eodem Conclusiones Cartesianas, *Deum existere, animam humanam non esse a corpore distinctam, corpus dari*, & quæ sunt similes, sed solum in vim ratiociniorum, quibus illarum certitudinem confirmatum ivit Cartesius, inquiri. Alterum, ne quis putet, absurdas opiniones, quas Cartesio Gassendus nonnunquam objicit, esse Gassendi dogmata, Cartesianis placitis substituenda. Commendat admodum lectionem hujus Dissertationis; laudem Censuræ Philosophiæ Cartesianæ, quam *Huëtius* tulit, tribuit, attamen non dubitat asserere, Cartesianæ philosophiæ maximopere obstitisse Gassendi *Disquisitionem Anti-Cartesianam* nondum refutatam.

ספר צמח דוד החדש

ZEMACH DAVID NOVUM.

Editionis curam gessit R. David, R. Moſis Reindorfenſis filius, A. Æræ Jud. 452. Chriſt. 1692. in 4. Prima pars Francofurti ad Moenum impreſſa conſtat plagulis 13. reliquæ, Amſtelodami excuſæ, continent plagulas 26.

Centum omnino abhinc annis ultimam manum impoſuit *Chronologia* ſuæ R. DAVID (צמח דוד ſive Germanice) Gans/Pragenſis, titulumque e *Jerem. XXXIII. 14.* צמח דוד GERMEN DAVIDIS præfixit. Eandem Latine reddidit, ſed ut plurimum ſatis negligenter, *Guilielmus Henricus Vorſtius*, notisque illustratam edidit Lugduni Batavorum A. C. 1644. Nunc Ebræus textus reſcuſus eſt, duplici cum augmento. Primum aſſuitur parti prioris Judaicas ab O. C. ad A. C. 1592. complexæ & eaſdem ad præſentem annum, at concife nimis ac jejune, pertexit. Commemorari heic videas inter cæteros, ad a. Jud. 357. (Chriſti 1597.) R. Akibam Francofurtensem; ad a. 368. R. Moſen Galantem; ad a. 370. R. Jeſaiam Horowitz, autorem libri לוחות הברית; ad a. 376. R. Meirem Archiſynagogum Lublinensem, tunc mortuum, poſtquam ſuperioribus annis libris שאלות ותשובות itemque חסמים מאור עיני חסמים famam ſibi conciliaverat; ad a. 393. R. Nathanem Schappira Archiſynagogum Cracoviensem, cujus librum recensuimus in Actis anni ſuperioris p. 250. itemque R. Joſephum Salomonem, Medicum Cretenſem, ex opere ſuo חכמה תעלומות celebrem; nec non R. Meirem Schiff Archiſynagogum Fuldenſem, cui æque ac Nathani modo dicto Eliam Prophetam frequenter apparuiſſe, Judæi credunt. Ad a. 401. invenies R. Joſelem Sirks, Archiſyn. Cracoviensem, autorem librorum בית חדש & commentarii in Ruth, mortuum eoſpe anno; ut & R. Lipmannum illum Jom Tobh, de quo ad p. 364. Supplementorum noſtrorum adnotare licebit obitum, qui contigit anno 409, Chriſti 1649. Sic ad a. 439. refert continuator anonymus, (quem R. Davidem in fron-

frontiſpicio hujus voluminis nominatum eſſe haud dubitamus) ad plures tunc abiſſe Samuelem קוירנבר (Quittenbeer) Archiſynagogum Francofurtanum ac dein Cracoviensem, clarum ſcriptis ס' ברכת הובח h. e. commentario in Seder Kodaſchim, item ס' אמונת שמואל & ס' ברכת שמואל Hæc ſpeciminis loco ex augmento primo ſufficiant. Inſignem vero aut invidiam aut ignorantiam in authore deprehendimus, dum ſolos Judæos Germanos, Bohemos, Polonosve recenſet; cum Gansius Luſitanos, Belgas, Italos creberrime laudarit.

Pars altera operis Gansiani rebus totius orbis e chronicis Germanorum & Bohemorum depromptis referta eſt. Ex ea excerpta tantum conſecit Vorſtius. Nec immerito. Chriſtianis enim ſatius eſt, ex fontibus, quam turbido illo rivo, hiftoriam haurire. Præmittitur præfatio auctoris, qua ſe in hoc Opere ad Rudolphum uſque Imperatorem excurriſſe ſcribit. Sed in nova editione, quæ quidem ipſam præfationem ad fidem primæ editionis fideliter nullo non reſcuſam ſiſtit, ineptulus corrector pro Rudolpho LEOPOLDI nomen ſubſtituit, ut niſi Gansium jam pridem deſunctum ſcires, credendum tibi eſſet omnino, totum hoc, quantum quantum eſt, volumen ab ipſius calamo profluſiſſe. Nimirum acceſſit huic editioni a recentiori manu pars tertia, res Europæas notabiliores ab an. 1592. ad eum, quem nunc agimus, in compendio repræſentans. Omnium maxime lectu heic dignam putamus prolixam eamque rhythmicam narrationem tumultus, qui a. C. 1614. d. 22. Aug. Judæos Francofurtanos horrendum in modum afflixit, quemque Noſtrates accurate deſcriptum reperient in Joh. Lud. Godfridi IV Monarchiis fol. 1142. Carmen autem iſtud, cujus jam a nobis injecta eſt mentio, autorem habet R. Elchananem, R. Abrahami F.

Quanta vero oſcitantia res hujus ſæculi conſarcinaverit Continuator noſter, vel recentiſſimo exemplo patebit, quod tamen, vix ulli, quam ſtupidis verpis, erroris occaſionem ſubminiſtrabit. Sub finem nempe chronologiæ hæc legas:

תנ"כ 1692.

חדוכם מואקסין יהאן גערג הרביעי מת במקום ריבניגן
i. e. Dux Saxonie Johannes Georgius Quartus obiit
Ec Tubinge

Tubinga in Ducatu Württembergico. Pro Duce *Electore*, pro *Quarto Tertius* ponendus fuerat. Et quis nescit, beatissimum Heroa supremum vale mortalitati dixisse die 12. (22) Septembris A. 1691, neque adeo anno *Æræ Judaicæ* 452. qui biduo demum ab excessu optimi Patriæ Patris initium habuit; unde nec suæ æræ, nec nostræ calculos, uti decuerat, subduxit hic chronographus. Taceamus neglectum orthographiæ in nominibus locorum, quæ ita exarantur: *Dibingen & Wertenburg.*

HISTORIA ECCLESIASTICA SEculi XVII, cum Parallelismo Profana. Decennium

primum: auctore Job. Wolfgango Jägero.

Tubingæ literis J. C. Reiffii, 1692. in 4. Alph. 2. pl. 1.

Qui Moralibus hætenus scriptis in lucem editis eruditionem, industriamque suam Orbi Literato abunde comprobavit, Moralis Philosophiæ in illustri Tubingensi Academia Professor Clarissimus, *Job. Wolfgangus Jägerus*, Historicum nunc idque amplissimum magnæque utilitatis opus est aggressus. Seculi enim ad finem nunc vergentis Historiam Universalem, Sacram ac Profanam, tradere constituit, inque ea, ut ipsis Authoris verbis scopum ejus exprimamus, *Eta Ecclesiæ Protestantium indicabit, Conclavia Pontificum Romanorum omnia reserabit, diversos Motus & Schismata in Ecclesiâ Christiana, & imprimis Syncretismum, Arminianismum, Naturalismum, Amyraldismum, Bohemismum, Jansenismum, Borriismum, Cartesianismum, Quietismum, Coccejanismum, recentesque in Gallia & Angliâ Controversias ob oculos dilucide ponet, cum Parallelismo Historiæ Profanæ.* Tanti ergo Operis primum nuper Decennium prodiit, primorum nempe decem præsentis Seculi annorum Historiam complexum, in quo nihil facile eorum, quæ isto temporis intervallo seu in Ecclesiasticis, seu in Civilibus digna memoratu contigerunt, deprehendas prætermisum. Nam, ut præcipua tantum attingamus, quantum ad *res sacras*, videas hic studiose exposita Electionum Papalium Acta, quando Clemens VIII (A. 1591.) Leo XI & Paulus V (A. 1605.) post multas Cardinalium contentiones ac tricas Romanum Pontificatum sunt adepti: videas enar-

ratam

ratam prolixè Historiam gravissimi inter Jesuitas & Dominicanos in causa Molinæ de Gratia & Arbitrio dissidii, ut nullus fere annus sit, ad quem diligenter annotata non occurrant, quæ circa istam controversiam in Aula Romana fuere gesta: nec minus accurate descripta videas dissensionum inter Arminianos & Gomaristas in Foederato Belgio originem ac momenta: legas (ad A. 1600.) in Jacobum Böhmiū, Görlicensem, dum viveret, in Lusatia Superiore futorem, ejusque sectatores censuram: legas celebrata inter Theologos Colloquia, Ratisbonensē (A. 1601.) inter Evangelicos & Romano-Catholicos, & Vapincensē (A. 1603.) inter Lutheranos & Reformatos: ut institutam Marpurgi in Hassia sacrorum reformationem; dissidia inter Paulum V. Romanum Pontificem & Rempublicam Venetam, de jurisdictione Ecclesiastica; motus item in Bohemia ex causa religionis obortos, aliaque plura silentio prætereamus. *De rebus profanis* supervacaneum est quicquam addere, cum nemini vel leviter in Historia nostri seculi versato difficile futurum arbitremur divinare, de quibus ad quemque annum uberius ab Auctore differatur.

JOHANNIS HENRICI BERGERI J.U.D.
& Pand. Prof. Publ. in Academia Vitembergensi Resolutiones Legum obstantium, quæ in Compendio Juris Lauterbachiano allegantur.

Vitembergæ. Sumtu Jeremiæ Schrey & Hæredum Henric. Joh. Meyeri. A. 1692. in 8. Constant plagulis 28.

Quoniam accurata Juris doctrina non tantum in thesios corroboracione, sed etiam in solida antithesios resolutione consistit, salutarem Compendio Juris Lauterbachiano accommodavit operam Consultissimus Auctor, dum adductos textus obstantes in dicto libro cum sententia in eodem astructa conciliavit. Toties vero huic operi ab utilitate commendatissimo recensitam adhibuit curam, quoties argumentorum pondere in dissentientium partes pertractus non est: id enim cum accidit, ea in removendis Lauterbachii fundamentis laboravit industria, qua ad stabiliendam ejus opinionem

Ec 2

nionem

nionem alias uti consuevit. Tractationi præmisit brevem manu-
 ctionem ad artem textus utriusque Juris, magno memoriæ commo-
 do, signis notandi; ubi textus in axiomaticos & decisivos, hos vicif-
 sim in probantes & obstantes divisit, & quomodo, diversitate chara-
 cterum in verbis notabilibus observata, ascriptaque textui obstanti
 resolutione, adjuvari memoria Lectoris queat, indicavit. Ut ipsa
 Tractatio ab omni obscuritate esset aliena, secundum ordinem Pan-
 dectarum Controversias e memorato Compendio collectas in Quæ-
 stiones redegit, iisdem rationes affirmandi negandique adjecit, Le-
 ctorique, ne diuturna ipsum perpensio legum remoraretur, consu-
 luit, dum verba probantia nec non obstantia textuum cursivis, ut lo-
 quuntur, seu Italicis literis exprimi curavit. In arcendis dissen-
 tientium telis eo usus est styli temperamento, ut ferre se æquo ani-
 mo dissentientem, probatæque sibi sententiæ causam tantum
 dicere, haud obscure profiteatur. Sicubi Quæstionis ambiguitas
 vel obscuritas id exegit, Auctoris sui brevitati per additamentum
 subvenit, utilitatis & controversiæ simul rationem habens. Sub
 calcem Programma accessit, in quo explicatum, qua ratione in actio-
 ne hypothecaria tolerari queat alternativus libellus, & indicatum
 est, quibus adhibitis Respondentibus Auctor laborem hunc publicæ
 censuræ submittere decreverit. Reliqua L. B. ex singularum Con-
 troversiarum perustratione haurire non gravabitur.

*DE CONSTITUTIONE ANNI M DC.
 LXXXXI apud Mutinenses, Dissertatio Ber-
 nardini Ramazzini Medicina Professoris.*

Mutinæ. Typis Hæredum Casiani. A. 1692.

in 4. plag. 4 $\frac{1}{2}$.

Quem scopum Autor Nobilissimus, in Historia Medica anno-
 rum apud Mutinenses elapsorum quotannis condenda, præfi-
 xum sibi habeat, in *Actis* jamdum *Anni superioris* p. 186. cum pri-
 mum ejus exhiberemus specimen, commemoravimus. Altera nunc,
 quam mature beneficio Illustris *Magliabechii* adepti sumus, sequitur
 Dissertatio, anni nonagesimi primi constitutionem designans, ac
 cele-

Celeber. *Leibnitio* consecrata, priorem adeo approbanti & commen-
 danti, ut & Academia Naturæ Curiosorum eandem integram, una
 cum ipsis laudati *Leibnitii* literis ad Præsidentem conscriptis, *Epheme-
 ridum Germanicarum Dec. II. Ann. IX. Appendici* merito inseruerit.
 In hac vero Epidemia, non ruralis, ut in priori, sed urbana, plebi
 potissimum & senibus infesta, neque anni constitutio humida & lu-
 tulenta, sed ob Aquilonem primum, hinc & ob ardorem continuum
 sicca potius & pulverulenta intimatur. Incunte namque anno no-
 nagesimo primo hyems, æque ac sub nonagesimi terminum, serena
 & tranquilla perstitit, usque dum circa mensis Januarii finem Se-
 ptentrione afflante, cuncta illico rigescerent, nivisque defectu & via
 in tota Cispadana & Transpadana regione præter morem pulveru-
 lentæ redderentur, & sementes mirum in modum exurerentur. A-
 poplexiæ, Pleuritides, Peripneumoniæ, Catarrhi suffocativi, An-
 gina, Erysipelata, pectoris cum primis morbi, tunc oberrarunt, o-
 mnes a sanguinis stagnatione provenientes, utpote quem preceden-
 tis anni constitutio frigida & lutulenta, pravusque leguminum ob an-
 nonæ difficultatem victus, crassiores & ad concrendum aptum
 induxerant. Sanguis siquidem e secta vena eductus, multum pitui-
 tæ & polyposæ concretionis obtinuit, variisque in cadaveribus in
 nosocomio dissectis, præsertim in Cachecticis & ex pectoris morbo
 denatis, polypi cordis intra sinus ipsamque aortam apparuerunt.
 Præter alios, vir saxagenarius præpinguis subita oppetiit morte, in
 cujus dissecto cadavere sanguinis concreti duæ fere libræ e pericar-
 dio exemptæ fuerunt, ac in trunco arteriæ magnæ ascendenti, poly-
 pus inventus lacertulæ longitudinem & magnitudinem referens, qui
 motum sanguinis sufflaminando Syncopen cardiacam, vel Cathar-
 rum suffocativum, vel Apoplexiam quandam, tanquam nomine sæ-
 pius magis, quam re discrepantes, intulisse videtur. Remedia pro-
 fuerunt incidentia, v. g. Spiritus salis ammoniaci, sal volatile cornu
 cervi, spermæ ceti & similia; Spiritu sulphuris ab integro sulphure,
 pulmonum balsamo, multum differente a nonnullis inepte cum a-
 quis pectoralibus exhibito. Repetita sanguinis missio sæpius fini-
 stre successit, quod nec enarrati affectus humorum fluxionem, quam
 Veteres asseriebant, pro causa agnoscerent, nec venæ sectio, post-
 quam nostro seculo circuitus sanguinis innotuit, hunc amplius in-

tercipere aut revellere valeat. Sic Sacerdos habitus alioquin firmi, cum pleuritide laborans sanguinem tertia vice detrahi patetur, eadem die ad plures abiit. Senioribus præcipue, qui in tempestate adeo rigida multum periclitabantur, vena etiam semel pertusa lethalis extitit; nobili muliere nonagenaria mox expirante, postquam venam, quam aperiendam sibi ea perierat, Autor vero noster renuerat, Medicus alius accersitus curasset secari, quem tamen historia ab Hippocrate l. 7. Epidem. n. 54. annotata cautiorem facere potuisset. Neque venæ sectio in rheumatica tali constitutione, etiam si febris superveniret, votum explevit, quoniam febris, in qua densa sanguinis compages, non æque ac illa, in qua ob orgasmum aliquem sanguis ad diffusionem promptior existit, incisionem venæ postulat. In sanguine nempe salutariter evacuando, aliisque remediis legitime administrandis, semper ad anni constitutionem, quo sanguinis ex ea diathesis patescat, convenit respicere, licet multi Practici frequenter hic deficiant, & quotidie in venæ sectionis usu vel ex ignorantia, vel ex oscitantia in leges circuli sanguinis impingant, prout recens Homobonus Piso Medicus Cremonensis in *Ullione Antiquitatis* primum adversus circularem sanguinis motum urget. Cui errato nihilominus medelam nunc parare dicitur Professor quidam Mutinensis in Opere, quod *Rationarium Medicum Seculare, quo summatim ac veluti facta supputatione apparet, quid lucri ex celebrioribus Inventis Anatomicis huius Seculi Arti Medicae, tam quoad Theoriam, quam quoad Praxin accesserit*, inscribere ac sub finem huius seculi edere constituit. Cæterum plebs non tam rusticana, quam urbana, prædictis affectibus obnoxia fuisse videtur, quod illa vel ob vitam actuosiore, vel ob febres diuturnas prægressas Epidemice ruralis, in priori Dissertatione descriptæ, sanguinem magis fluxilem magisque depuratum haberet. Ast circa æquinoctium vernale, frigus intensum immoderatus isque improporcionatus æstus excepit, mense solum Aprilis parum remittens, tanta tamen siccitate itidem stipatus, ut sterilem omnino annum minari potuisset, nisi plantæ cunctæ fructiferæ floribus passim albescerent fructus præcoces pariter atque horæos abunde promisissent, reque ipsa Pomona laboranti Cereri opem tulisset. Equidem mense Majo imbres sporadice de-
Auxerunt, sed aridæ constitutioni corrigendæ minus sufficientes mi-
nusque

nusque impediētes, quin herbæ parciissime provenirent, fabæ quoque ac omnia fere legumina exarescerent, spesque exigua triticeæ messis superesset. Interim, in prima potissimum veris parte, iidem pectoris morbi, languidiores tamen, perseverarunt; sub finem autem veris febres tertianæ, tanquam spicilegium prægressæ messis, caput denuo exseruerunt; præsertim scabies quoscunque fere tam in urbe, quam ruri degentes multum defœdavit, neque a purgantibus, neque a phlebotomiis repetitis mitiganda, sanguine misso multum feri flavi exhibente, urinisque valde coloratis apparentibus. Nec solis topicis in scabie hac populari tuta fuit fides, cum a præcedente constitutione pluviosa pravoque ob annonæ caritatem victu ea produceretur, multiq; qui molestiæ pertæsi in ipso vere unguetra adhibuerant, retropulsa scabie in febrem inciderent, urinasque nigras & fuliginosas illico excernerent, non nisi scabie rursus expulsa mutatas. Saltem præter medicamenta viperina aliaque diaphoretica, cicchoraceis similibusq; refrigerantibus præstantiora, æstas subsequens, Hippocrate jamjam observante, certissimum præbuit auxilium. Animalia inter, quæ hoc pariter anno ingentem stragem sustinuerunt, grex ovillus tantum non omnis periit; multa itidem animalia, præsertim canes, ob æstum continuum & crescentium defectum rabies invasit. Nulla quippe æstas, diebus imprimis canicularibus, adeo efferbuit, thermometris attestantibus, ac quæ veri successit, nec æstus quicquam remisit, constans potius per totum fere Septembris mensem permanens, tametsi pluviae nonnunquam caderent. Cælo desuper frequentius, quam unquam fulminante, & agricolam quendam percutiente, integumenta huius omnia præter lora coriacea, perusta fuerunt, ipse vero ad aliquot dies attonitus sponte demum sine remediis ad se rediit etiamnum superstes. Febres tunc repente invaluerunt, integras ex vulgo familias eodem tempore passim corripiendo, ea præcipue in urbis parte, qua viæ magis patulæ tectaque humiliora fervidi aeris, bilem acuentis, violentiam infringere nequeunt. Quotquot milites arcem occupabant, simul ex febre decubuerunt, ut rusticana militia incustodiam ejus accersenda esset. E diverso tam opulentiores, ampla conclavia a tecto remotiora inhabitantes, quam Judæi in vicis angustis & ædibus altissimis, quarum fenestræ caligant, degentes, morbis alias æstivis primum sub-
jecti,

jecti, vim tempestatis hujus febrilis minus senserunt. Item ruricola licet diurnis laboribus ad Solis radios fere in sudores solverentur, quia tamen sub dio in plaustris somnum per noctem captarent, immunes plerumque vixerunt. Morbus nihilominus salubris multum & lucri & gloriæ Medicis attulit, cum omnes ferme ægri pristinam sanitatem recuperarent, febribus istis tertianis septima ut plurimum die, ac interdum citius, post unam vel alteram phlebotomiam per sudorem judicatis, nisi quod autumno protrahiores eæ evaderent & in malignas aliquando degenerarent. Venæ sectio videlicet, aqua frigida & remedia acida, succus limonum, spiritus vitrioli, sulphuris &c. suffecerunt, cardiacis calidioribus ægros in extremam perniciem præcipitantibus. Etenim sanguis missus spumeus & croceus, ac urinæ similiter multa bile saturata occurrebant, adeoque sanguinis motus non tam irritandus, ut anno superiori, quam compescendus erat. Attamen autumno, quo magis calor repuit, tanto majorem sævitiam exercuerunt variolæ, dum per æstatem solum paucos, autumno vero & hyemis principio longe plures, non solum juvenes, sed & grandævos, imprimis utero gerentes, ac quibus sanguis detractus erat, jugularent, facilius emergentibus, qui venæ sectione aliisq; remediis posthabitis, omne curationis negotium soli naturæ commiserant. Multo mitiores autem febres quartanæ fuerunt, hoc quoque autumno non infrequentes, utpote multis tertianis in quartanas versis; quotquot enim Corticem Chinæ Chinæ in subsidium vocarunt, vel integre fuerunt restituti, vel paulo post, quam recidivam passi essent, ante hyemis accessum perfecte convaluerunt, secus ac anno nonagesimo; adeo ut securior Chinæ Chinæ usus videatur, quando humores fræno magis egent, quam stimulo; id quod tamen ulteriori adhuc experientia confirmandum erit. Tandem Clariss. Autor, qui tumultuarie hæc armorum inter strepitus conscripsit, veretur, ne premente etiamnum annonæ penuria, nova imposterum morborum seges propullulet.

LE ANTICHE LUCERNE SEPOL-
crali Figurate.

i. c.

i. c.

Lucernæ sepulcrales antiquæ, figuris insignes, e cryptis Romanis collectæ, depictæ, æneisque tabulis incisæ a Petro *Santi Bartoli*; cum observationibus Joh.

Petri *Bellorii*.

Romæ, apud Simonem Anagninum, 1691. in fol. Constant Plagulis 13. Fig. æneis 119.

Quæ a Physicis disputari solent de æterno igne lucernarum sepulcralium veterum, ea Autores celeberrimi non in hoc tripartito suo volumine, sed in *Fortunii Liceti* libris sex de lucernis antiquorum reconditis, & dissertatione *Ostavii Ferrarii* de veterum lucernis sepulcralibus, quæri cupiunt. *Bartoli* enim labor in eo solum occupatur, ut figuras lucernis impressas elegantissime depictas sistat. *Bellorius* autem harum sensum mythicum eruere, ac succinctis notis declarare studuit. Plerasque nempe aut ritum aliquem sepulcralem, aut opinionem gentilium de statu mortuorum innuere autumat.

Sic P. I. n. 1. Prometheus visitur hominem fingens adstante Minerva, quæ ei ætheream particulam inspirasse creditur. Argumentum hinc petiisse putat lucernæ autorem, quo probaret, tametsi corpus in primævum lutum suum resolvatur, divinæ tamen auræ particulam a Minerva inspiratam, post fata quoque immortalis vita gavisuram. At dum n. 3. repræsentatur,

Qualiter in Scythica religatus rupe Prometheus

Affiduam nimio pectore pavit avem;

sensum moralem nullum indicare ausus est. Amorem & Psychen alis papilionis (qui nunquam moriendo varias mutationes subit,) ornatam, mutuo se complecti, n. 7. deprehendes. Annotat heic Bellorius, signari hoc emblemate, etiam *ψυχήν* separatam retinere amorem illum seu affectum, quo olim in hac vita in amicos ferri sueverit.

P. I. n. 9. extat Andromeda a Perseo liberata. Hac significari dicitur anima, post corporis interitum curis tandem & affectibus vitiosis soluta, quibus hoc in orbe devoranda objiciebatur.

Ff

Per.

Perseus simulacrum est virtutis, qua non in libertatem tantum, sed in ipsum etiam stelliferum cœlum asseritur mythica ista Andromeda.

Parte II. n. 36. Martis & Dianæ iconas non alia de causa expressas divinat Noster, quam quod fortasse defuncti Numina tutelaria fuerint. Hæc speciminis loco attulisse juvat.

Missam jam faciamus mythologiam, & e Figuris seligamus nonnullas, eruditorum consideratione non minus dignas. Prodiit Amstelodami A. 1685, in 12. libellus hoc titulo insignitus: *Selecti nummi duo Antoniniani, quorum primus Anni Novi Auspicia, alter Commodum & Annium Verum Cæsares exhibet. Ex Bibliotheca Emin. Principis Camilli Card. Maximi, editi a Jo. Petro Bellorio.* In postica prioris numismatis, (quod in antica, vultu T. Ælii Hadr. Antonini Pii superbit,) intra lauream reperias lemma: S. P. Q. R. A. N. F. F. OPTIMO. PRINCIPI. PIO. h. e. interprete Bellorio: *Senatus Populusque Romanus Annum Novum Faustum Felicem*, &c. Fuit autem, qui (teste clarissimo viro, Wilhelmo Ernesto Tenzelio, T. I. Colloquiorum mensuorum Germanicorum p. 189.) siglas exponere maluit: *Æreum Numum Fieri Fecit.* Rationibus quibus inductus fuerit, ut sentiret ita, loco citato legere est. Produxit nunc Bello-

TAB. IV. rius P. III. n. 5. lampadem, quam & nos hic exhibemus, in qua Victoria tenet clypeum votivum cum inscriptione: ANNO. NOVO. FAUSTUM. FEL..... Cæteræ enim literæ vetustate excæ visum fugiunt. Hincque putat, interpretationi suæ non leve pondus accedere.

P. I. n. 27. Circus spectatur, cum obelisco, intra duas columnas quibus insistent Victoriæ, ara Neptuni, pulpito Prætoris & agitatore quodam quadrigæ. P. II. n. 9. Jupiter, Juno, Minerva, Sol, Luna, Venti duo & Neptunus, seu potius fluvius quidam, Tybris forsitan. *Serapidem* in eo frustra quæsieris; ut in Bellorii observationes p. 4. errore typographico irrepsisse videatur. Inter lucernas Christianorum P. III. n. 31. refertur quædam efformata ad instar naviculæ, qua vehuntur Christus & Petrus; antennæ affixus est titulus:

DOMINUS. LEGEM.

DAT. VALERIO. SEVERO.

EVTROPI. VIVAS.

quem *Michael Angelus Causens*, (de cujus Museo plura nobis alias dicen-

dicenda erunt,) hac paraphrasi explicandum censuit : *Valerius Severus mortem, tanquam legem sibi a Domino impositam, constanti animo expectans, longiorem Eutropio vitam optat.* Bellorio videtur, Severum heic profiteri, sibi a gentili superstitione converso datam esse a Domino novam legem (sive doctrinam) Evangelii ; quo applicanda ducit verba Ps. XXIV. (Hebr. XXV.) *Dulcis & rectus Dominus, propter hoc Legem dabit delinquentibus in via.*

*HERMANNI VVITSII MISCELLANEA
SACRA.*

Trajecti ad Rhenum apud Franciscum Halmam, 1692. in 4.
Plagul. II7.

Mixtum opus hoc, & varia eruditione præstans, in quatuor Libros digessit Autor Clarissimus : quorum *primo* quidem de Prophetis egit & prophetia, perfecto iustoque tractatu : *secundo* autem, Dissertationes sex diversi argumenti ; *tertio* Diatriben unicam de septem Epistolarum Apocalypticarum sensu historico, an prophetico ; & *quarto* denique Dissertationem de Donatistarum Schismate proposuit. Hoc loco non possumus, quin ex primo delibemus nonnulla, & quæ habeantur inibi recondita, Lectorum oculis breviter exponamus.

Modos itaque revelationis Propheticae expositurus, immediatam initio a mediata secernit : Illam modo *simplicem* fuisse ait, seu p. 16. solo interno Spiritus instinctu peractam ; modo *Symbolicam*, h. e. symbolis quibusdam insignitam : & symbola quidem vel externis oblata fuisse sensibus, vel phantasie ; idque nunc contigisse vigilantibus, nunc dormientibus. Vigilantes aliquando fuisse visos sibi iis p. 19. in locis esse, ubi revera non fuerint, eaque ibi cernere, quæ non nisi imaginationi ipsorum repræsentabantur. Ad hunc modum Jesaiæ visum fuisse Jehovam, solio celso insidentem, c. 6, 1, 2 ; abs Jeremia depositum fuisse cingulum ad crepidinem Euphratis c. 13 ; & Ezechiel, inter deportatam multitudinem ad fluvium Chebaris versanti, apertos fuisse cœlos, ut videret visiones Dei, primo capite descriptas : eundemque Prophetam domi suæ inter seniores Judæ sedentem,

dentem, visum sibi esse capitis cincto arripi, & inter cœlum terramque deduci Hierosolymam, ut abominationes usurparet oculis, ab hominibus improbis in templo perpetratas, c. 8. 1. seqq. Nec alio revelationis genere ostensos fuisse Danieli dejectos thronos, libros apertos, formam iudicii, Angelorum myriades, c. 7: Micheam, Jehovaham solio insidentem, & assistentem cœlorum exercitum, 1. Reg. 22. 19. Divoque Johanni in Apocalypsi pleraque. Neque vana hæc fuisse illularum mentium repræsentamina, vel cassas rerum imagines, sed maximorum mysteriorum figuras, earumque vim non a corpore vel substantia objecti fuisse suspensam, verum abs aptitudine & claritate repræsentaminis.

p. 23. Ad revelationem per *symbola* repræsentata phantasiæ, Ecstasin retulit, eamque non naturalem, nec diabolicam, multo minus fictam aliquam ab hominibus, sed vere divinam, qualem Danielis, c. 10, 8, 9. Joannis c. 1. Apocal. 17. & Pauli Act. 22. 17. & 2. Cor. 12, 2, 3, 4. exemplis illustratam dedit. Dormientibus dein se patefecisse Deum, quin & multa in communi providentiæ suæ cursu homines docuisse, per insomnia, ac voluisse nonnunquam, ut somni oblivio caperet dormientem: idque Nebucadnezari, quo major conciliaretur fides interpreti, vere accidisse; secus ac l' Empereur, de Dieu, & Coccejus senserint, verba Chaldaica Dan. 11, 5. non de oblivione somni, sed de judiciariæ sententiæ promulgatione exponentes.

Revelationem *mediatam* subinde factam esse per Angelos, confirmat exemplo Gabrielis, Dan. 9, 21. Luc. 1, 19. & 26. quod nomen, per verba, *Fortitudo mea Deus est*, exponit: imo factam fuisse per ipsum Dei filium, omnium Angelorum Dominum, illustris Angeli specie Prophetis aliquando apparentem, ex Dan. 10, 5, 6. evincit: a qua tamen persona apparente accuratis limitibus distinguit angelum ministrum, qui manu sua Daniele tetigit, compellavit, informavit: quem Gabrielem fuisse conjicit, eoque comma 17. ad hunc modum vult exponi: *Quomodo ergo poterit servus Domini mei hujus loqui cum Domino meo illo?* Ratione non dissimili ex Zacharia duos Angelos producit, erudientes Zachariam; quorum alter se pro Domino gesserit, ipse Dei filius; alteri certum quasi officium tribuatur loquendi cum Zacharia, c. 1, 8, 9, 11. adversus Cocceji sententiam, de Spiritu S. hæc interpretantis. Ubi excutuntur insignia, quæ præceteris

ris

ris Prophetis Moses habuit, *προτεγήματα* & privilegia, verba Numer. 12, 8. (*similitudinem Jehovah intuetur*) de radio quodam divini splendoris eximio accipit, elucente fortassis in humana specie, qualem Apostoli conspiciunt in Christo, Joh. I, 14; famamque Moysi, p. 44. seq. periniquis Joannis Clerici contumeliis læsam, strenue defendit.

A revelatione ipsa, sive patefactione, transit Autor ad præparationem animi revelationem recepturi, respondetque initio *Petro Petito, de Sibyllis L. 1. c. 8.* mentem hominis non posse species rerum præteritarum sic componere, ut ex iis cognoscantur res futuræ, quod talis compositio nitatur cognitione, & nexu causarum, quibus homo destituatur prorsus in rebus contingentibus. Mentis & indolis præstantiam multum valere quidem ad accuratiorem divinorum rerum perceptionem, non tamen ideo haberi eam pro dispositione ad prophetiam posse, quod res hic occurrant toto genere diversæ, ingenii nempe sagacitas, & prophetia; illa in naturalium, hæc in supernaturalium rerum classe constituta. Temperamentum, quod ex atra bile plurimum trahit, ad profundas, fixas, & sublimes meditationes idoneum facere posse hominem concedit: largitur etiam, tantam imaginandi vim in melancholicis fuisse aliquando, ut in ecstasin naturalem agerentur: nec abnuir, posse hoc affectu Dæmones abuti; posse & Spiritum gratiæ in subjectis piis, isto morbi genere correptis operari: negat tamen inde confici, quod atræ bilis abundantia dispositionis ad prophetiam vicem subeat: negat Davidem, Hemanem, Asaphum, & alios Musicæ præfectos atrabiliarios fuisse aut hypochondriacos: negat quoque Moysen iis accenseri, metu licet ex aula Regis fugientem: negat, sermonis tarditatem pro ullo, nedum perpetuo melancholiæ argumento posse venditari: nec opus fuisse ait humore nigro, ad sustinendum quadraginta dierum jejuniū, sed divina virtute sustentante: negat pariter, ad melancholicorum classem Eliam esse referendum, licet in montanis, & juxta torrentes degerit, partim ob hominum malitiam, quorum furor erat fugiendus, partim ex mandato Dei, talem habitandi locum ipsi assignantis. Mirari adeo se innuit, Petro Petito, Philosopho & Medico Parisiensi, tam aniles nœnias vel in mentem unquam venire potuisse, vel excidere: nec abs re veretur, hujus commatis hypothesibus eo abufuros esse profanos cæteroquin homines,

Ff 3

mines,

mines, ut, quæ afferri audiunt de prophetiis, nil nisi melancholicorum hominum imaginationes & deliria esse criminentur.

p.68. *Spinoſe* commentum, variaſſe ſemper pro temperamenti varietate prophetias, adeo ut triſtibus non niſi triſtia, lætis non niſi hilaria & jucunda revelata ſint, iracundis minæ; contrariis exemplis & evidentiffimis ipſius Moſis, Jeſaiæ, Jeremiæ atque Danielis instan-

p.71. tiis evertit atque destruit. Si quid veri de halituum haustu ex specubus narretur, id nullus dubitat ad præſtigias malorum Dæmonum referre, credulos hominum animos prava ſuperſtitione dementantium. Non diffitetur interim, quod halitu ex terris, præſertim ex ſpecubus prodeunte, hominis cerebrum miris modis poſſit affici. In antro Delphico ad fraudem cuncta fuiſſe comparata, non Eufebii tantum confirmat teſtimonio, verum & expreſſa nonnullorum, qui ad Romana quondam tribunalia rapti inde fuerint, confeſſione.

p.75. ſeq. Diſpoſitionibus falſis ita proſtigatis, veram præparationem ad prophetiam in ſcholis Prophetarum factam fuiſſe oſtendit.

Agitationem ipſam, qua impulſi Vates ad prophetandum fuerint, tum expreſſo mandato conſtituiſſe, tum interno impulſu. Qua occasione Petrinus illuſtratur locus, & quare ſermo propheticus ab eo dicatur firmior; quid diei & phoſphori, quid *ιδίας επιλύσεως* nomine intelligendum; nec non unde orta ſit tanta dictionis propheticæ diverſitas, uberius explicatur.

A patefactione divinæ voluntatis Prophetarum verbis peracta, ad alterum genus, quod ſymbolicis eorundem factis abſolvitur, progreſſus Autor, obſervat, Jeſaiam vi mandati c.20, 2. nudum, veſte nimirum exteriore poſita, remotisque calceis obambulaviſſe. Hoſeam non juſſum eſſe ducere ſcortum ſeu ſcortari cum ſcorto: neque legitimo matrimonio mulierem. Qui junxiſſe olim fornicatricem: nec ſibi viſum in viſione prophetica cum meretrice jungi: ſed meram

p.92. cuncta illa parabolam, eſſe contendit, hoc ſenſu exaudiendam: Iſti glorientur, ſe uxorem meam & filios meos eſſe; tu vero ſuſcipe perſonam meam ac prædica, perinde eos mihi eſſe uxorem ac liberos, ac ſi tu ex impuriſſimo lupanari ſumeres tibi proſtibus cum ſuis ſpuriis, vel ſi uxor a te ducta in thorum ſuum conjugalem alios admitteret, & ex fornicatione liberos tibi pareret. Fecitque ita, id eſt, prophetiam ſibi imperatam ad populum promte executus eſt, & ſub

parabola

parabola fictæ mulieris emblematicis nominibus propoſitæ, filiorumque, quibus itidem emblematica ſunt nomina, voluntatem Dei expoſuit. Qua quidem explicatione prophetica phraſeos vim non enervari, poſtmodum oſtendit. Quæſtionem, an Ezechiel revera uni lateri trecentos nonaginta dies debuerit incumbere? adductis rationibus & pro negante, & pro affirmante parte facientibus, ſic p.96. decidit, ut poſteriores cenſeat præferendas, quidve deſiderari poſſit in prioribus, reponat.

Ad ſcriptionem prophetiarum veniens, caſtigat *σεβλότητα* & detorſionem Huetii, non veriti mandatum, quo volumen magnum ſumere & ſcribere jubetur Eſaias, c. 8, 1. de uxore ducenda, & procreandis liberis exponere. Non ſolum vero tabulis patentibus, conſpicio loco eum in finem aſſigendis, ut poſtquam eſſent prædicata, daretur omnibus publice legendi copia; verum & libris, ut perennarent, inſcribenda fuiſſe divina oracula, Habacuci, Jeremiæ, & Jeſaiæ locis confirmat, falſus modum, quo collecta in unum volumen fuerint ſingula, non eſſe perinde liquidum. Moſen juſſum a Deo atque inſtigatum, verum autorem eſſe Pentateuchi, adverſus Hobbeſium, & autorem fabulæ Præadamiticæ, Spinoſam item, Simonium, & Jo. Clericum, latius evincit, ad omnis antiquitatis fidem, ad clariffima ex Scripturis adducta teſtimonia, nec non ad Chriſti & Apoſtolorum auctoritatem ita provocans, ut frivolis profanorum exceptionibus ſimul occurrat. Hiſtoriam interim de morte & ſepultura Moſis, & loca pauca alia, a citeriori, Samuelis v. g. vel Eſræ manu videri profecta; ea tamen neutiquam impedire, quo minus pro autore ipſius ſyſtematis, quod & leges, & prophetias, & hiſtorias ambitu ſuo complectitur, Moſes habeatur. De notis veræ prophetiæ, verique Prophetæ ſic ſentit, ut ſtatuat, non videri fieri poſſe, ut ullis revelationibus divinis Prophetæ inducantur in errorem. Quo loco & difficultates, quas Dei dictum Ezech. 14, 7, 9, 10; querela Jeremiæ c. 4, 10; hiſtoria Bileami, Num. 22, & Iſraelitarum, Jud. 20. ciere nonnullis ſolent, remouentur. Bethelatici Prophetæ mendacium p.120. veritati confirmandæ & publicandæ inſigniter inſerviſſe, Deumque prophetæ miſſionem alias obſignaviſſe miraculis, alias inſigni vindicta in immorigeros auctoritatem eis conciliaſſe: quibus vero prophetiis p.149. eventus parum reſpondeat, illis tacitam ſubſeſſe conditionem.

Conſi-

Consideratione generali absoluta, Prophetarum præcipuorum historiam ita persequitur, ut de singulis inquirat, quando Prophetia donum & munus inceperit, quomodo continuatum, an denique & quando desierit: idque juxta potiores tres temporum periodos, *ante Legem Mosaicam, sub Lege, & sub Evangelio.* Ad Prophetas, florentes *ante legem* Mosaicam, Adamum retulit, Henochum, Noachum, Abrahamum, Isaacum, Jacobum, Josephum, Ethan & Herman Judæ nepotes, Jobum denique, & Bileamum, licet moribus improbum.

Sub lege constitutos, temporis locique ratione habitis, in eos tribuit, qui in deserto, in Canaan, in Captivitate Babylonica, & post eandem solutam exstiterunt. *In deserto* Mosen non tantum sub Deo Reip. Israeliticæ auctorem, fundatorem & legislatorem, verum & Prophetarum omnium facile principem extitisse, eundemque Theologiæ fabulari dedisse originem; nativitatem ejus, res gestas, obitum, & sepulturam plurimis scaterere prodigiis. Quam ad classem non Aaronem tantum, germanum Mosis, verum & omnes Pontifices, per prophetiæ instrumenta Urim atque Thummim respondentes, Nadabum & Abihu cum aliis LXX senioribus Israelis; & rursus LXX seniores alios, quin & Eldad ac Medad, indignante licet Josua, Mose tamen suffragante, referendos censuit. Ex Mosis responso, quod Numer. 11, 29. legas, quinto versiculo c. 4. Epistolæ Jacobæ non parum lucis accenditur.

De Prophetis *in Canaan* acturus Autor, inaugurationem Josuæ propheticum aliquid habere ostendit: divino eundem alloquio fuisse erectum, illud tamen mentis illuminatione potius constituisse, quam articulado sermone in aures illabente: Vaticinia de Christo a Davide non sine intentione prophetandi prolata fuisse, adversus Criticum quendam Batavum tuetur, laudatum Clerico: a cujus quoque convitiis & calumniis, divinitatem librorum Salomonis vindicat. Prophetarum non paucos esse, qui scriptorum nihil reliquerint: ad excidium vero vergente republica, oracula sua scriptis consignasse prophetas, & excidii causas ad posteros victuris chartis commisisse: quos ipsos hoc ordine statuit collocari oportere, ut primus eorum, certe inter primos habeatur Jonas, sequatur Hoseas, proximus huic sit Amos, quem Joel, Jesaias, Michæas, Nahum, Habacuc, Zepharias,

nias, Jeremias excipiant: ætatem vero Obadiæ incertam videri.

Ad Prophetas *in Captivitate* Babylonica datos ubi progreditur, quatuor facit deportationis gradus: abductionem *primam* anno primo Nebucadnezaris contigisse, *secundam* post Jojakimi rebellionem, *tertiam* factam esse sub Jechonia, & *quartam* in Zedekia regnum incidere. Insignis vero misericordiæ argumentum esse, quod captivis etiam Prophetas Deus dederit, Ezechielem videlicet atque Danielelem: 244. sqq. quorum *γνησιότης* divinaque autoritas perperam a nonnullis in dubium vocetur.

Captivitate soluta, Judæis patriæ redditis tres adhuc Prophetas concessos legi, Haggæum, Zachariam, Malachiam: & Zachariam quidem una cum Uria ante multo, quam nasceretur, adscitum a Deo in testem fuisse putat, motus verbis Jesaiæ c. 8, 2. *Et consciscam mihi testes fideles*, eadem scil. olim vaticinatos. Prudentiæ esse, aliquando respondere NON LIQVET, exemplo docetur quæstionis, qua, 269. 278. utrum Haggæus & Zacharias sub Dario Hytaspide, an sub Dario Notho prophetarint, disquiritur.

Prophetarum *in Evangelica* historia laudatorum primum facit Zachariam, Johannis Baptistæ patrem: ad Josephum quoque Virginis beatæ sponsum, delatum more prophetico fuisse oraculum, nec non ad Simeonem: maximis prophetarum & suo merito, & ipsius Christi testimonio accenseri Johannem Baptistam: inter genitos e mulieribus neminem Johanne majorem esse, excepto tamen ipso Christo, qui in regno cælorum *μικρότερος* ideo dicatur, quod & minor ætate, & posterior in ministerio fuerit. Johannem singulare aliquid in toto vitæ suæ instituto præ se ferentem, & commorationis locum, & habitum, & victum si spectes, edidisse luctuosæ poenitentia, magnæque frugalitatis exemplum. Officium ejus præcipuum fuisse, prædicare baptismum resipiscentiæ ad remissionem peccatorum, auditores admonere, ut a vide regnum cælorum, quod præ foribus, arriperent, præsentem demonstrare Messiam, omniumque ad eum animos convertere. Martyrium ejus a Josepho, nec non Historiographis Hebræis aliis ita memorari, ut a testimoniis historiæ Evangelicæ non dissonet, Messiam, Judæis fatentibus, Prophetam Mosis similem, vel majorem, imo omnium prophetarum caput esse atq; dominum. Quo

- loco & causâ, cur Josephi de eo testimonium a nonnullis pro genuino habeatur, rejiciatur ab aliis, exponuntur. Domino Prophetarum ad-
 308. jungi merito Apostolos: de quorum nomine, institutione, munere, præ-
 eminentiis copiose luculenterque egerit Frederici Spanhemii *Dis-*
sertatio Historico-Theologica de Apostolatu & Apostolis: proximo ab
 Apostolis ordine censi Prophetas testamenti novi, 1. Corinth. 12, 28.
 Eph. 2, 20. & c. 3, 5. nec defuisse Prophetas strictissime sic dictos, Aga-
 bi futurorum prænuncii, Act. 11, 28, Prophetarum de Timotheo
 1. Tim. 1, 18, ut & excellentissimæ prophetiæ in Apocalypsi Johannea
 315. descriptæ, exemplo stabilitur. Post Prophetarum theoriâ de Evange-
 listarum dignitate & munere agitur, & ostenditur, nuperi censuram
 Critici, quæ Protomartyris Stephani apologiam vexarit, ac si is lapsu
 320. mnemonico quædam distinguenda confuderit, injustam esse: exponi-
 turque, quid apertura cœli in mirabili viso Stephani notet; quid ille
 conspexerit; quid item prophetici Cornelio contigerit, aliisque e ple-
 be fidelibus.

Cumque magni ad rem Christianam momenti sit Apostolorum
 infallibilitas in docendo, illaque ab hominibus pravi ingenii adduci in
 controversiam cœperit, agendum de ea sibi accuratius peculiari capite
 censuit, supponendumque, non extendi eam ad facta singula: post-
 modum Spinosa, Clericiq; sententiam sincere sancteque sumit expen-
 dendam: dictumque Christi Joh. XVI, 13. extenuari notat a Clerico:
 339. Pauli Petrique discrepantiam non tollere utriusque infallibilitatem
 in doctrina, neque Apologiam Pauli idoneum erroris esse argu-
 mentum.

- Ad Prophetissas cum devolvitur sermo, non solum virilem, sed se-
 quiozem quoque sexum prophetiæ gratia ornatum fuisse, Miriam ex-
 354. emplo, Deborah, Annæ (cujus de Messia vaticinium brevi paraphrasi
 explicatur) Huldæ sub regno Josiæ florentis, Mariæ Matris Domini,
 Elisabethæ, Annæ Phanuelis filiæ, nec non quatuor filiarum Philippi
 docetur.

- Postremo loco de Prophetiæ continuatione ab Apostolorum ex-
 371. cessu tractaturus Autor disquirat, an Prophetiæ donum, & munus Pro-
 pheticum adhuc durent in Ecclesia? monetq; non videri quidem pro-
 prius negandum, ad tertium aut quartum sæculum illud viguisse; negat
 tamen promiscue admittenda esse omnia, quæ narrantur a Patribus:
 negat

negat promissionem Joelis continuationem inferre perpetuam mune-
 ris Prophetici: negat etiam, post canonem Scripturarum consumma-
 tum, Ecclesiam eodem indigere. In revelationum genere, quod præten-
 377. ditur, elucere magis genium scribentis, quam characterem divini Spi-
 ritus: idque patere non solum Thaumaturgi formula, verum & in
 revelatione Christinæ Panjatoviæ de adoranda Trinitate, inque Con-
 cione Angelica Cotteri, Orationisque Dominicæ paraphrasi. B. Lu-
 379. therum scripto verbo contentum, a visionibus & apparitionibus desi-
 derandis prudenter abstinuisse: pie tamen factum esse a Zvinglio,
 381. quod divinam quandam (ita loquitur) manuductionem in explicandis
 Cœnæ verbis agnovit. Münzeri Prophetias non ipsi tantum, ve-
 rum & multis aliis fuisse exitio. Nicolai Drabicii vaticiniis non re-
 389. spondisse eventum, ut pro grandiloquentia sua, non dubitaverit A-
 postolis ipsis sese antepone. Exemplorum adductorum contempla-
 390. tione peracta concludit, Personas tales Deo esse committendas, neque
 impositam sibi necessitatem putat determinandi, utrum hæc omnia
 finxerint improbe, quod suspicari tamen charitas prohibeat, an illusio-
 nes fuerint phantasiæ, sive ex melancholia, sive alia quacunque causa,
 an vero divini aliquid subfuerit, quamvis non sine mixtura illusionum,
 quibus melancholica ingenia facile deprehendantur obnoxia. Non ta-
 men a Deo crimini sibi versum iri confidit, si Scripturarum revelatio-
 nibus contentus, prophetias omnes recentiores loco suo relinquat, ab
 eventu vel comprobandas, vel refutandas; nulloque tali vaticinio im-
 pelli se patiatur ad aliquid vehementer vel metuendum, vel speran-
 dum, nedum eo, ut terminos vocationis prætergressus, periculoso un-
 quam operi manum admoveat.

ANGLICANI NOVI SCHISMATIS REDAR-
gutio sive Tractatus ex Historiis ecclesiasticis, quo
ostenditur Episcopos, injuste licet depositos, Oribodoxi Successo-
ris Communionem nunquam refugisse. Græce & Latine
ex Cod. MSo. Editore Humfredo Hody SS. T.
B. Coll. Wadb. in Acad. Oxon. Sec.

Oxonii e Theatro Sheldoniano 1691. in 4. Constat
 plagulis 7 $\frac{1}{2}$.

Foetus hic Græci ejusdam Scriptoris est, qui, ut schismati sui temporis qualemunque medicinam adhiberet, ex historia ecclesiastica probare voluit, Patriarchas folio suo etſi injuste deturbatos, unitatem ecclesiæ non ſcidiffe, neque Succellorum fuorum, dummodo orthodoxi eſſent, communionem reſuſciſſe. Exemplum eum in ſinem collecta pleraque ad Conſtantinopolitanam eccleſiam ſpectant, & omnia ſeculum decimum tertium antecedunt, nec inter Scriptores in hoc tractatu allegatos quiquam occurrit, qui poſt medium ſeculi 13. floruerit. Ex quo colligere licet, Autorem hujus ſcripti labente ſeculo 13, ſub dirione Conſtantinopolitani Patriarchatus vixiſſe. Et cum hic tractatus in volumine MSC. Bibliothecæ Bodlejanæ, e quo nunc primum prodit, cum nonnullis Nicephori Calliſti collectaneis connexus ſit, ſuſpicari licet, quod eundem autorem agnoſcat. Id ſolum huic ſententiæ refragatur, quod Nicephorus Calliſti in catalogo Patriarcharum Conſtantinop. qui eodem volumine manuſcripto continetur, inter Patriarchas, qui ſub Iſaacio Angelo hanc ſedem tenuerunt, duos Doſitheos numeret, cum hic de ſchiſmate tractatus unum tantum referat. Adjecta eſt a Doctiſſimo Editore interpretatio Latina & præſatio, qua cauſam editionis aperit, etiam in ipſo titulo non obſcure indicatam. Nimirum quibusdam Angliſ Episcopis nuper depoſitis perſuadere cupit, ut degradationem ſuam ſive juſte ſive injuſte factam tolerare, quam eccleſiæ unitatem novo ſchiſmate perturbare malint, cujus rei gratia Clementis Romani, Dionyſii Alexandrini, Gregorii Nazianzeni, Johannis Chryſoſtomi aliorumque veterum dicta & exempla in medium producit.

NOVA LITTERARIA.

EX ITALIA. Eques *Dominicus Fontana*, celeberrimus Architectus, paratū jam habet inſigne opus, Vaticanæ Baſilicæ tam antiquæ quam recentis Descriptionem continens, multis æneis iconiſmis exornandum, quod propediem prælo committetur. *P. Benedictus Bacchinus* Caſinenſis, Sereniſſimi Ducis Mutinenſis hoc tempore Hæſtographus, Johannis Baptiſtæ Pignæ Hæſtoriam Principum Ateſtinarum, juſſu Heri ſui, continuare decrevit. Idem *Diarium Erudi-*

torum,

torum, quod Italico ſermone A. 1686 Parmæ cœpit edere, nunc Mutinæ pertexit: ut adeo, cum in Actis menſis Januarii anni præſentis pag. 47. diximus, non eſſe, ut *Parmenſis Diarii* ulterioſam nobis continuationem polliceamur, fama publica nos deceperit. *P. Gaudenſius Robertus* Carmelita interim progreditur in edendis *Miſcellaneis Italicis Eruditis* (conferantur Acta Eruditorum A. 1690. pag. 585.) & peculiare Opusculorum Mathematicorum volumen propediem abſolvit, quo præter ea, quæ dudum quidem edita, in officiis tamen librariis obvia non ſunt, varia quoque *Galilei de Galileis*, *Alphonſi Borrelli*, Cardinalis *Michaëlis Angeli Ricci*, *Eufachii de Diviniis*, & aliorum meletemata, quæ in manus omnium nunquam pervenerunt, comparebunt. Romæ *Emanuel a Schellstrate*, Bibliothecæ Vaticanæ Præſectus, Antiquitatibus ſuis Eccleſiaſticis immortalis eſt, quarum primum volumen, & ſecundi folia quædam, paucis ante obitum diebus, vidit, typis Collegii de Propaganda Fide impreſſa. Ei in adminiſtranda Vaticana Bibliotheca *P. Henricus de Noris*, Jeſuitis (quos in Gallia procurariſſe conſtat prohibitionem Hiſtoriæ Pelagianæ ab eodem doctiſſimo Viro ante plures annos editæ) nequicquam obſtantibus, ſuccellurus dicitur.

EX ANGLIA. Intra menſium paucorum ſpatium e vivis exceſſerunt celeberrimi viri, *Robertus Boyle* Philoſophus præſtantiſſimus, nec Angliæ tantum ſuæ, ſed totius orbis literati eximium decus; *Richardus Baxter* Theologorum Presbyterianorum facile princeps; *Richardus Lower* Medicus excellentiſſimus, & *Paulus Colomeſius* Polyhiſtor clarifiſſimus. *Henrici Dodwelli* Prælectiones Academicæ de vita Trajani, & ad Hiſtoriæ Auguſtæ Scriptores, una cum Annalibus Plinianis & accurata epiſtolarum ejus ſerie Chronologica ad finem vergunt, poſt paucos menſes edendæ. Hiſtoriæ Plantarum volumen alterum ſub prælo habet *Robertus* Horti Botanici apud Oxonienses Curator. Chronicon Saxonicum a *Wheloco* olim cum Bedæ Hiſtoriæ Eccleſiaſtica Anglo-Saxonica editum, ex cõdicibus manuſcriptis triplo auditius brevi dabit *Gibſonus* Oxoniensis e Collegio Reginali. *Iſaacus Newtonus* Mathematices Profeſſor Cantabrigienſis, novum Philoſophiæ Systema meditari dicitur. Sub prælo jam fervet *Dictionary Angliæ & Walliæ*, tribus partibus diſtinctum, quarum prima Geographica eſt, altera Hiſtorica, tertia Politica. Alii *Dictionary Hiſtorico*

Gg 3

rico

rico Moreriano in linguam Anglicam transferendo gnaviter incumbunt; fingunt, refingunt, addunt, detrahunt, adeo ut novum potius opus, quam versionem censendi sint procudere.

LIBRI NOVI.

- J**O. Georgii Fueslini Conclavia Romana referata. Tiguri 1692. 4.
 Jo. Jac. Hottingeri Sfortia Pallavicinus infelix Concilii Tridentini vindex. Tiguri 1692. 4.
 Jo. Ciampini disquisitio de duobus emblematis, in quorum altero disceptatur, an duo Philippi Imp. fuerint Christiani. Romæ 1691. 4.
 Jo. Dan. Majoris prodromus Atlanticæ, vel regnorum Septentrionalium in Achate albo expressorum declaratio præliminaris chorographica. Kilonii 1691. 4.
 Jo. Molleri Isagoge ad historiam Chersonesi Cimbricæ quadripartita. Hamburgi 1691. 8.
 Petri Francii Orationes in unum collectæ. Amstelodami 1692. 8.
 Mart. Mauriti tractatus philol. de sortitione veterum, cum primis Hebræorum. Basileæ 1692. 8.
 Theod. Janf. ab Almelooven Bibliotheca promissa & latens. Goudæ. 1692. 8.
 Wilh. Ern. Tentzelii Exercitationes Selectæ. Lipsiæ 1692. 4.
 Joh. Braunii Doctrina foederum, sive Systema Theologiæ didacticæ & elenctica. Amstelod. 1692. 8.
 Erii Mauriti Dissertationes ex Jure publico, feudali & privato, in unum Volumen collectæ. Francof. 1692. 4.
 Eliæ Veielii epistola de summa dignitate studii medici, juxta mentem Sanctorum Patrum. Francof. 1692. 4.
 Joach. Hildebrandi Theologia dogmatica. Helmstadii. 1692. in 4.
 Justi Chr. Schomeri disputationes de Collegiatisimo. Luncburgi 1692. 4.
 Nova Bibliotheca Autorum Ecclesiasticorum, autore L. Ellies du Pin. Colon. Agr. 1692. in 4.
 Pensées Ingenieuses des Anciens & des Modernes. Recueillies par le P. Bohours. Nouvelle édition. A Paris 1692. in 12.

Histo-

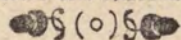
- Histoire de Guillaume III Roy d'Angleterre &c. par Medailles, Inscriptions, Ares de Triomphe &c. recueillies par N. Chevalier. A Amsterdam 1692. in fol.
 Histoire des Conciles Generaux, commençant par le premier Concile de Nicée. A Paris 1692. in 4.
 Comedies de Plaute, traduites en François par Mad. Le Fevre, avec des Remarques &c. Dernière édition. A Paris 1691. in 12.
 Les Oeuvres de Lucrece, traduites en François avec des Remarques par M. le Baron de Coutures. Dernière édition. A Paris 1692. in 12.
 Du Royaume de Siam, par Mr. de la Loubere. A Amsterdam 1691. in 12.
 Entretiens Historiques sur le Christianisme de l'Empereur Philippe. A Utrecht 1692. in 12.
 Traité de la Verité de la Religion Chretienne par H. Grotius; traduit par P. L. J. A Utrecht 1692. in 8.
 Exercitationes de Utilitate Philosophiæ Naturalis Experimentalis propositæ a Dn. Roberto Boyle una cum ejusdem Annotationibus. E genuina editione Anglica in linguam Latinam translata. Lindaviæ 1692. in 4.
 Histoire de la Vie de David, par Mr. L' Abbé de Choisy. A Amsterdam. 1692. in 12.
 Chronicon Egmundanum authore Fr. Johanne de Leydis &c. Primus edidit adjectis observationibus Antonius Matthæus. Lugd. Bat. 1692. in 4.
 Histoire Ecclesiastique par Mr. Fleury, A la Haye 1692. in 12.
 De Leere Christi, ende den Staat van zijn Koningrijk, verhaalt van Mattheus Cap. XII. XIII. verhandelt ende uitgebreid doorb. Rufoldus Rombouts. Tot Leiden 1692. in 4.
 L. Annæ Flori Res Romanæ cum notis Jo. Georgii Grævii & variorum. Amstel. 1692. in 8.

Les

- Les Oeuvres de Mr. de Méré. A Amsterdam 1692. in 12.
 Les Oeuvres des Poësies d'Anacreon & de Sappho, en Vers Grecs & François, avec des Notes, per M. Longepierre. Amsterdam 1692. in 12.
 M. Jacobi Molleri Tractatus de Cornutis & Hermaphroditis, eorumque jure. Francof. 1692. in 4.
 Andrea Reinbecki Doctrina de Accentibus Hebræorum. Accesit Dn. Hermann Van der Hardt Dissertatio de Accentuatione. Francofurti 1692. in 4.
 Grammatica Ebrææ linguæ Wasmuthiana, & Lexicon Ebrææ linguæ Philologico-Grammaticum, cura M. Gothofredi Steinbrecheri. Lipsiæ 1692. in 4.
 M. Tullii Ciceronis de Officiis Libri III, & Paradoxa VI. cum notis Alberti Christiani Rotth. Lipsiæ 1692. in 8.
 Johannis Oldendorpii Sylloge Exceptionum Forensium, revisa & necessariis Supplementis ad forum potissimum accommodata ab Andrea Christophoro Rösenero J.V.D. Lipsiæ 1692. in 4.
 Dan. Georgii Morhofii Pars secunda Polyhistoris sive de notitia autorum & rerum Commentarii, Lubecæ 1692. in 4.
 Christiani Junckeri Schediasma de Ephemeridibus seu Diariis Eruditorum in nobilioribus Europæ partibus hætenus publicatis, cum Centuria foeminarum eruditione & scriptis illustrium, Lipsiæ 1692.

LECTOR BENEVOLE.

Cum in Actis A. 1690. p. 18. & sqq. librum Gallicum, *La Defense de l'Eglise contre le livre de Mr. Claude*, cujus exemplar ad nos pervenerat Autoris nomen minime præferens, recenseremus, in ea persuasione fuimus, Scripti illius non alium autorem esse, quam *D. Antonium Arnaldum*. Ex quo factum, ut in Indice quoque Autorum illius anni, liber hic Arnaldo fuerit tributus. Nunc vero ignorare Lectorem Benevolum nolumus, pervenisse postea ad nos ejusdem Operis exemplar aliud, in quo tum in titulo ipso, tum in Approbatione Gilberti, Episcopi Tornacensis, d. 15. Jun. A. 1689. perscripta, verus libri Autor nominatur *Rev. P. d'Antecourt*, Canonicus Regularis, Cancellarius Ecclesiæ S. Genovefæ & Universitatis Parisiensis. Unde & huic in Indice liber merito erit vindicandus.

ACTA
ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Junii Anno M DC XCII.

REFLEXIONS SUR LES DIFFERENS DE RELIGION, Quatrième partie &c.

Considerationum de Religionis controversiis pars quarta, qua continentur responsiones ad objectiones ex Germania missas, tractaturque de unitate Ecclesiæ, & sectarum toleratione atque admissione in ipsa Ecclesia.

Lutetiæ Parisiorum apud J. Anisson 1692. in 12.

Illustris Pellissonius, eloquentia & eruditione non minus quam admissione in aula sui Regis celebris, libros aliquot Reflexionum de Religionis controversiis Gallicâ lingua per intervalla edidit. Parte *prima* inprimis ostendere aggressus erat, necessitatem Protestantibus esse impositam, exactissime examinandi suam fidem; examen autem tale in plerisque hominibus locum non habere, & vix reperire exitum; itaque sequendum esse lumen generale & commune totius Ecclesiæ, infallibilitatemque hujus & necessariam esse & promissam. Specimen tamen examinis cujusdam subjecerat de Eucharistia. Addiderat denique relationem Latinam de statu religionis in Gallia, qui erat anno 1682, non minus eleganter scriptam, quam alia plura, ab eodem Autore Gallica lingua, in qua regnare merito creditur, edita, quæ publice prostant. Subjiciebantur probationes, autorum verbis. Parte *secunda* respondit objectionibus ex Anglia & Batavia missis. De quibus quidem prioribus duabus partibus in Actis Eruditorum A. 1689 pag. 64. & seqq. diximus. *Tertia* peculiariter reposita fuit celeberrimo *Jurio*, de qua in Supplementis A. Hh Storum

ctorum dicitur. *Quarta*, quam hic recensemus, tali occasione nata est: Forte Serenissima Ducissa quædam, quæ non minus regia origine, quam magnis vivacis ingenii luminibus eminet, in Pellissonianas Reflexiones quædam notare iussit suæ aulae Virum, non Theologum quidem, neque tamen controversiarum Religionis expertem aut incuriosum. Præstitit hoc ille breviter, & ut argumentum & Adversarius merebantur, modeste & reverenter. Pellissonius acceptas notas adeo non ægre tulit, ut potius testatus sit elegantissima responsione, nihil accidere sibi potuisse gratius. Ita continuato commercio, perpetuo tenore humanitatis, natum est, quod libellum impleret, quem Vir amplissimus, ut harum ex Germania missarum objectionum non minus quam aliarum ratio haberetur, Lutetiae Parisiorum nuper in lucem dedit, rarum & laudabile specimen servatae in verbis moderationis sine rerum præjudicio. Sed ad libri contenta veniamus.

Objector, præfatus, quantum delectatus sit mascula & efficaci Pellissonii eloquentia, doctrinæ & ingenii ubique velut luminibus illustrata, putat tamen non nihil ejus demonstrationi adhuc deesse. Ante omnia admittit aut ponit, neminem sequi religionem aliquam aut mutare posse, nisi fundamentum ejus habere sibi videatur. Itaque omnibus opus esse nonnullo *examine*; alioqui religionem arbitrariam fore. Deinde duplices ait persuadendi rationes esse, explicabiles scilicet, aut inexplicabiles; multa enim nos intimo quodam sensu percipere, quæ distincte exponere aliis nequeamus. Ad *rationes* autem *inexplicabiles* revocari debere lumen internum, ac velut radium divinæ gratiæ animum convincentis, quem non Protestantes tantum, sed & Pontificii admittant, quippe fidem divinam penitus certos nos reddentem distinguentes a magna probabilitate seu fide humana, quam gignere potest collectio argumentorum sane pulcherrimorum pro religionis Christianæ veritate, quibus vulgo nomen imponitur motivorum credibilitatis. Constare autem, multos fideles has rationes parum habere exploratas, & inexplicabili illo Divini Spiritus motu contentos non ideo minus salvari, quam doctiores. Putat igitur, debuisse Pellissonium de hujus quoque *radii cælestis* vi persuasoria tractare, & veri luminis ab illusionibus discernendi rationes exponere, ut hoc præsidio Protestantes depellerentur, quibus veritas divini verbi sua luce radiare judicatur. Pro-

gredi-

greditur deinde Objector ad *rationes explicabiles*, & has ait esse vel generales, vel particulares. Generales vocat *præjudicia*, vel ut Tertullianus vocabat, *præscriptiones*; speciales autem rationes facere ait *discussionem*. His positis, Pellissonii argumentum ita format: Necessesse est, ut detur præjudicium infallibile; sed hoc si datur, non potest reperiri, nisi in Romana Ecclesia; itaque Romana Ecclesia est infallibilis. Objector missa nunc quidem posteriore præmissarum, missis quoque nunc aliis a Pellissonio adjectis rationibus, & peculiari tractatione Eucharistiæ; priori præmissæ sese ait velle immorari. Hanc rursus Pellissonius ita probare videtur: Nisi daretur infallibile præjudicium, omnes forent obligati ad perfectam discussionem; sed hæc obligatio locum non habet, quia talis discussio a plerisque præstari nequit; itaque datur præjudicium infallibile. Objector concedit, plerosque non posse onerari discussionem accurata controversiarum; addit etiam, se nolle hic uti distinctione inter controversias fundamentales aut non-fundamentales, quoniam regerere possit Pellissonius, saltem aliquas fundamentales controversias dari, & respectu earum discussionem aut infallibilitatem opus fore: consequentiam tamen negat a discussionis exclusionem ad necessitatem infallibilitatis, eamque infringi statuit tum ex principiis communibus, tum ex principiis ipsorum Pontificiorum peculiaribus. Commune esse principium, quod fides divina generari possit a lumine interno inexplicabili divinæ gratiæ, per verbum Dei, quod lucerna est pedibus nostris, sese insinuante etiam in eorum animis, qui examina & rationes pro veritate religionis ignorant, quales sint Christiani plerique. Peculiaria præterea esse principia ipsorum Pontificiorum, quæ minime Protestantes probent, imo passim in scriptis refutant: his tamen prorsus everti necessitatem infallibilitatis. Scilicet passim quidem gloriari Pontificios contra Protestantes, & hoc suæ Ecclesiæ privilegium edere, quod ipsa damnet alias, non vero vicissim a Protestantibus damnetur. Sed hoc, re curatius inspecta, falsum reperiri, nullosque laxiores esse in omnibus, non hæreticis tantum, sed etiam Ethnicis ad salutem admittendis, quam Pontificios, inprimis Jesuitas, & his consentientes alios Scholasticos; quemadmodum sane dudum ea de re graviter questi sint Theologi Protestantes. Nam secundum Doctores Scholasticos complures & celebres, ad salutem tantum opus esse amore

Dei super omnia, etiamsi absit notitia particularis Christi secundum humanitatem; & si quis peccatum mortale admisisset, posse etiam extra Ecclesiam & sine Sacramentis remissionem peccatorum obtinere, modo Deum amet super omnia, & ex hoc principio vere poenitentiam agat, quam vocant *contritionem*; eam vero, quæ metu poenæ aut spe præmii fit, *attritionem* appellari, & solo auxilio Sacramenti poenitentiae seu Clavium Ecclesiae, amoris defectum supplente, convalescere. Itaque consequi, Catholici supra hæreticum, imo Christiani supra infidelem, non aliud fore privilegium ex Doctorum celebrium Pontificiorum mente, quam quod Catholico attritio sufficiat, alius vero contritione seu sincero amore Dei indigeat. Verum hoc privilegium a Protestantibus non attendi, qui putent, amorem Dei filialem ab omnibus requiri. Ita ad nihilum recedere Ecclesiae Romanae prærogativam, & cum proinde non minus extra ipsam, quam in ipsa, ex ipsorummet Pontificiorum Doctorum principiis salventur homines; cumque secundum ipsos Pontificios (summo quodam laxitatis gradu) nullus articulus fidei sit ad salutem necessarius, modo quis ex vero amore obedire Deo & voluntati ejus atque Ecclesiae, si cognosceretur, paratus sit, tolli ab ipsis omnem necessitatem infallibilitatis.

Pellissinius respondens, laudatocando re & moderatione Objectoris, primum ad lumen illud rationum inexplicabilem, & quas Jurius quoque urserit veritates, quæ intimo sensu potius quam rationibus percipiuntur, (*Verités de Sentiment*) regerit, non esse fidentem sensui particulari contra sensum generalem. Privilegium infallibilitatis nostri illius sensus interni, lumen aliquod apparens aut verum sentientis, non esse probatum; privilegium vero infallibilitatis Ecclesiae esse probatum. Non posse dari notam internam, qua lumen verum ab illusorio discernatur, & si quod daretur indicium veri luminis, id fore humilitatem ejus qui illuminatur, suum spiritum Ecclesiae & divinae ordinationi submittentis. Impugnat deinde eos, qui distinguunt inter articulos fundamentales & non fundamentales: qua occasione ait, minimum etiam errorem in fide cum rebellionem conjunctum salute privare posse; solam societatem Ecclesiam divinis legibus gubernari; omnis societatis hanc legem esse, ut qui eam abrumpunt, fructu ejus careant, tanto magis

gis a Deo instituta; qui secus sentiant, similes videri amatori multivago & amicæ inconstanti, poetisque in fabula Astrææ, qui legibus amicitiae magno apparatu constitutis omnia subvertant, hac una clausula postremo subjecta, ne quis eas servet invitus. An tale, inquit, foedus Deum cum sponsa percussisse credemus? Quin potius urget, excommunicandi potestate armatam esse Ecclesiam, neque id negare Protestantes; nam anathema, maranatha, maledictiones etiam illis in ore esse: vana autem hæc verba fore, vana Dei promissa, nisi Ecclesia vera visibilis efficacia anathemata pronuntiare possit. Hæc a se dudum fortiter astricte, Jurium quantumcunque ad effugia ingeniosum, dissolvere frustra conatum in quadam Epistola Pastoralis. Si vero sufficiat bonam fidem & conscientiae dictamen separationi prætexere, nullum unquam hæreticum fuisse. Deinde eos, qui spretis revelatis veritatibus & controversiis, omnes ad salutem admittant, virtutem colentes, negat sibi probari. Bourignoniam, Poirerum & alios quosdam nuper talia jactasse. Socinianos, & qui Deistæ vocentur, plurimum ad has sententias propagandas contulisse. Inde natum genus *Tolerantiae*, ubi non jam de civili toleratione agatur, (cujus admissio aut rejectio a mille circumstantiis pendeat) sed de ecclesiastica; nec quæri amplius, an vita hæc indulgenda sit Sociniano, sed an promittenda æterna. Salvianum quidem Arianos, & Gregorium Nazianzenum Episcopum Constantii Imperatoris, protectoris eorum, acta excusasse, sed non ideo salutis illis spem fecisse, dum in errore perstarent. Equidem hunc Gregorium, & amicum ejus Magnum Basilium, a Divinitate Spiritus sancti nominanda abstinuisse, sed satis rem dixisse. Quod amorem Dei attineat, equidem in eo recte accepto contineri omnia, sed non magis eum cum hæresi posse stare, quam cum latrocinio & homicidio; nec alio sensu explicandos bonos autores, qui omnia ad hunc amorem revocent. Non amandum esse idolum Dei, quod sibi quisque facit, sed Deum, qualis est Ecclesiae revelatus. Alioqui religionem Judaicam & Christianam, quæ solæ veræ sunt, dum alias excludant, solas potissimum falsas repertum iri. Atque in his Protestantes habebit facile assentientes. Quia autem objectum erat, Scholasticos Doctores plurimos *tolerantiam Ecclesiasticam laxissimam*, ad paganos ipsos extensam, & a Protestantibus etiam reprehensam statuere,

non diffitetur quidem aliquos locutos durius, non paucos tamen ad bonum sensum posse revocari. Sed quicquid sit de Scholasticis, non ex ipsorum placitis, sed definitionibus conciliorum, confessionibus publicis, & Catechismis approbatis petendam esse fidem. Ea-que occasione in digressionem perelegantem de Scholasticis exspatiatur. Equidem contemnendam non esse *Scholasticam Theologiam*, cui omnia accuratius expressa debeamus, ut hæresibus occurratur. Sed esse Scholasticos ex autoritate & meritis diversos, & sæpe fieri, ut loca ignotorum autorum a Protestantibus magno apparatu producantur & exaggerentur frustra. Atque hoc unum esse excandalis Protestantium acceptis, non datis. Loqui Scholasticos peculiari sibi lingua, & sæpe autorem Hispanum in Gallia minus intelligi, etiam cum Latine scribit; dari Hispanam aut Germanicam Gallicamve latinitatem; his accedere terminos novos, quos sæpe Autor sibi faciat. Hinc nasci difficultatem intelligendi; sæpe etiam fieri, ut objectiones pro sententiis autorum accipiantur. Approbatores librorum non posse rigide excutere omnia, præsertim in autore, qui sua omnia Ecclesiæ submittere sit paratus. Esse istis scriptoribus jus venena non minus quam remedia tractandi. Nonnulla illos abstracte considerare, atque ex hypothesebus vel impossibilibus vel imaginariis subinde ratiocinari. Id illis contingere, qui amorem Dei fingant a vera Dei cognitione separatum, cum hoc sit amare non Deum, sed idolum suæ mentis. Ex simili causa nuper natam esse *peccati Philosophici* controversiam; nam cum Paulus sæpe dicat sine lege peccatum nullum esse, ex hoc pariter ac locis quibusdam Aquinatis (qualis est lect. 2. in c. 7. Epist. ad Romanos, ubi dicitur, sine lege peccatum cognosci, quatenus est contra rationem, non quatenus importat offensam divinam) male intellectis, quosdam finxisse hominem omnis legis naturalis invincibiliter ignarum, adeoque ex imaginaria suppositione theologice impeccabilem. Inde regressus ad *Scholasticos in salvandis Ethnicis laxos*, agnoscit ante ipsos & Clementem Alexandrinum vel errasse, vel ita saltem explicandum esse, ut qui semper rectam rationem perfecte secutus sit, eadem Dei gratia speciali, qua sit a peccato servatus, etiam salutem nanciscatur. Sed talem hominem fictitium esse, nec fortasse Clementi tale quid in mentem venisse. Sed nec, ut quidam Scholastici credi-

crediderint, Redemptorem sola ratione sufficienter agnosci posse. Subjicit deinde Perronii Cardinalis locum, qui libere non minus & docte de Scholasticis, eorumque abusu judicavit.

Secuta est replicatio Objectionis, unde brevitatis causa aliqua tantum excerpemus. Quærit, si nullum sit indicium veri luminis interni, unde ergo fiat, quod omnes fateantur convictionem divinæ fidei a gratia esse, non a rationibus seu motivis, quæ tantum faciant humanam fidem? Et si ad *fidem Ecclesiæ probatam* sit recurrendum, opus fore magna discussione de veræ Ecclesiæ notis & probationibus, cujus simplices non sint capaces. Concedit, minimum in fide errorem cum rebellionem conjunctum damnare, sed non omnem excommunicatum esse rebellem; posse enim excommunicationes injustas pronuntiari; efficacem esse sententiam, sed clave non errante. Deum autoritatem suam commodasse Ecclesiæ, & præstare ipsi, quod est extremum in jurisdictione, hoc est executionem, sed non contra innocentes. Posse fieri, ut exigant Ecclesiastici superiores, quæ nequeant præstari; verbi gratia simulationem, retractationem, aliaque conscientia contraria; & in ea re errorem in Superiores cadere. Quin & convenire Theologos, condemnationem ad hæreticos formales pertinere, materiales autem, seu qui non sunt vere inobedientes, non ferire. Si in mentem veniret Superioribus condemnationem Copernici urgere, optimos Astronomos vel invitos exclusum iri visibili Ecclesiæ, vel hypocritas fore. Sic igitur qui excommunicatione injusta exclusus sit, eum in Ecclesiæ esse *in voto*, revera quidem quoad fructum, licet invisibiliter; quemadmodum Sacramentorum non absentia sed neglectus damnet, & baptismi flaminis admittatur. Neque vero uspiam infallibilitatem Superiorum in Ecclesiæ esse stabilitam, neque obedientiam illis deberi absolutam. Præjudicia majoris numeri autoritatisque Superiorum elidi contrariis sane magnis præjudiciis, quale sumitur a cultibus novis Deo displicentibus, ejusque mali remedia potius promitti, quam præstari. Opponi Patres Patribus, novitates novitatibus, argumenta argumentis, nec minus maledictionis illis metuendum, qui de abominationibus participant, quam qui unionem recusent. Nec facile esse velut in libra expendere momenta conflictantium rationum; eoque iniquiores esse, qui temere judicent de anima aliorum. Pulchra

chra, subinde dixisse Meldensem Episcopum, Arnaldum, Pellissonium, Nicolium, aliosque id genus insignes Viros, sed elegisse argumentum aliquod plausibile, ubi licuerit versari cum aliquo successu; sed hanc, si quæ sit, particularem victoriam & velut velitationem nil facere ad summam rerum. Superesse igitur, ut ostendatur, quousque extendatur Superiorum autoritas, aut redeundum esse ad discussiones speciales. Denique recte Pellissonium monere, verum amorem Dei habentem non debere negligere revelatas a Deo veritates, sed nec iudicium Ecclesiæ contemnere, & omnino, quoad ejus fieri potest, pro cuiusque conditione, divinæ voluntati cognoscendæ & cognitæ exequendæ operam dandam esse.

Postremo sequitur duplicatio Pellissonii. Gratulatur Objectori, quod aliquo modo visibilis Ecclesiæ, & in ea superiorum auctoritatem admittere videatur, eique & docilitatem & charitatem debere agnoscat. Sed hanc liberalitatem adjecta limitatione Clavis non errantis, aut distinctione excommunicationis iustæ ab injusta corrumpi; cum tamen error non cadat in totam Ecclesiam: & inane ejus privilegium fore, si Deus ejus acta rata tantum habeat, si iusta sint; nec præstet, ut sint iusta. Non facile se dissentire a receptis distinctionibus; itaque admittere, quos vocent, hæreticos materiales, qui tamen rectius appellantur hæretici apparentes & nominatenus tantum; sed sæpe nocere has distinctiones male usurpatas. Quemadmodum enim invaluerit, ut quædam politice vera aut recta dicantur, non Christiane; unde quidam Politici parum Christiani sese tamen aliquam veritatem sequi somniant: ita qui sibi persuadeant, quosdam hæreticos esse salvabiles, facile adulari negligentia suæ. Et videtur num. 8. materiales hæreticos ad eos restringere, qui vixere ante definitionem Ecclesiæ, aut eam novisse non potuerunt. Uti Baptismum in voto supponere constat agnitionem veræ fidei, ita ait & qui in Ecclesia in voto sit, debere ejus doctrinam probare. Quamvis autem Objector loquens de abominationibus, nolle se urgere dixerit, quæ de Pontifice Anti-Christo agitantur, Autor tamen fatetur & sibi olim Protestanti hanc ideam sedisse animo, ante studium Antiquitatis. Ecclesias aliarum Metropoliū non solitas, nisi raro recurrere ad Romanam, & tamen dogmata Romana toto Oriente fusa esse, non ergo Papæ imputanda. Porro Ecclesiam non posse reformare doctrinam,

nam, posse mores & praxin; hætenus & Lutherum profuisse, sed ex accidenti, ut scandala nasci bonum sit. Abusum plebis circa imagines & similia bonis exemplis tollendum potius, quam in Ecclesia rejiciendum; jam dudum libros sacros in omnium manibus esse; disciplinæ esse, ut aliquando vetentur, uti cibus ægro subtrahitur. Nec dubium esse, quin Principes Protestantes sibi & suis facile calicem impetrare queant; vix decennium esse, quod talia in ipsa aula Gallica cum applausu sint audita, & a piis Episcopis laudata, cum ad Protestantium Galliæ conversionem non alia adhuc media quam persuasiones & gratificationes adhiberentur; et speratam fuisse Romæ ipsius approbationem, nisi (inquit) nostræ Regaliæ & immunitates intercessissent. Tandem licet omnia hæc scripta fuerint sine edendi consilio, subjicit ex Objectoris literis, quæ ille dixerat de magna Regis Christianissimi potentia & heroicis dotibus, quas optandum sit ad publicam salutem converti. Habere illum in manu felicitatem aut infelicitatem mortalium. Id unum superesse, ut ipse aliquando salutari reflexione divinitus data agnoscat veram magnitudinem suam, quippe quæ non tam regni amplificatione, quam bono generis humani procurando contineatur. Neque eum, quæ est potentia & auctoritate, ea in re quæ omnium maxime heroica est, nisi a se ipso impediri posse; & summam Pellissonii eloquentiam non rectius collocandam, quam ut Regi persuadeat, quid possit, & quanto pere hoc sensu & vere sit magnus & porro esse queat. Ex agnita autem facultate, fortasse & voluntatem adipiscendæ tam solidæ gloriæ orituram. Laudes Principum sæpe noxias esse, sed felicissimum hunc ejus fore Panegyricum, cujus successu, flexo Regis animo, tranquillitas orbi Christiano renasceretur.

REFLEXIONS MORALES DE L'EMPEREUR

Marc Antonin, avec des remarques de Mr. E de
Mad. Dacier &c.

id est,

Imperatoris Marci Aurelii Antonini libri ad se ipsum,
Gallice versi & notis illustrati a Dn. Dacerio
& uxore ejus. Tomi II.

Li

Ultra-

Ultrajecti apud Franciscum Halma 1691. Editio secunda in 12.
plag. 25.

UXores maritis vitæ & fortunæ socias dari, ut neminem latere potest, omniumque gentium consensu manifestum est, ita insolito plane & raro exemplo societas in literarum scientia & scribendi commentandique industria a clarissimo viro Dacerio & lecti consorte in libro hoc eruditissimo exhibetur. Vix autem nobile hoc conjugum par operam suam melius collocare potuisset, quam in eleganti librorum laudatissimi in omne ævum Herois in linguam Gallicam translatione, & annotationibus scopo tanti scriptoris accommodatis, aliisque lectu dignissimis, quæ hac occasione elaborarunt, & publici juris fecerunt. De iis, quæ ex præloquio notanda visa sunt, postea dicemus. Commendanda prius est exacta & amplissima de vita Antonini historia, quam ex probatis autoribus magno cum judicio, nec sine pulchro verborum ornatu concinnarunt. Ex historia Romana eaque maxime, quam Augustam vocare consuevimus, satis notum est, quis fuerit *Marcus* ille *Aurelius Antoninus*. Ortus erat ex familia Anniorum, quæ originem ad Numam Regem referebat. *Annius Verus* vocabatur, antequam Adriano Imperatori juvenis admodum, ob egregium virtutis & literarum studium mire charus, ejusdem jussu *Antonino*, quem Adrianus ipse sibi filium & Imperii successorem assumerat, quique postea *Pii* nomen meruit, adoptandus traderetur. Huic mortuo, una cum fratre adoptivo *Lucio Vero* anno post Christum natum 161 successit, & cum fratre annis novem, solus decem, Romani Imperii, quod tunc florentissimum erat, & nobilissimas orbis terrarum provincias complectebatur, habenas tenuit. Quæ bello & pace præclare gesserit, recenseri hic non possunt; paucos tamen regnandi scientia & felicitate pares habuit; ast Philosophiæ studio non fucato quidem, sed in mores traducto omnes superavit. Disciplinam certe Stoicam, quam præ aliis sequebatur, ita excoluit, ut a Christiana parum abuisse videri possit, dolendumque esset, quod ad hujus lumen non pervenerit, nisi divina judicia recta semper & in omnibus agnosci deberent. Aspernatus itaque Christianismum est, æterno cum damno suo, tantoque minus excusatus, quanto faci-

faciliorem ad eum viam reperiisset, si radios Theologiæ naturalis, quibus lucidius quam ullus Philosophorum respersus erat, superatis præjudiciis sequi, & oculos ad revelationis divinæ jubar aperire voluisset. Incitare eum ad hoc poterat miraculosa pluvia, quam cum in bello contra Quados & Marcomannos anno Christi 174 in summo periculo, ob defectum aquæ, cum exercitu constitutus esset, precibus obtinuerunt milites legionis, quam *fulminatricem* nominant, genere Cappadoces ex regione Melitine, Christianis sacris devoti. Hujus facti veritatem a paganis quidem in dubium vocatam, Dacerius Tertulliani potissimum autoritate asserit; notat tamen, epistolam, quam hac de re Antoninus ad Senatum Romanum scripserat, & qua persecutiones Christianorum prohibuerat, invidia Gentilium, ut conjici potest, dudum suppressam, nec Eusebii tempore reliquam fuisse, ideoque supposititiam esse Græcam, quæ in operibus Justin Martyris habetur. Observat etiam, cognomentum *Fulminatricis* jam ante Antoninum ab legione ista, quæ imperante Augusto Cæsare duodecima appellabatur, usurpatum fuisse; nec probari posse, totam illam legionem Christi fidem professam esse, sed eos saltem manipulos, de quibus diximus; ut renovatum vocabulum illud potius ea occasione, quam repertum fuerit. Sed plura de Antonino addere non lubet. Decessit anno Christi 180, cum annos LIX. vixisset, felicissimus si Christianus, nec pessimi filii L. Commodi parens fuisset.

Liber ejus Græce scriptus est, in duodecim capita distributus. Titulum habet, τὰ ἐς ἑαυτὸν, *Ad se ipsum*. Congessit enim sententias aut observationes de se aliisque, quibus ipse ad virtutis studium excitari, & ad ferendam qualemcunque fortunam mentem posset componere, nullo quidem methodi aut connexionum artificio, sed ex fortuitis meditationibus, in ipsa sæpe expeditione, ut in fine libri sive capitis primi memoratum reperitur, v. g. *scriptum in castris ad Granuam in Quadiis*, item in fine l. 2. *Carnunti*. Quapropter compendium librorum istorum, qui farrago sunt moralium præceptorum, tradere non possumus. Oblivione prope sepulti erant, antequam bonæ literæ proximis ante nos seculis a barbarie vindicarentur. Lucem & ornatum illis addidere parentum memoria & nostra *Mericus Casaubonus*, haud indignus magni in Rep. literaria viri

Haaci filius, & *Thomas Gatakerus*, celebris Cantabrigienſis in Anglia Academiae Doctor. Egregie vero & civibus ſuis & linguæ Gallicæ peritis terſa & perſpicua verſione, & ut diximus, haud ſpernendis annotationibus conſuluit cum adjutrice ſua Dacerius. Ex præſatione quædam afferre non piget. Diſſeritur primo de præſtantia Philoſophiæ moraliſ, ut ſola fere nomen Philoſophiæ mereatur, ſi cum veritate Dei æterna conveniat. Pythagoræ & Socratiſ ſapientia dogmata expenduntur, Chryſippi tamen paradoxa reprehenduntur; interim nulla Philoſophiæ ſecta tam prope ad Chriſtianam doctrinam acceſſiſſe exiſtimatur, quam Stoica. Eatenus itaque receditur a pio & celebri inter Gallos autore (*Pſcalius*, qui nimis acriter Stoicorum dogmata in cenſuram vocaverit, innuitur) & dicitur, virum tam doctum, ſi diutius vixiſſet, correcturum durius illud iudicium fuiſſe. Speciatim poſtmodum Antoninum ab objectionibus liberatum eunt, oſtendentes, quomodo is amorem Dei, preces & exercitium virtutis, contemptum & odium noſtri, corporis maxime, cujus moles & defectus communionem inter Deum & homines impediatur, inculcaverit; ſummam hominum miſeriam, ſi a Deo receſſerint, felicitatem, ſi gratiæ ejus participes ſiant, ſæpe annotaverit; ut fluxam & ad interitum vergentem naturam hominum probe cognoverit, & amorem proprium vehementer improbaverit & deſtruxerit. Non diſſimulant tamen errores Antonini & Stoicorum capitales; quod pluralitatem Deorum crediderint; animam hominis pro particula divini ſubſtantiæ habuerint; peccati originalis noxam ignoraverint, & homini vitæ mortisque ſuæ arbitrium detulerint, probata laudatæque *ἀνταρξία*. His atque minoris momenti defectibus quibusdam exceptis, nullos libros poſt ſacros lectu digniores, quam Stoicorum eſſe affirmant: tamen præter Senecam, & excerpta Arriani ex Epicteto, nihil ex monumentis illorum ſuperſit. Antoninum duobus illis longe præferunt, tum quod factum Senecæ rejecerit, tum quod ingeniî acumine ſupra Epictetum aſcendat. Extolluntur iterum quædam ejus theorematum, quod de natura animæ accurate multa ſcripſerit, omneque ejus lumen Deo tribuerit; quod juſtitiam utilitati minime ſubjecerit, ſed a ſolo Deo dependere oſtenderit: quod charitatem ſummæ neceſſariam & utilem homini eſſe probet: quod mala quoque a Deo in bonum ſinem & uſum ver-

ſi obſervaverit: quod mendacii & falſitatis turpitudinem inſigniter detexerit. Præprimis notabile eſſe monetur, quod felicitatem non quæſerit in excellentia ſcientiæ & ratiocinationis. Ex hoc ſequi a-junt, nulla hominum ſagacitate & intelligentia, ſed ſola fide in Chriſtum, ad ſalutem perveniri. Non minoris pretii eſſe putant præcepta, quæ Antoninus Principibus præſcripſit, tum diſputationes contra Atheos. Concluditur denique, qui hos libros diligenter legerit, illum uno tantum veluti gradu a Chriſtianismo abeſſe, neque tamen ad hunc niſi per divini gratiæ auxilia progreſſurum. De inſtituto ſuo notant, multam ſibi difficultatem ex obſcuritate ſtyli & ſublimitate materiæ in verſione occuriſſe, accedente codicum depravatione; operam tamen datam eſſe, ut ſenſum autoris aſſequerentur & clare exponerent: eo quoque annotationes præcipue tendere, omiſſis diſquiſitionibus philologicis. In ambiguis ſenſum meliorem ſecutos ſe eſſe. Recta divinarum literarum conſenſu firmaviſſe, prava indicaviſſe & correxiſſe. Subjungunt animadverſionem in autorem Horologii Principum (*Antonium de Guevarra*, quem tamen non nominant) in quo ficta & falſa ſint omnia, quæ de Antonino commemorantur, ut ſatis appareat, ſcriptori iſti libellos Imperatoris hujus conſpectos nunquam fuiſſe, cum nec verbum ex illis retulerit. Reſpondent in fine iis, qui Antonino tautologias & repetitiones obijciunt; has enim non excuſandas modo, ſed & laudabiles eſſe contendunt in libris, qui ad inſtructionem noſtram ſcribuntur. Commendant etiam Antonini induſtriam, quod aliis pleraque verbis commodoque & eleganti modo enunciaverit.

HISTORIÆ REI NUMARIÆ VETERIS SCRIPTORES aliquot inſigniores ad lectionem ſacrorum & profanorum ſcriptorum utiles, cum Bibliotheca Numariæ & Præſatione Adami Rechenbergi in Acad. Lipſ. P. P.

Lipſiæ, ſumptibus Jo. Georgi Lipperti Bibliopolæ Luneburgenſis.
A. 1692. in 4 Conſtant ro. alphabet.

Cum ſtudio rei numariæ hac noſtra tempeſtate multis, iisque viris doctiſſimis ac illuſtribus, in deliciis eſſe ſoleat; non ingratiſſe

gratam iis rem se facturum existimavit Editor hujus libri integerimus, si scriptores aliquot insignes nec passim obvios, qui historiam numariam tum sacram, tum profanam eruditis commentariis illustrarunt, atque numerorum veterum apud Hebræos, Græcos & Romanos usitatorum pretia potissimum, juxta monetæ, quæ nunc in diversis civitatibus in usu est, valorem metiri & designare operam dederunt, hoc volumine comprehensos denuo evulgaret. *Primus* horum est *Matthæus Horstius*, in *Academia Francofordana superiori ævo Professor clarissimus*, qui historiam rei numariæ non tantum, sed mensurarum & ponderum simul, tribus tomis constantem, ante hoc seculum jam elapsum Francofordiæ ad Oderam primum publicaverat. In quibus, quicquid ad numerorum, quorum in sacris & profanis scriptoribus mentio extat, notitiam facit, quinque libris erudite exposuit. Deinde & tribus libris veterum mensuras & pondera, accurata ratione primum inter se contulit, deinde ad mensuras Germanicas, quoad fieri potuit, exegit; subjunctis tertio tomo quibusdam opusculis de definitione; sex hydriarum capacitate Joh. II; de fabrica arcæ Noachi Genes. VI; de asis partibus, ejusque partium usu in declaranda usura; de chœnice Græca; de numeratione Logistica emendanda; de monomachia Davidis & Goliathi I. Sam. XVII. *Alter* est vir incomparabilis, *Guilielmus Budæus*, *Parisiensis Consiliarius Regius*, Autor *librorum V. de Assè*, quos propter variam atque reconditam eruditionem, nova impressione dignissimos judicavit *Cl. Rechenbergius*, qui operi huic præfationem addidit, *Tertius* est *Johannes Seldenus* Anglus doctissimus, cujus *liber de Numis & pretio antiquæ pecuniæ*, Romanæ & Græcæ, ante hos septem annos Edinburgi impressus, propter argumenti cognationem hic recusus est, cum *Bibliotheca Numaria*, sive Elencho auctorum, qui de antiquis numismatibus Hebræis, Græcis, Romanis, nec non de monetis, ponderibus & mensuris scripserunt, cujus autor est *Philippus Labbe*, *Bituricus*, Soc. JESU Presbyter non incelebris. Hos, inquam, scriptores in gratiam studiosorum antiquitatis, uno volumine comprehendit Bibliopola jam laudatus,

HIERONYMI BRVCKNERI J. V. D. ET CONSILIARII Saxo-Gothani Aulici & Consistorialis

Deci-

Decisiones Juris Matrimonialis controversi.

Francofurti & Lipsiæ, apud Augustum Boëtium, 1692. in 4.

absolvuntur quinque & dimidio Alphabetis.

IN Præfatione ad Lectores Autor consultissimus occasionem hujus Scripti enarrat. Postquam scilicet a Serenissimis Principibus, Dn. BERNHARDO & Dn. FRIDERICO, Saxoniarum Ducibus lineæ Gothanæ, fratribus germanis, successive Consiliarii officio admotus fuerit, & simul negotia Consistorialia ac in his præcipue Matrimonialia tractanda suscepit, se Archivorum Hennebergici & Fridensteinensis Acta perlustrasse, atque Casus Matrimoniales rariores excerptisse, hos deinde in certa capita digessisse, ac per modum Decisionum Juridicarum enucleasse: cumque per triginta proximos annos multæ controversiæ in Matrimonialibus inter Eruditos ventilatæ sint, has simul examinasse, & ad scopum suum accommodasse.

In Proœmio agit de variis Juris & Legum Differentiis & Divisionibus, in divinas & humanas, naturales & positivas; Juris in naturale, gentium & civile; naturalis in primum & secundarium; Gentium in universale & particulare, proprie & improprie ita dictum; Civile autem Jus a Positivo distinguit: Legum Mosaicarum in morales, ceremoniales, & forenses; quas omnes partim approbat, explicat & exemplis illustrat, partim corrigit & emendat, leges autem divinas morales positivas, totum humanum genus obligantes, dari negat, & per inductionem demonstrat.

Cap. I. ostendit differentiam sponsalium & nuptiarum, atque refutat divisionem sponsalium Juris Canonici in ea, quæ sunt de præsentis & futuro. Præprimis autem plurimos effectus diversos utrorumque, & inter hos, quod sponsalia ex pluribus causis quam nuptiæ vulgo dissolvantur, recenset.

Cap. II. clandestina sponsalia respectu defectus tum testium, tum consensus parentum, pertractat, atque de istorum probatione per juramenta, horum vero vel rescissione, vel confirmatione, ac suppletionem consensus paterni per magistratum, pro circumstantiarum diversitate, late agit, & simul Cleri Pontificii arcana dominationis in Laicos, dum in Concilio Tridentino liberis frena in matrimoniis contrahendis contra parentes laxavit, perstringit.

Capi-

Cap. III. examinat casum, ubi Pater Nobilis cujusdam post sponsalia cum Avunculi Vidua cum ejus consensu rite contracta & dispensationem, dissensu suo ea iterum dissolvere frustra laboravit.

Cap. IV. ostendit, quæ in concursu plurium sponsalium alteris præferri, & quibus poenis temeritas & inconstantia talis coerceri debeant?

Cap. V. explicat prohibitiones matrimoniales divinas Levit. 18. & 20. Ex his non nisi eas, quæ lineam rectam concernunt, naturalis, reliquas vero positivi tantum juris esse, adeoque in certis casibus, præprimis ubi res non amplius integra est, dispensationem admittere, evincere conatur, ita tamen, ut per analogiam etiam affinium ejus generis & fratrum ac sororum nuptiæ casu fortuito coalitæ (in quas proæretice contractas Deus mortis poenam constituit) divortio dirimi debeant. Rationem vero prohibitionis legum matrimonialium divinarum non solum consanguinitatem vel affinitatem, sed & alias esse contendit.

Cap. VI. Leges divinas Matrimoniorum prohibitivas graduum paritatem quidem non respicere, extensionem tamen ad alios quosdam casus ex aliis rationibus pati, Auctori persuasum est. Prius per rationum diversitatem inter personas unius gradus ratione linearum, item consanguinitatis & affinitatis; posterius per exempla ex Jure Civili ostendere nititur.

Cap. VII. improbat arrogantiam Pontificum Romanorum in correctione computationis graduum Juris Civilis, & substitutione regularum pessimarum trium pro una bona, ac prohibitionem matrimonii secundum regulam unicam, ex qua absurda quædam sequantur.

Cap. VIII. nec conjugium cum defunctæ uxoris sorore:

Cap. IX. nec inter comprivignos Lege divina prohibitum esse, Auctor contra Dissidentes asserit, suamque sententiam rationibus & præjudiciis firmat.

Cap. X. etiam in gradibus Jure tantum Provinciali prohibitis, non temere, sed tantum ex causis rationalibus (quales Auctor octo recenset) matrimonia admittenda esse docet.

Cap. XI. Eunuchis Dresdensi Sorlissio quondam recte conjugium permissum esse, & adhuc similibus eunuchis idem permitti posse, late deducit Auctor,

Cap.

Cap. XII. nec Hermaphroditos, etiam qui nullo sexu prævalent, a sacris conjugii plane arcendos esse, ex rationibus pro iis adductis probare sustinet.

Cap. XIII. ex primæva conjugii institutione insolubilitatem quidem ejusdem, non tamen prohibitionem polygamie, elici posse existimat. Divortia autem hodie, pro conditione hominum in statu lapsus, interdum ex necessitate ad vitanda majora mala concedi,

Cap. XIV. polyandriam, non item polygyniam simultaneam juri naturæ repugnare. Licet autem ex eo, quod hæc juri divino & naturali prohibita non sit, absurde a Lysero colligatur, quod hodie omnibus libere permitti debeat; dispensatione tamen a Magistratu supremo in certis necessitatis casibus eam tolerari posse.

Cap. XV. licet polygamia successiva statui innocentie non conveniat, propterea tamen hodie eam improbari non posse: recte etiam a Jure Civili viduis, sub poena infamie, prohibitum esse, intra annum a dissolutione prioris matrimonii nubere, nec prohibitionem istam remedium contra incontinentiam ipsis adimi. Quod si vero vidua statim post mortem prioris mariti alii viro nupserit, & intra septimum usque ad undecimum mensem ab eo tempore partum vivum ediderit, ex duobus maritis eum patrem haberi, quem ordinarium hominis nascendi tempus, i. e. nonus mensis, indicaverit.

Cap. XVI. plures divortiorum causas, quam adulterium & malitiosam desertionem dari, Auctor ex praxi Consistoriorum Statuum Evangelicorum communi ostendit, secundum quæ etiam ob bannum conjugis ex delicto, abortum & impotentiam dedita opera procuratam, furorem seu delirium cum malitia aut desertione conjunctum, concubitum præternaturalem & præposterum, & ex alijs causis infra recensendis, divortia decernuntur. Nec tantum Imperatores Christianos, sed & alias gentes Christianas, ex diversis alijs, quam duabus istis causis, per leges suas divortia permisisse.

Cap. XVII. in quibus casibus hodie divortia ob adulterium locum habeant vel non, disquiritur, cum rejectione opinionis communis, quod per adulterium solvatur conjugium ipso jure, nec non unitas carnis cum conjugio.

Cap. XIX. malitiosæ desertionis, divortium parientis, exten-

Kk

lones

siones hodiernas ad varios alios casus, veluti ad fugam metu poenæ ob delictum, pertinacem debiti conjugialis denegationem, sævitiam intolerabilem, insidias vitæ structas, & alias causas, non nisi per interpretationem authenticam a Legislatoribus politicis horumque Consistoriis fieri posse.

Cap. XIX. divortia etiam vera (non declarationes tantum matrimoniorum pro nullis) hodie absque ulla difficultate apud Evangelicos fieri ob dolum & errorem, non tantum circa personam, sed & interdum circa fortunam:

Cap. XX. item ob errorem circa virginitatem:

Cap. XXI. nec non propter vim metumque iniustum:

Cap. XXII. ut & propter impotentiam tum naturalem tum accidentalem, ante matrimonium existentem.

Cap. XXIII. propter impotentiam matrimonio supervenientem etiam, vel divortium vel bigamiam permitti posse, tum ex Luthero ejusque coætaneis, tum ex rationibus, contra communem opinionem probare conatur Autor:

Cap. XXIV. imo etiam ob coitum extraordinarium & flagris provocandum.

Cap. XXV. separationem quoad thorum & mensam, tanquam remedium provisorium, ad corrigendos malos mores conjugum discordium, recte quidem adhiberi, sed non recte in ea subsistit, si correctio non sequatur; tunc enim divortium etiam quoad vinculum decernendum esse.

Cap. XXVI. matrimonium ob nullum plane delictum in totum prohibendum, sed delinquentes aliis poenis afficiendos, matrimonium vero liberum illis relinquendum esse.

Cap. XXVII. in concursu duorum matrimoniorum, prius præferri posteriori, si hoc absque prævia rescissione judiciali prioris, ex errore forte facti, fuerit contractum; posterius vero præferri priori, si hoc autoritate judicis per processum desertionis & sententiam judicis fuerit dissolutum.

Cap. XXVIII. quoniam copula sacerdotalis non sit de essentia, sed tantum decore conjugii Christiani, præferri etiam interdum posse conjugium copula sacerdotali destitutum illi, ad quod ea accessit, si nimirum una pars fuga dolose eluserit copulam sacerdotalem

lem per sententiam judicis ipsi injunctam, & alibi cum alia persona nuptias celebraverit.

Cap. XXIX. a Principe vel ejus Commissario (Comite Palatino) legitimationem in præjudicium liberorum legitimorum aut agnatorum, neque in allodialibus, neque in feudalibus bonis fieri posse.

Cap. XXX. liberos ex putativo tantum matrimonio (modo uterque vel saltem unus conjugum fraudis aut doli experts fuerit), natos, ratione successionis aliorumque beneficiorum, per omnia æquiparari liberis ex vero matrimonio natis.

Hæc duabus partibus comprehenduntur, quarum quælibet quindecim capita continet. His tertiam adhuc adjuncturum se Autor nobilissimus in præfatione promittit, & hoc ipso Lectores, harum rerum amantes, per nos rogat, ut casus matrimoniales rariores, aut consilia & responsa huc facientia, nondum typis edita, ad promovendam hanc ejus intentionem, ipsi communicent.

HISTOIRE DES ALBIGEOIS ET DES VAUDOIS ou Barbets, par le R. P. Benoist &c.

id est:

Johannis Benedicti, Monachi Dominicani, Historia Albigenensium & Valdensium. Tom. II.

Lutetiæ apud Jacobum le Febure, 1691. in 12.

Constat plag. 31.

Valdenses vallium Subalpinarum, quæ in Sabaudica ditione sunt, incolas in societatem exitii ante paucos annos traxerat fatum Reformatorem in Gallia, quos Rex, obsequium Deo se præstare putans, ut satis notum est, evertit, magna quidem, si scriptoribus illi obnoxii credamus, cum gloria sua. Hujus strenuus sonorusque buccinator etiam est Monachus hic, prodigiosam imprimis celeritatem Regis efferens, qua paucis mensibus plus quam quinque ex Antecessoribus ejus, integro seculo Albigeneses persecuti, præstiterit, idque, ut ait, absque sanguinis effusione. Cumulum vero & fastigium operi impositum ab eo putat, quod

non solum in sua provincia, quæ *Delphinatus* nomen habet, reliquias Valdensium, per inaccessas Alpium valles indagatas, in latebris suis obruerit, sed & idem suis auspiciis & auxiliis apud Sabaudia Ducem procuraverit. Neque hic subsistit Autor, sed etiam fœdus ab Imperatore nostro & plerisque Europæ Potentatibus pro defensione initum, acerbe insectatur, & conspirationem ex invidia admirandi operis pro religione suscepti conflata esse criminatur, nempe ut neglecta prosecutione victoriarum contra Turcos, Galliarum Rex, unicus ille veræ fidei defensor, armis peteretur. Non minus proterve Serenissimum Angliæ Regem *Guilhelmum* cum tyrannis, veteris Ecclesiæ persecutoribus, comparat, cujus potentiæ destruentis Deus Regem Gallorum, ut brachium suum dextrum opposuerit. Huic igitur Heroi, & soli sacrorum vindici, omnium Scriptorum labores vigiliasque consecrari debere contendit, cum nulum sub cœlo nomen sit, a quo majus decus conciliari iis possit. Ex his facile conjici potest, quid ab autore hoc in historia, quam exhibet, sperari debeat, magnam tamen industriam & fidem professio. Ex centum & quinquaginta Scriptoribus Catholicis & Hæreticis nullum a se repertum esse ait, qui originem Albigensum satis diligenter investigaverit: plerosque eos cum Valdensibus confudisse: se vero deprehendisse ait, multo vetustiores esse Albigeneses, nec eadem cum Valdensibus, qui non tam longe a Romanæ Ecclesiæ placitis abierint, docuisse, quanquam successu temporis in unam sententiam coaluerint.

His aliisque præmissis, ad rem accedit, neque tamen quidquam certi aut novi de Albigensum origine affert; statuit potius, obscuram esse, & sectam cum filia comparat quæ patrem ignoret, aut cum monstro ex variis particulis coalescente. Succrevisse scilicet ex *Arianorum*, *Manichæorum*, *Petrobrusianorum*, *Henricianorum* & *Valdensium* erroribus, ut Hydram multorum capitum, tantoque difficiliorem superatu. Recte factum esse jactat, quod Pontifices *Cruciatas* sive sacras expeditiones his hæreticis opposuerint, cum non minora damna, quam Saraceni & Turci, ecclesiæ illaturi fuissent, nisi Pontifices potentiam Principum, speciatim Regum Galliarum, contra rebelles illos armassent. Inter Scriptores primum omnium laudat sanctum, quem vocant, *Bernardum*, Abbatem Claravallensem

sem, ex quo probare nititur, nihil certi constare de sectæ autore, quanquam postea eadem cum illis, quas *Petrus Brusius*, *Henricus Monachus* & *Petrus Valdu* formaverint, habita fuerit; ægre etiam detectam esse ait, quod non nisi clandestinos conventus & inter paucos celebraverint, Clero potissimum infesti & Sacramenta spernentes. Nomen a civitate *Albia* seu *Albiga* Occitanix in finibus *Biturigum* adeptos esse, cum ibi anno 1176 concilium haberetur; antea Manichæos & Bulgaros sive Vasconum pronuntiatione *Vulgares* vocari solitos. Bulgarorum nomen, *Petrum de Marca* in Historia Bearnensi secutus, inde deducit, quod Manichæi ex Armenia pulsi, in Bulgariam, paulo post quam ad fidem Christianam gens illa conversa esset, seculo nono irrepsissent, suosque errores novitiis Christianis instillassent. Statuisse autem duo principia; rejecisse Sacerdotium, imagines, Eucharistiam; negasse Christum ex Maria corpus summis, aliaque non minus insana sparsisse: a Bulgaris tamen *Bagomitos*, id est, Deo charos nominari consuevisse. Ex Bulgaria, occasione bellorum a Gallis in Oriente gestorum, in Franciam delatos, atque in sectas Arianorum & Manichæorum divisos esse, ex quibus tandem *Albigensium* secta coaluerit. His accessisse *Petri a Valdo* (vico prope Lugdunum) sectatores, & *Petri Brusii*, qui in Provincia *Arelatensi* circa annum 1120 dogmata sua, denegato baptismo infantibus, rejectoque templorum usu & sacrificio Missæ, propalaverint, propter hæc & alia vivicomburio punitus. Post annos quosdam, eorundem dogmatum autorem aliorumque renovatorem *Henricum* Monachum *Tolosanum* invaluisse, cujus doctrina in concilio *Lateranensi* anno 1179 (mendose pag. 20. legitur 1270.) damnata fuerit. Postea in Synodo *Lumbaria* (Lombers) prope Albiam, A. 1176. in dissentientes istos omnes serio inquiri cœptum, & condemnationem eorum secutam, licet objecta prope omnia inficiarentur, juramento tamen illis renunciare, religione ducti, abhorrerent. Horrenda utique & fœda imputat illis Autor, secutus *Rogarium de Hoveden* aliosque illorum temporum scriptores, adducitque & in fine librorum subjungit documenta quædam vetera, quibus confirmari posse existimat, quæ scriptores illi tradiderunt, quorum fides non ab omnibus agnoscitur. Licet vero ab anno 1120, ad finem fere istius seculi, multa in Synodis & Romæ decreta contra sectam illam essent,

non caruit tamen, ut Autor porro memorat, incrementis, patronosque invenit Comites Tolosanor, item Albigenſes aliosque Dynaſtas. Sub initium ſequentis ſeculi, anno nempe 1202, Innocentius III Pontifex, pro zelo ſuo ſatis decantato, ſeverius agere cœpit, primo quidem per Miſſionarios ſive Legatos ex Clero, qui perſuaſionibus uterentur, deinde adhibita vi: remedium etiam ab exemplo quaſitum fuit. Cum enim Albigenſes de corruptis Clericorum moribus maxime quererentur, in Synodo *Montiſpeſſulana* anno 1205 *Didacus* Episcopus Oſmenſis Alphonſi Regis Caſtiliæ Legatus, ut & *Dominicus* Monachus Calaguritanus, magna jam tum ſanctimoniam fama celebratus, reformationis cujuſdam initium fecerunt. Abjecto enim omni luxu & comitatu, vili habitu aſſumptisque baculis per oppida & vicos circumeuntes, hæreſin verbis oppugnabant, parum tamen proficientes; quanquam etiam miracula acceſſiſſe; & in agro Carcaſſonenſi culmi feſto die *Johannis Baptiſta* reſecti ſanguinem ſtillaſſe ferebantur. Anno 1206 diſputatio inter delectos ex utraque parte, voce & ſcriptis habita eſt, in oppido *Montisregalis*; condemnatis per arbitros Albigenſibus, qui Eccleſiam Romanam a Chriſto defeciſſe, & Diaboli ſponſam ſcholamque eſſe dicebant, & Miſſam impugnabant. Eſt vero converſi tum pauci fuere, *Dominico* tamen poſt diſceſſum & obitum Oſmenſis & aliorum allaborante, centum hominum millia ad obſequium Pontifici præſtandum reducta eſſe dicuntur; eaque occasione inſtitutus eſt novus Monachorum ordo, qui *Prædicatores* & *Inquiſtores hæreticæ pravitatis*, ab autore vero *Dominicani* nominati ſunt. Plus ſcilicet excommunicationibus & ſuppliciis, quam concionibus & perſuaſionibus effectum eſt. Sane gloriam inventæ *Inquiſitionis*, & qua illa promovetur, violentiæ, Autor *Dominico* vel ſoli, vel communem cum Innocentio III. aſſignat. Vid. Tom. II. lib. VI. p. 129. Non deerant tamen, qui rigori ſeſe opponerent, ita ut anno 1207 Legatus Pontificis *Petrus de Caſtro-novo*, Raymundi VI Comitis Tolofani, ut creditur, inſidiis interfectus fuerit. Hoc facinus ultus eſt Pontifex, non ſolum excommunicationis fulmine, in Comitem vibrato, ſed & promulgata, quam vocant, *Cruciata*, ſive indiſto bello ſacro, ad quod ſpeciatiſſimè invitabatur Rex Galliar, quanquam is tunc bello cum Germanis & Anglis implicatus parum præſtare

præſtare potuerit. Multa tamen hominum millia, non ſecus ac contra Saracenos Turcoſque, in Albigenſes arma ceperunt, niſi quod, qui contra hos militabant, crucem in pectore, adverſus barbaros vero in humeris aſſutam vel pictam gererent.

Hæc fere ſunt, quæ ex libro I recensenda eſſe duximus, quia ideam & compendium quoddam hiftoriæ exhibent; cum in libris ſequentibus nihil aliud aut parum admodum tradatur, quam bella & vaſtationes regionum & clades multiplices, quarum finis tandem ſeculo XIII is fuit, ut Albigenſium ſecta, junctis Pontificum & Regum viribus, ad incitas redigeretur. Inter eos vero, quorum ductu proſtrati ſunt Albigenſes, acerrimus facile fuit, & a Pontificiſ Scriptoribus vehementer eo nomine laudatus *Simon Comes Montfortius*. Hujus & aliorum illuſtrium virorum Genealogias diligenter colligit & deſcripſit Autor, Comitum imprimis *Toloſæ*. Tom. I. enim pag. 300 & ſeqq. eorum familia a Caroli Calvi temporibus deducitur, cujuſ duæ lineæ, Comitum nempe *Toloſanorum* & *Carcaſſonenſium*, hujusque nova propago *Foxienſis*, quæ ad Regnum Navarræ eveſta eſt, diſtincte ad pag. uſque 337 recensentur. Dein *Montfortii*, de quo dictum eſt, genus explicatur, & inter deſcendentes ejus, qui domicilium in regnum Neapolitanum tranſtulerunt, refertur *Nicolaus Comes de Campobaffo*, qui Carolum Burgundum anno 1476 proditione ſua in exitium præcipitavit. *Comingiorum* non parum illuſtre olim ſtemma habetur pag. 353, quorum ditiones tamen & tituli dudum, per matrimonia aliasque mutationes, ad alias familias tranſierunt. De Pontificum, Episcoporum & Monachorum geſtis, in extirpandis, quas vocabant, hæreſibus, multa narrat laudatque Autor, quæ ſeculorum illorum genium repræſentant, cum ſpiritu tamen Chriſtianismi parum conveniunt. Eo etiam referri poſſunt ſtatuta converſis præſcripta, inter quæ eſt, quod in Synodo *Biterrenſi* (*Beziere*) conditum fuit, quod nemini permitti debeat lectio librorum ſacrorum lingua populari. Id Autori apprimè placet, licet hodie ſint in ipſo quoque Clero Gallicano, qui rigorem illum non probent.

Valdenſium hiftoriam, quam in titulo promiſit, Tom. II lib. VIII breviter & tenuiter proponit Autor, cujuſ tamen cauſa vetera illa de Albigenſibus, multis tradita, repetiſſe potiſſimum videtur.

tur. Opponit narrationem suam *Johanni Legero*, celebri Valdensium Ecclesiastæ & scriptori, ejusque fidem, ut hæretici & nescio cujus criminis rei, in dubium vocat. Statuit imprimis, Valdenses non a *Valdo*, sed a vallibus, quasi *Vallenses* nominandos esse, & negat eos sacra sua Apostolorum temporibus accepisse & eodem statu conservasse, quorum utrumque Legerus asseruerat. Ipse circa annum 1183 Albigensum reliquias in abdita illa montium sese recepisse pro certo habet, iisque postea accessisse, quicumque in Hispania & Gallia ab Inquisitoribus indagati, vitæ periculum non nisi fuga illa evitare potuerint, cum ad Romanam Ecclesiam redire nollent. Vallium situm & nomina describit Autor. Pontifices memorat a longo tempore vallium istarum incolas, legationibus, missionibus, inquisitionibus aliisque ejusmodi modis, crebro vexasse, quibus quoties tempus & Principum zelus ferebat, vis & sævitia successit: plerumque tamen situs locorum tutos præstitisse homines illos alioquin simplices, probos & pauperes, sed ad defensionem sui strenuos. Gravem in eos bellum instinctu Innocentii IIX. Pontificis A. 1488 movisse Philippum VII Ducem Sabaudia Gallicis auxiliis subnixum, irritum tamen conatu sibi damnofo; & religionis suæ libertatem Valdenses retinuisse, confirmatos postmodum exemplo Gallorum & Helvetiorum, post cœptam a Luthero reformationem, quibus, ut Autor refert, anno 1535 Valdenses accesserunt, missis in Germaniam *Georgio Morello* & *Petro Massonio*. Articulos, de quibus inter illos & Helvetios conventum est, summam recenset Autor pag. 260 & seqq. Concordant autem ut plurimum cum doctrina Reformatorum, & ad horum exemplum disciplina etiam ecclesiarum illarum constituta est, nisi quod Ministri sive Ecclesiastæ vulgo *Barbati* (Barbers) vocari consueverunt. Quoties tum a Ducibus Sabaudia, tum a Regibus Gallia, qui Sabaudia & Pedemontii provincias aliquando subjugaverunt, arma in Valdenses expedita fuerint, quibusque ex causis cessatum a vi & quies genti illi indulta quandoque fuerit, Autor ita enarrat, ut eos semper laudibus efferat, qui acerbius cum illis egerunt, aut saltem, cum aperta vi uti non possent, variis artibus eos afflixerunt & coercuerunt. His plus plerumque quam armis effectum esse memorat, ita ut anno 1630 non nisi duo decrepiti senes ex Pastorum numero in vallibus superfuerint, linguæ

Italica

Italica, qua populus ille utitur, gnari; accersiti vero Concionatores Galli auditoribus non intellecti, ita displicuerint, ut plurimi Missionarios Romanos admitterent, & spes esset, omnes ad sacra illa reduci posse. Valde itaque nocuisse proposito illi notat Autor potentiam Cromvelli Angliæ tyranni, qui Valdenses pecunia, consiliis, & legationibus ad Sabaudia Ducem juverit. Sed quæ gesta sunt, ex aliis scriptoribus jam pridem innotuerunt, & ab Autore ita narrantur, ut omnem culpam in rebellionem subditorum rejiciat; cum hi innocentiam multaque pacta cum Principibus suis pro se allegent. Postremo exponit, quod in recenti omnium memoria est, quomodo Serenissimus, qui hodie rerum potitur, Sabaudia Dux *Victor Amadeus*, ad monitum & exemplum Regis Gallia, anno 1686, publicato edicto, ecclesiarum & scholarum ministros, nisi Romanam religionem amplecterentur, intra quindecim dies vallibus exire, infantes a Sacerdotibus Romanis baptizari, pueros in horum scholas mitti, & non obediens, viros quidem ad remum, foeminas vero ad fustigationem condemnari jussit, rejectis omnibus precibus subditorum & intercessionibus Helvetiorum, nisi quod his tandem datum est, ut emigrare iis liceret, qui a religione sua desciscere nollent. Successit expeditio Ducis, & Gallicarum copiarum præfecti Catinati, cujus illum finem narrat Autor laudatque, quod valles omnes expugnata, & ex incolis, post casus plurimos, duodecim millia in deditionem venerint. Non leviter inde dolet, quod anno 1690 Dux, dehortante licet Pontifice, Gallorum partes deseruerit, hostibus eorum accesserit, exules hæreticos & rebelles in gratiam receperit, iisque jam adversus Gallos utatur. Interim gratias agit, DEO, quod Catinati ductu male mulctati sint, speratque fore, ut etiam hi populi ad exemplum Gallorum ab hæresi liberentur, & in parem cum illis felicitatem asserantur. Hanc, & Regem, ejus promotorem, mire prædicat, quod doctores idoneos ad convertendos errantes mittat, & apertis thesauris suis, libros aliaque munifice suppeditet: unde illi propediem plenam victoriam & prosperum instituti sui exitum optat & ominatur.

ABREGÉ DE L' HISTOIRE DES VAUDOIS &c.

par P. Boyer Ministre.

L^e

id est:

id est:

Breviarium Historiæ de Valdensibus, auctore P.
Boyero Ecclesiaste.

Hagæ Comitum, apud M. Uirvverf, 1691 in 12. plag. 14.

A Cerrimo Romanæ hierarchiæ assertori & infensissimo Valdensium hosti monacho, cujus narrationem de Valdensibus jamjam recensuimus, haud incommode subungi potest ex diversa parte scriptor, meliora de suis afferens, monachi tamen historia, ut apparet, non visa. Hic quoque Regem habet, Britannicum nempe, cui tractatum suum dedicat, & admirandam Dei providentiam prædicat, qua populum Valensem in puritate religionis Christianæ conservaverit, ut omnino cum Israëlitis comparari possit, ob tot clementiæ, sapientiæ, atque potentiæ divinæ documenta illi exhibita; quibus tamen Valenses præfert, quod nunquam, ut illi, in idolatriam lapsi sint, aut Romanis erroribus infecti. Haud immerito itaque antiquitus sigillo ait usos esse, quo fax representabatur cum inscriptione: *Lux lucet in tenebris*. Id eo mirabilius esse dicit, quod valles Alpinae in Italia sitæ sint, tantoque facilius jugum Pontificum subire potuerint. Præterea sine exemplo esse, quæ male armati, nec ducibus peritis instructi, impares numero, unus quippe contra viginti, triginta aut quandoque centum, fortissime gesserint, & quod per duo secula, usque ad annum 1686, neque vi neque dolis opprimi penitus potuerint: denique, cum illo anno, permittente DEO, armis Sabaudicis & Gallicis ad incitas redacti essent, restitutio tamen reliquiarum incredibili prorsus modo secuta sit, cum nongenti exules, quindecim dierum itinere, per angustissimas montium fauces ab hostibus infensas penetraverint, patriasque sedes recuperaverint; tum quod omnium maxime mirandum, in gratiam Principis sui, a quo tot & tanta passi fuerant, redierint, & contra Gallos, persecutores suos, stipendiis ejus felicitè militent. Hæc fere summa est historiæ, quam Autor capitibus XXVII compendiose complectitur.

Cap. I.

Incipit a nomine gentis, & *Vallenses* a vallibus, non vero *Valdenses* a Petro Valdo dici censet. Hujus enim vocabulum illis non convenire, quia is, cum Lugduno pellere-

tur,

tur, non in valles Alpinas sed in Galliam Belgicam confugerit, ibique sectatores habuerit, qui a regione notissima *Picardi* nominati sunt. Provocat ad confessionum veterum documenta, ex ruina patriæ servata & *Morlando* legato Anglico tradita, quæ nunc in Cantabrigiensi Academia custodiri dicit. Scriptæ autem illæ esse perhibentur A. 1100, 1120, 1170, 1175, & ita prius quam Valdis dogmata sua propalare cœperit. Evangelicam vero doctrinam ad incolæ vallium a discipulis Pauli Apostoli delatam fuisse non dubitat, nisi ipse, si iter suum in Hispaniam, quod sibi proposuit, profectus Alpes transierit, in illa regione concionatus sit. Quod vero puritatem religionis secundum sacras literas retinuerint, inde constare judicat, quod invocationem Angelorum, B. Mariæ & sanctorum, Missas item, purgatorium, preces & sacrificia pro mortuis, statæ jejunia, cœlibatuum sacerdotum, nunquam admiserint aut probaverint, nec alia, quam patria lingua, in sacris usi sint. Provocat iterum ad confessiones illas antiquas, & doctrinam *Claudii* Episcopi Augustæ Taurinorum, qui seculo nono vixit, cum confessione Valdensium post duo secula exhibita concordem. Subjungit capita fidei Valdensium A. 1655 edita: uberiores vero cognitionem ex *Johannis Legeri* historia de Valdensibus generali peti jubet. Juxta doctrinam, etiam disciplinam sive regimen Ecclesiæ Apostolicis acceptam fert, & describit officia Pastorum, Seniorum & Diaconorum, ut & Magistrorum scholæ. Laudat morum innocentiam & sanctitatem, quam etiam Pontificii negare non possint, ex quibus citat *Thuanum* lib. Hist. 27. & *Claudii Seisselii* Archiepiscopi Taurinensis scriptum A. 1500 Valdensibus oppositum. In his igitur vallibus ex natura locorum Ecclesiam per multa secula quietas sedes, veluti foeminam Apocalypticam in deserto, invenisse observat, usque ad annum 1487, quo Innocentio VIII Pontifice *Cruciatam* promulgante, vi & armis invasi fuerint, vano quidem conatu. Nil etiam Archiepiscoporum Taurinensium & Ebrodunensium, (d' Ambrun) conciones, missiones, minas & lites ingentatas profecisse. Describit inde primum illud bellum, auspiciis Pontificiis, dicto anno 1487 Valdensibus illatum, & ut hi Sabaudorum & Gallorum octodecim millia parva manu bellicè rudes ad internecionem fere ceciderint, & Philippus Sabaudicæ Dux

Cap. II.

Cap. III.

Cap. IV.

Cap. V.

L 1 2

pacem

pacem victoribus concesserit atque vetera privilegia confirmaverit. Memorat, non multo post Saluziani Marchionatus incolas patrias sedes, ex quibus injuste ob religionem ejecti fuerant, armis recuperasse. Successor *Philippi* (ita narrare pergit) & filius *Carolus*, sollicitatus ab Episcopis & Inquisitoribus, A. 1534 copias sub *Pantaleone Bressorio* in Valdenses nihil tale metuentes immisit, a quibus cædibus promiscue in miseros sævitum est. Verum Sabaudos a tergo adorti Valdenses ita tractarunt, ut pauci evaserint, & Dux a belli continuatione sibi temperaverit, quanquam non desineret supplicio afficere, quos extra valles deprehendebat. Similia quoque & dura alia passi sunt A. 1536, cum Franciscus I. Galliarum Rex Sabaudiarum Ducem, ditionibus suis exuisset: combusti enim sunt, quotquot in Inquisitorum manus inciderunt, inter quos clari nominis viri referuntur *Bartholomæus Hector* A. 1555, & *Varalius* egregius Angroniensium concionator A. 1557 Taurini, & *Nicolaus Sartoris*, qui Genevæ Theologiæ operam dederat, Augustæ Prætoriarum vivicomburium passi. Quartus insultus ab Emanuele Philiberto Duce, postquam Principatum a Gallis restitutum mortuo parente regere cœpisset, factus est, instigantibus Papa & Regibus Galliarum & Hispaniarum. Ab armis tamen, cum multos e suis amisisset, aliquandiu quievit, postea ad insidias fraudesque conversus denuo ductu *Comitis a S. Trinitate* incautos Valdenses aggressus est, magnæque strage perculit. Verum incolæ resumto animo, & pro vita atque libertate desperate pugnantes, a Comite illo, cum auxiliariis Gallorum copiis instructus munimentum quoddam oppugnaret, egregiam reportarunt victoriam. Hac ut & precibus uxoris, quæ clam religioni Reformatæ favebat, permotus Dux anno 1561 pacem subditis dedit. Deinde post quadriennium, instante Pontifice, edictum contra illos publicavit, quo jubebantur, ut intra decem dies ad sacra Romana reditum promitterent, aut post duos menses in exilium proficiscerentur. Dilata tamen est magna ex parte rigoris hujus executio, & cum postea anno 1572 laniena Parisiensis commisionem etiam apud Pontificios quosdam ipsumque Ducem excitasset, iterum mitigatus veniam denuo ille subditis concessit, exules revocavit, & potestatem dedit recipiendi, qui ex Gallia religionis causa profugerent. Sub Emanuelis Philiberti filio, *Carolo Emanuele*,

Cap. VI.

Cap. VII.

Cap. VIII.

Cap. IX.

nuele, & *Victore Amadeo*, nepote, ob impedimenta plurima armis quidem adversus incolas vallium actum non est, suppliciis tamen sævitum in eos, qui in potestatem magistratuum extra valles veniebant, & in *Saluziano* Marchionatu octo parochiæ destructæ sunt, pulsæ in exilium habitatoribus. Postea impuberis *Caroli Emanuelis* Mater & Ducatus Gubernatrix, a Curia Romana stimolata, anno 1650 collegia virorum foeminarumque instituit, per quæ variis modis ad religionem Pontificiam Valdenses alliciebantur: cum vero id exiguo cum successu fieret, nec nisi pauci & viles in partes transirent, excidium gentis anno 1653 decretum est. Occasio tumultus ex proposito quæsitæ fuit, assignatis *Grancejo* Franciæ Marefcallo hybernis in vallibus, & emissis quibusdam ex Clero, qui incolas ad resistendum incitarent; sed hi detecta fraude, Gallorum copias admiserunt, & Granceji moderatione periculum tunc evaserunt. Ast anno 1655 Hibernis, patria sua a Cromvello ejectis, valles Alpinae destinatae, iudicesque constituti sunt, qui ex locis quibusdam Vallis *Lucernensis* decedere incolas, & in alios, ubi sacra Valdensium adhuc tolerabantur, migrare cogerent. Quærebatur nova seditionis causa, sed obsecuti sunt incolæ, dein per Deputatos gratiam Ducis implorarunt, & restitutionem in sua suppliciter petierunt. Delusi fuerunt & dilati variis prætextibus, donec anno 1655 exercitus ductore *Marchione de Pianezza*, mense Aprili in valles irumperet. Cum vero fortiter repugnarent incolæ, nec exiguas hostium strages ederent, ad dolos conversus *Marchio* missos ad se priores gentis benigne excepit, mitibusque promissis persuasit, ut copias suas in valles vicosque suos admitterent. Hoc facto ad promiscuam & crudelissimam lanienam ventum est, de qua horrenda narrat Autor, ut infantes ab uberibus maternis avulsi, ad saxa elisi aut medii discerpti, senes & ægroti in lectis & cum domibus suis combusti, foeminae ad mortem stupratae, deinde in frustra concisæ, aliique in eas & viros immanis carnificinae modi exerciti fuerint, Hibernis ante omnes nullum sævitia genus omittentibus. Supererant tamen, qui vitam suam tueri auderent, duce *Janavello* quodam, qui cum octodecim solum viris magnum numerum ex copiis Marchionis profligavit, multosque ex illis interemit. Cum vero hic recollecto decem millium exercitu iterum adventaret, fuga sibi consu-

Cap. X.

Cap. XI.

Cap. XII. &
XIII.

Cap. XIV.

consulere *Janavellus* coactus est, per invias cautes filium septennem humeris gerens enixus. Vicus Roras, quem hucusque defenderat, falsis promissis deluso praesidio, Sabaudis deditus ferroque & igne crudeliter vastatus est. Acta hæc esse dicuntur a die 24. Aprilis ad Kalendas Maji. Sed postea *Janavellus*, adjuncto sibi alio centurione *Jayerio*, & collectis sexcentis exulum, Sabaudos ad vicum S. Secundi adortus, ex Hibernis 800, ex Pedemontanis 650 cecidit, multaque alia damna admirandæ fortitudinis exemplo hostibus intulit, donec *Jayerius* prodicione in locum iniquum inductus occideretur, Janavellus vero graviter vulneraretur. Succedere tamen alii libertatis vindices, ita ut adjunctis quibusdam ex Gallia Reformatis, jam armatorum mille & octingentos sub signis haberent.

Cap. XV. Duravit hoc bellum tribus mensibus, in quo ex Sabaudis & auxiliariis quatuor mille, ex Valdensibus vero non nisi nonaginta quinque periisse dicuntur. Secuta est compositio *Pignerolii* d. 9. Augusti 1655, interventu Gallici Legati *Servientii*, restituti sunt Valdenses in pleraque loca vallium, quibusdam tamen pacis causa cedere.

Cap. XVI. coacti. Infidam pacem illam fuisse notat Autor, submisso quodam in valles Jesuita *Longolio* Aquitano, qui ad religionem Reformatam transiisse se simulans, & scholæ magisterium adeptus, conciliatisque sibi quibusdam ex incolis, divisiones inter eos seminavit, prætextu, stipem ab Anglis, Batavis & Helvetiis largiter missam inæqualiter distributam esse. Dux munimentum quoddam in faucibus vallium exstruxit, cujus praesidiarii incolas statim vexare & irritare coeperunt. Immissi etiam delatores, præcipuos vallium cives ad tribunal Taurinense traxerunt, cum secundum pacta domi judicari deberent. Interdictum non uno obtentu multis locis exercitum religionis publicum, neque querelis, quas afflicti ad Gallos & Helvetios deferebant, quicquam proficere potuerunt, sed denuo ad exitum destinata gens est.

Cap. XVII. Exercitus enim sub *Florio* & *Angronio* Marchionibus & Comite *Bagnolio* anno 1662 denuo in valles penetravit, sed resistere fortiter incolæ, multisque damnis copias Ducis ita fregerunt, ut is spem victoriæ abjiceret, & ad pacem subditis concedendam, Helvetiorum Protestantium interventu, haud difficulter moveri se pateretur. Mala tamen fide induciæ, tractatus causa iniæ, ut Autor tradit, servatæ sunt. Irruit enim denuo octodecim millium

millium exercitus, ductu Marchionis *S. Damiani*, quem tamen Valdenses magna ex parte deleverunt, & sic demum ad pacificationem d. 14. Febr. 1664. perventum est, & promissum, omnia in statum tractatus Pigneroliensis restitutum iri. Licet vero Autor non optima fide ab initio in executione pactorum actum esse queratur, laudat tamen Caroli Emanuelis Ducis æquitatem & clementiam, quam literis etiam benignis anno 1672 ad Valdenses scriptis testatus fuerit, cum ei in bello contra Genuates strenue militassent; nec minorem favorem post mortem Ducis, qui anno 1675 decessit, experti esse dicuntur. Dum vero in magna spe essent quietis constanter obtinendæ, successor & filius Caroli Emanuelis, Dux Victor Amadeus II, qui nunc regnat, licet ei Valdenses contra Mondovienses fortiter adstiterent, Gallicis tamen consiliis permoveri se passus est, ut edicto A. 1686 d. 31 Jan. proposito exercitum religionis prorsus aboleret, templa dirui, Pastores in exilium ire, infantes a Sacerdotibus Pontificiis baptizari, aliaque ejusmodi juberet, pœna condemnationis ad tiremes contravenientibus proposita. Nullum adversus hæc a Gallis, quorum intercessione antea servati quandoque erant, sperari remedium poterat, nec valebant Helvetiorum officia; Deputati quoque gentis in Aula non admittebantur. Unum supererat, ut emigrandi facultatem duris quidem conditionibus, nec sincere, ut Autor judicat, oblatam acciperent, idque suadebant Helvetii ad concilium incolarum d. 22 Martii habitum Delegati. Pars populi accipiebat condiciones, alii recusabant, cum edictum d. 9 April. in quo emigratio permittebatur, ita conscriptum esset, ut fidi ei non posset, nec literæ commeatus satis candide expedirentur. Sic res ad arma erupit. Duo itaque exercitus educti sunt, Ducis alter sub *Gabriele Sabaudo*; alter Gallicus sub *Catinato* Casalii tunc Governatore. Valdensium bis mille & quingenti in armis erant, sed inconditi & peritis ductoribus destituti. Aggressionis initium d. 22 Aprilis factum est, plus tamen dolis quam vi profectum. Qui enim promissis de impunitate & libertate religionis fidentes deditorem fecerant, capti sunt omnes, spoliati inde & exusti vici, cæsi crudeliter incolæ, stupratæ scæminæ aliaque scævitiæ exempla tum a Sabaudis tum a Gallis edita; captivi vero, quorum numerum ad decem millia adscendisse scribunt, cum in bello ter mille occisi essent, in varia loca distributi & miser-

- Cap. XXI. miserrime habiti sunt. Sic funditus prostrata res Valdensium videbatur, cum a paucis, qui promissis & syngraphis hostium credere noluerant, & in latebras secesserant, initium factum est servandi miserorum reliquias. Octoginta ex valle Lucernensi, & quinquaginta ex San-Martiniana, ex locis inaccessis in novos Vallium colonos irruentes, tandem cum vi subigi non possent, tuti abitus literas & obfides impetrarunt, & inde in fines Helvetiorum venerunt. Interea etiam Helvetii cum Duce egerant, ut captivos dimitteret; sed id tam maligne factum est, ut media hyeme per vias incommodissimas traducti plurimi, & potissimum senes & debiliores, miserrime interirent. Incredibile pene est, quod de afflictionibus narratur, quas in carceribus, omnibus prope vitæ subsidiis carentes sustinuerunt, item de vexationibus a monachis & sacerdotibus defectionem a religione suadentibus. Mille tandem & quingenti seminudi & vix spiritum trahentes Genevam pervenerunt, reliquos omnes carceris squalor, penuria victus, & frigus absumsit.
- C. XXIII. Laudat impense Autor charitatem exulibus istis a Genevensibus & Helvetiis, tum etiam in Germania, & maxime a Serenissimo & Potentissimo Electore Brandenburgico exhibitam. Interea spes omnis in patriam redeundi decollasse videbatur: repletae erant Valles aliis colonis, & qui ex indigenis libertatem & bonorum suorum restitutionem abjurata religione pacti erant, denuo eiectioni & in alias sedes traducti fuerunt. Quæ secuta sint, nemo ignorat.
- Cap. XXIV. Sexcenti exulum, cum opifices plerique essent, nec modum sese suosque alendi invenirent, patriæ desiderio accensi, magno cum secreto, quatuor a Geneva leucis in sylva *Nioniensi* convenerunt, & accedentibus trecentis, qui itidem exulabant, Gallis, mense *Septembri* anno 1689, transmissio lacu Genevensi in Sabaudiam penetrarunt, ducibus *Arnaldo* quodam, Ecclesiæ ministro ac concionatore, & *Turello* cæmentario, belli quidem rudibus. Mirabili tamen modo obstacula omnia superarunt, cæsisque qui transitus ob-
- Cap. XXV. sidebant, in Valles demum suas redierunt. Mox illos vi adorti Sabaudi & Galli in cacumina montium repulerunt. Ex his tamen dejici non potuerunt, & octies cum hostibus conflixisse feliciter dicuntur, & ex iis supra mille peremisse, centum tantum ex suis desideratis. Sub finem anni integram dimachorum Gallorum-
- turmam

turmam (*un Regiment des Dragons*) deleverunt, neque illis Marchio *Parellanus* & Gallorum Ductor *Feuquierius*, mense Febuario & Martio anno 1690 cum copiis adventantes multum nocuerunt. Insuperatum inde solatium salutisque remedium natum est, cum Dux Sabaudia a societate Gallica discedens, cum Augustissimo Imperatore nostro sociisque Regibus & Principibus foedus iniret. Cum igitur intelligeret, a Gallis Vallium possessionem cum integra religionis libertate promitti, si in partes illorum transgredi vellent, præveniendum sibi esse (ita referente Autore) & conciliandos subditos existimavit. Iis igitur amnestiam generalem obtulit, captivos ex vinculis liberavit, alloquiis etiam & vestium dono fovit, culpam antea gestorum Gallis imputans. Cum vero ex numero Valdensium ultra duo millia non superessent, potestatem illis dedit, ut quotquot vellent ex profugis Gallis in valles suas reciperent. Istæ omnia singulari & miraculosa DEI providentia accidisse, minime dubitat Autor. Præteritus quæ epilogi loco ex cap. 11 & 12 Apocal. Valdensibus applicavit. Finit historiam mense Octobri 1690, cum successus quosdam Valdensium contra Gallos retulisset, quod ex *Feuquierii* copiis mille & quingentos interque eos tribunos duos, centuriones quadraginta, multosque inferiores duces interfecissent, Valliumque suarum possessione Gallos eiecissent.

C. XXVII.

D. AVGVSTI QVIRINIRIVINI ORDO PLANTARUM, quæ sunt Flore Irregulari Tetrapetalo.

Lipsiæ, typis Christoph. Fleischeri 1691. in fol.

Alter pars Operis Botanicæ hæc est, quam post Monopetala edere Autor constituit, Dipetalis nempe Tripetalisque irregularibus omissis, quod hætenus plantæ hujus generis vix ac ne vix quidem innotescant. Quemadmodum autem in illa priori parte Verticillata potissimum, ita in hac altera Leguminosa maxime utramque faciunt paginam; atque ideo de siliquarum seminumque differentia hic loci largior fit mentio, quam antehac, ubi pleraque semina nuda exiguaque occurrebant. Id enim in primis intendit Autor clarissimus ut plenior, quam hætenus factum, notitiam stirpium suppeditet Botanophilis, examinando accuratius & flores atque fructus. Nam & hanc ob causam augusta utitur charta, quo magis commode ad vityum delineari queant omnia,

M m

ENIG.

*ÆNIGMA GEOMETRICVM DE MIRO OPIFI-
cio Testudinis Quadrabilis Hemisphærica*

A D. PIO LISCI POSILLO GEOMETRA
propositum die 4 April. A. 1692.

Cujus divinatio a secretis artibus illustrium Analy-
starum vigentis ævi expectatur, quod in Geometriæ pura Hi-
storia tantummodo versatus, ad tam recondita videat-
ur invalidus.

INter venerabilia eruditæ olim Græciæ Monumenta extat adhuc,
perpetuo equidem duraturum, Templum augustissimum ichno-
graphia circulari, ALMÆ GEOMETRIÆ dicatum, quod, Testu-
dine intus perfecte hemisphærica, operitur: Sed in hac fenestrarum
quatuor æquales areæ (circum ac supra basim hemisphære ipsius
dispositarum) tali configuratione, amplitudine, tantaque indu-
stria, ac ingenii acumine sunt extructæ, ut his detractis superstes
curva Testudinis superficies, pretioso opere musivo ornata, Tetra-
gonismi vere geometrici sit capax.

Quæritur modo, quæ sit, qua methodo quæque arte pars ista
hemisphæricæ superficiei curvæ quadrabilis, tensæ ad instar carbasi,
vel turgidi veli nautici, ab Architecto illo Geometra fuerit obtenta?
& cui demum plano geometricæ quadrabili sit æqualis?

Præsentis ænigmatis enodatio (quod spectat ad hujus admirabilis
Fornicis tum Constructionem expeditissimam, tum Quadraturam)
Serenissimo FERDINANDO Magno Principi Etruriæ, scientiarum
& nobiliorum artium *Cultori ac Patrono Generosissimo*, ab eodem
Ænigmatista oblata jam est; qui quidem simul non dubitat, quin hoc
ipsum ænigma a singulis literario in orbe degentibus hodie præcla-
rissimis Analystis sit statim divinandum, proprias quadrationes im-
pertiendo singularis Testudinis hujus tetragonismicæ ab hemisphæ-
ra dissectæ, & ipsorum peracutas indagines, multiplicesque indu-
stias ad hoc unum, idemque geometricum collimantes impatien-
ter expectat, ut hinc, qui temere contumelias in Geometricam jace-
re audent, silere discant; vel potius maxima cum voce exclament,
Obuni-

*Obunica verorum sciscitabilium Scientia a Divina in hominum
mente infusa, ut hæc imperviis, mutabilibus, fallacibusque contem-
tis, æterna ista, quæ semper & unicuique sunt eadem, tantum appe-
tat, nilque aliud unquam magis innocuum scire perquirat.*

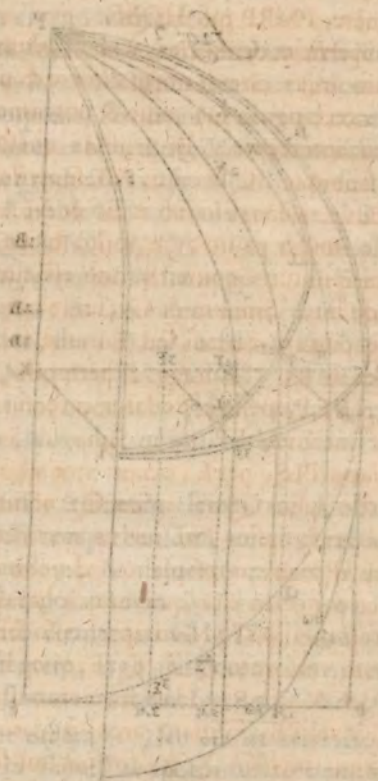
Ænigma a G. G. L. solutum est 27 Maji styli novi 1692, ea sci-
licet die, qua ad eum pervenit, & proximo cursore, id est tertia,
abinde die, cum hac solutione & Epistola ad Magnum
Principem Hetruriæ remissum. Solutionem
hic exhibemus.

CONSTRUCTIO TESTUDINIS QUADRABI-
lis Hemisphæricæ; Autore G. G. L.

Superficiem Sphære Archimedes demonstravit æqualem esse cir-
culo, cujus diameter sit dupla diametri Sphære. Idem viam
ostendit, qua portio quæcunque Sphære, arcus circuli rotatio-
ne genita, adeoque vel uno circulo abscissa, vel duobus compre-
hensa, ad circulos & circuli portiones reduci potest. Triangulum
Sphæricum tribus circulis magnis contentum dudum dimensi sunt
Geometre. Nam quadrupla Trianguli area est ad superficiem
Sphære, ut summa angulorum, duobus rectis minuta, est ad duos
rectos. Hinc jam, cum dentur & triangula duobus circulis ma-
gnis & uno minore ad ambos normali comprehensa, facile habent-
ur etiam illa, in quibus anguli sunt qualescunque; imo in trian-
gulo jam magnitudine dato, alium circulum ex aliquo ejus angulo
educendo, dantur & triangula comprehensa uno magno & duo-
bus minoribus; ac denique tribus circulis quibuscunque. Sed
majus aliquid hic agitur, ut scilicet mensurentur portiones super-
ficiei sphæricæ aliis quoque lineis contentæ, & quod potissimum
est, ut assignentur, quæ sint absolutæ quadrabiles. Videram
dudum patere ad hæc aditum, sed non omnia vacat agere; itaque
non attigi, donec nuper Reverendissimus & Illustrissimus Abbas
de Monte acuto, Magni Ducis Hetruriæ Ablegatus ad aulam
Cæsaream jussu Serenissimi Domini sui hoc mihi elegantissimum
ænigma Geometricum typis editum, attentandum misit.

Mm 2

Quæ-
ritur

W. I. B. 1851
D. 1851

ita, æqualis sinui verso graduum meridiani, inter polum & lineam subtendentem interceptorum. Nempe in eadem *fig. 1*, dum respective æquantur HF, GD, QB, ipsis PS, PT, PV, & ita in reliquis punctis; tunc portio superficiei cylindricæ HQBF (seu superficies unguæ) æquatur trilineo in superficie spherica descripto PMRP, nam quia (per præcedentem) FHGD æquatur ipsi PMNP, & DGQB ipsi PXR, & ita in cæteris quocunque, consequens est tota totis æuari, PMRP ipsi HQBF.

(4.) Superficies cylindrica, quæ sit, dum sinus recti punctis respondentibus arcus circuli normaliter ad planum circuli insistant, æquatur rectangulo sub radio & portione axis inter sinus rectos extremos intercepta. Et proinde quadrari absolute potest. Ita in *fig. 2*, si ubique BC sit æqu. AB, superficies cylindrica B (B) *Fig. 2* (C) C æquabitur rectangulo sub radio & A (A). Hæc propositio etsi ex calculo nostro paulo ante posito statim derivari possit, quia tamen dudum innoruit Geometris, non est cur immoremur. Videantur qui de linea Sinuum & Cycloide egere.

(5.) Quadratura carbasi seu Lunulæ sphericæ certis modis descriptæ, Res nova. Sit in *Fig. 3*, hemisphæricæ superficiei quadrans PDQSAEP, unde abscindatur carbasis seu Lunula spherica PEALP, per lineam ALLP, ita in Spherica Superficie ductam, ut ducto meridiano PLS, per L, occurrente æquatori S, sit PS, vel ES, sinus rectus ipsius QS vel ipsius QE arcus æquatoris, æqualis ipsi PB, Sinui verso ipsius PNL, arcus meridiani. Hæc Carbasis integra PEALP æquatur ipsi plano KΨ, quod est quadratum radii spheræ. Sed & portio ejus quæcunque habetur. Nam PNL & LP æquatur rectangulo IFM comprehenso sub radio, & IF, differentia sinuum versorum Q1F, Q3F, quos habent extremi arcus æquatoris Q1S & Q3S. Hæc ita demonstrantur: rectæ Sω æquales ipsis FS vel PB, insistant arcui æquatoris QSA normaliter ad planum æquatoris KAQ; ita formabunt scutum ACωQSA, quod est medietas superficiei cylindricæ artic. præcedenti descriptæ. Jam quoniam Sω æqu. PB, ideo (per artic. 3) carbasi portio PNL & LP æquatur Scuti portioni 1S1ω3S1S, sed hæc æquatur rectangulo IFM per artic. 4. Similiter tota Carbasis PEALP æquatur toti scuto ACωQSA per 3; & hoc æquatur plano KΨ quod est quadratum radii per 4, ut proponebatur. (6) Car...

(6) Carbasum sphaericam efficere, quæ sit in data ratione ad quadratum radii sphaeræ; ratione inquam minoris ad majus. Hoc fiet lineam PLLA ducendo sic, ut PB sinus versus ipsius arcus PNL (portionis meridiani PLS) non sit æqualis ipsi FS sinui recto ipsius arcus QS, (portionis æquatoris QSA) ut in præcedenti, sed in data ratione minor, unde manifestum est; in eadem ratione & carbasum quadrato radii minorem fore.

(7.) Testudinem hemisphaericam æqualiter quadrifeneſtratam efficere, ita ut hemisphaerii superfices demtis fenestris sit quadrabilis, idque infinitis modis, adeo ut hemisphaerica hæc superfices perforata sit in data ratione ad quadratum diametri; ratione inquam minoris ad majus. Nempe si in Testudinis seu templi hemisphaerici quadrante quovis fiat, quod factum est in quadrante PEASQDP fig. 3. Nam hæc hæmisphaerica testudo perforata constabit quatuor carbasus, ex quibus una sit PALAEP, ex fenestris autem quatuor (seu foraminibus) erit una PALASQDP. Et per artic. 5 fornice seu testudo sic perforata, tota æquabitur quadrato diametri (nempe quadruplo quadrati a radio seu carbaso) aut (per 6) erit in data ratione minor, Quod Erat Faciendum. Est autem QA portio basis, seu quadrans horizontis; P, Zenith; PA, PQ, quadrantes azimuthales.

(8.) Alias testudines hemisphaericas perforatas quadrabiles efficere. Exempli causa invertatur figura, ut A fiat Zenith & PQ arcus Horizontis, tunc alius fiet quadrans testudinis ex carbaso & fenestra corniculata (ut prius) constans, sed inversis. Aliter invertatur figura, ut fiat Q Zenith, & AP arcus horizontis seu basis, habebitur quadrans testudinis, quæ tota constabit ex quatuor muris seu fornicibus, unaque apertura, a summo ad imum quadrifide se diffundente inter muros; sed tamen iisdem positis horizonte & Zenith, testudinem quoque quadrifeneſtratam quadrabilem sic efficiemus: Ponamus meridianum P₂N₂L₂S bisecare æquatoris quadrantem QSA, quadrans igitur hemisphaericus PQSAP medietatem P₂N₂L₂SAEP habebit constantem ex carbaso PEA 2 L₂NP & apertura A₂S₂LA. Quod si jam idem fiat in altera medietate quadrantis, quæ est P₂N₂L₂SQDP, ducendo QH₂L lineam æqualem & similem ac similiter positam ipsi A₃L₂L, constabit quadrans hemisphaericus carbaso quadrabili PDEH₂L₃LAEP, & apertura

ra QH₂L₃LASQ, sive fornice quadrabili & fenestra; & idem faciendo in cæteris quadrantibus, componetur testudo quadrifeneſtrata, sive P, sive Q, sive A, sit Zenith; quæ æquabitur facto ex radio sphaeræ, ducto in diagonalem quadrati circulo magno circumscripti.

(9) Hæc omnia licebit aliter efficere infinitis adhuc modis. Hactenus feceramus ut PB esset æqualis ipsi FS, aut in data ad eam ratione: sed innumeris modis hæc variari possunt salva quadrabilitate, quot fere modis dantur figuræ planæ quadrabiles; imo secundum datam quamvis quadraturam. Exempli causa, si punctum L sumatur ita, ut PB (sinus versus ipsius arcus PNL, qui est portio meridiani PLS) sit æqualis differentie inter tangentem & Sinum rectum ipsius arcus QS, carbasus portio PAL₂L₂NP æquabitur dimidio quadrato Q₂F, & tota carbasus dimidio quadrato radii. Quin &, si sit PB æqu. KF, æquabitur iterum carbasus quadrato radii. Sed & portio ejus quævis inter meridianos facillime quadratur.

Scholium: Nec inelegans, nec inutile futurum erat, testudinum formas delineationibus exprimere, sed temporis brevitates effecit, ut Geometricis oculis scribere contenti nunc essemus.

CARMINA PACIFICI MAXIMI POETÆ

Asculani.

Parmæ, apud Galeatium Rosatum 1691. in 4.

Inter *Delicias Poetarum Italorum* (quo elogio ducentorum seculi decimi quinti & sexti in hac gente clarorum hominum ingenii monumenta, post Jo. Matth. Toscanum, qui eadem anno 1577 collecta evulgarat, duobus voluminibus inclusa anno 1608 edidit sub Ranuti Gheri nomine se occultans Janus Gruterus) omnino referri merebantur cultissima hæc Pacifici Maximi poemata, cujus vix nomen in memoria hominum hactenus superfuit; quæ tamen cur in istum censum non venerint, ignoramus. Typis sane Florentinis anno 1489 & Bononiensibus anno 1523 excusæ in publico apparuerunt florentissimi hujus Poetæ centum elegiæ, sive *Hecatelegii libri decem* Matthiæ Pannoniæ Regi dicati; duo autem

de *Lucretia*, quæ vim passa a Tarquinio manus sibi intulit, totidemque de *Virginia* a patre Virginio interempta, cum eam Appius Claudius stupro destinasset, libri, eodem carminis genere venustissime conscripti, Angelo Colotio consecrati, anno 1506 Fani extabant impressi. Præterea epicum carmen ad *Job. Fatalem Salvatium*; & ad Jacobum Salviatum prosaico sermonis genere scriptus de componendis elegiis libellus; nec non de *Romano Kalendario* rotulæ inclusio commentatiuncula; *Oratio* etiam in *Senatu Lucensi* habita, qua ad iustitiam & fortitudinem cohortatus est Patres. Verum omnia ista alta oblivionis nocte premebantur, parumque de istis constabat nobis, non nisi e Gesnero-Simleriana Bibliotheca edoctis scripta hæc prodierunt. Unde etiam didicimus, plura fecundissimi ingenii huius monumenta, præter ea quæ modo recensita jam denuo recusa sunt typis Parmensibus, extare, nempe de *Bello Spartiaco* libros sex; de *Cyri Persarum Regis bello* libros septem; de *Syllæ & Marii præliis* libros duos; *investivam in Angelum Politianum*; *Grammaticales regulas* tum prosa tum metro descriptas; *Declinationes verborum Græcorum*. Præter hos libros ab eodem scripti in lucem publicam prodierunt memorantur de *Sapientia* libri septem, de *Castitate* octo; de *Moderatione animi*, de *Bono*, de *Fato*, de *Anima* novem; de *Divina providentia* decem. Ab interitu & oblivione clarum hoc nomen vindicavit, inq; usum & memoriam hominum, quibus exciderant, monumenta ejus primo loco recensita revocavit clarum Nobilitatis Asculanæ decus, Reverendissimus Episcopus Parmensium *Saladinus*, natalium splendore, pietate, doctriina, & virtutibus omnibus insignis. Cui cum contigisset eadem, cum Vate isthuc patria Asculum, (Nicolai etiam quarti P. M. natalibus clara, qui inde *Asculanus* fuit appellatus) civis sui memoriam servandam existimanti, prima fuit cura, ut ingenii ejus præcipuos fetus conservaret, inque sæculi huius lucem protraheret. Istos autem in Italia ipsa vix superstites amplius, non aliunde quam e divite, & vetustis æque ac novis præstantioribus libris instructo penu Illustris Viri, cujus beneficio ad nos quoque nova hæc editio pervenit, *Antonii Magliabechi* nancisci licuit. Ejus ab humanitate & officiositate geminos, quos supra indicavimus, Florentiæ 1489 & Fani 1506 excusos libros adeptus, in eorum gratiam qui Latine poeseos dulce

dulcedine ducuntur, ejus felicissimi cultoris, & sui nominis vere Maximi, poemata ac libellos eximiis typis splendide impressos publico dedit. Ex elegiis autem, quæ maximam voluminis partem constituent, facilitate ac venustate veterum poetarum carminibus æquiparanda, quod nonnulla parum caste & procaciter scripta in quibusdam intelligeret, eas omisit, quæ pudicitie temporum minus convenire, & a bonis moribus ac honestate alieniores viderentur. Ex *Arbeno Asculano* autem (quo nomine liber insignitur eruditos ex Asculo homines orbi sitiens; sed qui in publicam lucem nondum emissus est, ab auctore *Paulo Antonio Apiano* S. J. Patre ultimam expectans manum, quod nos docuit laudatus modo *Magliabechius*) vitam Maximi exposuit, hisque Poematibus præfixit doctissimus Editor infula Parmensi insignis. Natum cum docet anno 1400 Asculi e familia nobili & divite, ipsique *Pacificæ* nomen a parentibus impositum, ob pacem inter municipes Asculanos eo tempore, cum nasceretur, factam, depositis similitudinibus, quas antea aluerant. Carminibus scribendis apto ingenio ipsum valuisse, & huic potissimum studio deditum fuisse, magnum etiam inter Christianos poetas locum esse adeptum affirmat, nisi quod elegantiam versuum lascivia identidem & amoribus foedis contaminaret: quorum tamen poenitentia ductus, devexa jam ætate, de laudibus pudicitie poemata egregia condiderit. Extremam senectutem eum attigisse, & centesimum annum ætatis cum ageret, anno 1500 Fani, ubi forte agebat, e vivis excessisse, memorat.

LA VIE DE MONSIEUR DESCARTES.

sive,

VITA CARTESII.

Parisiis, apud Danielem Horthemels, 1691. in 4.

Plagul. 139.

Cartesii, Philosophorum nostri sæculi facile principis, Vitam & res gestas erudito orbi exponere diversi quidem jam tum aggressi sunt, extantque hanc in rem scripta a *Lip-*

Nn

for

Præf. pag. *Storpio*, *Borello*, *Tepelio*, *de Vries*, aliisque edita: de quibus tam
xiv. sqq. men quid sentiendum, & quomodo non nisi pro meris fragmen-
tis, ac satis quidem imperfectis, habenda sint, in præsentis libri
præfatione latius ostenditur. Justam certe viri celeberrimi Bio-
graphiam qui contexeret, hætenus nondum comparuit (quamvis
p. x. *Morhofius Polyhist. L. 1. c. 25. pag. 317.* conjecerit, id factum esse
a Chanuto, Gallico apud Suecos quondam Legato, & intimo
Cartesii amico, huic utique rei, nisi defuisset otium, aptissimo) ut
hinc non exiguæ Autori nostro, quem *Bailletum* esse fama fert,
gratiæ debeantur, quod laborem hunc, rogatus a pluribus, in se
suscipere, eoque pro more suo, hoc est, dexterrime defungi vo-
luerit. Scilicet non in eo solum boni historici officium imple-
vit, quod gesta fideliter & secundum omnes circumstantias, ut
maxime minutæ cuiusque & leviculæ videri possent, recensuit;
sed ne nævos quidem ac defectus in persona a se delineata con-
spicuos celavit: ut hinc tanto minus de ingenua relationis veri-
tate dubitare liceat. Præterea vero gratissimum lectori officium
præstitit, dum occasione Cartesii passim excurrit in historiam lite-
rariam illorum temporum, atque sic de aliis quoque viris doctis
isti familiaribus, aut saltem coævis, eorumque vita, fati ac obitu
plurima commemorat cognitu dignissima. Neque fontes reti-
cuit, unde descriptionis hujus universam hauserit materiam, sed sin-
gulis in paginis auctores pariter ac alia documenta, quorum vesti-
igia fuerit secutus, ad marginem sedulo allegavit. Nimirum con-
p. xxii. gessit opus hocce suum partim e variis variorum, etiam Philo-
sophi sui adversariorum libris; partim & potissimum ex ipsius Car-
tesii operibus, ac epistolis maxime, tam impressis, quam manuscrip-
tis, quæ ut hinc inde sibi ab amicis & possessoribus, quos singu-
los in præfatione nominatim laudat, communicarentur, impetra-
vit. Ait tamen, se plura hujus generis sibi promississe ex Hollan-
dia, tanquam loco mansionis defuncti plusquam vicennalis: at
p. xxx. spe sua magnam partem excidisse, postquam Dominus *de Raey*,
schedas Cartesii apud se extantes ut inspiciendas commodaret, ro-
gatus, id recusasset, causatus eas perpaucas esse & nullius momen-
ti; indicata tamen simul haud obscure amico isthæc sollicitanti
repulsæ suæ ratione his verbis: *Vita Cartesii est res simplicissima,*
G. Gal.

& Galli eam corrumpere: quo nomine Autor noster ipsum &
ingratitude in magistrum quondam suum, & invidiæ inofficio-
sitate erga Rempublicam literariam, & injuriæ tandem in Galli-
cam nationem commissæ postulat, & acerbè perstringit. Cate-
rum cuncta hoc in opere ordine perquam concinno digesta com-
parent, uti e Syllabo librorum & capitum, qui utrique ejus To-
mo affigitur, videre est: unde cum quis contenta universa exiguo
labore perdiscere valeat, non opus erit, ut iis sigillatim recensendis
hic vacemus. Quin potius in gratiam eorum, quibus librum
hunc aut videre aut saltem perlegere non erit integrum, præci-
pua biographiæ hujus puncta brevissime delibabimus, & ex locu-
plete congestarum hic rerum notabilium cumulo, aliquas specimi-
nis loco excerptas communicabimus. Nimirum prognatus fer-
tur *Renatus Cartesius* e perantiqua apud Turones familia nobili,
patre *Joachimo Descartes*, Petri filio, & matre *Claudia Ferranda*:
quorum utriusque prosapia diffusius enarratur. Patriam, de qua
hætenus non minus fere, ac Homeri quondam, disceptatum est,
habuisse dicitur *Hage* oppidulum, inter Turonum Pictonumque
provincias situm: natalem vero diem ultimum Martii, anni 1596:
quem quidem ipse sedulo concealasse perhibetur, ne Astrologis in-
suum horoscopus inquirendi ansam præberet. Nomen ejus
quod attinet, *Renatus* vocari meruit, ab altero susceptorum ba-
ptismalium, *Renato* nempe *Brocardo Domino des Fontaines*, Præ-
tore Pictaviensi: cognomen vero, more apud Gallos consueto,
12. (ad distinctionem a fratre natu majore, *Petro Descartes*, Regis in
5. Parlamento Britannici consiliario) ipsi primo inditum fuit *du Per-
ron*, a modico quodam hujus nominis districtu, qui & ipsi in par-
tem cessit. Eo tamen brevi tempore usus est, dum mox, postquam
paternam familiam reliquit, majorum exemplo *Descartes* iterum
cognominari maluit. Graviter autem tulisse primo narratur, cum
ab exteris nomen hocce suum in *Cartesi* vocem, a gentilitio nem-
pe titulo nimis abhorrentem, transformari ac detorqueri inaudiret:
præsertim cum juxta orthographiam, antiquitus adhibitam,
13. *des Quartes* majores suos appellatos fuisse nosset, sive *de
Quartis*, testantibus id plusculis instrumentis e seculo XIV super-
stitibus; ut hinc pateat, insulsam satis esse allusionem, dum ab uno
N n 2 altero-

Tom. I.
pag. 2.

p. 8.

12.

5.

13.

26. alteroque suorum malevolorum salutatus fuit *Philosophe de Carte*, seu *Chartaceus Philosophus*. Octennis puer Collegio Jesuitarum, tum noviter Flexiæ erecto concreditus, ibidemque studiis humanioribus ac Philosophiæ imbutus fuit ad annum usque 1612: quo, post edita interim quamplurima ingenii, industriæ, judicii que haudquaquam vulgaris specimina, relicta schola, patriæque repetita, variis exercitiis Nobilitati familiaribus impendere se, ac latius in mundanas conversationes exspatiari coepit. Fertur vero circa hoc tempus sibi propositum studiis penitus renunciare, sive a sodalibus & coætaneis otii ad illecebras seductus, sive, quod Autor mavult, expensa cunctarum pene scientiarum summa imperfectione, in fastidium ac desperationem quasi philosophicam abreptus. Certe ab anno 1614. ad annum usque 1628, vitam habuit parum sedentariam, dum gratuitus modo miles jam Batavorum, jam Bavarorum, jam Hungarorum, jam Gallorum castra secutus est; modo peregrinationibus per Germaniam, Bohemiam, Italiam, Helvetiam vacavit. Exacta sic, inter continuas fere inquietudines & propositi de eligendo certo vitæ genere incertitudinem, meliori ætatis parte, (qua decurrente tamen non omisit per intervalla doctis meditationibus insistere, subinde etiam data occasione amicis ingenii acumen, quæstionibus difficilioribus, Mathematicis præsertim, promte resolutis, approbare;) demum quo desiderium, diu animo agitatum, Philosophiæ certiora, quam hætenus factum, fundamenta jaciendi, commodius exequeretur, abdicato mundanæ turbæ strepitu secessum quærere statuit: quem cum in patria ne vix quidem satis quietum, nimis quippe omnibus notus, & familiarium jugiter se invicentium interpellationi expositus, reperire se posse judicaret, ea relicta Hollandiam sibi sedem elegit. Neque vero & hic fixa sede per vicennium, quod in provincia hac exegit, usus est, sed subinde e loco uno in alium suam transtulit mansionem, eo maxime sine, nediuturna nimis eodem in oppido commoratione hominum notitiæ proditus, ab amicorum se visitantium aut per literas frequentius compellantium cœtu temporis nimiam pateretur rapinam: quam eandem ob rationem quoque, ut nempe melius latitaret, in suburbiis & hortis circumjacentibus majorum civitatum, quam intra earum mœnia se continere maluit: quin &
178. episto-

epistolas non facile recto itinere ad se dirigi passus est, sed per ambages potius aditarum urbium, ne vel hinc rescirent alii, ubinam ipse degeret. Singularum vero, quas per annos hosce ea in provincia habuerit, stationum catalogum, & temporis ordinem, non absque labore hinc inde conquistum Autor communicat. In hoc ergo otio literario, postquam totos novem annos præcedentes eradicandis ex animo præjudiciis opinionum insumserat, disciplinisque sterilioribus & parum hac in vita proficuis (quas inter speciatim Mathesin speculativam, nudisque numeris ac figuris 112. 225. mere imaginariis occupatam recensuisse fertur,) renunciaverat, totum sese solidiori Philosophiæ impendere sategit: qua in re, quantos habuerit profectus, non aliunde melius, quam ex ingeniosissimis, quæ per hoc tempus elaboravit, scriptis colligere est: quorum historiam, nec non singulorum ætatem ac fata Autor noster nuspiam non secundum annorum seriem accurate annotat, atque deducit: diffuse simul exponens, quas isto annorum spatio cum variis adversariis & æmulis, speciatim cum *Fermato*, *Beaugrandio*, *Voërio*, *Schookio*, *Revio*, *Triglandio* aliisque, controversias satissæque acerbæ subinde contentiones habuerit; uti & vicissim, quibus amicis ac familiaribus gavissus fuerit Cartesius, passim hoc in opere commemoratur: quos inter omnes haud parum eminuit *Mersennus*, utpote quem solum continuo literarum commercio Philosophus noster dignatus est; solum quoque fere loci, ubinam gentium quovis tempore latitaret, conscium esse sivit, fidelem quippe secretorum custodem. Tamen vero ita corpore tenuis in abdito manere laboraverit, fama nihiloscus de ejus doctrina ac scriptis longe lateque increbuit: unde non modo anno 1647 a Galliæ rege annua ter mille librarum pensione, sponte ac præter ullam expectationem donatus est; sed & a Christina, tum Sueciæ regina, variæ nempe eruditionis impense cupida, anxie pro magistro expetitus: cujus sollicitationibus, per Chanutum, Gallicum in Sueciæ Legatum plus vice simplici factis, tandem invitatus licet assurrexit, ac itineri, ineunte autumnno anni 1649, semet accinxit, proximo tamen vere in Hollandiam se reversurum confidens. Postquam ita Holmiam circa initium Octobris appulit, a Regina honorifice exceptus, moxque jussus est ipsam quotidie hora quinta matutina in-

176.
178.
Tom. II.
p 327.
386. seqq.
389.
Biblio.

- Bibliotheca sua invifere, ac Philosophiam edocere: quod officium, etiam, cum honeste recusare non posset, ad mortem usque suam, quæ tamen brevi post infecuta est, explevit. Nimirum anno proximo 1650, ipsis Calendis Februarii, morbo acuto, quem pleuritidem notham judicarunt medici, correptus, decimo post die, summo cum Regina, non fictis ejus obitum lacrymis dignata, dolore expiravit, annos natus 53, cum 10 mensibus & 11. diebus. De causa morbi mortisque infecutæ varius, ut fieri amat, rumor tum sparsus: aliis fabulantibus, ipsum ex animi mœrore occubuisse, eo quod expectatione sua inclementius haberi se ac despici a Regina vidisset; aliis causantibus, eum ex podagra (a qua tamen semper liberum mansisse constat) incaute, licet principiis Cartesianæ philosophiæ convenienter, tractata obiisse; aliis, nil quidquam obstante insigni ejus in victu moderatione, non erubescitibus evulgare, ipsum a nimio vini Hispanici haustu extinctum: aliis denique ex immodico labore ac lucubrationibus, aliis senectute ab itineris suscepti molestiis nimis labefactata, aliis ex propinato ab æmulis veneno defunctum dicentibus. Genuina decubitus causa hæc imprimis fuisse traditur, quod Regina præceptor factus, repentina nimis diætæ hæcenus usitata mutatione vim naturæ suæ facere opus habuerit. Nimirum non modo borealis climatis inclementia ipsum valde afflixit, dum nihil unquam complexionis suæ magis inimicum aëre frigido expertus est: sed & maxime nocuit imposita sic necessitas summo mane quotidie surgendi discipulamque invifendi: cum alioquin ab ipsa juventute (consilio P. *Charleti*, in Collegio Flexiensi Rectoris, magistri quondam sui ad hoc inductus) suevisset, meliorem horarum matutinarum partem in lectulo terere, ac suis ita meditationibus vacare: sicuti & T. 1. p. 28. pleraque suorum operum sic decumbens concepisse pariter ac peperisse narratur. Morbi vero ita sensim contracti periculum inde cum primis auctum perhibetur, quod febricula prævia mox cerebrum ægroti ita turbarit, ut salutaribus amicorum consiliis, maturam venæsectionem suadentibus, auscultare omnino renueret, subinde ingeminans, *parcite queso, domini, sanguini Gallico*: cum tamen deinde, malo ingravescente, cum liberiolem rationis ac mentis usum redeptus esset, sponte sed sero nimis venam sibi semel iterumque fecerit aperiri, ubi sanguis oleo non absimilis effluxit, æstu febrili nihil remittent-
414.
423.
415.
399.
T. 1. p. 28.
T. 2. p. 416.
420.
419.

mittente. Caterum licet, uti dictum, morbi initio haud obscuram animi emotionem passus fuerit, ea tamen imbecillitate durante non aliis de rebus, quam quæ pietatem humanæque fortis miseriam concernerent, utcunque vagante discursu, mentionem fecisse dicitur; tametsi omnes expectassent, Philosophicas & Mathematicas speculationes, quibus magnam vitæ partem infumserat, ejus imaginationi tum obversaturas ante alia fore. Defuncti corpus, quamvis Regina in templo Regum prædecessorum sepulcris superbiente, terræ mandare ac splendido honorare monumento decrevisset: tamen ad instantiam supra memorati Legati Gallici, cujus amicitia pariter ac patrocinio hospitioque Cartesius usus eo usque fuerat, absque pompa, comitantibus modo paucis Romano-catholicis, in cœmeterio Orphanotrophii, ubi nunc S. Olai sanum est, inter alios ejus religionis consortes sepultum fuit: locoque marmorei Mausolei, quod Regina ipsi destinaverat, non nisi simplex cippus cæmentitio opere erectus in memoriam defuncti, cujus quatuor lateribus adpositæ inscriptiones fideliter ab Autore communicantur; perinde ac ectypus nummi mnemoneutici ipsius in honorem in Hollandia excusi effigiemque exhibentis. Plusquam tribus dein lustris ab ejus obitu jam exactis, anno nempe 1666, *Alibertus*, generalis Franciæ Thesaurarius, veteris amicitiae memor, veniam impetravit sacrum illud depositum e Suecia in Galliam transportandi: unde solennibus ceremoniis Cartesii cineres ac ossa in præsentia Gallici tunc Legati *Terloni* (qui hac occasione ex manus, tot egregiis scriptis inclytæ, officulis unum, religiose a se adservandum ut concederetur sibi, impetravit,) effossa cupreoque sarcophago inclusa fuere; ac postmodum, cum ineunte anno 1667 Lutetiam delata essent, magna cum pompa sequenti die 24 Junii in Basilica S. Genovefæ de Monte sepulturæ tradita: mediam tamen inter hanc solennitatem funebrem, mandatum ab aula regia advenit vetans, ne parentatoria Oratio, ad quam P. *l'Allemant*, Cancellarius Universitatis diu se præparaverat, publice pronunciaretur: dum suspicio fuit, ne qui fortean, inter reliquos auditores, malevoli censores inde unum alterumque iniquius interpretandum arriperent. Marmoreum quoque epitaphium eodem in templo erectum fuit, Cartesii effigiem exhibens cum duplici inscriptione, quarum utraque, altera quidem

224.
429.
431.
436.
440.
443.

quidem Gallica ligato, altera Latina (quæ Petrum Alibertum, *sepulchri pium & amicum violatorem* nominat,) soluto sermone concepta, plene a nostro recensetur. Indicata hucusque potiora Biographiæ Cartesianæ capita si quis uno obtutu secundum temporis ordinem consignata ac diffusius enumerata videre gestit, consulere poterit Tabellam Chronologicam, quæ in fronte Tomi I. sistitur, ubi singulis actibus hujus curriculum vitæ annus non modo ætatis Cartesii, Æræq; Christianæ sed & plerumque mensis ipse adscribitur, subjuncta simul allegatione paginæ, ubi fufius pertractentur hoc in Libro. Cæterum præter gesta hætenus commemorata, plurima alia communicantur, Philosophi personam, mores, victum, rem familiarem, & conversationem concernentia. Sic fertur ex-

445. liori statura fuisse, capite tamen proportionem corporis majusculo, oculis & nigro & cinereo colore compositis; quibus veluti scintillantibus recens a somno expergefactus subinde objecta viciniora

T.I. p. 82. per medias spectare tenebras valuit. A prima mox juventute, pulmonarius fuit & infirmioris valetudinis: indeque cum per-

T.II. p. 453. suam haberet, sanitatem inter bona hujus vitæ summum, si virtutem excipias, locum obtinere, fassus est, ejus conservationem præcipuum omni tempore studiorum suorum scopum fuisse, confusus multa hac in re per quotidianam observari experientiam posse summe utilia, quæ tamen vulgo ignorentur; adeoque cum Tiberio fere consentiens, quem scilicet Suetonius statuisse refert, hominem triginta annos natum sufficientem jam noxiarum sibi aut proficuarum rerum cognitionem habere posse solius experientiæ beneficio, ut sui ipsius medicus esse utiliter queat. Temperantissima proinde diætâ usus est, ac speciatim a cibis nimium nutrimentum largientibus, quantum pote abstinuit: & licet arbitratus fuerit, summopere conducere, ut continua stomacho occupatio sufficiatur, hanc tamen in rem adhibendos maxime ratus est cibos parcius nutrientes, radices, legumina, herbas, fructus horæos & similia, utpote quæ vitæ prolongandæ magis proficua carnibus animalium credidit. Inter alios vero cibos, quod mireris, valdopere delectatus fertur placenta ex ovis jam 8 vel 10 dierum incubatione subactis parata: cum e diverso si aut longior aut brevior incubationis terminus fuisset, non nisi detestabilis saporis ferculum inde

fieri

fieri compererit. Id quoque in victu quotidiano annotavit, & famem, & somnum, sibi a gaudio forte oblato tantum non penitus tolli: utrumque vero eorum augeri a prævio mœrore aut metu periculi obvenientis. Venæsectionem, statis maxime tempestatibus repeti solitam, non parum abbreviare vitam autumavit: imo vix alio eam casu probavit, quam ad reprimendam narium hæmorrhagiam obstinatior: tum enim, aliis scilicet remediis, & cum primis abstinencia a fortioribus corporis animive motibus, vino item, aceto, sinapi, sale, aromatibus, maxime vero a *croco*, incassum prius tentatis, non aliud magis præfens auxilium malo huic averruncando esse putavit, quam venæ sectionem in pede aliquoties iteratam, ita quidem ut uno tantum alterove cochleari qualibet vice extracto, intra bihorium circiter duæ aut tres sanguinis uncie emittantur. Rem Cartesii familiarem quod concernit, constat ipsum paucis contentum, nunquam opibus accumulandis studuisse, imo sæpe occasiones iis potiundi consulto neglexisse: unde joculari quandoque solitus est, credere se fortunam offensam sibi esse, quod nihil unquam expectare ab ea aut optare dignatus, semper vitam suam taliter instituerit, ut quam minimam ipsa in se potestatem haberet: sicuti & in defuncti bonis reperta, 200 thalerorum pretium non transcederunt. Ac sane facilius iis carere potuit, dum uxore liberisque destitutus, non habuit cui de victu prospiceret, nisi sibi met ac famulis, (quorum ipsorum etiam catalogum texere noster Biographus non omisit, p. 455. sq.) nutricem tamen quondam suam quoque, præbita ad mortem usque pensione vitalitia, grato ex animo aluisse traditur. Cæteram quamvis Cartesius foeminarum conversationem non penitus abhorruerit, dum & adolescens adhuc puellam quandam lasciosam dilexisse, (unde postmodum secreta quadam & naturali quasi affectione strabonibus cunctis favere visus est,) & provectiori dein ætate, suorum magis suasu, quam proprio motu, virginem nobilem Dominam *de Rosay* aliquando amavisse perhibetur, (quæ ipsa dehinc non semel jactavit, solam se inter foeminas esse, quam Philosophus noster adamare dignatus fuerit) conjugio tamen se nunquam mancipavit, majores nempe in Philosophia ac veritatis indagatione, quam sexus hujusce consuetudine, deliciis persensiscere solitus. Filiolam nihilominus, nomine

Oo

Franci-

451.

459.

457.

458.

499.

501.

82.

Francinam, incertum ex qua matre, genuit in Belgio degens circa annum 1635: quod & ipsum forsitan nesciretur, nisi ejus & conceptionis & nativitatis diem ipsemet in libri cujusdam sui involucri curiose annotasset, ac infantis, dum vixit, educandæ curam providere suscepisset, defunctamque anno 1640 acerbissime deflevisset. Conjunctionem quidem, ex qua hæc suscepta, matrimonium clandestinum vocitat Noster, falsius tamen ipse, illud a concubinato ne vix quidem distingui posse: excusare interim lapsus hac in parte, admissum eo prætextu nititur quodammodo, quod Cartesio Anatomicis experimentis avidius inhianti, impossibile fuerit coelibatus regulas ita stricte servare: quod suo loco relinquimus. Restat ut de studiis Philosophi nostri pauca adjiciamus, quorum summa in eo potissimum fuit, ut Naturam ex se ipsa cognosceret, veritatemque indagaret, semotis præjudiciis, & posthabita eorum, qui ante se scripsissent, autoritate: atque hinc non nisi perpauca legisse libros fertur, & quotquot in defuncti Bibliotheca reperti sunt, fere amicorum donaria fuerunt: ac sæpe contestatus dicitur, se si vel maxime a patre studiis dicatus haud fuisset, non ideo minus easdem, & meliores forsitan meditationes editurum fuisse, atque nunc literis imbutus fecisset. Ad scribendum vero multo adhuc segniorem se ostendisse traditur, dum non modo amicorum epistolis respondere plerumque ad ultimam usque horam distulerit, sed & ad meletemata sua in chartam conjicienda vix aliter, quam cum repugnantia quadam inductus fuerit. Certe nil minus ei cordi fuit, quam scriptis per orbem innotescere, id quod satis testatur ejus symbolum, tum Ovidianum istud, quo primitus usus est: *Bene qui latuit, bene vixit*; tum quod ultimis vitæ annis adoptavit ex Seneca Tragico: *Ille mors gravis incubat, qui notus nimis omnibus, ignotus moritur sibi*. Patet hinc, quam parum de discipulis sibi conciliandis laboraverit: quos tamen vel invito fama undique adduxit & veluti obtrufit: e quorum numero non nisi tres hic memorare juvat, nativitatis nempe conditione præ aliis quid præcipui habentes. Et unam quidem jam supra indicavimus *Christinam* Sueciæ Reginam, apud quam quippe tantum ejus verba valere, ut post factum dein ad Pontificiam religionem transitum non dubitaverit publice privatimque fateri, Cartesium ad sui, quam putabat, conversionem haud exiguum momen-

momentum contulisse. Alteram exhibemus *Elisabetham*, Friderici V. Electoris quondam Palatini & electi Bohemorum Regis filiam, tanta Philosophiæ Cartesianæ dulcedine captam, ut vel ideo, quo liberius ei vacaret, Regis Poloniae matrimonium sprevisse feratur. De qua, præter alia complura, ejus fata & vitam concernentia, id quoque perhibetur, quod gravi morbo decumbens validum ad pangendos versus instinctum apud se senserit; (quale quid de Socrate incarcerato Plato testatus est;) cujus rationem dein ipsa a magistro suo Cartesio hanc accepit: oriri nempe eam propensionem a fortiori spirituum animalium agitatione, quæ siquidem cerebro non satis valido obveniat, turbare imaginationem ac in deliria rapere soleat: robustiores vero tantum excalefaciat & ad poesin disponat. Tertio loco nominare liceat *Dietericum Rembrantz*, rusticum, pagi *Nierop* in Hollandia septentrionali incolam, professione sutorem, qui innato quodam ad Mathesin amore ductus, Cartesium sapius invisisse avidisque doctrinam ejus auribus hausisse narratur: tales sane isto in studio profectus fecit, ut sequentibus annis uno alteroque scripto vernacula lingua in publicum edito inclaruerit. Superesset ut de Cartesii ipsius scriptis jam dissereremus, de quibus nempe tam editis, quam manuscriptis post mortem ejus repertis, plurima hoc in libro passim commemorantur specialia scituque dignissima: sed cum jam nimis fere prolixi fuerimus, merito hic desinimus: id tamen Lectorem latere nolentes, quod in Præfatione hujus scripti perhibeatur, generalem cunctorum Cartesii operum editionem nunc de novo apparari: quæ cum lucem adspexerit, fusus & commodius de iis discurrendi occasio dabitur.

J. B. ADDITIO AD SCHEDAM DE LINEIS
CYCLOIDALIBVS &c. Proximo Maji Actorum
horum mense pag. 207 & seqq.
exhibitam.

Vix dum submiseram Editoribus Actorum nuperam speculationem de Cycloidalibus cæterisque curvis, cum postridie a Fratre Parisiis literas acciperem, in quibus nonnulla egregia

huc spectantia communicavit, significans, quod præter Causticam *Tschirnhausianam*, aliam repererit, quæ quoque sit Cyclois; quod deprehenderit Cycloidem vulgarem *Hugenianam* sui ipsius ut Evolutam sic Causticam existere; & quod observaverit, eandem proprietatem Spirali Logarithmicæ (quod partem constituit inventi Curvæ mirabilis) communem esse: quæ omnia non sine stupore perlegere potui, cum considerarem, neutri de alterius speculationibus has curvas concernentibus quicquam constitisse. Ansam vero dederunt ista, materiam hanc jam sepositam denuo reassumendi, ac observandi sequentia: 1. Quod omnes Cycloides ex circuli supercirculo revolutione per punctum in ejus peripheria acceptum genitæ, evolutione sui similes seu easdem specie Cycloidas describunt. 2. Quod Caustica vulgaris Cycloidis ex radiis axi parallelis est alia Cyclois vulgaris, ejus basis prioris est dimidia. 3. Quod Caustica circuli ex puncto in ejus peripheria sumto, Cyclois est, genita ex revolutione circuli super æquali circulo, & quod sui quoque evolutione seipsam describit. 4. Quod Caustica hujus Causticæ sive Cycloidis, & ipsa Cyclois est, sed *Tschirnhausiana*, & cujus circulus genitor radii est subdupli ejus super quo revolvitur. Quæ omnia, ut Lectoribus isthæc examinaturis laboris compendium faciam, breviter hic demonstrata sisto.

TAB. VI.
Fig. I.

Lemma: Si circulus *del* (Fig. I) super convexa aut cava peripheria alterius cujusvis circuli *bdg* rotetur, & in prioris peripheria acceptum punctum *e* sit punctum lineans alicujus Cycloidis, & *m* punctum respondens in Evoluta ejus, adeoque ducta recta *em* Cycloidi perpendicularis, & propterea transitura per contactum circulorum *d*. Dico, fore *cd* ad *dm*, ut *al* ad *ad*, aggregatum puta vel differentia radii expositi & diametri genitoris circuli ad radium expositi. *Dem*: Sit *df* particula infinite parva peripheriæ *bdg*, quam tangant rectæ *ds* in *d*, & *ft* in *f*, sumtæque intelligantur *ch*, *bi*, figillatim æquales ipsi *df*, *ip* vero quarta proportionalis ad *ad*, *dl* & *df*, & ducantur *bf*, *if*, *pf*, secantes rectam *cq* parallelam ipsi *ft* in *n*, *o*, *q*; ut & *ir*, *pr*: quo facto ang. $pfs = bfs (cds) + ifb$
 $\pm pfi = cld + ifb \pm pfi = cld + dlf \pm pfi = clf \pm pfi = clf$
 $\pm pfi = (ob ad. dl vel pr :: df. pi) clf \pm daf = clf \pm tfs$:
 hinc $pft = pfs \pm ifs = clf =$ (postquam continuata rotatione circulus

TAB.

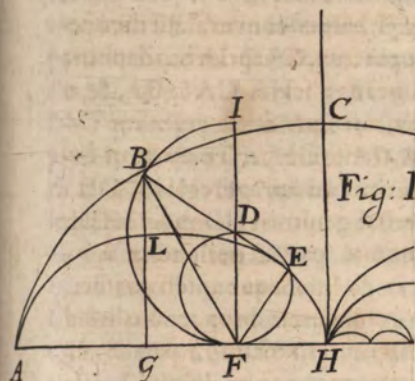
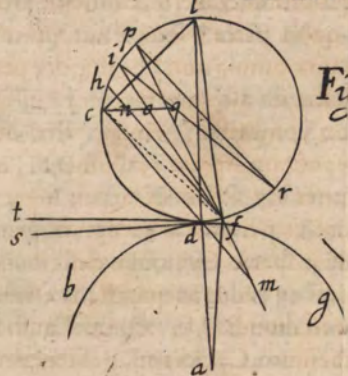
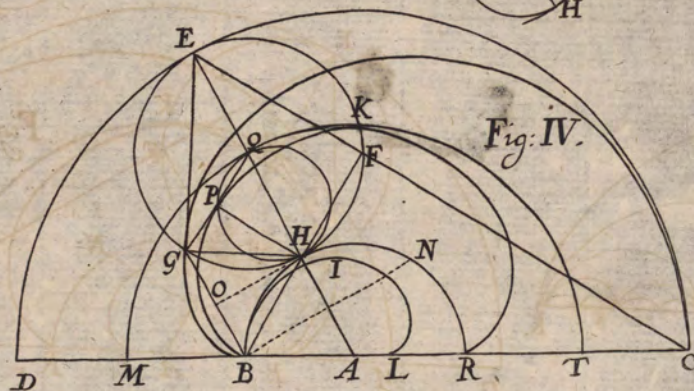
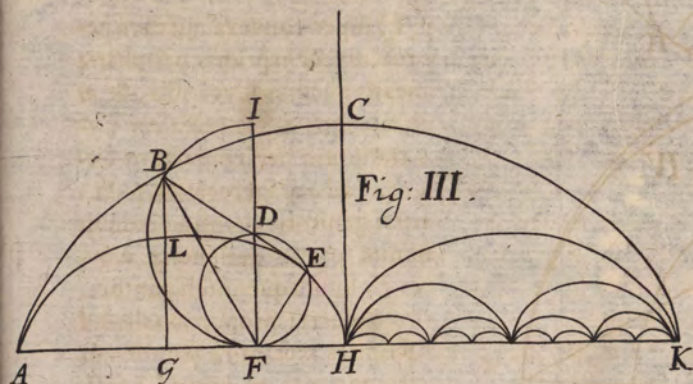
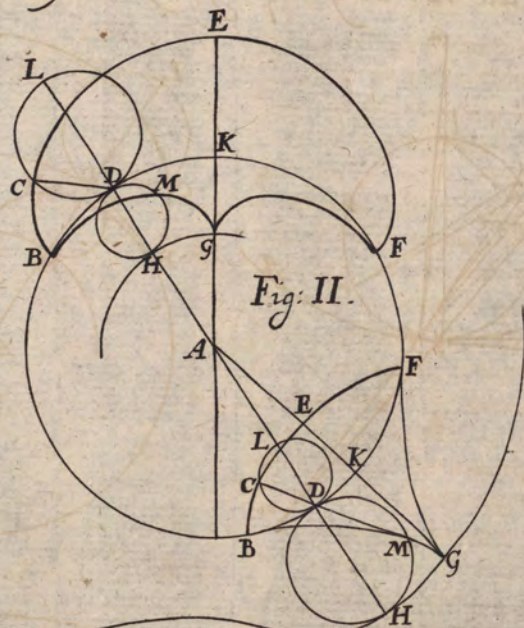
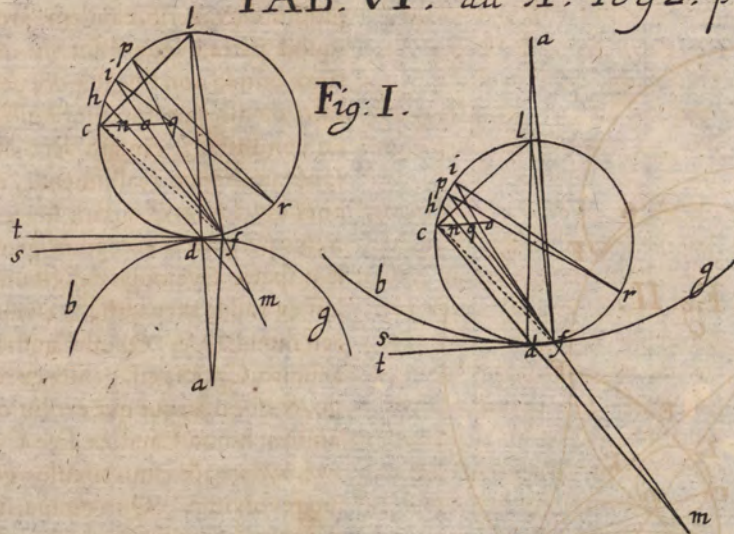
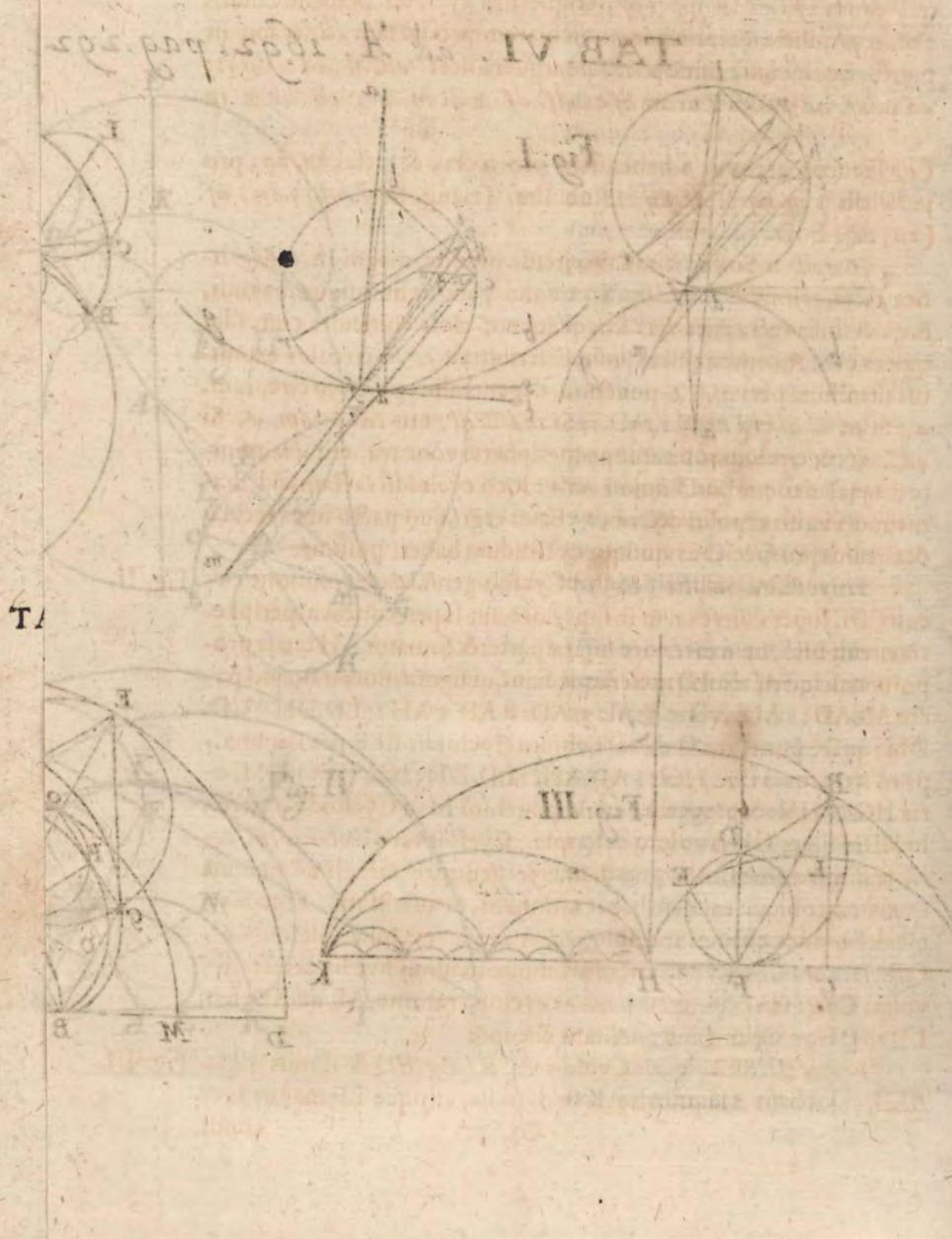

Fig. I

TAB. VI. ad A. 1692. pag. 292.

circulus circulum tetigerit in f) angulo tangentis fi & secantis cf :
quare tum cf cadet super pf , eoque situ cycloidi perpendicularis
erit, ac producta alteram perpendicularem productam cd secabit in
puncto Evolutæ m : unde porro sic arguere licet: $ad, al (ad \pm dl) ::$
 $ad \text{ in } df. ad \text{ in } df \pm dl \text{ in } df :: df. df \pm dl \text{ in } df :: cb. bi \pm ip$
 ad

(bp) :: (ob arcum cp habendum pro recta, & rectas hn, pq , pro
parallelis) $cn. nq :: df. nq ::$ (ob sim. Triang. dmf, nfq) $dm. nf$
(cd). Q. E. D.

Coroll. 1. Si ad sit radius circuli infinite magni, h. e. bdg li-
nea recta, erit $cd = dm$. 2. Si circulus genitor sit infinite magnus,
h. e. cd linea recta, fiet $dm = 0$, ipsaque cyclois coincidet cum illa,
quæ ex evolutione circuli expositi describitur. 3. Si circulus expo-
situs sit infinite parvus, h. e. punctum, degenerabit cyclois in circulem.
4. Si $ad = dl$, erit $cd = 2dm$. 5. Si $2ad = dl$, erit $cd = 3dm$. 6. Si
 $ad = dl$, & circulus roteretur super peripheria concava, erit dm infinitè
magna, adeoque punctum lineans loco cycloidis rectam, vid. dia-
metrum circuli expositi describet. Patet ergo, quo pacto linea recta
& circulus pro speciebus quoque cycloidum haberi possunt.

Propositio I. Sit BEF (Fig. II) Cyclois genita ex revolutione cir-
culi CDL super convexa, ut in superiore, aut super concava periphe-
ria circuli BKE, ut in inferiore figuræ parte: & sumatur AH tertia pro-
portionalis ad AL & AD, cæteraque fiant, ut figura monstrat; quo pa-
cto $AL, AD :: AD. AH :: AL \pm AD. \pm AD \pm AH :: LD. DH :: CD.$
 DM : quare punctum M est in Evoluta Cycloidis BEF per Lemma
præc. Item, quia $DK. HG :: AD. AH :: LD. DH :: CL (DK). HM$, e-
rit $HG = HM$; & propterea etiam punctum M in Cycloide a circu-
lo MDH super GH revoluto descripta. Cyclois vero hæc eadem spe-
cie seu similis alteri BEF, quia diameter genitoris circuli ad radium
expositi utrobique eandem habet rationem, ut ostensum. Ergo Cy-
cloides omnes evolutione sui eadem specie cycloidas describunt.
Q. E. D. Coroll. Si BKE sit circulus infinite magnus sive linea recta, E-
voluta Cycloidis erit eadem numero cyclois, ratione AL ad AD, seu
LD ad DH, in rationem æqualitatis abeunte.

Propos. II. Sit vulgaris Cyclois ACK (Fig. III.) & similis alia Fig. III.
ALH, cujus basis AH prioris AK sit dimidia, estoque BF majori Cy-
cloidi

cloidi perpendicularis, BG radius illi incidens parallelus axi HC, BE radius reflexus, qui sumatur æqualis incidenti BG, cæteraque fiant, ut figura docet: quo facto ang. $BFD = FBG = FBD$; proinde $BD = DF$, & D centrum genitoris circuli FBI: & quoniam Triang. BFG, BFE, per hypoth. & constr. se habent juxta 4, Imi *Euc.* erit ang. $BEF = BGF =$ recto, & consequenter jacebit in peripheria circuli diametro DF descripti; cumque angul. $FDE = DBF$, $DFB = 2 DFB$, & contra diameter DF diametri FI subdupla, erunt arcus subtensi angulis æquales, nempe arcus $FE =$ arcui $BI =$ rectæ FH: unde punctum E est in Cycloide descripta a genitore circulo FED, cujus diameter DF alterius FI est dimidia, h. e. in Cycloide ALH, Item quia BF est semiradius circuli Cycloidem ACK in B osculantis per *Coroll. 1, lemm. præc.* atque recta FE radio reflexo perpendicularis, idem quoque punctum E est in Cautica Cycloidis ABC ex radiis axi HC parallelis, per nuperum meum *Theorema*, quod relationem inter Cauticas & Evolutas exhibet. Cautica ergo Cycloidis hujus similis & eadem specie Cyclois est. Q. E. D.

Prop. III. Anti-Cautica curvæ cujusvis eadem est cum ejus Cycloidali, quoties punctum radians respectu expositæ, & punctum lineans respectu generatricis curvæ similiter posita sunt, ut nuper innui, Ergo & Anti-Cautica circuli ex puncto in ejus peripheria sumto coincidit cum Cycloide, quam describit punctum similiter sumtum in peripheria circuli super æquali circulo rotati. Sed ejusmodi curva, qua est Cyclois, per propof. I ex evolutione similis cycloidis; & per ea quæ nuper, qua est Anti-Cautica, ex Cauticæ evolutione describitur. Quare & Cautica ex puncto in peripheria circuli accepto Cyclois est ex circuli super æquali circulo revolutione genita. Q. E. D. Patet hinc, *fraternum* hoc inventum Theorematum istorum generalium duntaxat confectarium esse. Constat etiam, quod *Frater* inobservatum præterit, Cauticam hanc non secus ac *Tschirnhausianam*, ex sui evolutione seipsam describere.

Fig. IV.

Prop. IV. Sit BGC (Fig. IV) Cautica semicirculi DEC ex puncto C, eademque Cyclois genita ex revolutione circuli GEFH super æquali ipsique DEC concentrico circulo BHR. Esto autem H circulorum contactus, G punctum lineans cycloidem, Q centrum genitoris, & ducantur rectæ AHQ, BG, QG, BH, GH, perpendicularis futura cycloidi, quæ producat in N, junctaque BN & demissa in BG perpen-

perpendiculari HO, diametro HQ describatur circulus HPQ secans rectam QG in P. &c. Quo pacto $QG = QH = AH = AB$, ut & arc. & subt. $HG =$ arcui & subtensæ HB, per def. cycl. unde Triang. Isoscelia ABH, QGH, similia & æqualia, & tum angul. $HGB = HBG$, tum $QHG = AHB$; cumque ambo illi sint æquales his ambobus (quandoquidem additus utrisque communis BHG duos rectos complet) erit unus $HGB =$ uni $QHG = QGH$; ideoque GQ reflexus radius incidentis BG. Deinde quoniam $GPH = QPH =$ recto (utpote in semicirculo) $= GOH$, erunt quoque Triangula GPH & GOH similia & æqualia, & $GP = GO = \frac{1}{2} GB$: Præterea etiam $HB = HG =$ (ob æqualitatem circulorum GHF, BHN) ipsi HN; quare circulus centro H radio HG descriptus, per B & N transibit, angulumque GBN rectum ostendet. Denique si supponatur punctum I in Evoluta Cycloidis BGC, erit HI tertia pars ipsius HG vel HN per *5 coroll. lemm.* Quibus præmissis, ex nupero Theoremate evincitur, punctum P in hujus Cycloidis Cautica ex puncto B versari: nam juxta Theorema debet esse $GP = \frac{GB \text{ in } GI}{2 \text{ GN} - GI} = \frac{4GB}{12 - 4} = \frac{4GB}{8} = \frac{1}{2} GB$, ut repertum.

At idem punctum P versatur quoque in Cycloide *Tschirnhausiana* BKR, ea scil. quæ gignitur ex revolutione circuli radii subdupli HPQ super circulo dupli radii BHR: cum enim idem angulus PQH vel GQH existat tum in peripheria circuli HPQ, tum in centro circuli duplæ diametri HGE, erit arcus subtensus HP = arcui HG = arcui HB; unde constat &c. Nota, ABGQ est Trapezium regulare, in quo BG parallela AQ, $AB = GQ$ & $ABG = BGQ$.

Coroll. Hinc casu in solutionem incidimus Problematis, quod alias satis perplexum videri posset ei, qui illud de industria vellet aggre: nempe Punctum ex infinita & aliud ex finita distantia radiare debent in diversas curvas expositas, sic ut reflexi utrobique radii suis intersectionibus eandem numero & positione Cauticam forment. Quæruntur Expositæ cum communi Cautica? Resp. Quæsito satisfaciunt exposita Cyclois BGC, & radio AQ descriptus TKM circulus; in illam enim si radiet punctum B, in hunc punctum infinite distans per radios recta BT parallelos, radii reflexi utrobique eandem causticam *Tschirnhausianam* BPKR formabunt.

Tres ergo Curvas deteximus, *Spiralem Logarithmicam, Cycloidem*

dem vulgarem, & Cycloidem nostram ex circuli super æquali circulo revolutione ortam, quæ eximia inter se affinitate gaudent, duasque proprietates valde notabiles communes habent: una est quod singularum evolutione eadem curvæ describuntur (qua quidem etiam reliquæ cycloides conspicuæ sunt,) altera quod singularum Caustica quoque eadem curvæ sint: quanquam & hic non leve discrimen animadvertimus, quod facit, ut ea quæ communia habent, singularitati spiræ mirabilis nihil derogent. Nam primo non tantum Evoluta & Caustica Spiræ mirabilis, sed & Ant-Evoluta, Anti-Caustica, Peri-Caustica &c. eadem Curva sunt, quæ in cæteris fere diversæ existunt. Deinde, in evolutione Spiræ mirabilis partes curvæ eodem ordine describuntur, quo evolvuntur, in evolutione Cycloidum omnium in verso. Tertio, Spiræ mirabilis eandem numero & Evolutam habet & Causiticam; Cyclois vulgaris eandem quidem numero Evolutam, sed Causiticam similem tantum seu specie eandem; nostra vero Cyclois similem seu specie eandem Evolutam, at dissimilem ac genere duntaxat eandem Causiticam. Colligitur hinc, si vulgaris Cycloidis Caustica, simul ac nascuntur, speculi consistentiam acquirere possent, ad excipiendum & reflectendum eos ipsos radios ex infinita distantia profectos, e quibus enatæ fuerant, fore ut aliæ novæ orirentur Cycloides prioribus continuo minores minoresque, eo modo quem Figura III parte dextra refert: cum contra Spiræ mirabilis Caustica in speculum mutata, & radios ex communi umbilico emanantes repercutiens, aliam non minorem sed identicam prorsus Spiram producat. Quemadmodum itaque per productionem Spiræ mirabilis communicationem essentia divinae ad intra, (ut in Scholis loqui amant) qua Deus Filius Patre non minor, sed æqualis ex intima Patris essentia & Deitatis quasi umbilico nascitur, & ab utroque exit Spiritus S. utrique par, non inconcinne adumbrari nuper partim diximus: ita nunc continuata analogia communicationem imaginis divinae ad extra, qua Creator ex infinito quasi intervallo, (quo a Creaturis suis distat) ipsis radios divinitatis impertit, eo vero imperfectiores minoresque, quo minus immediate ad nos emanarint, per Cycloidis productionem non minus apte representari posse arbitramur.

o(

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Julii Anno M DC XCII.

TRAITE' DE LA SITUATION DV PARADIS terrestre.

id est,

Tractatus de situ Paradisi terrestris; autore Petro Daniele Huetio, Episcopo Abrincensi, Academico Gallicano.

Parisiis, apud Joh. Anissonium, 1691. in 12.
constat plagulis 12 & tabula chorographica.

Dissertatio hæc tam exquisita sermonis elegantia, ac eo eruditionis apparatu, quem in celeberrimo Autore dudum suspexit orbis literatus, elaborata est, ut lectu non minus jucunda, quam utilis visa sit. Versatur autem circa investigationem genuini sensus descriptionis Paradisi Mosaicæ, Genes. II, 8 -- 15. Offenduntur de eo variæ apud Patres & interpretes modernos opiniones. His rejectis ad unam omnibus, unicam seligit Huetius ac defendendam suscipit, non negans, nonnulla ejus fundamenta pridem jacta esse a Job. Calvino Comm. in Genesin, & Josepho Scaligero in de emend. temp. lib. 5. & Epist. l. 4. ep. 441. Hæc ut recte percipiatur, singula Mosis verba, quæ obscuriuscula aliquantum videntur, percurramus.

Quoad v. 8, vox Eden nomen proprium est regionis, Carrhis in Mesopotamia vicina, (quod colligitur ex 4. Reg. XIX, 2. Esai. XXXVII, 12. & Ezech. XXVII, 23. ubi Haran & Eden junctim me-

Pp

moran-

c. II.

c. III. morantur,) circa confluentem Euphratis & Tigris, usque ad locum, quo communis ille alveus in duo brachia divisus in mare Persicum devolvi incipit. Provincia hujus pars orientalis complectebatur Paradisum. Hoc indicat Moses voce פַּרְדֵּי, quæ non temporis prioritatem, sed loci situm in aliis quoque topographiis sacris innuit, c. c. *Gen. III, 24. XI, 2. XII, 8. XIII, 11. Num. XXXIV, 11.* Neque tantum sibi in Arabia deserta commoranti, sed & ipsi Edenis provinciæ Paradisum פַּרְדֵּי sive *orientalem* fuisse, Moses asserit.

c. IV. Vox אֵדֵן, ἐκπορεύεσθαι, egredi, vers. 10. non originem fluvii, sed tantum cursum illius Huetio notat. Hinc fluvium Paradisiacum non autumat in Edene ortum, sed aliunde originem trahere, deinceps Edenem ingredi, per Paradisum ferri, mox Edene iterum egredi, ac in duo brachia, quorum utrumque in mare Persicum porrigitur, desinere. Appellari cum hodie *Schat-el-Arab*, i. e. fluvium Arabicum, olim *Pasitigrim*. Oriri ita ex *Euphrate* & *Tigri*, confluentibus antequam Paradisum is ingrediatur, ac dein Paradiso jam egressum terminari, ubi in geminum diverticulum dispescitur, *Gibon* & *Pison* Mosi dictum.

c. V. Quatuor ergo istos terminos, (duos a quibus, totidem ad quos tendat paradisi fluvius,) quatuor esse capita, דְּאַרְסַי Mosi vocitata. Hinc erroris postulat omnes, quotquot capita idem ac fontes esse existimant. Quamvis autem tempore vertente alveus Euphratis & Tigris conjunctorum, in plura brachia corrivatus ac diductus fuerit, attamen ab initio rerum, quin & Mosi ætate, integrum adhuc fuisse non dubitamus. Cæterum variaz, quas canalis ille subiit, mutationes facius abs eo & ex ordine enarrantur. Refelluntur etiam Bellarminus, Malvenda, Bonfrerius, qui negarant, eundem *Pasitigrim*, antequam in sinum Persicum se exoneret, in duo iterum dividi brachia, quorum utrumque in tabulis Cl. Ptolomæo adjectis (intuitu primæ originis) *Tigris*, Mosi autem *Gebon* & *Phison* appellatur. Quodque hi bini fluvii jam olim hinc illinc modernam insulam Chader, *Mesfenes* nomine apud veteres celebratam, circumdederint, testimoniis Philostorgii, Stephani Byzantini, Xiphilini, & Cl. Ptolomæi evincit. Orientalius igitur hujus alvei Paradisiaci versus mare properantis brachium Huetio est *Pbison*, aut, ut Hebræi efferunt, *Pisbon*. Nec tantum ad etymologiam provocat, sed & cum primis ad vers. 11, ubi

WIMB
Opus

TAB. VII. ad A. 1692.
pag. 299.

ubi Phison *terram Chavila* petere dicitur. Hanc incoluere *Chavila* Chusigenæ posteræ. (Confer S. Bocharti Phaleg. l. IV. c. XI.) Profanis autoribus *Chalothet*, *Chablasti*, *Chavlasti*, *Chavelai* dici solent. Hanc regionem vicinamque Arabiam & auro abundare & *רֶמֶס*, (sive eo bdellium, sive potius margaritas notari censetas,) itemque *רֶמֶס*, h. e. onyche vel beryllo, proximo loco clarissimus ostendit Autor.

c. vii.

c. ix.

Gebon (vel *Gichon* *גִּיחֹן*) occidentalius brachium est alvei Paradisiaci, perluens terram *Chus*, vers. 13. Hanc esse *Susianam* probat, tum ex recenti nomine *Chuzeftan*, tum antiquo *Cutba*, simulque confert *Cossas* & *Cissios*, quos eo tractu geographi veteres collocant. Addit digressionem Lectori haud negligendam de *Memnone*, Auroræ filio, quem non Æthiopem, sed Susianum fuisse, prolixè disputat.

c. xii.

De Chiddekel & Perath res minus impedita fuit. Æque tamen operose Noster adstruit, illo Tigrim notari, hoc Euphratem, antequam nempe uterque confluat in alveum Paradisiacum, sive *Schat-el-Arab*.

c. xiv.

Adderemus plura, nisi ex tabula chorographica, quam Latio a nobis donatam heic adjiciendam existimavimus, satis intelligere liceret, quæ celeberrimi Autoris mens esset. Ad alia ergo animum nunc advertimus.

THEOD. JANSONII AB ALMELOVEEN Bibliotheca promissa & latens.

Goudæ, apud Justum ab Hoeve, 1692, 8.

Plag. 11.

EA est scriptorum quorundam ingenii fecunditas, ut libris assidue conscribendis incumbant; dumque monumenta sua in literas mittunt, succrescente identidem novo argumento, isti quoque manum studiumque admoveant, & sic libros ex libris serant. Verum multi eorum, aliis negotiis curisque abrepti, non omnes fertilis sui ingenii fetus excludere possunt. Sæpe etiam mors prius vitæ ipsis filia abrupit, quam ultimam scriptis suis imponant.

Pp 2

ponant

ponant manum: adeoque imperfecta ea hæredibus relinquuntur; interdum etiam numeris suis absoluta, ab hæredibus, ista cognitione, qua erudita intelligant, minus instructis, negliguntur ac inutiles velut chartæ abjiciuntur; nonnulla, meliori fato quæ gaudent, Bibliothecis studiosorum hominum aut illustrium virorum recepta asservantur, a Catalogis earum orbi cognita. Isti doctorum virorum labores ut ab oblivione vindicarentur, & conditos eos esse pluribus innotesceret; ex editis eorum commentariis, in quibus passim suorum ἀνενδοτῶν injecere mentionem, aut aliorum, qui ea indicant scriptis, aut elogiis & vitis eorum, aut catalogis manuscriptorum in Bibliothecis illustribus latitantium excerptis, & recensum hunc, juxta seriem literarum nominibus Scriptorum digestis, congeffit Auctor industrius. Præ cæteris multa hujusmodi scripta, in literas ab autoribus, non autem in publicum a posteris missa, enumerat Jo. Andr. Bosii p. 5, 6, 7. Isaaci Casauboni p. 9, 10, 11, 12. Joh. Bapt. Ferreti p. 18, 19, 20. Mart. Fogelii p. 21, 22. Pauli Merulæ p. 34, 35. Petri Petiti p. 40, 41, 42, 43. Claudii Salmasii p. 48, 49. Jos. Scaligeri p. 50, 51. Henr. Stephani p. 54, 55, 56. Ger. Joh. Vossii p. 61, 62. Observari etiam meretur quod p. 8. annotat, in Petri Francii, doctissimi & eloquentissimi Amstelodamensis Professoris, bibliotheca extare *Græcorum Poetarum fragmenta* a Theod. Cantero concinnata: quorum editionem cum nemo rectius promovere possit, quam qui thesaurum hunc possidet, summopere eum, ut id præstet, rogamus. In recensu autem ipso nonnulla deprehensa nobis sunt, quæ pro nondum editis habuit studiosus Collector, jampridem in publicam lucem prolata tamen quæ observamus: v. g. p. 1. Ant. Æmilii oratio de politicis artibus Principis Augusti, quibus in libera Republica sibi & successoribus principatum peperit, quæ est quarta inter editas & Ultrajecti 1651 excusas; p. 24. Gabr. Barth. Gramondi Historiarum Galliarum ab excessu Heinrichi IV libri octodecim, qui Tolosæ 1643, Amstelodami 1653, Moguntiarum 1673 & Lipsiæ 1674, excusi prodierunt; p. 14. Lud. Cresollii Theatrum veterum rhetorum, oratorum, declamatorum & sophistarum, quod Parisiis 1610 prodit; p. 25. Des. Heraldi de rerum judicatarum auctoritate libri duo, Parisiis 1640 editi; p. 30. Bern. a Mallinckrot paralipomenon de Historicis Græcis centuriæ quinque, Colo-

Coloniarum 1656 impressi; p. 31. Petri de Marca eximium opus de concordia sacerdotii & imperii, sive de Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ libri octo, Parisiis 1641, 1663 & 1669 evulgati; p. 40. Juliani Imp. opera a Dion. Petavio ad manuscriptorum fidem castigata, Græcæ & Latine, cum notis, Parisiis 1630 edita; p. 68. Jani Gruteri Bibliotheca exulum, Francof. 1625 excusa. Sed facilis hujusmodi in rebus est memoriæ lapsus, & dum non semper ea prompta est, accidere potuit, ut quæ vulgata jam sunt, sed cum hæc scriberentur non succurrebant, admiscerentur istis, quæ promissa fuerunt, sed non edita.

Bibliotheca huic promissæ sed latenti accensetur & sub finem annectitur elenchus scriptorum, quæ *Georgius Hieronymus Velschius*, πολυμαθὲς αἰῶνος hujus sæculi medicus, in epistola ad typographos & bibliopolas Germaniæ, Augustæ Vindelicorum 1674 a se concinnata, plurima & prælo non minus digna ac parata indicavit; adjecta causa, quæ impulerit ipsum, ut tractatum quemque conscriberet, & ostenso modo, quem in scribendo servarit, utilitate etiam, quam quivis liber sit præstiturus, exposita. Legitur hæc epistola, ut & reliquæ, quas hoc loco recusæ dedit Almelovenus, Velschii ad Fridericum Wurtemberg. Ducem, Georgium Barbadicum Cardinalem, Octav. Langenmantelium, Leonh. Weissium, Chr. Weickmannum, Jo. Georg. Styrzelium, Petr. Paderum, Jo. Georg. de Werndle, Hier. Velschium, Sert. Vrsatum, Joach. Becherum literæ, subjectæ Epistolis Vossianis Aug. Vind. anno 1691 recusis: unde istas doctissimus Editor depromsit, iis rem gratam facturus, qui voluminis istius copiam non habent, ut tam multijugæ eruditionis virum, quem d. 11. Nov. anno 1677. extinctum, tot præstantibus libris in publicam lucem edendis non superesse merito dolemus, aliqua ex parte cognoscant.

NOUVEAU VOYAGE D'ITALIE.

i. e.

Itinerarium novum Italicum, conscriptum
anno 1688.

Pp 3

Hagæ

Hagæ Comitum, apud Henricum van Bulderen. 1691 in 12 maj.
Constat plagulis 29. & Fig. æneis non paucis.

TRiginta & septem epistolis complecti heic videas MAXIMILIANVM MISSIONIVM, quidquid memoria dignum observavit in itinere e Belgio per Germaniam in Italiam suscepto. Ex his varia, speciminis causa, recenserebimus.

PARS I.

p. 9.

Roterodami vidit rusticam, quæ A. 1686 sex mares uno partu ediderat; primogenito quatuor mensibus superstiti & cum tribus fratribus baptismum adepti. Francofurti ad Mœnum ostensum sibi refert lapidem nephriticum, qui caput humanum mole sua æquet, quique possessori suo *Petriada* (*Peters*) Medicinæ Doctore mille sexcentis Joachimicis constiterit. Inter res Italicas non videtur neglegenda historia Marchionissæ de Obizzonibus, a Nobili Patavino, stuprum frustra intentante, pugione transfossa, cujus tamen Manibus scelerati hominis cruore parentavit filius *Ferdinandus* Marchio degli Obizzi, hodiernum inter Augustissimi Imperatoris ministros haud postremus. Inscriptionem ea de re publicam exscripsisse, non erit dividia:

* Legere: *Venerare pudicitia simulacrum & victimam, Lucretiam de mus, PY. Dondis ab Horologio Pyeneæ* * de Obizzonibus *Orciani Marchionis* (i.e. *Pyrrhi*) uxorem. *Hæc inter noctis tenebras maritales asserens tædus, funæ AENEÆ. riales recentis Tarquini facies casto cruore extinxit. Sicque Romanam Lucretiam intemerati tori gloria vincit. Tante sue Heroine generosis Manibus hæc dicavit aram Civitas Patavina, Decreto die 31. Decembris anni 1661.*

p. 158.

Venetis Abbatis Lithi Bibliothecarii ope, codicem Evangelii Marci αὐτόγραφον, uti traditio fert vulgata, inspexit, sed adeo vetustate corruptum deprehendit, ut non nisi vocem KATA & aliis locis Δ & Σ distincte legere potuerit; unde certo collegit, MSCtum illud, (quod in quarto compactum crassitiem habet binorum digitorum) non Latinum esse, sed Græcum, cum Pontificiorum multi Marcum Latine scripsisse autument. Confer Acta Erud. A. 1687. p. 596. Unde patebit, Missionium longe beatiorum fuisse Mabillonio & Germano, quibus codicem illum, ut ipsi in Itinere Italico referunt, sigillo nempe obsignatum, evolvere nullo modo fuit

conces-

concessum; oculatiorem autem Medico Veneto *Grandi*, qui, ut in Itinerario suo *Burnetius* refert, testatus est, codicem a se quoque inspectum, sed literas adeo detritas fuisse, ut licet quidam linearum ductus dignoscantur, judicari tamen nequeat, Græcumne sit, an Latinum istud manuscriptum: tametsi nec id dissimulandum, *Missionium* nostrum pro Græco quidem habuisse, sed ita, ut incertum relinqueretur, sitne Evangelium D. Marci, an cujuscunque argumenti liber alius.

Cum Sacerdotem deceat, integro gaudere corpore; nihiloque p. 204. 205. tamen minus ad devotionem excitandam utile censeatur, cantores ecclesiasticos optima voce esse præditos: hinc Missionius confidentissime asserit, moris esse, ut si quis sacrorum eunuchorum Missam decantaturus excisos testiculos intra vestem abditos gerat, nullaratione pro spadone adeoque ad sacras functiones inepto, Venetiis habeatur.

Cæterum prolixus est Noster in descriptione S. ædis Lauretanæ, itemque montis Vesuvii & antripseudo-Sibyllini, ut & monumentorum aliorum, quorum lustrandorum causa in Italiam exteri solent commigrare.

Historiam de Joanna Papissa non improbabilem esse, fuisse disputat.

Lectu etiam digna est excursio de catacumbis Romanis, quas Missionius negat a Christianis excavatas, ut tempore persecutionis illic habitarent, lacrisque suis operarentur; puticulos potius, sive coemeteria publica esse asseverat, in quibus infima plebis fex, & in hac multi Ethnici, nec pauciores Christiani conditi fuerint. Quamplurima enim supersunt in catacumbis illis Ethnicorum conditoria; e. c. *Cæcilia*, Metelli Cretici filia, ante quod visitur hiatus subterraneus, ostio putei non absimilis. In hunc forte fortuna delapsus est A. 1688 Nobilis Cæsenas, *Malatesta Strinatus*, comitibus adeo intentis antiquitatum contemplationi, ut non statim jaeduram, quam fecerant, animadverterent. Fossa quoque adeo profunda erat, ut nemo in crypta clamorem miseri hominis audiret, nisi forte dicas animi deliquium obstaculo fuisse, ne vocem statim emitteret. Quicquid hujus sit, ubi Malatesta nusquam compareret, amici omnia pervestigare, obstupescere dein, exire tandem e sub-

epist. 19.
epist. 22.

PARS II.

p. 64. ff.
p. 83. ff.
p. 109. ff.

e subterraneo specu, incerti, quid sodali suo accidisset. Sexaginta horis post, manibus is pedibusque; reditum molitur ex barathro illo, atque pallore, fame viriumque defectu, mortuo magis similis quam viventi, proximam cryptis ædem pultat, jusculoque ibi exceptus, brevi temporis spatio pristinam veletudinem recuperat.

p.119.

Ne fabulam esse putes traditionem pervulgatam de Præsule quodam Germano, qui per ministrum, quibusnam in tabernis nobilius vinum venum exponeretur, explorari, & dein ad januam notari curaverat: EST, &c. Missonius affirmat, sepulcrum suis oculis se vidisse Montefiascone in ecclesia ad D. Flavianum; cujus superficies repræsenter virum mitratum, duo pocula vitrea, & totidem scuta gentilitia, quorum unumquodque perpendiculariter sectum hinc leonem, illinc fascias duas repræsenter, itemque inscriptionem semi-Gothicis literis exaratam: *Est, Est, Est, propter nimum Est, Jo. de Fuc. D. meus mortuus est.* Abbreviaturam interpretari refert loci incolas hunc in modum: *Joannes de Fucris (Sugger) Dominus &c.*

p.142.

Luca ad D. Frediani visitur monumentum, inscriptum: *Hic jacet corpus sancti Riccardi Regis Angliæ.* Genealogiæ ac historiæ cultoribus magna heic crux figitur; nisi enim *Riccardum, Luca sepultum*, plane supposititium esse perhibeant, difficillimum fuerit, de eo aliquid vero simile commentari.

p.157.

Epistolam Chrysostomi ad Cesarium monachum, Antonii Magliabechii V. Cl. auxilio conspicari speraverat Missonius. Sed quia Serenissimus Magnus Dux Hetruriæ expressis verbis interdixerat, ne alicui copia fieret MSCti, non potuit is votis ejus atque expectationi respondere; Missonium tamen certiore fecit, locum, quem ex epistola ista Petrus Martyr citavit, totidem literis consignatum reperiri in MSCto illo Mediceo. Confer sis Acta eruditorum A. 1683. p. 25. & A. 1687. p. 563. itemque Supplementa eorundem p. 495.

p.197.

In palatio Marchionis Simonettæ, quod duobus fere passuum millibus Mediolano distat, audita est eidem mirabilis *Echo*, quadraginta ad minimum vicibus extremam syllabam repetens.

P.II. p.138.

Ubivis fere Auctor veteres inscriptiones & picturas rariores indigitat, sed non raro brevibus adeo verbis, ut obscurum satis sit, quod

quo respiciat. E. c. Pisis a se visum narrat decretum Civitatis marmori inscriptum, quo jubeatur, *ut NVNTIATA MORTE CÆSARIS toto anni spatio pullis vestibus incedant cives, omnibusque ludis publicis abstineant.* Intelligit dubio procul cenotaphium *Caji Cesaris Augusti F.* quod *Henricus Noris*, antiquariorum Italorum facile princeps, eruditissimo commentario illustravit, in Actis A. 1683. p. 113. & sqq. a nobis recensito.

Nullibi etiam non Pontificiorum superstitiones, reliquias sanctorum, in his umbilicum & præputium Christi, quæque jacere dicuntur miracula perstringit, ac sale non insipido perfricat. e. c. P. II. p. 37-38. P. II. p. 28.

Crebro etiam invehitur in Italos, quos nimis magnifice sentire ait de rebus suis, v. g. opibus artibusque politicis *Reip. Venetæ*, altitudine turris *Cremonensis*, palatiorum *Vicentinorum* splendore, &c.

Insignis gratia libro accedit a figuris æneis scitissimis quam plurimis, quas inter eminent viginti *vasa & instrumenta sacrificia* Romana; S. Domus *Lauretana*; numus, hinc capite Pontificis & lemmate: *GREGORIVS XIII. PONT. MAX. AN. I.* illinc Angelo sinistra crucem gerente, dextra hostes gladio transigente, ac epigraphe: *VAGONOTTORVM STRAGES 1572*, insignitus. ut alia taceamus, quorum multa in alijs quoque Itinerariis, æneis tabulis illustrari cernas. Part. I. p. 116. P. I. p. 224. Part. II.

DE PRESBYTERATV DISSERTATIO QUADRIpartita, Presbyteratus Sacri Origines, Naturam, Titulum, Officia & Ordines, ab ipsis Mundi primordiis usque ad Catholicæ Ecclesiæ consummatam plantationem complectens. Autore Samuele Hill, Diœceseos Bathoniensis & Wellensis Presbytero.

Londini apud R. Clavell 1691 in 8. plagul. 17.

Lites hierarchicas in Reformato Orbe sopituras, ut ait, Autor præsentem tractatum edidit, atque in eodem Hierarchiam Ecclesiasticam e Jure Divino adstruere conatus fuit. Ea vero

- C.I.&II. vero usus est methodo, ut *Lib. I.* Senioris & Junioris variis significationibus perlustratis, doceat Senioritatis spiritualis virtutem.
- C. III. operatricem informatione Juniorum in sanctitatis principiis & arte bene beateque vivendi absolvi; nequaquam vero ecclesiasticum regimen in mera Presbyteratus sacri virtute consistere: ex ipsa natura constare, Senioribus regimen, Junioribus obsequium convenire: Senioris titulo absolute posito sapientiæ Professore semper designari: in variis regiminum speciebus subditos Juniorum characterem designari, adeoque Juniorem esse sub domino servum, sub doctore discipulum, & sub rectore plebejum. *Lib. II.* Seniorum Historiam ab ipsis rerum primordiis pertexere aggreditur, tum de Senioribus antediluvianis ab Adamo usque ad Noam, tum de postdiluvianis a Noa usque ad Moysen verba faciens, & insigniorum aliquot ante legem Mosaicam Presbyterorum, scilicet Abelis, Enoch, Noæ, Abrahami, Isaaci, Jacobi, Josephi, Moysi ex Hebr. XI. 2. sqq. recensionem instituens. *Lib. III.* de ordine Seniorum inter omnes Hebraei populi ordines per singula secula sigillatim differere instituit, ac distinctis classibus Seniores a Patriarchis usque ad Reipublicæ Judaicæ finem proponit. *Lib. IV.* ad œcumenicæ Theocratice fabricam, quam Jesus per omnes gentes voluit institui, perlustrandam sese accingit, ac inquit primum in *Presbyteratus Christiani rationem formalem*, quam tum in sapientia sacra & divinis literis & traditionibus hausta, tum in ejusdem cum aliis communicatione collocat: postea *Presbyteratus Christiani originem* ad ipsum Christum refert, & XII Apostolorum ac LXX discipulorum docendi facultatem a Christo ut Propheta, docendi autem auctoritatem & ordinationem a Christo ut Rege derivandam esse judicat. Hinc de *Sacerdotii Christiani origine* dispicit, inter alia observans, omne Sacerdotium ab ipsis mundi incunabulis duplicia exequi pietatis officia, moralia scilicet & mystica: mystica Sacerdotii Levitici in tribus potissimum, nempe in lorionibus, sacrificiis, & dapibus earumque propriis ceremoniis; moralia autem in sacris benedictionibus, liturgiis precum & laudis, ac personarum & rerum piis usibus devotarum consecrationibus constituisse: in veteri & nostro Sacerdotio eadem omnino esse moralia, mystica vero diversa, nostra vero prioribus *avertunt*: solos Apostolos in Sacerdotium a Pontifice Christo

Christo consecratos, cum primo cœnam suam sacrauit, iisdemque distribuit, & eandem pariter sacrandam ab Apostolis in publicam Ecclesiæ communionem instituit. Inde ad *Hierarchiæ Christianæ originem perscrutandam* se convertit, atque ex *1. Cor. XII, 28. Hebr. XIII, 17. & Rom. XII, 28.* clare patere judicat, non omnes doctores Ecclesiæ gubernacula pari jure ab origine tenuisse; ac jus rectorium Petro primo promissum *Matth. XVI, 18, 19.* deinde Apostolis eorumque in Ecclesia primariis & propriis Successoribus *Matth. XIX, 18* tandem post Domini resurrectionem omnibus Apostolis actu indultum fuisse. Post hæc paucis admodum de *ordinationibus Apostolicis* agit, ostenditque, Apostolos ordinationes debitas non tantum celebrasse, sed & aliis celebrandas commisisse, adeoque regimen Episcopale Apostolis a Domino indultum cum ipsis nequiquam exspirasse. Porro ad *imparitatem Presbyterorum Apostolicorum* demonstrandam sese confert, atque duplicem in Ecclesia fuisse Presbyterorum ordinem, præsentium scil. & subsellianorum ex *1. Tim. V. 17. coll. Rom. XII, 8.* adstruere conatur, insimul & locis *Tit. I. 5. 6. 7. Act. XX, 17. 28. 1. Petr. V, 1. 2.* quæ contra Hierarchiam Episcopalem afferri solent, satisfacere studet. Et cum pro Presbyteratus cum Episcopatu identitate item urgeatur, quod Paulus *1. Tim. III, 1. -- 14.* duorum tantum ordinum, Episcoporum atque Diaconorum meminerit, epistolamque ad Ecclesiam Philippensem Episcopis & Diaconis inscripserit, quos Polycarpus in sua ad Philippenses epistola vocet Presbyteros & Diaconos, respondet Presbyteros minores sub Diaconorum classe commode posse comprehendi; epistolamque ad Philippenses pluribus Episcopis ideo inscriptam, quia aliqui, nempe Macedoniæ vel provinciarum conterminarum Episcopi cum Ministris suis tunc temporis Philippos convenissent, vel certo conventuri fuissent. Tandem consecratoria tredecim e principiis suis enata tradit, totique tractatui colophonem imponit.

REPVTATIO CIRCVLATIONIS AQVEORVM
Maris Vaporum & Cause Fontium, exhibita Societati Regiæ ab Edm. Halley.

Translata ex Transact. Philos. Anglic. Mens. Jan.
& Febr. 1692.

Num. 192. pag. 468. seqq.

EXperimentum aliquo ab hinc tempore ostendi concernens quantitatem aquæ intra diei spatium a maris superficie in vaporem exaltatæ: quod quidem tali cum approbatione ab in-
clytis quibusdam Societatis hujus membris exceptum est, ut jussus ab ipsis fuerim inquisitiones istas prosequi, ac speciatim, respectu habito ad methodum a natura teneri solitam, circa memoratos vapores in mare denuo reducendos: id quod nempe tam exacte perficitur, ut satis certi esse queamus, Oceanum a multis retro seculis nullum, quod in sensus incurrat, per vaporum jacturam decrementum accepisse: neque tamen etiam exundasse ab immensa ista quantitate aquarum dulcium, quas jugiter a fluminibus recipit. Istud hoc verò æquilibrium acceptorum & expensorum in mari universo demonstrare tametsi durius pensum est, quam cui suscipiendo sum: interim ut iis obediam, quibus inservire honorificum mihi est, ea huc in medium afferam, quæ hactenus visa mihi fuere rationem suppeditare maxime satisfactoriam magni hujus phænomeni. Tentavi antehac explanare modum, quo vapor per calorem ascendat, ostendendo quod, siquidem atomus quædam aquea expandatur in corticem seu bullam ea ratione, ut decies adæquet mole diametrum, quam dum aqua erat, habuerat; talis, inquam, atomus specie levior evaderet aëre, ac tam diu ascendere pergeret, quamdiu flatus iste aut spiritus calidus, qui eam primum ab aqua separaverat, ipsam ad eundem gradum distendere pergeret: declinante vero æstu, ac ubi aer frigidior fieret atque insimul specificè levior, tum vapores consequenter substituri forent circa certam aeris regionem, aut plane descensuri, id quod varias ob rationes contingere potest, prout mox deducere conabor. Attamen id adstruere non molior, unicum hoc esse incentivum ascensus vaporum, neque dari posse certum materiæ genus, cujus conatus gravitatis conatus contrarius esse queat: tale quid etenim evidens est in vegetatione

tione, ubi tendentia furculorum directo sursum, sive contra perpendicularum fertur. Quæcunque tamen tandem vera causa sit, id quidem in facto certum est, quod calor particulas aquæ separat easque emittit majori atque majori cum velocitate, quo magis magisque æstus intenditur; uti manifestum fit in exhalatione bullientis caldarii, ubi pari modo vaporum ascensus visibiliter decrescit, usque donec evanescant, dispersi videlicet ac assimilati ab aere ambiente.

Vaporibus jam per calorem ita elevari solitis, ponamus primo, universam totius globi superficiem esse aquam valde profundam, aut potius totum Terræ corpus aquam esse, Solemque diurno suo motu illud circumire: equidem arbitror secuturum, quod aer per se imbibiturus foret certam aquosorum vaporum quantitatem ac retenturus eos, ad instar salium in aqua dissolutorum; porro quod Sole aerem tepesciente abundantiorēque ab aquis vaporem interdiu excitante, aer suffecturus esset sustinendæ majori vaporum proportioni: quemadmodum aqua fervens plus salium dissolutorum sustinere potis est; hi ipsi tamen per Solis absentiam noctu omnes sursum dissolverentur in rores: perinde ut salia præcipitari videmus liquoribus refrigerantibus. Neque vero credibile est, tali in casu ullam fore tempestatis diversitatem, præterquam periodicam omnibusque annis similem; mixtura videlicet quorumcunque vaporum terrestrium, salinorum, heterogeneorum sublata: qui ipsi nempe, prout varie compositi sunt ac ventorum ministerio adveniunt, causæ videntur esse variantium, quas nunc experimur, tempestatum. Isto casu præterea aeris regiones cunctis in locis ad eandem altitudinem æqualiter repletæ forent tali aquæ proportionē, qualem continere valerent, respectu unice habito ad diversos caloris gradus secundum propinquitatem aut distantiam Solis: perpetuus quoque ventus orientalis flando pervaderet totum globi ambitum, ad idem modo Orientis latus inclinans, ad quod latitudo ab Æquatore: uti observatum est in oceano intra Tropicos.

Sed supponamus ulterius, Oceanum hunc interspersos habere amplos & spatiosos terræ tractus cum excelsis montium jugis, cujusmodi sunt Pyrenæi, Alpes, Apenninus, Carpathii in Europa;

Taurus, Caucasus, Imaus & complures alii in Asia; Atlas ac Montes Lunæ cum aliis minus notis montibus in Africa, unde ortum habent Nilus, Niger atque Zairus; in America denique Andes & Apalateani montes: quorum nempe singuli longe transcendunt consuetam altitudinem, ad quam vapores aquei per se enituntur, quorumque in vertice adeo frigidus ac rarefactus aer est, ut non nisi exiguam eorum vaporum partem retinendo sit, qui ventorum ope istuc devehuntur. Hi itaque vapores, qui copiose in mari excitantur, ac a ventis per depressiores terrarum tractus deferuntur ad ista montium juga, ibidem ab aeris flumine coguntur sursum cum ipso scandere ad montium cacumina, ubi aqua extemplo præcipitatur, deorsum per saxi rimas destillans: parte quoque vaporis cavernas montium subintrante, ejus aquæ tanquam in Alembico colliguntur intra pelvis lapidum, quas ibi offendit: quibus semel oppletis, omne id, quod de aquis istuc adventantibus exundat, superfluit qua locus est humillimus, ac per montium latera prorumpens singulos format fontes. Horum jam plures dum per convalles seu incilia inter collium juga delabuntur ac mutuo uniuntur, rivulos producunt, aut torrentes: eorumque rursus plures in unam communem vallem confluentes planumque nacti solum ac inde facti minus rapidi in amnem evadunt: quorum dein aliqui in communem canalem collecti tanta demum gignunt flumina, uti sunt Rhenus, Rhodanus, Danubius: quorum hunc postremo nominatum quidem ægre quis crederet collectionem aquæ ex vaporibus condensatæ; nisi consideretur, quam vastum telluris tractum flumen hoc alluat, quodque veluti summa sit universorum illorum fontium, quotquot ex australi latere montium Carpathiorum erumpunt, nec non ex boreali immensorum istorum, quibus Alpes constant, jugorum, quæ continua montium catena est inde ab Helvetia ad Pontum usque Euxinum. Atque pro regula fere esse potest, fluvii alicujus magnitudinem, aquarumque quas exoneret quantitatem, proportionem respondere longitudini atque altitudini jugorum, unde ejus scaturigines exsurgunt.

Hæc ipsa vero Fontium Theoria haudquaquam nuda est hypothesis, verum experientia utique fulcitur: quam ipsam nempe ut acquirerem, fors mea tulit, dum in S. Helenæ insula commorari aliquan-

aliquandiu mihi obtigit: ubi nempe nocturno tempore in montium vertice, 2400 circiter pedes maris superficiem transcendente, adeo mira fiebat condensatio, aut potius præcipitatio vaporum, ut non parum impedimenti crearet cœlestibus, quæ tum vacabam, observationibus; etenim sereno quoque cœlo ros tam copiose solebat cadere, ut singulis horæ quadrantibus vitra mea optica guttulis obtegeret, quæ idcirco toties abstergere me oportebat: charta quoque, in qua scribebam, fere in momento rore adeo madefcebat, ut atramento sustinendo haud sufficeret amplius: unde concludere licet, quam celeriter aquæ colligantur in vastis illis ac præaltis, quæ modo nominavi, montium jugis.

Hoc itaque pacto pars una vaporum flatu super terras delata, per flumina intra mare reducit, unde venerant; pars alia per nocturnum frigus in mare iterum delabatur, sub forma roris aut pluviae etiam, priusquam ad aridam pertingat; quæ quidem vaporis universi longe maxima est portio; ob vastam nempe Oceani amplitudinem, quam ventorum motio non pervadit longo admodum temporis spatio. Atque hæc ipsa ratio est, cur flumina non refundant tantum in Mare Mediterraneum, quantum sub vaporum specie inde extrahitur. Tertia quædam pars cadit in terras humiliores, plantisque in pabulum cedit: neque tamen ibi remanet, verum rursus exhalatur in vapores per Solis actionem, & sic vel a ventis devehitur ad mare, sub schemate pluviae aut roris illuc relapsura, vel ad montes alioquin, quo ibi in scaturigines convertatur: & ut maxime hoc non immediate ita contingat, post plusculas tamen vicissitudines, quibus modo in vaporibus ascendit, modo in rore vel imbris delabatur, singulæ tandem aquæ particulæ ad mare, unde prodierant, revertuntur. His accedit, quod aquæ pluviae, postquam tellus affatim humore satiata est, per valles ac depressiores terræ partes viam intra flumina inveniunt, & ita per compendium ad mare retromittuntur.

Hac proinde methodo Circulatio ea perficitur: neque equidem dubito, quin Hypothesis hæc rationi magis consentanea sit, quam opinio eorum, qui scaturigines universas ab aquis pluviis derivant, cum tamen illæ perennes ac diminutionis expertes sint, tunc etiam, cum multo temporis intervallo imbrum nihil cecidit: magis

magis item, quam altera illa, quæ easdem deducit a filtratione seu percolatione aquæ marinæ per certos tubulos imaginarios seu meatus subterraneos, intra quos saluginem suam perdat: quæ quidem sententia, præter plures alias, hac principali absurditate laborat, quod grandissima flumina fere copiosissimas suas scaturigines quam maxime a mari remotas habent, ac talibus in locis, quorū tam vasta aquarum dulcium quantitas alia qualicunque via derivari nequit, quam per vapores. Atque hic ipse, siquidem causas finales admittere fas est, videtur esse designatus montium finis, ut eorum juga, per medios continentis tractus disposita, pro Alembicis quasi inservirent, ad destillandas aquas dulces in usus hominum æque ac animalium, eorumque altitudo declivitatem præberet istis amnibus ad leniter decurrendum, instar totidem venarum macrocosmi, pro largiori creaturarum emolumento. Si porro differentia inter rorem & pluviam, causa itidem, cum nubilum aliquando, aliquando serenum cœlum sit, exquiratur, equidem nil habeo, quod pro iusta horum solutione venditare queam: quod si tamen conjecturas, quæ mihi quidem occurrunt, optimas modeste proponere licet, ita arbitror: quod videlicet, aere in cumulum congesto per mutuum occursum duorum ventorum contrariantium, cum Mercurius in barometro alte scandit, vapores tanto melius sustinentur prohibenturque, ne in guttas coagulentur aut condensentur, unde non ita facile nubes generari contingit: atque noctu sic vapores singulatim decidunt, uti ascenderant in atomis aqueis sensum effugientibus. E diverso quando Mercurius depressus est, aerque rarefactus per exhaustionem, inductam a binis ventis ad plagas contrarias ab eodem loco prodeuntibus, tum atomi aeræ non ita bene separatos distinent vapores, quin hi in guttas coalescant visibiles in nubibus: unde porro facile trahuntur in majores pluvie stillas. Præterea nec impossibile est, nec improbabile, quin genus quoddam salinarum aut angularium vaporis cujuspiam terrestris particularum, aqueis, quas bullas esse arbitror, immixtum scindere aut rumpere harum pelliculas cuticulasque valeat, atque sic facere ad celeritatem ipsarum in pluvias condensationem.

RELATIO

RELATIO EXPERIMENTI DE MERCURIO
sanguini injecto, noxiisque ejusdem in Pulmones effectis,
Societati Regia communicata ab A. Mou-
lin, M. D.

Ex Transact. Phil. Angl. M. Jan. & Febr. 1691.
N. 192. p. 486. sq.

PRomiseram, cum novissimum haberemus conventum, me daturum hoc ipso die rationes, quibus inductus arbitrer Mercurium pulmonibus inimicum esse: spero proinde pollicitationis fidem impletam fore, dummodo exhibuero experimentum, quod apud Dn. Boyleum autumnō nuper elapso in cane feci. Nimirum injeci intra venam ejus jugularem sesquiunciam circiter Mercurii crudi, ac paulo post observavi, canem tussicula sicca exiguis intervallis ipsum adoriente affici. Confuto tum vulnere, canem remissi curandum, non aliis isto quidem tempore Mercurii effectibus annotatis. At exacto biduo cum eundem reviserem, offendi ipsum insigni difficultate respirandi laborantem, sono edito, qualis anhelu seu suspiriosi equi esse solet; nullus interim tumor erat circa linguæ radicem, neque ullam in glandulis maxillaribus aut parotidibus inflationem, diligentissime licet scrutatus, invenire poteram; nec ipse salivam effundere sentiebatur, ut maxime calidum jusculum ei præberi jussissem, salivationem expectans. Quarto post Mercurii injectionem die moriebatur, postquam biduo mortem antegresso tam valida orthopnoea infestatus fuerat, ut somnum aliter capere nequirit, nisi capite qualicunque fulcimini innitente. Eo dissecto reperi libram unam extravasati feri sanguinolenti intra thoracem. Extimum quoque pulmonum latus plerisque in locis vidi pustulis plenum: quas licet primo adpectu habuissem pro præternaturalibus quibusdam dilatationibus vesicularum, queis bronchia constant; non erant tamen nisi papulæ, sive separatio quædam communis pulmonum integumentum ab eorum substantia. Harum aliquæ grandiores erant pisco majusculo, aliæ exiliores: pleræque tamen earum continebant globulos Mercuriales, qui in

Rr

pluscu-

pluſculis etiam nondum apertis jam viſum incurrebant per ipſam exteriorem cuticulam : in apertarum vero pene omnibus, quotquot examinare curioſitas ferebat, tales conſpexi. Multas quoque earum ruptas deprehendi, factaque leni preſſura obſervavi Mercurium effluere, & cum ipſo pauillum ſaniei: adhibita vero compreſſione validiuſcula, largam talismodi ſaniei copiam emanare vidi.

Diſſecto dextro cordis ventriculo, nonnullas hydrargyri particulas offendi in ipſo meditullio ſanguinis coagulati iſtic ſtabulant, uti & in eo, quem arteria bronchialis continebat. Obſervavi præterea cruorem coagulatum, & modo quidem (quem verbis exprimere neſcio) magnopere abludente ab omnibus, quos unquam alias mihi cernere contigit, tametiſi varias alioqui methodos in eo coagulando adhibuerim; atque eum in interſitiis inter columnas modo dicti ventriculi: ac in hoc ipſo majorem Mercurii quantitatem, quam in ulla alia canis parte. Coagulum autem hoc erat in vertice ventriculi, columnis ac parietibus ſatis arcte adhærens.

Siniſtro ventriculo aperto, tenaciſſimum reperi ſanguinem, coagulatum firmiterque majori valvulæ adhæreſcentem incluiſis ejus tendinibus, ac polypo nonnihil æmulum. In hoc ventriculo tametiſi diligenter Mercurium exſcrutari laboraſſem, nullum tamen invenire valui: unde colligere eſt, Mercurium non ulterius penetraſſe, quam ad extremitates arteriæ pulmonalis. Atque hæc occaſio fuit puſtularum ſuperius memoratarum, dum ille viam ſibi violenter aperuit per communem pulmonum tunicam, partim proprio ſuo pondere, partim per propulſionem ſanguinis recentis ad eaſdem extremitates, qui per Mercurium in motu ſuo ſufflaminatus conſequenter tranſitum ſibi vi paravit per locum facilius cedentem, communem nempe pulmonum tunicam.

Denique aſperam arteriam aperui deſcendendo ad ipſam, uſque bronchia, nullum tamen ibi Mercurium, quam diligentiffime licet facta perquiſitione, offendere licuit. Subdiviſionum æque ac diviſionum in bronchiis ſingulæ repletæ erant ſanie, qua abluta globulos hydrargyri pluſculis in locis reperi ſub bronchiis, & facto examine comperiebantur eſſe in arteria pulmonali. Premendo globu-

globulos iſtos retrorſum antrorſumque truſi, eorumque aliquos feci prorumpere per foramina in veſiculis ſupra deſcriptis facta. Non parum operæ impendi, ut certiore me redderem, ubinam ſanie intra bronchia recepta foret, ſatis tamen mihi facere hac in re non valui.

Cæterum eluereſcere ex dictis poterit, quantum periculi habeat Mercurium taliter intra corpus humanum adhibere, ut in maſſam ſanguineam penetrare queat, ac ſpeciatim intra pulmones: dum nempe hi deſtituuntur vegeta illa fortique motione, qua quidem muſculi gaudent aliis in partibus, utpote qui ſufficiunt iſti eadem cum ſanguine via propellendo, eum in finem, ut excitetur ſalivatio. Laxa etenim ac ſpongioſa pulmonum textura nimis eos ineptos reddit ad liberandum ſeſe a tam moleſto hoſpite, cujuſmodi eſt Mercurius. Quod vero hic eundem effectum in humanis pulmonibus habeat, planum ex eo evadit, quod quotidie experimur fieri in perſonis quibus talis ſalivæ fluxio ſæpius inducta fuit: quæ ſcilicet fere tabe omnem Medicinæ opem eludente emori obſervantur.

*DIOGENES LAERTIUS GRÆCE ET LATINE,
cum Commentariis integris doctorum Virorum.*

Amſtelædami apud Henr. Wetſtenium, 1692 in 4. maj.
Conſtat duobus Vol. Alphas. 7. pagell. 7 iconibus
Philoſophorum 24.

Multæ ſunt Diogenis Laertii dotes, ob quas dignus habendus eſt, qui ab eruditis ſtudioſius verſetur, ejusque de vitis, dogmatibus & apophtheumatibus Philoſophorum veterum Græcorum libri decem aſſidue manibus eorum terantur. Nam præter variam ſcientiam, qua iſti ſcatent, Philoſophiam, uti per gradus & incrementa nata auctaque ſit, ita in iis depinxit, ut vel ex ſolis iſtis totius Philoſophiæ ratio facili compendio poſſit cognoſci: ſiquidem non tantum uniuſcujuſque Philoſophi vitam & mores deſcripſit, verum etiam inſtitutum & doctrinam cujuſque diligentiffime expoſuit, & potiſſima cujuſvis ſectæ dogmata enarravit, ad hæc multas graviffimas ſententias, multa argute dicta facta-

que, suo quæque loco insperit, & auctores ubique, e quibus ea deprompta sunt, indicavit, ut ob solam horum nomenclaturam grati eruditis hi libri esse debeant. Sæpe etiam sua intexit epigrammata & versus, ex libro quem *πυμύτης* nomine insigniverat, petitos; in quo de omnibus sapientia & doctrina illustribus viris carmine luserat. Ac etsi memoria non satis firma ipsum fuisse usum, quæ sæpenumero vacillavit, ingenio etiam non adeo valuisse appareat; plusque adeo studii in congerendis, quam iudicii in deligendis vel digerendis veterum auctorum sententiis adhibuisse, a doctis annotatum fuerit; hæc leves tamen maculæ insignibus reliquis huius operis ornamentis haud officiunt, & præstanti utilitate, quam ex eo capere licet, pensantur. Quocirca ut diutius officinæ librariæ egregii huius libri copia destituerentur, ferre non potuit vir plane eximius *Henricus Westfienius*, quo nemo ætate nostra elegantiori eruditione instructus librariam mercaturam facit, nec quisquam de cultu librorum, quos excudi curat, magis est sollicitus. Animadvertens enim, Anglicanam editionem, quæ ultima viginti & octo abhinc annis cum Menagii observationibus Londini prodierat, nullibi amplius venalem extare, a multis autem veræ eruditionis amantibus Laertium expeti; ipse de nova concinnanda sollicitus, adhibito in consilium doctissimo sene *Marco Meibomio*, omnis Græcæ literaturæ scientissimo, rationem inivit, ut & priorum editionum elegantia omnes iterum exhiberentur, & pulcherrimis accessionibus eadem augerentur, ipseque Diogenis Græcus contextus, & ejus Latina interpretatio, & ad istum observationes, meliores integriorisque extarent, nitidissimis typis excusæ: quorum Græci id peculiare habent, ut litterulæ quævis seorsim conflata, nec ullis abbreviaturis, quibus ad codicum manuscriptorum exemplum compositi veteres excusi libri abundant, coarctata fibique implexæ legantur; quam rationem cum primis Meibomio improbari intelligimus.

Juxta Aldobrandinianam editionem, quæ Romæ A. 1594 prodiiit, quam Londinenses typi anno 1664 expresserunt, Græca excusa sunt; collatione tamen Basileensis & Stephani editionum, ut & duorum a Thoma Galeo suppeditatorum manuscriptorum codicum, indeque complurium locorum emendatione ac restitutione, cum-

primis

primis in decimo libro, a Meibomio facta: qui Latinam etiam Ambrosii Calmaldulensis a Benedicto Brugnolo anno 1475 Venetiis recognitam interpretationem, posthabita Aldobrandiniana, passim meliorem fecit, & multa supplevit, ut pro nova hæc haberi possit. Libros autem, ut quo loco in iis quodvis memorabile extat, posthac accuratius denotari, & Laertius non minus ac reliqui Autores veteres, ab editoribus in capita & paragraphos divisi, exactius allegari possit, in segmenta distinxit, emendatæque typorum constitutionis diligentissimam rationem habuit.

Notas hæc nova Westfieniana editio exhibet omnes, quotquot antea extiterunt, *Th. Aldobrandini*, *Henr. Stephani*, *Isaaci & Merici Casauboni*, ipsi Laertio substratas, quibus eruditas etiam suas admisit *ἑλληνιστὰς* © *Meibomius*. Doctissimi autem in Gallia Abbatibus, elegantioris omnis eruditionis commodo, quod per tot annos tam insigniter promovit, adhuc superstitis *Egidii Menagii* observationes, in Anglia ante hos octo & viginti annos excusas, copiosas juxta & eruditas, alteri volumini, ut seorsim haberentur, inclusit Editor; qui multis accessionibus ab Auctore, in provecta adeo ætate (cujus jam nonum & septuagesimum annum agit) litteris his assidue invigilante, locupletatas acceperat e Gallia missas: insigni documento, acerrimum etiam si inter infestas gentes bellum geratur, suam tamen litteratis inter eas sartam tectam constare pacem, neque Martis castra & partes Minervam sequi. Observationibus subjecit ejusdem doctissimi auctoris *de mulieribus philosophis* commentariolum seu historiam, Annæ Fabræ Daceriæ inscriptam & Lugduni 1690 editam, a nobis in *Actis anni 1691 mense Nov. p. 535.* memoratam. Hunc libellum excipiunt *Joachimi Kühnii* eruditissimi viri, qui Argentoratensem academiam Græcarum litterarum & historiarum studiis exornat, ac Æliani editione & animadversionibus in Julii Pollucis Onomasticon orbi litterato se approbavit, observationes in Diogenem.

Ejusdem autem Viri clarissimi studio novam editionem dicti Onomastici adornandam, suisque sumptibus in publicam lucem proferendam pollicetur, qui Diogenem nobis nunc dedit; Pausaniam quoque ejusdem cura proditum & notis ipsius illustratum in nostra urbe brevi lucem conspecturum esse, qua ut plura eruditi Viri

Rr 3

scripta

scripta fruuntur, quæ confecta eum habere accepimus, optandum, fide Bibliopolæ apud nos primarii, qui excudendo ei sumtus impendit, promittimus.

Præfationes & epistolæ a prioribus Diogenis editoribus Ambrosio, Curione, Frobenio & Episcopio, Stephano, Aldobrandino, Casaubonis scriptæ; ut & vita Platonis auctore Olympiodoro contexta, a Mer. Casaubono & Jo. Windeto edita; nec non variantes duorum codicum Diogenis Anglicanorum lectiones a Th. Galeo suppeditatæ; & accurati in ipsum æque Laertium ac commentarios ejus modo memoratos, a Jo. Clerico concinnati indices postremum locum hujus voluminis occupant. Imagines autem quatuor & viginti Philosophorum: Thaleris, Solonis, Pittaci, Anacharsidis, Socratis, Æschinis, Aristippi, Euclidis, Platonis, Xenocratis, Carneadis, Aristotelis, Theophrasti, Antisthenis, Diogenis, Monimi, Chrysippi, Pythagoræ, Archytæ, Heracliti, Zenonis, Democriti, Sexti Empyrici, Epicuri, ex nummis, marmoribus, aut gemmis petita, libris Laertii, in quibus vitæ & dogmata eorum memorantur, inscriptæ sunt, æri affabre insculptæ: ut prorsus nihil desit, quod ad nitorem libri facere quicquam possit, sed oculi & animus Lectoris quo pascantur abunde habeant, ac proin jure hæc dicatur omnibus numeris absoluta editio. Cujus elegantia motus doctissimus apud nos Vir *Job. Gothofredus Herrichius*, cum conspiciendus ei a nonne mine nostrum tot commentariis & iconismis instructus & exornatus Diogenes præberetur, pro sua qua pollet Græci carminis facultate, isthoc reddidit *μήνυτρον*:

ΔΙΟΓΕΝΕΙΣ τελέθῃσι δύω, νέῃ ἢ δὲ παλαιῇ.
Τὸν βαρὺν εἰς, ἔπερ' τὸν τόνον ὅζυν' ἐχέ.
Εἰς ξίφ' ὅζυν' χερσὶν κραδᾷ, βαρὺ πυξίον ἀλλ'·
Εἰς μάχεται λογχαῖς, εἰς γραφίδεσσι, μάχην.
Ἀλλ' Ἀθηναίη κεχαρισμένῃ, ἀρεὶ δ' ἀλλ'·
Εἰς πολυμητίς ἀγαν, δευτέρῃ ἢ σοφίῃ.
Λαρτιάδην βάζ' θείῃς φάτις ἄλλον Ὀμηρε,
Πατρὶδι δ' ἀλλ'· εἴ δ' ἀρετῇ εὐχ' ἔδω.
Εἰς ἐν Ὀδισσεΐᾳ τηλέκλυτον ἔλλαχε κῶδος,
Εἰς ἔθεν ἐν βίβλοις Πηνελόπειαν ἐχέ.

Καὶ

Καὶ πῆ τις ἀμφιπόλοισι ἐθέλοι δμῶαίς τε μιγῆναι,
Εἰ δύνатаς κυδρὴν δεσπότην αὐτὶ λαθεῖν;
Δεσπότης ἢ σοφῇ. σοφίην δεδιδαγμένος ἀδδην
Λάρτιος ἀρχαίων δόγματα φῆνε σοφῶν.
Ὅσα ΚΑΣΑΥΒΟΝΙΔΗΣ ὑπομνήματα γέγραφε πρῶν,
Δῆεν ὅσ' ἰχνευτὴς ΜΗΝΑΓΙΟΙΟ νόος,
Πλεία τε, ΜΕΙΒΟΜΙΟΥ μελέταις καμάτοις τε συνήφθη,
Ὅσσα σαφηνίζ' κρυπτόν ἐκείδι ζῶφον.
Ταῦτα καταγραφθέντα νέοις ἈΚΟΝΗΔΙΘΟΣ ἡμῖν
Σήμασι, καὶ λόγοις συμβολίοισι διδοῖ.
Ἔστιν ἔτ' ἀρρενικοῖς σοφίην ἐνταῦθα προσώποις
Δερκέμεν. ἀνδρομέαις εἰν ἰδέσθαι θεῶν.
Ὅς μὴ Διογένην ἀγαπᾷ Λαέρτιον ἤδη,
Διογενὲς σέργοι Λαρτιάδαο πλάνην.

HERMANNI WITSII MISCELLANEA SACRA.

Trajecti ad Rhenum, 1692. in 4.

Libro SECUNDO horum Miscellaneorum (primum in *Actis* proximo mense *Majo* pag. 227. & seqq. recensuimus) Dissertationes in universum sex diversi argumenti, Autor clarissimus exhibuit. *Prima* enim de mysteriis agit tabernaculi Levitici: *Secunda* sacerdotium Aaronicum cum sacerdotio Christi comparat: *Tertia* synedria Hebræorum contemplatur: *Quarta* bestias quatuor Danielis: *Quinta* de cultu Molochi instituitur: & *postrema* denique de præsentī & futuro seculo.

Mysteria itaque evoluturus, tabernaculo Levitico adumbrata, discernit ante omnia tabernaculum *privatum* Moſis, extra castra erectum post *μοροσποιαν* (quod tabernaculum alias conventus nominatur) a *publico* Davidis, quod Zione erectum legitur, 2. Sam. 6. & 1. Chron. 16. & hoc rursus a *Levitico*, cujus instar monstratum in monte Moſi fuerit. Quod postremum cum hujus loci sit, non fata tantum ejus, materiam, atque formam; verum & partes cumprimis ac significationem mysticam studiose persequitur. Materiam

teriam tabernaculi collectam esse ex voluntaria Israelitarum oblatione partim, partim ex indicto censu sicii dimidii a singulis pendendi. De priori oblationis genere & Hieronymus loquitur: In tabernaculo Dei, dicens, offert unusquisque, quod potest; alii aurum, argentum, & lapides pretiosos; alii byssum, & purpuram, & coccum offerunt, & hyacinthum: nobiscum, subjicit, præclare agitur, si obtulerimus pelles & caprarum pilos. Quæ ab arcaniore significatione, qualem Autor hic subesse scribit, non dissentiunt. Tributum solvendum fuisse in expiationem animarum, ut in-

p. 401. mentem nobis veniret veri illius *λογος*, non auro constantis vel argento, sed pretioso Filii Dei sanguine, quo sumus ab ira & maledictione Dei redempti atque liberati. Formam tabernaculi fuisse Mosi ab ipso Deo ostensam, monstratamque e cælo ideam, ad quam conformanda exactissime fuerint singula. Spenceri itaque, aliam longe originem commenti, & occasionem ejus ex tabernaculo Molechi & Chiun deducuntis, sententia abduci censet animum a simplicitate narrationis Mosaicæ, nihil tale memorantis: a castitate cultus divini, cui cum Molechi abominandis superstitionibus nihil sit commune vel affine: ab intentione Dei, qui mores sui populi nullatenus vicinarum gentium moribus similes, verum sejunctissimos ab iis esse voluerit: denique a sublimiorum longeque præstantiorum rerum meditatione, quibus significandis tabernaculum fuerit inventum atque destinatum.

Partes ejusdem fuisse atrium, altare holocaustorum æneum, & labrum, tentorium cum tegminibus suis, sanctum cum suis utensilibus; mensa nimirum aurea, candelabro aureo, & altari aureo suffitus; Sanctum dein Sanctorum, & in eo arcam cum operculo propitiatorio atque Cherubinis, inque hujus cavitare rursus tabulas fœderis, urnam auream cum Manna, virgam Aaronis, quæ frondue-

408. rat, totumque legis Mosaicæ volumen. In quibus lustrandis occupatus Autor observat, ignem sacrum ab altari in itinere fuisse remotum, & cum cineribus suis inditum lebetibus, necessarioque ibi alimento forum, donec altari redimponeretur. Atrium, Ecclesiæ figuram esse, secundum œconomiam suam externam, formamque visibilem spectatæ: Altari holocaustorum æneo notari Christum, quatenus oblationem sui ipsius pro peccatis electorum sanctificavit,

406. Deoque

411.

Deoque gratam fecerit: ignem sacrum cœlitus delapsum, jugiterque asservandum, esse emblemata æterni Spiritus, quo semetipsum Christus obtulerit inculpatum Deo, Ebr. 9, 14: ad purificationem animarum, quam ex Spiritu Christi habemus, pertinuisse labrum: pedes atque manus, lotionem indigentes, actionum nostrarum esse symbola. Tabernaculo generaliter quidem gratiosam inhabitationem & præsentiam Dei in Israele significari: specialius autem sumto vocabulo, designari humanam Christi naturam, & ecclesiam electorum. Interiora hujus si spectes, locum qui Sanctum usurpatur, figuram fuisse ecclesiæ militantis. Mensa aurea, panibus duodecim instructa, Christum adumbrari, ejusque verbum & Sacramenta. Mensæ huic ad plagam borealem opponi e regione candelabrum, ut intelligamus, Deum in administratione suorum fœderum, lucis symbola ad cognitionem, & cibi ad nutritionem passim conjunxisse. Quomodo in primo statim, arborem scientiæ & vitæ: in deserto columnam ignis & manna: hoc loco candelabrum & mensam; in N. T. baptismum, *φωτισμόν* dictum veteribus, & sacram cœnam combinarit, utraque re quam maxime nos indigere subinueniens, alimento ad vivendum, ad sapienter operandum vero lumine. Candelabrum esse figuram ecclesiæ, quæ Christi collustrata lumine idem & aliis præferat. Oleo designari Spiritum sanctum; ramis vero ex uno scapo prodeuntibus, ecclesias particulares. Altare suffitus typum esse Christi, intercedentis pro nobis, precibusque nostris gratiam apud Deum conciliantis, Joh. 16. Odoramentis notari rursus intercessionem Christi, nec non a sanctis profectas preces, & gratiarum actiones.

p. 413.

De aulæ interioris, quo Sanctum Sanctorum a Sancto sejungebatur, significatione mystica, majore cum fiducia putat se posse differere, quod præeuntem hic Paulum ipsum habeat: adeoque fuisse eodem significata 1. cœlum visibile, per quod transierit Dominus, quodque spes fidelium Jesum insecuta penetret: 2. Legis ceremonias, quibus contexta plurimum fuerint mysteria Evangelii; & 3. denique carnem Christi ac formam servi ab eo assumptam. Sanctum sanctorum supremi cœli typum gerere, quod perfectissima ibi sanctitas, Dei thronus, gloria incredibilis, & res per arcam, propitiatorium, atque Cherubim adumbratæ reperiantur. Sub

414.

417.

419.

420.

422.

424.

425.

excidium

428. excidium templi, arcam una cum templo conflagrasse, rejectis aliorum conjecturis, Autori videtur probabilius. Reliquum Dissertationis in refellendis Spenceri inventis consumitur, qui religionem arcae non aliunde quam ex sacris Aegyptiorum cistis derivare conatus est: contra quem etiam totum ministerium Mosaicum ad Messiam respexisse manuque veluti duxisse, præcipuarum partium inductione probat & confirmat.

- In sacerdotii Aaronici collatione cum sacerdotio Christi, quæ *secundæ* Dissertationis argumentum est, docetur initio, non humanæ inventionis, sed divinæ jussionis esse sacrificia, quod nullus cultus Deo possit esse gratus, quem non ipse jusserit: quod ἐθελοθυσιασµο Paulo sint damnata, quodque fides, qua sacrificium Deo gratum Abel obtulerit, & jussione Dei, & promissione nitatur, plurimumque ab inscita persuasione distet, qualem priscis Spencerus tribuat. Fuisse eam fidem de sacrificio Messiae. Quod sacrificia perse Deo non placeant, nec Ethnicis paulo humanioribus fuisse obscurum. Patriarchas itaque longe aliud in iis considerasse, & nihil quidem potius, quam dictum Messiae sacrificium. Vero consentaneum videri, pelliceas Adami tunicas fuisse animantium Deo oblatarum exuvias; Deumque adeo ante sacrificium Abelis foederis gratiosi promulgationem non sine effusione sanguinis dedicasse, adipe videlicet & carne in suum honorem combustis, pellibus vero Adamo, velut primo sacerdoti cedentibus. Mundorum quoque & immundorum animalium discrimen ante diluvium a Deo esse, & pertinere ad sacrificia. Jus sacrificandi nulli ordini adstrictum legi initio, neque referri oportere ad primogenitorum prærogativas. Mosén ineunte republica, jure singulari & extra ordinem Pontificatu functum, adstrinxisse illud ad familiam Aaronis, certisque legibus definiisse.

- Hinc ad arcem præsentis causæ deductus, quo explicare distinctius possit, quæ Messiae sacerdotium præfigurant, ad sacerdotum personas, ad consecrationem eorum, & ad functionem ipsam respiciendum sibi censet. In *personis*, natalium dignitatem, integritatem corporis, animi sanctitatem, & matrimonii castitatem fuisse requisitam: quæ quam apta ratione transferri ad Christum possint, postea ab Autore ostenditur; sic tamen, ut lege con-

nubiali,

nubiali, Levit. 21, 13, 14, 15. Pontifici dicta, Christi & Ecclesiæ castos amores insinuari doceat. *Consecrationem* sacerdotis constituisse, ex divino præscripto, lotionem, inductionem sacrarum vestium, unctionem, & nonnullis sacrificiis: earumve rerum veritatem in Christo admodum esse conspicuam. Jaspidem gemmarum in pectorali ultimam, Ex. 28, 20; primo loco numerari in fundamentis novæ Jerusalem, Apoc. 21, 19. ut intelligamus, incipere T. N. ubi Vetus definit; & ut recordemur, Paulum ex tribu Benjamin, repræsentata utique per jaspidem, fuisse ex principibus novæ Hierosolymæ ædificatoribus. Per Urim denotari lucem uberrimam sapientiæ, gloriæ, atque lætitiæ: per Thummim vero nitorem sinceritatis & sanctitatis perfectissimæ in Christo; neque Deum per quidquam tutius aut certius consuli, quam per Christum, qui oracula cœlestia ecclesiæ suæ restituerit clariora, uberiora, majorisque de momenti rebus, quam audita unquam fuerint. Tessellatam tunicam justitiæ & salutis esse symbolum, qua indutus Christus ipse suos induat, Psal. 132, 9. Jes. 61, 10. Tintinnabula cum malogranatis, suavem repræsentare sonum evangelii, cum fructibus coloris ac saporis jucundissimi: cidarin ex bysso candida, exactissimam Christi puritatem; quo loco & quæstio, an Johannes, Jacobus, & cæteri Apostoli ornatum pontificalem gesserint, Baronio reclamante, deciditur. unctionis negotium declaraturus distincte oleum unctionis, ungendi modum, & personas ungendas considerat. Quæstionem, utrum & sacerdotes gregarii uncti fuerint, distinctione adhibita resolvit, aliter asserens unctum fuisse pontificem, aliter sacerdotes: illum oleo sacro perfusum in capite: hos oleo, victimarum sanguine mixto, leviter tantum adspersos in sacra veste. Postmodum quam facili ratione singula applicari Christo possint, ostendit. Ad consecrationem denique pertinuisse oblationem triplicis sacrificii: juveni, qui piaculare; arietis, qui holocaustum; rursusque arietis, qui salutare seu pacificum sacrificium præstiterit.

Functionem ipsam muneris, generatim si spectetur, in eo poni, ut sacerdotes ad Deum appropinquent, familiariterque cum eo conversentur, velut ministri Deo proximi. Si specialius, tres illius numerari partes: dona, & victimas, & incensum pro peccatis offerre, intercedere pro populo, & populo benedicere, verbo, Deum pla-

care:

care:

479.

481.

486.

487.

490.

495.

499.

500.

- care: victimarum oblationem alias ad victimarum dominos referri, alias ad sacerdotes. Incensi oblationem & quotidianam esse, & annuam; tres articulos in sacrificii oblatione probe discernendos, suum quoque invenire locum in oblatione Christi. Eum enim semetipsum *primo* obtulisse, quando sponte sua vivus valensque eo profectus est, unde sciebat sese ut victimam piacularem ad iudicium, mox ad crucem ipsam ducendum: *secundo* cum patiens & moriens sanguinem suum fudit, eductus eum in finem extra pomeria, uti extra castra & urbem cremandæ erant victimæ, quibus adumbrabatur: *tertio* quando sanguinem suum in sanctuarium sine manibus factum, hoc est, in coelum ipsum intulit, Patrique suo stitit. Finem oblationis & effectum, esse plenam peccati nostri expiationem ac deletionem: neque aliam ob rationem de Christo dici, quod tradiderit semetipsum pro nobis oblationem & victimam Deo in odorem bonæ fragrantiae. Peractæ expiationis evidens argumentum haberi in laceratione veli. Omnia denique benedictionis sacerdotalis mysteria impleri in benedictione Christi: ut adeo certum fatis & exploratum sit, nihil in sacerdotalis functionis partibus occurrere, quod non fuerit modo exactissimo a Christo præstitum.

- Tertia* Dissertationum explicat synedria, & confessus judiciales in Hebræorum republica usitatos. Cumque tria horum ferantur genera, minimus qui tribus; major qui viginti tribus; & maximus confessus qui LXXI. viris seu iudicibus constitit, de postremo cumprimis hic Autori sermo est: neque multum se novi, in notabili hac Judaicæ antiquitatis parte illustranda, allaturum is profiteatur, sed quæ sparsim ab aliis annotata sint, collecturum & ordine non inconcinno dispositurum, cum præsertim probe sciat, a Johanne Seldeno, opere integro; & a Johanne Leusdenio, peculiari Dissertatione in Philologo mixto, de hoc eodem argumento actum copiosius. Postquam igitur primam Synedrii M. institutionem, personas in illud coopandas, earumque numerum, tribum, & qualitates; coopationem ipsam; autoritatem hujus Senatus; locum præterea & formam confessus, tempus, continuationem denique & successionem ejusdem exposuisset, Talmudicorum de Synedriis suis historias non exploratæ veritatis esse ostendit, neque fidem illis haberi oportere, nisi quatenus ex sacris confirmantur. Non pauca esse

quæ

quæ suadeant, nullum tale synedrium ante captivitatem Babylo-nicam extitisse, sed viguisse demum, Hebræis sub potestate Principum Macedonum, Alexandri magni successorum, viventibus: ipsumque nomen inde originem traxisse, non levi esse argumento, quod Macedones senatores suos, quorum consilio administrata respublica, Livio teste, *Synedros* nominent.

Dissertatione *quarta* disquiritur, ecquid de Imperii Muslimici origine ac progressibus, septimo capite Danielis, sub emblemate pardi præsignificetur? Ansam instituto præbuisse refert arma gentis Turcicæ, superioribus annis Imperium Romanum in Germania ita invadentis & quassantis, ut de summa rei periclitari videretur. Quare & se excitatum atque permotum scribit, ut exponendum in prælectionibus suis duceret, ecquid divina oracula de Saracenis & Turcis, eorumque ad Ecclesiam Christi habitudine prædixerint, quidve sperandum ex iis, quid metuendum habeamus. Quod opus tamen cum ad expolitionem sui majore diligentia indigeat, quam occupationes Autori hunc permiserint, visum fuit, loco speciminis argumentum præsens inde excerpere operique huic Miscellaneorum inferere. Fuisse vero interpretem Danielis, hujus avi non incelebrem, Coccejum puta, in ea sententia, caput modo allegatum loqui de quatuor regnis, ab eo Imperiorum genere, quod secundo capite præfiguratum legitur, plane diversis: primumque eum interpretari adeo de Imperio Constantini atque successorum: secundum de regno Gothorum, Vandalorum, & Longobardorum: quartum de Imperio Caroli M. & successorum. Hujus vero initia cum proxime antecesserit Turcicum, emergere inde puravit tertium, pardi nomine insignitum. Quamvis autem repugnare nolit Witius, quo minus habeantur illa pro veris atque solidis, retinere tamen ipse & tueri sententiam receptam maluit, tandemque sublati non modo difficultatibus, quas communi obijcere voluit Coccejus, verum adductis etiam non levibus, queis nova premitur, concludit, illam anteponi huic merito, & pardi emblemate Macedonum rectius, quam Muslimorum Imperium significari.

Quinta Dissertatio cum abominandum ritum, quo non peregrinæ solum nationes, verum & ipse Dei populus liberos suos caedamoni Molocho obtulerunt, exponat, non parum lucis & ver-

616. bis protomartyris Stephani, Act. 7, 43, & Amosi Prophetæ c. 5, 26. videbitur fœnerari. Persuasum ab impiis sacrificulis fuisse gentilibus, uno infante sic oblato, salvos fore ceteros, totamque familiam rebus prosperis usuram. Impietatem hanc Deum severe interdixisse suis, addita & mortis poena. Riturum eum esse legi naturæ, & pietati in liberos contrarium: esse sacrilegum, quod liberos Deo genitos, eique per circumcisionem sacros, furto abstulerit & sacrificarit Dæmoni: magicum esse, cum consultatione Dæmonum ut plurimum conjunctum, & propitiatorium, ad mala scilicet averruncanda susceptum & peractum. Apparere ex eo nihilominus, quod insitum hominibus sit, non convenire Numini, ut propitium se præbeat peccantibus, nisi idonea interveniente hostia: neque sufficere ad placandum Deum sacrificia pecudum: rectius liberos nostros consecrari Deo, ejusque rei professionem publicam faciendam esse: nihil denique tam charum nobis esse oportere, quod libentes non impendamus Numini.

620. *Sexta* & ultima Dissertatio, de seculo præsentis & futuro instituta, observat inter alia, quando futuro seculo notentur dies Messias, præsens tunc seculum id vocari, quod usque ad manifestationem illius regni currit: quando autem per futurum intelligatur conditio animarum separatarum post hanc vitam; seculum præsens respectu uniuscujusque hominis fluere usque ad vitæ hujus animalis terminum: quoties denique futuri seculi nomine innuatut tam hominum, quam totius universi status post resurrectionem mortuorum; præsentis seculo intelligi, quidquid ævi ad universalem omnium rerum innovationem fluat. Unde efficitur, ut sine contradictione possit una eademque res & ad præsens, & ad futurum seculum referri. Ne itaque turbentur calculi, semper attendendum esse monet ad præsentis seculi cum futuro contentionem, servata ejusdem significationis analogia. Dies Messias futuri seculi nomine venire, probat quoque ex Doctorum Hebræorum cum veterum, tum recentiorum scriptis. Quin & sacrorum vatum & Apostolorum locutionibus niti, qui Messias regnum novi seculi exordium nominent. Novi mundi tres facit gradus seu periodos, de quarum secunda: *Alteram quoque, ait, mundi innovationem sub Messie auspiciis expectamus; quum nimirum Antichristo de throno suo deturbato, destructis destructoribus*

terra

terra, conversis Israelitis, plurimæque cognitionis, sanctimonie, & consolationis luce ecclesiam circumfulgente, insigni mundus opulentia, & quasi vita ex mortuis donabitur. Gemella & libro 3. c. 5, n. 147. p. 740. leguntur. Atque hæc de Dissertationum, ad librum secundum relatarum, argumentis dixisse sufficiat.

TERTIVS liber Miscellaneorum de sensu epistolarum, quæ ad septem ecclesias Asiæ minoris datæ leguntur in Apocalypsi, agit, & num historica, dogmatica, atque hortatoria illæ sint, statum ecclesiarum Asiaticarum, qualis tunc erat, enarrantes, cum hortationibus, comminationibus, promissionibus statui dicto convenientibus, ad eundem modum, sicut & reliquæ epistolæ Apostolicæ; an vero prophetica, allegorica, emblematica, vaticinantes de futuro ecclesiæ statu, sicuti septem sigilla, ac septem tubæ, quibus septem hæ epistolæ in prophetiis & allegoriis suis respondeant; curatius disquirat. Posterius placuisse recentioribus Apocalypseos interpretibus, contententibus, ecclesias illas Asiæ non tam in se considerandas esse, quam ut emblemata & typos totius ecclesiæ Christianæ in septem distinctis, sibique ordine succedentibus temporum periodis: ita quidem, ut *Ephesina* conditionem referat ecclesiæ primitivæ, a Christi in coelos ascensione incipientis, ac desinentis in Apostolorum morte, circa finem primi seculi: altera, *Smyrnenfis*, seculo secundo & tertio respondeat, sitque figura ecclesiæ patientis, & plurimis martyriis explorata: tertia, *Pergamensis*, trium sequentium seculorum statum exprimat: quarta, *Thyatirensis*, plura secula complectatur, usque ad reformationis initia: quinta, *Sardensis*, emblemata sit ecclesiæ Lutheranæ, nullo, quod sciamus, *μισαδελφίας* crimine fœdata, modo *κατ'αρχήν* inveniat, multo minus mortuæ: sexta, *Philadelphienfis*, ei respondeat, cujus confessionem Autor sequitur, quamque agnoscit paulo posteriorem esse tempore: septima denique, *Laodicensis*, ultimum temporum describat conditionem.

Qua quidem in causa Autor sic versatur, ut novem initio argumenta afferat, pro sensu prophetico: & quinque postmodum pro sensu historico militantia. Quibus probe examinatis & excussis, non solum primæ classis argumenta parum esse valida ostendit, verum & incommoda non pauca, nec levia, quibus prophetica expositio premitur, in medium adducit.

POSTRE-

650. seqq.

669. seqq.

701. seqq.

731.

743. POSTREMUS Liber Dissertationem complectitur, de Donatistarum schismate agentem. Locustas Apocalypticas imaginem, hic facit Romani cleri, astute quidem nuper simulantis, Reformatis
744. in Gallia collationem se offerre, qualem Carthagine cum Donatistis habuerint olim Catholici, Augustino etiam procurante; re autem vera nil nisi Diocletianæ ætatis scenam revocantis. Laudato itaque similis plane argumenti scripto, Leideckeri *Ecclesia Africana Historia*, Donatistice factionis historiam ab ovo orditur, & continuata serie ad dictæ modo Collationis tempora deducit: idque eo consilio, ut palam faciat, injuriam insignem hominibus suæ professionis fieri, quando cum Donatistis, factionis, pervicacibus, turbulentis, imo sceleratis hominibus in unam classem rediguntur: cum quorum institutis & moribus nihil commune sibi esse patiantur. Hodier-nos quoque Romanæ Ecclesiæ Antistites ab illa via longe discesisse, cui insisterint prisci quondam catholici: tantum sinceritatis, charitatis, & mansuetudinis hic apparere, quantum ibi fraudis, vafritiæ, & sævitie observetur: neque Romanenses justam collationem unquam concessisse Protestantibus. Neque propositum illud fuisse nuperis ecclesiæ Gallicanæ præsulibus, blandis licet verbis id pro-fitentibus: nihil in mente eos aliud voluisse, quam reformatæ religionis in Gallia *πυνολεθρίαν* quovis modo procurandam, eventu ipso rem comprobante. Concilium Tridentinum nihil minus fuisse, quam liberum; æquiora quodammodo fuisse Colloquii Pos-siaceni primordia, Carolo IX. imperante habiti. Ex cujus histo-ria rursus evincit, suam Autoris religionem professos, catholicorum veterum candorem atque sinceritatem novo exemplo expres-sisse. Romanæ e diverso Ecclesiæ Antistites in fastuosis Donatistarum, tergiversationibus artibusque eludendi variis omne suum quasi-ville præsidium.

Sub finem denique totius operis triplicem habes indicem, quorum *primus* summam & seriem materiarum Miscellaneis hæc propositarum; *medius* Scripturæ loca illustrata; & *ultimus* voces Hebraicas hic illic declaratas, complectitur.

PRO-

PRODROMVS AD REFVTATIONEM ALCO-rani, in quatuor partes diuisus, auctore Ludovico Marrac-cio, e Congregatione Clericorum Regularium Matris Dei, Innocentii XI. P. M. olim Confessario.

Romæ, typis Congr. de Propag. Fide, 1691 in 8.

Pars prima constat Alph. 1. & plag. 18.

PArti primæ operis hujus, præter præfationem copiosam, præ-missa est Vita Mahumeti (sic scribit Auctor, qui Arabibus est *Mohammed*) quam sequitur Descriptio Alcorani. Præfatione hoc agitur, ut primum miretur Clarissimus Auctor, quum tot immen-sa volumina contra varias sectas conscripta sint, paucissimos esse, qui contra Mahumetanam stylo certaverint, quos nominatim laudat, Philippum nempe Guadagnolum, Bonaventuram Malvasiam, Jose-phum Martellinum, & nuperrimum Tyrsum Gonzales de Santalla, Hispanum. Etsi vero etiam antiquiores sint, qui in hoc stadio de-currerunt, utpote Joannes Damascenus; Petrus Paschasius; Petrus Cluniacensis; Joannes Cantacuzenus, Imperator; Abnuhum & Abra-ham Chaldaei; Ricoldus; Joannes de Turrecremata; Dionysius Car-thusianus; Cardinalis Cusanus, & Hieronymus Savanorola: etsi, in-quit, hi aliquem numerum faciant, tamen perpauci censi debent, si vel cum hostibus, a quibus oppugnamur; vel cum nostris com-parentur, qui contra alias sectas magno numero dimicaverunt. Esse etiam in illis dicit, qui ex rerum Turcicarum ignorantia in medium proferant, quæ risum potius Mahumetanis excitent, ac in er-rore eos obstinatiores reddant. Causas postea, quibus alii Scri-ptorum paucitatem vel cessationem excusent, examinat ac confu-tat, quarum primam ponit, esse Alcoranum cunctarum hæresium congeriem, ideoque in ipsis, ex quibus conflatus est, hæresibus du-dum confixum & enervatum: deinde, frustra adversus eos stylo pugnari, qui religionem suam gladio defendant: adhuc crasiores Mahumetanorum errores esse, quam ut multis voluminibus confu-tari deceat: quartam denique adferri dicit, quod inanis Turcis la-bor, contra noxius Christianis futurus sit; neque enim illos super-stitutionem deserturos esse, in Christianis autem fore fortassis, quibus

Tt

place-

placeat cognitum, quod tutius ignorare potuissent. His rationibus responderetur, & primæ quidem, non ita mixtum ex antiquis Alcoranum esse, ut nihil novi adferat: quin ipsas antiquas hæreses non paucas, a plurimis confutatas, vigere etiamnum, nec sine fructu hodieque refutari. Ad secundam responsurus Auctor, novam agendi cum Turcis methodum ex libro Marchionis Febure, Venetiis A. 1684 impresso, titulumque præferente *Teatro della Turchia*, commendat, secundum quam, sepositis initio controversiis de Fide, ex adia-phoris jubet non nulla proponere, ut doctrinæ alicujus opinionem apud illos acquiramus. Postea de iis sermonem vult institui, quæ ad Deum ejusque attributa, & ad rerum creaturarum mirabilem præstantiam pertineant, a quibus quum ad Hominem gradatim ejusque summam felicitatem perventum fuerit; tum demum putat commode ad ea, quæ credenda sunt, accessum fieri, præsertim si ipsi Turci, superiori sermone excitati, de nostra religione ex nobis forte requisiverint. Id enim usu auctorem ejus libri didicisse, permultos annos cum Mahumetanis conversatum. Tertiæ & quartæ causæ respondet, crassos quidem Mahumetanorum errores esse, at occultum sub illis venenum latitare, quo maxima pars hominum infecta fuerit, qui facilius ad Turcicam religionem, quam ad Christianam, adduci possint. Non ergo inanes illorum labores esse, qui tam valido veneno præsentaneam antidotum opposuerint. Quintam causam, quæ periculum urget, quod Christianis in Turcia degentibus ex refutatione Alcorani oriri possit, leviolem putat, quam ut multis verbis profligari oporteat, utpote ipso usu & experimento improbatam. Non enim necesse esse, ut libri isti Turcis ostendantur, qui illos etiam tolerant, si nihil in Mahumetum vel Alcoranum manifesto injurium contineant. Altera pars præfationis distributionem operis quadripartitam exponit. Prima nempe parte, post Mahumeti & Alcorani descriptionem, dicta Scripturæ Sacræ utriusque Testamenti a perversione Turcorum vindicari: secunda, miracula Mahumeti examinari: tertia, doctrinam Christianam ab oppugnationibus Turcorum defendi: quarta, leges & mores utriusque gentis committi. Tandem bibliothecas Romanorum laudat, quæ sibi codices huic operi perscribendo suppeditaverint.

Vita Mahumeti divisa est in XXVII capita, quorum priora
de

de nativitate ejus & educatione agunt, in quibus id singulare inest, quod Meccam, patriam illius, non in Arabia Felice, sed cum Gabriele Sionita, & Geographis Arabicis in Arabia Petraea locat. De fabulosis miraculis, quæ Mahumeto puero evenerint, & de crebris angeli Gabrielis apparitionibus, superse demus quidquam repetere. Quid? quod cap. VIII probatur ex Arabum testimoniis, interpretum Alcorani, Mahumetum usque ad quadragesimum ætatis annum idolatram cæteris Meccanis coluisse, ex quo falsa esse elucet, quæ de superioris ætatis sanctitate & angelicis apparitionibus a multis fuerunt tradita. Cap. XIII fuga ex Mecca in Medinam, unde initium epochæ Mahumetanorum; & sequentibus capp. expeditiones Mahumeti bellicæ narrantur & incrementa potentiae, usque ad mortem ejus, quam sequitur cap. XXV descriptio templorum Medinensis & Meccani, ex Gabrielis Bremondi opere, *Descrittione esatte dell'Egitto Superiore ed Inferiore*, qui quod de sepulcro Mahumeti in Medinensi templo scripsit, exiguum corporis portionem in illo inveniri; colligit Auctor noster, non absimile vero esse, quod graves scriptores prodiderunt, quum post mortem Mahumeti de imperio proceres certarent, cadaver ejus, nemine in tumultu custodiente, a canibus dilaceratum fuisse.

Sequitur de *Alcorano*, cujus nomen, versiones, styli inæqualitas, divisio in Suras vel Suratas, & in sectiones minores, quas Signa vocant, id est pericopas usque ad rhythmum in prosa procurrentes, explicantur, usque ad cap. III, quo de materia Alcorani hæc in principio referuntur, *vix dici posse, quid determinate contineat Alcoranus: esse enim miscellam & farraginem innumerarum rerum.* Cap. IV de auctore & adjutore Alcorani conscribendi disputatur, quem Christiani *Sergium* quendam monachum fuisse, traditione acceperunt. Noster autem ostendit, non fictum prorsus aut falsum esse, quod de monacho isto traditur, sed ex ipso Alcorano fieri probabile. Sura enim XVI Signo 106 Meccani objiciunt, *doceri Mahumetum ab homine.* Torquent se interpretes Saraceni, ut pervestigent, quis ille homo fuerit. Gelalledinus *Cainum* Christianum vocat: Masaudius *Bahiram*, & esse eundem ac Sergium, ac paullo post *Nestorianum* appellat; quod noster Auctor interpretatur, monachum illum, sive Sergius sive Bahiram fuit, professione Nestorianum fuisse, quod

Georgius monachus, scriptor Arabs, sed Christianus, confirmavit. Hoc postea noster aliis laudibus Alcorani opponit, e celo, a Deo, per Gabrielem datum esse, quem homines in membranis & chartulis annotaverint, quas successor Abubacer collectas in eum ordinem, quo nunc sunt, redegerit. Addit, contradictiones in Alcorano passim occurrentes, excusari a Mahumetanis diversitate temporis, quod Deus vel Gabriel præceperit quædam Mahumeto, quæ alio tempore revocaverit: unde & ipsi inter versus *abrogatos* & *abrogantes* distinguant, de quibus toto cap. V. agitur. Sexto autem capite, quod ultimum hujus tractatus est, Alcorani æstimatio expenditur, quem Moslemi seu Mahumetani duabus propositionibus includunt, I. *nihil simile Alcorano scribi posse*, quod quia in ipso Alcorano scriptum exstat, necesse est, ab ipsis sancte & indubitato credi. II. *Alcoranum esse æternum & increatum*. Quanquam vero inter ipsos huic contradixerunt multi, etiam Caliphæ quidam: priorem tamen propositionem a nemine putant, nisi hæretico, negari posse, qualis Mardar, monachus Saracenus fuit, unde Mardariensium apud illos secta appellatur. Et hætenus quasi de prolegomenis.

Ipsius operis Pars I. examinat, quæ pro Alcorano suo & Mahumeti auctoritate Moslemi ex nostris Scripturis utriusque Testamenti, maxime ex Pentateucho & Evangelis, adferre solent. Nam nostris sacris libris, divinam auctoritatem adeo non derogant, ut in ipso Alcorano ad eos provocari credant. Sect. V. §. 50. Deus fingitur ita Mahumeto locutus: *Subsequi fecimus post prophetas Jesum filium Mariæ, qui verificavit id, quod antea prædictum fuerat in Pentateucho, & dedimus ei Evangelium, in quo est directio, & lux, & confirmatio*. Et Sect. X. §. 93: *Quod si dubitatio aliqua in te suboritur circa ea, quæ tibi revelavimus, interroga illos, qui ante sacra volumina legerunt*. Ubi interpret Gelaleddinus: *Interroga eos, qui legerunt Pentateuchum ante te*. Et Sect. XXI. §. 7: *Interrogate professores Scripturarum, si vos nescitis*. Quod idem Interpretes ita explanavit: *Interrogate vos, qui sunt periti in Pentateucho & Evangelio*. Ne vero gratis hanc fraudem nobis Mahumetus imposuisse videatur, duo pro se ex sacris libris testimonia in Alcorano adducit. Primum Sect. VII. §. 149: *Qui secuti fuerint Legatum, Prophetam idiotam, quem reperient scriptum apud se in Pentateucho & Evangelio,*

lio, præcipientem ipsis justum, & prohibentem injustum &c. Sed nihil horum in Pentateucho reperitur. Alterum Sect. LXI. §. 6. *Dixit Jesus filius Mariæ: O filii Israel, certe ego missus sum ad vos Legatus a Deo, ut verificem Pentateuchum, qui traditus fuit ante adventum meum: & ut annunciem Legatum alium, qui venturus est post me, cujus nomen erit Ahmed.* Mirum sane evangelium, nequissime a pseudevangelista confictum. Sed regerunt Mahumetani, olim hæc in nostris libris lecta fuisse, sed postea erasa aut mutata partim a Judæis, partim, quod ad Evangelia pertinet, ab ipsis Christianis. Hinc longa exercitatio ab Auctore instituitur pro integritate sanctarum Scripturarum, quam, quod gratum nobis est, iisdem argumentis probat, quibus nos contra plures Pontificiorum pro eadem causa pugnamus. Distinctionem præmittit inter lectiones diversas, *Keri* & *Kethib*; & inter corruptiones, cum in ipso Alcorano dentur hujusmodi varietates, quem corruptum esse ipsius admiratores strenue negent. Deinde pag. 33. *Fateor*, inquit, *non de-fuisse ex nostris aliquos, etiam magni nominis Auctores, qui vaticinia aliquot, ad Christi adventum spectantia, e Veteri Testamento a Judæis maligne sublata vel depravata fuisse affirmarent. Verum a cæteris Doctoribus communiter hac sententia, ut falsa & Christianæ religioni nimis perniciofa, rejicitur*. Addit, quod Vetus Testamentum sit veluti basis & fundamentum nostræ religionis: si itaque illud corruptum depravatumque sit, non posse non hanc etiam vacillare ac pæne corruere. His præmissis, primum argumentum pro Scripturarum integritate sumit a Divina providentia, quæ non permittat, ut quidquam, quod ad salutem nostram pertinet, corrumpi temere ac depravari possit. Hoc nisi concedant Mahumetani, contra ipsos inverti poterit, quia frustra exinde Alcorano robur quaerent, quod ipsi depravationis arguunt. II. A diligentia Judæorum circa Veteris; & Christianorum circa Novi Testamenti curam atque custodiam. III. A divulgatione Scripturæ Sacræ ex primo seculo Christianorum per omnes gentes & provincias terrarum Orbis, in quarum etiam linguas versionibus transfusa fuit, quod ex Augustino, Theodoro, Chrysostomo & Hieronymo p. 39. confirmat. Jam dicit, tot versiones in plerisque consonare tam inter se, quam cum ipsa authentia Græca vel Hebraica: & si alicubi dis-

sensus sit, particularem illum esse, nec plus originali derogare, quam Alcorano, quod versionibus quibusdam non optime expressus est. IV. Neque *causas*, ait, neque *tempus*, neque *auctores* corruptionis posse assignari. Judæis quidem tribui eorumque in Christianos odio: at vero in Hebraico textu reperiri hodie vaticinia illa omnia, quæ in Novo a Christo & Apostolis allegantur: præterea etiam alia multa exstare. De utrisque fatetur p. 42, *ob proprietatem Hebraicæ linguae interdum clariora & efficaciora ibi esse, quam in ipsa Latina Vulgata.* Immo superesse hodieque Hebræos codices, quorum antiquitas superet ipsum Mahumeti ortum: ergo propter illum corrumpi non potuisse. Deinde nec tempus corruptionis convenire ostendit, quod nec ante Christum fuit, quia id Christus & Apostoli non tacuissent: neque post Christum, quia statim in manibus Apostolorum aliorumque erant librorum exempla & quidem magno numero, quæ Judæi corrumpere non potuerunt: & si quid corrupissent, delevissent ea, quæ ad Messiam spectant, non quæ ad Mahumetum, quem nemo tum, utpote nondum natus, vel fando vel divinando cognoverat. De auctoribus corruptionis ita argumentatur: aut omnes conspirasse, aut aliquos ad corrumpendas Scripturas. Non potuisse omnes, quia per orbem diffusi erant: nec aliquos, quia pauci non omnium codices, versiones, commentarios pervertere potuerunt, nec ceteri de tanto facinore tacuissent. Quod gemino exemplo illustrat. Si, inquit, parva vox *Filioque*, a Latinis Symbolo, inscientibus Græcis, adjecta, tantas turbas concitavit, quantos tumultus datura fuisset ipsius Scripturæ non uno loco tentata depravatio? Deinde potentiam Arianorum proponit, qui universam pæne Ecclesiam possidebant, etiam Imperatorum aliquos in partes attraxerant, qui vero nunquam ausi sint contra Deitatem Christi in divinis Scripturis quicquam immutare.

A pag. 60. Moslemorum objectiones contra integritatem Scripturæ examinantur. At quum omnes illæ futes sint, solam primam huc afferre sufficiat, quæ a dissensu Samaritani codicis in annis patriarcharum desumta est. Putant enim, in odium Christianorum decurtatos numeros a Judæis esse, ne *ultimo tempore*, ut prædictum erat, venisse Jesus in mundum videatur: quo futurum sit, ut is vero Messiae caractere excidat. Respondet Noster, in numeris

facilem

facilem lapsum esse: & victoriam pro Hebraico textu stare, cum quo non modo historiæ veritas, sed etiam Latina vulgata concordet. Reliqua argumenta ineptiora sunt, quam ut referri mereantur; etiam ita *ἀπὸ τοῦ διόνοια*, ut sapientiores Moslemos illorum pudeat, qui silentes de corruptione, ex ipsis Scripturis, quales nunc habemus, pro Mahumeto, tanquam in iis prædicto, argumentantur; quibus generaliter responderetur, novum non esse, quæ ad Christum spectant vaticinia, ab maleferiatis aliorumque detorqueri. Quod duobus Noster exemplis illustrat, Virgilii, qui Sibyllæ de Christo, ut putat, oraculum, in Pollionis filium; & Suetonii aliorumque, qui vaticinium de orbis domino ex Judæis prodituro, ad Vespasianum transtulerint. Speciatim ad dicta, quæ obijciuntur, a pag. 78 respondet, & primo quidem ad Deuter. XXXIII. 2. & Habac. IV. 3, *Pharan non esse Meccam aut Medinam, sed intra Palæstinæ fines solitudinem*, 1. Samuel. XXV. 1. a Mecca XL dierum itinere disjunctam. Deinde obijciunt Genes. XXI. 20: *Et fuit Deus cum puero* (Ismaele) cujus generis multa in laudem ejusdem conglomerant, quæ quam apte ad Mahumetum, ejusque novam religionem trahantur, quilibet sanus intelligit. Nec verba Genes. XVI. 12: *Manus ejus contra omnes*, in Mahumeto demum impleta sunt. Levisculum est, quod auctor vitæ Mahumeti ex verbis Genes. XVII. 20 *בְּמִנְחָה מִנְּחָה* valde, valde, per Gematriam, quam a Judæo forte didicit, nomen Mahumeti vult elicere, quia idem numerus, qui in illis verbis est, sit etiam in *מִנְחָה*, ut Arabice scribitur Mahumeti nomen, nempe 92. Nam hic numerus est etiam in *נְבִיא כֹזֵב* *propheta mendacii*, ut argumentum eadem Gematriæ lege contra Mahumetanos possit inverti. Adhæc obijciunt ex Deuteronom. XVIII. 15. *propheta ex fratribus tuis*: ergo vel ex Esavo, vel Ismaele, qui fratres Israelis erant. Sed, fatentibus Judæis, ex Elavi posteris nullum prophetam surrexisse. Respondet Auctor noster, vim verborum *מִקִּרְבֵּי* *ex interiore fratrum*, non alium sensum ferre, quam *ex populo tuo*, non ex Ismaelitibus, qui alieni æque ac Esaviti erant. Ineptias porro agunt, quando ex Deuteronom. XXVI. 19. & Psalm. CXLIX suæ gentis gloriam probare satagunt: aut Psalmum XLV Mahumeto applicant, quem ipse Ahmed in Apologia de Christo interpretatus est, cujus verba Noster p. 121, adduxit integra: aut Mahumeti patriam

triam Psalmo XLVIII. 2. prædici credunt, quasi *civitas* illa Mæcca sit, & *laudabilis* Mahmad, vel Mohammed, ut Arabice impostoris nomen, quod *laudatum* significat, scribi consuevit: ad quem eadem soliditate Psalium LXXII, qui Salomonis nomen præfert, & ad Messiam pertinet, impudenter detorquent. Nec modestiores sunt in Esaiæ vaticiniis pervertendis, cap IX. 6. *Puer natus est nobis*; C. XXI. 16. *Video equites*: cap. XXIV. 7. *Ab extremo terre cantus*, quasi vox Mahumeti: & cap. XLIX. 16. *in manibus meis signavite*, &c. quæ simpliciter narrasse, refutare est. Quis enim tam stupidus & rerum sacrarum est ignarus, quin illico sentiat, Zionem vel Jerusalem, quibus Ecclesia significatur, intelligi, ubi illi suam Meccam somniant: aut Messiam, ubi illi Mahumetum? Eadem est ratio *lapidis sine manibus abscissi*, Dan. II. 34. de quo Auctor noster p. 147 contra Mahumetanos disputat. Ex Novo Testamento ineptissime colligunt, *Paracletum*, a Christo Johann. XIV. seq. promissum, Mahumetum esse, quod probare conantur, quia *Paracletus* significatione idem sit quod *Mahmad*, nempe laudatus ac gloriosus, confundentes sic *μαρμαρυγή* cum *μαρμαρυγή*. Vide p. 158. Deinde *Principem mundi*, Joh. XIV esse Mahumetum dicunt, quod ipsis relinquere possumus. Præterea per *veros adoratores* Johann. IV. 23. Moslemos signari putant, propter quinque preces, quas quotidie persolvunt, quasi vero Christiani preces nullas fundant. Nec pudet illos *lapidem ab edificantiis reprobatum*, Ps. CXIIX. 22. ad Mahumetum referre, quem Christum esse, ipsa verba Matth. XXI. 42. manifestissime convincunt. Mittimus quæ iidem homines ex Esaiâ, Daniele, Ezechiele, Habacuc allegant, quorum ne vestigium quidem in illorum prophetarum libris reperitur, ut ostendit Auctor noster p. 167. qui postquam certis conclusionibus veram vaticiniorum interpretationem monstraverat (a pag. 186,) proponit tandem, quæ ex ratione pro vaticiniis de Mahumeto afferunt, quorum præcipuum est p. 204, Mahumetum sexcenties in Alcorano affirmare, se in Pentateucho & Evangelio prædictum esse; & hoc prædicasse audientibus Iudæis & Christianis, a quibus, nisi vera dixisset, facillime mendacii argui potuisset. Sed ipsi consentunt, Mahumetum suum indoctum & idiotam fuisse, quod si est, bona fide allegare non potuit, quod neque legerat ipse, neque intellexerat. Deinde ea ætate Mahumetus vixit, & eo loco versatus fuit, ut non mirum sit,

sit, Christianos, qui cum ipso erant, parum observasse, quæ ille ex sacris depravaret. Erat enim Ecclesiæ status illis temporibus in Orientem non optimus. Sed piget plura afferre, ne lectorem fatigemus. Quæ causa est, ut *Appendicem* Partis primæ, de vaticiniis, prognosticis ac testimoniis, quæ pro Mahumeto ejusque secta proferunt Moslemi extra Sacras Scripturas, tantum indicemus, non recenseamus. De tribus reliquis Operis hujus partibus quædam proxime dicentur.

VERITABLE MANIERE DE BIEN FORTIFIER de M. de Vauban, par Monsieur l'Abbé du Fay &c.

hoc est,

GENUINA DN. VAUBANI RATIO PROBE munendi, Autore Dn. Abbate du Fay.

Amstelodami, apud Adrianum Braeckmann, anno 1692, in 12.

Plagulæ 9, Iconisimus 1.

Circelli numeris suprapositi notant hexapedas Gallicas.

Exhibuimus, Actorum anni 1689 mense Majo, a pag. 291, cum nova methodo construendarum munitionum, judicium simul Auctoris anonymi de Operibus Vaubanianis: nunc ipsam sistimus munendi rationem, famosissimo hujus temporis Architecto propriam: ut præfatio hujus libelli contendit, longe diversam ab ea, quam unus alterve eidem hætenus tribuit. Agnovit autem hanc pro sua Vaubanus, & per omnia conformem testificatus est operibus regis, ipso scilicet magistro extractis: approbatione tractatui præmissa, eaque nominis sui subscriptione roborata, eandem a cæteris figmentis, quæ nomen suum falso temereque hætenus usurpaverunt, distinguens.

In limine Opusculi Clarissimus Editor du Fay, Architecturæ Vaubaniæ tractatulum præmittit, de principiis geometriæ: in quo succincta terminorum, quorum præcipuus hic usus est, explicatio traditur; insertis textui figuris, illorum illustrationi inservientibus. Harum tamen lineas, angulos &c. non ut vulgo fieri solet, alphabetarum literarum notis (quem modum pro impedito habet) exprimit: sed harum loco figurarum partes, de quibus in textu agitur, lineis continuo ductu descriptis; cæteras, per puncta designatis, exprimit.

Uo

Quod

Quod ad methodum *Vaubanianam* attinet: in ea *latus* cuiusque *regularis polygoni externi* est 180° ; & ex ejus medio introrsum ducta perpendicularis, lateris dicti octava pars in tetragono, septima in pentagono, sexta in hexagono & reliquis, *angulum forcipule* (*angle flaquant*) sive concursum linearum defendentium, ex angulis propugnaculorum contiguorum ad cortinæ & alæ oppositæ commissuram usque ductorum, determinat. *Facies propugnaculorum* constanter sunt 50° , stringunturque a linea defendente. *Alæ* designat chorda arcus, ex humero propugnaculi adversi tanquam centro, intervallo humeri alæ quæsitæ adjacentis, descripti: earum partem unam occupant *auriculæ* humerum armantes, semicirculi (cujus diameter tertia circiter pars est alæ) forma ita ductæ, ut convexitas ejus lineam defensionis non secet; eæque interius *porta emissaria* (*fausse-porte*) sunt instructæ. *Reliquum alæ* in arcum excavatur, cujus subtensa est ipsum alæ rectæ residuum, inter auriculam & cortinam interceptum; centrum vero est angulus verticalis trianguli æquilateri, subtensa dictæ, tanquam basi, insistentis.

Alarum secundarum, quæ hic perpetuo exulant, vice, cortinis alisque præstruitur *forcipula lorica*: eaque vel *simplex*, *duarum tantum facierum*, tenus lineas defensionis, a communi earum intersectione versus propugnaculorum facies ductarum; cujus vallum qua cortinæ obvertitur, vel huic ipsi, vel forcipulæ faciebus parallelum esse potest: vel *alata*, *geminis faciebus*, *alæ* & *cortina* constans: relicto (in utroque forcipularum genere) inter angulos facierum (*flanquées*) forcipulæ, & propugnaculorum humeros, spatium 3 ; ad cujus extremitatem ducta alæ propugnaculi parallela, *linea capitalis* est forcipulæ posterioris generis: cujus insuper facies semissem occupant lineæ defensionis, inter angulum forcipulæ, huiusque extremitatem interceptæ; *alæ* vero perpendiculares sunt ad lineam defensionis, cui incidunt.

Ab angulo forcipulæ per transversam fossam (quæ faciebus propugnaculorum ferme parallela, ante eorum angulum 20° , ante humeros 18° aut 16° lata: 16 vel 18 pedes profunda est) *crypta*, (*caponière*) protenditur, 12 pedes lata, & ab utroque latere lorica: lorica ejus tribus pedibus horizonti fossæ supereminet, scabelloque præditæ sunt, & sudibus ferratis (*pallissades*) munitæ. *Crypta* hæc

hæc fossam ab insultibus hostilibus valide defendit, & obsessores transitu ejus prohibet; nullis præterea hostium machinis (ut & forcipula) obnoxia est, & proinde *Autori* summopere (non secus atque illa) commendata. Mediæ cryptæ superne *pons* incumbit, a forcipula quæ alio ponte ipsi vallo munitionis jungitur, procedens; qui transitum ab interioribus munitionis partibus ad exteriora præbet.

Pontis hujus alterum extremum definit in *SemiLuna* (*Demi-lune*) mediæ forcipulæ præcincta, eandemque operiente. Constat hæc duabus faciebus, & totidem (aliquando) alis, duplicique semicollo. *Angulus* ejus *defensus* determinatur in perpendiculari, super latere polygoni externi campestria versus excitata, ab intersectione arcus, ex angulo alæ & cortinæ tanquam centro, intervallo humeri oppositi propugnaculi, descripti. Ex hac intersectione rectæ, versus humeros propugnaculorum vicinorum ductæ, suppeditant facies *SemiLunæ*. Alæ vero (si quæ sunt) perpendiculariter incidunt tunicæ exteriori fossæ (*contrescarpe*). Angulo vero prædicto (ut & omnibus angulis procurrentibus, tam propugnaculorum, quam operum externorum majorum) superstruitur *specula*, ad quam per insectam lorica via est excubitoribus. Centro *SemiLunæ* *statio prædiaria* (*corps de garde*) insidet, seu *reductus*, muro pinnato incinctus, receptum præbiturus militi, hostilibus assaultibus cedere coactus. *Fossa* *SemiLunæ* faciebus parallela, & 12° lata est; minoris tamen profunditatis, si sicca sit, ac fossa est ipsius munitionis. Defendendæ illi, impediendoque hostium transitui, in ipsa fossa statuuntur *receptus militares*, (*places d'armes*) faciebus *SemiLunæ* perpendiculares: ad humeros *SemiLunæ*, si eadem alis sit instructa; prope extremitatem vero facierum, si minus: *lorica* eorum ad tres pedes super horizontem fossæ extollitur. Eademque ratio circa similes aliarum fossarum receptus observatur.

Ad *Via operata*, 5° lata, *angulos retrocedentes* (*angles rentrants*) similiter *receptus militares* constituuntur, quorum semicollum est 10° , facies 12° , aut circiter. Ad *angulos* vero *procurrentes* (*saillans*) ejusmodi formantur ante fossæ curvaturam, (*arroundissement*) productis propugnaculorum aut *SemiLunarum* &c. faciebus. Hi receptus utrobique *transversis lorici* (*traverses*) firmantur,

mantur, 5 aut $5\frac{1}{2}$ pedes altis a parte scabelli sui; 3 aut 4 vero versus operæ viæ partem, quam impetunt: aliquando declivitas earum continue decrescens sensim super viâ operæ evanescit. Longitudo transversarum est $\frac{1}{4}$ & sesquipedis, penes angulos procurentes; qui restant ad usque loricam viæ operæ $4\frac{1}{2}$ pedes, *moletula* (*merlon*) lorica adstructa, & a transversa $4\frac{1}{2}$ pedibus distante, teguntur: juxta angulos retrocedentes vero longitudo transversarum latitudini viæ operæ respondet; unde hæc eo in loco, ut militi transitus relinquatur, $4\frac{1}{2}$ pedibus incisa campum versus promovetur.

SemiLunæ ab utroque latere adstant opera, *Conspiciliorum* (*des Lunetter*) nomine *Autori* insignita; eaque alia *minora*, alia *majora*. *Minora* sunt quasi receptus vallo incincti: eorum facies sunt 20° circiter, & semicollum 15° ; fossa 3° lata, parvis est cum fossa SemiLunæ profunditatis. Super ejusdem angulo defenso *agger planus* (*plate-forme*) aliquantum attollitur (quod in ipsis etiam propugnaculis locum habet) qui, quod tormentorum suorum fulminibus, gramen præjacentis loricae comburat, eamque velut attondeat (*fait la barbe*) *Barbula* (*Barbette*) nuncupatur; & magni momenti efficaciam in his operibus ab *Autore* æstimatur.

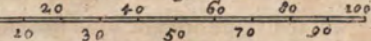
Majora conspicilia speciem præbent forcipulæ SemiLunam ambiens. Horum utrumque uno semicollo, versus fossammunitionis, gaudet, 10° aut 12° ; alterum semicollum fossæ ipsius SemiLunæ præcinctum, tenus faciem ejus prætenditur. Productis autem SemiLunæ faciebus, in linea producta 25° aut 30° accipiuntur pro facie conspicilii uniuscujusque, ejusque angulus defensu minimum sexaginta graduum constituitur; fossa vero æqualis est cum fossa SemiLunæ latitudinis. Conspiciliorum horum area (*terreplein*) vallum, si quod habent, & fossa transversa lorica armantur, duorum triumve pedum spatium ab ejus latere, liberi transitus causa, relicto.

Angulo retracto viæ operæ conspiciliorum majorum præponitur *Parmula*, gemina facie & semicollo constans, atque a conspiciliis, intra quæ sita est, defensa. Fossam habet, fossæ minorum conspiciliorum æqualem; loricae ejus altitudinem determinat recta, super declivitate loricae viæ operæ deducta; & ad parmulam usque continuata.

Væ

TAB. VIII. ad A. 1692 pag. 341

Scala 100 Hexapedarum.

TAB. VIII. ad A. 1692 pag. 341

Scala 100 Hexapedarum.

5 20 40 60 80 100
10 30 50 70 90

Via operta loricæ campestris versus ad 15° aut 20° definit; ejusque anguli procurrentes sunt elatiores; retracti, depressiores. A latere angulorum procurentium loricæ spatio 10 pedum secta est; ut eruptionibus & suppetiis recipiendis via sit; contra assultus & irruptiones *repagulis quercinis* munienda. Intra viam opertam, juxta loricam ejus, *fudes ferratæ* quinque aut sex pedes altæ, a loricæ sesquipede, ab invicem 2 aut $2\frac{1}{2}$ pollicibus distantes, terræ insignuntur; quales etiam sepiendis receptibus militaribus adhibentur. Ad radicem loricæ hujus *fossa anterior* (*avant-fossé*) munitioni circumducitur, 10 aut 12 hexapedas lata, cujus anguli retracti conspiciliis aliquando firmantur.

Plateæ munitionis, vallum forcipulæ, area SemiLunæ & via operta, in eadem sunt linea (aut prope) videlicet horizontali ipsius loci. Fossæ mediæ quandoque, sed rarius, *fossula depressior* (*cuvette*) interponitur, 12 aut 15 pedes lata, 8 profunda, recipiendis aquis; & cavendis subitis invasionibus; secundum eam a latere munitionis ferratæ fudes plantari possunt. Singulis porro fossæ, muro vestitæ, angulis *scale* adstruuntur, in usum tunicæ exterioris (*contrescarpe*) quales etiam singulis operibus externis jungendæ sunt.

Quod angulorum defensorum quantitatem attinet, parum de ea sollicitum *Vaubanum* vult *Autor*: dummodo ne sint infra 60 gradus; iique, quos rectos esse convenit, exacte tales sint.

Quas porro *Autor* circa ipsam extructionem munitionum, pro variis loci & structuræ conditionibus partibusque, regulas suppeditat, quia non tam *Vaubani* methodum constituunt, quam ubivis observandæ sunt, recensere hic omittimus; Lectorisque industriæ, cum aliis pluribus, in ipso libro lustranda relinquimus: cujus interea curiositati rem non ingrati facturos nos confidimus, ipsa *Vaubani* munitionis representatione, prout in Opusculo præsentis exhibetur.

Sistit autem Iconismus quartam partem Hexagoni regularis: TAB. VIII. atque in eo *propugnaculum integrum solidum*, (massif) & *dimidium cavum*; *cortinam integram & dimidiam*; tres *semiforcipulas*; diversæ constructionis; *SemiLunam*, unam & dimidiam; *conspicilia* unum minus, *majora* duo, & *parvulam* his interpositam; *viam opertam*, & in ea, & *fossa SemiLunæ & conspiciliorum majorum*, *receptus militares transversim loricatos*, cum *moleculis*, introitum in receptus

protegentibus; *cryptam* unam, & *semi cryptam* cum *serie sudium fer-
ratarum* (in orthographica delineatione, quæ ad calcem figuræ est,
expresse) *aggeres planos*, sive *barbular*, angulis propugnaculi & con-
spiciliorum incumbentes; *speculas excubitorias* (circello, ad angulos
quibus insunt, indicatas) *scalam*, subtus propugnaculum ad
portam emissariam, intra auriculam propugnaculi reconditam, du-
centem; *vias* aut *ascensus acclives*, vallo aggeribusq; planis superan-
dis constructos; *contracuniculos* binos, sub vallo & via operta proce-
dentes, cum *brachio* campestris versus extenso (illos orthographica
iconismi designatio duobus quadratulis albis; *hoc* duabus lineis pa-
rallelis nigrioribus, a quadratulo exteriori prodeuntibus, indicat) u-
nam *portam*, cum *pontibus* suis; *armamentarium*, penes humerum
semi propugnaculi; *stationem prædiariam* muro firmatam, intra *Semilunam*; *reductum* aquationi tuendæ extructum; geminas *vias*
eruptionibus inservientes (*forties*) e regione extremitatis conspici-
liorum per viæ opertæ loricam ducentes; unam *viam publicam*
(*chemin*) ad aquarium & campestris circumjacentia procedentem;
ad quam subtus vallum per *testudinem*, & inde per pontes super fos-
sam, per Semi-Lunæ & conspicii sinistri vallum, versus semicollum
incisum, & viam opertam, pontibus connexos, devenitur; tres *series*
adicularum (*cazernes*) hospitandis prædiariis factarum. Adjuncta
est ad calcem *orthographia partium munitiois*, quæ lineis punctua-
tim descriptis junguntur partibus orthographiæ sibi responden-
tibus.

Der Teutschen und Itälianischen respective Thur-
und Fürstlichen Häuser Historische und Genea-
logische Erläuterung.

id est.

Electoralium atque Principalium Germaniæ atque
Italiæ Familiarum Notitia Historico-Genealo-
gica, LXXXVII Tabulis comprehensa;
Autore Georgio Lomeiero.

Razeburgi 1691. fol. sumptibus Autoris.

Cum

Cum Autor clarissimus, illustris Collegii Lüneburgici, dum in-
vixisset, Inspector & Professor industrius cognovisset, Opus
suum Historico-Genealogicum anno 1690 editum, & a no-
bis, in Actis illius anni pag. 152, laudatum, quo Regna Europæ com-
plexus erat, ab Orbe Erudito non sine applausu fuisse exceptum: al-
teri quoque, cujus in illo spem fecerat, Operi sine mora se accinxit,
& quod in priori studium præcipuorum in Europa Regum Domibus
consecraverat, in eo, quod nunc exhibemus, Electorum potiorumque
aliorum tum Germaniæ tum Italiæ Principum Serenissimis Fam-
iliis pari ratione describendis atque illustrandis impendit. Itaque
de methodo & instituto Autoris, laudabili utique & utili, necesse non
est hic repeti, quæ dicta jam tum in Actis l. c. fuere: non dissimulan-
dam autem, in novissimo hoc Opere cuique Tabulæ subjectum esse
scriptorum, e quibus singula petita sunt, catalogum, tum ut eorum
autoritate dictis quantacunque fides conciliaretur, tum ut, si qui for-
te ductu Tabularum harum instruere Juventutem in elegantissimo
illo studiorum genere cupiant, scirent e quibus scriptoribus eorum,
quæ strictim hic indicantur potius quam enarrantur, hauriri possit u-
berior notitia. Unde &, qui post Autoris fata (Operi enim huic im-
mortuus est, cum non nisi trigessimum sextum ætatis annum ageret)
editionis curam gesserunt, in Præfatione ad Lectorem monent, non
venditasse Autorem Opus hoc suum pro authentico, multo minus
Principum quorundam juribus & prætensionibus præjudicium ad-
ferre voluisse; quin & loca multa (quorum specimen aliquod ex-
hibetur) expuncturum aut immutaturum fuisse, si superstes edoceri
rectiora potuisset.

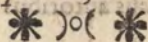
CONSILIA ET METHODI AVREÆ STUDIO-
rum optime instituendorum, quæ Th. Crenius
collegit &c.

Rotterodami apud P. vander Slaart 1692. in 4.
Alphab. 5.

Suaerat in Polybistore suo l. 2. c. 2. doctissimus Morhofius, vix
ægyptis, colligenda certis voluminibus scripta, quæ de studiis in-
stituendis seorsim a diversis autoribus edita prostant. Arripuit
confi-

consilium praesentis Operis compilator industrius, primoque hoc volumine, quod plura alia deinceps subsequuntur, scripta id generis viginti & tria complexus est, quorum seriem, cum ipsa dudum virorum doctorum manibus versata fuerint, hic exhibuisse suffecerit. Sunt vero haec: I. *Joachimi Fortii Ringelbergii* liber de Ratione studii cum illius ipsius Adnotationibus. II. *Des. Erasmi* de Ratione studii Tractatus. III & IV. *Job. Ludovici Vivis* de studii puerilis Ratione Dissertationes Epistolicae. V. *Johannis Casellii* de Linguae Latinae addiscenda Dissertatio. VI. *Jo. Sturmii* de Litterarum ludis recte aperiendis liber. VII. Ejusdem Nobilitas Litterata. VIII. *Gasparris Scioppii* Consultationes de scholarum & studiorum ratione, deque prudentiae & eloquentiae comparandae modis. IX. *Olai Berrichii* Cogitationes de variis Linguae Latinae Aetatibus. X. *Pascasii Grosippii*, i. e. *Gasparris Scioppii* de Rhetoricarum Exercitationum Generibus Dissertatio. XI. Ejusdem Pædia Politices, cum Notis & Animadversionibus *Hermannii Conringii*. XII. *Leonardus Aretinus* de studiis & litteris. XIII. *Gabriellæ Naudæ* Bibliographia Politica. XIV. Ejusdem Syntagma de Studio Liberali. XV. *Hugonis Grotii* Epistola de studiis bene instituendis. XVI. *Ger. Jo. Vossius* de cognitione sui. XVII. Ejusdem de studiorum ratione Opuscula. XVIII. Ejusdem de ratione & ordine universam legendi Historiam Dissertatio. XIX. Idem de studiis instituendis. XX. Idem de ratione, qua præiri ad eloquentiam aliaque studia debeat juventuti. XXI. *Francisci Junii* Parænesis. XXII. *Ger. Jo. Vossii* introductio in Chronologiam. XXIII. Ejusdem de Imitatione cum Oratoria, tum præcipue Poëtica liber. Cæterum inseruit Editor hic illic notas suas, quibus imprimis novæ librorum ab autoribus citatorum editiones indicantur: quin & rerum, quæ in his Opusculis continentur, indicem accuratum subjecit.

Prodit una cum hoc mense Julio Supplementorum Sectio XII, eaque primi Tomi, quem alius cum tempore sequetur, ultima.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Augusti Anno M DC XCII.

PETRI FRANCII ORATIONES IN VNVM COLLECTÆ.

Amstelodami, apud Henr. Wetstenium 1692.
in 8. Plag. 17.

Cujus ante hos decem annos in Actis anni 1682 p. 359 memoravimus Poemata, omnibus elegantiarum non minus & Venerum, quam majestatis numeris absolutissima, ejus disertissimi Viri jam exosculamur soluto orationis genere condita egregia eloquentiæ documenta; tanto majori in pretio habenda, quo studiosius in iis artis istius minus usitata hactenus & neglecta pars, quæ vocis numerorumque discrimina accurate explorat, gestus componit, & oris ac corporis in pronunciando habitum efformat, quam Cicero proinde *corporis eloquentiam* appellat, traditur, & ab oblivione veluti in usum revocatur. Sane eloquentiæ ornamenta in pronuntiatione apta & convenienti corporis motu potissimum consistere, tradit *Valerius Maximus lib. 8. cap. 10.* eamque hac ratione instructam tribus modis homines aggredi, animos eorum invadendo, aures demulcendo, oculos oblectando, exemplis tam Græcorum quam Romanorum ostendit, *Quintilianus etiam Instit. Orator. lib. 1. cap. 10.* musicæ numeros in corpore & vocibus formandis occupatos oratori necessarios esse ad gestum, collocationem verborum, & flexum vocis docet: ut modulatione vocis grandia elate, jucunda dulciter, moderata leniter proferantur; ne verba in faucibus audiantur, nec oris inanitate resonent; ne extremæ syllabæ intercitant; ut par sibi sit sermo; ut quoties exclaimandum erit, laterum conatus sit ille, non capitis; ut gestus ad vo-

xx

cem, vultus ad gestum accommodetur; ut recta sit facies dicentis, ne labra distorqueantur, ne immodicus hiatus rictum distendat, ne supinus vultus, ne dejecti in terram oculi, ne inclinata utrolibet cervix, ne supercilia ad vocis conatus alleventur, ne constringantur, ne dissideant; & quæ alia observanda idem monet *cap. II.* Miram quoque in orationibus vim ac potestatem habere pronuntiationem, quæ in voce, & actionem, quæ in gestibus oratoris locum obtinet, documento scenicarum actorum idem Quintilianus *Lib. II. cap. 3.* demonstrat, nec probationem ullam, quæ ab oratore venit, (seu artificialem) tam firmam esse, ut non perdat vires suas, nisi adjuvetur asseveratione dicentis; omnes etiam affectus languescere, nisi voce, vultu, & totius corporis habitu inardescant, affirmat. Quocirca orationem vel mediocrem, commendatam viribus actionis, plus existimat habituram esse momenti, quam optimam iisdem destitutam: quapropter & Demosthenes, quid esset in toto dicendi genere primum, interrogatus, pronuntiationi palmam dedit; & M. T. Cicero unam in dicendo actionem dominari docuerit: de qua late Quintilianus *d. I.* disserit; ejusque momenta futuro oratori inculcat.

Omne isthoc oratorium prisca facundia artificium hodie periit, & annorum longa desuetudine oblitteratum est: quod revocare, & ex orco, ut dicitur, ac faucibus oblivionis eripere aggressus est eloquentissimus harum Orationum auctor; pro sua in pronuntiando egregia vi, & actionis mirifica virtute, si non ad pristinum illum, quod fieri posse non sperat, ad aliquem tamen splendorem nitoremque istam artem reducturus. Igitur a quo primum tempore ab Amstelodamensibus, præstantissimorum virorum Vossii, Barlæi, Blondelli dignissimus successor constitutus, & in Athenæo celeberrimæ nobis Professorio muneri admotus fuit; primam curam habuit, ut ad eloquentiæ studium optimam Juventuti viam commonstraret. Cumque ea duplex apud veteres fuerit, interna, quæ in stylo & scriptione consistit, & externa, quæ in elocutione & gestu, quæque Rhetoribus actio dicitur; non prioris saltem consequendæ rationem e Veterum, quæ supersunt, monumentis exponere, & interiorem illam facundiam, copiam, ubertatem, omnemque artem rhetoricam cognoscendam auditoribus suis exhibere allaboravit; sed & quo ardore,

dore, qua concitatione, qua voce, qua manu, quo totius corporis motu Veteres suas dixerint orationes, quodammodo explicare, ac id, quod præcipuum in oratione existimarunt, actionem seu pronuntiationem, iisdem inculcare studuit. *Ut verbo indicem*, ait Orat. II. p. 48. 49. *in quo præcipue resideat ac consistat Eloquentia; elaborare ante omnia decet, ut bene ordinata splendescat & meditata oratio: tum ut justis corporis moveat instrumentis, & elocutionis lege profectatur exacta. Neque est hoc dissimulandum, quod occultari non potest, sed aperte fatendum: ducimur nos propemodum omnes falsa quadam ac perversa Eloquentia opinione, eos disertos atque eloquentes existimantes, qui fluide, qui rapidissime, qui una serie, nullo interrupto cursu orationis loquuntur. Date peniam, Auditores, si forte dissentio. Partem isti Eloquentia, non totam possident. Nam ut sua orationi tribuatur majestas, non uno procedendum tenore, non una oberrandum est chorda. Laterum adsit firmitas, concinnus manuum motus, animæ spiritusque contentio, facilitas vocis, puritas, robur, diversitas, apta verborum inflexio, moderatio, nunc intensior eadem, nunc remissior, nunc celerior rursus, nunc lentior: singula considerentur periodi, singuli numerorum inflexus, singula verba, singula syllaba ponderentur atque examinentur necesse est. Atque hæc ita autumo trutinari debere, ne cum affectatione unquam, ne mimice, ne moleste loquatur orator; ut omne artificium abscondere, nullum ostentare, maximum illi sit artificium.* Artificium hoc Juvenes non rectius doceri posse credidit, quam si Recitationibus publicis ad qualemcunque ejus usum eos assuefaceret: ideoque Ciceronis orationes iis ediscendas proposuit, ut dum ipsi scribere nesciunt, ad optimum interim sese componerent scribendi exemplum; dum autem eas memoriæ mandatas apte pronuntiant, & eandem quam Cicero nem in pronuntiando tenuisse credunt, ipsi quoque rationem & viam insunt, & quodammodo Ciceronem repræsentant, gestus & elocutionem efformarent; adeoque verba Ciceronis ediscendo & recitando dictionem ejus pariter imbibere, & ad illius actionem elocutionemque suam efformarent. Quod institutum novi exempli, sed ad priscam rationem exacti, in Orationibus, quibus recitationibus ejusmodi præfatus est, exequitur; commendans Juvenum conatus, qui eloquentiæ juxta & actionis oratoriæ studiosi, Cicero-

his ac Demosthenis orationes nonnullas, & Petronii carmen de Romanæ Reip. mutatione & bellis civilibus, Pedonis Albinovani elegiam consolatoriam, & ex Ovidii Libro XIII Metam. carmen, quo Ajax & Ulysses inter se contendunt, ore & corporis motu decenti, ac gestibus ad veterum Oratorum morem compositis, recitarunt.

Præter hujus argumenti orationes minores seu præfationes (quæ sunt 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 16. 17. 18. 19. 20. & una Græca 21) plures eæque prolixiores & exquisito verborum cultu conscriptæ in hoc volumine leguntur disertissimi Francii orationes: quas inter palmam obtinere videtur *decima quinta*, qua perfectum & consummatum oratorem in imagine Ciceronis spectandum proponit. Singularem autem venustatem spirat inventionis gratia cæteras præstans *quarta*, laudes galli gallinaeci decantis, eum in modum, quo festiva hujusmodi & levia argumenta docti viri olim declamationibus illustrarunt, ut anserem Julius Cæsar Scaliger, elephantem Lipsius, formicam Melanchthon, muscam Scribanus, pulicem Calcagninus, pediculum Heinsius, asinum idem & Passeratus, ululam Goddaus, alia animalia alii verbis atque oratione exornarunt & extulerunt. Ita & noster laudes galli copiose & venuste exposuit, rem non seriam serio tamen graviterque tractans, ac in animali hoc fortitudinis ac victoriæ, diligentiae ac vigilantiae, poenitentiae etiam imaginem auditoribus ob oculos ponens, multaque utilissimarum admonitionum momenta ex virtutibus hujus animantis Juvenum animis instillans. Eloquentiæ studium oratione *prima*, historiarum utilitatem *secunda*, conjunctionis litterarum & eloquentiæ necessitatem *tertia*, Græcæ linguæ usum & præstantiam *quinta* commendat; *ultima* Amstelodamensis urbis Patribus gratias agit pro decreto sibi anno 1674 munere publice in illustri Gymnasio profitendi eloquentiam & historias, Græcæ etiam linguæ professione anno 1686 concessa, & cum nuper in Theod. Rykii demortui locum a Lugdunensibus peteretur, luculenrer, ut Amstelodami maneret, aucto stipendio, & honorifica promptissimæ voluntatis testificatione facta. Quem honorem sibi a viris gravibus & prudentia conspicuis tributum merito magni facit, cum laudi & gloriæ ab ipso inprimis laudante constitui pretium existimet. Nos quoque nemini rectius ab amplissimis Proceribus liberalitatis & munificentiae signa exhibita

bita fuisse, quam Poëtæ & Oratori huic excellentissimo, Amstelodamum æque ac seculum hoc ingenii & eloquentiæ laude illustranti & de Juventutis eloquentia formanda præclare merito, arbitramur.

JOH. ANDRÆ SCHMIDT, PP. EXERCITATIONUM Historico-Theologicarum Triga. I. de Missa sicca, II. de Muliere in Ecclesia, III. de Cultu Evangeliorum.

Jenæ apud Jo. Bielckium, Anno 1692. in 8. Constat plagul. 10. cum dimid.

Cum propositum clarissimo Autori esset, luci publicæ deinceps Annos Ecclesiasticos exponere, iisque vel argumenta rariora ex antiquitate ecclesiastica depromta illustrare, vel quædam veteris ac recentioris ævi monumenta, hætenus *vivendo*, ex archivis, & bibliothecis seu publicis, seu privatis, in historiæ sacre supplementum producere, consilium inde cepit hanc Exercitationum trigam dicto Annorum operi nunc præmittendi.

Genus itaque & indolem Missæ, quam siccam nominarunt, primo loco dum exponit, ceremoniarum in Eucharistia adhiberi solitarum alias habere divinum mandatum observat, & Apostolorum praxin; alias expresso quidem mandato divino carere, in se tamen habere bonitatem, & ad ædificationem ecclesiæ adhiberi posse; quasdam indifferentes esse; non nullas vero nil nisi superstitionem & impietatem sapere: ad postremam classem & primæ hujus exercitationis suæ argumentum retulit, planumque in eadem facit, simplicitatem ceremoniarum, quam laudat, vix ultra annum trecentesium durasse, varia dein Missarum genera successive fuisse introducta: aliam de festo simplici, duplici, semiduplici: aliam de Dominica, vel feria, vel vigilia, vel octava, vel extra ordinem: aliam votivam, pro defunctis aliam, aliam de sanctis, aliam albam, nigram, rubram, viridem: aliam siccam denique, h. e. consecratione & sumptione corporis atque sanguinis Domini carentem, aliam non siccam; quorum tamen pleraque nec a Christo, nec ab Apostolis, Apostolicisque viris, nec a primitiva Ecclesia instituta fuerint unquam vel recepta; factumque

p. II.

illud tanta levitate & ceremoniarum inconstantia, ut Eucharistiam in Eucharistia quarere eum oporteat, qui hanc rerum faciem cum antiqua illa & germana Ecclesiae institutione atque celebratione contendere voluerit,

12.

Atque his suppositis docet cum primis, quid per Missam siccam olim intellexerint, quo in casu fuerit adhibita, quam antiquitatem prae se ferat, quando abrogata, num plane cessaverit, & quid mali in se habuerit. De Missis quoque in mari celebrandis, acrem controversiam, in Hispanorum Academiis agitari memorat inter Moralistas, aliis affirmantium, aliis negantium signa sequentibus. Porro monet, per quinque propemodum seculorum decursum siccam illam duravisse: ad abolitionem illius perducere difficulter Sacerdotes potuisse, quod totum Missae negotium fuerit quæstuosum; adversari eam vero formulæ a Christo positæ, Apostolicæ praxi, nec non constanti mori primitivæ Ecclesiae, ipsis Pontificiorum doctoribus non abnuentibus.

35.

Sub finem Exercitationis adducitur & Matthiae Cithardi, Concionatoris quondam Cæsarei, ad Julium Pflugium, Numburgensem Episcopum, scripta epistola. Inter articulos, quos Cæsar, velut Advocatus Ecclesiae supremus, in suis ad Pontificem Romanum literis præsisse hic refertur, & is legitur numero 7. *ut calicis usus ex consensu & autoritate ecclesiastica, pro conservandis exiguis catholice religionis reliquiis, concedatur, fiatque provisio & dispositio pro horum temporum iniquitate, super conjugio sacerdotum.*

47.

Exercitatio secunda de Muliere in Ecclesia sic agit, ut foeminarum molimina initio recenseat, illa postmodum ex rationibus certis detestabilia reddat, & certos denique ponat jurium foemineorum limites. Fata literarum ut habita olim fuerint aurea, argentea, vel etiam gemmea, sic parum abesse putat, quin virilia, vel foeminea vel mixta hodie facienda sint; si præsertim dissertationes expendantur & orationes, de foeminis eruditis hodiernum cumulari solitæ. Quamvis autem concessum forte sequiori sexui legatur, in Philosophia cathedras ut erigat, si studia perficere illi contigerit; in Ecclesia tamen ne quidem ut interrogent permitti, multo minus ut doceant. Probatque adeo dictum Epiphani: *Nunquam, ex quo mundus fuit conditus, Sacerdotio esse functam mulierem.* Philippo equidem filias quatuor fuisse Prophetissas, non tamen Sacerdotes: Pauli & Te-

clæ,

clæ, quæ circumferantur, acta esse supposititia: Diaconissarum, Presbyterarum, Episcoporum nomine, non officiales, sed uxores, vel vi-
duas ministrorum Ecclesiae intelligi: mulieres sacerdotio esse hono-
randas, inter fœces Montanisticas non ultimam haberi: nec earum
deesse exempla, quæ mentitæ in cœnobiis sexum, ad Patrum etiam di-
gnitatem fuerint admotæ. Episcopos omnem adhibuisse curam, ne
partes ministerii in Ecclesia sumerent sibi foeminae; ex Aventini pro-
batur Annalibus, Jurisque Canonici autoritate: in muliere loquente
multam fiduciam ad disseminanda venena sua habere Dæmonem,
Hieronymi iudicio. Magnum foemineæ modestiæ, in publico Eccle-
siæ conventu adhibita, exemplum in Marcella vidua occurrere: pri-
vatim vero & circa disciplinam domesticam, quid foeminarum officio
incumbat, non obscure cognosci ex Paulino monito *Tit. 2, 3*, nec
non ex Priscillæ, Loidis, & Eunicæ exemplis. Vindicato tandem
B. Lutheri loco, ostendit adversus Forbesium, a Corfe, & aliis ejus-
dem fidei alumnos, licuisse foeminis in necessitatis casu etiam bapti-
zare, Tertulliano, Hieronymo, & Concilii Florentini decreto suf-
fragantibus.

Postrema Exercitatio Cultum externum ornatumque perse-
quitur, qui libro Evangeliorum vel omnium quatuor, vel unius, sive
ex toto sive ex parte; non in choro tantum (cum scriberetur videli-
cet, aut legeretur publice, in divinationibus & sanctorum fortibus,
quoties legendi Episcopi vel Canonici cooptandi essent, in purgando
crimine, nec non in supplicationibus & processionibus); sed in fo-
ro quoque (in præstandis v. c. juramentis, reprimendisque incen-
diis); atque in domo fuerit exhibitus; & ostendit, quantam in super-
stitionem degenerarit is, postquam in curandis morbis vis aliqua ex-
ternis Evangelii elementis tribui cœpta est: quamque vanus labor
eorum fuerit, qui per insignem, foedamque satis pseudhermeniam,
ex Paulina sententia, *Evangelium virtus est in salutem omni creden-
ti*, ejus generis vim conati sunt exsculpere, vel tueri etiam, atque
defendere. Tandem externum cultum Evangelii nullum esse
concludit, nisi interno cordis affectu doctrina libris illis compre-
hensa excolatur, & vitæ nostræ morumque conditio sanctis Evange-
lii præceptis exacte respondeat,

p. 51.
58.

62.

74.

76.

77.

86.

85.

87.

89.

100.

105.

114.

123.

125.

133, 136.

138.

141.

149.

LETTRE D' VN ABBÉ A VN PRELAT DE
la Cour de Rome &c.

i. e.

Literæ Abbatis cujusdam, ad alium Aulæ Romanæ
Præsulem, de Decreto Inquisitionis contra XXXI
Propositiones d. VII. Dec. 1690. promulgato,
perscriptæ.

Juxta exemplar Tholosanum 1691. in 12. pl. 3.

p. 4.5.

Premittitur, quatenus Tribunalis istius effata in Gallia locum
habeant, nec ne. Ita condemnationem hæreseos ex peccato *Philo-*
sophico enatæ, communi omnium applausu exceptam fuisse,
cum intolerabilem errorem foverit, ab ipsis Jesuitis in antecessum
reprobatur, licet Generalis ipsorum omnem circa illam impediendā
moverit lapidem. Contra satis adhuc constare, quem calculū
Bulla *Alexandri VII* adversus geminam Sorbonæ Censuram lata
meruerit, qua *Vernantius* & *Amadeus Guimenius* impetiti fuerant;
cum tamen Bullæ ejusmodi Papales longe majoris momenti sint,
quam simplex Inquisitionis Decretum. Cæterum novum hoc, de quo
nobis sermo est, Decretum jam ante 8 vel 9 annos importunis *Jesui-*
tarum & *Franciscanorum* sollicitationibus impetratum fuisse, Autor
memorat, idque hac occasione. Theologos scilicet *Lovanienses* an-
no 1677 Propositionum LXV admodum perniciosarum, & ex ma-
jori adhuc numero selectarum, condemnationem Romæ per Depu-
tatos suos procurasse; & post oblatas binas Censuras, quas Universitas
Lovaniensis & *Duacensis* contra *Lessium* & alium ejus Socium supe-
riori seculo emisserant, suæ insuper doctrinæ moralis, plus quadra-
ginta articulis comprehensæ, & prævio examine pro irreprehensibi-
li dijudicatæ, approbationem ab *Innocentio XI. P. R.* quem per De-
putatos illos suos Judicis infallibilis elogio decoraverant, obtinuisse.
Hoc successu irritatos Jesuitas, *Franciscanorum* quos sibi maxime de-
votos habent, & quidem *P. Duffii* & *P. Porterii* opera, quorum ille
96 Propositiones Catholicæ Majestatis nomine, hic 104 ejusdem,
fere argumenti, quas omnes Lovaniensibus tribuebant, Cleri Secu-
laris

p. 6.

10.

laris & Regularis Belgici nomine ad examen & censuram exhi-
buerat (cum præterea Franciscanorum Generalis Grandis Hispani-
æ, Jesuitarum vero Generalis ubique Grandis esset). id Romæ
effecisse, ut XXXI Propositiones inde selectæ censuram incurre-
rent, & per Decretum condemnarentur; quarum tamen plurimæ
optimo constant sensu, nec, nisi verbis vim inferas, in sequio-
rem detorqueri possint. Unde & ipsi quatuor illi sic dicti *Qua-*
lificatores S. Officii, *Magister* scilicet S. Palatii, *Commissarius* S. Offi-
cii, *Laurea* & *Riccius*, qui duo posteriores in Purpuratorum postea
ordinem cooptati sunt, sæpius in partes abierint (e. g. cum Pro-
positionem 14. *Timor gehennæ non est supernaturalis*, æquivoca-
tione laborare cernerent, & timorem illum, qua Spiritus S. donum
fit, supernaturalem, naturalem vero, quatenus ab amore sui ipsius
passiones subterfugiente proficiscitur, deprehenderent;) quin etiam
sat multas Propositiones, quæ vel autoribus carebant, vel illis falso
tribuebantur, vel sine allegatione thesum, sub generali effato: *pas-*
sim inculcatur populo, insinuabantur, talibus obeliscis: *non habetur*
autor; non est autoris; sed non constat, configere necesse habue-
runt. Subjungitur porro, quid ipsi Decreto, & impeditæ tunc
etiam promulgationi ejus ansam dederit. Theologos nimirum Lo-
vanientes Curiam Romanam usque ad A. 1682 vel 83 sibi satis propiti-
am habuisse. Cum vero circa negotium IV Articulorum in Congrega-
tione Cleri Gallicani contra auctoritatem Romani Pontificis editorum
frigide agerent, & alii temerarium esse dicerent, florentem Ecclesiam
Galliæ incescere velle, a qua ob subjugatas Belgii provincias quadante-
nò dependerent; alii de negotio hoc nimis arduo non satis sibi liquere
obtenderent; alii etiam veritati opinionis Gallicæ, religionis princi-
piis & conciliis œcumenicis congruæ, refragari forte non auderent;
plurimi autem in eam coirent sententiam, quod prudentia & pacis stu-
dium silentium suaderet, adeoq; omnes spem Romanæ Curie de sus-
cipienda ejus defensione conceptam fallerent: factum esse, ut pristino
favore excederent, & Decreti, in gratiam Adversariorum facti, rigo-
rem, explicatione sua, qua omnibus dubiis satisfactum Romani ipsi
fatebantur, insuper habita, in se provocarent. Cur vero *Innocen-*
tius XI promulgationem ejus suppresserit, hæ inter alias rationes al-
legantur: quod nempe *Grimaldus* Cardinalis, cujus similem, & pru-

p. 14.

p. 11. 12.

p. 24.

p. 26.

dentia æque consummata, pietate ad exemplum proficua, & pari in Ecclesiæ commoda, pacem, & disciplinam zelo præditum Curia Romana diu non habuerit, Pontificem de pessimo Decreti, non nisi ad divisionem Ecclesiæ & animorum exacerbationem tendentis, effectum tempestive admonuisset; deinde quod Cardinalis *Estræus*, cum Religiosi isti Pontificem causæ suæ involvere niterentur, & vel ob unicam XXIX propositionem his terminis conceptam: *Futiles & toties convulsa est assertio de Pontificis Romani supra Concilium œcumenicum autoritate atque in Fidei questionibus decernendis infallibilitate*, Decreti publicationem se impetraturos sperarent, gravissima oppositione sua Eundem iterata offensâ Galliam lacerare nolentem, ut consensum suum suspenderet, adegisset. Ipsa vero Decreti iniquitas ita demonstratur. Congregationes videlicet Romanas nimium sibi arrogare in ferendis Censuris adversus Propositiones, quas tamen non distincte exprimant, quænam scandalosæ sint, vel erroneæ, sed sub vocabulo *respective* in fine adjecto, cujuslibet qualitatem divinandam relinquunt aliis. Hoc modo appellationem *Schismaticæ* doctrinæ non nisi in Propos. XXIX cadere posse, & sic vi hujus Decreti Sorbonam, Parlamentum, Clerum, quin totius Ecclesiæ Gallicanæ membra declarari Schismatica, & nisi concilii Constantiensis & Basileensis decisionibus renunciare velint, excommunicari *ipso facto*; Gallos vero sibi animam citius, quam Concilium Basileense, eripi passuros, nec unquam dodecadis circiter Theologorum, non nisi doctrina imbutorum Scholastica, & tamen Patrum & Conciliorum nunquam a se lectorum judices se constituentium, arbitrio se submissuros esse. Quod enim de Concilio Constantiensi objiciatur, *Martinum V. P. R.* universas ejus Decisiones non approbasse, licet hæc assertio centies refutata sit, eam ex Chronico Monasterii Windesheimensis, paulo post concilium istud conscripto, in verbis: *omnia Concilii ipsius Decreta rite approbavit; & hæc de Constantiensi Concilio, autoritate Sedis Apostolicæ, & omnium Prælatorum* (inter quos & Prior dicti Monasterii fuit) *Ecclesiæ totius Christianitatis multum approbato*, adhuc refelli clarius. Nec ullum esse dubium, quin primarius Parlamenti Præses, si negotium hoc eo devolvatur, pro animositate & prudentia sua, cujus jam ante 25 annos, juvenis adhuc, & patris sui Procuratoris tunc Generalis vices sustinens,

nens, cum Sorbonæ, ne Alex. VII. Bulla, contra facultatem ferendi censuras lata, quicquam moveretur, Aulæ nomine significaret, egregium specimen ediderit, officio suo non sit defuturus. Dei quippe permissu contigisse, ut qui Pontificis infallibilitatem adstruere nitebantur, via illi, quam inire debebant, plane contraria inceserint; cum censuræ ejusmodi non nisi summa cum circumspectione, accersitis in partes Theologis, & consultis circa oblatas Propositiones Facultatibus celebrioribus, Auctoribusque ipsis prius auditis, edendæ sint, nec exponenda autoritas publica abusui privatorum, aut Ordinum, ex affectuum intemperie adversariorum suorum, quos interdum sibi fingant, oppressionem machinantium. Nunc autem ad Decretum contra Propositionem VI, quæ *Sinnichii* Doctoris Lovaniensis est, & hanc Litanix formulam, *A gratia sufficiente libera nos Domine*, vix risum teneri posse: a condemnatione vero Propositionis XXIX de intentione Ministri circa Sacramenta, qua doctrina Lovaniensium, imprimis *Fervæquii* haud ita pridem e vivis abrepti, & *Fabri* invaditur, (a qua tamen Papa *Innocentius IV.*, traditio, & ingens autorum stet cohors) infinitas scholis & conscientiis turbas imminere; cum tamen distinctione res facile expediri possit, quod in Ministro, ceu instrumento, sufficiat intentio ad producendum effectum exteriorem, e. g. in Sacramento baptismi, in aspersione aquæ, & pronuntiatione verborum, *Baptizo te in nomine Dei Patris &c.* consistentem, cui Deus effectum interiorem, sanctificationem scilicet baptizati, simul uniat. Cum porro Decreti hujus publicatio iisdem fere circumstantiis, quibus ejus consignationem *Duffius* (qui particularis & horrendi cujusdam de peccato Philosophico dogmatis insimulatur) & *Porterus* obtinuerunt, per duos itidem, Franciscanos *P. Diasum*, & *Mulartum* (qui ex Capucino Calvinii assecla factus, ducta Montepessulano uxore, medicum egerit, Romæ deinde, prævia absolutione, Franciscanis se associaverit) eo tempore, quo de componendo dissidio Romano-Gallico maxime laborabatur, Ministrorum potissimum Hispaniæ, compositionem talem impedire satagentium, artibus procurata fuerit; mirari se dicit Abbas, hoc negotium, quo libertas Ecclesiæ Gallicanæ haud obscure petatur, non satis cordi esse iis, ad quos ea cura pertineat, sed ob privatum quorundam commodum dissimulari, nec Regem

- p. 54. de eo fieri certiore. Romanos interim ad firmandas præten-
siones suas longe melius sibi prospicere, quibus tamen satis obviari
possit, si Juventuti, Historiæ & notitiæ Conciliorum operam da-
tura, loco *Baronii* & *Bini* exscriptoris ejus, non nisi ad Monar-
chiam Pontificiam oculos defixos habentium, exactior & ab omni
Ultramontanismo repurgata *Historia & Collectio Conciliorum* propo-
natur, & sic illa opinionibus, antiquitati & doctrinæ Cleri Gallica-
ni magis conformibus, temporius assuefiat. Non sine indigna-
tione videre se posse, quod Conciliorum impressione, in *Lupara*
sumtibus Regis facta, non levis memoriæ majorum ejus macula in-
uratur, & axiomatibus toti Regno schismatis notam affricantibus,
Ecclesiæque subruentibus libertatem, insignis concilietur autoritas.
E dignitate status, & de honore Cleri esse, ut egregiorum istorum
operum, Historiæ scilicet Ecclesiasticæ & Conciliorum elaboratio
tribus aut quatuor eximiis Theologis committatur: librorum quo-
que Cenforibus invigilandum esse, ne in *Synopsi Decretorum Papa-
lium & Conciliorum circa res Fidei*, a P. Portero (qui & *Compendium
Annalium Ecclesiasticorum Hiberniæ*, de quo in *Actis* A. 1691. p. 142, di-
ximus, Pontifici dedicaverit,) Parisiis edendam aliquid, quod minus
e re sit, irrepere patiantur. Nec deesse in Gallia viros huic labori sus-
cipiendo idoneos & ingenti boni Ecclesiastici fervore accensos,
modo laudabiles eorum conatus non impediuntur magis quam pro-
moveantur, majorque iis expectanda sit gratia. Sic meritis-
simo euidam Viro operi ejusmodi animum applicanti multum litigii in-
tentatum, & novam operum *Job. Gersonis*, magni istius libertatis
Gallicanæ defensoris, editionem, quam Canonicus quidam Regula-
ris de *S. Victore* adornaverat, incertum qua de causa, sufflaminatam,
p. 57. Optimo quoque *Launojo* non solum Colloquiorum circa similes
materias institutorum continuationem interdixit, sed & monu-
mento honoris, tumulo ipsius ab amicis destinato, carendum
fuisse. Hinc etiam factum esse, ut ad defensionem *IV. Articulo-
rum*, a tot scriptoribus, inter quos *Aguirrius* Cardinalatum, Abbas
S. Galli spem Purpuræ, & *Schelstratius* Bibliothecarii Papalis digni-
tatem, præmiis loco meruerint, oppugnationum, vix unus calamo
armatus in Gallia processerit: & in Hollandia quærendos fuisse,
p. 58. qui *Richerii* opera typis exscriberent: nec latere exempla ali-
quot

quot Theologorum, quos Romanorum potestati turpiter traditos
galeri Cardinalitii pro *Richelii* fratre expetiti pretium esse oportue-
rit. Non minus ignominiosum esse, quod liber *de Libertatibus
Ecclesiæ Gallicanæ* inscriptus, qui in gratiam eorum, qui gloriantur,
neminem illi respondere ausum fuisse, refutatione maxime opus
habeat, Episcopis conniventibus, impune in Gallia divulgetur; licet
Autor, Religiosus, ut Autor putat, Gallicus, *Jurisdictionem Episco-
palem de jure divino non esse*, libere statuatur. Nescire se, quomodo
se habituri sint *Jesuitæ* Gallici, si *Generalis* istius Societatis liber con-
tra *IV. Articulos* conscriptus, sed intercedente Pontificis prohibi-
tione, ne exemplaria venum eant, nondum editus, expectationi ta-
men, si ex aliis ejus operibus judicium ferendum, vix responsurus, ali-
quando prodierit; cum in ultimo ejus capite prolixè evincere nitatur
Autor, *neminem verum esse posse Jesuitam, & tale mereri nomen, nisi
Pontificis infallibilitatem & superioritatem in Concilia tueatur*. Tan-
dem cum in Gallicis quoque Congregationibus majorem concor-
diam & libertatem desideret Abbas; interim tamen ad sequiores, qui
ex dissimulatione metuendi sint, effectus impediendos, & ad tueri-
dam possessionem, sententiam Parlamenti, & Episcoporum Parisi-
ensium vicinorumque, quid de Decreto hoc sentiant, declarationem
tantisper sufficere existimet: concludit denique, a *Concilio Nationali*,
qualia *Clodoveus*, *Carolus M.* & alii Regis Antecessores convocave-
rint, maximum emolumentum expectandum, sed hoc tempore, quo
ob privati interventum commodi provincialia solum Concilia in-
castrum expetantur, vix sperandum esse.

MEMOIRES DE MATHEMATIQUE ET DE
Physique, tirez des Registres de l'Academie Royale
des Sciences,
five,

Memorabilia Mathematico-Physica, desumpta ex Ad-
versariis Academiae Scientiarum Regiæ.

Hagæ Comitum, apud Henr. van Bulderen, 1692. in 12. Pl. I.

NOvam hic sistimus Ephemeridum literariorum speciem, ob-
servationibus mathematicis atque physicis publicandis desti-
natarum,

natarum, quas singulis posthac mensibus edere decrevit Regia, qua Parisiis floret, Scientiarum Academia, memoratis maxime studiorum generibus excolendis dicata. Scilicet tametsi nobilissima ejus membra fere gravioribus & longioris temporis tractum, exposcentibus operibus aut inventionibus insudent assidue: non ideo tamen omittunt in medium conferre jucundiora quoque meliora, ad animi recreationem subinde facta, nec non desultorias velut observationes, quas aliud agentibus nonnunquam sponte offert occasio propitia: dum alius quidem jam insolitum aliquod in cœlo phænomenon detegit; alii novum quid in Geometricis invenire obtingit; alii Algebra propositionem suggerit curiosa subtilitate notabilem: alii denique in opticis, alii in mechanicis, chymicis, botanicis aliisque hujus ordinis artibus quidpiam haud vulgare eruunt. Hæc vero singula quotidie semet offerentia cum hactenus privatis modo Societatis suæ commentariis inferere contenti fuissent: nunc tandem multorum precibus inducti decreverunt orbi literario particulatim ea communicare, menstruo minimum intervallo, nisi quandoque largior talium subnata messis crebriores edere manipulos jusserit. Cum vero vel ipsa materiæ elegantia institutum hoc affatim curiosis commendet, non ingratum Lectori fore confidimus, si, uti ex aliis hujus generis scriptis hucusque facere consuevimus, ex hac quoque Sylloge unum alterumve memorandum excerpserimus subinde, Actisque nostris inseruerimus, in gratiam eorum maxime, quibus Gallica legere non vacat. Et quidem primitiarum instar nunc erit, quod in Tomo seu fasciculo I, die 31. Januarii anni currentis publicato, primum obtinet locum; nempe

DIVERSÆ MOTVS PERIODI IN JOVE PLANETA noviter observata, inde a Januario 1681 usque ad initium præsentis anni, per Dn. Cassinum.

HAudquaquam meræ curiositatis stimulus fuit, qui famosiore hujus seculi Astronomos permovit, ut tanto cum studio ad Jovem planetam observandum semet applicarent: quin potius eo maxime fine tale quid ab ipsis factitatum est, ut hoc pacto exactiori potirentur cognitione Longitudinum, unde scilicet Geographiæ

graphiæ pariter ac Navigationis perfectio pender. Judicarunt enim, in promptu sic fore medium expeditum atque securum determinandis longitudinibus, siquidem in cœlo detegere semel liceret tale aliquod phænomenon, quod & motu fatis veloci gauderet, & diversis Telluris in locis longissime a se invicem diffitis cerni posset, dum eodem momento ad idem aliquod punctum appelleret. Nimirum hoc supposito, ex comparatis inter semet observationum horis, eodem tempore, locis diversis & ab oriente versus occidentem distantibus, proclive cognitu fore, quanto locorum unus altero magis orientalis esset, utpote in quo consistit longitudinis differentia.

Et quotidiana quidem astrorum circa terram revolutio jam egregie apta huic usui fuisset; dummodo in cœlo ullum daretur punctum fixum, ad quod dum accederent hac sua revolutione astra, diversis e locis conspici posset.

Opus ergo fuit recurrere ad particularem Lunæ motum, qui etiam adinveniendis nonnullis longitudinibus haud inutiliter adhibitus est. Quotiescunque etenim ea patitur eclipsin, umbra Terræ tunc super Lunam conspicua, eodem tempore in eadem ejus disci regione cerni potest ab integro isto hemisphærio. Verum præterquam quod eclipses tales non satis frequenter fiunt, tam quoque difficile est, eas probe observare, ut non nisi paucorum locorum longitudes hoc pacto explorari contigerit, ubi nempe Astronomi adfuere satis habiles, fatisque curiosi ad necessarias omnes præcautiones hisce observationibus adhibendas.

Non aliud interim adminiculum tutum suppetiit pro indagandis longitudinibus, ad initium usque præsentis seculi. Sed postea quam Telescopia adinventa fuere, quatuor illi pusilli planetæ, quos *Satellites Jovis* appellarunt, ejus nempe circa globum sese rotantes, detecti sunt: cumque observatum simul fuisset, motum horum asteriscorum satis esse celerem, periodum perbreve, eclipsesque admodum frequentes: mox visum fuit, iis uti ad explorandas longitudes. At fere plus quam dimidium seculum effluxit, antequam propositum hoc executioni daretur; quod nempe anno demum 1668 prospere cœpit succedere, quando Dn. Cassinus in publicum edidit Ephemerides horum Satellitum, una cum methodo eclipses

eclipses ipsorum per calculum definiendi. Ab hoc ergo tempore observationes ingenti numero habitæ sunt in Observatorio Parisiensi, ex composito respondentes cum iis, quas Astronomi Academia, Regis iussu hunc ipsum in finem ad omnes mundi oras ablegati, nec non alii Astronomi, quibuscum commercium literarium intercedebat, suscipere: atque harum observationum auxilio permagna errorum seges deprehensa est circa longitudines in Mappis Geographicis expressas, qui abhinc correcti fuere.

Cæterum idem Cassinus, postquam assidue perrexit exquirere cœlestes ejusmodi revolutiones eidem scopo inservientes, plures adhuc alias revelavit velociore brevioresque istorum Satellitum gyratione.

TAB. IX.

Fig. I.

Nimirum anno 1665 maculam quandam in Jove conspicatus est, quæ sequenti anno apparere desit: neque ulla in hoc planeta alias macula vel ante vel postea spectata fuit, quæ tanto tempore duraverit, totiesque, ut hæc, fuerit reversa. Plusculis etenim vicibus apparuit evanuitque ad Januarii usque anni 1691, ubi adhuc conspicuam se præbuit: quotiescunque vero rediit, eandem constanter figuram eundemque situm servavit. Ac deprehendit quidem Cassinus, ejus motus periodum esse novem horarum & 55 ad 56 min. dum scilicet novissime factæ observationes ipsum edocuerent, periodum hanc uno circiter minuto breviorē esse, quando Jupiter in duodecennali sua revolutione Soli proximior, quam cum ab eo magis remotus existit.

Ab anno dein 1665 usque ad 1690 non nisi perraro aliæ in Jove maculæ apparuerunt, eæque præterea adeo confusæ, ac tam exiguæ durationis, ut difficile fuerit earum periodos præcise determinare. Verum mense Decembri 1690 Cassinus alterationis aliquid advertit in figura hujus planetæ, ejusque balteis seu fasciis, ac in ejus disco complures novas maculas reperit. Mox ergo ea de re in publicum edidit relationem, in qua per compendium recenset novæ suæ *evanescens*, usumque commonstrat, quem inde capere liceat ad inveniendum longitudines: ibidem etiam explicat, (quantum quidem materiæ difficultas permittit,) undenam istæ apparentes balteorum, macularumque tam lucidarum quam obscurarum species provenire queant, Nimirum ut qualemque hujus rei ideam im-

primat,

TAB. IX. ad A. 1692. pag. 360. sqq.

Fig. I.

II Meridies

III

Septentrio

Fig. 8.

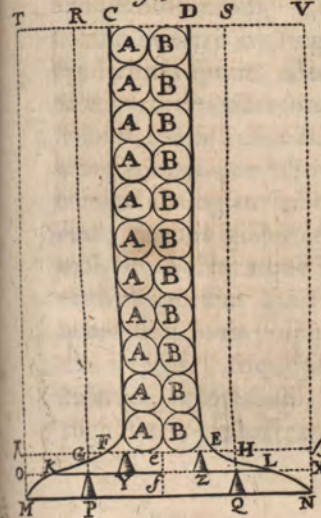

Fig. 9.

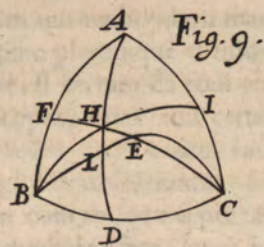
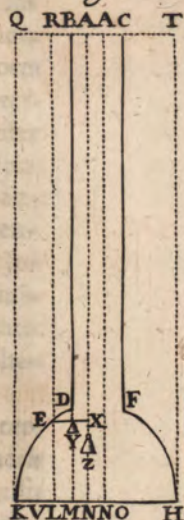
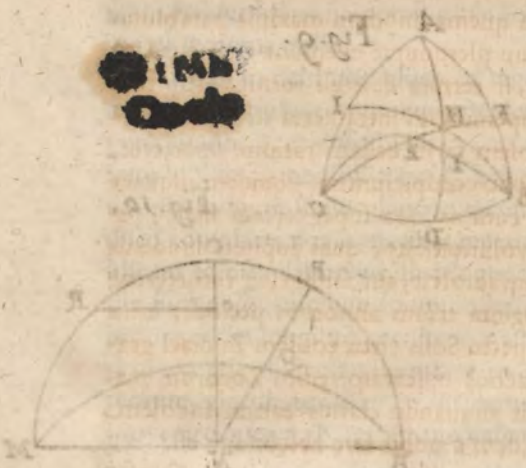
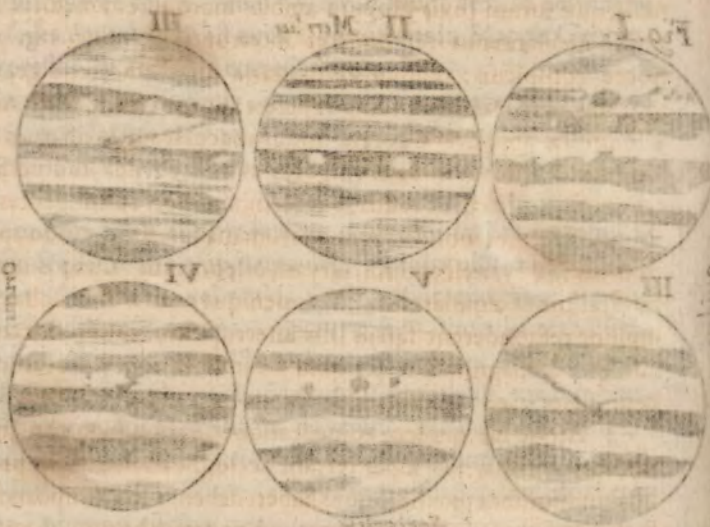

Fig. 10.

Fig. 7.

primat, asserit ea, quæ in Jove spectantur, similitudine quadam respondere cum iis posse, quæ hic infra in terris contingunt.

Scilicet si quis desuper e cœlo Terram certo in situ contueretur, tum Oceanus universam tellurem circumplectens eandem propemodum formam exhibiturus foret, uti magna illa fascia meridionalis, quæ totum Jovis globum ambit: mare autem mediterraneum specie quadantenus responderet interruptis istis fasciis in planeta hocce conspicuis: reliqua vero maria alias efficerent grandiores maculas obscuras mutationis expertes: porro continentes majoresque insulæ apparituræ forent instar macularum lucidarum pariter perennantium: nives vero fulgores exhiberent per intervalla dispartentes; fluxus item ac refluxus Oceani, nec non contingentes quandoque largiores inundationes aliarum macularum, modo apparentium, modo evanescentium, larvam ostenderent: Luna unum e Jovis satellitibus æmularetur: nubes denique nostræ atmosphæræ similitudine responderent fasciis illis interruptis maculisque transeuntibus, quæ & magnitudine & figura subinde variant, motumque habent velocitatis ratione differentem.

Atque hæc quidem comparationes eorum, quæ in Jove cernuntur, cum his, quæ super terram accidunt, neutiquam pro meris imaginationibus jucundioribus haberi debent: sed temporis successu fortean lucem fœnerare poterunt, ad naturam horum phenomenorum pernoscendam. Etenim quemadmodum maxima pars mutationum in terris contingentium plerumque eveniunt cum quadam regularitatis specie, adeoque, si terram de cœli fornice despiceretur, reverti viderentur propemodum intra certa tempora revolutionis, quam Tellus circa Solem facit: eadem ratione oporteret, ut mutationes, quæ in Jovis globo conspiciuntur (siquidem aliquam omnino analogiam haberent cum iis, quæ super terram fiunt) redirent singulis quibusque revolutionibus, quas Jupiter duodenis annis circa Solem atque Terram absolvit, aut saltem, ut recurrerent certis temporibus istius octoginta trium annorum periodi, intra quam idem Jovis positus respectu Solis circa eosdem Zodiaci gradus obtingit. Atque sic exactius observato reditu Zonarum macularumque Jovialium, licebit aliquando clarius earum indolem cognoscere, quæ hæcenus quidem a nobis fere abscondita est.

Cunctæ ergo mutationes istæ cum in Jove apparere perrexissent multa cum diversitate per novissimum annum 1691, Cassinus iis observandis jugiter invigilavit ea assiduitate, quam novitate sua hæcce phænomena merebantur. Verum cum hic non liceat sigillatim istas ejus observationes ordine percensere: contenti erimus data relatione succincta alterationum, quas ipse annotavit anno proxime præterlapso in fasciis æque ac maculis hujus planetæ.

Fig. 2.

Scilicet latissima e tribus majoribus fasciis obscuris, quæque Jovis centro proxima est in latere Septentrionali, assidue semper conspicuam se exhibuit, non tamen absque quibusdam variationibus. Novissimo mense Octobri Cassinus in ea advertit duas maculas lucidas, totam ejus fere latitudinem occupantes: ac circa finem ejusdem mensis duas adhuc ibi observavit sibi invicem oppositas, revolutionem suam intra spatium 9 hor. 51 min. absolventes. Animadvertit præterea, ipsam hancce fasciam in arctius sese contrahere, ac e diverso alias illas duas zonas, alteram meridionalem, alteram septentrionalem, inter quas ista interjacet, paulatim dilatari, ita quidem ut mense Decembri parum differentia fuerit inter trium harum fasciarum latitudinem. Quod si ergo analogia statuenda est majuscularum harum fasciarum cum nostris Maribus, quibus nempe comparari quodammodo possunt, dicendum esset, mediam illam fasciam exonerasse semet pro parte in duas reliquas: quemadmodum & reapse inter fascias has veluti communicationis vestigia cernere licuit.

Fig. 3. 4.
& 6.

Porro magna zona meridionalis, nec non septentrionalis, non semper integræ comparuerunt primis mensibus dicti anni 1691, sed interruptiones subinde in iis observatæ fuere, earumque termini visi sunt promoveri a parte orientali Jovialis disci versus occidentalem. Et Cassinus inita temporis mensura, quo extremitas zone meridionalis revolveretur ad Jovis medietatem, nec non aliquot ejusmodi revolutionibus inter se comparatis, expertus fuit, singulas constare 9 horis ac 55 $\frac{2}{3}$ min. Parum ergo differentia est inter periodum hujus fasciæ & antiquioris illius maculæ, quæ toties apparuit evanuitque inde ab anno 1665: ac generaliter fasciæ visæ sunt revolutiones suas perficere intra idem tempus, quo maculæ ipsi adherentes suum absolverunt gyrum.

Mense

Mense Octobri nuperrimo certis temporibus in Jovis globo conspicuæ fuerunt vel septem aut octo zonæ obscuræ admodum inter se mutuo propinquæ, & pleræque a latere meridionali. Quo vero mente concipere quis possit, qua ratione hæ zonæ formentur, imaginari juxta Cassini meditationem licebit, Jovis globum circum circa excavatum esse striis parallelis, ad instar sulcorum in sphaera rudiusculo tantum torno elaborata, darique materiam quandam fluidam, quæ in sulcos istos semet infundat: hoc etenim supposito fiet, ut materia liquida, dum ab oriente versus occidentem semet expandit, non absimilem obscurarum fasciarum speciem efformet.

Porro motus extremitatis occidentalis majorum fasciarum interruptarum, dum fertur a parte Jovis orientali ad occidentalem, multo velocior apparet, quam integra ipsarum revolutionis periodus: ideo fortassis quia non satis bene distinguere licet intervalla, quæ sunt inter extremitatem harum zonarum & disci Jovialis marginem: aut quia congruenter ideæ modo de hisce fasciis datæ, materiæ liquidæ in canalibus, quos in Jovis globo dicto modo imaginari licet, fluentes, dum Soli exponuntur (uti quidem tum contingit) a calore Solari rarefunt & extenduntur.

Verum plus adhuc mutationis apparuit in maculis Jovis, quam in ejus fasciis. Nempe nova illa macula, quæ conspici cœpit die 5 Decembris anni 1690 in spatio lucido inter fasciam latam medianam & zonam meridionalem centro proximam, postquam aliquoties figuram suam variavit, tandem die 23 ejusdem mensis deprehensa est in tres divulsa maculas, quarum media revolutionem suam peregit intra 9 horas & 51 minuta, perinde ac integra macula fecerat, priusquam ita divideretur. Hæ vero tres maculæ perrexerunt comparere in eodem Jovis parallelo mense adhuc Januario & Februario anni novissimi 1691: idque, unde judicare licuit, quod unæ ac eadem jugiter maculæ essent, hoc fuit, quod medianæ maculæ periodus semper deprehensa est constare 9 horis & 51 minutis per plussculas revolutiones.

In hemisphærio ei opposito, in quo tergemina hæcce macula extitit, aliam quandam mense Januario 1691 novam maculam formari contigit, in spatio lucido inter duas illas majores fascias obscuras centro proximas. Et Cassinus comparatis inter se 95 ipsa-

Zz 2

rum

Fig. 5.

rum revolutionibus, expertus est, quamlibet periodum esse 9 horarum & 51 min. Eodem mense Januario anni novissimi duas adhuc annotavit maculas situ inter se vicinas, fasciis obscuris centro proximis contiguas. Omnino autem similes fuerunt illis, quas in eodem positu observaverat die 13 Decembris 1690, quibusque in relatione tum typis mandata *Gemellarum* nomen indiderat. Supponens itaque illas esse easdem, plures ipsarum revolutiones inter se contulit, deprehenditque unamquamlibet constare 9 horis & 53 min.

Usterius annotavit, certas maculas ab initio rotundas paulatim elongatas fuisse secundum directionem fasciarum. Hujusmodi quatuor jam observavit inde a mense Februario anni novissimi ad illud usque tempus, quo Jupiter Soli tam propinquus factus est, ut eas distinguere amplius non licuerit: cumque post Jovis egressum ex radiis Solaribus iis invigilare pergeret, eas quidem non amplius conspicatus est, alias tamen novas annotavit.

Ac hodiernum earum nonnullæ sunt conspicuæ, prope Jovis centrum transeuntes, motumque antiquis velociorem habentes, dum periodus earum modo 9 horis & 50 minutis absolvitur. Atque in genere maculæ cunctæ, quæ propius centrum Jovis apparens transeunt, motu celeriore pollent, quam illæ, quæ remotiori intervallo illud prætervehuntur. Neque putandum est, velocitatis harum macularum inæqualitatem dependere ab inæqualitate ipsarum distantiarum respectu centri Jovis e terra visi: quin potius deducenda est ab inæquali earum distantia intuitu ejusdem centri a Sole collustrati, qui nempe aliquid forsitan confert ad motum citatiorem conciliandum iis maculis, quæ ipsi magis expositæ sunt. Nimirum centrum Jovis a Sole spectatum nobis hic inferius modo comparet super lineam rectam, non nisi perparum a fasciis Jovis declinante, ac per ejus centrum e terris visum transeunte; modo super ellipsi quadam fasciis propemodum parallela & valde angusta, cujus distantia a centro Jovis e terris spectato pene imperceptibilis est. Præterea hæ ipsæ Jovis maculæ, quæ motum ceteris velociorem habent, valde etiam propinquæ sunt ejus æquinoctiali, quæ fasciis parallela est: atque sic insistendo analogiæ, quam zonæ istæ cum nostris maribus habere videntur, comparari motio harum macula-

cularum posset cum *Currentibus* illis, circa Telluris æquinoctialem obviis.

Antiqua illa macula inde ab anno 1665 animadversa, necnon novæ istæ, quæ sub finem demum anni 1690 & initium 1691 comparuere, in hemisphærio Jovis australi extiterunt, ubi hiemem, quæ ibi locorum sex annos nostrates durat, impræsentiarum regnare oportet. Reliquæ vero maculæ, quæ sub exitum anni proximi fuerunt conspicuæ, & hujus ipsius anni circa exordium visui adhuc expositæ sunt, in æquinoctiali hujus planetæ hærent.

Denique notandum est, nullo adhuc tempore tantum novarum macularum numerum in Jovis globo apparuisse, quam a mense Septembri 1690, atque tunc Jovem non modo extitisse in suo perihelio (hoc est, Soli tam propinquum, quam fieri maxime potest per unam suarum revolutionum seu annorum, quorum quilibet duodecim nostrorum complectitur) sed & non procul a sua erga Solem oppositione fuisse. Tempore aliarum Jovis reversionum ad suum perihelium, non nisi post duodecim annos nostrates redeunte, Cassinus alterationes quidem advertit in fasciis, macularum vero nec tantum numerum, neque tam insignem diversitatem: ideo forsitan, quia tum non ita distincte cernere licuit, quid rerum in Jovis globo fieret, dum hic suæ ad Solem oppositioni non ita propinquus, & consequenter magis a Tellure remotus extitit. Expectare ergo oportebit similem Jovis oppositionem erga Solem ad experiendum, num maculæ tam numerosæ tamque differentes tunc denuo sint comparituræ. Verum ista quidem observatio nostris demum nepotibus reservata est: dum Jovis oppositio erga Solem in eodem Zodiaci gradu non nisi singulis 83 annis revertitur.

DE ACTIONE AQVÆ ERGA FVNDVM VASIS

in inferiori parte latioris, quam in superiori, Meletema

Domini Varignon.

Translatum ex iisdem Memorabilibus Mathem. Phys. Parisiens. Tom I. pag. 18. seqq.

Questio hic est de famoso satis paradoxo, quodque plurimæ inter eruditos contentioni ansam dedit. Scilicet si aqua imple-

impleantur duo tubi ejusdem altitudinis ejusdemque basis, quorum unus æqualem ubique servet amplitudinem, alter inferius latior sit, quam supra; fiet ut pauca illa aqua in secundo hocce tubo contenta, pondus æque magnum sustineat, ac omnis aqua in primo illo inclusa. Exempli gratia, si prior tubus capiat ducentas aquæ libras, & posterior non nisi viginti ejus libras contineat: viginti hæ posterioris libræ sustinebunt pondus æquale illi, quod ducentæ prioris libræ sustinent. Attamen hoc ita non evenit, nisi quamdiu aqua in utroque tubo comprehensa manet liquida. Quod si enim hanc congelari contingat, tum ducentæ prioris tubi libræ longe majus utique pondus ferent, quam vicinæ secundi libræ, ut maxime glacies a tubis, quibus inest, separata & laxata fuerit.

Ac de facti quidem hujus veritate omnino constat, neque post tot experimenta ea de re habita dubitare amplius fas est: super modo tamen explicandi, qualiter hoc fiat, nequaquam convenit. Alii quippe, asserunt, viginti aquæ libras intra tubum inæqualis latitudinis, quamdiu illa maneat liquida, realiter fundum æque premere & gravare, atque ducentæ libræ alias facerent. Alii vicissim concedere nolunt, quod fundus re ipsa omne istud onus porteret: quin potius adstruunt, latera tubi inæquali latitudine præditi, dum sua constrictione aquam impediunt, ne adscendat, socias quasi manus ad sustinendum pondus conferre; ita quidem ut fundus hujus tubi non nisi parte oneris gravetur, ejus vero residuum latera supportent. Plurimi egregii mathematici priorem sententiam amplectuntur: sed & alii valde celebres posteriori subscribunt. Variognonus hic priorum partibus accedit, quorum ad opinionem probandam sequenti modo ratiocinatur.

TAB. IX.

Fig. 7.

Sit tubus $KBCH$ latior circa suam basin HK , quam omni alia sui parte. Ex marginibus superioribus ac diametraliter oppositis C & B hujus tubi, demittantur ad fundum HK duæ perpendicularares BM , & CO : atque KM portio baseos dividatur in partes æquales aut minores dimidio MO , ac tali in numero, qui semper æqualis sit summæ terminorum progressionis duplæ, quæ inceperit ab unitate v. g. in 3, in 7, in 15, in 31, in 63, &c. Nempe KM dissecatur, si ita placet, in tres partes KV , VL , LM ; sumtisque MN & ON æqualibus unicuique harum partium, fiant KQ , LR , AN & TH parallela & æquales ipsis BM vel CO .

His

His ita factis, habebitur columna aquæ BN , quæ libramentum exercebit super fulcro M contra columnam EM , retentam per marginem ED , perinde ac faceret pondus Z super balance EX , cujus hypomochlium esset in Y , cujusque extremitas E retinetur per marginem KED hujus tubi. Quia igitur onus fulcimenti Y tum duplum foret ponderis Z , eo quod brachia vectis EX sunt æqualia, aut saltem parum abest, quin pro talibus haberi queant: hinc punctum M aut portio LN fundi KN non potest non hoc in casu gravari duplo columnæ BN : hoc est, perinde ac si RN foret columna integra & liquido constans, quæ fundum hunc premeret. Considerando itaque $ANLED$ quasi talem columnam, pari modo deprehendetur, quod dum aqua hæc libramen exerit super fulcimento N erga aquam REL , retentam per marginem KE , fundum KN oporteat premi ob omni hac aqua $ANKDB$, haud secus ac si ei incumberet columna æqualis QN . Per eandem rationem evidens fiet, quod aqua $ANHFC$ pariter gravet fundum KH , atque faceret aquæ columnæ æqualis NT . Unde jam manifestum est, quod tota aqua tubi $BDKHFC$ premere debeat fundum KH eadem præcise vi, qua alioqui gravaretur per columnam quandam $QKHT$ paris altitudinis & latitudine ubique æqualis basi HK .

Exinde porro cognitu facile est, quare non amplius idem accidat, dum aqua glaciata est. Nimirum si consideretur, quod fulcimentum Y bilancis, qua suspenditur pondus Z , ideo solum duplo ejus ponderis gravatur, quia repexus marginis DEK in illud fulcimentum exercet functionem potentiaæ cujusdam, quæ ponderi illi æqualis illud in æquilibrio teneret: quodque margo ille nullam omnino resistentiam ponderi huic facturum esset, nec ullam impressionem in hypomochlium Y , si foret absque actione vectis, quæ pondere hoc super hypomochlio isto fieri fingitur: hac, inquam, consideratione facta, patebit insimul, quod aqua $DMCE$, quam margo ED tubi in æquilibrio continet, contra integram columnam $ANMB$ quasi super quodam fulcimento M , neutiquam gravatura foret amplius hypomochlium isthoc, fundumve LN (uti quidem apparet eam facere oportere columna hac) duplo ejusdem ipsius columnæ $ANMB$, sin absque tali actione vectis esset, quam aquæ liquiditas ei permittit. At vero evidens est, quod, dum aqua hæc

hæc

hæc glaciæ constricta torpet, vectis agitatio ibidem ulterius fieri nequit, quodque, dum aqua hæc glaciata non amplius deorsum tendit, nisi ut corpus durum, margines $DEKHFC$ tubi $BDEKHFC$ non inserviunt porro ad eam deorsum repellendam, neque per consequens ad fundum prægravandum, uti quidem eos facere paulo supra vidimus, dum aqua erat liquida. Non est proinde, ut quispiam miretur, cur aqua hæc glaciata, quamvis a tubo relaxata, haud amplius fundum oneret, nisi pro valore gravitatis suæ particularis, neutiquam vero pondere integræ cuiuspiam columnæ aquæ, ejusdem cum tubo hoc altitudinis ac amplitudine per omnia æqualis ejus basi HK , prout modo potuit contingere, quamdiu aqua hæc liquida extitit.

Tanto magis vero genuinam hanc explicationem esse apparet, quod eam sequendo, corporibus solidis præstare quid licet ei simile, quod hic liquida faciunt: exempli causa, si globulos in æquilibrio sic ponamus, ut nitantur instar aquæ, versus crepidines baseos tubi cujusdam inferius latioris, quam supra, ea quidem ratione ut globuli tubum hunc implentes omnes velut in eodem plano sint. Equo ipso etiam patefcet, quod si eadem res non amplius in aqua glaciata sit, id unice ab eo pendeat, quod illa in tali statu esse desierit, ubi vectis motionem habere valeat.

Sit ergo tubus $CDEF$, in quo globuli A & B sustineantur super extremitatibus A & B vectium FA & EB divisorum in bina brachia æqualia ope suorum fulcrorum T & Z . Facta jam ef Tangente globorum A & B , vectes FA & BE hinc & inde prolongentur, ita quidem ut Ge & He adhuc dividantur in duas partes æquales per fulcra T & Z . Porro per puncta G & H ducantur RP & SQ parallelæ ad ef , in quibus statuatur fulcra P & Q , quæ sustineant & in brachia æqualia dividant vectes KY & LZ , qui in extremitatibus suis supportent fulcra T & Z priorum istorum vectium. Prolongatis quoque ex utraque parte postremis hisce vectibus, ita ut OF & XF adhuc dividantur in duas partes æquales per novissima hæc fulcra P & Q , ducantur per puncta O & X lineæ TM & VN parallelæ respectu ef , quæ occurrant PQ in M & in N .

Hisce suppositis, si tubo $CDEF$ aptetur basis, quæ transeat per puncta

puncta E, L, N, M, K, F , hoc est contra quam nitentes extremitates E, L, K, F vectium BE, ZL, KY, AF , retineantur, ejusque fundus sit MN cui insistant fulcra P & Q : tum fundus hicce tantundem gravabitur ab ea globulorum quantitate, quæ inest tubo $CDEF$, quantum alias ab omni spherularum vi, quam capere posset tubus $T\pi\beta V$, sive (consideratis P, T, Z, Q , fulcris, tanquam indefinite inferioribus) $TMNU$, ejusdem altitudinis cum $CDEF$ & ejusdem ubique diametri cum fundo MN .

Nimirum uti vectis FA dividitur in duo brachia æqualia per fulcrum T , sic basis tubi æquilibrium faciens contra spherulas A retinendo extremitatem F hujus vectis defungitur officio alicujus potentia æqualis pondere harum spherularum. Hoc itaque casu fulcrum T oneratum semet sentit duplo harum spherularum, hoc est perinde ac si una cum globulis A portaret adhuc consimilem columnam, quæ foret in spatio CG . Oneratio itaque fulcri T hic adæquat eam globulorum quantitatē, quam capere posset spatium RE . Pari modo liquebit, quod onus incumbens fulcro Z æquale est ei, quod haberent spherulæ B , quotquot intra spatium Se continentur. Onus ergo duorum fulcrorum T & Z una sumtorum æquale est ponderi tot spherularum similium, quot caperentur integro spatio $RGH S$.

Per ratiocinationem omnino similem patefcet, quod fulcrum P vectis KY portet duplum oneris fulcri T : hoc est, pondus tanti numeri globulorum A , quem complecti valeret spatium Te . Ex eadem causa onus fulcri Q adæquat pondus globulorum B , quotquot intra spatium Ve caperentur. Itaque fulcra P & Q junctim sustinent pondus tot globulorum, consimilium illis A & B , quot comprehenderentur in toto illo spatio $T\pi\beta V$. Ergo fundus MN , portans nempe fulcra P & Q , sustinet etiam onus tantæ globulorum talismodi quantitatis, quantam admitteret totum spatium $T\pi\beta V$, hoc est, tubus diametri per omnia æqualis diametro baseos MN , & altitudinis πT , qualis est tubi $MKFCDELN$, subtracta altitudine fulcrorum P, T, C, Q . Quoniam vero altitudo horum fulcrorum tam exigua esse poterit, ac libitum erit, hinc dicere licebit, fundum MN tum pariter oneratum fore a globulis, quotquot intra tubum $CDEF$ continentur, atque gravaretur ab omni globulorum agmine, quantum

Aaa

admitte-

admitteret tubus $TMNV$ ejusdem cum illo altitudinis, & eandem ubique cum fundo MN diametrum habens. *Quod erat demonstrandum.*

ÆNIGMATIS FLORENTINI SOLVTIONES

varie infinita, per I. B.

Videantur Acta proximi mensis Junii pag. 274 & sequ.

T A B. IX. **E** Sto (*Fig. 9.*) ABC quarta pars superficiei hemisphæricæ, terminata quadrantibus verticalibus AB , AC , & horizontali BC : quo posito,

Primo, sumatur ubivis in quadrante punctum F , per quod transeat circulus major FC , e quo abscindatur arcus $FE =$ arcui BF ; eritque punctum E in quæsito margine fenestræ BEC : hoc est, si concipiatur Testudo ad instar superficiei Globi Terrestris, in qua C polus, BA æquator, BC primus meridianus, ac jungantur omnia loca (quorum eadem longitudo est & latitudo) curva BEC , representabit hæc curva fenestræ desideratæ marginem; quippe Testudinis superficies $ABECA$, quæ relinquitur detracta fenestræ area $BECD$, æqualis quadrato radii, ac proinde tota Testudo quadrato diametri sphaeræ.

Secundo: Etiam si arcus FH abscindatur minor arcu BF , dummodo sinus horum arcuum proportionales sint, nascetur semper superficies $ABHIA$ quadrabilis, utpote eandem rationem obtinens ad quadratum radii sphaeræ, quam sinus arcus FH habet ad sinum BF .

Tertio: Quinetiam si ipsi arcus FH , FB , proportionales fuerint, evadet superficies $ABHIA$ quadrabilis, quippe quæ ad rectangulum sub radio sphaeræ & sinu verso illius arcus (qui ad quadrantem est, ut arcus FH ad FB) vicissim eam rationem habet, quam FB ad FH .

Quarto: Sit punctum D , sumtum ubivis in quadrante horizontali BC , per quod transeat quadrans verticalis AD , ac intelligatur diametro basis hemisphærii BCM seorsim posita (*Fig. 10.*) insistere figura quævis rectilinea, aut curvilinea quadrabilis BQM ; tum sumatur arcus BP duplus arcus BD , inque centrum N agatur recta

recta PN , secans perimetrum insistentis figuræ in Q . Dico, si facta CS tertia proportionali ad PN & QN , ductaque SR parallela ipsi BM , abscindatur (*Fig. 9.*) arcus $AL =$ arcui intercepto CR , fore punctum L in curva quadam BLC , quæ terminet superficiem $ABLCA$ æqualem figuræ quadrabili BQM .

Quinto: Cæteris positis, ut prius, si $BCM QB$ fingatur Lunula Hippocratis, non superficies quidem $ABLCA$, sed ipsa fenestræ area $BLCDB$ Tetragonismi capax erit, utpote æqualis dictæ Lunulæ.

PRODROMVS AD REFVTATIONEM ALCORANI, auctore P. Ludovico Marraccio. Pars II. III. & IV.

Romæ typis Congr. de Propag. Fide, 1691 in 8.

Partes hæ tres posteriores constant Alphabetis 5 & plagulis 4.

DE parte prima doctissimi hujus Operis proximo mense Julio pag. 329 & sqq. diximus. Nunc tres reliquas perlustrabimus. PARTE nimirum SECUNDA Mahumeti miracula examinantur. Postquam enim Clarissimus Auctor de prodigiis generatim, quæ necessaria religioni conservandæ putat; etiam de Christi miraculis ex Mahumetanorum confessione prolocutus fuerat, Capite III. quæstionem movet, utrum Mahumetus aliquod miraculum ad sectam suam comprobendam effecerit, quod ex ipso Alcorano negari posse ostendit. Sura enim III. v. 182 Judæos, & Sura VI. v. 7. 33. X. 99. & XIII, 8. 28. 31. Meccanos Mahumeto defectum miraculorum objicere, ideoque noluisse doctrinæ ejus fidem habere: & qui habuerant, defecisse postea, quod confirmationem ejus, quam expectarant, non vidissent. Quibus gemella ex aliis etiam Alcorani locis ibidem producuntur, quæ evincant, nulla Mahumetum miracula fecisse, nec Deum, ut faceret, voluisse. Quæ sic diffuse Noster tractaverat, in summam tandem a pag. 64 redigit, argumenta recensendo, quibus Mahumeto miracula in Alcorano denegentur. Primum est, quia fides sit liberum donum Dei, nec miracula quicquam conducant ad id, quod pendeat a liberali Dei

voluntate. Secundum, quia Moses, Propheta, & Christus satis miraculorum edidissent; quæ Meccanis cæterisque infidelibus ad credendum sufficere deberent. Tertium, quia, si signa ipse edidisset, fuissent sine utilitate; cum magna ipsorum infidelium pernicie. Quartum, quia ipse non missus esset, ut miracula faceret, sed ut fidelibus Paradisi felicitatem annuntiaret: infidelibus Gehennæ supplicia comminaretur. Quamvis vero hæc ita sese habent, & ex Alcorano probari possunt: tamen Mahumetani ex eodem Alcorano miracula Prophetæ sui ostendere conantur, ut ex Sura II. v. 98 *Demissimus ad te signa manifesta*: & Sura XXXVII. 12 *cum viderint aliquod signum, illudent*: & Sura LIV. v. 1 *Appropinquavit hora & scissa est Luna*, & quæ alia ineptiora passim proferunt. Respondet autem clarissimus Auctor noster ad primum & secundum, **آيات** *Signa* in his non esse prodigia, sed versus vel minores sectiones Alcorani, ut in prolegomenis Partis I. declaratum fuit. Ad tertium, non de Mahumeti, sed per Enallagen de extremi iudicii tempore sermonem esse, sub quod Lunam cum cæteris sideribus in principia sua dissolvendam esse, ex Christianorum doctrina Mahumetus acceperit. Addit Cap. IV, si vel maxime portentum huiusmodi Mahumetus suis visendum obtulisset, non tamen verum illo miraculum evinci, quum beneficis nihil frequentius fuerit, quam præstigias in Luna ostentare, quod vel Maronis versu constare possit,

Carmina vel cælo possunt deducere Lunam,

cui Carmina nihil aliud sint, quam incantationes veneficarum. Plura ibidem referuntur inepte conficta miracula, e quibus duo tantum, quæ in præcipuis Moslemi ponunt, repetendo memoramus. Alterum est de Mahumeti nocturno in Paradisum itinere: alterum de prælio Bedrensi (sic a loco dicitur inter Meccam & Medinam sito) quod apud Mahumetanos famosum est, & in admirandis huius Pseudo-prophetæ censetur. Prius in libro Sonna, quem æque ac Alcoranum venerantur, ejusque interpretamentis ita fingitur, quasi noctu Mahumetus jumento Alborac, (de quo mira traduntur) duce Gabriele, a templo Meccano vectus sit ad templum Hierosolymitanum, indeque ad cælum Lunæ, ubi ab Adamo exceptus fuerit, atque ita in singulos cælos, in quorum alio Johannem & Jesum; in alio Josephum; in quarto Enochum; in quinto Aaronem; in sexto Mosem;

Mosem; in ultimo Abrahamum invenerit. Eodem cursu fingitur translatus in Paradisum esse, & ad ignem Gehennæ. Sed quis non sentit, aut mentientis hominis figmenta esse, aut somnia delirantis, quæ vel ex solo templo Hierosolymitano patent, quod fingitur ingressus fuisse Mahumetus, quum illis temporibus inde usque a Tiiti everfione nullum existerit. Posterius prodigium, Bedrense bellum, indignum est illo nomine, nec quicquam prodigiosum in eo accidit. Fatentur enim, hostium septuaginta tantum cæsos, Mahumetanorum quatuordecim; quanquam his primum mille Angelos Deus, deinde tria millia, iterum quinque millia auxilio misisset. Exigua sane strages, nec tam numeroso præsidio digna, quum constet, vel unum Angelum in hostium castris CLXXXV millia alibi interfecisse. Caput V. miracula prophetiæ seu prædictionis futurorum, quæ Mahumeto tribuuntur, examinat: cujus generis multa ex Alcorano coacervantur. v. gr. ex Sura XXX. v. 1 victos Romanos esse in terra propinqua, & intra paucos annos victuros esse. Ex Sura XXIV. 53, XXVIII. 31 incrementum suæ religionis prædixisse. Quibus adduntur, quæ de Judæorum diminutione, Christianorum autem augendis rebus vaticinatus fuerit. Ad primum a Nostro respondetur, potuisse etiam sine divino Spiritu præcognosci, Romanos, potentem populum, non quieturos esse, nisi eladem, quam acceperant, in hostibus ulsi fuissent. Neque secundum divinatione indigere, quia ejusmodi doctrinam Mahumetus evulgavit, quam, ob laxitatem ejus & libertatem, præscire potuit permultos amplexuros esse, præsertim quod ex Judaismo & Christianismo admisit, quæ speciem veritatis haberent. Tertium, non futurorum prædictionem tenere, sed repetitionem præteritorum: qui enim per sexcentos annos Judæorum Christianorumque status fuerat, commemorare; ex quo non difficile id colligendum erat, non fore rursus, ut Judæi invalescerent. Quod si etiam aliquid esset, quod speciem alicujus prophetiæ habere posset, id vero ex naturalibus causis vel ex moribus hominum, vel aliunde præsciri a dæmonibus credibile esse, qui inspirare suis possunt, atque ita falsis vaticinationibus illudere. Addit Clarissimus Auctor, apud gentiles scriptores reperiri, quæ similia vera prædictioni videantur, quam illa, quæ ex Alcorano a Mahumetanis proferuntur.

Qua de causa ad Homerum, Virgilium, & Senecam provocat, quorum iste Iliad. Y. v. 302 seqq. de Æneidarum Romano imperio; ille Ecloga IV. de Christi nativitate; hic in Medea, actu II. extremo, de novi Orbis inventione vaticinatus videatur. Cap. VI. & VII. ineptiora Mahumeti vaticinia proponuntur, quæ extra Alcoranum per traditiones propagata fuerint, quibus noster Auctor generatim pag. 301 respondet, non illa Mahumeti esse, qui in Alcorano negaverit, se scire, quid de se aut de suis futurum esset; sed enarrationes rerum, quas posteriores Mahumetani evenisse viderant, Mahumeto, tanquam vati, mendaciter imputatas. Cap. VIII. rationes inducuntur & argumentationes, quibus miracula Mahumeti sectatores ejus stabilire conantur, sed non minus illa futiles atque vanæ sunt, quam ipsa miracula istius fuerunt: quibus Cap. IX. respondetur, vel ideo suspecta, immo falsa esse, quod non ex Alcorano, ubi cuncta Mahometi magnifice extollantur, sed ex incerta traditione producantur, in qua ipsi Mahumetani mirabiliter dissentiant, & singuli fere alio atque alio modo enarrent. Et si etiam, non omnia conficta fuerunt, illa Cap. X. cum Ethnicorum prodigiis comparantur, quæ ex Livio, Valerio Maximo, Plutarcho & aliis scriptoribus innotuere, procul dubio Diaboli fraude, si fuerunt, ita composita, ut incautis hominibus miranda & inusitata apparent. Et hæcenus de Mahumeti miraculis: sequitur Capite XI ipsius Alcorani miraculum, quod omnibus cæteris Mahumetani anteponunt. Id quadruplex faciunt, I. nihil simile scribi posse: II. Mahumetum idiotam tam doctum opus edidisse: III. singularem in singulis verbis elegantiam inesse: IV. res continere sapientiæ plenissimas. Ad primum respondetur, nihil esse, quod Meccani, quibus illud objectum fuit, similem librum componere non ausi sint, quum ex eo non sequatur, quod alii etiam non potuerint: nec aliquid exinde probari, si vel maxime vera illa difficultas esset. Nam neque Homeri opus, aut Pindari, aut Aristotelis quemquam æmulari facile aut exæquare posse, quorum scriptis tamen propterea nulla divinitas vindicetur. Ad secundum responsum fuit Parte I, non solius Mahumeti, sed monachi adjutoris, vel plurium, Alcoranum esse, & ipsos sibi Mahumetanos contradicere, dum Mahumetum modo rudem & idiotam dicunt, modo sagacissimum & sapientissimum, prædi-

prædicant. Contra tertium argumentum, negatur illa singularis elegantia, quæ exemplo ex *Sura Solis* refutatur, quod Arabice tam propriis, quam Latinis characteribus Auctor proponit, etiam versione Latina explicat. Quarto opponitur, nugis & Talmudicis fabulis Alcoranum refertum esse, & si quæ moralia præcepta contineat, non tamen illa comparanda esse cum sacris nostris Scripturis, & ne quidem cum iis, quæ Seneca, Epictetus, aut Plato, ac similes reliquerunt. Quæ de religione in Alcorano tractantur; aut falsa esse ostenduntur & fabulis depravata; aut, si quæ vera in illis supersint, ex Christianorum libris compilata. Claudis Auctor hoc Caput ineluctabili, ut vocat, argumento. Impossibile est, inquit, "Deum concurrere veris miraculis ad confirmandam falsam religionem: ergo impossibile est, Mahumetum miracula vera fecisse." Nam quum Deus Christianam religionem non solum Christi, sed etiam Apostolorum & aliorum sanctorum miraculis, quæ Mosle-
mi ipsi & Alcoranus vera fuisse fatentur, confirmaverit; necessario fatendum est, Christianam religionem bonam esse & veram. Ergo impossibile est, Deum per vera miracula Mahumeticam sectam, quæ Christianæ fere ex diametro opponitur, approbasse. Capite XII Auctor quæstionem tractat, an post jam fundatam religionem miracula ad eam conservandam requirantur? ubi negatis, ut par est, Dervisorum, qui monachi sunt Mahumetani, falso jactatis miraculis, causæ professionis suæ inservit, magnopere extollens Romanæ Ecclesiæ admiranda, quæ in Appendice nominatim laudat, ut ædem Deiparæ Lauretanam; S. Thomæ Malipuritanam in India crucem: ossa S. Nicolai Myrensis, liquorem Barii in Apulia sudantia: brachia S. Nicolai Tolentinatis, e quibus copiosus cruor emanet: & sanguinem S. Januarii Neapolitani.

PARS III. Christianæ Religionis dogmata contra Mahumeti & assecclorum objectiones tuetur, quorum communis criminatio est, Christianos veram religionem, a Christo & Apostolis institutam, sub illud tempus, quo Mahumet ortus est, deseruisse vel corrupisse, quam Dei jussu Mahumetus in integrum restituerit. Capite II. summatim calumniæ recensentur, quibus mutatam a nostris religionem probare conantur. Sunt autem partim superiori Volumine confutata, ut Scripturæ in iis locis, quæ de Mahumeto habuerint,

rint, depravatio; quædam non quosvis Christianos, sed Pontificios stringunt, ut sunt cultus imaginum, nec non Pontificis & monachorum prope divina adoratio. Reliquæ, & majoris momenti, contra mysterium S. Trinitatis, Deitatem Christi, ac Passionem ejusdem diriguntur. De Trinitate Clarissimus Auctor respondet Capite V, non tam illam in Alcorano Sura IV. v. 170 improbari, quam Collyridianorum in Arabia hæresin, (cujus & Epiphanius meminit) qui Deum, Christum, & Mariam pari cultu profecuti sint. Veram autem de S. Trinitate doctrinam non posse a Mahumetanis, nisi suis placitis contradixerint, in dubium vocari, quia ab initio in ea religione obtinuerit, quam ipsi ante Mahumetum sinceram fuisse confiteantur. Et postquam VI. Capite, occasione primi argumenti, quo objiciunt, in solis Matthæi ultimis verbis (*baptizate in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S.*) quæ prave illi interpretantur, nostram fidem inniti; tam ex Veteri, quam Novo Testamento mysterium hoc dilucide probasset, Capite VII & sequentibus argumenta Mahumetanorum profligat, quorum quædam Personas & Attributiones confundunt, nec inter Sapientiam ac Vitam, ut Attributiones sunt, ac Personam interdum significant, satis distinguunt: quædam ex ignorantia peccant, quasi distinctam ac separatam cuilibet Personæ Essentiam tribuamus. Capite IX & X. ex Rabbini antiquis, & ipsis Mahumetanis profert, quæ ad S. Trinitatis probabilitatem aliquid conferre putantur. Cap. XI. XII. XIII. & XIV diluuntur, quæ contra Deitatem Christi Mahumetani opponunt, pleraque ita perturbata atque confusa, ut distinctione inter Christum tanquam Deum & tanquam hominem facile elidantur. Postea Cap. XV. & XVI nostra argumenta pro Christi Deitate copiose producantur, & perspicue illustrantur. Quibus subjiciuntur Cap. XVII & XVIII, quæ ex antiquis Hebræis, & ipsis Mahumetanis pro Christi veritate per consequentiam probabiliter afferri possunt. Et XIX Capite Mahumetanorum error, quo negant, Christum nostrum supplicium crucis subiisse, ex eo refellitur, quod Evangelia, quorum veritatem ipsi agnoscunt, identidem reclament, & nelevissimam quidem suspicionem suppositi hominis, qui pro Christo crucifixus sit, relinquunt. Adjicitur universæ Ecclesiæ, exceptis tantummodo Manichæis; & Judæorum, & Gentilium quoque, ut Taciti, de vero Christi supplicio

consen-

consensus: quod Capite XX ex variis Prophetarum vaticiniis confirmatur. Capite XXI de Pontificis Romani, & hujus Monachorum honore respondetur, illum humanum ac hieropoliticum, non divinum esse: & Cap. XXII de Imaginibus, non idola esse, neque ut Deum coli, sed modo in Romana Ecclesia usitato, qui ibidem explicatur. Sub finem Capituli adjungit Auctor, quod miraculi loco habendum putat, quum Mahumetani adeo ab imaginibus abhorreant, retinere tamen Constantinopoli in templo S. Sophiæ tres imagines Christi Domini, tres Deiparæ Virginis, & unam S. Johannis Baptistæ, cum figuris aliquot crucum, & aliquorum Angelorum. Ultimis Capitibus respondetur Mahumetanis, qui varias Christianorum sectas objiciunt, non pauciores, neque leviores inter ipsos Mahumetanos esse, quæ ordine recensentur, tam veteres, quam recentiores, & in quo quælibet dissideat ab aliis, luculenter exponitur. Tandem hanc Partem Professio Fidei claudit, ab Orientalibus ad Romanam Ecclesiam accedentibus faciendâ, quæ Arabice & Latine consignata est. Continet autem Symbolum Niceno-Constantinopolitanum, & summam illorum, quæ in singulis aliis Synodis, quas Romana Ecclesia usque ad Tridentinam pro Oecumenicis habet, tanquam necessaria ad salutem decreta fuerunt.

QUARTA PARTE argumentum a *Moribus* petitur, examinatur: quippe etiam inde Mahumetani suæ Religionis veritatem adstruere conantur, quod morum sanctitate aliis cunctis gentibus, etiam Christianis antecellant. Sunt autem, in quibus pietatem suam ponunt, potissimum res quinque, Purificatio, Oratio, Eleemosyna, Jejunium, & Peregrinatio. Singula cum suis ritibus ex Mahumetani scriptoris, Aly Ben Mohammed, libro Arabico explicantur ad Caput VIII usque hujus Partis. Animadversionibus suis Clarissimus Auctor singula expendit, & Cap. IX *Purificationem* Mahumetanam cum Mosais ceremoniis, nec Finis ratione a Deo intenti, neque ratione Proportionis ad spiritualem purgationem animæ, conferri posse adseverat. Esse enim absurdas, ut, exonerato ventre, si aqua deficiat, lapillis vel pulvere corpus perfricare; quum Deus in iis, quæ naturæ necessaria sunt, nunquam immunditiam legalem constituerit: quasdam etiam obscenas, quæ circa pudendorum membrorum mundationem quotidie peragantur: & ni-

B b b

hilo.

hilominus plerosque gentis istius credere, his quoque ceremoniis a peccatis se emundari. Quod si etiam convenirent illæ cum ritu Legis Mosaicæ, quod vero aliter sese habet; tamen quod constat, per Christum & Apostolos divina auctoritate abrogatas esse ceremonias, quas Moses sanxerat, exinde firmiter Auctor probat, non a Deo illarum restitutionem esse. Capite X de *Oratione* seu Precibus disquirat, & circumspectis omnibus rationibus ostendit, externas illas & inanes esse, etiam gestibus & corporis jactatione pæne ridiculas, neque cognosci posse, in quo vis orationis consistat, quum inter corporis hujusmodi motus nihil fere audiatur, nisi *Deus maximus, Laus Dei, Laudatio Deo, Non est Deus nisi Deus, Salus sit Mahumeto*, & aliquot versiculi ex Alcorano, præsertim septem illi, qui in principio ponuntur, quæ vix orationis nomen merentur. *Eleemosyna* Mahumetanorum Cap. XI. ad trutinam vocatur, quæ ejusmodi est, ut quotidie aliquid cibi pauperibus præbeant, nec erga homines modo, sed bestias quoque benefici sint adeo, ut testamento etiam volucribus, canibus, felibus de alimento prospiciant, & pro his animantibus xenodochia quoque seu hospitalia ædificent. Sed quam pia ac sincera hæc misericordia sit, durissimo affectu erga Christianos captivos ipsimet commonstrant. Ditiore si templa, xenodochia, nosocomia, pontes, aut alia magni sumtus opera exstruunt, vel annuis redditibus adaugent; non pietatis illud studio, sed meru facere dicuntur, ne Imperator seu Provinciæ Præfectus omnes fortunas post mortem illorum diripiat, quæ si tenuiores sunt, filiis relinquuntur: sin opimæ, rapacitatem dominantium irritare solent. Quemadmodum vero noster Auctor in singulis locis hujus Partis facit, ut cum Turcorum falsis virtutibus meliores Christianas comparet, quas ubique recensere supervacuum putamus: ita cum primis liberalitati illorum eas eleemosynas Romanæ Ecclesiæ opponit, quibus infinitus numerus Monachorum sustentetur, innumera templa exornentur, xenodochia & nosocomia instruantur, quorum in sola urbe Romana dicitur quindecim aut plura publica esse, præter illa, quæ singularium ibi nationum sunt: triginta insuper scholas puellarum haberi; viginti sex collegia & seminaria pro erudiendis pueris, qui gratis omnes instituuntur, plurimi etiam victum & vestes accipiunt. Addit, quantum Pontifex panis, nummorum, vel singulis hebdomadibus,

vel statis temporibus publice, secreto, distribuatur, adeo, ut in Secreti Eleemosynarii libris ad centum aureorum millia nonnunquam summa donativi excrescat: memorat quoque eleemosynas *Sancti Campi*, ut vocantur, quum singulis sextis feriis in singulos pauperes, quorum plures quam bis mille, sesquilibra panis, & vini vasculum (vulgo foglietta) liberaliter dispensetur. Verbo adjicit ingentes sumtus in bellum Turcicum Imperatori Romano & Christianis Regibus submissos, quos nec ipsi Mahumetani ignorare possint. Capite XII *Jejunium* Mahumetanorum ut absurdum & ridiculum notatur, qui quotannis certo Lunari mense (is autem variat & per omnes anni ætates promovetur) ab aurora in noctem nihil edunt, nihil bibunt, nec faciem aut nares vel calidissimis diebus abluunt, ne forte gutta quædam ad sitim restinguendam adspargatur: noctes autem illius temporis comedendo, ingurgitando & libidinibus impure indulgendo transigunt. Capite XIII *Peregrinationis* Meccanæ stoliditas ex eo demonstratur, quod credunt Mahumetani, ab Adamo institutam esse, cujus in Mecca templum, diluvio ingruente, in Paradisum translatum fuerit: quod vero nunc superest, Abrahamum & Ismaelem juncta opera condidisse. Leges quoque, peregrinantibus observandæ, absurdæ & ridiculæ esse ostenduntur, v. gr. abstinere illo tempore a mactatione animalium venaticorum, aut occisione pediculorum, formicarum, muscarum, locustarum; cum tamen non prohibitum sit milvium, corvum, lupum, pulicem vel culicem necare. Deinde commemoratur, non tam religionis, quam lucri causa peregrinationem illam a plurimis initiari, quod permiserit Mahumetus, divitias in ea per mercaturam acquirere: quosdam etiam id sacrum iter suscipere, ut poenas Principi debitas hac occasione effugiant. Opponit Auctor Pontificiorum peregrinationes in sancta loca, & ad Apostolorum aliorumque Sanctorum corpora institutas, inprimis eas, quæ vel singulis annis Romam circa Pascha suscipiuntur, ubi per paucos dies, circiter triginta millia peregrinorum conveniant, nimirum tot fere, quot ad peregrinationem Meccanam concurrunt: vel Jubilæo, hoc est, vigesimo quinto quoque anno, maxima frequentia celebrantur, in quibus illam potissimum laudandam ducit, quæ ineunte hoc nostro seculo, sub Pontifice Clemente VIII, terdecies centena millia peregrinorum numeravit,

Et haftenus quasi de fundamentis religionis Mahumetanæ : sequitur de aliis istorum moribus, quos non minus vel omnes vel plurimos ad religionem referre consueverunt, ut Cap. XIV de *prohibitione vini & ludi*, quam Auctor non propter damna, quæ inde manare dicunt, sed castrensis sumtus minuendi causa a Mahumeto sancitam esse autumat: Cap. XV de *Circumcisionis* præcepto, quam Mahumetanis tantum distinctionem ab aliis gentibus esse dicit, non sanctitatis ac religionis sacramentum; atque ideo ab ipsis etiam adsumtam, ne manente præputio sordes contrahantur, quibus se ineptos ad orationem reddi existimant. Nec causæ quicquam Mahumetum sanctioris habuisse, cur rem a Christo & Apostolis, quorum auctoritatem non contemnit, abrogatam in usum revocaret, quod etiam de *discrimine ciborum*, de quo Cap. XVI disputatur, ex Auctoris monito repetendum est. De *sacrificio* Meccanæ peregrinationis, quod in Valle Mina faciunt Mahumetani, Cap. XVII responderetur, impurum illud esse, quia immundum animal, a Mose prohibitum, camelum cum aliis maculent, idque non in templo aut ara, nec per legitimos sacerdotes, sed promiscue & confusim perficiant. Sequentia Capita de aliis sanctionibus agunt, quibus suos errores Mahumetus admisit, ut de *jure Talionis*, de *Juramento*; & ubi gravius ille erravit, de *Repudio* ac *Polygamia*, quorum utrumque contra jus Naturæ esse noster Auctor ostendit, hanc etiam contra omnes fines instituti a Deo matrimonii, primarium, propagationem sobolis; & secundarios, adjutorium mutuum ac libidinis extinctionem. Nec enim populosiores gentes polygamas esse, quam apud quas monogamia fervetur; nec ipsum Mahumetum ex tot uxoribus, quas habuit, multos libros genuisse. Adjutorium vero rixis & æmulationibus impediri, & libidinem incendi magis, quam extinguere, materia & occasionis abundantia, non secus ac hydropicis quo plus pota sint, plus aquæ sitiantur. Accedit de *Bello præ religionem*, de quo initio mollius Mahumetus sensit diversis Alcorani locis: postea potentior factus acerbius decrevit contra Infideles, hoc est omnes, qui Alcoranum pro divino non recipiant: nec tamen hoc religionis zelo statuisse, ex Sura IX v. 30 convincitur, ubi tamdiu urgendos hostes profitetur, donec solvant tributum & subdant se imperio, nullam religionis mentionem ibidem faciens. Interim per-

suasi omnes Turci sunt, concessum sibi esse ex Alcorani lege, non credentes ad Mahumetanam fidem vi & armis cogere, quod noster Auctor in ulla religione licitum esse negat. Sed ipse præfagit fore, qui sibi Catholicos Reges objiciant, ab Romano Pontifice certis gentibus dotatos, quas ad Christianam fidem pertraherent. Respondet dubie, aut non jussam a Pontifice coactionem esse, ad verba diplomatis Alexandri VI provocans: aut ministros Hispanos potuisse gentes, suo Regi subactas, ad deserenda idola, & quæ contra naturam sunt, cogere: aut Pontificem, tanquam Vicarium Christi potuisse gentes, Ecclesiæ nondum subiectas, quod contra jus naturæ viverent, carnibus humanis vescentes & alia abominanda facientes, intra limites naturæ per vim coercere. Cæterum septendecim seculis semper ita ab Ecclesia observatum fuisse, ut modo, quem Christus docuit & Apostoli observarunt, non per arma aut temporalem potentiam, gentes ad Ecclesiam perducerentur. Cap. XXIV refutantur, quæ pro *privata vindicta* Mahumetani proferunt: Cap. XXV, quæ de *disputatione circa Religionem*, quam fugiendam esse Mahumetus præcepit, causæ suæ haud dubie diffusus. Et dum gloriantur Mahumetani dilatazione suæ religionis & diuturna duratione, indeque divinæ originis argumentum petunt, quod, quæ non ex Deo sunt, cito opprimantur; ad id Noster respondet, justas Deo causas esse, quanquam nobis non semper cognitæ, cur impietatem in aliis etiam gentibus longo tempore toleraverit: ex iis, quæ pateant, præcipuam esse ejus *maxe Dupian*. Hinc felicitatem suam jactitantibus Augustissimi LEOPOLDI victorias opponit, quem putat toto Orientis imperio Turcos deturbaturum fuisse, *nisi Christianorum perfidorum armis adjuti illi fuissent*. Cap. XXVI *obscenas leges* Alcorani, maxime circa conjugii usum, (de quarum una etiam Cap. II. egerat,) & alias impias sanctiones perstringit. Cap. XXVII seu ultimo, quod longissimum est, *fabulosa & superstitiosa* ex Alcorano collegit, quæ secundum ordinem Surarum & Signorum sive versuum enumerat, & falsitatis singula convincit. Totam enim Historiam Veteris Testamenti, de Creatione, Adamo, Abrahamo, Josepho, Mose, & aliis, passim fabulis putidis Mahumetani depravant, partim ex Talmude desumptis, partem autem majorem ex mendacissimo Pseudoprophetæ ingenio natis, & impudentissime ab eodem promulgatis.

CAMPEGII VITRINGA SACRARVM OBSERVATIONUM liber tertius.

Franequera, apud Joh. Gyselaar, 1691 in 4. Alph. 2. pl. 9.

Priores duos optimi eruditissimi; Operis libros in *Actis* A. 1689, pag. 588, & 609. fuse recensuimus. Jam tertium paucis percurramus.

Cap. I.

In hoc libro clarissimus Vitringa disquirat primo, quid sit *μαρτύριον* & *Χριστός*, 1. *Cor.* I, 6. Intelligitque illud, quod Christus *ὁ Ἀμην*, *ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινός* *Apoc.* III, 14. de se ipso verbis operibusque perhibuit *Job.* VIII, 12. 14. 18. Observat igitur ex Talmudistis Rabbinisque, omnem (שטר) *tabulam contractus* coram Judicibus suevisse agnosci ac signari ab Authore, deinde etiam a variis testibus, tum denique *βεβαιώσας* ac confirmari a iudicibus hac subscriptione: *שטר דנן נפק קרמנא וחסהירו פלוני*. *Contractus hic prodit in conspectum nostrum, testantibus N. & N. sub signatione manuum suarum, unde confirmamus & stabilimus illum.* Sic (inquit Noster) animus hominis est tabula. In hoc consignatur scriptura, *Christum esse lucem mundi*, dum eam audit. Ut autem fide recipiatur, accedit Christus, qui ait, se dicti & verbi illius *testem* esse, & a *Patre suo missum, ut id testaretur*. Subscribit id Deus Pater, voce coelestis emissa. Subscribunt testes alii *Moses, Propheta, Apostoli*; quin & ipsa *opera* Christi, quæ ut totidem personæ heic considerantur. Hæc est *βεβαίωσις μαρτύριος Χριστός* ex parte testium. Sed nondum sufficit. Erigit igitur homo *בית דין* *Domum iudicii* vel tribunal in conscientia sua. Nam *Deus hominem facit in scriptura JUDICEM sui testimonii*. Citat ergo ille testes. Confert illos inter se invicem; ac Spiritus Sancti ope agnoscit. eorum testimonia probe inter se consentire. Hinc sequitur *βεβαίωσις & μαρτύριος* *EN TΩ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩ*: *נפק וכו'* *Prodit μαρτύριον de Christo coram me, & omnibus probe examinatis testibus, comperi, amice eos consentire; unde confirmo & stabilio illud.* Confer *Job.* *Evang.* III, 33. 1. *Epist.* V, 10. 2. *Cor.* III, 3.

c. II.

Proxima dissertatio occupatur circa 1. *Cor.* I, 27, 28, 29. Tertia circa

circa *Psal.* LXVIII, 28. ubi *Benjaminem parvum* notare censet Paulum Apostolum, Benjaminitam. Mox, ut locus 1. *Thess.* V, 22. illustretur, Kabbalistarum dogmata de triplici animæ parte, נשמה mente, נפש spiritu & נפשו anima, prolixè explicantur, & cum scitis Platoniorum & Peripateticorum, eo tempore a Judæa gente receptis, conferuntur. Sequitur disputatio luculenta de *ἐπιθυμία* prava, ejusque rationeformali, objectis atque effectibus. Inde ad textus S. Scripturæ digreditur Noster, in quibus, pro *ל* non, *Mafo* rethæ legi jubent *ל* ipsi. Hisque consentit, præcipue circa *Exod.* XXI, 8. *אשר לא יערה* 1. *Sam.* II, 2. *וְלֹא נִתְּנָה עֲלֵיהֶם* & 2. *Reg.* VIII, 10. *כִּי יְהוָה יוֹהָא וְהָרַמְּנוּ יְהוָה* *לך אמור לא היה תחיה והראמי יהיה כי* c. XV. c. XVI. ubi, post prolixissimam variarum sententiarum discussionem, vertit: *Vade, dic modo* (*κατ' ἐπιποσιν*) *ipsi*, (uti quidem scio, velle te Regem alloqui, quodcunque etiam a me responsum acceperis:) *VIVENDO VIVES; Deus tamen mihi ostendit, illum certo esse moriturum.* Caterum, quum clarissimus Author in hæc verba peroret: *cui magna commentariorum supellex est, & absque dubio expositionis nostræ patronos inveniet, si pulverem non vereatur discutere;* non inutile fuerit indicare, tantundem haberi in notis Fr. Vatabli ad Biblia Tigurina A. 1605 Hanovix impressa, citatis etiam ad h. l. a *Matthæo Polo* in Synopsi Criticorum.

Defendit porro Keri Masorethicum, *Jes.* IX, 2. *לֹא הִגְדִּילָהּ* c. XVII. *הַשְׁמָחָה* & legit *ל*; obiter etiam conjecturam affert, LXX. interpretes *אל גבור*, (quia reddunt: ἄγγελος,) accepisse pro *גבריאל* *Gabriel*, quod est nomen *Angeli*. Nec Masorethis assensum negat quoad *Jes.* LXIII, 9. *צֶרֶם לֹא צָרָה* & *Psal.* C3. *וְלֹא אֲנִי*. Vehementer item contendit, *Jes.* XLIX, 5. legendum: *לְשׁוֹבֵב יַעֲקֹב אֵלָיו וְיִשְׂרָאֵל לֹא יִסָּפֵק* ad reducendum *Jacobum ad ipsum, & Israellem El congregandum*. Sub finem inquit causas lectionum variantium in *ל* & *ל*, quas arcessit tum ab incuria librariorum, tum a superstitione atque *χρίσας* excellentium doctorum *Judææ gentis*.

Inde gradum promovet ad *τὰ ἀρρητὰ ῥήματα, ἃ ἔκ' ἐξ' ὧν ἀνθρώπων λαλῆσαι* 2. *Cor.* XII, 4. i. e. (juxta Vitringam) non quidem, quæ efferrî non possent, sed quæ vel nondum a Paulo ulli prolata essent, vel quæ dicere ulli hominibus Paulo haud licuerit. Vo-

cem

c. III.

c. IV.

c. V.

XIII.

c. XIV.

c. XV.

c. XVI.

c. XVII.

c. XVIII.

c. XIX.

c. XX.

cem enim ἀνθρώπων non tam construit cum ἐξόν, quam cum λα-
λῆσαι, quod sane Dativum objecti personalis adsciscit *Job. VIII,*
40. XVI, 1. Per modestam conjecturam assequi itidem tentat, cuius
argumenti fuerit cœlestis illa revelatio. Nimirum in hac sententia
est, fortassis tunc Paulum edoctum fuisse, de *gradu gloriæ* sibi in com-
muni vita æterna preparato. De hoc enim omnino gloriari potuif-
set; hoc se solari adversus afflictiones; hunc denique silentio pre-
mere, eo quod non pertineret ad *consilium DEI* de universali fide-
lium salute, *Act. XX, 27.* sed speciale tantum esset solique Paulo
destinatum beneficium.

XXI.

Curatius jam dicendum est de hypothese quadam Authoris no-
stri, quam pro clave totius epistolæ prioris ad Corinthios haberi cu-
pit; quamque, ceu specimen conjecturarum ejus, fuisse satis repræ-
sentabimus. Pauli verba sunt c. I. vers. 11. 12. *Declaratum enim est*
mibi de vobis, fratres mei, a domesticis Chloës, quod lites sint in-
ter vos. Hoc autem ait quemque vestrum dicere: Ego quidem
sum Pauli; ego vero Apollo; ego vero Cephæ; ego vero Christi.

Hinc patet, (uti Vitringa adseverat,) revera in quatuor par-
tes scissam fuisse Ecclesiam Corinthiacam, in *Paulistas, Apollistas,*
Cephitas & Christianos. Neque enim hæc nomina figurata tan-
tum cum Theodoro existimanda sunt ob locum c. IV. v. 6. ac si
schismatis Authores suis nominibus indigitare nolisset, adeoq; suum
collegarumque *Apollo* ac *Cephæ* nomina μεταχηματισας substitue-
rit Apostolus. Verba enim: ταῦτα μεταχηματίσα εἰς ἐμαυτὸν
καὶ Ἀπολλῶ δι' ὑμᾶς, non respiciunt remotiora illa, sed immedia-
te præcedentia, c. III. & IV. ministros omnes evangelii esse ὑπη-
γέτας Χριστοῦ καὶ οἰκονόμους μυστηρίων Θεοῦ, id quod etiam Apo-
stolus in se & συνέργον *Apollo* transfert, ne communi ministrorum
forte sese exemisse & pro authoribus religionis venditasse videantur.
Ut ergo ansam & fundamentum schismatis illius, pro ἀγχινοία, qua
pollet, σχισμικῇ, detegat Vitringa, observat, prius Paulum Co-
rinthi docuisse veritates Evangelicas, *Act. XVIII, 1.* deinde demum
Apollo Epheso Corinthum in Achaja ivisse, ibique idem Evangelium
prædicasse, *Act. XVIII, 27. XIX, 1.* Ex his illum simplici sermone
usum, absque figuris & syllogismis logicis, ut in rudibus gentiliū
animis certa fidei fundamenta jaceret, c. III. v. 10, id quod ei vocatur

lac po-

lac potandum dare c. III. v. 1. & plantare c. III. v. 6. Atque sic sim-
plicioribus perplacuit Paulus. Hinc nati Paulistæ. At *Apollos* in
eadem veritate Corinthios confirmaturus, non adeo urfit prima fidei
fundamenta, sed potius ex ἀλληλεχρία & ὁμοαλληλία omnium Scri-
pturarum, modo oratorio aut dialectico, illustravit, atque adeo non
simplicioribus tantum, sed & philosophis illa persuadere conatus est.
Hinc quod Paulus plantavit, id rigavit Apollos, c. III. v. 6. Paulus
collocavit fundamentum, Apollos superædificavit, c. III. v. 10. Erat
enim Apollos ἀνὴρ λόγιος, δυνατὸς ἐν ταῖς γραφαῖς. Εὐτόνως
(& potenter disputando & ornate perorando) γὰρ τῆς Ἰσδαίας
διακατηλέγχητο δημοσία, *Act. XVIII, 24.* Conversatus est cum
philosophis & oratoribus, qui etſi veritates evangelicas amplecte-
rentur, tantum tamen carni suæ concedebant, ut simplicitatem do-
cendi Paulinam contemnerent, 2. Cor. X, 1. 10. XI, 6. 21. Hos philo-
sophos Noster esse putat ex secta מְדַבְּרֵי LOQVENTIVM i. e.
dialectorum, de quibus in libro *Cosri* P. V. §. XV. p. 356. prolixè
agitur. Eidem sectæ olim addictus fuisse Vitringæ creditur Apo-
llos. Λόγιος enim *Act. XVIII, 24.* (a λόγος sermo) coincidit jux-
ta eum cum מְדַבְּרֵי LOQVENTS. Et, quæ philosophis illis in *Cosri*
tribuitur, חכמת הדברים *sapientia verborum*, Paulo dicitur, si
Vitringam audias, Corinthi vicens σοφία λόγος 1. Cor. I, 17. item λό-
γος c. IV. v. 19. Quemadmodum etiam de Loquentibus suis Autor *Cosri*
inquit: חכמת הדברים הרבה מאמנות האמת
Fieri potest, ut SAPIENTIA illa VERBORVM multa credenda vera
corrumpat & perdat; ita de חכמים σοφοῖς Corinthiis similem
querelam profert Paulus 2. Cor. X. 4. 5. His ergo Philosophis pla-
cuit Apollos, unde ab eo potius, quam a Paulo, denominari amarunt.
Nec schismatis ea propter reus efficitur Apollos. Quia non magis
fuit in culpa, quam Paulus & Barnabas, cum pro Mercurio & Jove ab
idololatriis haberentur, *Act. XIV, 12.* Porro *Cephita* erant Judæi con-
versi, qui gentibus prædicationem Evangelii & Christum ipsum in-
videbant, temere sic imitati Cephæ sive Petrum, qui & quandoque
alieniore erat animo a conversione & conversatione gentilium. Et
sicut Petro & Paulo mutua quædam lites intercesserunt, *Gal. II.*
ita & hi soli Cephæ addicti contemnebant *Paulum & Apollo*, tamen
si ille non minorem maximis Apostolis se esse, ex vero gloriari pote-
rat,

Ccc

rat, 2. Cor. XI. 5. Horum potissimum causa solvuntur dubia quædam 1. Cor. VIII. & IX. Qui vero se CHRISTI dicebant, hi, Vitrin-
gæ sententia, fuere omnium simplicissimi, qui satis distincte de Christo
non informati eum cum doctorum ejusmodi sectis confuderunt.

Sed ne prolixi nimis videamur, reliqua voluminis hujus argu-
menta brevissimis indicabimus, utque sitim suam, quam ex tenui rivi-
ulo nostro restringere nequit, ex ipso fonte levare velit, Lectorem
benevolum hortamur.

c. XXII. Agit ergo mox Noster de phrasi: Baptizari in nomen alicujus,
collata cum locutionibus Hebræorum de baptismo proselytorum vel

c. XXIII. servorum. Disquirat, an Altare Jacobi in casu recto appellatum
fuerit יהוה אחד DEUS; DEUS Israelis, Gen. XXXIII, 20.
Postquam autem multa pro affirmativa disputavit, tutius esse opina-
tur ellipsin statuere: יהוה אחד (מכח) i. e. (Altare) DEI,
c. XXIV. DEI ISRAEL. Verba Psalm. XIX, 4. מן חומר ומן רכרס
מין נשמע כלי vertit: Non est dictum, & non sunt sermones,
quorum (nam vox חן חן) non auditur vox. i. e. Cæli
non sunt inintelligibiles doctores, sed vox singulorum sermonum abs
eis dici solitorum satis bene percipitur ab universis illis, quotquot non

c. XXV. præfractæ aures obturant. Locum tandem 1. Thess. II. 6. Οὐτε ζη-
τῶντες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν, & τε ἀφ' ὑμῶν, οὐτε ἀπὸ ἀλλῶν,
δυναμένους EN BAPEI EINAF, ὡς Χριστὸς Ἀποστόλοι, interpretari
jubet: Neque querentes ex hominibus gloriam, neque a vobis, neque ab
aliis, cum possemus esse IN GLORIA, tanquam Christi Apostoli. Quia
enim כבד apud Ebræos descendit a כבד Bapus gravis, & tamen
notat δόξαν, sive βαρε δόξης gloriam vel gloriæ pondus, (2. Cor.
IV. 17.) Vitringa autumat, & βαρε coincidere cum δόξη, & εἶναι
ἐν βαρεi dem esse ac εἶναι ἐν δόξη, 2. Cor. III. 7.

Sub calcem libri rejiciuntur cum Oratio de impedimentis pro-
pagandi hoc tempore Christianismi, dicta Kal. Jul. 1691. cum Indi-
ces locorum Scripturæ, vocum Ebræarum & Græcarum, præcipua-
rum denique rerum.

Ceterum cum quarri etiam Sacrarum id genus Observatio-
num voluminis in tertia hujus partis præfatione spes certa facta
fuerit, rogandus est enixe celeberrimus Autor, ne has suas Medita-
tiones diutius ab Orbe erudito desiderari patiatur; præsertim cum
præter

præter doctrinam de filia vocis & de potestate summi Synedrîi Judaici
circa controversias religionis finiendas, quæstionem non parvi mo-
menti accuratius se expensurum promiserit: an, quæ in Talmude depin-
gitur, forma Reipublicæ Judaicæ unquam, sive ante sive post captivitatem
Babylonicam apud Judæos vere obtinuerit, an potius ad exemplum
Platonici efficta sit? Ubi in antecessum non dissimulat, posteriorem
sententiam (quæ & Theologis Batavis Criticæ Simonianæ censo-
ribus placuit) maxime sibi arridere.

ANDRÆE REINBECKS LVNEBURGENSIS

Doctrina de Accentibus Hebræorum. Accessit Her-
manni von der Hardt Dissertatio de Ac-
centuatione.

Franc. & Lips. apud Nic. Forsterum 1692. in 4. Alph. 4.

ET si in amplissimo Philologiæ campo florente literatura sacra,
Accentuum Hebræicorum naturam sedulo hætenus excusserint
viri doctissimi: uberrimam tamen segetem aliis se reliquisse,
ingenue sunt confessi; maxime, cum origines rerum antiquarum
repetere, laboris & ingenii opus sit haud exiguum, quod uno alte-
roque non constet anno, quin & fortunæ quædam sibi vindicet præ-
sidia. Quod sentiens Reverendus Dn. Andreas Reinbeckius, Fontes
Hebræos cum cura scrutatus, Accentuum Hebræorum vim atque in-
dolem explorare studuit sollicitius. Reperitque singularem eorum
naturam & usum peregregium: Notari omnino accentibus distin-
guendas orationis partes, sed ita, ut situs eorum varius, forma multi-
plex, & magnus numerus, diversum loquentis affectum, vel præcipi-
um vel tardum designent, & viræ simul pronunciationis moram &
formam doceant. Publicæ igitur luci hanc Hebræicorum Accen-
tuum lucem daturus, exemplis clarissime hoc tradi posse conjecit.
Ingentem vero sacrorum locorum molem expositurus, & designa-
tum accentuum usum demonstraturus, generalia quædam momenta
præmittenda judicavit. Quare Cap. I. De Accentibus Tonicis &
Euphonicis disserit. Cap. II. Dominorum absolutorum indolem
exponit. Cap. III. Conjunctorum, & lineæ Maccaph vim tradit.
Cap. IV.

Cap. IV. Distinctivorum *minorum* naturam declarat. Cap. V. Distinctivorum *majorum* locum & officium designat. Cap. VI. Variam *membrorum*, majorum vel minorum, parium vel inæqualium, etiam ratione parenthesis, *consecutionem*, magna sollicitudine longoque exemplorum catalogo prosequitur. *Insuetum* quoque eorum omnium *suum*, affectus singularis latentis vestigia & indicia exhibere, in singulis capitibus monet, & pluribus *exemplis* magno studio selectis confirmare allaborat. Cap. VII. De *duplici accentuatione* agit, quæ vel in eadem voce vel pluribus datur. Et dum in pluribus contingit, vel ad unam alteramve propositionem restricta est, vel per totum versum se diffundit. In qua geminatione *emphasin* latere affirmat. Cap. IIX. Superiorem doctrinam XIII. *Regulis* comprehendit, & ex singulis *Consecutaria* elicit. Rem vero omnem magis declaraturus, ingentem dictorum cumulum ad normam illam examinat, & accentuum situm ac officium, instituta *analyfi*, in illis demonstrat. Posthæc ad nobilissimam operis partem transit, quam Cap. IX. complexus est. Insignem enim Accentuationis Hebrææ utilitatem declaraturus, illum fusissime exponit *usum*, qui in *collatione Versionum cum Textu originali* se luculenter prodat. Centum igitur loca illustria distincte exponit. Exod. XIIX, 11. XX, 20. XXXIII, 19. Lev. XXVII, 2. Deut. XIIX, 14. XX, 19. Eccles. I, 5. III, 18. 21. IV, 1. V, 8. VIII, 1. II. IX, 1. 4. 12. 17. Jos. IV, 3. VII, 10. IX, 2. XI, 11. Judic. V, 8. 11. 13. 15. 22. X, 8. XII, 4. XVII, 5. XX, 9. I. Sam. III, 3. XIV, 42. XIIX, 18. XIX, 3. Esa. I, 11. 13. V, 24. 30. VI, 1. IIX, 23. IX, 6. X, 5. XI, 10. XV, 2. 9. XVI, 1. XVII, 3. XXIII, 7. XXIX, 4. XXX, 29. 32. XXXIII, 6. 23. XXXVII, 26. XXXVIII, 13. 14. 15. 16. XL, 2. 13. XLI, 4. 25. XLV, 3. 24. LVI, 9. LXI, 7. LXIV, 4. Jerem. IV, 1. VI, 21. VII, 27. VIII, 8. IX, 2. XXXII, 11. Hof. IV, 2. VI, 9. VIII, 13. IX, 8. Joel I, 5. III, 4. IIX, 9. Psal. X, 6. 14. 15. XVII, 15. XXXII, 4. XLV, 5. XLVI, 5. XLVII, 10. XLIX, 15. L. 1. LVIII, 2. LXII, 10. LXIV, 7. 8. LXIX, 23. XCI, 2. CX, 3. 7. Dan. IX, 7. I. Chron. XVII, 17. II. Chron. III, 1. In quibus selectissimis Scripturæ locis *versiones* antiquas & recentiores ob oculos ponit, Chaldaicam, Græcam, Vulgatam, Munsteri, Vatabli, Castalionis, Pagnini, Ar. Montani, Tremellii. & Junii, Lutheri, nec non Gallicam, Anglicam & Belgicam. Quas cum Fontibus collatas, & ad accentuum tenorem exactas, excutit, & vel unam ex illis probat, vel *novam* *verso-*

versionem & sententiam suppeditat. Alium deinde attingit *usum Elencticum*, contra adversarios, expositis locis Hab. II, 4. Gen. XLIX, 10. Esa. IX, 5. Jer. XXIII, 6. 33. 16. Adhuc alium *usum* tradit in *exponendis affectibus*. In Additamentis & emendationibus operi subjunctis loca alia declarat, Gen. XXIX, 9. 10. XXIII, 3. 4. 5. 6. XXI, 12. Locupleti locorum S.S. indice opus clauditur. Succedit novus Autoris tractatus, *Appendicis* caractere insignitus, *Commentatio in Prophetam Haggæum*, ad accentuum indolem composita. In *Prefatione* præjudicia quædam modeste declinat, & suæ sententiæ de accentuum vi, in pronuntiatione viva designanda & affectibus determinandis præsidium a R. Jehuda Levita & Cicerone repetit. Adjecta est denique *Hermanni von der Hardt* / Linguarum Orientalium in illustri Julia Professoris clarissimi, *Dissertatio de Accentuatione*, qua in primos universæ accentuationis fontes inquirat. Externa vivi sermonis intelligendi *præsidia* a natura suppeditata, supponit, *modulationem* vel vivam accentuationem, in sono & tono positam, & vultus, oris atque corporis *motionem*. *Varietatem pronuntiationis* vel accentuationis vivæ ex varia affectus temperie oriri indicat. Cum *spiritibus* varie in pectore motis organa diversimode afficiantur & ducantur, ut *pronuntiatio* vel accentuatio viva interno affectui & spirituum motioni respondeat. Et eam quidem, *harmoniam affectuum* in pectore & accentuationis in oratione, in gradibus etiam affectuum illorum sese exerere monet, ut pro intensiori vel remissiori eodem affectu, accentus aut sonus in voce vel intendatur vel remittatur. Idque iterum pro spirituum vel auctorum vel imminutorum indole in pectore dicentis. Eosdemque omnino fontes esse actionis, vel in dicente vultus, oris & corporis motionis. *Scriptio* deinde cum sermone vivo *affinitatem*, ut & utriusque *differentiam* subjungit. Cum ea omnia verbis scriptis indigentur, quæ dictis significantur, etsi & tonus & sonus nullus atque nulla in oratione scripta existat. Hunc ergo *scriptio*nis defectum arte suppleri. *Spatia* namque aut intervalla, majora vel minora, in scribendo a doctis adhiberi, quæ affectuum intervallis, vel brevibus vel longis, in dicendo respondeant. Atque ita diversos *pronuntiationis gradus* commatum, colorum, punctorum, signorum interrogandi & exclamandi, characteribus ac imaginibus depingi. Hanc naturæ æmulationem

tionem ab arte tentatam, ab eruditis sollicite in quocunque scripto quaesitam, in una quam in altera gente existeret nobiliorem. Occidentalium ergo in scriptione artem, quoad orationis intelligendae praesidia, primo attingit, & pauciora in his regionibus a doctis hactenus adhibita esse pronuntiationis aut accentuationis signa, notat, & ea fere solum, quae interstitia & intervalla sermonis aut membrorum designent. Eamque parsimoniam in Occidentis genio excusat, qui paucioribus signis possit esse contentus. Cum ob variorem ac pauciorum affectuum usum, stylus planior sit plerumque ac simplicior, lectori attento cognitu haud difficilis. Quin alio sermonis praesidio Occidentales nationes a natura beatas esse, quo affectuum vivorum variationem aperiant: Dictionis nempe copia & terminationum in omnibus orationis partibus multitudine, ex temperie corporum humidioris in his climatibus orta. Quo spectent multi verborum modi, Indicativus, Optativus, &c. certi affectuum indices; Verba participialia, adverbialia, praepositiones, interjectiones, magno numero, quae omnia affectuum sint argumenta. Orientis indolem, adeoque Hebraeae Linguae, in oriente natae & cultae, naturam in eo convenire cum Occidentalibus linguis, quod scriptio referat orationem vivam, illisque adeo instrumentis utatur, quibus & pronuntiatio & actio decenter exprimitur. Diversitatem interim Hebraeae Linguae & Occidentalium insignem esse, ut in vivo sermonis habitu, ita & scriptiois ornatu. Clima calidiorum altum corpora reddere sicciora atque ferventiora. Unde affectus celeriores & frequentiores, sermo parcius & concisus, actio uberius & operosior. Penuriam ergo verborum apud Hebraeos abundantia gestuum & luculentioris vocis pronuntiatione abunde refarciri, natura suo caloris impetu urgente. Hinc adeo parvissimam Hebraeorum orationem scriptam tanto luculentioribus affectuum characteribus fuisse ornandam, quanto difficilior alias foret intellectu sermo brevissimus. Ex quo fonte magna accentuum opulentia in textu Hebraeo, quibus & mira modulationis variatio & flexio, & multiplex gestuum motio, pro maiori affectuum exuberantia, effigietur. Huc & situm accentuum, supra vel infra voces, pertinere, prout sonus in voce vel elevandus vel deprimendus. Figuras quoque esse diversas, pro varia vocis figuratone. Quibus omnibus congrua imposita nomina, variam vocis modulationem

dulationem indicantia. Subiuncta his iudicia Christianorum, Iudeorum & Gentilium de pronuntiationis magna vi, in oratione viva habenda, vel scripta legenda, nec non de distinctionum signis & accentibus: Quintiliani, a R. Jehuda Muscare laudati, R. Samuelis Aben Tibbon, Jacobi Cerarini, Jodoci Willichii, R. Abrahami de Balmis, R. Jehude Levi, R. Calonymi, R. Aben Esra, Raschi, R. Abarhanelis, R. Isaaci Arama, Reuchlini, Buxtorffii & Wasmuthi, R. Jehuda Muscati, R. Samuelis Arcuvolti, Erasmi Roterodami.

A DEFENSE OF DIOCESAN EPISCOPACY.

i. e.

Defensio Episcopatus Dioecetani. Seu Responsio ad Librum Davidis Clarksonii, cui Titulus, *Primaeus Episcopatus*: autore Henrico Mauritio, S.S. Theol.D.

Londini, apud Jac. Adamsonium 1691. in 8. Plag. 30.

Clarksonius, acerrimus, dum viveret, Presbyterianorum promachus, Thesin suam: *Episcopum in primis tribus seculis fuisse tantummodo Pastorem unius congregationis seu coetus*, probare natus erat, tum ex Scriptura, tum ex Ecclesiastica Historia.

Ex Scriptura primo imminuerat numerum illorum, qui festo Pentecostes conversi fuerunt, affirmando, Fidelium plurimos advenas fuisse, & finito festo domum rediisse; paucissimos autem illos Solymorum cives coetum constituisse exiguum. Sed multa millia ad Christum conversa esse, probat D. Mauritius ex Actor. VI, 1.2. XXI. 20. adeoque unicam domum non suffecisse credentium coetui arguit. Institerat Clarksonius, & ne ultra unius coetus summam ex cresceret credentium numerus, in multitudinem Hierosolymitanorum civium, urbisque magnitudinem inquisiverat, eamque exiguam admodum fuisse, ex Josepho definiverat. Contrarium prolixè Mauritius probat, ubi cum numerum civium ex Idumaeorum coetibus collegisset, & civitatis amplitudinem ex Villalpando descripsisset, inter alia observat, Iudeos majorem cum frequentia ad Paschatos festum convenisse, quam ad Pentecostes aut Tabernaculorum, imo ab urbe remotis

p. 11.

p. 10.

p. 15.

remotis fuisse dispensatum de iis duobus festis, adeoque verisimile esse, fideles plures extitisse Hierosolymorum cives, quam advenas: unde porro concludere liceat, tot millia credentium non sub uno congregari potuisse recto; sed diversos constituisse coetus, eo praesertim tempore, cum nulla domus publica Christianis concessa esset, sed καὶ οἶκον panis frangeretur.

p. 27.

Aliud Argumentum petierat *Clarksonius* ex Phil. I, 1. ubi Paulus Episcopis & Diaconis salutem impertit, & contra Hammondum disputaverat, qui Episcopos non urbis, sed provinciae Philippensis intelligit. *Mauritius* non defendit Hammondum, sed Episcopi vocem de Presbyteris interpretatus, admittit multos Philippis fuisse Presbyteros, non praefuisse Episcopos, verba Chrysostomi adducens: *Quid hoc? An unius civitatis multi erant Episcopi? Nequaquam, sed Presbyteros isto nomine appellavit.*

p. 31.

Ad Argumentum ex Actor. XX. 17. & 28. idem reponit *Mauritius*, & Hammondi opinionem, qui Episcopos provinciae hic quoque intelligit, antiquam esse dicit, ut pote Irenaeo probatam. Obiecerat quidem *Clarksonius*, festinationem Pauli ad Pentecosten non permisisse convocationem Episcoporum ex circumjacentibus locis; sed respondet *Mauritius*, non obesse sibi hanc objectionem. In medio autem monet relinquere Scripturam, utrum Paulus pervenerit Hierosolymam indicto tempore, nec ne? idem Chrysostomo observante: *Vide illum & humana ratione moveri & cupere & festinare, & saepe non assequi.*

p. 37.

Ex Ecclesiastica Historia Patrumque scriptis sequentia *Clarksonius* formaverat argumenta. Primae Christianorum Ecclesiae, ait, unum saltem erigebant altare in templo seu *Dominico*, juxta quod Episcoporum sedes erat. Respondet *Mauritius*, & largitur morem fuisse Veterum ad unum altare offerre dona sua, & ex illo consecratum panem deferre ad alias civitatis Ecclesias, non tamen remotas, quoniam Presbyteri ibi constituti pariter panem consecrare potuerunt. (Vid. *Innocentium Papam I.* Epist. ad Decentium.) Falli Henricum Valesium, in Notis ad Euseb. H. E. L. V. c. 24. statuentem, Eucharistiam ad aliarum civitatum Episcopos missam fuisse, cum tantum ex primaria urbis cujusque Ecclesia ad minores missa fuerit. Probantibus id tum Eusebio, l. c. tum Actis Luciani apud

p. 40.

apud Metaphrasten, tum Paulino Ep. I. Ex Episcopi *Taylorii* Tractatu de *Episc.* Affer. probaverat *Clarksonius*, in una Diocesi unam solummodo fuisse *Cathedram & Baptisterium*, institutione Marcelli P. R. qui Titulos quinque & viginti in urbe Roma constituerat, quasi Dioceses, ad commoditatem Baptismi, & opportunitatem eorum, qui ad Fidem ex Gentibus quotidie veniebant. Respondet *Mauritius*: (α) Infirmum esse hac in re Damasi, ista referentis, testimonium. (β) Male inde concludi, unum tantum fuisse in singulis Titulis Altare. Nam licet Baptisterium unum multis sufficere potuerit, (veluti Florentiae non nisi in vetere S. *Jobannis* templo administratur Baptismus; vid. Glossarium Caroli Du Fresne, qui *veteris moris institutum* appellat, voce *Baptisterium*;) non tamen pariter mensam unam dispensando Corporis & Sanguinis Christi Sacramento sufficere potuisse, praesertim ubi frequentissimus, ut apud primos Christianos, ejus fuit usus. Denique quod Romae in Ecclesiis nullae fuerint habitae conciones, facile posse concedi putat Autor, quoniam si *Sozomeno* fides, ibi ne Episcopus quidem in Ecclesia docuerit, & annotante *Valesio ad Sozomenum* L. VII. c. 9. nulli ante Leonem I. reperiantur sermones illic recitati.

Deinde unicum in singulis civitatibus Titulum seu Ecclesiam fuisse, probaverat *Clarkson* autoritate *Petavii* Animadv. in *Epiphanium*, p. 276. eo quod miretur Epiphanius, Alexandriae plures fuisse Titulos. Verum (si *Mauritium* audias) Epiphanius non miratur plures ibi fuisse Titulos; (hoc enim in omnibus paulo majoribus urbibus usu veniebat;) sed Titulis illis fuisse peculiare Presbyteros; cum vulgo, ac sigillatim Romae, Titulis universis universi Presbyteri communi opera praessent. Vide *Valesium* ad *Sozom.* l. I. c. 15. Quum autem hic verba *Athanasii*, Apologia II. T. I. Opp. p. 739. συνελθόντες ὁπότε ποιοῦσι πλεον ἢ ἐν ταῖς βίτταις συνήξαν, in alium sensum detorqueat; obiter hic defendit *Mauritius* versionem Nannii, qua evincitur, Bitonem (eundem esse vult, quem Latini *Victorem* appellant, quique cum *Vincentio* ad Nicenam Synodum a Sylvestro P. R. legatus fuerat) congregasse quinquaginta Episcopos in templum. Observat quoque ex Hilario, Diacono Romano, ad 1. Tim. III (inter opera Ambrosii) Romae septem Diaconos & binos Presbyteros per Ecclesias, & unum in Civitate fuisse Episcopum. Omni enim

p. 45.

p. 47.

hebdomada offerendum fuisse, etsi non quotidie peregrinis, incolis tamen vel bis in hebdomada; etsi non defuerint, qui prope quotidie baptizati fuerunt egri. Vide etiam Sozom. l. VII. c. 19. & Optatum Milevitanum l. 2. contra Parmenianum, qui quadraginta Ecclesias Romæ fuisse tempore Victoris Garbiensis, objicit. Sic Mediolanum, sic Constantinopolis, Carthago, Antiochia, Cyzicus, Edessa, Cæsarea in Cappadocia, & urbes aliæ, multas habuerunt Ecclesias.

p. 55.

Capite secundo examinat Autor Advetarii sui assertionem, in pagis quoque, iisque exiguis, constitutos olim Episcopos, adeoque Episcopos veterum Pastoribus parochialibus non dissimiles fuisse.

p. 58.

Primum ejus argumentum fuerat: *Hydrax & Palabisca, pagi Egyptiaci, suos habuerunt Episcopos.* Respondet Mauritius ex Synesi Epistola 67, non habuisse pagos istos Episcopos, sed Episcopum, utrique præfectum, idque demum Valentis Imperatoris tempore, quo tamen illi ipsi contra Syderium, quem Synesius episcopum eis constituere jussus fuerat, protestati sint, dicendo: *Patrium esse ac Apostolicum, ut Ecclesie sue sint diœceseos Erythrae, & precando, ne orphani fieri cogerentur superflite Patre, i. e. ne a Paulo Erythri Episcopo avellerentur.*

p. 59.

Olbius, (pergit Clarksonius,) *pagus quoque Egyptiacus, post Athamantem habuit Antonium Episcopum.* Respondet Mauritius, non aliunde constare sibi de hoc pago, neque ex Synesi Ep. 76. patere, an ibi *ὄλμω* sit Populus unius pagi, an vero Populus in vicinis vicis habitans sive natio ejus generis, cujus Nitenii natio, Bubeium natio, similesque, in titulis Cornelii Balbi triumphalibus, apud Plinium l. V. H. N. c. V. Zygrin, Antiam, Schædiam, Metolen & Hypselin, quas tanquam pagos Episcopali sede conspicuos venditaverat Clarksonius, civitates extitisse, aut sine largiori Diœcesi non fuisse, abunde probat Mauritius, simulque conjectat pro *Metole* apud Athanasium Apol. II. p. 189. T. I. item, epist. ad Antioch. legendum *Metilin*, Pomp. Melæ l. 1. c. 9. memoratam. Dracontium & Ischyram deinde, sine territorio seu ampla Diœcesi Episcopos, objecerat Clarksonius. Respondet Mauritius, illum Hermopoleos minoris dici Episcopum apud Athanasium, epistola ad Antiochum: hunc contra Canones a Constantio Imperatore constitutum fuisse Episcopum. Largitur itaque etiam pagos quod-

dam

dam habuisse Episcopos, non tamen, ut vult Clarksonius, parochianos, sed diœcesanos, h. e. qui pluribus quam uni coetui præfuerint, imo & civitatibus. Haut enim aliter fieri potuisse, quandoquidem in Ægypto seculo quarto saltem centum fuerint Episcopi, oppidorum autem ac pagorum multa millia, utpote quorum numerus Ptolemæorum tempore, juxta Theocritum Idyll. 17. triginta & tria millia, complectebatur, nec forte sub Imperatoribus Romanis imminutus valde fuerat.

Arabiam, Syriam, Cyprum, Armeniam, Asiam minorem & Occidentis regiones, quas magna cum diligentia pervagatus erat Clarksonius, ut pagos inveniret Episcoporum sedes, simili studio percurrit Mauritius, ubique aut non pagos, aut territorio laxiori non destitutos fuisse, ostendens.

Sed nec pagis modo, verum etiam monasteriis peculiares Episcopos fuisse Clarksonius urserat, in exemplum adducens ex Sozomeno l. VI. c. 34. *Barsen, Eulogium & Lazarum.* Respondet Mauritius (α) Monasteria non ante seculum IV. exorta; ergo horum, si qui fuerint, Episcopos docere non posse, qualis fuerit Episcoporum primæva institutio & diœcesis: (β) *Barsen, Eulogium & Lazarum*, juxta Sozomenum, non revera, sed nominatenus tantum Episcopos fuisse.

p. 145.

Quæ ex Epiphania, subscriptione Concilii Chalcedonensis, Theodoro Lectore & Spelmanno pro Episcopis monasteriorum produxerat Clarksonius, ea mendosæ lectionis arguit Mauritius.

p. 146.

In Hiberniam tandem deveniens Clarksonius, ex Usserio Nennium allegante probaverat, S. Patricium 365 Ecclesias crexisse, & totidem constituisse Episcopos. Regerit Mauritius, exiguam esse Nennii fidem. Numerare quidem 350 sanctos & episcopos Catalogum sanctorum Hiberniæ per vetustum ab Usserio Antiquit. Britann. p. 473. & 490. publicatum: complecti autem spatium annorum plus centum. Addidisse Nennium quindecim, ut numeris dierum in anno responderent, sicque otiosa gens per totum annum ferias ageret; nec observasse, Episcopos hos vel sanctos dici exortos esse de Romanis & Francis & Britonibus & Scotis; unde asserere liceat, Episcopos illos non fuisse Ecclesiis Hiberniæ præfectos, sed a sancto Patricio saltem ordinatos, quod ex Jocelino vitam Patricii describente, ipse docet Usserius.

p. 153.

D d d z

Cate-

p.155. Ceterum ipsum *Patricium* Hibernum fictitium esse, suspicatur *Mauritius*, ac vel ex *Patricio Aruernensi* vel *Hispano* formatum fuisse a monachis, qui quondam dato nomine quocunque, mox etiam Sancti formarint scripserintque vitam.

p.157. Episcopos autem in Hibernia tantum fuisse viginti novem, cum Archiepiscopis quatuor, circa annum 1171, ex historia Henrici II. probat. Anno vero 1095, regnante *Murchertagh*, Hibernos adhuc caruisse Archiepiscopis, ex eo ostendit, quod a Cantuariensi Archiepiscopo desiderarint erectionem Sedis in Waterfordiensi provincia.

p.167. Pagis perlustratis ad Civitates perveniunt Auctores nostri contravertentes. *Clarksonius* statuerat, plurimas veterum urbes non fuisse majores, quam mediocris magnitudinis urbes in Anglia. Contrarium non sine ironia asserit *Mauritius*. In specie quas considerant civitates sunt Emporia, Phaselis, Cucufus. Has exiguas appellarat *Clarksonius*, ut Episcopatus parochiales ibi erigeret. Verum primam non urbem, sed urbis partem fuisse, docet *Mauritius* ex Livio. Secundam tempore Pompeii fuisse exiguam, sed postea satis amplam, ex veteri descriptione orbis a Jac. Gothoffredo edita docet. Ultimam tum bello tum fame incolis exhaustam fuisse illo tempore, quo Chrysostomus ibi vixerit. Vicissim, ne magnarum urbium exempla decissent, abs eo adducuntur, Roma, Carthago, Alexandria, Seleucia ad Euphratem 500000 incolas complexa & quinta parte Londinum superans, Constantinopolis, & aliae.

p.216. De hac quidem observat *Clarksonius*, non admodum magnam fuisse, quia, referente Zosimo lib. 2. c. 30. Constantinus, longe maiorem urbem hanc efficere cupiens, eam ultra veterem murum decem & quinque stadiis muro novo circumdederit, quæ extensio ejusmodi tantum incrementum addiderit civitati, ut duas visa sit æquare urbes. Respondet *Mauritius*, novum murum non circumdedit veterem, sed extra eum fuisse productum, adeo, ut muri veteres a *Servio* diruti, complectentes in circuitu secundum *Dionysium* quadraginta stadia, nunc restaurati & quindecim stadiis aucti, insigne addiderint incrementum. Præterea acceperunt ad urbem hanc suburbia *Syca*, nunc *Pera*, Justiniani Imperatoris tempore civitas per se dicta; *Hebdomum*, (ubi S. Johannis templum septem passuum millibus ab urbe distans

stans, juxta Socr. l. 6. c. 12; P. Gyllio & Carolo du Fresne pro urbis regione perperam habitum,) *Secundiana*, *Mariana*, *Pharmaceus* seu *Therapea*, *Hieron* portus, *Hestia*, *Michælium*, & *Elea*, quæ singula sufficienter evincunt, Constantinopolin unius Episcopi curæ commissam, plures uno aluisse coetus, qui nullatenus in una congregari potuerint domo.

Post mediocres civitates, majores etiam produxerat *Clarksonius*, fasus graviolem hinc sibi motum iri litem. Duo igitur jusserrat observari. *Primo*, neque magnas urbes admodum frequentes fuisse, aut abundasse incolis. *Secundo*, in immenso incolarum numero paucissimos extitisse Christianos; ad minimum plures non fuisse Christianos, quam qui parochialem Episcopatum facerent. Exempli gratia adduxerat Laodiceam, Neocæsaream Cappadociæ, Heracleam, & tandem Sebasten, quam Herodes 6000 replevit incolis, ut maximis civitatibus par esset. Respondet *Mauritius*: Tres priores credi infrequentes fuisse, non probari, imo contrarium ex Historia liquere; Laodiceam terræ motu concussam partem civium perdidisse, sed recuperavisse posthac; & Sebasten sexies mille cives continentem sat numerosam extitisse, si patribus familias adnumerentur uxores, liberi, servi. Secundam suam observationem probaverat *Clarkson* urbibus Palæstinæ, Syriæ, &c. in quibus & Constantini tempore multi adhuc fuerint Gentiles. In genere reponit *Mauritius* verba *Maximini* apud Eusebium l. IX. H. E. c. 9. *cunctos fere homines relicto Deorum cultu ad Christianorum sectam se applicuisse*; unde arbitratur constare, quod *Deus fecerit multiplicari fideles, Israelitarum instar, & roborari super inimicos suos*. Deinde ad *Gazam* & *Cæsaream*, quas urserat *Clarkson*, reponit Noster, hujus Diocesis plures continuasse Ecclesias, teste Epistola Constantini ad Eusebium apud Theodoretum l. I. c. 15. scribentis, *quotquot Ecclesiis ipse præest: illius Episcopum Silvanum Ecclesiarum dici Episcopum* apud Eusebium l. 8 c. 15. Ad *Emesam* Metropolim respondet, tempore Juliani Ecclesiam recens ædificatam Baccho consecratam fuisse, non ob paucitatem Christianorum, sed violentiam Tyranni. *Theod.* l. 3. c. 7. Quæ de ipsa *Roma* Gentilibus referta dixerat *Clarksonius*, & furore populi in circo, *Christiani tollantur*! duodecies clamantis ex Baronio ad A. 301. §. 18, & Centuriatoribus, Senatum, Nobiles & alios plurimos, gentiles in quarto seculo fuisse perhibentibus, probaverat, Eusebii testimonio refutat Noster. Hic enim ait, *Maxentium Fidei*

D d d 3 *Christia-*

Christiana professionem simulasse, ut in eo morem gerevet blandireturque Populo Romano; H. E. L. VIII, c. 14. Hinc descendit ad enarrationem civitatum, quarum non aliquot tantum cives, sed omnes ferme incolæ ad Christum conversi fuerint, quales sunt Edessa Osroenorum, Neocæsarea in Ponto, Nisibis, quam odio Christianæ fidei Julianus a Persis defendere noluit, imo ne quidem intrare, Samosata, Majuma (Gazæorum portus a Constantino M. urbs redditus) Constantina Gazensium & Antiochia Syria, in qua Sacerdos Ethnicus sacrificaturus, nemine assistente, hostiam ipsemet adduxit & obtulit, & de qua Julianus Apostata questus est, Senatui adeo pauperem factum esse, ut ne hostiam quidem emere potuerit, uxoribus Senatorum omnes divitias Galileis, h. e. Christianis impendentibus. Vid. Misopogon Juliani. Constantinopolim his quoque annumerat; hæc enim teste Sozomeno l. II. c. 3. nec aris unquam, nec templis, nec sacrificiis Gentilium fuit inquinata.

p. 298.

Clarksonius, ut tanto felicius Christianorum numerum extenuaret, voluerat præterea observari, Judæos & Hæreticos maximam partem civitatum magnarum implevisse. Hic opponit Mauritius Augustinum de Util. Cred. dicentem: Plures jam Christiani sunt, quam si Judæi simulacrorum cultoribus adjungantur. Argumenta autem ex Josepho petita tanquam præcocia, h. e. ætatem Christianorum præcurrentia, rejicit. Ex Socrate, Epiphanio & aliis admittit verum esse, quod in Palæstinæ urbibus Episcopi nulli extiterint. Vid. Epiphan. Hæres. 30. num. II. Corrigit hic quoque Petavii versionem, quæ in eadem hæresi §. 4. Græca Ἐπίσκοπον πλησιόχωρον τῆς Τιβεριάδος ὄντα sic reddit: Moriens Ellet vicinum Episcopum Tiberiadis arcessit: quandoquidem hic Patriarcha Ellet sive Hillel in ipsa Tiberiadis urbe vixerit, Episcopus autem, quem accersivit, in Tiberiadis vicinia fuerit.

p. 308.

Hæreticos Christianis numerosiores fuisse, probaverat Clarksonius dicto illo Hieronymi: Ingemuit totus orbis, & Arianum se esse miratus est. Regerit Mauritius, perperam intelligi sententiam istam, non enim mentem fuisse Hieronymi docere, orbem totum suscepisse Arianorum doctrinam, sed ei ab Arianis Arimini in Synodo congregatis impositum esse subdolis verbis, & fraudulenta vocis Usæ abolitione, quam concedentes orthodoxi Episcopi, Arianos se factos fuisse mirati sunt. Tandem quo demonstret Mauritius, Arianorum multitudinem

nem non æquasse Christianorum numerum, testes adducit Socratem, Basilium, alios.

In numerum deinde Ecclesiarum inquisiverat Clarkson, etiam magnas urbes non nisi unam habuisse, probaturus. Hinc Beryti Ecclesiam a Magno incensam ex Theod. l. 4. c. 22. adduxerat, inquit, unam solum in urbe celebri fuisse Ecclesiam, non autem plures. Respondet Noster, morem fuisse scriptoribus istorum temporum perquam familiarem, per Ecclesiam in singulari intelligere Cathedralē. Exempli loco allegat Socratem l. II. c. 14. narrantem, Gregorium Arianum ab Alexandrina sede remotum fuisse, ob incendium Ecclesiæ omnibus invisum. Hic observari vult, non dici, unam ex Ecclesiis, quanquam plures Alexandria fuerint, (testibus Athanasio & Eusebio) sed Ecclesiam a Gregorio incensam fuisse, scilicet Cathedralē seu Episcopalem.

p. 314.

Capite quinto contra Clarksonium disputat, qui ex numero Presbyterorum, pauperumque, item ex synecdochicis & hyperbolicis locutionibus, (quibus tota multitudo in unam confluisse dicitur domum vel Ecclesiam) paucitatem Christianorum elicere voluerat.

Capite VI. examinat Clarksonii sententiam de civitatum territoriis, quæ nimium angusta fecerat, & æquaverat Anglicanis, vel Levitarum suburbiis. Hic ostendit Mauritius, veteres Romanorum Græcorumque urbes amplissima habuisse territoria, neque ut in Anglia, alienis paruisse Magistratibus, sed eundem cum civitatibus habuisse dominum & judicem. Hinc dicit factum, ut primariæ provinciarum urbes sive metropoles eligerentur in sedes Episcoporum, quo regionis incolæ, tanquam cives ad audietum Judicem suum politicum, & tanquam Christiani ad discendum ab Episcopo suo, huc commearent.

Dioeceses autem amplas Episcopis fuisse concessas, probat Callixtus Apostolorum 34, Concilii Nicæni octavo, Antiocheni nono, item decimo & c. qui singuli pagorum & provinciarum meminerunt, in quibus non liceat quicquam Episcopo inscio peragere. Probat etiam exemplis, Cyrensis, Hipponensis, Casariensis, Tyanensis & aliorum tum Orientis tum Occidentis Episcopatum. Plura omnino essent recensenda ex eruditissimo hoc libro, sed specimen tantum, non compendium illius hic dare volumus. Optamus potius,

ut in-

ut interpretem is Latinæ Anglicæque linguæ probe peritum propediem reperiatur.

LIBRI NOVI.

A Commentary on the Prophecy of Joel, by Edvard Pococke. Oxford 1691. Fol.

Librorum Manuscriptorum in Bibliothecis Tenisoniana & Dugdaliana Catalogus. Oxonii 1692. in 4.

Experimenta circa Mechanicam variarum particularium Qualitatum Originem &c. auth. Roberto Boyle. Londini 1692. in 8.

Dioptrica nova. A Treatise of Dioptricks, by William Molineux. Lond. 1692. in 4.

Remarks upon the Ecclesiastical History of the Antient Churches of the Albigenes, by Peter Allix. Lond. 1692. in 4.

Miscellaneous Discourses concerning the Dissolution and Changes of the World, by John Ray. Lond. 1692. in 8.

The Greek and Roman History illustrated by Coins & Medals. Lond. 1692. in 8.

A Practical Discourse concerning a future Judgment, by William Sherlock. Lond. 1692. in 8.

Aristæ Historia LXX Interpretum. Accessere Veterum Testimonia de eorum Versione. Oxon. 1692. in 8.

The Present State of England compleat; by Edvard Chamberlayne. London. 1692. in 8.

Tacite avec des Notes Politiques & Historiques, par Amelot De La Houssaie. A la Haye 1692. in 12.

Histoire de Guillaume III. Roi de la Grande Bretagne. A Amsterdam 1692. in 12.

Histoire des Princes d'Orange de la Maison de Nassau. A Amsterdam. 1692. in 12.

Projet & Fragmens d'un Dictionnaire Critique. A Rotterdam 1692. in 8.

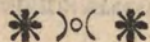
Histoire de la Conquête du Mexique par Fernand Cortez. Traduite de l'Espagnol de Don Antoine de Solis. A la Haye 1692. in 12.

Memoires de ce qui s'est passé depuis 1672 jusqu'à 1679, par Mr. Temple. Traduit de l'Anglois. A la Haye 1692. in 12.

L'Histoire d'Emanuel Philibert, Duc de Savoie, Gouverneur General de la Belgique. A Amsterd. 1692. in 12.

Instruction pour les Jardins Fruitiers & Potagers, par M. de la Quintyne. A Amsterd. 1692. in 4.

Deux Lettres touchant la nécessité & l'autorité prétendue de la Tradition, nouvellement écrites à un amy au sujet de l'Histoire Critique du P. Simon, par M. G. N. A. & P. en D. à M. A. Amsterdam, 1692. in 4.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Septembris Anno M DC XCII.

HISTORIA GENEALOGICA DELLA FAMIGLIA CARAFA. Opera del Sr. Don Biagio Aldimari.

i. e.

Historia Genealogica Gentis Carafæ; autore Blasio Altimaro, Patritio Neapolitano, REGI CATHOLICO a Consiliis in supremo Senatu arcis Capuanæ, quæ Neapoli est.

Neapoli, accurante Antonio Bulifone, 1691. in Fol. Tomi III.

Constat Alphabetis 22 & plag. 10.

Hoc stupendi laboris Opus non nisi triginta annis ad umbilicum perducere potuisset, non mirabitur, quisquis vel fugitivo illud perstrinxerit oculo. Inde nempe a vigesimo ætatis anno ad quinquagesimum, non modo libros variorum autorum Genealogicos, (quorum ter centum volumina, MSCta partim, partim typis impressa possidet,) Historicorum item atque Jureconsultorum, quocunque modo illustrissimæ CARAFÆ GENTIS mentionem facientium, scripta perlegit Nobilissimus Autor; sed & innumera diplomata, bullas, brevia, epistolas, memorialia, protocolla, instrumenta, quæ in Archivo Regio Neapolitano tergemino, itemque Principum Roccellæ, ut & civitatum Pisana Florentinaque, nec non haud unius in monasterii aut privatae sortis eruditorum cimeliis adservantur, indefesso studio pervolutavit, examinavit, ac fundamenta isthinc petiit historiæ suæ. Conquisivit etiam fere centum icones virorum foeminarumque hujus familiæ celebrium, æri faberrius incisas, quibus magnū decus elaboratissimo huic operi conciliavit.

E e e

Fue-

Tom. I.

p. 34.

p. 51.

TAB. X.

Fig. 1.

p. 54.

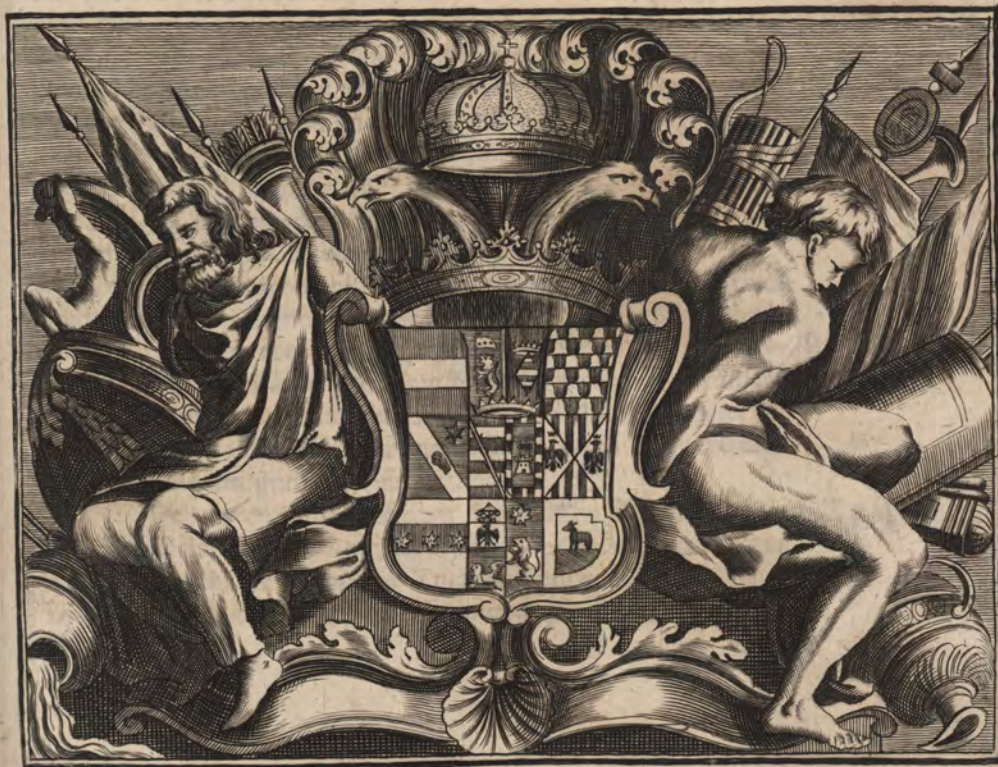
p. 65.

Fuerunt, qui *Carasfarum* genus e *Germania* accerferent, illorumque primum autorem, a Bonifacio Germanorum Apostolo ad Christi fidem conversum, Romam venisse, obedientiam Pontifici præstiturum, dein vero fortunarum sedem in Italia reperisse, fabularentur. Noster, antiquitates nimium remotas missas faciens, communem istius stipitem constituit *Stephanum*, qui e matris *Cara* nomine, *Carasa* cognomen primus accepit, & ad posteros hæreditario jure transmisit. Caterum e *Sigismundis*, (gente Pisana nobilissima, ac postquam mille fere annis floruerat, superiori seculo extincta,) sanguinem is trahebat, & eo progressus est felicitatis, ut, quam Saracenorum jugo exsolverant Pisani, *Sardiniam* insulam regio titulo possederit ad annum usq; 1040, quo, filio Ricardo successore prius declarato, vita functus est. Digna est, quam contemplandam exhibeam, moneta antiqua, ab Altimaro publicata, ubi in antica pectore tenus visitur Rex, galea coronata, lorica item ac paludamento conspicuus, cum epigrapha: RICARDUS REX SARDINIAE E KARE (Cara) FILIIS. Inversa extat foemina, diademate redimita, pallaque eleganti vestita, cum lemmate: STEFANIA SOROR. Quod si hæc etymologia vera est, oportet ultimam syllabam in CARAFA decurtatam esse ex *Fante*. Hæc enim Italicorum vox dubio procul ex Latina *Infante* derivatur, adeoque idem quoque seculo illo undecimo notasse videtur, etsi hodie eo sensu diminutivum ejus *fanciullo* potius adhibeatur; *fante* autem servum aut servam significet. Et nisi fallimur, id ipsum indicare voluit clarissimus Autor. Hic itaque Ricardus, Stephani Filius, circa A. 1047, Saracenis in insulam iterum irrumpentibus resistere non valens, Neapolim fugit, ubi a Duce Reipublicæ Sergio IV. supremus Thalassiararchus creatus est. Filium habuit *Sergium V*, nepotem *Joannem IV*, pronepotem *Sergium VI*, quibus omnibus successive mitra Ducalis Neapolitana obtigit. Ex his postremus, militare ausus adversus Imperatorem & legitimum Papam, Neapolitanum axioma amisit, & Pisas fugere coactus est. Fuit hic pater *Philippi* Carasæ I, *Bartholomæi* I. avus, proavus *Philippi* II. Caraccioli Carasæ, Baronis de Ripalonga, abavus *Bartholomæi* II. mortui A. D. 1362. Ex hoc & uxore ejus, *Mobilis de Montefalcione*, quotquot supersunt, *Carasæ* genus suum repetunt. Heic enim statuendum est principium quarum linearum principalium Carasæ.

TAB. X. ad. A. 1692. pag. 402

Fig. 2

WIMM
Onde

MENSIS SEPTEMBRIS A.M DC XCII. 405

Carafarum, quarum *senior* ex *Andrea I.* Domino Fori Livii, (*Forli*), Bartholomæi II. filio derivata, retinuit cognomen avitum *Della Spina*, i. e. *de Spina*, quam viridi colore tinctam armis etiam gentilitiis, nempe tribus fasciis argenteis in campo rubeo, situ diagonali a dextra ad sinistram, imposuit. Nam cognomen illud non seculo demum XIV natum est, cum jam A. 1197, imperante Henrico VI, *Nicolaus Carafa della Spina* occurrat. *Junior* linea progenitorem nactus hujus *Andreas* fratrem, *Thomam* (vel *Thomasium*) *Carafam*, ac cognomine *della Stadera*, sive *de Statera*, (quam eadem clypeo gentilitio, e quo tamen spina abest, exterius adiacere consuevit,) abs altera distinguitur.

De priori agit *Altmarus* *romo primo*: de posteriori *romo II*, ut & parte anteriori *tomi III*. Utraque tot viros exhibet Principum, Ducum, Comitum, Marchionum, Equitum auratorum, itemque Cardinalium, Episcoporum, Generalium non unius Ordinis sacri titulis insignitos, aut pietatis, prudentiæ bellicæ, ac diffusioris eruditionis fama fulgentes, ut eorum numerus haud facile iniri queat. Sic ramus ille transversalis *de Statera* protulit ipsum Romanæ Ecclesiæ Pontificem *PAULUM IV*, alias *Joannem Petrum Carafam* dictum. Natum hunc esse d. 29. Jun. A. 1466, legitur *T. II. p. 107*. At indubium est, operas non attente expressisse Autoris autographon. Nam *p. 116*. refertur abs eo epitaphium, quod in hæc verba desinit: *Vixit A. LXXXIII. Mens. I. D. XXI. Obiit A. D. LIX. XV. Kal. Septembris. Pont. sui Anno quinto*. Quia ergo obiit d. 18. Aug. 1559, necesse est, eum in hanc lucem prodisse d. 29. Jun. 1476.

Cæterum quum Romani Pontifices privilegio infallibilitatis frui ferantur, non sine admiratione apud solius veritatis studiosum *Altmarum* prolixissimam relationem legas, quomodo *Paulus IV*. nepotes suos, *Carolus Carafam* Cardinalem & *Joannem Carafam Palliani* Ducem, felonix & homicidii reos non agnoverit; *Pius IV*. ut tales capitis damnaverit; *Pius V*. eorum manes in integrum quasi restituerit, atque scelerum puros declaraverit.

De cætero, soli hæcenus *Paulo IV*. e *Carafis* ad thronum Pontificium aditus patuit; tamen *Petro Aloysio Carafa*, quum nondum Cardinalis, nec nisi *Tricarici* Episcopus esset, multi in Conclavi Purpurati Patres, rarissimo exemplo, Papale fastigium,

Ecc 2

desti-

p. 19.

Tom. II. p.
125. 136.

T. II. p. 288.

T.III.
p. 26.

destinarint: sed frustra; consequuto id eo tempore (annus erat 1644.) Joanne Baptista *Pamfilio*, sive *Innocentio X.* Quemadmodum nec *Oliverius Carafa*, Cardinalis & Archiepiscopus Neapolitanus, (verus Martis pullus,) felicius fuit, utut (si *Hieronymo Surita*, Historiæ Arragonicæ conditori fides habenda, quam heic Altimarus ei negat,) illicitis mediis viam ad Papale solium adfectaverit.

T.III.
p. 52.

Utut autem duodecim omnino Carafæ *galero Cardinalitio* gavisi sint; ex illis tamen, præter jam dictos, non nisi quatuor brevitatis studio memoramus. In his est *Gregorius*, (in vita seculari *Marcellus* dictus,) cujus Commentarii in secundam *Thome Aquinatis*, Neapoli A. 1628; de concursu causæ primæ cum secundis, ibid. A. 1634; de *Vesuvii incendio*, ibid. A. 1632; de *monomachia Romæ*, A. 1647, impressi sunt; in *Introductionem autem Porphyrii*, MSCti Neapoli adservantur. Obiit Salerni die 23. Febr. A. 1675. Celebrior est *Antonius Carafa*, Rinaldi F. n. 25. Mart. 1538. † 14. Jan. 1591. Transfudit e

T.II. p. 455.

Græca in Latinam linguam Theodoretum in Psalms, orationes non unas Gregorii Nazianzeni, & sub auspiciis Sixti V. R. P. cum jam Cardinalis ac Bibliothecarius Apostolicus esset, LXX. biblicorum V. T. Interpretes. Edidit etiam tres tomos epistolarum Decretalium

T.II. p. 433.

Pontificum. *Diomedes Carafa*, Joh. Francisci F. Arianensis Episcopus, ac E. R. Cardinalis, vel eo nomine mentionem meretur, quod, quum in omnium Carafarum statuas & monumenta debaccharetur vulgus Romanum, Paulo IV. R. P. defuncto, huic, licet ab eodem Cardinalitiam purpuram accepisset, inferre injuriam nemo ausus

T.I. p. 449.

sit. Hodienum ea dignitate fruitur *FORTVNATVS*, tit. SS. *Job. & Pauli, Presb. Card. CARAFA, Episcopus Aversa*, olim *Atella* dictæ. Natus is est Hieronymo Principe Roccellæ, & Diana Victoria neptre Pauli V. R. P. parentibus; eo tempore, quo in vivis erat P. *Franciscus Olympius*, Clericus Regularis Theatinus, mortuus 21. Febr. 1639. Hic, (ut in illius vita testatur *Josephus Silos*, p. 200. edit. Neapol. A. 1685.) a matronis gravidis solebat interrogari de nomine, foetui suo, ubi natus esset, imponendo, quo isthinc scirent, an marem foeminamve paritura essent. Cum itaque ex doloribus, quos patiebatur *Diana* illa, partitudo instare putaretur, advocatur *Olympius*, & de nomine embryonis consultitur. Negat is, justum tempus adesse; quo dicto, mater, calculis curatius subductis, octavum adhuc

agi

agi mensem, quo utrum ferret, animadvertit. Nono autem mense elapso iterum accersitur *Olympius*, & foetui mox in lucem prodituro *Fortunati* nomen dandum pronuntiat. Omen ac nomen habuisse patuit, ex quo ab Innocentio XI. R. P. A. 1686. Cardinalis creatus est; neque Altimarus veretur thronum ei Papalem augurari.

Missis Cardinalibus, ad alias dignitates ecclesiasticas nos convertamus. Numerant Carafæ in gente sua *Legatos & Nuntios* Pontificios novem; *Patriarchas* duos, *Alexandrinum* unum, alterum *Antiochenum*; Archiepiscopos, Episcopos, Abbates quam plurimos. Ex his memorabitur nobis *Carolus Carafa*, Episcopus Atellanus, Nuntius ad Imperatorem, ob epitaphium, quo modestiam animi testari voluit, brevissimum:

OSSA CAROLI CARAFÆ

MAXIMI PECCATORIS.

Ejus frater *Simeon* hoc Messanenſi marmore æternitati memoriam sui commendavit:

D. O. M.

Matri Deæ Magne ab Angelo salutata.

Hoc templum Illustriss. & Reverendiss. *Simeon Carafa*

ex Principibus Roccellæ S. R. I.

Archiepiscopus Messanenſis, obsequens

Virgini, suis extruxit expensis, pro sua

In Clericos Regulares benevolentia, ac

nobilibus & exemplaris urbis ornatu

idem consecravit idibus Junii ann. M. DC. LX.

Ubi egregie fallimur, nisi versu secundo, pro DEÆ, in ipso marmore, DEI legatur. Caterum, ut & hoc adjiciamus, fundarunt Ordinem PP. *Piorum Operariorum* *Carolus Fabricii* filius; *Eremitas Theatinas* Neapolitanas *Franciscus Maria*, Hieronymi filius; *Clericos Regulares Theatinos* *Paulus IV. Papa*.

Quod seculares dignitates attinet, præter duos Reges & tres Duces Neapolitanos supra dictos, multi Principes, Duces, Marchiones, Comites, Equites aurei velleris & Melitenſes, item Proreges, Legati, Thalassarchi, Cancellarii, Consiliarii, summi exercituum Prefati, & id genus alii primi ordinis ministri regii, inter Carafas existunt. Ac ex his quamplurimos nomine tenus laudare, non foret

E e e 3

divi-

T.I. p. 307.

Tom. I.
p. 311.

T.III. f. 53.

T.I. f. 413.

T.II. f. 109.

T.I.p.456.

dividiæ, nisi prolixiores, quam institutum nostrum patitur, esse vereremur. Lectoribus autem non ingratum futurum existimamus, si illos Carafas seligamus, qui hodiernum florent, quique, licet eorum non rara in novellis publicis occurrat mentio, a nostratibus non satis bene a se invicem distingui solent. Eminent inter eos primogenitus ex primogenitis universæ Gentis Carafæ CAROLVS MARIA CARAFA, Domin. Univers. Fam. Carafa, Branciforte, Barrese, Santapan & Speciale, Butera Princeps, inter Dynastas titulis claros in Regno Sicilia dignitate primus, atque in regno Castelle & Magnatibus primi ordinis, Roccella ac S. Rom. Imp. Princeps, Marchio Licodia, Castri Veteris, Militelli & Barrafranca, Comes Crypta aurea, Grassulati, Mazareni & Condoiannis, Patromus Prioratus Hieros. Roccella, &c. natus d. 22. Febr. A. 1651. Princeps studio linguarum, philosophiæ, oratoriæ, jurisprudentiæ, mathematicumque, ac exercitiorum equestrium peritia nemini secundus. Hic enim est, cujus eruditissima atque ingeniosissima Opera toto passim orbe literario sunt nota, nec sine meritissimo elogio in Actis Eruditorum A. 1690. p. 618. A. 1691. p. 305. A. 1692. p. 47. a nobis memorata: quibus addi debet *Idiota* versio Italica, Mazzareni A. 1688. in 4. excusa, ac *Via ad Cælum & Hebdomas Mariana* Italice conscriptæ. Ejusdem munificentia universa literatorum respublica editionem elegantissimi ac sumptuosissimi Operis hujus Altimariani acceptam referat; sicuti nos quoque grata mente profitemur, nec aliunde exemplaris, quo utimur, possessionem nobis obtigisse, cum id Illustrissimi atq; Excellentissimi Principis jussu ad nos transmiserit, cui multis jamdum obligati sumus nominibus, celeberrimus Polyhistor, Antonius Magliabechius. Vigesimo tertio ætatis anno *Isabellam D' Avalos*, (nobilitate sanguinis non magis, quam rarissimis virtuosus animi dotibus fulgentissimam, at, quantum constat, nulla adhuc prole auctam,) thalamo induxit. Ea tempestate mortem cum vita commutavit avunculus ejus, *Josephus Branciforte*, Princeps Buteræ; unde Principatus *Buterensis* in Sicilia, una cum titulo *Magnatis Hispanici*, ad *Carafam* nostrum jure hæreditario devolutus est. Hinc tum A. 1681. & 1690. Parlamentum regni Siculi Panormum convocavit, tum A. 1684. Innocentio XI. R. P. *equum album*, quem Hispaniarum Rex, Neapolitani regni intuitu, Pontifici mittere solet, maxima

xima cum pompa obtulit. Utriusque rei notitiam ampliorem tum ex adjectis prolixioribus narrationibus, tum ex epistolis *Caroli II.* Regis, Hispanico idiomate, quo scriptæ sunt, insertis, haurire licebit.

Principis hujus Patruus sunt FORTVNATVS Cardinalis, de quo supra, & GREGORIUS, Magnus Hierosolymitani Ordinis Magister, electus d. 29. April. A. 1680, cum tertio jam ætatis mense Ordini adscriptus fuisset. Notatu digna visa est epistola *Jacobi II.* Regis nuper M. Britannia, ad illum data d. 24. Febr. A. 1689, qua filium naturalem, *Fitz-James*, inter Equites Melitenenses sub titulo *Magni Prioris Angliæ* recipi petit. Legato enim ad Gallia Regem Melitenfem *Hautesenilleo* promiserat, se, quamprimum in regnum restitutus foret, bona illa ac reditus, quibus olim *Magnus Angliæ Prior* gavissus esset, huic iterum vindicaturum ac novis aucturum. Quod quidem promissum in solo hætenus conatu substitit.

E *Josephi* Carafæ, Ducis *Brutiani* (Bruzano), (bello Messanenfi A. 1674. famam non intermorituram consecuti, mortui autem d. 11. Apr. anno 1678.) sobole hodie vigent VINCENTIUS CARAFA III. *Dux Brutianus*, & PAULUS CARAFA, & *Ducibus Brutianis*, Invictissimi Leopoldi Cæsaris equestris militiæ Centurio. Horum patruus sunt Fr. Don CAROLUS CARAFA *Prior Melitenfis*, Seneschallus *Marubii*, *Drosi* & *Corbellini*, ac FRANCISCUS ANTONIUS CARAFA, Archiepiscopus *Anxanensis* (Lanciano) in regno Neapolitano & Episcopus *Catanensis* in Sicilia. His notior est Comes ANTONIUS CARAFA & Dominus *Fori Livii* (Forli) S. Cæs. Majestatis Cubicularius, Campi Marschalus, itemque Commissarius hoc tempore Generalis copiarum, Augustissimi Cæsaris in Italia, Eques aurei velleris, &c. rebus bello adversus Turcas & alios Imperii hostes gestis clarissimus: qui & conjuge Catharina de Cardona, Marchione Castelli Novi nata, nullam sustulit prolem, æque ea ratione infelix, ac frater ejus natu major ADRIANUS VII. CARAFA, Lucretiæ Caracciolæ maritus.

Hætenus Lineam de *Spina* perlustravimus. Quoad alteram, de *Statera* cognominatam, celeberrimi evaserant, A. 1647. (tempore seditionis a *Thoma Anello Amalphantano* Neapoli con-

citata;

- citata,) duo Martii Carafa Ducis Matelonensis filii, *Diomedes Carafa* Dux Matelonensis, & *Josephus Carafa*; quorum ille bonorum, hic capitis iacturam tunc fecit, uterque Regi Catholico fidem suam luculentissime approbare satagens. *Josephi* gnatus est DOMINICUS CARAFA, Princeps *Colobrariensis*. *Diomedem* parentem habuerunt, MARTIUS CARAFA Dux *Matelonensis* (di Madaloni) eruditione non minus quam artibus sui nominis famigerabilis, ejusque frater germanus MARINUS CARAFA, ambo cum *Diomede* agnato superstites, non minus, quam CAROLUS CARAFA Dux *Noje & Bojani*, ac ejus fratres NICOLAUS & POMPEJUS. Ex alio ramo hujus lineæ superest FRANCISCUS MARIA CARAFA, Princeps de *Bellovisu* (Belvedere) Marchio *Antianus* (d' Anzi) Eques aurei velleris, Eruditorum Mecænas. Nec omittendus FABRICIUS CARAFA, Princeps Clusianus, (di Chiufano) cum filiis *Tiberio*, *Vincentio*, *Carolo*, *Petro*, & *Fabio*; item *Hæctoris* Ducis *Andriæ*, anno 1686. denati, soboles, FABRICIUS, cum fratribus *Francisco*, *Antonio* & *Carolo*. Tot tantisque Principibus viris anno superiori Carafæa Domus fulta erat.

- Historiæ Genealogicæ ad finem perductæ, duplex adjicitur mantissa. Post *breve enim artis heraldicæ compendium*, sigillatim agitur de armis gentilitiis Carafarum, *tribus nempe fasciis argenteis in campo rubeo*, & discerniculis eorundem *spina & statera*. Ex quo autem CAROLVS MARIA, princeps totius familiæ, Buterio potitus est, duodecim segmentis absolvi solet ejus clypeus, quibus partim avitum, partim affinium familiarum *deryptom* hac serie collocantur: Austria; Branciforte; Santapau; Barrese; Speciale; *Carafa della Spina*; Avalos; Aragonia Sicula; Spinello; Borgia; Vittori; Borghefe. (Confer Tab. X. Fig. 2.) Subnectuntur non pauca Symbola Heroica Carafarum, eaq; quam nitidissime æri insculpta, quorum etiam nonnulla in Philippi Picinelli Mundo Symbolico reperire est. Recentissimis, iisque ultimis duobus utitur sæpe nobis celebratus CAROLUS MARIA. Horum unum exhibet *astrolabium*, cum *dioptra* & epigraphe: SUMMA HUMILIAQUE METITUR; ingenium ejus, quo rerum coelestium terrestriumque naturam probe perspexit ac complexus est, adumbrans. Alterum repræsentat *Laurum*, cum lemmate: SEMPER VIRET; quo significatur, excellentissimum Principem.

Principem ingenii ac virtutis perpetua documenta indefesso studio nunquam non prolaturum. Nec Symbolum suum ignorari passus est clarissimus Altimarus. Quum enim, absque prævia Proregis aliuvæ alterius commendatione, a CAROLO II. Hispaniarum Monarcha Consiliarius supremi Consilii Capuanæ creatus esset, scuto gentilitio (cujus *inferior* pars tres baltheos cæruleos in campo rubro, *media* tres stellas argenteas in fascia cærulea, *superior* aquilam nigram in campo argenteo ostentat, impositis galeæ libro aperto & ense,) addidit is inscriptionem e Psalmis: *IPSE fecit nos & non ipsi nos*; quam & de DEO & de Rege intellectam. T. III. p. 129. cupit.

Mantissa altera concernit *familias illustres CCLXVIII, affinitatis* vinculo innexas *Carafæ*; inter quas non postrema est *T. III. p. 177-354.* *Pignatellorum*, ob Antonium Pignatellum, nunc INNOCENTIVM XII. summum Pontificem, notabilis. Antiquitatis sanæ gloria paucis cedit. Nam ex ea fuit *Lucius Pignatellus*, qui jam A. 1102. Comestabilis urbis Neapolitanæ audivit. Omnium harum gentium tesserae scutarie uno conspectu in tabula ænea sistuntur; metallis ac coloribus juxta Heraldicæ artis præcepta indigitatis. Accedit Arbor Genealogica Domus Carafæ longe amplissima, & octo fere plagulas chartæ usualis complexa. Omittuntur autem in ea *Sigismundi* Pisani, *Korczacii* Poloni, & *Stigliani* illi, qui Augustæ *Vindelicorum* hodiernum florent, quos ad unum communem stipitem referendos Altimarus passim docuit; quemadmodum etiam in ipsa Historia sua tripartita de *Korczaciis* non nisi ea quæ a Simone Okolsky in Orbe Polono prælibata sunt, de *Sigismundis* pauca, de *Stiglianis* Augustanis paucissima attulit. T. I. init. T. II. p. 405. Nec desideraveris indices. Adeest enim aliquis *Dignitatum illustrium*, alii *Autorum* citatorum, alii *Familiarum* Carafis affinium, alii denique *Nominum & Rerum* memorabilium.

ANONYMI DIALOGI TRES: I. DE CONSTANTIA IN ADVERSIS, II. DE DIGNITATE TUENDA, III. DE AMORE erga Rempublicam.

Mutinæ, 1692, apud Hæredes Cassiani.

in 12. plagul. 7.

FFF

Edidit

Edidit quidem hanc Dialogorum trigam *Jacobus Cantellus*, Serenissimi Mutinæ Ducis Geographus, e privatis, ut titulus habet, schedis, viroque illustri, Marcello Malpighio, Innocentii XII. Archiatro dedicavit. Sed quamvis Autor latere nomen suum voluit, non alium tamen eum esse compertum habemus, quam doctissimum virum *P. Benedictum Bacchinum*, Serenissimi Mutinæ Ducis hoc tempore Historiographum. Is enim, postquam ab Adversariis perpeffus gravia multa esset, ac Parma, in qua urbe Diarium Eruditorum, quod Mutinæ hodie pertexit, exorsus fuerat, cedere coactus, solatium adversus mala & præsidium ex Philosophia petiisse videtur. Itaque erecturus semet atque firmaturus, libellum hunc composuit, Dialogi (in quo *Liberii* nomine *Bacchinus* ipse, *Angelii* vero Rev. P. Abbas *Angelus Maria Arcionius* nuper vita functus, quem Monachum ajunt doctissimum atque integerrimum fuisse, designantur) forma eo fine adhibita, ut Ethopæiæ indulgeret, & facilius se tum infirmum, tum utcumque a morbo vindicatum exhiberet.

p. 26. 113.

Cæterum adversa, de quibus hic disseritur, trium potissimum sunt generum; alia personam differentis, nonnulla ejus dignitatem, & aliqua ipsam tangunt reipublicam. Unde obscurum non est, distinctis malis distincta remedia in tribus his dialogis quæri & opponi. Et in primo quidem supponit, imo conficit ex antegressis, jure nos tristiari ob carentiam boni, a libera nostra pendentem voluntate: absurde vero & ἀλόγως, ob boni carentiam, sive ob malum, quod a libera voluntate nostra non pendet. Jam, cum injuriæ, valetudo, deportatio, fatum imminens, & alia hujus commatis, de classe posteriori sint, justam dolendi causam, aut animi constantiam abjiciendi, in illis negat reperiri. Si quis obloquendi forte studio dixerit, humorum conditionem in corpore, pendere ex conditione animi, & conditionem animi pendere ex humorum conditione: vel, quod eodem recidit, vitiata humorum eucrasia oriri ex pathematibus animi, & animi pathemata dependere ex humorum indole; ab eo committi aperte nimis circulum. Adhuc enim quæri, quid horum primo in causa turbarum sit? Illud autem esse procul dubio, quod, ne pathemata adsint, vel si adsint, ne officiant, vel si officere, ne officiant impofterum, præstare valeat; id est, nos ipsos.

p. 66. 101.

In secundo Dialogo præcipue, in quo consistat dignitas, quibus causis

causis vere lædatur, an de illius jactura dolendum, quousque, & quibus mediis curanda veniat, disquiritur. Observat autem Autor inter cætera, facile fieri posse, ut ipsa malorum hominum convitia ad aliqujus dignitatem augendam non nihil conferant; quod & suo B. Augustinus jamdudum confirmavit exemplo: *Hostes*, inquit, *dum volentes detrahunt famam meam, nolentes addunt mercedi meam*; & infra ostenditur, sæpe accidere, ut arma hostium ad reipublicæ incolumitatem pro sint promovendam. Quemadmodum e contrario contingat, ut, si quis laudetur a scelestis, laudatæ personæ dignitati infamiæ nota suffundatur. Laudem quam in compositum vulgus tribuat, ducendam nullius pretii. Magni sæpe ponderis esse mendacium, a viro in dignitate constituto si proferri vel evulgari id contingat; apud probos etiam, quibus præconcepta de dignitate opinio perniciose imponat. Parerga graduum, munerum, honorum in republica, sæpenumero, vulgo cum primis fucum facere, quod favor, obsequium præstitum, ac (utinam non!) pecunia in conferendis illis pariter, ac impetrandis multum valeant. Cæsarem patriæ libertatem evertentem, quia pro voto cesserit facinus, laudari: Catilinam, quod ausus immane sed idem nefas, auso non sit potitus, audire pessime. Quod si Cæsari Catilinæ fors accidisset, & Catilinæ Cæsaris, non dubium esse existimat, quin inter se laudis quoque infamiæque vices commutassent. Nihil officere, si cunctorum sententia pessimus habearis, testis autem factorum tuorum conscientia te laudet: rursus prodesse nihil, omnium calculo optimum haberi, si quis sibi met ipsi fuerit pessimus. Quod quidem Autori largimur tanto facilius, quo certius est, malam conscientiam laudantis præconio non sanari, uti nec bona convitiantis opprobrio vulneratur. Dignitatis curam, quæ sapientem deceat, in duobus potissimum occupari, ut nempe actus suos ita componat, ut sanam æqui censoris crisin subire nunquam vereatur: ac ut probos male de se sentientes, & præconceptis opinionibus seductos, de actibus suis sincere & absque fūco, prout res ferunt, edoceat: præsentissimum ad vitam recte instituendam remedium esse, timere semper, ne dignitatis nostræ jacturam faciamus apud probos: calumnias quidem excutiendas esse, sed eas, quæ absque periculo excuti possint; reliquas intactas relinqui oportere, diluendas tempori. Crimina refellere, honestatis nomine

69.

154.

73.

75.

77.

p. 82.

83.

87.

91.

95.

98.

- utique commendandum; recriminari autem, damnari merito: neque posteriori hoc adminiculo indigere, qui integritate fulciatur; neque dignitatis causam ullo modo juvari recriminandi libidine, sed jugulari verius & confici. Sub dialogi finem monet, magno periculo nos decipi, si putemus, nostra universorum oculos, aures, mentesque adeo perstringere, ut, quamprimum pro rerum humanarum conditione læti quidpiam, vel adversi nos tangit, nihil aliud cunctis, quam nos cogitent, vel loquantur. Deinde, sæpe nos triftari, ubi ingentis lætitiæ materia suppetat; quem locum & supra tetigimus. Emergere enim in lucem publicam non raro decora, quæ non læcescita calumniis delituisse: uti forte magnitudinem Hieronymi non agnosceremus, Erasmo iudice, nisi hæreticorum & obrectatorum calumniis inclaruisset.
115. 119. *Postremi* dialogi argumentum eo dirigitur imprimis, ut prævæ philantia, & ambitus suspicionem a se removeat, amorem suum erga rempublicam declaratur: ac fatetur non deesse, qui de reipublicæ damnis latentur, ejusdemque incommodis, ad explendam affectuum suorum ataxiam abutantur: alios de anomaliis & malis invalescentibus dolere quidem, acta perversa perstringere, de morum corruptione conqueri, verum non aliam ob causam, quam quod quæsitæ remedia graduum & honorum accessiones dolentibus sint allatura; verbo, quod per threnos hujusmodi proficiatur. Sibi amorem suum in rempublicam ostendenti mentem esse longe aliam. Inde hypotheseos loco monet, quod toto cælo differant, dolere de incommodis rempublicam affligentibus, & iisdem incommodis optulari: ad prius, amoris quidem vinculo, bonum civem non obstringi; ad posterius autem maxime. Porro, ita peculiaris reipublicæ membrum esse unumquemque; ut membrum simul sit totius orbis, magnæque illius civitatis, quam universum hominum genus constituat. Quibus positissid agit ut ostendat, vicissitudinem ac mutationem, in particularibus observatam rebus publicis, optimam esse universo rerum ordini; perinde ut singulorum corruptio & generatio in physicis universo rerum systemati præster, ut vigeat. Tandem satius esse concludit, animos viresque in procurandis calamitatum publicarum remediis intendere, quam dolendo, inutili mœrore tabescere: vicesque reipublicæ tamdiu æquo animo ferendas, donec in ea

in ea scribamur, quæ nullas patitur. Omittimus, quæ passim Socratico more insperfit Autor monita politica quamplurima: neque attingimus pulcherrimos discursus, qui ex Jurisprudentiæ, Medicinæ, 39. Physicæ, atque Mechanicæ latifundiis sic inseruntur subinde, ut eruditio Lectori & attento videantur non minori esse delectationi, quam 32. 52. seqq. 141. seqq. emolumento posse.

JOACHIMI HILDEBRANDI S. THEOL. D. ET
Ducatus Luneburgici ejusque Comitatum Superintenden-
tis supremi THEOLOGIA DOGMATICA.

Hælmstadii sumtibus Georg. Wolfgangi Hammii
A. 1692. in 4.

Constat alphabet. V. plag. 8.

D. Joachimus Hildebrandus, cum SS. Antiquitatum in Academia Hælmstadiensi Professor esset, A. MDC LVII. universam Theologiam XX Disputationibus nervose complexus erat; easque, operam perpetui Respondentis præstante Dn. Gebhardo Theodoro Meyero; SS. Theologiæ isthoc tempore, Candidato, deinde ejusdem in eadem Academia Doctore, & SS. Antiquitatum Professore Publico, Ἰωὴν Θεολογικῶν examini proposuerat. Illas, ubi uno volumine comprehensæ, ac titulo Institutionum Sacrarum insignitæ, in lucem prodierunt, multi non solum Theologiæ, sed & aliarum Facultatum Studiosi expetiverunt, ut non multo tempore exemplaria fere omnia divenderentur. Itaque Autor, desiderii aliorum librum quærentium satisfactorius; viginti abhinc annis opus suum revexit, & nonnullis in locis auctius de novo in lucem emisit. In animo jam tum habebat, luculentiore accessione librum augere, sed concatenata negotiorum, tot Ecclesiarum ἐπισκοπῶν comitantium multitudo ac gravitas, in rem conferre non permittebat. Quantum ergo sequentibus annis a gravissimi muneris functionibus capiebat otii, id omne pro φιλοσοφίᾳ suâ in locupletando hoc sacro labore infumebat. Qua ratione tandem in istam, quam nunc habet, magnitudinem excrevit. Ipse tamen Autor librum suum in lucem educere non potuit, quippe qui pau-

lo post absolutum, anno ætatis septuagesimo, vegeta viridique senecta, diem suum obiit. Curam igitur edendi hæredibus reliquit: typographorum autem operas direxit vir clarissimus, DN. *Joh. Bartholdus Niemeierus*, Primæ Philosophiæ ac Logices in Academia Julia Professor Publ. ordinarius, ut sine erratis prodiret. Methodo disposita est hæc Theologia analytica, habitui practico conveniente. Proinde divisa est in Partem communem & propriam. Parte communi homines indifferenter omnes media consequendæ salutis docentur. In primis de principio, e quo sacra prudentia ista pendet, quod est Sacra Scriptura, agitur. Quo exposito, initium tractationis a fine suscipitur, scilicet DEO; subjiciuntur hominis novissima. A fine ad subjectum Theologiæ proceditur, quod est homo salvandus, qui secundum diversos status sistitur: sequuntur principia & media salutis consequendæ. Parte propria, quæ sacra Politicæ instar habet, de Ecclesia traditur. In ipsa explicatione locorum, non tantum dogmata ex Sacris Literis proponuntur, & antiquitatis ecclesiasticæ suffragiis comprobantur: sed potiores quoque controversiæ enucleantur. Repetuntur subinde doctrinæ a Theologis Helmstadiensibus antehac traditæ, & a quibus alii Theologi nostrarum partium dissenserunt. Quæ cum valde notæ sint, easdem in præsentem referre merito superfedemus. Instructum insuper est opus hoc gemino Indice, uno Capitum, altero Rerum.

*SAMVELIS PRZIPCOWII EQVITIS POLONI
& Consilarii Electoris Brandeb. Cogitationes Sacra ad initium Evangelii Matthæi & omnes Epistolas Apostolicas, nec non Tractatus varii argumenti, præcipue de Jure Christiani Magistratus.*

Eleutheropoli Anno 1692. in fol. Alphab. 10.

Opus hoc, quod *Bibliotheca Fratrum Polonorum* accedere voluit editor, autorem agnoscit virum, cui in Principum aulis & castris (septuagenarij quippe adhuc militiam sequebatur) potior vitæ pars exacta fuit; ea tamen eruditione Theologica instructum, ut merito aliquod inter suos (*Socinianos* puta) nomen deposcere sibi videatur.

Ejus,

Ejus adolescens admodum, cum in Academia Lugduno-Batava literis operam daret, jam dedit specimina. Libellus enim *de pace & concordia Ecclesiæ*, ab eo tum octodecenni concinnatus, adeo eruditorum nonnullis placuit, ut eum, dignum tanto parente factum, Simonis Episcopi esse crediderint: ut de Apologetico ejus, quod contra Dan. Heinsii Satyræ: *cras credo, hodie nihil*, eodem fere tempore scripsit, nunc nihil addamus. Postquam ex Academia in patriam rediit, ad Regis Uladislai, Sigismundi pariter, ac Radzivillii Principis favorem aditum sibi paravit. Idem tamen non minima pars fuit eorum, quos paulo post, circa annum nimirum 1663, fatales illæ Anti-Trinitariorum in Polonia Ecclesiis calamitates vexarunt undique, & tantum non pessunderunt. Patria igitur ipse quoque ejectus in Prussiam concessit; ibique Consilarii titulo a Serenissimo Brandenburgico Electore & Principe Radzivilio ornatus, Theologicis curis mentem applicuit: inde quoque, urgentibus Prussiæ Ordinibus, in exilium pellendus denuo, nisi mors, quæ ipsi anno ætatis septuagesimo octavo d. 19. Junii A. 1670 obtigit, id antevertisset. Non conflictandum vero tantum viro huic cum fortuna minus prospera, adversæ partis culpa fuit, sed ipsorum quoque Fratrum suorum animos a se alieniores invenit. Cum enim isti recepta sua de Christi imperio, non æterno sed abrogando, Christoque adeo in altera vita ad vilitatis humanæ sortem deprimendo, item de magistratu & aliis quibusdam rebus decreta ponderari confutarique ab eo ferre non possent, diris eum devotum obtorto collo ad Christi tribunal condemnandum quasi traxerunt; quem Paparum inter omnes fere a Papatu segregatas sectas obtinere, is qui hujus libri editionem procuravit, queritur.

Scriptorum quidem Przircovii longe majorem, quam hoc volumine exhibentur, copiam a Sandio in Bibliotheca Antitrinitariorum relatam habemus, quorum tamen iste etiam potiore partem ad manus suas non pervenisse, sed apud amicos hinc inde delitescere testatur. Ea vero, quæ nobis hic exhibentur, in duo dispefcuntur volumina. Prius Cogitationes in Evangelii Matthæi initium omnesque Apostolorum Epistolas complectitur: posterius vero varii Tractatus, maximam partem Theologici, constituunt.

In Cogitationibus ad initium Evangelii Matthæi, Autor non

tam

tam textus interpretationi operam dedisse videtur, quem etiam *moda* ubique non sequitur, quam meditationibus, sive dogmati alicui Theologico secundum præjudicia sua confirmando, sive practicae cuidam doctrinae inculcandae, inservientibus. Quod ipsum in causa etiam fuisse, ut *Cogitationum* potius quam *Commentarii* titulum huic scripto suo esse voluerit, eo minus dubitandum est, quo clarius ipse Autor hoc indicat, in responsione ad Notas amicas, quas Cogitationibus ipsius in Epistolam ad Colossenses Wiflovvatus opposuerat, No. 24 inquit: *Scripto huic nostro Cogitationum titulum eo consilio dedimus, ne quis lectorum putaret, nos in iis plenam sacrarum librorum explicationem polliceri.*

Ut aliqua eorum, quæ diximus, demus exempla, observat Autor, quod C. V. Matth. verbis: *audivistis, quod dictum sit, vox antiquis* semper addatur, quoties Christo de legibus Moſis sermo est, quas implere se, id est, secundum Autoris mentem, perfectiores reddere, non vero abrogare dicit; quæ tamen omittatur, quando interpretum legis nova commenta proponantur & confutentur. Quod autem leges quædam Moſis videri queant, quibus non addita compareat vox ista, v. g. de libello repudii & talionis jure, inde esse autumat, quod verbis quidem Moſis conceptæ, in alium vero plane a Moſis sensu detortæ a legis doctoribus eo tempore traditæ, adeoque a Christo hic quoque propositæ atque explosæ fuerint.

Cum ex Matth. VI. ut *adveniat Regnum Dei* petimus, de Regno Dei in his terris id Autor accipiendum esse docet, & inde feliciorum Regni Dei statum in his terris sperandum perpetuo esse colligit. Regnum enim Dei cum nunc quoque inter nos viſgeat, majorem ejus gradum his precibus a nobis postulari existimat, qui tum ex majoribus Ecclesiæ nunc florentis in fide & charitate profectibus, tum ex Anti-Christi destructione, Judæorumque conversione, orbi Christiano sperandus videatur. Cujus ævi felicitatem ipsis Apostolicis temporibus, & ab antiquissimis Ecclesiæ Patribus creditam esse contendit. Illorum tamen sententiam ideo factiose explosam esse dicit ab iis, qui per illata clanculum e Philosophia Gentili in Religionem Christi Gnostica dogmata, introducta potenti factione, Ecclesiam corruerint, quoniam ista suos affeclas irreparentem tunc parum sinceram in Ecclesiam doctrinam moresque deprava-

depravatos improbare, ac beatius ævum optare atque expectare arguebat. Indeque & Apocalypsin a multis oppugnatam, & Papiæ ab Eusebio obrectatam, & antiquis illis Apostolico ævo vicinis viris falsam affictam calumniam fuisse ait, quasi aliquod terrenum regnum Christi post resurrectionem fore somniarent, quod tamen illis ne per somnium quidem credere in mentem venerit: utpote qui, si restituendum in terris Christi regnum post resurrectionem docuerint, *resurrectionem primam* cum Apocalypſeos autore a *secunda* distinxerint, qua is, qui cadit, resurgere recte omnino dicatur. Papiam vero Eusebio & Gnosticis ejus magistris (quo nomine Arii factionem ei venire infra patebit) exosum fuisse, non mirandum existimat, cum Papiæ vicissim peregrina Gnosticorum dogmata, utpote his, quæ a Domino ipso tradita sunt, parum consentientia, exosa fuerint.

Cogitationes in Apostolicas Epistolas, quamvis viam, interpretibus aliis Scripturæ merito observatam, non sequantur, magis tamen ad explicationem Scripturæ faciunt; sensus enim & intentionis scriptoris semper, licet brevissimis ostenditur. Et quamvis suorum interpretationibus ut plurimum adhæreat Autor, non pauca tamen etiam occurrunt, in quibus vel in plane diversa ab iis abeat, vel novis argumentis & illustrationibus ab iis jam observata exornare nitatur. Sic v. g. in explicatione commatis 29. cap. XVI. 1. Ep. ad Cor. Crelhii, Schlichtingii & aliorum sequitur vestigia, qui in Ecclesia primitiva revera baptismum pro mortuis obtinuisse putant, adeoque frustra crucem sibi figere interpretes existimant, qui a sensu istorum verborum primum obvio alium invenire laborent: in eo tamen ab iis abit, quod ipsi tanquam errorem istud in primis Christianis condemnent, ex quo argumentum saltem *κατ' ἀνθρώπων* Paulo subnatum esse sibi persuadeant; ipse vero caruisse errore hanc pro mortuis baptizandi ceremoniam contendat, dum cum illa opinione, ac si prodesset defuncto pietas aliena, non conjuncta, sed solum in adificationem Ecclesiæ adhibita fuerit. Baptismum aquæ scilicet externum & quasi ceremoniale signum, quod aliquis ad populum Christi adjectus sit, ex communi suorum hypothesi, esse scribit; quod ipsum per se & nude sine ea, quam designat, hoc est vera ac reali ad populum Christi accessione, quæ fiat per regenerationem, baptizato non proſit; natura tamen sua etiam ita consideratum Ecclesiæ mul-

tum profuit, cujus oculis palam fiat, populum Christi incremento suo augeri, quin & multos alios ad idem faciendum invitet. Sed quomodo, inquit, defunctorum accessione aucta credi poterat Ecclesia, cum potius morte eorum diminuta videretur? & respondet, ob resurrectionis spem, non tanquam interierint, sed tanquam adhuc in Ecclesiae censu permanserint, vita functos ejusmodi consideratos fuisse. Ex quibus etiam argumenti Apostolici robur multo clarius liquere arbitratum.

In Epistolæ Colossensibus inscriptæ capite II. ad Platonicos Philosophos Paulum potissimum respexisse Autor noster docet; illos enim præ reliquis Philosophis *μεταβολογία* illa, de qua v. 4. loquitur Apostolus, valuisse existimat; quemadmodum & nulla alia secta majorem in divinis scientiam quam Platonica sibi vendicaverit, unde divini etiam cognomen Plato meruerit. Delectum quoque ciborum & temporum, de quo v. 16. Platonici a Pythagoræis, quorum commenta Magistri sui placitis infima præcipue Academia admiscuerat, adjuri urgebant. Tandemque etiam Geniorum cultum, jam inde a Genio Socratis initio sumto promovebant, quæ omnia manu Apostoli ducta lineamenta Platonice scholam representare Autor noster existimat.

Subjungitur Cogitationibus in Epistolam ad Colossenses *Responsio ad Notas amicas in Sacras ad Epistolam Pauli ad Colossenses Cogitationes*. Notarum, contra quas Responsio hæc dirigitur, autorem Andreæ Wissovvatium Socini ex sorore nepotem esse, Sandius quoque annotavit. Displicuerat huic inter alia etiam distinctio, qua Noster in expositione versus 15. capituli I. Epist. ad Coloss. occasione loci I. Cor. XV, 24. usus fuerat, inter *potestatem* scilicet Christi *ordinariam* & *extraordinariam*. Illam esse dixerat, qua Christo omnis sive in cælo sive in terra potestas a Patre tradita est, quam dependere tamen semper ab illo ait; hanc vero in specie potestatem judicii exercendi esse affirmaverat, quæ ita absolute Filio tradita sit, ut Pater neminem judicet. Hujus, non illius finem in prædicto Epistolæ ad Corinth. loco significari nostri Autoris est sententia, aliter statuentibus plerisque Socinianorum, & cum iis etiam Wissovvatio, qui utramque hanc potestatem tollendam esse affirmantes, Christo in altera vita vix quicquam, quod ultra reliquorum beatorum

rum sortem ascendat, relinquendum esse ducunt. Necessariam autem prorsus esse Autor noster sibi persuadet hanc distinctionem, ad depellendas adversariorum Ecclesiæ suæ, ut vocat, calumnias. Non alio enim & plausibiliori prætextu, ait, olim sub Victore & Zephyrino Episcopis Romanis in occidente, & aliquanto post per conciliabulum, ut loquitur, Antiochenum in oriente, veritas & Ecclesia confessorum Symboli Apostolici oppressa est, quam quod iis impingeretur calumnia, Christum nudum hominem ab iis statui, cum Scripturæ Sacre sum passim ut Deum omnipotentem & in secula benedictum proponant. Et huic tamen, quam vocat, calumniæ non desinere, quosdam Fratrum suorum ultro occasionem dare queritur, cruda nimis & iniqua loci illius I. Cor. XV, 24. explicatione, in qua errare ipsos satis prolixè ostendit.

Cogitationes in II. ad Thesalonic. c. 2. prolixa de Anti-Christo tractatione absolvuntur, ita quidem, ut omnia in N. Fœdere occurrentia de hac materia loca consulantur. Illam enim eo diligentius in Ecclesia Christi tractandam esse Noster existimat, quo certius est, non a Christo tantum sedulo eam fuisse inculcatam, sed nullum quoque Apostolorum, excepto Jacobo, eam intactam reliquisse.

Paralipomena quædam in hanc Epistolam Cogitationibus Autor adtexuit, in quibus occasione eorum, quæ a Paulo in ea de Anti-Christo traduntur, de Arianorum & Ebionitarum sectis ex antiquitate differit. Anti-Christum, cum per illum Satanas Ecclesiam Christi destructum iret, primum ac potissimum religionis Christianæ fundamentum demoliri cœpisse ait, Christum in natura sua fuisse hominem negando, vel quod eodem recidere putat, JESUM, quem omnes hominem fuisse sciebant, & ab Apostolis edocti credebant, non esse Christum seu Filium Dei, præcipue & principaliter dictitando. Erroris hujus fundamenta jam Pauli & Joannis tempore in Ecclesia jacta esse dicit a Gnosticis, qui quidem initio magis sobrie quam postea in Christiana doctrina philosophati sint, ita tamen ut errorem modo dictum jam tum foverint atque propagarint. Procedente vero tempore eos in magna deliria delapsos, in multas sectas discissos fuisse refert, adeo ut illi, quibus sanior mens erat, quive reliquis rejectis deliriis, in solo illo a Joanne etiam notato errore persistebant, relicto Simonianis, Menandrianis, Valentinianis &c. Gnosticorum

corum nomine, Catholici nominari maluerint. Late autem per Ecclesiam, ex ejus sententia, horum sparsus error est, præcipue inter eos, qui e gentibus ad Christum convertebantur, utpote qui omnes in propagationem doctrinæ gentilium sapientiæ conformis conspiciant; cum contra e Judæis orti Apostolicam de Persona Christi doctrinam mordicus retinerent: qui tamen cum & ipsi errores quosdam in Ecclesiam protruderent, ob exiguam Sacræ Scripturæ & rerum divinarum peritiam Ebionæi, quasi pauperes diceret, vocati sunt, quod cognomen, prævalentibus gentilium partibus, non tantum omnibus Judaismo propioribus Christianis successu temporis datum fuit, sed ii quoque, qui doctrinam de Christo puriorem cum ortis ex Hebræa progenie tenebant, ejus probro fuerunt adpersi; licet gentiles multi eorum fuerint, qui cum Christianis ex Judæorum stirpe circa hoc dogma consentiebant, quales fuerunt Justinus Martyr, Beryllus Bostrensis Arabiæ Episcopus, Theodorus Conarius Origenis coævus, & Paulus Antiochenus qui sub Aureliano Imperatore floruit: quorum tamen adeo pauca scripta ad nos pervenisse tum inde est, quod pauci ea scribendi facilitate fuerint, ut mentem suam scripto consignare potuerint, tum etiam, quod si quæ scripta eorum extiterant, a partibus valentioribus fuerint suppressa. Gnosticorum autem, quos Arianos postmodum præpostere dictos censet, cum diu ante Arium invaluerint, in eo vel maxime versabatur industria, ut ex Sacris literis quæcunque opinionis suæ fundamenta colligerent; unde Erasmus etiam eorum scripta una cum ipsis periisse dolet, utpote quæ miram Sacrarum literarum notitiam redoluisse sibi persuadet. Præterea, Gnostici illi prudentiores seu Ariani quascunque artes, malas etiam, adhibebant, quibus in obtrudendis per fas & nefas Ecclesiæ dogmatibus suis juvari poterant. Et dubium non est, a Sacro quoque Codice manus improbas illos cohibitu non fuisse, nisi divina providentia per adversariorum zelum ipsis obstitisset. Interim tamen impediri haud potuit, quo minus in aliorum Ecclesiasticorum hominum scriptis pro lubitu suppresserent, interpolarent, castrarent & expurgarent, quæ modo incommoda ipsis videbantur, quod posterioribus temporibus Liberati Carthaginensis Ecclesiæ Diaconi in Tomis Conciliorum admissa audacia satis probavit. Et propter hosce etiam, sub Apocalypseo & Operum Irenæi finem, istam execrationis formulam adjun-

adjunctam esse Autor noster existimat. Præter ignorantiam vero rerum sæculo Apostolico gestarum, horum perversæ industriæ Romanæ quoque Tyrannidis fundamenta debere dicit, utpote quæ in Antiocheno Concilio jecerint. Tum enim, præterquam quod Paulum Episcopali Antiochiæ sede, Malchionis Sophistæ fraudibus & occulta Episcoporum quorundam cum Romano conspiratione deturbaverunt, ad Ethnicum quoque Imperatorem Aurelium confugerunt, a quo edictum impetrarunt, quo omnes Ecclesiæ Christi, Episcopi Romani in rebus fidei sensum, tanquam præfulis urbis terrarum dominæ, sequi jussæ sunt. Ostendere postmodum Autor incipit, sectam hanc iisdem quibus creverat, artibus destructam justo Dei iudicio iterum fuisse; etsi ea, quæ ipsi de ejus interitu adtexere animus fuit, ad manus nostras non pervenerunt.

Ad alterum quoque volumen paucis accedendum est. Continentur in eo varii Tractatus, Theologici maximam partem argumenti, e quibus *Dissertatio de Pace & Concordia Ecclesiæ* jam duabus vicibus, anno nimirum 1628 & 1630 publici juris facta, quin in Germanicum quoque sermonem translata fuit. Pariter *Vita Socini* non A. 1636 modo, una cum *Dissertatione de summo bono Christianorum* prodiit, sed in Belgica quoque lingua ejus aliquoties repetita fuit editio, & denique etiam una cum memorata dissertatione in Bibliotheca Fratrum Polonorum Socini operibus præmissa legitur. *Panegyricus honori Uladislai Sigismundi Polonia Regis dicatus* A. 1633; *Responsio* vero ad *Heinsii* Satyram, *cras credo, hodie nihil*, A. 1644. typis impressa extat; quemadmodum etiam *Religioni a calumniis Atheismi vindicata contra Epistolam F. M. Christophoro Sandio obstricantem* A. 1672. lucem aspicere licuit. De quibus omnibus proinde, utpote eruditis jam olim notis, nunc quidem nihil dicere attinet.

Judicium de libro P. Cichovii regni Polonia Ordinibus oblato, nihil notatu dignum continet, nisi quod Autor in eo confutat, Pontificii personam indutus, argumenta Jesuitæ, Statuum in Unitarios animam concitare nitentis, quos gravissima quæque ob dissensum in religione pati voluerat, ejusque institutum tam Reipublicæ quam ipsi Catholica Religioni obesse ostendit.

Similis generis est *Apologia ad Serenissimum Brandenburgicum*

Electorem, in qua calumniis, quas suæ communioni perperam impingi queritur, dissipatis, sedem sibi suisque in Borussia concedi petit.

Majoris momenti est *Apologia istius Hyperaspistes*, ubi quod breviter saltem & subobscurè in *Apologia* fecerat, contra quamplurimos sectæ Socini addictos prolixè agit, utpote qui conversioni Judæorum nimium intenti, ut opiniones suas eorum captui magis conformarent, nimis abjectè de Christo sentiebant, cujus regnum terrenum ac cœlestè intra breves terreni regni metas includebant, & naturam ejus in cœlis gloriose viventis in humanæ vilitatis ordinem redigebant; qua de re jam supra etiam contra Wiffovatum eum egisse diximus. Ast vero, quamvis Autor Christum propriè & sine figura Dei filium, ex essentia Patris natum, contra suorum quosdam probare nitatur, quamobrem etiam invidi admodum ipsi fuerunt, tantum tamen abest, ut genuinam veritatis lucem illis propius multo conspexerit, ut subtilius potius errasse, quam melius veritatem introspexisse dicendus sit. Divinam enim quidem naturam, æque ac humanam, in Christo agnoscit, sed illam succedere humanæ, quam expellat, sibi persuadet, adeoque nec æternam generationem, qua in divinam naturam Christus genitus est, sed in tempore factam esse sibi persuadet, ut alia nunc omittamus.

Cognati cum hoc libro argumenti est *Demonstratio, quod neque Pater Domini nostri Jesu Christi per Metaphoram pater, neque Filius ejus unigenitus per eandem Metaphoram filius dici queat aut debeat*, quippe quæ in prioribus illius imprimis capitibus prolixè pertractata, per totum hunc librum contra tum in lucem emissum recter tractatum denuo adstruitur.

In *Animadversionibus Apologeticis ad aculeatum Jo. Amosi Comenii scriptum, quod occasione Irenici Irenicorum contra Fratres Polonos ediderat*, notatu forte non indignum est, quod animadvertit Autor, scripti hujus Comenio causam fuisse eam, quod labefactam inter Reformatos fidem suam, ob susceptum vaticiniorum, falsi eventum mox convictorum, patrociniū videns, commodiorem restaurandæ ejus viam non invenerit, quam si Unitarios, in quos Reformatorum animos eo tempore maxime exacerbatos noverat, scripto aggrediretur. Irenicum autem istud Irenicorum, quod scri-

bendi

bendi materiam Comenio dederat, Socinianum autorem habere, nullo fundamento conjicere Comenium Noster contendit, utpote in quo non Menonistica tantum sectæ plurima faveant, sed multa etiam Socinianis adversa contineantur. Verum rectè omnino sensisse Comenium neminem hodie latet, postquam Danielem Zwickertum foetus istius patrem esse innotuit, qui etiam triplici Irenicomaſtice Comenium, quamvis occultato itidem nomine, refutavit.

In *Responsione ad Scriptum Georgii Nemircii, cunctos in Polonia a Religione Romana dissidentes, ut in gremium Ecclesiæ Orientalis se recipiant suadentis*, parte priori varios, ex quibus Ecclesiæ vera sit agnoscenda, characteres Autor tradit, & hac occasione, quam necessarium sit, ut privato judicio publica Ecclesiæ doctrina ad examen revocetur, ostendit, tandemque variorum Nemircii circa doctrinam de Ecclesiæ errorum confutatione huic parti finem facit. In parte vero altera querit: an dissidentes ab Ecclesiæ Romana & Græca, dogmata & ritus Ecclesiæ Orientalis illaſa conscientia recipere possint? indeque ad omnium fere dogmatum, circa quæ controversiæ motæ fuerunt, breve descendit examen, ac reformationis & a corruptis Ecclesiis secessionis patrociniū in se recipiens, tandem ostensis in finali Nemircii confessione erroribus, ordinisque monastici vanitate, toti operi colophonem imponit. Qui restant Tractatus omnes jura Magistratus Christiani respiciunt, & in *Animadversionibus* quidem ad libellum de qualitate regni Christi, an Christiano homini terrenæ dominationes conveniant, sive an inter Christianos Magistratui locus esse debeat? contra Autorem dicti libelli, qui id negaverat, & quem Danielem Brenium esse a Sandio discimus, disquiritur.

Succedit hinc de *Jure Christiani Magistratus & privatorum in belli pacisque negotiis liber*. Cum enim hanc materiam a suæ communionis hominibus adeo hætenus accurate non pertractatam Noster viderit, ut potius in fanaticas circa eam opiniones multi inciderint, quin ipse quoque Socinus non satis sibi constituisse videatur, magno studio Christiano Magistratui jus suum asserit, profligatis strenue adversariorum ex Fratribus argumentis: quod ipsum fufius adhuc facit in subsequenti *Apologia prolixiori*, qua memoratum tractatum contra iniqui accusatoris, quem Joachim, Stegman-

num

num juniorem esse constat, criminationes munire coactus fuit.

Ultimum inter Tractatus Theologicos locum occupant *Vindicia libri de Magistratu contra Danielem Zwickerum*, qui ea, quæ ipse de hac materia scripserat, a Przypcovio convelli & incommodis consequentiis urgeri cernens, multum stomachatus videtur in suo contra autorem nostrum libro, nondum edito; præcipue vero injuriam sibi factam esse conquestus est, quod varia, quæ ne per somnium quidem in mentem sibi venisse ait, tanquam ex sua sententia fuerint prolata. Verum lepide iras & objectiones hujus adversarii sui Noster retundit, qui tamen his quoque de Magistratu scriptis, ut supra jam fuit notatum, apud Fratres Unitarios gratiam non adeo magnam inivit.

LE JANSENISTE CONVERTI PAR VNE RELIGIEUSE Ursuline. i. e.

Jansenista conversus per Virginem ex ordine S. Ursulæ.

Coloniz apud Carolum ab Egmond 1691. in 12. plag. una.

Nondum ita conquievit, post decreta licet Pontificum, lis Jansenistica, quin subinde aliquæ ejus scintillæ erumpant. Sunt enim qui non tantum Jansenii sententias defendant, sed & Pontificum decisiones benignius interpretentur, veteresque cum adversariis, in primis ex Societate Jesuitica, rixas renovent. Aliquando & hi suas agunt partes, ut Autor hujus schediasmatis fecit, in quo in re seria mimum instruit, colloquium fingens inter Doctorem, quendam Jansenistam, & Virginem sacram ex *Ursulinis*, quæ Augustini regulas sequi dicuntur. Cum vero ex sancti illius Episcopi scriptis Jansenius theses suas deprompsisse videri voluerit, idque ejus sectatores operose & constanter confirmare nitantur; in tractatu hoc, perbrevis quidem, sub persona Virginis argumenta ex ipsius Augustini scriptis verbotenus adductis indicantur, quibus sententiæ Jansenii penitus destruantur. Non vacavit nobis tot libros de controversiis illis publicatos nunc pervestigare, ut appareret, num eadem

dem Augustini loca antehac allegata & ventilata fuerint, nec ne: interim quia nec multa nec prolixa sunt, adscribere ea, ut ab autore libelli referuntur, haud inconsultum esse duximus. Sunt autem hæc: *Ex sermone XCI. de tempore*: Execramur blasphemiam eorum, qui dicunt, impossibile aliquid a Deo præceptum esse. *Ex cap. XVI. de nat. & gratia*: Justificatum a Deo non deferri, nisi Deum prius ipse deserat. Sanat ergo Deus non solum ut deleat, quod peccavimus, sed etiam, ut præstet, ne peccemus. *Ex homil. XII. inter L.* Per Dei adiutorium cum sit in potestate tua, utrum consentias Diabolo, quare non magis Deo, quam ipsi obtemperare desideras? *Ex comment. in Ps. XCI*: Satanas non cogit invitum, in tua potestate est consentire, aut non consentire. *Ex cap. XI. de duab. anim.* Neminem vituperatione aut supplicio dignum, si non faciat, quod facere non potest. *Ibid. cap. XII.* Dicere reum teneri quempiam, quia non fecit, quod facere non potuit, esse summæ iniquitatis & infantiæ. In *Psal. LI.* Benignitas ante te, iniquitas ante te, compara & elige. *Ex cap. V. de bon. persever.* Credere vel non credere est in arbitrio voluntatis humanæ. *Ex cap. XXXIII. de Spir. & lit.* Vult Deus omnes homines salvos fieri, non tamen adimit liberum arbitrium. His motus Doctor ille fictitius, convictum se esse fatetur, & virginem hortatur, ut cum sodalibus suis nec audiat posthac Jansenistas, nec libros eorum legat, sed Jesuitis perpetuo adhæreat, quod magno cum emolumento suo factura sit. Non deerunt fortasse, qui illa Augustini dicta ex ipso Augustino ita explicent, ut a Jansenii sententia non videantur discrepare: rectius fecerint, qui litem ex clarissimis Scripturæ locis diremtum iverint.

ANTONII BYNÆI DE MORTE JESU CHRISTI

Liber primus.

Amstelædami apud Ger. Borstium 1691. in 4. Constat Alphab. 4.

Absolutis, quas in Actis A. 1690. p. 115. & sq. recensuimus, de Natali Christi doctissimis lucubrationibus, de Morte ejusdem Servatoris, (quod argumentum idiomate patrio, h. e. Belgico jam ante hos novem annos tractaverat,) clarissimus Autor, Ecclesiastes hodie Da-

Hhh

ventri-

ventriensis, amplissimos commentarios edere destinavit, atque hoc tomo librum primum exhibet. Quem in octo capita ita partitus est, ut singula partem aliquam Harmoniæ Evangelistarum complectantur, eique subjiçatur accurata primum textus Græci variantiumque lectionum inspectio; deinde sententiæ magnorum Virorum, qui eandem historiam sacram vel perpetuis commentariis illustrarunt, quales H. Grotius, Heinsius, Ligtfootus, Vossius, & ex Nostratis Johannes Gerhardus, vel partes quasdam seorsim exposuerunt, quales Hieronymus Mercurialis, Petrus Ciacconius & Fulvius Ursinus, qui accumbendi in conviviis rationem, Justus Lipsius, Thomas Bartholinus & Claudius Salmasius, qui crucem, Joh. Jac. Chiffletius, qui lintea sepulchralia diligenter delinearunt, conferantur inter se, ac librentur quasi, tandemque quid ubicunque videatur, subjiçatur. Historiam ipsam orditur a verbis Matthæi 26, 1. 2. *Et factum est, cum finivisset Jesus omnes sermones istos, dixit discipulis suis, scitis &c.* atque in expositione verborum S. Cœnæ, a Matthæo, Marco & Luca recitatorum, hætenus quidem definit. Textus sacri cum rationem ubique habeat doctissimus Vir, & lectionem receptam soleat componere cum MSs. quibusdam codicibus, imprimis cum celebri illo MS. Alexandrino, nobisque in manus fortuito venerit itidem MS. aliquod in Bibliotheca Zittaviensi hætenus latens, dignum putavimus, collationem quandam eorum ante omnia instituere. Sic Matth. 26, 1. omittunt quædam exemplaria πάντας; omittit etiam MS nostrum. Matth. 26, 3. omittunt Alexandrinum aliaque κα. οι. χειματῶς; habet nostrum. Comm. 4. pro κρατήσωσι δόλω, MS. Alexandrinum mutato ordine, δόλω κρατήσωσι, quasi δόλω pertineat ad ea quæ sequuntur; similiter MS. Zittav. Porro Joh. 12, 2. quidam codices habent, ἀνακειμένων σὺν αὐτῷ, & adjicit σὺν etiam MS. nostrum. Marc. 14, 3. codex Cantabrigiensis, ὅτι τῆς κεφαλῆς αὐτῆς; MS. nostrum omittit τῆς. Comm. 6. pro ἐργασάτο εἰς ἐμὲ MS. Alexandrinum habet ἐν ἐμοί, & hæc lectio Bynæo videtur genuina, altera vero ex Matth. 26, 10. profecta; similiter MS. nostrum. ἐν ἐμοί. Comm. 8. pro ὃ εἶχεν, MS. Alexandrinum & omnes Stephani codices legunt, εἶχεν; rursus εἶχεν & MS. nostrum. Sic Luc. 22, 4. celebre illud MS. Alexandrinum omittit τοῖς; omittit etiam nostrum. Marc. 14, 11. & Luc. 22, 5. MS. Alex. & alia, εἰργόμενα, in plu-

in plurali; similiter nostrum. Matth. 26, 16. pro καὶ δὲ τότε, nostrum καὶ δὲ τότε, per aliquam contractionem. Joh. 13, 22. codex Cantabrigiensis ἐβλεπον δὲ, pro ἐν; & ita etiam MS. nostrum. Joh. 13, 30. editio Rob. Stephani ac Francofurtensis 1597. & alia plures, legunt ἦν δὲ νύξ, ὅτε ἐξῆλθε; eodem modo MS. nostrum. Marc. 14, 12. codex Cantabrigiensis, ἐτοιμάσωμέν σοι; similiter codex noster. Incidenter post Bezam & Grotium emendat Bynæus Matth. 23, 8. ὁ καθηγητής; potius enim ait legendum, cum tot aliis codicibus, ὁ διδάσκαλος; & ita codex Zittaviensis. Verum hæc speciminis loco sufficiant. Nunc enim ad Autorem nostrum redeundum.

Ipsam historiam sacram de morte Servatoris præcedit prædictio Jesu Christi, fore ut morti objiceretur tristis & inhonestæ. Necessariam ejus rei inculcationem fuisse censet Bynæus propter imminens offendiculum, quod ex præjudicio totius gentis de regno quodam terreno certissime erat nasciturum. Et isto præjudicio abreptum quoque fuisse Johannem, cum mitteret duos ex discipulis suis, rogatum: *Tunc es ille, qui venturus.* Hanc enim fuisse legationis istius causam, Jesu monitum facere verisimillimum: *Et beatus est, qui non fuerit offensus in me.* Indignissimum nimirum putasse Johannem, se, anteaambulonem Messia & ministrum præcipuum, in carcere captivum detineri. Omnium clarissime autem, cum a morte sua biduum modo abesset, inculcasse Jesum mortem suam, cum scilicet finivisset omnes sermones istos, nempe, ex sententia Bynæi, omnes, quos eo ipso die tam ad Judæos, quam ad discipulos suos habuerat, qui certe & multi fuerint, & haud exigui momenti, a Matth. 21, 23. usque ad finem c. 25. relati. In biduo autem illo occupari videtur controversia totius libri primaria, quumque sententiam suam Bynæus sparsim proponat, nos eam in compendio totam exhibebimus. Dicit igitur, biduo ante pascha, i. e. diei Martis vespere cœnasse Jesum Bethaniæ in domo Simonis leprosi, & monuisse discipulos de morte sua ipso Paschatis Judæorum die, qui instabat, patiendi. Eadem vespere unctum fuisse a Maria, sorore Lazari. Postero die, qui Mercurii fuerit, Judam adiisse pontifices maximos & præfectos templi, ac cum iis de Jesu tradendo mercede fuisse pactum. Diei illius vespere Jesum iterum cœnasse Bethaniæ, atque inter cœnandum lavasse discipulorum pedes, cum Judas non tan-

tum in animum induxisset suum, ut Jesum traderet Judæorum pro-
 ceribus, sed etiam operam suam iis jam addixisset mercede. Se-
 quenti die, qui Jovis fuerit, omnia ad celebrandum Pascha parasse
 discipulos, ac Jesum eadem vespera venisse Bethania Hierosoly-
 mam, & in ipsam domum, in qua Pascha jussu ejus erat paratum,
 ibique comedisse, ac Cœnam Eucharisticam instituisse. Hoc ut
 p. 19. 24. persuadeat, admonet, discipulis non incognitum fuisse, post biduum,
 h. e. die Jovis Pascha suum celebrare omnes Judæos. Discipulos
 29. etiam primo die azymorum, quo a Judæis pro more & ex præce-
 pto legis Pascha celebrandum erat, ultro ac sua sponte rogasse Je-
 sum, ubi Pascha statutum & ordinarium parari vellet. Et patrem
 familias, apud quem parabatur ex mandato Christi, non habiturum
 30. fuisse coenaculum suum stratum, nisi fuisset legitimum & solenne
 39. tempus Paschatis ab omnibus Judæis celebrandi. Præterea agnum
 paschalem ea tempestate mactari non potuisse nisi Hierosolymis in
 atrio templi, neque alio die, quam cum id fieret ab universa gente,
 neque sacerdotes mactaturos agnum vel sanguinem ejus ad altare
 sparsuros fuisse, imo accusaturos potius Jesum, tanquam violato-
 45. rem legum & traditionum. Ad sententiam Pauli Burgensis, qui
 putat, Judæos traditione majorum festum Paschatis rejecisse in diem
 Sabbati sequentem, ne concurrerent duo Sabbata magna, respon-
 det Bynæus, eam traditionem tempore Christi nondum fuisse in-
 usu, cujus rei gratia adducit testimonia uno plura, contra Casau-
 bonum, & alios. Singulis enim non immoramur. Redit deinde
 97. ad textum, & per ἀρχιερεῖς, qui consularunt de Jesu per dolum
 capiendo, intelligit Pontificem maximum, atque illos omnes, qui
 erant de familia pontificali, & sanguinis proximitate jus succeden-
 di vicinius habebant; motumque se ait verbis Lucæ, Act. 4, 6. Ibi
 enim loco τῶν ἀρχιερέων recenseri Annam, pontificem maximum,
 & Cajapham & Joannem & Alexandrum & quotquot fuerint ex
 genere pontificali. Consultationem autem factam statuit dupli-
 cem, ac priorem quidem, de qua Johannes, si non ipso, saltem se-
 quenti aut ad summum tertio post Lazarum resuscitatum die, ne-
 que adeo intra biduum illud, de quo supra; posteriorem, de qua
 134. Matthæus, biduo ante Pascha, & eodem die, quo Jesus mortem suam
 prædixit, feria scilicet tertia, i. e. die Martis, in domo & cœna Be-
 thaniensis.

thanienſi. Eadem vespera etiam sepulturam suam discipulis ante
 oculos ponere voluisse Jesum, unctionem sibi factam exponendo
 οὗτος τὸν ἐνταφιασμόν, ad pollincturam suam. Atque adeo bis un-
 ctum eum existimat, & a diversis mulieribus, sic quidem, ut de
 eadem hac unctione in domo Simonis leprosi loquantur Matthæus,
 Marcus & Johannes, Lucas autem de peculiari & distincta, quæque
 ante quatrimum contigerit in domo Simonis Pharisei. Nomen
 Lazari obiter notat contractum esse ex Eleazar; & hinc in para-
 bola vix excogitari potuisse nomen accommodatius mendico, quam
 ut Lazarus vel Eleazar vocaretur, cui non homines subsidio sunt, sed
 Deus unus. Quumque multa attulisset de νάρδα πικνῇ, tandem ma-
 xime probat istam sententiam, quæ nardinum illud dicit tunc fuisse
 præcipue celebratum, quod ex spicis nardi confectum esset. Ex
 spicato igitur Latinorum, quod apud Galenum extat, fecisse Judæ-
 os, trajectis literis, νάρδον πικνῇ, quomodo ex penula Φαίλῳ.
 Circa rationem cognominis Judæ, Ischariot, nihil definit. Incer-
 tam non modo illam sed plane incognitam esse ait, neque dignum
 proditorem, ut in illo quis desudet. Dignius putavit disquirere, an
 mulier illa, quæ Jesum unxit, cogitarit de morte ipsius proxime in-
 stante, eumque in finem officium hoc præstiterit, ut fidem suam &
 amorem erga jam jam moriturum testaretur? Visusque sibi est de
 eo non immerito dubitare, & a Gerardo nostro discedere. Fœ-
 minas illud tantum audivisse videri, quod Jesus in Galilæa dixe-
 rat, futurum est, ut filius hominis tradatur in manus hominum.
 Inde ad solum sermonem in Galilæa habitum provocasse angelos
 in sepulchro. Mulierem autem hanc non fuisse inter Galilæas,
 sed habitasse in Judæa, in vico Bethania. Verba igitur Jesu sic
 interpretanda: unctio hæc accipienda est, quasi corpus meum mor-
 tuum more gentis ab ea perfusum unguentis esset. Pergit in hi-
 storia sacra, & asserit, facta unctione hac, Judam, qui eam tam in-
 digne tulerat, feria quarta seu sequente die Mercurii ipsoque adeo
 mane, adiisse pontifices maximos, eo animo, ut Christum traderet;
 neque igitur accessisse illos eodem illo die, quo congregati fuerant
 ad consultandum de dolosa ejus interemptione, sed demum die se-
 quenti, contra Vossium, Gerhardum aliosque plures. Cumque
 Lucas accessisse eum dicat etiam τὰς στρατηγὰς, Bynæus ait veri-
 simile

p. 159.

178. 179.

183.

241.

280.

314.

353.

345.

simile esse, si intelligantur Duces variarum in templo excubiarum. Cum enim excubiæ illæ magnum sacerdotum Levitarumque gregem continerent, singulas habuisse suos præfectos. Posse tamen non inepte porro cogitari, annon sacerdotum quorundam id singulare munus fuerit, ut inspicerent atque attenderent, quæ fierent in templo, mitterentque in carcerem, qui peccassent in sacra, atque adeo eodem officio functi sint, qui *ἐφορῆται ἐν ἱερῷ*, præfecti templi a Luca vocentur, habuerintque potestatemprehendendi fontes. Sequitur altera illa cœna, qua pedes discipulorum lavit Jesus; atque hanc vespera feriæ quartæ seu Mercurii Bethaniæ habitam, statuit Bynæus, & duo illa indicia de Juda proditore ita distinguit, ut primum factum sit adhuc Bethaniæ in cœna vespere ultimæ, ad Joannem solum voce submissiore, atque tunc Judæ buccella data, alterum Hierosolymis in ea nocte, qua Jesus Pascha suum ultimum cum discipulis comedit, ad Apostolos omnes. Similiter distinguit verba Christi de trina negatione Petri. Primum ait illum de hac locutum pridie festi Paschatis, & dixisse tantum *non cantabis gallus, donec abnegaveris me ter*; nocte vero sequenti adjecisse, *hodie hac ipsa nocte &c.* Locus, ubi Pascha suum comedit Christus, vocatur *ἀνάγειν ἐσθίειν*, quod sic illustrat Bynæus, *conclave superius stratum lectis, in usum advenarum, qui edendi paschatis causa Hierosolymam ascendebant, & per modum hospitii gratuiti jam præparatum.* In hoc comitatu Jesu adhuc fuisse Judam, atque ea etiam ratione satisfacere Jesum legi voluisse, accipiendo discipulos duodecim, cum hic numerus justus esset, & talis ad agnum paschalem requireretur. Ibi vero & in ista cœna paschali secutum demum apertum indicium de proditore Juda. Ita quidem, ut arbitretur, acetabula, in quibus herbæ amaræ, quæ cum agno comedendæ erant, intingebantur, propter numerum accumbentium, uno plura fuisse apposita. Cum ergo Judas proxime accumberet, & eo ipso momento, in eodem acetabulo cum Jesu manum intingeret, voluisse eum proditorem suum nunc quidem omnibus manifesto innoscere, ac dixisse, *qui intingit mecum &c.* Et cum ille iracunde rogarer, & per modum exostulantis, *num ego sum?* denuo palam atque aperte hominem hunc impium in lucem produxisse, affirmando: *tu dixisti.* His denique subjicitur pars postrema hujus libri, institutio

tutio Cœnæ Eucharisticæ. In cujus expositione cum Autor professionis suæ socios sequatur, neque peculiare quid aut eximium occurrat, possumus hæcenus esse parciore. Illud notandum adhuc, verba ultima Christi, *non amplius bibam ex fructu vitis, usque ad diem illum, cum ipsum bibam novum in regno patris mei*, sic a Bynæo intelligi, ut Christum dicat certiores reddere voluisse Apostolos, se vinum iterum bibiturum cum ipsis esse, ubi redux factus foret in vitam. Et hoc factum colligi posse ex verbis Petri, *nobis, qui comeditumus & bibimus cum illo, postquam resurrexit a mortuis.* Interpretationemque hanc simplicissimam & genuinam videri sibi, asseverat.

DOMINICI GVLIELMINI MEDICI ET MATHEMATICI Bononiensis Epistola dua Hydrostatica, altera Apologetica adversus Observationes contra Mensuram aquarum fluentium a clarissimo Viro Dionysio Papino factas, & Actis Erud. Lipsiæ anni 1691 insertas: altera de velocitate & motu fluidorum in siphonibus recurvis suctoriis.

Bononiæ apud HH. Antonii Pisari 1692. 4. plag. 6.

Autor, qui jam excellentis suæ in mathematicis ac physicis doctrinæ specimina dedit, aquarum apud Bononienses curæ præfectus, cursum earum mathematicis legibus coercere aggressus est, edito opere subtilissimo de Mensura aquarum currentium, cujus partem priorem recensuimus jam mense Febr. 1692. Cum autem intellexisset, ingeniosissimum Virum & in his studiis versatissimum Dionysium Papinum quædam opposuisse in Actis mensis Maji ejusdem anni, Epistolam scripsit Apologeticam ad Dn. G. G. L. cui alteram addidit de motu fluidorum in siphonibus recurvis ad celeberrimum Virum Ant. Magliabecchium. Statuerat Gulielminus eandem esse velocitatem aquæ fluentis per aliquam sectionem canalis inclinati, quæ foret, si fluxisset e vase per lumen simile & æquale sectioni, tantum infra superficiem aquæ positum, quantum sectio est infra horizontalem ductam per initium alvei. At Papinus statuerat

aque per tubum uniformem, semper plenum, & utrinque apertum fluentis velocitatem dimidia esse illius qua fluet e vase per foramen simile & aequale sectioni tubi, tantundem a superficie aqua remotum, quantum apertura inferior seu tubi sectio ab horizontali per initium ejusdem tubi ducta. Et cum judicaret Papinus, hanc assertionem, prima fronte pugnare videri cum illa Gulielminiana, eam non satis firmam ostendere aggressus erat, quoniam scilicet fluida non semper sequerentur leges descensus gravium a Galilæo præscriptas, idque confirmabat, tum in suo casu, ubi de tubo agitur semper pleno & non nisi utrinque aperto, tum in Gulielminiano, ubi canal is quidem apertus est, sed tamen partes in canali superiores pro varia inferiorum celeritate afficiuntur. Quæ pluribus in Actis Maji superioris anni legi possunt, ubi & Figura huc pertinentes sunt inspicendæ.

Ad hæc respondet Gulielminus, primo duas diversas assertiones non pugnare, cum agant de diversis; nam in casu Papiniano, ubi tubus, in quo aqua descendit, semper manet plenus, motum non esse liberum aut naturalem, ut in apertis canalibus, ubi impedimenta a cohæsiõne & contactu ipse Gulielminus inter demonstrandum diserte exclusit. Deinde dubia affert contra Assertionem Papinianam. Fatetur quidem, aquam per tubum semper plenum æquabili celeritate descendere, sed hoc fieri ob pressionem aëris, ideoque miratur Papinum ipsummet in probando uti legibus Galilæi, quæ tamen ad descensum liberum pertineant, ideoque nec debuisse eas eo loco Papinum adhibere, nec in se suo loco adhibente improbare. Addit quoque, casum Papini videri conditionem impossibilem involvere. Nam superficiem tubi in vase aqua pleno positi, supra infraque aperti, ex Papini hypothese non debere esse depressam infra aquæ superficiem, & tamen dum effluit semper plenum manere debere, quod rerum naturæ repugnet; nam illam aquæ mathematicam superficiem, qua tegatur, non impedituram, quo minus aer per superius orificium ingrediatur in tubum, qui proinde non sit futurus aqua plenus. Huic tamen defectui mederi licere, si (Fig. I.) ponatur vas ABCD clausum supra in DA, & afferruminatum esse tubum QRS qui aquam suppeditet. Addit superflua requiri in propositione, neque enim referre an orificium G vasis a Papino descripti, sit æquale & simile sectioni tubi, cum velocitas

non

TAB. XI. ad A. 1692. p.

Fig. 3.

Fig. 6.

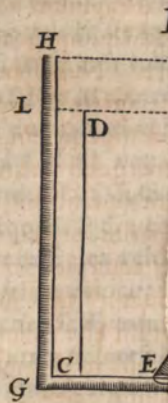
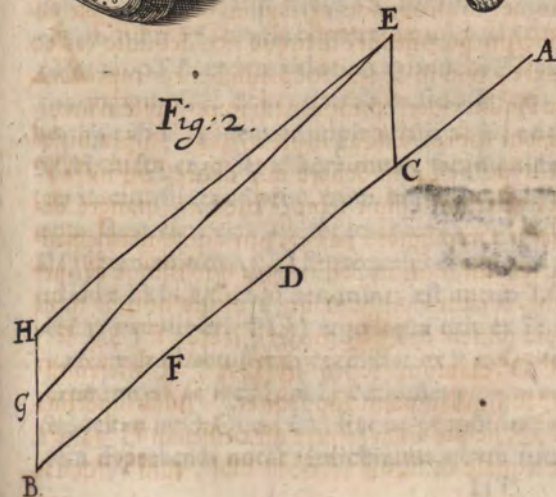
Fig. 5.

Fig. 4.

Fig. 2.

TAB. XI. ad A. 1692. pag. 433.

Fig: 3.

Fig: 6.

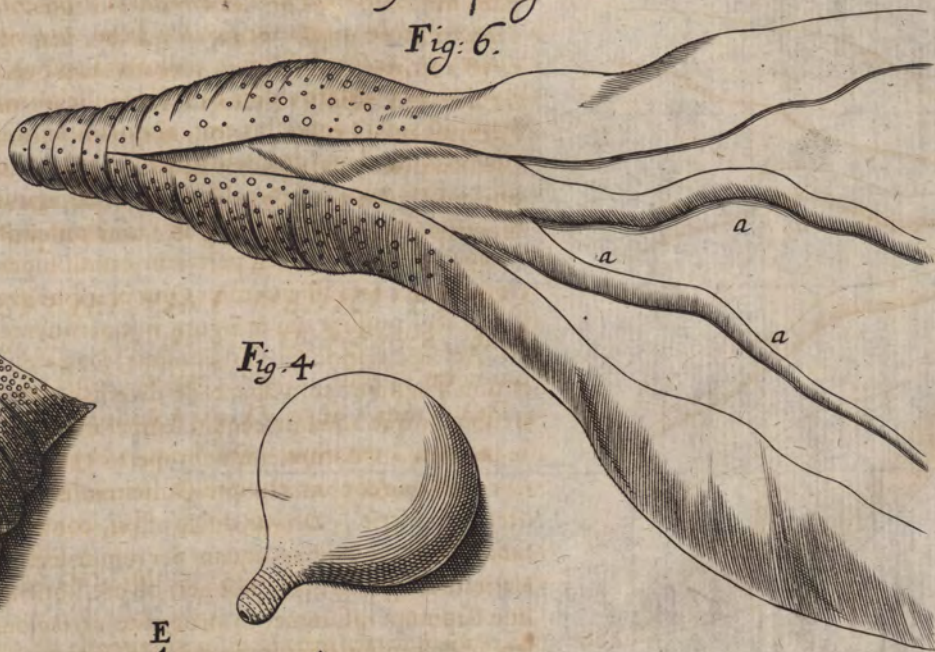

Fig: 5.

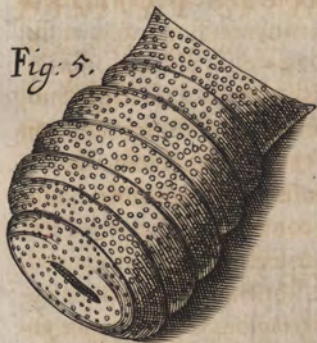

Fig. 4

Fig: 2.

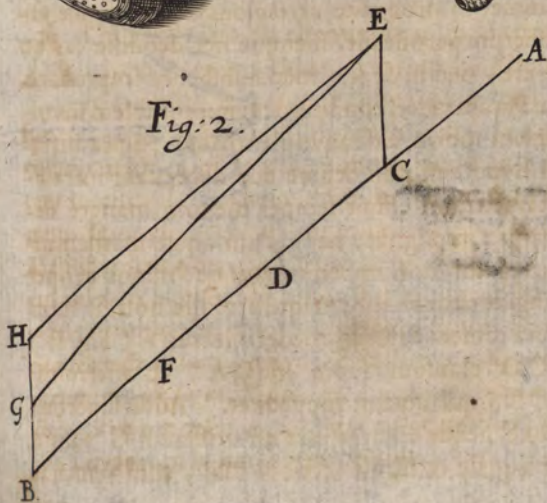
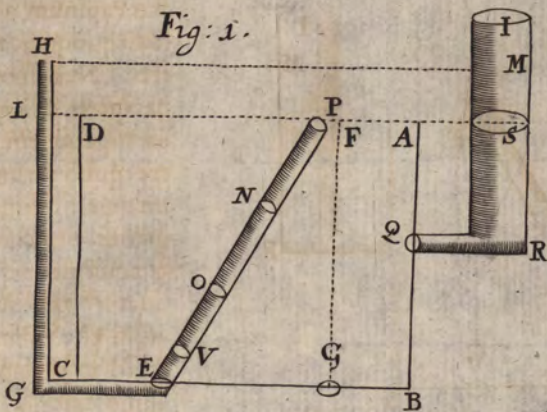

Fig: i.

non dependeat nisi ab altitudine aquæ. *Tertio* ostendere aggreditur, velocitatem aquæ in E (Fig. 1.) qua effluit ex tubo FE, qui semper plenus manere ponitur, eandem esse cum velocitate, qua effluit ex lumine G, non dimidiam. Hoc ita probat p. 120: Quoniam contra officium E premit aer, intelligatur siphon FE reflexus in C, & inde exporrectus sursum in H, ita ut altitudo orificii H supra E tanta sit, ut tubus GH ejusdem diametri ac FE tantum aquæ continere possit, quantum sufficit ad æquilibrandam totius aeris pressionem v. pedes 33; & supra H mente intelligatur demta omnis pressio aeris. Producatur itidem tubus RS in I, & altitudo SI æqualis sit altitudini tubi GH, ita ut videlicet tantum aquæ contineat, quantum valet ad premendam superficiem aquæ S, æquali momento ac premit tota aeris altitudo; & supra I præscindatur ut supra omnis aeris pressio. Si mavis, intelligantur producta superius latera vasis ABCD ad prædictam altitudinem, ut scilicet tantum aquæ in altitudine, possint continere, quantum continetur in CH vel SI, & deinde intelligantur aqua pleni tam uterque tubus ISRE & ECH quam v. ABCD; evidens est ex supra dictis, quoniam, pressioni aeris in S substituta est pressio æqualis cylindri aquei IS, & pressioni aeris in E substituta est æqualis pressio cylindri aquei HE, motum sive velocitatem aquæ in tubo invariata fore, & si semper plenus retineatur tubus IS, continuaturum etiam motum in eodem tubo FE, ut prius: quare cum tubus ECH uniformis supponatur tubo FE, eadem velocitas, quæ est in FE ex supra demonstratis, contingit in GH & in exitu ab orificio H: qua ergo velocitate aqua erumpit ab H, eadem erumpit etiam ab E, etiamsi auferatur tubus ECH: ducta ergo per H horizontali secante tubum SI in M; patet, per demonstrata ad prop. prim. lib. 2. Aq. flu. mens. aquam ea velocitate fluxuram ex H, ac si cecidisset ab I in M; sed IM est æqualis PQ (cum enim SI, CH sint æquales & æquales partes HL, SM; etiam residuæ IM, LC æquales erunt, est autem LC æqualis PG; ergo & IM æqualis erit PG) ergo aqua exit ex H, sive ex E, ea velocitate, quam habuisset, si cecidisset ex P in G, sed etiam velocitas in G eadem est, ac si ex P in G cecidisset; ergo velocitas in E æqualis velocitati in G. Quod &c. Itaque propositionem suam universaliorē deprehendi notat Gulielminus, quam fuerat initio ab ipsomet

I i i

pro-

TAB. XI.

Fig. 1.

proposita, & bellissime arguere constantiam naturæ. Mirabili etiam a se experimento ait confirmari. Nam cum vasi ligneo ABC (dicta Fig. 1.) perforato in E inseruisset tubum vitreum FE, sed summitate F duobus circiter digitis infra aquæ superficiem DA depressa, ne aer ingrederetur tubum, & lance aquam intra certum tempus effluentem ponderasset, deinde tubum magis magisque imminuisset, ut tantum restaret EN, vel EO, imo tandem ut restaret nihil; semper tamen lance adhibita comperisse, æqualem quantitatem aquæ effluxisse intra idem tempus. Nec dubitamus, quin elegans istud experimentum Gulielminianæ sententiæ favens clarissimus Papinus sit diligenter examinaturus.

Inde dubiis Papini satisfacere aggreditur, urgetque leges Galilæi circa accelerationem non minus in solidis quam fluidis habere locum. Hinc (quemadmodum & Castellus observavit) in canalibus plurimum inclinatis, sectiones inferiores fieri minores superioribus; molitores quoque aquis ex alto cadentibus rotarum alas subicere ut velocius gyrent, nec hæc in descriptione rotatis suctoris & pressoris Hassiaci diffiteri ipsum Papinum. Fateri sese interim, impediri aliquando illas leges, cum scilicet & motus liber impeditur, idque a se tractatum libro 5, & præcise prop. 11. 12. Nempe necesse fuisse, ut prius æstimeretur quantitas sine impedimentis, deinde separatim æstimandis & detrahendis, atque ita se pervenisse ad propositionem secundam libri quarti, quæ experimento comprobata viam straverit regulæ generali ad prop. 7 ejusdem libri demonstratæ. Neque autem se videre, qua ratione dicat Dn. Papinus, partes superiores varie affici ab inferiorum celeritate, cum partes antecedentes majori celeritate affectæ, id est inferiores, non possint morari sequentes tardiores, nempe superiores. Cæterum ab impedimentis fundi ac laterum, aquæque visciditate sese abstractionem expresse fecisse. Et quod dixerat Dn. Papinus in Fig. 2, si leges Galilæi locum haberent, in canali inclinato ECBH, superficiem aquæ debere esse EH, parallelam fundo canalis CB, non EG, magis inclinatam; id negat Dn. Gulielminus, secundum ea quæ paulo antea ex Castello eum observasse notavimus: nam quia aquæ cursus post longiorem procursum sit velocior, ob majorem accelerationem, etiam per minus spatium, seu minorem sectionem transire. Et quod quærat Dn.

TAB. XI.
Fig. 2.

Dn. Papinus, quænam sit linea EG, a se determinatum esse lib. 5, prop. 7. 8. 9. Hæc sunt quæ Vir Eximius ad Dn. Papini argumenta reposuit. Scribens autem ad Dn. G. G. L. tuum, inquit, *judicium exposto, Vir celeberrime, utpote ejus, qui optimo quidem jure inter summos ævi nostri mathematicos ab omnibus citra invidiam percenseri.* Porro Dn. G. G. L. sentire accepimus, tanta luce rationum atque experimentorum collustrata esse, quæ hoc loco dixit Gulielminus, & tantam esse in his studiis perspicaciam atque industriam Papini, cujus expectatur replicatio, ut non dubium sit, plurimum ex hoc conflictu incrementi accessurum esse scientiæ.

Altera Epistola aggreditur intactam fere Hydraulices aut Hydrostatices partem, de motu in siphonibus recurvis, hac occasione examinare. Ubi has statuit firmatque propositiones, quas nos brevitatæ causa sine demonstrationibus ponemus. (1) In siphonibus æqualium crurum, quorum altitudo minor sit pedibus 33, si aqua plena sint, nullus continget fluxus, sed fluidum tenebitur suspensum; si vero crurum altitudo major sit pedibus 33, continget effluxus ab utroque crure, donec aqua descenderit ad dictam mensuram. (2) In siphonibus inæqualium crurum aqua fluet e longiori crure, & quidem ea velocitate, qua erumperet e vase, cujus aquæ altitudo tanta, quanta est differentia crurum, si tamen crus longius non sit majus pedibus 33. (3) Si siphonis crus longius habeat altitudinem pedum 33, ea velocitate fluet aqua ex ejus orificio, quam haberet decidens ex differentia crurum. Si vero crus longius excedat altitudinem pedum 33, non idcirco augebitur velocitas, sed eadem manebit, quæ esset, si altitudinem illam non excederet. Hæc figuris demonstrationibusque adhibitis comprobatur, & complura non in elegantia inde deducit.

LUMBRICVS HYDROPICVS, SIVE TENTAMEN, quo probabile redditur, Hydatides, sæpius in morbidis corporibus animalium obvias, esse speciem Vermium seu animalium imperfectorum, propositum ab Eduardo

Tyson, M. D. & Reg. Soc. Collega.

Translatum ex Transact. Phil. Angl. Mart. 1691. N. 193. p. 506.

Non dubito, quin ipsa mox hujus Tentaminis rubrica Lectori quadantenus scrupulum injectura, ejusque judicio circa ea, quæ in medium afferre molior, offendiculum præbitura sit. Verum ne aut ipsius fidei imponerem, aut per ea, quæ nunc a me proferenda sunt, ulteriori ejus investigationi impedimentum crearem, monendum duxi, hæc modo Tentaminis instar exhiberi. Quod si jam veritati consona fuerint, aliorum posthæc observationibus confirmabuntur; sin secus, affatim juvabit melius informari.

Data mihi non ita pridem opportunitate dissecandi *Gazellam* seu capram Indicam *Aleppo* huc allatam, plusculas in ea observavi *Hydatides* seu membranulas aqua limpida plenas, magnitudine non minus, quam oblonga forma columbino propemodum ovo æmulas, quæ *omento* affixæ hærebant; aliquæ etiam in *pelvi* inter vesicam urinariam & *rectum*. Hac proinde occasione oblata non leve me cepit desiderium, certiore me, quantum pote, reddendi super suspicionibus quibusdam, quas olim conceperam de talismodi sacculis aquosis seu *Hydatidibus*, in aliis animalibus a me subinde repertis. Scilicet ex iis, quæ tum quidem observare licuerat, in eam propendebam opinionem, eas esse peculiare genus Insectorum, in animalium corporibus genitum; at tam insigniter discrepans ab aliis quibuscunque, quæ indidem exenta observare hactenus licuit, ut nisi pleniores & ulteriores considerationes accederent, nequaquam auderem meis hisce circa illas cogitationibus confidere.

Rationes vero, quæ in præsens suspicari me faciunt, eas esse infecta aut saltem illorum embryones, aut ova, hæc sunt:

Primo, quod observavi eas exteriori quadam membrana velut matrice includi; tam laxè quidem, ut ea digitis meis vel cultello adaperita, interior vesica lympham serumve continens, nuspiam connexa aut affixa videretur, sed inde prolaberetur promptissime, liquorem interim suum jugiter absque vel minima ejus effusione inclusum servans. Repetita proinde hujus rei experimenta, in hujus aliorumque generum animantibus habita, ansam mihi præbuerunt meditandi, quonam pacto fieri posset, ut humor hicce intra vesicam interiorem intraret, absque ulla cohaesione cum extrinseca istam involvente.

Succu-

Secundo, cum hinc ipsas attentius, nudo licet oculo, considerassem, adverti interiorem hanc vesicam collo quodam instructam, esse seu corpore albo, residua vesica magis opaco & exin protuberante: ita tamen, ut in ejus extremitate orificium quoddam observare possem, quod quidem tum mihi videbatur enasci a retractione cujusdam suæ partis introrsum facta. Per hoc itaque augurabar, posse ipsam quasi per osculum assugere serum e membrana exteriori, atque sic suam vesicam stomachumve farcire.

Tertio autem hac in opinione ulterius mihi calcar addidit auxilium amici mei intimi, Dn. *Richardi Walleri*, quem nempe dissectioni præsentem assistere volueram. Communicatis ergo ei meis cogitationibus, quod *Hydatides* istæ peculiare insectorum genus esse, possent in animalium corporibus progenitum, proposuimus nobis certius in notionem hanc inquirere: factaque ejus, quod paulo antè meminimus, observatione, deprehendimus collum istud (cum candelæ admoventur) revera motum habere, ac modo protrudere se, modo brevius contrahere. Quæ ut satius percipiantur, lubet ipsas Figuras adponere ingeniosa ejus manu delineatas, tam nativas, ut nempe nudo oculo apparuerent, quam quales microscopium nobis revelavit.

Nimirum *Figura 3.* repræsentat aquosarum istarum vesicularum unam in magnitudine sua naturali, inclusam exteriori suæ membranæ seu *chorio*. Forma ejus propemodum rotunda erat, nisi quod planius nonnihil compressa videretur, ad instar guttæ hydrargyri super solido quodam corpore stagnantis. Per *a* vero indigatur collum trans membranam visum, quod in

Fig. 4. clarius exhibetur, (extima nempe membrana sublata) non aliter tamen, quam uti nudo oculo apparet: ubi observare est apertum orificium in ejus extremitate; nec non quod componatur e circularibus annulis seu incisuris; quæ in

Fig. 5. per microscopium collustratæ semet evidentius prodant: hæc vero pars pusillis eminentiis granulorum instar undique confita est. Ipsum orificium prope extremitatem exortum videtur ab hac introrsum retracta, factoque experimento rem ita se habere deprehendimus: nam in

Fig. 6. sistitur collum hujus vermis tota sua longitudine protractum & grandiori specie repræsentatum: ubi observare licet, quomo-

quomodo annuli decreſcant, ipſumque circa extremitatem in cuspideſſimam deſinat. Quod cum aperuiſſemus, intus reperimus exiles duas fibras *a, a*, ex collo procedentes, ac fluctuantes intra liquorem.

Quid vero rerum ſint geminæ hæ fibræ, id quidem poſitive edicere arduum eſt: ego interim aliis ſuas relinquens conjeſturas, meas modo exhibebo. Scilicet, quod vermis hicce ſuum protrudendo collum, aſſugat ab exteriori membrana (quæ ipſum involvit & vaſis ſanguineis inſtructa eſt) humorem ſeu alimentum ſuum, quod per geminas hæſce fibras ſeu tubulos devehatur intra ejus ſtomachum ſeu veſicam, indeque, prout expoſcat occaſio, rurfus diſpenſari queat, pro nutriendo integro vermis corpore. Ego etenim fere inducor ut credam, veſicam hancce non niſi ſtomachum vermis eſſe: quod quidem rationi minus adverſari videbitur, ſi conſideraverimus in ali- quibus inſectis, quam prodigioſa amplitudine ſtomachus polleat, proportionem habita ad alias corporis partes: ſic in *hirudine* obſervare, datur non unum, ſed plus quam viginti ventriculos, quorum alius in alium ſe exonerant, procurentes per univerſam corporis longitudinem: & cum *Malpighius* de *Bombyce* annotaverit, *p. 40.* ipſum intra unius diei ſpatium tantum devorare, quantum pondus totius corporis ejus efficiat: ſane hirudo vel unico paſtu id longe excedit.

Alii fortean magis in eam propendebunt ſententiam, ut autumant, totum illud eſſe ſolummodo ovum aut embryonem alius inſecti, formam ſuam nondum plene naſti, iſtamque veſicam eſſe quæſi amnion, extimam vero, quæ iſtam includit, tunicam, chorion. Ac ſi quidem ullatenus tale quid perfecte detegere poſſent, ipſe pariter eorum opinioni accederem. Verum cum aliquo ab hinc tempore ovem lue corruptam diſſecuiſſem, in eaque talium Hydatidum pluſculas offendiſſem, diverſis earum adapertis, non potui niſi ſtructuram in cunctis exacte eandem obſervare: aſt dubio procul ſi ſecus ſe res habuiſſet, in tali numero non potuiſſet fieri, quin aliquas inveniſſem perfectioni ſuæ propiores.

Non poſſum proinde quin ſtatuam, Hydatides hæſce eſſe ſpeciem vermium ſeu inſectorum ſui generis: & quandoquidem tantam aquæ copiam intra ſe continent, quodque communiter deprehenduntur in morboſis ovibus, hydropiſi laborantibus: idcirco nomen illis tribuo *Lumbricorum Hydropicorum*; non tamen quod autem,

tumem, omnes illas *cysles*, in morbidis corporibus obvias, mox tales eſſe; in quibusdam etenim obſervare haud valui talis modi collum ſtructuramque partium, ſed niſi niſi veſicam transparentem lymphâ repletam: atque hæſce egomet diverſi generis eſſe arbitror.

Sic in foemina aliqua quondam ægrota, at hodiernum vivente, melioris que nunc, quam omni antea vitæ tempore, ſanitatis compote, ante hoc decennium circiter, cum aperiri feciſſem latus dextrum paulo infra coſtas ſpurias, erupit inde multum aquæ limpida, ſed quod maxime miratu dignum, una cum ea ingens Hydatidum copia, tanta quidem, ut a principio ad finem uſque, uti judicavimus, bene quingentæ talismodi veſicæ prodierint: pleræque erant integra, aqua limpida turgentes; aliarum vero, quæ grandiores fuerant, quam pro portione oriſicii, tunica erant diſruptæ: in nulla tamen earum advertere collum potui, quamvis ſolicite facta inquisitione: id quod credere me facit, ipſas a præſenti noſtro ſubjecto diſferentes exiſtere.

Ejuſdem quoque cenſus ſunt, quas frequenter reperi intra ovaria ſeu teſticulos mulierum ex hydrope defunctarum, quas quidem non niſi pro ovulis inibi contentis habeo, quæ ſcilicet per immodicum humorum affluxum perſæpe intumeſcunt ad magnitudinem tam prodigioſam, ut aliquando plures liquoris congios (*gal-lons*) inde extraxerim.

Pariter quod adducitur in *Philof. Tranſact.* n. 188. de veſiculis aquoſis intra veſicam urinariam repertis, eodem ſpectat: dum in earum nulla collum obſervatum fuit.

Id modo lubet adhuc addere, *Lumbricos* hæſce *Hydropicos* me nunquam non offendiſſe partibus membranosis appenſos (potius, quam corpori ullius viſcerum incluſos) uti omento, peritonæo, extimisve membranis diaphragma, ſtomachum, jecur, colon aliave inteſtina veſtientiſſimis.

Ac ſane minus eſt, cur miremur inſolitam in hoc vermẽ ſtructuram, quandoquidem id quod annotavi de *Lumbrico lato* (*Philof. Tranſ.* n. 147. *p. 153.*) non levioſorem admirationem meretur, quamvis modo quadantenus diverſo. Imo cuicunque non deſt curioſitas ad obſer-

ad observandum interanea in vasto insectorum regno, affatim materia ubivis offendet pro excitanda admiratione.

G. G. L. GENERALIA DE NATURA LINEARUM, anguloque contactus & osculi, pro evolutionibus, aliisque cognatis, & eorum usibus nonnullis.

Cum nihil mihi sit gratius, quam qualiacunque tentamina mea Viris egregiis digna videri quæ perficiantur; perplacere, quæ clarissim⁹ Basileensium Professor *Bernoullius* de linearum osculis nupero Martio in Actis Erud. publicavit. Cumq; animadverterem, cogitationes quidem nostras in summa ipsi probari, nonnulla tamen aliter constituenda judicari, quod adeo non ægre fero, ut quoties doceor, in lucro ponam; meum esse putavi, rem denuo examinare, paratissimo ad retractandum animo, si monitis contrariis doctissimi Viri locum dari posse deprehendissem.

Statueram ego, *contactum* continere duas intersectiones coincidentes; *osculum* continere plures contactus coincidentes, & osculum quidem primi gradus esse, quando coincidunt contactus duo, seu intersectiones quatuor; osculum secundi gradus, quando coincidunt intersectiones sex aut contactus tres &c. & circulum osculantem, sive maximum aut minimum tangentium intra vel extra in proposito puncto circulorum (qui scilicet omnium tangentium proxime ad curvam accedit) esse curvedinis mensuram, & definire quantitatem anguli contactus; ita ut angulus contactus duarum linearum se tangentium sit idem qui circulorum ibi eas osculantium. Et in lineis quas circulus in pluribus punctis secare potest, altiora etiam oscula posse oriri, cum omnes intersectiones in unum coalescunt, atq; ita aliquando in casu maximæ vel minimæ curvedinis, seu transitus a curvedine crescente ad decrecentem vel contra, coincidere oscula duo, seu contactus quatuor, intersectiones octo. Observavi etiam postea, centrum circuli curvam propositam osculantis semper cadere in lineam, quæ evolutione filii propositam generare potest, & unicam (sue seriei) esse perpendicularem illam, quæ ex centro osculantis circuli ad lineam duci possit; sive unicam esse *unicam*, hoc est unicam esse maxi-

maximam vel minimam ex eodem puncto ad curvam educibilem; cum ex aliis punctis intra curvam plures & duæ saltem perpendiculares, id est in sua serie maximæ vel minimæ, seu *duæ sue seriei unica* ad curvam duci possint. Et cum constet aliam atque aliam lineam evolutione describi, prout filum producit longius, animadverterem olim (ut hoc obiter dicam) eas quas Dn. *Bernoullius* nuper vocavit condescriptas esse *parallelas* inter se, ita ut una sit ab alia ubique æquidistans, (seu æqualis ubique minimi intervalli, quod est recta minima ab una ab aliam ducenda) vel, ut recta perpendicularis ad unam, sit alteri quoque perpendicularis, quæ dudum mihi fuit definitio *parallelismi* in genere sumti. Hanc nostram curvedinis mensuram, usumque Evolutarum, etiam primo Evolutionum. Inventori celeberrimo *Hugenio* placuisse, ex solutione catenariæ lineæ animadverti. Porro cum tres intersectiones circuli & curvæ coincidunt, notavi *flexum* oriri contrarium, id est contactum summum cum intersectione. Quemadmodum & coincidentes intersectiones quinque dant contactum cum flexu contrario coalescentem, seu intersectionem cum osculo primi gradus; & intersectiones septem coincidentes dant flexum contrarium cum simplici osculo, seu osculum secundi gradus cum intersectione coalescens. Unde, intelligitur, quocunque intersectiones coincidentes in contactus, oscula, aut flexus contrarios resolvi posse. Et quidem in contactu vero atque osculo recta vel circulus lineam ab utraque parte tangit extrorsum, vel ab utraque parte introrsum; sed in flexu contrario unam partem tangit extrorsum, alteram introrsum; & ita compositum non tangit, sed secat.

Causam quoque, cur linea evolutione generans locus sit centrorum omnium circulorum lineam propositam osculantium, ita explicare mihi videbar: Sumantur duo puncta curvæ A & B, & ducantur rectæ ad curvam perpendiculares in A & in B, earum intersectio communis C dabit centrum circuli, qui radio CA descriptus tanget curvam in A, radio vero CB descriptus, tanget eam in B, sed si coincidunt A & B sive inassignabiliter distent, hoc est, ubi duæ perpendiculares concurrunt, coincidunt duo contactus, duæque circuli tangentes abeunt in unum, qui curvam osculabitur; sed per hunc ipsum concursum perpendicularem inassignabiliter differentium inveniuntur & lineæ evolutione generantes, ut ex *Huge-*

niano de pendulis opere patet. Porro circulus, cuius centrum est in recta arcui ad easdem partes cavo perpendiculariter occurrente, per punctum occurfus descriptus, arcum non fecat, sed tangit. Itaque sicubi secat, necesse est ibi punctum adesse flexus contrarii, seu non esse lineam ad easdem partes cavam. Recte autem animadvertit Dn. Bernoullius, intersectione simplici ad contactum simplicem vel ad osculum seu contactum multiplicem accedente, contactum mutari in sectionem; sed hinc manifestum est, cum circulus curvam osculatur, regulariter (id est excepto flexus contrarii puncto) coincidere quatuor intersectiones seu duos contactus; adeoque hanc ipsam esse naturam osculi primi gradus, quandoquidem id osculum definimus ordinaria osculatione circulorum, quæ in quocunque curvæ puncto regulariter locum habere potest, seu circulo curvedinem mensurante, qui scilicet proxime ad curvam accedit.

Et in universum dici potest intersectionum circuli cum alia linea numerum regulariter esse parem. Itaque non video, quomodo primi gradus osculum tribus intersectionibus explicari queat, ita scilicet, ut tale osculum trium radicum sit regulare & tota curva diffusum, ac osculum quatuor radicum seu quatuor coalescentium intersectionum pro secundo & singulari habeatur, nec nisi in punctis curvæ determinatis contingat. Contra enim se res habet, & quatuor intersectiones seu duo contactus osculo cuique regulariter insunt; & in solo casu extremo, qui est flexus contrarii nascens, ut ita dicam vel moriens osculatio tribus intersectionibus contenta est. Unde nolui ex casu trium intersectionum peculiarem osculi gradum facere, cum præsertim ex contactu (cuius perfectior species osculum est) in intersectionem degeneraret. Eademque ratione & in altioribus osculatio sua natura par est numeri radicum, nec nisi inflexus contrarii puncto in numerum imparem abit. Etsi cum circulus post contactum in puncto proposito curvam adhuc in duobus præterea punctis secat, necesse est has intersectiones promotæ circuli centro continue ad dictum contactum appropinquantes, tandem ambas simul contactui coalescere, nam cum quolibet in eum pervenire necesse sit, ideo si alterutra sola ad contactum perveniente circulus fiat proximus curvæ, seu oscularis, sequitur am-
habus intersectionibus separatim pervenientibus ad coalitionem.

cum

cum contactu proposito, duos dari circulos diversos lineæ proximæ seu osculantes per idem ejus punctum propositum transeuntes, quod est impossibile. Nisi scilicet lineæ ibi secet semet ipsam, quo casu duarum vice fungitur, adeoque circuli illi duo revera lineas duas osculantur, licet unius partes, de quo hic non agitur. Facile etiam hinc intelligitur, si circulus post contactum internum secare curvam rursus (utrinque) possit, tunc in casu osculi (ubi duæ sectiones contactui coalescunt) circulum osculantem esse extra curvam; & contra ex contactu externo mox in casu coalescendi cum duabus reliquis sectionibus, fieri osculum internum, & ita transitum circuli, a contactu sectionem adjunctam habente ad osculum, esse transitum in oppositam curvæ partem.

Sed & hoc notandum est, *minimam curvedinem & maximam obtusitatem* esse in puncto flexus contrarii, & recte dixit Dn. Bernoullius, circulum osculantem eo casu degenerare in rectam; radius enim est infinitus, seu centrum cadit in lineæ evolutæ concursum cum sua asymptoto. Quoniam antequam duæ proximæ, ad curvam perpendiculares, sibi occurrentes hætenus ad plagam propositam, fiant sibi occurrentes ad plagam oppositam, seu ex convergentibus divergentes, debent fieri parallelæ, quo casu earum concursus infinite abesse debet. Fieri tamen & aliunde potest, ut lineæ generatæ curvæ sit minima, seu maxima obtusitas; non quidem absolute sed in toto aliquo arcu ad easdem partes cavo, seu in cerra progressionem. Cum scilicet talis est natura curvæ per sui evolutionem generantis, ut evolutio continuari ultra certum punctum, & filum generans ulterius extendi nequeat; uti contingit cum curva evolvenda ex duabus convexitatibus sibi obvertentibus ac sese tangentibus composita est. Eodem modo prodibit maxima curvæ, seu minima obtusitas, ut lineæ curvæ ex crescente rursus incipiat fieri decrescens; veluti si curva generanda non intra duos arcus generantes convexitate obversa se tangentes, sed extra earum angulum cadat. Neutro tamen modo generata lineæ per continuam filii evolutionem producit.

Hæc autem ut notarem, eo facilius adductus sum, quod lineæ naturam in universum illustrent, mihi proferunt non tantum ad finiendam illam celebrem de angulo contactus controversiam,

sed & a vaga logomachia ad usus solidos ac profuturos transferendam. Et video nuper Dn. *Eisenschmid* dissertationem suam contra Dn. *Lagnium* defendentem, ac de diametro umbræ in eclipsi Lunæ loquentem ex hypothesi terræ ovalis, adhibuisse diametrum circuli, qui ovalem osculatur, seu cum ea angulum osculi (angulorum contactus minimum) facit atque ita quam proxime ad illam accedit; eo consilio, ut ex diversis proportionibus diametri umbræ ad diametrum lunæ definiatur vera figura globi terræ. Quod quantum præstare possit, observationibus committo.

Cum hæc scripsissem, venire in manus meas *Acta mensis Maji*, in quibus nova quædam *Bernoulliana* legi, & lineæ illius, cum qua rectæ convergentes ad datum punctum, eundem constantem angulum (sed obliquum) faciunt, proprietatem elegantissimam ibi detectam, non sine voluptate observavi, aliaque video notata, quæ generalem curvarum naturam illustrent. Plurimum igitur Linearum doctrinam hodie promotam habemus tum explicata *flexus* natura, tum adhibitis ad earum generationem *provolutionibus* pariter atque *evolutionibus*. Interiorem naturam *flexus* seu curvaturæ aperuisse nonnihil visus sum detecta *mensura anguli contactus*, ope, scilicet circuli curvam *osculantis*, seu maxime ad eam accedentis, eundemque cum ea in puncto osculi flexum habentis, de quo tum antea, tum etiam hoc loco dictum est.

Quod ad *provolutionem* attinet, *Galilaus*, ut arbitror, primus de lineis per eam generatis cogitavit, & *simplicissimam* ex iis *cycloideis*, quam clavus rotæ in plano incedentis describet in aere, considerare coepit, de qua multa a viris doctis sunt demonstrata. *Romerus Danus*, astrorum inprimis scientia clarus, cum in observatorio Regio Parisino versaretur, elegantes, ut audiavi, proprietates detexit cycloidis altioris, cum rota scilicet sive circulus incedit super circulo. De quo tamen nihil ad me pervenit. *Newtonus* nuper de cycloideis iisdem egregia & universalia dedit.

Evolutionem curvarum generatricem primus illustravit *Hugenius*. Eam cogitationem promovit *Tschirnbusius* adhibitis, (ut ego appellare soleo) *coëvolutionibus*, animadversoque quomodo tales lineæ coëvolunt ut *foci* spectari possint, & radiorum quoque concursu generentur, considerata inprimis caustica, quæ formatur

radius

radiis parallelis a speculo reflexis. Ego inde longius progressus sum, usumque reperi ad solvenda problemata (quorum in gratiam potissimum suscipitur speculatio) *lineasque opticas* inveniendas, quarum ope radii redderentur ad datum punctum convergentes vel divergentes, aut etiam inter se paralleli. Quod alia etiam ratione præstiterit *Newtonus* in Principiis, *Hugenius* in libro de Lumine. Observavi quoque eadem opera dari figuras *Acamptas*, quæ etsi opacæ & politæ sint, radios tamen non reflectunt, & *Aclastas*, quæ licet sint transparentes, seu ex materia radios refringente, vi formæ tamen suæ & positionis ad Solem, radios sine refractione transmittunt. His nunc observationes singulares *Bernoullius* adiecit. Cæterum ab *Hugenio* in tr. de Lumine, & *Tschirnbusio* in Actis, notatum est, causticam illam a speculo a concavo spherico radios Solares reflectente formatam, simul esse cycloidealem, provolutione circuli super circulo generatam. Postremo a me nuper proposita est *novæ linearum formatio per concursum curvarum ordinatim datarum*, cum antea tantum radiorum seu rectarum concursus adhiberentur, cujus formationis ad problemata quædam solvenda egregium usum comperi.

Eximia quædam inesse videntur illis, quæ de figura veli a vento tensi Cl. *Bernoullius* nuper differuit; tamen si de tota re (in qua non desunt scrupuli) ob molem aliorum negotiorum non expensa, pronuntiare non ausim. Ex reperta a me mensuratione *loxodromiarum* per logarithmos equidem non parum practici fructus duci potest; difficilem tamen arbitror cursus æstimationem, quæ longitudinibus definiendis sufficiat. Cum de deviatione navis Geometrica acribia agitur, non velorum tantum, sed & navis spectanda esset figura. Denique quod innuit, se Fratremque in calculo meo plurimum profecisse, id agnosco, gratulorque non illis magis, quam mihi. Valde autem nosse velim, an ultra metas illas sint provecti, ad quas ego perveni; id si ab ullis, certe ab ipsorum ingenio aliquando expecto, & gaudebo plurimum, si intellexero; præsertim cum mihi vix amplius in talibus ea qua prius intentione animi versari liceat. Cæterum a me quoque non difficulter solvitur illud problema: invenire lineam, cujus arcu æquabiliter crescente elementa elementorum quæ habent abscissæ, sint proportion-

Kkk 3

portionalia cubis incrementorum vel elementorum, quæ habent ordinatæ; quod in Catenaria seu funiculari succedere verissimum est. Sed quoniam id jam a *Bernoulliis* est notatum, adjiciam, si pro cubis elementorum ordinatarum adhibeantur quadrata, quæ sitam lineam fore logarithmicam. Si vero ipsa simplicia ordinatarum elementa sint proportionalia elementis elementorum seu differentiis secundis abscissarum, inveni lineam quæ sitam esse circum ipsum.

SOLVTIO PROBLEMATIS DE MINIMO CREPUSCULO, per I. B.

Communicata in literis Basileæ d. 20. Jul. 1692. datis.

Notum, Crepuscula maxime diuturna quidem in solstitio æstivo contingere, brevissima vero non in hybérno, sed medio quodam inter hoc solstitium & æquinoctium tempore, de quo definiendo nunc agitur. Problema autem ex eorum numero est, in quibus utilitas cum inveniendi difficultate conjungitur; unde multis magni nominis Geometris subinde quidem, at frustra, tentatum fuit: nec mirum; obstat enim insuperabilis calculi molestia, deoranda iis, qui illud communi more aggrediuntur: sed nec etiam per methodum indivisibilium, promiscue & sine delectu adhibitam, quæsitum facile quis consequetur: peculiaris via est, qua dextre & commode solvatur, quam si quis inuit, totam difficultatem in unica & simplici proportionem trigonometrica terminari comperiet, quæ talis:

Ut Sin. tot. ad Tang. 9 gr. Sic Sinus Elevat. Poli, ad Sinum quæsitæ Declinationis australis, quam Sol tempore minimi crepusculi obtinet.

Eo itaque Problema specie impeditissimum redactum videmus, ut posthac in vulgaria systemata Astronomica referri, & simplicissimis quibusque Problematibus connumerari valeat.

HISTOIRE ECCLESIASTIQUE PAR MONS. FLEVRY.

i. e.

Claudii Fleurii, Presbyteri, Abbatis in Loc-Dieu, Præceptoris se-

ris secundarii Principum Burgundia & Andegavi, Historiæ Ecclesiasticæ. Tomus I. continens duo secula priora.

Hagæ Com. apud Adrianum Moitiens 1692. in 12. plag. 22.

Novus non est in Actis nostris Autor; ejusque inprimis Catechismum Historicum commendavimus anno 1689. pag. 569. Eadem diligentia, perspicuitate & ingenuitate historiam ecclesiasticam conscribere aggressus est, ejusque duo secula absolvit, libris, quorum summam exhibemus, quatuor. Incipit ab adscensione Domini, cujus vitam & gesta ex Evangelistis petenda præsupponit. Acta quoque Apostolorum, quatenus libro Novi Testamenti canonico referuntur, breviter percurrit, operosior in enarrandis eorum epistolis. Cætera congerit ex autoribus, Josepho, Philone, Eusebio potissimum, qui extant, eorumque libros margini adscribit. Annos notat, ubi certos esse putat; dubios omittit, aut ex conjectura memorat. Scripta Doctorum sive Patrum, quos vocant, cum industria & fide enucleat, ad inculcanda religionis fundamenta, augendumque pietatis studium magis respiciens, quam ad controversias, quæ pro partium studio ex veteris Ecclesiæ actis scriptisque fore veri solent. A fabulosis & incertis abstinet, & paradoxa quædam veterum dicta ex aliis explicat aut excusat. Non spernendo igitur eum fructu libri hi legi possunt; nec opus est contenta doctioribus satis nota referre. Indicabimus tamen quædam ex autoribus idoneis probe compilata, v. g. Historiam Apollonii Tyanæi, Lib. I. n. 49. Lib. II. 22. 49. 53. Gesta Romanorum contra Judæos, & Hierosolymarum excidium, II. 12. 17. sqq. It. 36. 41. Hæresin Nicolaitarum, Simonis Magi, Cerinthi & Menandri, 21. 23. 42. Epistolam Clementis ad Corinthios, 33. & seqq. Librum Hermæ, qui inscribitur Pastor, 44. seqq. Epistolam S. Barnabæ, 57. 58. Offensorum sectam, Lib. III. 2. Ignatii acta & epistolas, Lib. III. 4. & seqq. Acta Polycarpi, 13. 14. 44. 49. 50. Papiæ historiam & opinionem de mille annis, 15. Errores Saturnini, Basilidis, Gnosticorum, Valentini, Marcionis, Apellis & similium, 19. 20. ad 30. It. 34. 35. Apologias pro Christianis Quadrati & Aristidis, 22. It. Justin, & alia ejus acta, marty-

martyrium & scripta, 36. ad 41. it. 51. ad 57. *Athenagora* apologiam, 47. Motus & cladem Judæorum sub Adriano, 24. 25. Apologiam *Melitonis*, Lib. IV. 1. seqq. *Antonini* Imp. rescriptum pro Christianis, 2. 3. Narrationem de legione fulminatrice, 11. & de martyrio *Viennensi* & *Lugdunensi*, 12. *Montani* & *Tatiani* hæresin & scripta, 6. 7. *Bardesani* scripta, 9. & *Irenæi*, 17. 23. & seqq. it. 43. Epistolam *Polycrati* Episcopi Ephesini, 44. *Clementis Alexandrini* vitam & opera, 36. seqq. *Tertulliani* historiam & libros de baptismo, poenitentia, oratione & ad uxorem, 47. & seqq.

JUSTI CHRISTOPH. SCHOMERIS S. TH. D. ET

Prof. Prim. in Univers. Rostoch. Consist. Duc. Assessoris

& Superint. Mecklenb.

De Collegiatismo tam Orthodoxo quam Heterodoxo Disputationes quatuor, denuo revisæ & auctæ.

Luneburgi apud Jo. Georg. Lippertum, A. 1692. in 4.
Constant alphab. 1. & 3. plag.

Quem Autor Reverendus de *Collegiatismo tam orthodoxo, quam heterodoxo*, novum exhibet tractatum, ejus argumentum antea Rostochii aliquot dissertationibus publicis, *Collegiorum privatae pietatis* nomine inscriptis atque publicatis, erudite tractaverat. Instituti hujus & consilii rationem ipse in præfatione, addita luculenter exponit, ea moderatione usus, ut, ubi causam nostratium attingit, in *thesi*, quod ajunt, abstracta quadam ratione illam considerarit, ostendendo, an & quo more novam docendi methodum introducere liceat, quantusque inde & sub qua cautione fructus sperari expectarique possit: ad *hypothesein* vero, quid quoque loco ac tempore actum ab aliis vel peccatum sit, aut porro consultum videatur, transire data opera omiserit; quod suis cujusque Censoribus publicis & Consistoriis id relinquendum putaret. Tractatus in 10. partes dividitur. In *Prima* de jure colligendi ad privatam pietatem disserit, sex potissimum capita constituendo; in 1. definitionem collegiorum pietatis privatae; in 2. jus

privatum

privatum docendi: in 3. legalitatem privatorum collegiorum: in 4. illegalitatem privatae communionis: in 5. illegalitatem schismatis, & 6. denique necessitatem nullam collegiorum talium esse tradit. In *secunda*, de collegiali dicendi libertate in synodis publicis agit, cujus tractationis itidem quatuor membra sunt. In *primo* varios modos atque gradus libertatis ostendit, distinctionem circa hanc causam inter Ecclesiam plantandam & plantatam adversus Klinckhamerum defendens. In *secundo*, libertatem linguæ muliebris a Quackeris ad eam licentiam admissæ refutat, prohibitionis rationem declarando. In *tertio* Ecclesiæ Corinthiæ statum, atque scopum Apostoli I. Cor. XIV. explicat. In *quarto* Ecclesiæ primitivæ disciplinam generalem tum ex historia Apostolica, tum Ecclesiastica exponit, respondendo ad argumenta, quæ inde a Collegiatis dictis peti solent. In *tertia dissertatione* de Syncretismo collegiali disputat, *primo* explicando statum quæstionis, ut Arminianorum novam formam Syncretismi collegialis confutare accuratius possit: *secundo* charismata S. Presbyterii, quæ in prima ecclesiâ ex mente Collegiatorum fuerint, & an illa in vera ecclesiâ adhuc desiderari debeant, describit, examinando argumenta Collegiatorum pro perpetuitate primævi splendoris allata. *Tertio* certitudinem veritatis hodie reliquæ in ecclesiâ contra Collegiatos asserit; & *quarto* de tolerantia dissentientium in fundamento, & Syncretismi collegialis differentia ab omni alio, in hac quæstione disquirat, atque distinctiones & cautionem circa admissionem vel exclusionem necessariam suppeditat. In *quarta dissertatione* de utilitate collegiorum disputat, diversos fines Collegiatorum & Quackerorum exponendo, & hypotheses diversas Collegiatorum declarando. Quâ occasione tum de utilitate ex collegiis nostratium sperata, tum de periculo, quod inde metuitur, distincte & prudenter statuit.

D. SAMUEL Schelwigs/Leitstern des Gewissens/ &c.

i. e.

Cynosura Conscientiæ, sive perspicua & Scripturæ S. congrua multorum, maximam partem singularium, nec e trivio petitorum, item quorundam nondum

LII

fatis

fatis enucleatorum Casuum Conscientiæ Decisio,
autore Samuele Schelvvigio S. Th. D.

Francofurti & Lipsiæ apud Johannem Adamum Plener/
1692. in 4. Alphab. 4.

Dum e Casuum conscientiæ, annis duobus proxime elapsis, non sine egregio Auditorum suorum commodo, instituta decisione, fructum aliquem in alios quoque redundaturum esse haud temere sibi persuasam haberet insigne Ecclesiæ Danti- scanæ columen, Dn. Schelvvigius, typis eandem vulgare, non in- consultum judicavit. Quandoquidem autem nimis prolixum foret, singulorum casuum conscientiæ a celeberrimo Viro propositorum & perspicue discusso- rum enarrationem instituere, trium saltim reso- lutionem cum benevolo Lectore speculaminis loco communicaturū sumus.

p. 140. sqq.

Circa quæstionem sextam & decimam, in qua disquiritur, *quid de externis apparitionibus Angelorum, imo ipsius Jesu, hodie sen- tiendum sit, & an Christianus illas a Deo expetere, ac fidem iisdem tuto adhibere possit?* postquam monuisset, sibi non de internis ap- paritionibus, quæ ut plurimum in somnio hominibus obtingunt, sed de externis, quæ semper vigilantibus obveniunt, sermonem esse, observat non infrequentes tempore V. T. fuisse ejusmodi revelatio- nes, nec sub initium N. T. eas plane desisse, variis testimoniis e sa- cro codice petitis confirmat; conceditque hodiernum fieri posse, ut non solum Christus in his terris sese videndum exhibeat, cum in iis invisibili modo, etiam quoad humanam naturam, jamjam præsens adsit; sed & Angeli, utpote Spiritus ministratorii, emissi in mini- sterium eorum, qui hæredes erunt salutis, ad nutum Dei in assumpta forma visibili fidelibus appareant; imprimis cum in singulis a nato Christo seculis apparitionum Angelicarum occurrant exempla, quamvis ab eo tempore, quo Scripturæ S. canon absolutus est, longe rariora fuerint. Prorsus autem negat, Christiano licere ejus- modi revelationes a supremo Numine expetere, cum mandatum pa- riter atque promissio in Scripturis super ea re deficiat, ac in supremi Numinis contumeliam vergat, ab eo quicquam rogare, quod eum sanctissi-

Matth.

XXIX, 20.

Hebr. I, 14.

sanctissima ejus voluntate haud congruit, aut de quo non satis con- stat, utrum cum illa conveniat. Quod si tamen citra nostras pre- ces Angelus, vel ipse Christus, nobis forte fortuna appareret, pru- dentia quadam, ne hic excedamus vel deficiamus, opus esse judicat, statuitque signa, a Doctoribus Scholasticis hætenus tradita, e quibus divina a diabolicis dignosci debent, ita comparata esse, ut ne unum quidem plene satisfaciatur. Ex illis ad summum quandoque cogno- sci posse, aliquid a Deo non esse profectum; neutiquam autem ex iisdem indubitato constare, hoc vel illud Deo originem debere, propter summam Satanæ versutiam, qui non solum de facili Ange- lum lucis induat, sed se ipsum Christum esse venditet; quæ olim pientissimo Turonensium Episcopo Martino accidisse, ex ipsius vita a Sulpitio Severo descripta satis appareat. Qualem fraudem me- tuens quidam Eremita, cum illi appareret non nemo, dicens: *Ego sum Christus, te personaliter visitans, quia dignus es: vultum suum confestim texerit, responderitque: nolo hic videre Christum; satis est, in gloria si videro.* Ejusmodi itaque apparitiones valde pericu- losas esse, ut ne cultus religiosus ei, qui se Christum simulat, nec ta- men revera est, hac ratione deferatur, adeoque idololatriæ crimini committatur, non immerito censet Autor noster, adjiciens, quan- doque personatum Christum verbis suis, dum vero contradicit, se- met prodere, ut ex Brigittæ ac Mariæ de Escobar apparitionibus sa- tis superque elucescat. Progreditur hinc ad revelationes Angelo- rum, ostenditque easdem, ceu fraudis plenas, non modo B. Luthe- rum deprecatum esse, sed & inter Pontificios magni nominis virum, Philippum Nerium, ab omni visione abhorruisse; ac censet, circa Angeli apparitionem maxime attendendum esse, e rerum divina- rum an humanarum numero sint, quæ ab ipso proponuntur. Quod si suggerat divina, ad doctrinam legis aut evangelii spectantia, sive Scripturæ S. sint consona, sive ab illa abeant, non esse audiendum. Nam si verbo divino dissona tradat, eundem Apostoli Pauli judi- cio condemnari: sin vero consona doceat, uti quandoque fieri solet, tunc decere, ut prius suam vocationem demonstret, quando- quidem in Scripturis non ad Angelos, sed homines, ceu legatos vo- luntatem Dei nobis annunciantes, remittamur; insuper & in S. Lite- ris omnia, quæ ad fidem & mores cognita sint necessaria, sufficien-

2. Cor. XI,

14.

In Cap.

XXII. Gen.

T. X. Wit-

teb. Germ.

Gal. I. 8.

2. Cor. V,

19.

tissime jam sint proposita. Quod si autem de rebus humanis agat, accidere posse, ut benignissimum Numen quendam hominem vel integram provinciam de imminente malo evitando per Angelum admoneat, vel per eundem in visibili specie apparentem defendat; ac tum licitum esse, præmonitionem ac propugnationem grata mente agnoscere, ita tamen, ne in idololatriæ crimen incurramus. Præter adducta, non parum ad Spirituum apparentium scrutinium facere monet, si attendamus, an sibi met aut manifestæ veritati contradicant? utrum iis, quæ prædicta sint, eventus respondeat? utrum ea finem honestum intendant? Tandem dubiis, quæ pro apparitionibus Angelorum aut ipsius Christi a Deo expectandis moveri possint, satisfacit, ac huic quæstioni jucundissimam quandam de fallacibus visionibus relationem ex celeberrimi Burneti Hodepor. part. 1. a. f. 74. usque ad f. 107. subjungit.

p. 225. sqq.

Quæstione XXV, de *anonymis & pseudonymis scriptis*, utrum & quando licitum sit ea edere, tractat. De *Anonymis* tres distinctæ positiones ab ipso efformantur. Quarum *prima* asserit, in se non esse laude dignum vel consultum scripta anonyma edere, cum nec V. nec N. T. scriptores omnes, qui impulsu Spiritus S. scripserunt, nomina sua reticuerint, ac præterea occultatio nominis multa sæpe incommoda secum vehat: id quod ibidem illustratur, ac insuper notatur, B. Lutherum, etsi contra aliquot potentissimos Principes scripserit, nunquam nomen suum dissimulasse, eamque ob rem publice gloriatum fuisse: in variis item Recessibus Imperii, ut Augustæ 1545. & Spiræ 1570, nec non in Concilio Tridentino sess. 4. ejusmodi anonymorum scriptorum editionem improbari. *Secunda* docet, in se non esse prohibitorum, scripta anonyma typis vulgare, quandoquidem & libri quidam divini sine nominibus eorum, quorum opera Spiritus S. in scribendo usus fuit, lucem hanc adspexerint, nec non præclara alia scripta, de quibus integri catalogi exstant, hac ratione edita fuerint; præterea & circumstantiæ personarum, loci, temporis cii. Tract. interdum non admittant, ut auctoris nomen libris præfigatur. *Tertia* de Scriptor. asseverat, ob conditiones certas nonnunquam illicitum esse scripta occultis. anonyma publicare, si nempe nominis occultatio cum amore Dei aut proximi pugnet. De *Pseudonymis* scriptis, cum duplicis sint generis, ac vel sub nomine, quod alterius est proprium, prodire soleant, vel tali quod nulli alii competit, insigniantur, duabus quoque

Tom. I. Je-
nen. Germ.
f. 399. &
Tom. 4.
Jen. Germ.
f. 508.

Vid. Vin-
centii Plac-
cii. Tract.

de Scriptor.

occultis.

quoque positionibus mentem suam exponit. Earum *prima* defendit, sua natura illicitum esse, sub alterius, si non consenserit, nomine libros publicæ luci exponere, cum hac ratione in octavum Decalogi præceptum impingatur, falsum testimonium de proximo edatur, ac lector ipse decipiatur, ut nonnunquam magno suo damno approbet, quæ alias improbasset; ceu suo exemplo nos edoceat optimus Ægyptiorum Rex Ptolomæus Philadelphus, cui veterum sapientum scripta magnis sumptibus comparanti, multa recentiora sub veterum scriptorum nominibus oblata sint, ita ut in Bibliotheca Alexandrina quinquaginta libri Analyticorum Aristotelis numerati fuerint, cum vix quinque hujus generis ipse reliquerit. *Alter*a demonstrat, non simpliciter injustum esse, nomen aliquod alii personæ haud competens assumere, ac libris editis præfigere, cum jura civilia, secundum quæ Christianum, dummodo juri divino non tradant contraria, vitam suam componere decet, cuilibet, si in fraudem aut damnum alterius non vergat, nomen suum mutandi facultatem faciant: insuper & in Scriptura S. hujus rei exempla occurrant, siquidem in V. T. Salomon a Narhane Jedidia, & Daniel a Babylonis Belsazer vocatus fuerit, & in N. T. Simon a Christo nomen Kephæ seu Petri acceperit. Concedit tamen Autor noster, pseudonyma scripta non minus quam anonyma multis sæpe incommodis occasionem dare, & hoc nomine nigrum theta mereri. Tandem dubio cuidam satisfacit, ostenditque, morem præfigendi nomina libris frustra accusari ambitionis, cum eundem Deus ipse in verbo suo approbaverit. In appendice huic quæstioni subjunctæ ad B. Gerhardum Loc. de Ministr. §. 272. de anonymis scriptis pluribus agentem remittit, ac præterea notat ex pseudonymis scriptis, quæ sub nomine alicujus Antagonistæ evulgantur, ac sententiam a mente ejus prorsus alienam, quasi ipsius foret, proponunt, omnium esse periculosissima, & ob id maxime atro carbone notanda, ejusque farinæ scriptum superiori seculo sub nomine B. D. Tilemanni Heshusii produsse, & hoc nostro B. D. Abrahamo Calovio suppositum fuisse.

Ad quæstionem LXIII, in qua disceptatur, an Christianus in extremo necessitatis casu alteri, in quem non habet imperium, sine expresso ejus consensu aliquid auferre liceat, & si id faciat, an eo ipso furtum proprie sic dictum, atque in septimo decalogi præcepto verum

L 1 1 3

tum

Vid. Hen-
ric. Schæ-
vium Dis-
sert. Phil.
9. de Criti-
ca, Th. 12.

2. Samuel
XII. 25.
Dan. I. 7.
Joh. I. 42.

p. 540. sqq.

1.3. Offic.

rum committat? Responſurus Autor noſter, quædam præmonet, ſcilicet, ſibi ſermonem non eſſe de Magiſtratu, quid ille vi domini ſupereminentiſ facere poſſit: nec de neceſſitate gravi, ubi quis mediis ordinariis hæud utitur, ſed extrema, ubi omnia ordinaria media exulant, dubium eſſe intelligendum: ejusmodi neceſſitatis caſum facile exiſtere poſſe, inprimis in iis regionibus, quæ a pauciſſimis hominibus inhabitantur, ubi viator interdum aliquot dierum iter conficiat, antequam ullæ ab eodem conſpiciantur ædes: e Gentilibus ipſum Ciceronem ab ablatione tali abhorrere, ſcribentem: *Nonne ſapiens, ſi fame ipſe conſiciatur, abſtulerit cibum alteri, homini ad nullam rem utili? minime vero. Non enim mihi eſt vita mea utilior, quam animi talis affectio, ne minem ut violem commodi mei gratia:* Theologiſ illis, qui judicant potius moriendum, quam in extremo neceſſitatis caſu aliquid auferendum eſſe, ab hominibus in tali neceſſitatis caſu conſtitutis oggeri forſan poſſe, *vos ſi hic eſſetis, aliter ſentiretis.* Quibus præmiſſis ſuam mentem exponit, ſtatuens primo, poſſe Chriſtianum in extremo neceſſitatis caſu, ſuo proximo, in quem nullum ipſi competit imperium, ſine ejus expreſſo conſenſu, aliquid auferre. Poſito enim, non conſeſſo, factum ejusmodi peccaminofum eſſe, duo in ejusmodi caſu concurrere peccata, unum contra quintum præceptum, ſi quis fame mortem ſibi attrahat, cui media contra illam ſuppellant; alterum contra ſeptimum, ſi juxta mentem ſuam furtum faciat. Jam extra omnem controverſiam, peccatum contra quintum præceptum majus eſſe peccato contra ſeptimum admiſſo, adeoque hic obtinere notiſſimam illam regulam, e duobus malis minimum eſſe eligendum; quæ non ſolum in malis poenæ, ſed & in malis culpæ, ſi utrumque evitari hæud poſſit, locum inveniatur. Maximum autem robur ſuæ ſententiæ accedere judicat, quod Deus ipſe in Scripturaſ. tritum proverbium, neceſſitatem legis eſſe neſciam, quoad ſecundam Decalogi tabulam, ſuo calculo approbaverit. Id quod ipſum ex *Matth. XII. 3. 4.* probat, inferens, ſi Davidi ob neceſſitatem panes ipſi Deo ſacros, ſine ejusdem expreſſo mandato, auferre, iisdemque veſci licuit, multo magis alium neceſſitate adactum quædam proximo, illo non conſentiente, ſurripere, & in uſum ſuum convertere poſſe. Idem adhuc clarius ex eo eluere cenſet, quod nullus homo, ſi ad ſupremum Numen referatur, bonorum ſuorum domi-

Vid. Scherz.
Syſt. Loc.
26. §. 13. p.
729.

dominus, ſed tantum œconomus ſit, ac juxta monitum *Petri II. Epist. cap. IV.* ſuis donis, quæ a Domino accepit, aliis inſervire teneatur. Unde colligit, benigniſſimum Numen, cum eum in finem dona ſua homini conceſſerit, ut eadem cum aliis indigentibus communicaret, uſum quoque talium donorum omnibus indigis certo modo communem eſſe voluiſſe, adeoque homini in anguſtiis ſummis conſtituto jus competere ea, ſi ab aliis ſuppeditari nequeant, libere uſurpandi. Ea de cauſa & Deum in V. T. legem ſanciviſſe, atque indulgiſſe homini jus comedendi de uvis & vinea proximi, & evellendi manu ariſtas e ſegete ejusdem, ne prætereuntibus ad refectionem ſcientia deſſent. Licet autem hæc lex una cum Politia Judaica in deſuetudinem venerit, moralitatem tamen ejusdem in N. T. adhuc ſuperſeſſe, atque ex illa colligi poſſe, Deo non diſplicere, ſi extrema neceſſitati etiam citra proximi conſenſum occurratur, cum olim cuilibet ex uvis aut ſpicis proximi inſcii, vel citra extremam neceſſitatem, ſe reſocillandi poteſtatem dederit. *Secundo* docet, proprie dictum ac in ſeptimo præcepto prohibitum furtum non committi, ſi urgente extrema neceſſitate quis proximo ſuo quæpiam ſurripiat. Deum namque, cum expreſſe mandaverit, *non occides*, non poſſe inter furta referre, ſi proximo quis auferat ea, ſine quorum uſu uſuram vitæ neceſſario interverteret: ordinatam charitatem a ſe ipſa incipere, & philantiam eſſe meſuram amoris proximo debiti: abeſſe quidem in tali caſu conſenſum formalem, non tamen vir-
tutalem: poſſeſſorem, hominum opinione talem, ſi interrogaretur, forſan conſenſurum, aut ſi id non faceret, juxta veri ac ſupremi poſſeſſoris mentem ad conſentiendum obligatum eſſe: omne quidem, furtum eſſe ablationem rei alienæ, ſed non omnem ablationem rei alienæ furtum eſſe, uti ex *Exod. III. 22. & XII. 35. 36.* ſatis ſuperque conſtat. Corroborata ſic ſua ſententia, ad dubium, quod maximam veritatis ſpeciem ipſi præ ſe ferre videtur, reſpondet, neſtiti quæ per hanc ſententiam furtis ipſis latam aperiri portam, nec fures ex ea patrocini-um ſibi petere poſſe, cum in extrema ſaltim neceſſitate, eaquæ vera, non ficta, aliorum bona ſurripiendi conceſſa fuerit facultas. Alterum dubium B. Lutheri verbis e Tom. VI. Witteb. Germ. fol. 240. a. petitis proponit, ac reſolvit. Tandem & huic quæſtioni appendicem ex Emanuele Gonzales Commentar. in decretalia T. 4. ſuper

Deut. XXIII.
24. 25.

Matth. XXII.
39.
Levit. XIX.
18.

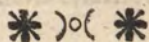
super L. 5. Tit. 18. c. 3. subjungit. Sed hæc ex libro isto longe utilis-
simo, qui sub finem quadruplici indice, quæstionum, locorum Scri-
pturæ S. autorum & rerum exornatur, adduxisse sufficiat.

*HUGONIS GROTHII DE JURE BELLI AC PA-
cis Libri III. Accesserunt Excerpta Annotationum variorum
Virorum insignium in totum opus, edente Joh.*

Christoph. Becmano.

Francofurti ad Viadrum, impensis Jer. Schrey 1691. in 4.
Constant Alphabet. 8.

DUdum quidem nova hæc Grotiani operis editio nostratibus in-
notuit, plurimorumque teritur manibus, ut silentio a nobis vi-
deatur posse præteriri. Ast in exteriorum gratiam, ad quos
forte non multa adhuc ejus exemplaria pervenerunt, indicanda pau-
cis fuit. Nimirum cum doctissimo illi Hugonis Grotii de jure Bel-
li ac Pacis operi illustrando a multis annis certatim velut Viri Eru-
diti incubuissent, editis in illud stricturis aut justis commentariis;
bene se de juventute Academica, quam tot scriptis aliis hæcenus eru-
diverat, meritum censuit celeberrimus Becmanus, si dum nova
Grotiani operis editio pararetur, doctorum illorum virorum anno-
tationes textui Grotiano subjunctas in compendio exhiberet. Id
enim gratum futurum videbatur & illis, quibus commentarii ipsi ad
manus non sunt, & iis etiam qui eos possident quidem, sed evol-
vere singulos gravantur, & malunt quæ in iis præclara sunt, uno ob-
tutu comprehendere. Itaque Excerpta ex clarissimorum virorum
Joh. Adami Osiandri, Casparis Ziegleri, Joh. Henrici Bæcleri, Joh.
Friderici Grönovii, Joh. Georgii Simonis, & Henrici Henniges, in
Grotium Annotatis exhibuit; quin &, in quo vel maximum ope-
ræ tulit pretium, ex illustri Viri, *Samuelis Pufendorfii*, de Jure Na-
turæ & Gentium doctissimis libris, selectiora loca, & quæ præ aliis lu-
cem Grotianis sententiis adferre visa sunt, attexit: rerum
etiam præcipuarum novo eoque accuratissimo
indice subjuncto.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Octobris Anno M DC XCII.

*HISTOIRE DES CONCILES GENERAUX COM-
mençant par le premier Concile de Nicée.*

hoc est

Historia Conciliorum generalium, incipiens a pri-
mo Concilio Nicæno.

Parisiis apud Danielelem Hortemels, anno 1692. in 4.
Constat Alphab. 2.

PRima pars hujus operis anno superiori 1691 Parisiis in octa-
va forma editi, & nunc juxta Parisiense exemplar Amste-
lodami, ut videtur, recusi, continet historiam Concilii Ni-
cæni ex Eusebio, Athanasio, Epiphano, Socrate, Gelasio
aliisque Patribus & Scriptoribus ecclesiasticis in margine al-
legatis concinnatam. Neque tamen his allegationibus lectores
tuto fidere semper poterunt. Nam e.g. pag. 58. refert Autor tanquam e
Sozomeno ad marginem allegato, quod Eusebius Nicomediensis Arianus
patronus obtenderit, sacras Scripturas in controversia, quæ tum inter
Arianum & alios agitabatur, unice consulendas, nec traditionum in-
certarum rationem aliquam habendam esse: Orthodoxi autem Epi-
scopi responderint, traditionem Apostolicam esse alterum religionis
fundamentum, & hæreticorum morem omni tempore fuisse, quod ad
Scripturas provocaverint, cum tamen Scripturæ sensus absque tradi-
tionum subsidio dijudicari non possit; ideoque in præsentī negotio
duplicem illam Scripturæ & traditionis regulam spectari oportere.
Verum qui Sozomenum evolvit, nihil tale ab eo referri deprehendit.
Sic pag. 52. prolixè narrat Autor, quid Hosius Cordubensis post
suum ab Alexandria reditum Imperatori suggesserit, & in margine
M m m Epipha:

Epiphaniæ hæresin 69. adscribit. Atque verendum, ne ista in Epiphaniæ quaesituri operam suam perdant. Nonnumquam tamen hic scriptor tam verècundus est, ut, quæ in cerebro suo finxit, aliis non asingat. Eadem enim pag. narrat Hosium, priusquam Alexandria discederet, statim ad Sylvestrum Papam Rom. acta suæ legationis retulisse; cuius rei nullum testem in margine adduxit. Subjunxit autem huic historiæ concilii Nicæni notas, quibus dubia quædam, & difficultia ejus loca illustrat. Cum enim in historia dixisset, Achillam Petri Alexandrini successorem per octo annos Alexandrinæ cathedræ præfuisse, quod plerisque scriptoribus episcopatu Achillæ tempus longe brevius assignantibus repugnat, in notis rationes suæ assertionis affert, quas tamen variis difficultatibus premi haurit dissimulat. Dixerat porro in historia, Hosium Cordubensem in Alexandrino Concilio Sylvestri legatum fuisse; quod cum a pluribus negetur, in notis confirmare nititur; quamvis ingenue fateatur, claro antiquitatis testimonio probari id non posse. Dixerat in historia, Concilium Nicænum non solum ab Imperatore Constantino, sed & a Sylvestro convocatum; in notis autem iterum totius antiquitatis silentium, quoad convocationem a Sylvestro factam, agnoscit: cuius silentii hanc rationem reddit, quod indictio per Imperatorem facta magis publica & solennis fuerit. Missis reliquis notis primæ parti adjectis progredimur ad secundam.

Complectitur illa varia monumenta, quæ ad Concilium Nicænum spectant, in sermonem Gallicum conversa: nempe, epistolam Alexandri Alexandrini ad Episcopos Ecclesiæ catholicæ, Arii ad Eusebium Nicomediensem, Eusebii Nicomediensis ad Paulinum Tyrium, Arii ad Alexandrum Alexandrinum, Alexandri Alexandrini ad Alexandrum Byzantinum, Constantini M. ad Alexandrum & Arium, item ad Arium & Arianos, Eusebii ad Ecclesiā suam Cæsariensem, Constantini ad Nicomedienses, aliasque epistolas ad Concilium Nicænum pertinentes, nec non orationes ab Eustathio Antiocheno Episcopo & Constantino Imp. in Concilio habitas, libellum ab Eusebio Nicomediensi & Theognide oblatum, Imperatoris edictum contra Arianos, nomina Episcoporum qui Concilio Nicæno subscripserunt, & confirmationem Concilii quæ a Sylvestro facta dicitur. Sequuntur iterum notæ, quarum nonnullas indica-

indicabimus. In notis ad epistolam Alexandri Alexandrini Episcopo Constantinopolitano cognomini inscriptam observat, quod Baluzius hanc epistolam non ad Alexandrum Constantinopolitanum, sed ad Alexandrum Thessalonicensem scriptam fuisse putet. Cum enim hanc epistolam ante concilium Nicænum scriptam esse inter plerosque conveniat, Gelasius vero Cyzicenus alique non Alexandrum, sed ejus decessorem Metrophanem Constantinopolitanæ Ecclesiæ Episcopum Nicæni Concilii tempore fuisse dicant, non dubitavit Vir doctissimus, quin titulus hujus epistolæ apud Theodoretum a librariis corruptus sit. Confirmavit hanc sententiam ex eo, quod in duobus codicibus MSS. Theodoreti antiquis, quæ in Regia bibliotheca extant, nec non in editione Græca Roberti Stephani, & in Basileensi quadam Latina titulus ille non compareat. Cum vero id ex Theodoro constet, quod hæc Alexandri epistola ad alium quendam Alexandrum scripta sit, persuasum fuit Baluzio, quod hæc epistola ad Alexandrum Thessalonicensem eo tempore, haud incelebrem directæ fuerit, cum præsertim Episcopi in gravioribus negotiis ecclesiasticas Apostolicas, qualis etiam Thessalonicensis erat, consulere consueverint. Verum etsi hanc Baluzii sententiam non omni verè specie carere Autor noster agnoscat, eorum tamen rationes, qui hanc epistolam ad Alexandrum Constantinopolitanum missam dicunt, haud minoris roboris esse censet. Dicit enim eos notare, quod Gelasio asserenti Metrophanem Concilii Nicæni tempore Constantinopolitanum Episcopum fuisse, aliisque recentioribus scriptoribus, qui Gelasium sequuntur, fides adhibenda non sit, cum alii fide digniores aliud testentur: neque probari possit, Eusebium ex Gelasio corrigi debere. Interim non diffitetur, vel Theodoretum vel librarios in eo titulum epistolæ mutasse, quod Alexandrum Constantinopolitanum Episcopum appellaverint, cum suæ ætate Constantinopolis diceretur, quæ ante Concilium Nicænum, Byzantium dicta fuerat; neque negari posse putat, quod vel hæc ipsa epistola, ad Alexandrum Byzantinum missa, etiam ad Alexandrum Thessalonicensem missa fuerit, vel saltem una ex reliquis Alexandri literis circularibus, quarum plures fuerunt, ad Alexandrum Thessalonicensem directæ fuerit. Epistolam Constantini ad Arium & Arianos, quam Gelasius l. 3. de Conc. Nic. c. 1. retulit, genui-

nam esse, Epiphanii & Socratis autoritate, & styli cum aliis Constantini epistolis conformitate probat, eamque cum homousii & Concilii Nicæni mentionem non faciat, ante concilium Nicænum scriptam esse censet. Qua in re, ut in multis aliis, Baronii conjecturas sequitur. Eustathii Antiocheni orationem a Gregorio Presbytero Cæsariensi memoratam, suppositam esse statuit; cum non verisimile videatur, in ipso Concilii Nicæni auspicio, cum nondum Arii causa ventilata esset, Eustathium tam graviter in Arium invectum fuisse; etsi Hieronymus, cum in ep. 126. Eustathium clarissima tuba bellicum contra Arium cecinisse scribit, ad hanc Eustathii orationem respexisse videri possit. Orationem a Constantino in Concilio Nicæno habitam fidelius a Gelasio quam ab Eusebio recitari arbitratur, cum verba, quæ Theodoretus ex Constantini oratione excerptit, non in Eusebiana sed in Gelasiana Constantini oratione inveniantur. In notis ad subscriptiones Episcoporum ex Petro de Marca probare nititur, quod Hosius Sylvestri loco Concilii Nicæni Præses fuerit: in eo tamen a Marca dissentit, quod locum Eusebii l. 3. de Vit. Constant. c. 7. ubi Episcoporum in Concilio Nicæno frequentia recensetur, a librariis corruptum & ex Gelasio supplendum statuit, quod Autori nostro probatu difficile merito videtur. Hæc ex secunda tractatus hujus parte notasse sufficiat.

Sequitur tertia, quæ Gallicam symboli Nicæni & canonum Nicænorum versionem continet. Exhibet autem non solum canones illos 20. qui ab omnibus ut genuini recipiuntur, & epitomen illorum canonum, quam Rufinus historiæ suæ ecclesiasticæ inseruit, in 22. capitula distributam, verum etiam cassiones 80. qui vulgo Arabici appellari solent, ab Alphonso Pisano, Francisco Turriano & Abrahamo Ecchellenfi Latine quondam factos, & nunc Gallico idiomate donatos. Ad finem horum canonum notat, quod Abraham Ecchellenfis præter illos canones Arabicos ediderit 15. capitula Concilii Nicæni ad vitam monasticam spectantia, item 19. constitutiones ecclesiasticas varii argumenti, nec non 25. alias constitutiones Constantino Imperatori dedicatas, una cum præfatione quadam concilii Nicæni, quæ omnia Labbeus suæ Conciliorum collectioni inseruit. Verum hæc in Gallicum sermonem convertere

tere noluit Autor noster, sufficere ratus, si titulos & argumenta istarum constitutionum breviter indicaret, suumque de illis iudicium annexeretur. Statuit autem constitutiones illas una cum præfatione subjuncta ita comparatas esse, ut cum probatis Autoribus, & sana antiquitate difficulter conciliari possint, nec opus videatur, multis argumentis probare, quod sint suppositæ, cum ex ipsa lectione id statim manifestum fiat. Commemorat postea numerum & ordinem canonum Nicænorum, quos Alphonsus Pisano in prima sua Concilii Nicæni editione vulgavit, & quam debili fundamento innitatur ejus de 70 canonibus Nicæni Concilii sententia, exponit. In eo autem cum Ecchellenfi & Pisano consentit, quod plures quam 20. canones a Patribus Nicænis conditos sibi persuadeat; quorsum refert decreta Concilii Nicæni de festo Paschatis, de Meletio, de sacrificiis per jejunos offerendis, & de consuetudine examinandi in posteriori Concilio, quæ in priori decreta sunt: neque repugnat iis, qui canonem de bigamis non ordinandis, & de appellationibus ad Romanos Episcopos ad Concilium Nicænum referunt. Canonem vero de libris canonicis & apocryphis, canonem de clausula doxologiæ ecclesiasticæ addenda, & canonem de literis formatis, absque solido fundamento Concilio Nicæno a nonnullis tribui affirmat. Tandem etiam mentionem facit Diatyposeon, quas Gelasius Cyzicenus a Patribus Nicænis sancitas memorat. Tertiam hujus tractatus partem iterum notis nonnullis Autor illustrat, quarum pars maxima genuinos Concilii Nicæni canones concernit. Eas recensere supersedemus, id modo notantes, quod in observatione 2. animadvertit, solidas probationes ab antiquitate illis suppeditari, qui non plures quam 20. canones a Nicænis Patribus conditos affirmant, unde mirum videri possit, quod hac sententia deserta dissentientibus accesserit. Arabicis canonibus notas non adjicit, sed rationes tantum adducit, quibus Turrianus & alii canonibus istis colorem aliquem sinceritatis obducere conati sunt. Eas vero infirmis conjecturis niti judicat. Postremo Hartmannum, perstringit, pro quo Ruelium nominare debuisset, quod in conciliis illustratis (Tom. 2. pag. 319.) dicat se Arabicos canones 80. apponere per Tilonem & Thearistum Constantinopolitanum e Græco in Latinum versos, cum tamen tantum 20. canones genuinos a duobus

bus illis viris Latine redditos fuisse, ex concilio Carthaginensi IV. (VI. debuit dicere) circa annum 419 celebrato constet, idque multis ante seculis factum fuerit, quam Arabici canones prodirent. Decepit forte Ruelium collectio conciliorum Biniana, ubi Tom. I. p. 332. edit. 1618. ex Pisano ita referuntur canones Arabici, ut suis locis etiam canones 20 a Teilone & Thearisto Latine versi & in Carthaginensi Concilio memorati inserantur, & talis titulus præfigatur: *Capitula Nicæni Concilii per Teilonem & Thearistum Constantinopolitanum de Græco in Latinum versa. Arabici canones 80.* Quamvis enim verba hunc titulum proxime antecedentia innuant primam tituli partem ad canones Nicænos in Carthaginensi Concilio lectos spectare, ipse tamen titulus linea interposita & majusculis literis a verbis præcedentibus ita separatus est, ut illa confusio Ruelium facile confundere potuerit.

HET EERSTE CHRISTENDOM, DOOR WIL-

liam Cave: vertaalt door Salomon Bor &c.

id est:

Wilhelmi Cave Tractatus de Primævo Christianismo; ex Anglico in Belgicum sermonem ductus a Salomone Bor. Accessit præfatio

H. Witsii.

Ultrajecti apud Franc. Halma, 1692 in 8.

Constat Alph. 2. & plag. 2.

OPUS hoc novum non est, sed jam ante viginti circiter annos a Reverendo Autore, sæpius a nobis meritoque laudato & hodieque per Dei gratiam superstite, Anglico idiomate editum, & in Actis A. 1686. p. 164. sqq. cum quarta ejus editio ad nos pervenisset, recensitum. Nova tamen est, quæ nunc demum clarissimi Ultrajectinorum Theologi, *Hermanni Witsii*, consilio lucem aspexit, utilissimi libri versio Belgica, quæ vel ob Præfationem a gravissimo hoc Viro adjectam, silentio a nobis transmittenda non fuit. Ejus itaque Præfationis, cum de opere ipso prolixè satis dicto loco actum jam fuerit, summam paucis exhibemus.

Fate-

Fateatur *Witsius*, Christianam Ecclesiam, quanto minus fuit a Christi & Apostolorum temporibus remota, quantoque fuit simplicior, tanto puriorem sanctioremque extitisse. Postquam excogitata humano ingenio aut ex Judaismo & Paganismo adoptata: cerimoniarum invaluerunt, corruptum paulatim Christianismum fuisse, & charitatem pietatemque reffixisse. Itaque eorum laudat studium, qui primorum Christianorum intemeratos mores ex Antiquitate Ecclesiastica seculo repræsentant: & speciatim præsentem Tractatum (cujus autorem scriptis pluribus aliis non in Anglia tantum, sed ubicunque terrarum bonis litteris decus suum constat, celebritatem nominis adeptum memorat) ab exquisita eruditione, elegantia judicii, stylique acumine magnopere commendat. Se utique ex lectione libri multum ait profecisse, veterisque Christianismi vivis in eo coloribus adumbrati memoria intime affectum fuisse, indeque dignissimum reputasse hoc opus, quod in linguam Belgicam, ut nationalium suorum omnium, quibus eruditio & pietas curæ cordique est, usibus pateret, transfunderetur. Ita enim persuasum se habere, neminem, cuicunque etiam inter Christianos sectæ sit addictus, futurum, qui non hic reperiatur, quo cor ad fidei communis actuositatem excitetur. Huc nempe rem redire, ut tamen veritas pretiosum sit cimelium, quod pati non debeamus a quoquam nobis eripi, omnis tamen de Deo notitia fidesque inanis sit censenda, nisi quam præcëlentes virtutes illæ comitentur, quibus a Pharisaismo pariter Judaico, ac Gentilium Philosophia Christianismus discernitur. Nulli quidem ævo tantum in scientia rerum divinarum obtigisse lumen, quantum vel habet, vel præ se fert hoc nostrum: sed omnem illam sapientiam parum nobis prodesse, si mens sit frivola, si Deo vacua, minusque capax sanctæ illius innocentiae, qua tanquam pueruli regnum cælorum jubemur ingredi. Tanto beatiores primos illos Christianos deprædicandos, qui tamen veritates multas cogitationibus non æque sublimibus fuerint complexi, nec æque subtiliter tersequæ Divina Fœdera sciverint distinguere, eorum tamen, quæ divinitus edocti erant, vim ac robur in cunctis actionibus suis & acerbissimis inprimis cruciatibus, Novi Testamenti gratia abundantissimi expresserint. Hæc & similia, primævi Christianismi scrutinium, & quo ille accurate depictus est, præsens hoc doctissimi Angli opus Lectori commen-

commendaturus, cum graviter Theologus Batavus differuisset, ad extremum monet, existimandum tamen non esse, fundamentales & omni tempore quam exactissime servandas leges hic præscribi: historias proponi ait, atque exempla, e quibus quisque feligat, quæ cum prudentia imitetur. Quin haud dissimulat, Auctori etiam ipsi se non omnino adstipulari, ubi eum ex Antiquitate videat avidius arripere, quæ cum Hierarchia & Liturgia Anglicana utcumq; conveniant. Denique falli potuisse & veteres illos, vel unius Paulini Episcopi Nolani exemplo docet, qui, si Gregorio Magno fides, ut ex captivitate alium liberaret, se ipsum loco ejus, deserta Ecclesia sua, captivum stiterit: quod utique factum a prudentia aut charitate aliis imitanda commendari non possit.

D. VAL. ALBERTI, P. P. LIPS. EXAMEN Professionis Fidei Tridentina, nec non Expositionis doctrinae Catholicae Jac. Benign. Bossueti, in XXV Disputationibus publice institutum.

Lipsiæ apud Maurit. Georg. Weideman A. 1692 in 12.

Constat Alphab. 1. & plag. 8.

INter alia scripta celeberrimi Auctoris, quæ quidem Theologici sunt argumenti, proxime antecessit Augustana Confessio, thetice ac apologetice ab eo pertractata, & A. 1690 in lucem publicam missa. Hujus mentio, tametsi jam a nobis delineata est mense Jan. Anno 1690 pag. 26, hic injicienda fuit, cum eadem methodo, qua præsens libellus, conscripta sit, imo decenti ordine hunc quasi comitem sibi junxerit. Quemadmodum enim in priori illo Scripto sententiam Ecclesiæ nostræ e primario ejus Symbolo, quod Augustanam Confessionem merito suo esse, sponte fatemur, clare deduxit firmissimeque probavit: ita in hoc posteriori doctrinam Pontificiorum e Professione fidei Tridentinæ, quam una cum Concilio ejusdem nominis pro Confessione totius Ecclesiæ suæ habent, liquido deprompsit clarissimeque refellit. Præterea, cum in illo, Jesuitæ Galli, Joannis Dez, *Unionem* (qui est titulus libelli,) *Ecclesiæ Protestantis Argentoratensis cum Romana*, totam simul excusserit; in hoc, Episcopi Galli, Jacobi Benigni Bossueti, *Expositionem doctrinae Catholicae*, eadem

dem opera modeste examinavit, non tantum ut gratiam novitatis, quæ duobus hisce Papisticis Scriptis haud deest, prudenter aucuparetur, sed & sophismata, quæ circa Augustanam Confessionem Dezius, & in Tridentinis decretis Bossuetus commisit, aperte detegeret solideque refutaret; præsertim cum e Nostreis hæcenus, quantum quidem Nobis innotuit, Bossueti libellum nemo aggressus sit totum, tametsi nobis non minus quam Reformatis aperte adversetur. Tandem in eo quoque harmonia inter utrumque illud Auctoris Scriptum observata est, quod singula eorum capita in disputationes nervose redacta, inque cathedra publice defensa sint, antequam in unum corpus colligerentur, collectaque luci publicæ exponerentur. Numerus dissertationum illarum excrevit præsertim in libello ad XXV, e quibus priores quatuor sunt generales, earumque prima Pontificiorum Symbola universæ, secunda & tertia Professionem fidei Tridentinæ sigillatim, sicut quarta Expositionem doctrinæ Catholicæ Bossueti describit; sequentes sunt speciales, examinantes Articulos fidei Papisticæ eo, quo in Professione fidei Tridentinæ proponuntur, ordine, ac interspersis, quæ Bossuetus in medium attulit, jam seorsim in peculiaribus, jam conjunctim in iisdem disputationibus, prout occasio tulit, donec in XXV, quæ est ultima, Clausula etiam tum in Professione fidei Tridentinæ, tum in Expositione Bossueti sub incudem revocari potuit. Præterea præmisit Auctor non tantum ipsam fidei Tridentinæ Professionem & Programma suum, quo has Disputationes simul indixit, simul Lectiones Anti-Calvinianas superiori anno intimavit; sed adjecit etiam Indicem rerum notabilium, & Programma quoddam Dn. D. Simonis, Professoris Francof. ad Viadr. quod hic illi opposuerat, negans inprimis, quod ibi assertum viderat, Rationem esse principium primum dogmaticum Ecclesiæ Reformatae. Speramus autem fore, ut Auctor, si Deus, quod optamus, vires ei vitamque concesserit, ita pergat in describendis & examinandis etiam Calvinianorum, Arminianorum, Socinianorum &c. doctrinis, ex ipsis uniuscujusque Sectæ Symbolis; cum hic labor non tantum opido sit utilis, sed & ipsis Adversariis non possit non probari, quippe quod monuerint non raro, id faciendum esse, si toti eorum Ecclesiæ non nihil sit imputandum. Imo & hoc vicissim ab iis requirimus ipsi, non nescientes, quod & in his Theologiæ partibus,

tibus, tam Thetica quam Polemica, purius ex ipso fonte bibantur aquæ.

*PENSEES INGENIEUSES DES ANCIENS ET
des Modernes &c. i. e.*

Veterum atque Hodiernorum Cogitata ingeniosa,
a P. Bohursio collecta.

Parisiis apud viduam Cramoisyana 1692. in 12.
Continet plagulas 16.

Appendix hæc est aut Continuatio alterius libri, ab eleganter docto e Societate Jesu viro P. Bohursio pridem editi, & a nobis in Actis A. 1689, p. 109 & seqq. recensiti: *La Maniere de bien penser dans les Ouvrages d'Esprit*. Enim vero uti artem bene cogitandi in priore illo libro Bohursius tradiderat sub forma Dialogi, & adhibito connexionis artificio: ita in hoc ingeniosarum cogitationum exempla, quæ in iusto illo Dialogorum contextu commodum locum non invenerant, & digna tamen ab industrio eorum Collectore habita fuere, quæ non perirent, promiscue nulloque servato ordine exhibentur. Nec dissimulat in præfatione Bohursius, immixta his esse nonnulla, quæ non omnibus ingenium sapere videantur; sed id consulto ait factum, ut Lectori occasio præberetur recurrendi ad priorem librum, & quæ hic producuntur exempla, ad Lydium velut præceptorum illic propositorum lapidem examinandi.

*MARCI TVLLII CICERONIS DE OFFICIIS LI-
bri tres, & Paradoxa sex. Acceperunt Cato Major, Lælius,
& Somnium Scipionis; opera & studio M. Alberti
Christiani Rotthii.*

Lipsiæ apud Hæredes Lanckisianos in 8. 1692.
Constant Alphabetis tribus & plag. 18.

EA utique Philosophia, quæ est de moribus, quemadmodum hominibus maxime necessaria est, ita præclare meruerunt de-
huma-

humano genere, qui eam in hominum coetus primi introduxere. Quid attinet enim cogitationes omnes a recta vivendi ratione abductas in cælum usque attollere, defixasque in siderum motu semper tenere, vel totam etiam naturam perquirere, ac interim seipsum rationesque vivendi turpiter ignorare? Et tamen viguit olim iste philosophandi modus, usque dum princeps Socrates formare hominum mores institueret; quem paulo post plurimi, quibus præstantissimum a natura ingenium tributum fuerat, in excolenda nobilissima disciplina secuti sunt. Neque in Græcia tantum continuavit se Philosophia elegantissima, sed statim fere ac Sapientia Latine loqui didicit, Latinis literis consignari & ipsa tradique coepit. Nec, ut puto, fallimur, si Ciceroni, uti in multis aliis, sic hoc quoque in negotio præcipuam gloriam asseramus. Ipse enim fuit, qui scriptis de *Officiis* hominum *libris tribus* primus omnium cives suos ad honestatis studium, in quo sunt omnia, traduxit. Sed nec in universum negandum est, totam Philosophiam moralem Romanorum oratorum principi debere plurimum, ut pote quam ipse & sermonibus emendatissimis conscripsit, & methodo exquisitiore disponere studuit. Factum inde est, ut plerumque juventuti proponerentur isti libri, tum ut styli elegantias & orationis Latinæ genium cognosceret, tum ut virtutis sensu tam teneræ adhuc mentes mature imbutæ, quæ ipsis ex usu essent, perciperent. Unum modo obstare videbatur, quod juventuti utilissimum librum aliquanto difficiliorem redderet obscuritas, qua laborare ipsum multis in locis manifestum est. Quod obscuritatis tamen obstaculum ut tollerent utcumque Viri doctissimi, commentationes quasdam eruditas in *Officiis* ista concinnarunt, sed quæ viris perspicacioribus non omni ex parte satisfecerunt, cum omnis fere ipsorum opera, si unius Rachelii Viri celeberrimi excipiamus labores, in oratione elucidanda, in textu ipso, ubi deficit, restituendo, aliisque, quæ ad Criticorum alias munus pertinent, adjiciendis occupetur; difficultates vero, quæ circa ipsa dogmata & historiam philosophicam penitentiorem exurgunt, intactas ut plurimum relinquat. Ut igitur nec hac in parte aliquid disideretur amplius, effecit non ita prius Vir perquam reverenda dignitate & eruditione solida conspicuus, *Albertus Christianus Rotthius*, hætenus Hallensium, in vicinia nostra impostherum Lipsiensium Ecclesiastes disertissimus. Hic enim cum
Nnn 2 juven-

juventuti adhuc operaretur, & istis etiam libris explicandis navaret operam, facile pro sui perspicacia ingenii, & in rebus politioribus notitia, pervidit, multum adhuc curis superiorum Commentatorum addi & posse & debere, si Ciceronis de rebus tam necessariis differentis mentem recte quispiam percipere velit. Itaque istam sollicitudinem & curam Commentario istoc, quem cum orbe erudito nunc communicat, sedulo praestitit, ut non textus tantum quam emendatissime prodiret; sed & circa rem ipsam nulla amplius obscuritas superesset. Quapropter in consilium adhibuit accuratissimas Schrevelii Græviique editiones, textumque ab Hildebrando in capita dissectum ulterius in paragraphos descripsit, annotationesque Historicarum, Philologicarum & Philosophicarum, eidem subiecit, non alias tamen, quam quas ad sensum eruendum idoneas judicaret, ubi quidem aliorum Auctorum opera, quando fieri potuit, usum se esse gratus proficitur; sed ut tamen in longe pluribus iisque difficillimis locis propria industria sibi fuerit adhibenda. Ut vero tota Operis facies statim uno quasi obtutu comprehendere a Lectore posset, librorum summam in accuratas tabulas redegit; utilissimasque *dissertationes*, in quibus *Philosophia* tum *Stoicorum*, quos sequutus hic ipse Cicero, tum *Peripateticorum* in moralibus capita exhibentur, prae-misit. Quo sane labore ita perfunctus ubique est Vir eruditissimus, ut animi doctrinae elegantioris copia exculsi non contemnendum specimen ediderit, & juventutem non tantum, sed & omnes Philosophiae moralis studiosos sibi obstrinxerit.

LES OFFICES DE CICERON, TRADVITS EN

François, sur la nouvelle édition de Grævius, avec des notes & sommaires des chapitres.

hoc est:

Officia Ciceronis Gallice reddita, juxta Crævii editionem novam, cum notis & summiis capitum.

Hagae Comitum apud H. Van Buldern, 1692, in 12.

Constant plag. 20.

Statim atque *Officia Ciceronis a Rotthio* nostro novis Annotationibus illustrata

illustrata percensueramus, praesto nobis est e Belgio alia ipsorum, sed in Gallicam linguam translatorum editio, quae idem omnino postulare a nobis officium videtur, cum simili fere instituto cum *Rotthio* institerit Auctor ejus, quisquis est, politus ubique atque eruditus. Eo enim curam admovit, ut suae gentis hominibus, aut quicumque alias Gallica legere amant, versione isthac non tantum ad frequentiore lectionem commendaret Officia haec; sed & additis praeterea animadversionibus, intellectu haud paulo faciliora redderet, id nimirum in Notis praecipue agens, ut lucem affunderet dogmatibus gentilium, eaque genuino sensui assereret, cum veritatis quidem aliquam habeant speciem, sed ubi tamen adhuc opus sit, ut ad principia religionis Christianae revocentur. In reliquis vero diligentem praestitit operam, ut lectores in personarum, locorum actionumque, quorum saepe in Cicerone fit mentio, notitiam intramitteret; persuasus de cetero, quae criticas illas minutias sapiunt, insuper habere atque praetermittere jure suo potuisse. Tori tamen operi elegantem Praefationem anteposuit, in qua prolixius occasionem & tempus enarrat, quo Cicero ad librum hunc conscribendum se accinxerit; quem auctorem imprimis sectatus; quod argumentum & quo ordine persecutus sit; quo sensu vocabula *bonesti* atque *utilis* in opere frequentaverit, quamque feliciter toto negotio perfunctus sit. Ubi imprimis tamen observatione dignissima esse putamus, quae in commendationem hujus libri, & sanioris omnis Philosophiae egregia affert. Eo enim, *ait*, majorem lectorum attentionem *Officia* ista mereri, quod Romanorum ille Oratorum maximus mores hominum ad summum, quam fieri potuit a Viro salutari scientia, destituto, puritatis atque innocentiae fastigium deduxerit. Quod si enim operis ejusmodi Auctor nobis esset incognitus, quid existimare possemus de homine, cujus haec summa est doctrina: usum rationis nostrae consistere in inquisitione veritatis: corporis eam habendam esse curam, quousque ad sustentationem ipsius est necessaria: ex duobus agendi principiis, quae in nobismet ipsis sentire datur, appetitu & ratione, uni resistendum, altero vero, veluti perpetuo & unico vitae duce utendum esse: curae ante omnia nobis esse debere, ut liberi simus, non ab omni tantum animi passione, sed a minimo etiam motu, qui vel tantillum tranquillitatem illam animi,

Nnn 3

& men-

& mentis serenum, naturæ nostræ dignitati apprime conveniens, conturbare valeat: aliis perinde ut nobis ipsis nos esse natos, quodque considerare nos, ut unius corporis membra diversa, & invicem sincero fucique omnis experte animo nos prosequi debeamus: tantum abesse, ut ullus sit hominum, cui inferre injuriam liceat, ut potius nemo sit, cui non omni ope succurrendum, & cuius in gratiam non sint facienda a nobis, quæ amico conjunctissimo aliquis fecerit: quemadmodum justitia unica actionum nostrarum debeat norma esse & regula; sic utilitatem & bonum societatis humanæ scopum esse debere, ad quem omnium collineent conatus, & cui ut serviamus, nullus tantus sit labor, quem non subire, neque periculum ullum, cui nos exponere nostri non sit officii. Annon vero suspicari aliquis posset, neminem talia scribere potuisse, nisi qui & in solitudinem abditus, & contemplationibus profundis immerfus, Christianus denique & sanctitate singulari conspicuus fuerit? Ac interim Virum fuisse, in celebritate hominum semper versatum, negotiis maximis in orbis theatro exercitatum, atque urbis, totius mundi capitis, consulem, & gentium denique religione imbutum. Exinde sane colligi posse, quousque recta nos ducere possit ratio, si consulere eam ubique & sequi vellemus, & quam parum sit illud, quod religioni in præscribendo vitæ cursu sit agendum, si tales simus, quales nos esse debere libris istis Cicero docuit. Equidem quod primum est, hic desiderari, fidem nempe & charitatem; sensum item compunctionis, ex notitia de naturæ nostræ corruptione exortæ; cognitionem de nostra verum bonum assequendi impotentia, & quæ ad totum de Christo mysterium pertinent, quibus omnibus verus Christianismus contineatur: sed facile ista locum inventura apud hominem, qui in seipsum frequenter descendat; qui inquisitione veri occupetur; qui iugo rationis se subiciat; qui contra sensus excubias agat, & perniciosas illas voluptatis illicias; qui æquus ubique, benefacere omnibus studens, & nihil pro vero bono habens, nisi quod publice prodesse constiterit. Quis enim dubitet, dispositiones istas requiri in eo, qui professionem Christianismi amplecti velit? aut qui fieri posset Christianus, qui nondum est homo, nec ut fieret, cogitationes unquam suscepit? Nihil sane posse tale quippiam in nobis operari rationem, quod pretium aliquod a Deo auferat; posse tamen gratiæ obstacula

cula remove, sensuum illusiones dispellere, animum nostrum coercitis affectibus ad seipsum revocare, & uno verbo illud, quod gentiles præstitisse hæc testentur Officia. Inde ipsorum libros atque disputationes esse utilissimos; e nullo tamen fortasse tam bonas fruges, quam ex Ciceronis hoc volumine demerere lectores posse.

TRATTATO CAVALLARESCO CONTRA L'
abuso del mantenimento delle private inimicitie, di
Giuseppe Ansidei &c.

hoc est:

Tractatus Equestris contra abusum prosequendi privatas inimicitias, autore Josepho de Ansideis Perusino, Academico Insensato, & Nobili Cubiculario Magni Ducis Hetruriæ.

Perusiæ typis Constantini, 1691. in 8. plag. 35.

IN hoc Tractatu, qui beneficio illustris Magliabechii ad nos delatus tribus absolvitur libris, illum sibi potissimum scopum Nobilissimus Autor præfixum habet, ut consultis eam in rem diversis scriptoribus, & ex propria, quæ ubique elucescit, judicandi dexteritate, primo consuetum privatam inimicitiam (quam per *malevolentiam duarum personarum haud occulte reciprocæ* definit) prosequendi abusum, privataque vindictæ injustitiam ex principiis moralibus accurate ostendat: ubi tamen, licet duella optimo jure prohibita sint, honestum nihilominus gladii usum, necessitate ita exigente, & deficiente præsertim legitimo iudice, modo cum *justitia & fortitudine*, & citra ullam præ altero prærogativam adhibeatur, non prohibendum, sed nec omnibus promiscue concedendum esse, haud obscure insinuat. Diversas *deinde offensionum* realium & verbalium species, & quid circa singulas considerari mereatur, quomodo etiam Equestris ordinis viri, rationis ductu & imperio ubique prævalente, se gerere debeant, distinctim & acute examinat. Denique & de *satisfactione* agit, quam omnes gravissimæ etiam offensiones, excepto *manifesto adulterio*, admittant, & ad quam offendendam & accipiendam, tam *offendentem* quam *offensum* proclives esse deceat, ita ut ille ingenua & vera facti narratione prævia, adjecta deinceps

deinceps poenitentiae contestatione, & subjuncta petitione condonationis, illam praestet, *hic* contentus, & ad pacem inter se reducendam promptus esse, nec alteruter plus minusve iusto ab altero exigere, sed honoratorum ex Equestri ordine arbitrorum iudicio uterque stare debeat. Et talem satisfactionem etiam sufficere, si quis alteri (cui tamen in ipso actu talem injuriam non inultam relinquere incumbat) colaphum impegisset; modo offendens, praeter adducta, insuper confiteatur, se affectum impotentia abreptum, improbe & pessimi instar hominis egisse, alterum vero talem injuriam nequaquam mereri. Plurimum vero ad tollendas honesto modo privatas inimicitias, & stabiliendam hoc pacto tranquillitatem publicam, conferre, posse auctoritatem a Principe interpositam. Ideoque maximam debere laudem, qui nunc rerum in Gallia potitur, LUDOVICO XIV, quod pecuniari, & ut verba ejusdem habent, *adeo iusta & ad conservationem Equestri ordinis necessaria* constitutione, detestando isti privata dissidia gladio dirimendi abusu obicem posuerit; in qua inter alia cautum legitur, ut qui alterum percusserit, post biennalem custodiam, nec ipso offenso intercedente coarctandam, ille inde egressus similibus ictibus recipiendis se submittere, & tam viva voce quam scripto testari teneatur, se bruto more alterum percussisse, & rogare insuper, ut condonare sibi & offensae dememinisse dignetur. Ceterum ut Principem quoque suum, Magnum hodie Ducem Hetruriae COSMUM III. dignis Autor extollit praconiis, quod singulari gratia discordiis inter Nobiles praecipue vix exortis honestum finem imponere satagat, cujus auspicio etiam & jussu ad spinosam hanc Honoris Equestris materiam discutiendam processerit: ita inter summos Imperii nostri Proceres, non minori encomio tractandus venit, qui & arte & Marte cum Majoribus paria facit, Serenissimus Elector Brandenburgicus FRIDERICUS III, qui praeter complura facta Heroica alia, ante annos haud ita multos (id quod desperatum aliis opus videri poterat) severa sanctione omnem Monomachiae licentiam ex provinciis suis eliminavit, & non minus effreni alterum quocunque modo laedendi pruritui frenum iniecit, quam offenso, pro injuriarum diversitate, de sufficientissima satisfactione haecenus prospexit.

Christi

Christian Weisens Gelehrter Redner /

hoc est:

Christiani Weisii Orator Eruditus.

Lipsiae sumptibus Jo. Friderici Gleditschii, 1692, in 8.

Constat plagulis 66.

TOties ac tot ingenii monumentis rempublicam literariam sibi non potest devinctam reddere celeberrimus *Auctor*, quin & nobis jucundus semper accadat labor, qui in recensendis eisdem nobis imponitur. Ut enim fecundissimum a natura faventiore accepit ingenium, ita amœna nunquam non novitate lectorum animos suaviter trahere solet. Qui igitur jampridem *Oratorem Politicum*, & post hunc *Oratorem Elucidarium*, ut vocat, quo istum plurimis in locis egregie amplificaverat auxeratque, Germanice itidem luci publicae exposuit (ut de Latinis ejusdem Institutionibus Oratoriis nihil dicam); habuit tamen praeterea, quem eloquentiae studiosorum commodis nunc consecraret, *Oratorem Eruditum*. Quantumvis enim, ut in omni oratione eruditionem adhibeat non ineptus Orator, necesse sit: quemadmodum tamen vulgaris eruditi fert acceptio, vix alios id nominis auferre perspicacissimus in rebus ejusmodi *Weisius* annotaverat, nisi qui ex eruditionis penu non nihil, aut quod ceteroquin rarum & non vulgare, eximiumque sit, sermonibus suis admisceant. Illorum igitur studiis ut consuleretur, isto libro operam dedit. *Auctor*, quem *duas in partes* distribuit, quarum in *priore* docet, quomodo adhibito *Allusionis* artificio eruditionis opinio orationi conciliari possit; ita nempe, si vel ingeniosae *imagines & similia*, vel *extantiora exempla*, vel exquisitiora denique *apophthegmata* in medium afferantur, quae omnia aut ex *miscellaneis*, aut ex *collectaneis*, aut ex ipsis etiam *disciplinis* petenda sint: uti haec omnia tribus integris libris fusa persequitur, in quibus inter alia & regulis & exemplis ex Mediobarbo, Menetrerio, Bizotio, aliisque docet, quomodo propria industria eruditionis ejusmodi curiosa supellex comparanda & in usum oratorium transferenda sit. Ubi tamen praecleara imprimis nobis videntur illa, quae tertio libro *de erudita distributione*, *de erudita interpretatione*, *de erudita* denique *meditatione*, peculiaribus

Ooo

ribus capitibus præcipit. In *posteriori parte de Expressione*, ut terminum retineamus, eodem instituto agit, quam & ipsam ad eruditionis laudem admodum commendare orationem posse, uti asserit, itaque ad eam requirantur, ut scilicet sit *emphatica*, ut *perspicua*, ut *amena* denique & ornata sit, prolixius monet: de quibus tamen omnibus vel ideo plura non dicimus, quia dignissimum librum arbitramur, ut tum ob linguæ Germanicæ purissimam & sponte fluentem suavitatem, tum ob exemplorum clarissimorum ad ipsam praxin tendentium copiam, tum denique ob rerum varietatem non in iacundam, frequenter ab eloquentiæ cultoribus evolvatur. In fine duplicem appendicem *Auctor* adiecit, in quarum priore orationes exhibet parentales, geminatis exequiis in Domo Electorali Saxonica, & Serenissimæ matris, & filii Electoris Potentissimi destinatas; in altera *Zittavienfes rosæ* representantur, quibus heroicus tumulus gloriosissimi Principis, JO. GEORGII III. orationibus variis encomiasticis & euchericis sub ductu *Auctoris* conspersus fuit.

PROJET ET FRAGMENS D'VN DICTIONNAIRE CRITIQUE.

i. e.

Delineatio & fragmenta Dictionarii Critici.

Roterodami apud Regnerum Leers anno 1692 in 8.

Constant plag. 27.

Prodit tandem prodromus libri, cujus spes ante biennium in Belgicis de libris eruditorum relationibus facta est. Scopus & apparatus ejus in epistola ad *Rondellum*, humaniores literas Trajecti ad Mosam profitemem, explicatur. Autor, licet nomen reticeat, ex stylo elegantissimo variaque eruditione, ut & ex lite cum D. Junio divinari haud difficulter potest. Constituit errores Dictionariorum sive Lexicorum, dataque occasione aliorum quoque autorum omnis generis colligere; labore, ut ait, illi non absimili, quo Hercules Angiæ stabula purgasse in fabulis dicitur. Agnoscit quoque talem videri posse, qui amanuensis potius & quibuscunque compilatoribus, quam viris conveniat, qui ex se aliquid ad rem literariam conferre possint. Tuetur tamen institutum suum, tum ex genii propensione, tum ex

materiæ

materiæ amplitudine, quam tantam esse dicit, ut non pauciora volumina quam Zvingeri Theatrum impletura sit, quam se tamen uno volumine comprehensurum esse pollicetur. Quod vero etiam magnorum & illustrium scriptorum opera examinaturus sit, vitio sibi verti debere non putat, cum nemo tanto sit ingenio aut doctrina, qui non hallucinetur: id quod *Scaligeri*, *Salmasii* & *Baronii* exemplis confirmat, ex quorum lapsibus minorum gentium autores solatium petere posse monet. Neque tamen vilem & ignobilem laborem eorum esse arbitrat, qui censuram in alios exerceant; cum summa diligentia cavere debeant, ne ipsi, dum alios arguunt, censuras incurrant, quod *Casaubono* in *Baronium* notas scribenti accidisse, non dissimulat. Utilitatem porro operæ hanc commendat, quod ab erroribus innumeris, vel omittendo vel perperam sentiendo scribendoque commissis, liberari homines possint, tantoque majus pretium emendatis libris accedat. Quod vero non integrum opus, sed specimen ejus in præsens edat, ideo a se fieri dicit, ut judicium orbis literati experiatur, judicaturus inde, continuare ne an abrumpere laborem satius fuerit. Quod leviores quoque errores, & quos doctiores facile corrigere possint, itemque eos, qui in prioribus librorum editionibus admissi, in sequentibus correcti sint, annotet, id ita excusat, quod non omnes suo judicio sphalmata deprehendant, neque recentiores & optimæ editiones in omnium manibus versentur. Odia hoc scriptionis genere incurri posse facile prævidit; mereri tamen se illa non opinatur, cum nullius scriptoris gloriæ detrahat, imo optimorum librorum auctores libentius notet, quia soli emendationem lubentes ferant, & ideo alii negligendi sint, qui admonitiones respuunt, aut quorum scripta ejus ingenii & ponderis non sunt, per quæ lectores in errorem induci facile possint: in primis ignoscendum esse ait lexicorum compilatoribus, ob laboris infinitam pene molem. Quod vero minutias etiam aliquando persequatur, id profuturum esse credit ad excitandam majorem scribentium industriam, illumque rigorem in suos libros vel maxime exerciturum se esse profitetur. Nihil denique tam minutum esse putat, cujus investigatio viris doctis displiceat. Ideo exemplo illustri viri magnique nominis *Ezechielis Spanhemii* sese erigit, qui justo volumine de numismatibus tractaverit; neque enim omnia ex simplici necessitate aut emolumento populari, sed multa ex elegantia

& commoditate æstimanda esse, nisi forte viliorum rerum, quas vita vulgaris exigit, opifices summis artificibus præferri deceat. Porro criticis animadversionibus excitari ingenia, veritatem stabiliri, & Pyrrhonismo occurri posse non dubitat, majoremque ideo illis utilitatem adstruit, quam mathematicarum subtilitatum nimis speculationibus. Neque vero inficiatur critica opellæ vanitatem, ut omnium artium & rerum. Tandem abstinere se velle testatur a controversiarum tractatione; neque enim fidei & religionis, sed facti errores a se investigari & detegi. Perstringit vastum opus *Morerii*, Dictionarium nempe Historicum, cum toties contra dissentientes circa religionem declamet, quasi sermones, excitandis ad bellum sacrum hominibus, habere debuerit. Hæc fere sunt, quæ ex Sciagraphia prodituri operis critici excerpta nobis visa sunt. Specimina ex eo sedecim exhibet Autor ordine alphabetico. Vocabula sunt, quæ sequuntur: *Achilles*, *Arnaldus* (i.e. Antonius, D. Sorbonicus satis notus) *Arragonia* Johanna, illustris & docta superiori seculo matrona. *Balbus* (Lucius sc. Cornelius, Consul Romanus A. U. C. 714.) *Brutus* (intelligitur Autor, qui sub Stephani Junii Bruti nomine vindicias in tyrannos scripsit.) *Cassius* (quorum plures refert, Viscellinum, Longinos Lucium & Cajos, Heminam, & occasione Cassii Severi, cujus libros Augustus Cæsar damnavit, de natura ejusmodi libellorum & quatenus ad crimen læsæ majestatis pertineant, disputat.) *Catius*, (Philosophus Epicureus tempore Ciceronis.) *Comenius* (Johannes Amos.) *Erasmus Roterodamus*. *Guebriantia* (Renata du Bec, uxor Marefchalli Franciæ sub Lud. XIV, quæ sapientia sua meruit, ut inaudito exemplo Legati Gallici vicem in Polonia sustineret.) *Hippomanes*. *Jour* five dies, (cujus varias definitiones & mensuras recenset.) *Loges* (Maria Bruneau, Caroli Des Loges uxor, foemina nobilis & docta, sub initium hujus seculi in Gallia celebris.) *Seymour* (Anna, Margaretha & Johanna, sorores in Anglia, eruditæ & claræ superiori seculo.) *Touchet* (Maria, pellex Caroli IX. Galliæ Regis, mater Enraguiæ Henrico IV. adamatæ.) *Zenxis* (pictor inclutæ famæ.) In horum explicatione & descriptione egregia polymathia exempla. Autor exhibet, quæ desiderium absoluti operis proximo quoque tempore videndi lectoribus facient, & in nobis quoque excitavit. Neque enim graviter ferimus, quod ubi de Arnaldo (p. 58.) commentatur, in Actis

in Actis nostris A. 1689, p. 659. leve quoddam erratum, vel nostrum, vel ejus, a quo *Job. Claudii* liber contra Arnaldum editus est, annotavit. Ab erroribus enim immunes nos minime profiteamur, nec exiguas gratias clarissimo Autori debemus, quod labores nostros insigni elogio supra meritum prosecutus est, Lipsiamque nostram Athenarum Germanicarum cognomento honoravit.

ANTIQUI LIBRI MISSARVM ROMANÆ
ECCLESIAE.

id est:

Antiphonarius S. Gregorii Papæ, Comes ab Albino ex Caroli M. præcepto emendatus, una cum aliis Lectionariis, & Capitulare Evangeliorum, ex MSS. codicibus sive primum edita, sive emendata, studio curaque Josephi M. Cari Presbyteri Theologi.

Romæ ex typographia Josephi Vannacii A. C. 1691. in 4.
Constat 3. Alfab.

DE cæteris Clarissimi Autoris scriptis Actorum nostrorum Supplementa Tom. I. p. 486. & sequ. videri poterunt. Præsentis voluminis priori parte continetur primum Antiphonarius, quem MSC. codices Gregorio Papæ tribuunt. In eo minoribus typis expressa sunt, quæ post octavum seculum addita censentur. Majoris claritatis causa celeberrimus Editor nonnulla addidit, uncinulis inclusa, quo facilius internosci posset, quid ex usu vetere imprimis in repetitionibus supplendum esset. Eidem placuit officia feriarum ab officiis festorum discernere, quæ in MSC. codic. permixta erant, ut hic Antiphonarius ordini, qui in modernis libris observari solet, conformis fieret. Codices autem manuscripti, qui ad hujus Antiphonarii editionem adjumento fuerunt, subinde in margine notantur. Subjungitur huic Antiphonario appendix, varia excerpta ex codicibus MSC. ad Antiphonarium pertinentia complectens. Sequitur Liber Gradalis integer Gregorii Papæ, qui Modæ-

tiæ in Basilica S. Johannis asservatur, a Longobardorum Regina Theodolinda eidem ecclesiæ donatus, & duabus tabellis eburneis inclusus, quarum pars posterior effigiem Regis Davidis, anterior vero effigiem S. Gregorii exhibet, cujus capiti sequens distichon adscriptum legitur:

*Gregorius Prasul meritis & nomine dignus,
Unde genus ducit, summum conscendit honorem.*

Exemplum hujus codicis manu sua descriptum prædictæ Basilicæ Archipresbyter Petrus Paulus Boscha ad Carum nostrum transmissit, qui hunc codicem post Amalarii ætatem scriptum esse censet, cum feria 6. Parasceves prætermittat tractum *qui habitat*, quem solum Amalarius agnovit, ejusque loco substituatur tractum *eripe me Domine*, quem Ordo Romanus ab Hittorpio vulgatus, & liber de divinis officiis sub Albini nomine editus nuperrime compilatum dicunt. Idem judicium ferendum existimat de Antiphonario ecclesiæ Carnutensis, quem cum editione Pameliana contulit Arnaldus de Loo Prior S. Petri Ord. Ben. curantibus Claudio Stephano Congreg. S. Mauri Procuratore generali, & Johanne Mabillonio. Cum eadem Pamelii editione contulit Antiphonarium Casinense Longobardicis literis scriptum Erasmus Gattola a Cajeta, & collationes illas Caro nostro communicavit. Claudis priorem hujus voluminis partem Litania, quam a Canonice Basilicæ Vaticanæ S. Petri sæculo circiter duodecimo usurpatam fuisse, Editor suspicatur.

In posteriori parte ex codice Carnutensi, cujus apographum Arnaldi de Loo paulo ante memorati beneficio accepit, exhibet primum Comitem ex Caroli M. Imperatoris præcepto ab Albino emendatum, una cum appendice ex eodem Carnutensis ecclesiæ codice deprompta. Hunc excipit Lectionarius seu liber lectionum, quæ ad Missas Romani ritus leguntur, ex antiquis MSC. codicibus collectus; item Indiculus antiquarum lectionum S. Pauli Apostoli ad Missas, in usum, ut videtur, ecclesiæ Mediolanensis, ex codice Regine Sueciæ, qui nunc ad Vaticanam bibliothecam accessit; & postremo vetustissimum Capitulare Evangelicarum lectionum ad Missam ex multis codicibus antiquis collectum, cui passim notas suas pro illustrandis ritibus liturgicis doctissimus Editor adjecit. Ne

extrema

extrema pagina vacaret, subjunxit præfationem libri, qui Comes appellatur, sub Hieronymi nomine a Luca Acherio tomo 13. Spicilegii, & jam pridem una cum Polydori Vergilii excerptis de nomine & autoribus Missæ a Flacio Magdeburgi publicatam.

Præmisit Carus toti volumini disquisitionem antiquorum rituum circa cantus Missæ, in qua primum de antiphona ad introitum, cujus originem ad Cælestini tempora referendam observat, disserit, & a quibus, quo corporis & vestium habitu, & quo loco ac ordine cantata fuerit, exponit. Deinde etiam de litania Kyrie eleison, de hymno angelico, ac imprimis de responsorio gradali tractat. Tum ad hymnum Halleluja accedit, & Sozomenum, qui Alleluja semel quotannis in festo Paschæ Romæ cantatum asserit, cum Hieronymo ita conciliat, quod etsi semel Romæ publico statoque ritu Alleluja cantatum fuerit, quisque tamen privatim, quoties libuerit, eo hymno usus fuerit. Tandem etiam de tractu & cæteris missæ cantibus nonnulla subjicit.

*DU ROYAUME DE SIAM, PAR MONS. DE LA
Loubere, Envoyé extraordinaire du Roy auprès du Roy de
Siam en 1687 & 1688.*

h. e.

Dn. de la Loubere, Ablegati Regis Galliæ extraordinarii ad Regem Siamensem in annis 1687 & 1688, Descriptio regni Siamensis. Tomi II.
Amstelodami apud Abrahamum Wolfgangum 1691, in 12.
Constat plag. 32. & multis figuris æneis.

Quamvis in relationibus de gestis Gallorum in regno Siamensi, quarum compendia in Actis nostris A. 1687, 1688, 1690 & 1691 exhibuimus, haud pauca de situ & natura regionis, statu publico & moribus incolarum memorentur: autoribus tamen earum propositum fuit, acta Legatorum Gallicorum aut Missionariorum, quos vocant, imprimis Jesuitarum, præcipue recensere. Loubereus vero a Rege Galliæ Legationi Siamensi destinatus, cum anno 1687, d. 27. Septembr. ad oram illam appulisset, intra tres menses, quibus in

bus in regno illo commoratus est, multa observavit aut exploravit, ex quibus Descriptionem hanc in iusti operis modum composuit. Complexus est *Tomii prioris libris tribus* omnia, quæ ad notitiam rerum Siamensium conducere possunt. In *Tomum secundum* tractatus & dissertationes congeffit, a se aut amicis conscriptas, varii argumenti.

Lib. I. p. 21.

p. 30.

Historiæ *Siamensis* infirma admodum fundamenta extare monet Autor, quod antiqui desint libri. Eorum æræ annus 2333 responderet anno 1688, quem a nato Christo numeramus; & ita nostrum computum annis 545 prævertit. Numerus incolarum ingenti regionis spatio non respondet: ultimo censu reperta esse ajunt hominum, omnis sexus & ætatis decies novies centena millia. Minerarum copia regnum alias terras antecellere creditur: metalli fodinis vero majorem olim curam atque nunc impensam, innumera idola aliaque opera ex ære fusa Autori fidem faciunt. Et nuperus quidem Rex Europæorum ministerio in detegendis auri argentique venis non semel usus, pretium operæ tulit minime. Diversas tamen chalybis, crystalli, antimonii, quin auri detexisse nupere Autori memoratur Vincentius quidam, Medicus Gallus. Dies a vespere numerant & a planetis nominant; menses nomine carent, ab initio tamen anni, quod in Novembrem vel Decembrem incidit, ad finem, duodecim ex ordine computantur. Tempora anni duo tantum observant. Hyemem mensibus Decembri & Januario absolvunt, in quibus siccitatem & remissionem quandam caloris sentiunt, æque tamen intensi ac in Gallia est diebus æstatis fervidissimis. Æstatem in minorem & majorem distinguunt, quarum illa ver, hæc autumnum simul occupat. Miro divinæ providentiæ beneficio, sub Zona illa torrida calidissimis mensibus copiosæ cadunt pluviae. Ab antiquo arborum fructibus, & piscibus, quibus plures populi oram Africæ maritimam incolentes vivunt, Siamenses sese aluisse verisimile habetur, & agriculturæ serius operam dedisse. Oryzæ maximum proventum & usum esse satis notum est; non æque aliorum frumentorum, quæ in agris aquarum illuvie superfusis corrumpuntur: soli vero humiditate peponum, cucumerum, ceparum, alliique multæ species, diversæ a nostris producuntur. Florum quorundam odorem ardor Solis nimius dissipat, & protegendis ab hoc plantis non minor cura requiritur, quam apud nos adversus frigora. Vi-

tes pro-

tes proveniunt quidem, sed uvæ parum succi habent, & amaræ sunt. Vinum æstimant Siamenses, si advehatur, magis tamen gaudent liquore ex oryza elicto, vino, quod *adustum* vocamus, seu spiritui vini simili. In deliciis maxime est species glandis grandioris, Siamensibus *Plon*, alias *Arek* nominatæ, quam cum foliis herbæ *Betel* continuo mandunt. Herba *Thée* cultioribus tantum in urbe regia nota est. Dentes denigrare elegans habetur. Vestitu utuntur simplicissimo, nudi caput, pedes & maximam corporis partem: quod tamen pudori & modestiæ parum officere deprehenditur, nec tam caloris causa id fit, quam ex assuetudine & paupertate; ardorem enim Solis Europæi duplicatis vestimentis arcent. In bello & venatione rubris indusis utuntur incolæ. Equorum inops est regio; duo tamen millia Rex alit, deformium & indocilium. In elephantis fastus aulae & robur belli ponitur. Multa tamen de illorum solertia aliaque supra fidem jactari, notat Autor. Navigiorum & linternium in regione, toto fere anno inundata, magnisque fluminibus interfecta, usus universalis est, etiam pompa aliqua. Spectacula & theatra amant Siamenses, sed nihil habent exquisiti aut ingeniosi. Aleæ ad infaniam usque indulgent, eaque prodigunt, quicquid habent, & tandem corpus suum & liberorum victori addicunt. Nuptiarum ritus legesque, ut inter barbaros, tolerabiles sunt. Uxores plures ducere per leges licet; sed id solis ditioribus in usu est: harum una est, quam magnam vocant; cæteræ adsciscuntur ex servis, & ex his geniti pro mancipiis habentur. Hæreditas patris ad uxorem legitimam liberosque ejus defertur, ignoto testandi jure. Puellarum pudori satis ut plurimum prospicitur, vetita cum maribus conversatione. Dos (cui sponsi bona pretio ut plurimum respondere debent) sponсарum maxima est *thalorum quinque millium*. In jungendis matrimoniis cognatio proxima vitatur, & permissio a consobrinis incipit; sororem vero defunctæ aut repudiatæ uxoris ducere licet. Divortia non prohibentur; eorum vero usus in promiscua fere plebe est: ditioribus uxores invisæ juxta cum dilectis retinentur. Reges, quia nobilitatem sanguinis sequuntur, & barbaro more, incestas quoque nuptias frequentant. Proprietas omnium fundorum Regis est, & ideo parum plerumque appetuntur, opesque in pecunia & aliis rebus quaruntur, quæ celari possunt &

Ppp

rapi-

p. 71.

Lib. II. p. 72.

p. 118.

p. 134. sqq.

p. 141.

p. 155.

rapinis Regum Magistratuumque subduci. Liberi severe educantur: magna est erga parentes & senes reverentia, cui omnes a teneris assuescunt. Alia verba habent, cum superiores, alia cum pares & inferiores alloquuntur, idem licet significantia. Foeminas honoris causa juvenes vocant, provecta licet ætatis, quod & Germanis dudum in usu fuit & adhuc est: alia quoque, quæ laudare volunt, juventutis epitheto ornant. Multa apud nos indecentia, non vitant; offenduntur e contrario quibusdam & contumeliosa habent, quæ talia nobis non videntur, e. g. caput alterius vel capillos tangere, vel mitellam etiam licet sepositam. Literatura & qualiscunque eruditionis magistri sunt sacerdotes, quorum disciplinæ pueri subduntur. Lingua sterilis est, pauca habens monosyllaba, quæ flexionem, compositionem & derivationem vix admittunt; unde ambiguus & difficilis sermo oritur. Arithmetica præcipuum Siamensibus est studium, reliquæ vero Europæorum scientiæ fere sunt incognitæ; dubiumque est Autori, an apto ad easdem sint ingenio, culpa fervidi climatis: phantasia tamen pollere dicuntur, & naturali quadam ad Poësin propensione. Orationis elegantia ignari sunt; loquuntur & dicunt non nisi summe necessaria, ut intelligantur. Laudatur quidem sermo Legati Siamensis ad Regem Gallia, sed, ut Autor suspicatur, interpretis industriæ tribuendum est, quod placuerit. Philosophiam quandam moralem tractant, Theologiam nullam, cum, ut Autor statuit, neque veræ neque falsæ divinitatis notitiam habeant, fabulis solum de idolis dediti. Jurium nullo studio tenentur: nec nisi officiis admoti, de legum patriarum cognitione solliciti sunt. Medicinam empiricam exercent, sine ullo artis principio. Chymiam non intelligunt, celebrant tamen & affectant; ferturque Regis proximi parens duos *milliones* quærendo Lapidi Philosophico impendisse, quæ in paupertate illius regni enormis summa est. Incertæ etiam narrationes, ut inter nostrates, foveantur, de Alchymistis, qui aurum prodixerint, aut medicamina ad continuandam per aliquot secula vitam habuerint. Geographiæ non magis quam veræ Astronomiæ periti sunt, nullumque mundi systema norunt aut discunt. Extremam ignorantiam maxima comitatur superstitio & divinationum studium, neque quidquam facile nisi auspiciis & consultis vatibus aut tentatis prælagis ineptissimis

mis agunt; magiæ etiam suspecti. Populare vitium illis est, sua omnia in majus efferre. Refert Autor, Mathematicum Gallum ad delineandam urbem quandam in regno Siamensi relictum, a Præfecto non fuisse admissum, priusquam promitteret, se biduum in circumeunda urbe consumiturum, licet ad id una vix hora opus haberet. Musicam amant, sed barbaricam & inconditam, nulla contentus lege; sonus tantum & strepitus placet. Equos domandi aut in gyros flectendi, aut corpus cum decore exercendi, nulla illis peritia est. Arma tractare ex more nostræ militiæ nesciunt, nec habere quidem licet, nisi data a Rege. Opificia prope nulla calent, nec in ruditate & inopia illa sua multis opus habent; in arte lignaria & toreutica aliquid præstant & aurifices sunt mediocres; tela omnis & textura rarissima & incognita prope est; pictura insulsa, nec colores oleo temperare norunt: commerciis vilioribus & piscatione plerique occupantur. Syngraphas non debitor sed tertius aliquis scribit, ejusque testimonio creditur. Notariorum nullæ sunt partes; sigillum nemo habet, nisi qui in magistratu est, & a Rege accipit. Cruce signant privati, non ex reliquiis ritus Christiani, sed fortuito, ut Autor putat, usu, & ob ductus facilitatem. In contrahendo simpliciter versantur, ut nec pretium nec merces numerent aut ponderent, sed fidem sibi invicem habeant, mirenturque, exteros tam scrupulose in commerciis etiam vilioribus agere. Monetæ minutioris, ut in aliis Indiæ & Africa oris, vicem præstant conchylia, (*Coris* nomen est) quorum septem aut octo vix nummuli pretium æquant. Ea metiuntur putaminibus nucum arboris *Coco*, ne nimium temporis numerando consumant. Ex argento massulas formant, signantque; figura singulari, & pecuniæ loco iis utuntur; quarum icones æri incisas exhibet Autor. Præter simplicitatem illam, frugalitas quoque gentis & sobrietas, fides etiam uxorum laudatur. Mentiendi vitium, severe licet prohibitum, nec leviter puniri solitum, vulgare tamen est, ut alibi, & præterea furacitas & calumniandi malitia. Servitus apud Siamenses tolerabilis est, & libertas vilissimo pretio venditur. Nobilitas unice pendet a gratia Regis in conferendis ministeriis, quæ veteri more ad hæredes transire deberent, sed nunc fere ad dominantis arbitrium revocantur, cessante illico cum officiis dignitate, quæ tamen restituitur etiam iis, qui ma-

p. 107.

p. 211. sqq.

p. 216.

p. 218.

p. 220.

Lib. III.

p. 229.

- p.241. gna cum infamia & multa remoti fuerunt. Subditi reliqui omnes, etsi ingenui sive liberi sint, semestres tamen singulis annis operas promiscue Regi præstant, sive militando, sive agricultura aliisque laboribus, & suo sumtu: contenti sunt, si ultra tempus id non detineantur; interea uxores familiæ præsumunt, & commercia exercent. Codicem legum habent tripartitum, cujus verba iudices omnibus litibus applicant, sed ita interpretantur, ut affectus aut utilitas suadet. Adversus hanc tribunalium labem nemo vel mutire audet, licet Magistratus, cum tenuissima stipendia habeant, non nisi ex concussionibus vivant, & præter sportulas, lege publica definitas, extorqueant, quicquid possunt. Quæstiones per tormenta crudelissima exercentur: explorationibus quoque utuntur barbaris & superstitiosis, per aquam & ignem, ingestasque a sacerdotibus pilulas vomitorias, quibus imprecationes addunt. Ultima supplicia non nisi Regis mandato speciali irrogantur. In bello nihil fere præstant, cum timido dejectoque sint plerique animo, nec corpus ad armorum usum exerceant. Simulacra itaque præliorum edunt, & tela citra vel ultra hostes emittunt, rara cæde; Machinas bellicas quasdam habent, sed nec affabre factas nec multas, ignari etiam sunt dextri usus: carent navibus bellicis, nec nisi paucos & parvos lintres habent leviter armatos. Reditus regii consistunt in censibus seu tributis, quæ agris, hortis, navigiis & mercibus majoris pretii imponuntur, uniformi & moderata plerumque præstatione; aliquando extra ordinem & auctiora tributa imponuntur, quod exterorum exemplo videntur didicisse. Utilitas præcipua ex operis est, de quibus diximus. Redimi solent pecunia menstrua, quæ *quindecim grossis* nostris fere respondet, nec pluris æstimatur victus, quo per mensem homini opus est. Mercaturam omnium rerum alicujus pretii Reges palam exercent; libera tamen sunt commercia circa annionam & alia ad tenuem illum victum gentis quotidie necessaria. Rex, qui nuper rerum potitus est, proventus & vectigalia in duplum fere auxisse fertur, neque tamen ultra duos librarum Gallicarum milliones percepisse, licet etiam hanc summam majorem vera jactari putet Autor. Ex ejus libro hoc tertio cap. XI, XII, XIII, peti potest ampla descriptio palatii & famulitii regii, ut & ratio deliberandi cum ministris, servilis pariter & astuta mentis prostitutaque adulationis homuncionibus, qui nihil

hil loqui aut suadere audent, quam quod anxia conjectura placitum esse Domino divinant. Speciem tamen quandam consuefactionis ille servat, & aliquando casus sive problemata ad exercendos eos fingit. Ad delationes & accusationes cives omnes & singuli obligantur, poena mortis tacentibus proposita. In omnia delicta, non solum deprehensa & probata, sed & cum præsumptiones & suspensiones saltem adsunt, rigidissime animadvertitur, observato etiam talionis cujusdam genere. Cognati regii, ut honor familiæ servetur, fame enecantur, aut injecta veste pretiosa suffocantur, quandoque in pannum purpurei coloris prostrati, pugione ex magni pretii ligno confodiuntur. Custos Siamensis regni, ut fere vicinorum omnium, solus est metus, ignoto Regum erga populum amore, nec majori hujus erga illum. Savitia tamen illa ministris & potioribus fere incumbit; maxima pars plebis paupertate sua satis, ut plurimum, tuta est. Legationum honor splendorque prope nullus est, nec in mittendis, nec in recipiendis. Neque enim multo majoris sunt Legati, quam tabellarii, qui literas regias afferunt; nova & extraordinaria fuerunt, quæ Gallis exhibita sunt: & in universum advenis ex Europa aut disitis regionibus paulo benigniores sunt Reges & ministri, non animi generositate sed spe lucris ex mercatura. Posteriori libri hujus parte, a capite XVII ad XXIV, de sacerdotibus & sacris prolixè tractat Autor. Duo memorat sacerdotum sive *Talaponum* genera, agreste nempe & urbanum. Qui ruri sunt, aut in sylvis, ita vivunt, ut exemplo careat illius vitæ durities & austeritas, & toleratu videatur esse impossibilis. In urbibus lautius vivunt, quam plebs: arcentur tamen a nuptiis, quam diu sacerdotium retinent; abdicare enim se illo possunt pro lubitu. Veterem illam, quæ solum in sacris retinetur, linguam discere, librosque legere, pueros instituere, jejuna, ab omnibus spectaculis & recreationibus abstinere coguntur, nisi ordine moveri, & in plebejorum conditionem ad præstandas operas redigi velint, id quod sub Rege proximo instituta inquisitione multis eorum millibus accidit; nimius enim Cleri numerus & immunitas gravis illi videbatur. Concioniones frequentissime habent, quibus finitis stipem accipiunt: statim tempore preces recitant, numerantque ad globulos. Ante lucem

tamen non surgunt, priusquam nempe venas manuum suarum internoscere possint; verentur enim, ne animalculum aliquod perimant, vetante id religione. Jejunare dicuntur, cum prandio contenti coena abstinent; licita est tamen herba (*Betel*) manducatio, de qua supra egimus; post prandium mendicatum exeunt, dein pueros docent. Incedunt nudo & raso capite. Istæ & alia duriora instituta eo pertinent, ut populi loco pii sint & pro ejus peccatis veluti satisfaciant, hic vero tanto laxiori vivat disciplina. *Talapones* collegiatim quidem septis cineti vivunt, templumque habent ad sacra, sed singuli ligneas suas domunculas palis infixas inhabitant, nec convicti utuntur, sed suo quisque cibo, quem emendicavit, vescitur. Prælatos sive superiores & directores suos collegæ eligunt, iisque p. 356. stricte obediunt. Isti vero præfecti pari omnes potestate sunt, nec quisquam alteri vel Collegio vel Prælato imperat. Fœminarum quoque collegia quædam sunt, sed nullis fere disciplinæ legibus, quæ ad religionem pertineant, adstricta. Albo velamento distinguuntur ab aliis, & virginitatem servare, quamdiu in sodalitiis illis vivunt, adiguntur; delinquentium tamen levis poena est; ablegantur ad suos, & ab his verberantur: sacerdotes enim in neminem plane animadvertunt. Inter dogmata præcipuum est vetus de metempsychosi nugamentum, de qua portentosas fabulas populo propinant, & ad suam experientiam provocant, pudenda mentienti libidine referentes, in quibus corporibus, quoque more & fato animæ suæ vixerint, & ex uno in alterum migraverint. Hæc est quam venditant animarum immortalitas, quam tamen sententiam præterea fœdant ineptis de materia & figura mentium commentis. Migrare quoque animas docent in corpora viliora aut meliora, pejusque aut commodius hospitari, prout merentur. Pietatis summam fere ponunt in veneratione defunctorum parentum & majorum, item in autochiria & in fœminarum devorione, quæ se in rogos maritorum præcipitantes comburunt; quod tamen a Tartaris, cum regnum Sinense subegissent, anno 1668 abrogatum esse ajunt. Pios in Angelos, malos in Dæmones, post longas per varia corpora divagationes, transformari tradunt, ex quibus omnibus Auctor colligit, ne Sinensibus quidem, qui cæterarum gentium veluti magistri in sacris sunt, nedum Siamensibus, ullum Dei cultum cordi esse

esse, quoque doctiores sint, tanto magis omnem pietatem ex animo expellere. Pro hypocrisi habet aut calliditate, quod opulentiores omnes templa, casas nimirum ligneas idoli statuis repletas exstruant, quia asyli quoddam jus habent, & in iis recondunt, si quæ possident, pretiosa. Præcepta moralia ad quinque capita reducunt, & vitari jubent cades, furta, abusum Veneris, mendacia & ebrietatem; neque tamen homines solum occidi prohibent, sed & animalia quævis; imo & plantis parcunt & arboribus seminibusque, quibus animas pariter tribuunt. Cœlibatum non solum extollunt, servantque, sed & peccare dicunt, qui nuptias contrahunt. Verum ad hæc præcepta se tantum vice populi obligatos esse jactant *Talapones*, & sic pro aliis mereri. Hoc igitur & dignitatis & opum p. 487. qualiumcunque fundamentum est, & superbiendi causa; sibi enim solis perfectionis statum tribuunt, cujus præmium summum vocant *Nieurepan*, disparitionem seu annihilationem, quæ perfecte piis & purgatis demum contingat, postquam per multa annorum millia, animæ eorum in varia corpora transmigraverint, & pro cujusque modo recte sese gesserint. Hanc felicitatem paucissimis asserunt, & licet alios etiam quosdam fingant, uni tamen Heroi suo *Sommonacodomo* cultum quendam exhibent, non tamen ut Deo; id quod Auctor pluribus deducit, & Theologiam de cœli & cœlestium rerum natura & gubernatione etiam apud Sinenses ad exemplum regii dominatus excogitatam esse existimat. Fabulas de idolo illo Siamensi, qui volat, cap. XXIV legere poterit; nos eas referre piget. Indicari tamen haud abs re est, quæ Louborius de regulis quibusdam in prædicatione Evangelii apud gentes illas observandis affert, præsupponens, quod *Missionarii*, quos vocant, dono miraculorum edendorum careant. Caveri itaque jubet, ne mysteria de incarnatione Christi aut ritus invocandi sanctos ab initio proponantur, sed id potissimum curæ sit, ut existentia Dei credenda inculcetur. Satisfactionem a Christo præstitam probabiliorem barbaris visum iri putat, quia aliquid tale a sacerdotibus suis sperant & exigunt: nec Eucharistiæ Sacramentum absurdum habituros esse conjicit, quia de fictitio Heroë suo narrant, quod uxoris & liberorum suorum corporibus sacerdotes cibaverit. De Heroibus vero & Doctoribus gentis modeste loquendum, nec asserendum esse, quod majore

res ad orcum damnati sint, quia a barbaris pro sanctissimis habentur. Impegisse narrat Jesuitam, *Hieronymum Xaverium*, Lusitanum, qui edita in Persia Catechesi, contumeliose de Mahomete scripserit, refutatus a Persa quodam *Zin-Abedino*. Monitum itaque ex decreto Congregationis de propaganda fide fuisse *Philippum Gvadagnolum* ex *Regularibus*, quos vocant, *minoribus*, ut Xaverii libellum defensurus modestius ageret. Notat tamen Autor, hunc in oppositum incidisse vitium, & in Mahometis laudes sese effudisse. Consultum esse putat, ut errores paganorum emolliantur, & cum Christiana doctrina, quantum fieri possit, quasi concilientur: quæ methodus quam recte sese habeat, aliis disquirendum relinquimus. Quod vero in fine subjungit, nemo non verum esse agnosceret, nihil nempe magis obstare gentium illarum conversioni, quam quod in hospitibus, qui ex orbe Christiano adveniunt, maxima vident flagitia, & inde de pietate & religione differentes minime audiendos esse censent.

p. 213. lxxx.

Ex *Tomo secundo* cum primis memorandæ nobis sunt regulæ Astronomiæ Siamensis, pro motibus Solis & Lunæ subducendis: desumptæ ex manuscripto, quod *Autor* ex itinere Siamensi una cum versione retulit, quarumque explicationem & examen Clarissimus *Cassini* operi adjecit.

Est autem methodus Siamensium in hoc argumento plane Angularis: quippe nullo Tabularum subsidio fulta, & solo certorum numerorum algorismo constans, quorum prima fronte nec ratio perspicui potest, nec ulla ad alios relatio. Absconditæ vero sub iis sunt diversæ annorum Solarium, mensium Lunarium, aliæque periodi, & mutui earundem respectus; diversæ etiam species epocharum. Quorum omnium naturam usumque pluribus exponit *Cassinus*, methodum hanc ingeniosam pronuncians, & si explicetur, corrigatur & a superfluis purgetur, non inutilem; cum beneficio diversorum cyclorum, & differentiarum epocharum Siamensium, citra librorum apparatus exerceri possit. Quæ etiam solerti huic Astronomo causa extitit, ut non obstantibus difficultatibus in principio oblati, laborem sibi sumserit, eandem e tenebris numerorum suorum in lucem protrahendi. Rationem, quam in investigatione ejus servavit, pluribus ostendit sagacissimus hic interpres; existimatque ope-

p. 115. lxxx.

ram

ram hanc suam conducere posse Missionariis Apostolicis (quibus scilicet per Astronomiam aditus est ad magnates & literatos Orientis) intelligendæ Orientalium Astronomiæ: quæ facili negotio Europæanæ conformari queat, paucilla methodi immutatione corrigendo numeros, quibus illa utitur. Nec præter rem fore credit, si nostra in illius formam transmutetur, in defectu Tabularum usui sic futura: cum præsertim longe commodius in forma annorum Julianorum & Gregorianorum, quam LuniSolarium, quales Orientalibus celebrantur, ad praxin possit vocari. Contendit autem, regulas Siamenses non esse deductas ex Tabulis Persicis, a *Chrysococca* exhibitis: nec ex Ptolemaicis, ullisve aliis post has conditis; quippe quæ omnes Apogæum Solis mobile (secus ac Siamenses regulæ volunt) constituunt: sed vel inventas ab Indis, vel ex Astronomia Sinensi transumptas. Ipsas porro regulas, cum commentationibus *Cassini* circa determinationes epocharum Siamensium, Astronomiæ & Civilis (quarum illa in 21 mensis Martii, anni a Christo nato 638vi; hæc in 544^{mum} ante natum Servatorem incidit) diversas species annorum Solarium, horumque quantitates & differentias; periodum Indicam 19 annorum; Epactas; magnam periodum LuniSolarem; cyclum Sinensem 60 annorum, & chronologiam eorum Eclipsesque observatas; periodos varias LuniSolares, Lectoris industriæ pervolvenda relinquimus: imprimis quæ de periodis integrorum seculorum, & inter has illo 600 annorum (cujus mentionem Josephum fecisse commemorat, quæque Judæis usitata fuerit) ejusque ad binam Siamensium, & incarnationis Dominicæ epocham relationem; de epochis Equinoctiorum Ecclesiasticis; cyclo aureo vulgari; periodo Solari Gregoriana 400 annorum, & epactis Gregorianis, non inscite differit.

Sub finem disquisitionis hujus laudatus Astronomus novæ Periodi meminit 11600 annorum: quam, quod sub auspiciis Ludovici XIV, Galliarum Regis, opera Academiæ Scientiarum Regiæ, per exercitia in observatorio regio Parisiensi habita, inventa sit, non minori jure Ludovicianam, quam a Julio Julianam, a Gregorio Gregorianam, appellari debere affirmat. Incipit ea a conjunctione æquinoctiali incarnationis Dominicæ, & Novi Lunia ad eundem diem anni Gregoriani, eandemque septimanæ feriam, & prope ean-

Q99

dem

dem diei horam sub eodem meridiano restituit: eique *Cassius* methodum hic adjunxit facillimam, inveniendarum epocharum Gregorianarum pro quibusque seculis (citra Tabulas alioquin huic fini constructas) in diebus, horis & minutis. Commendat autem hoc loco Calendarii Gregoriani præstantiam; idque conformius motibus Luminarium reperiri affirmat, quam ipsi ejusdem autores vel supposuerint, vel crediderint. Inter elegantias etiam systematis Gregoriani, ipsis Calendarii correctoribus incognitas, vel præcipue numerat conformitatem ejus Epactarum, cum Epactis magnæ periodi Luni-Solaris modo memoratæ, quæ pro epocha agnoscit annum, diemque, qui juxta antiquam traditionem immediate præcedit diem salutaris incarnationis, & veros epactarum dies immediate exhibet, & Novi-Lunia ad eandem anni & septimanæ diem sistit: adeo ut existimer, si quidem tempore correctionis Gregorianæ hanc periodum artificibus animadvertere contigisset, futurum fuisse, ut eadem, non tantum propter excellentiam epochæ suæ, sed & conformitatem adeo insignem cum Tabulis Alfonsinis (quas tum cæteris ii præferebant) circa quantitatem mensis (quæ, 29 dierum, 12 horarum, 44 min. 3 sec. 5 tert. 28 quart. 48 quint. 20 sextarum, Alfonsinum $2\frac{1}{2}$ tertiis excedit, a Tyconica tribus tertiis deficit, adeoque huic illique media est) quam supponit, præ cæteris reciperetur, & ad posteritatem transmitteretur. Hanc tandem Periodum, certo numero integrorum mensium & periodorum Gregorianarum, consequenter septimanis diebusque integris constantem, regulæ instar adhiberi posse pronunciat, comparandis invicem quibusvis aliis periodis, eoque referendis temporibus, epocham Christi antecedentibus & consequentibus; quæ scilicet epocha finis sit primæ hujusmodi periodi, & initium secundæ.

p. 235.

Disquisitionem hanc insequitur Problema de *Quadratis*, ut vocant, *magicis*: circa quarum Synthesin, quantum sibi quidem compertum sit, primum occupatum fuisse *Claudium Casparem Bachetum*, suis in *Diophantum Alexandrinum* commentariis illustrem, *Autor* profitetur: cujus tamen ante tempora plures alii, præcipue Germani (Vide *Acta anni 1686 pag. 391*) huic arithmetici operam navarunt. Egit vero de hoc argumento *Bachetus* peculiari libello, quem *Problemata elegantia circa numeros* inscripsit, inque eo ingenio-

geniosam methodum pandit pro Quadratis imparium numerorum: nullo pro parium numerorum quadratis artificio indicato Pro iisdem imparibus Quadratis *Autori* peculiarem promtamque rationem, quæ Indis Surattensibus in usu est, paulo supra nominatus *Vincentius* medicus ostendit, paucis, quæ ibidem recensentur, regulis subnixam; cui *Autor* (occasione quadrati 25 cellularum, ab *Henr. Corn. Agrippa* in libris *de occulta Philosophia* exhibiti, quod aliud est ab Indico) immutata paucis Indica methodo, diversam adjungit, quæ numeros aliter dispositos refert. Cumque *Bachetus* methodi suæ fundamenta presserit: *Autor* eandem non solum hic proponit; verum etiam beneficio methodi hujus modos ostendit variandorum quadratorum, illiusque & horum demonstrationem annectit; ut & aliam ejusdem methodi, inventam a Domino *Malezieu*, Ducis Maynii Præfecto. Tandem etiam *Autor* per exempla Quadratorum paris numeri, nempe 16, 36 & 64, quæ supra citato *Agrippæ* libro habentur, suspicatur se methodum Indorum pro quadratis paribus reperisse, quam pluribus ibidem deducit.

p. 238.

p. 240.

p. 244.

p. 266.

p. 273.

Postremus hujus Tomi labor est disquisitio *Cassini* circa Insulam *Taprobanam* Veterum. Hanc *Ptolemaus* prope Promontorium *Cari*, hoc vero intra Indum & Gangem, sed illi propius collocat: ab Æquinoctiali vero in partes inæquales dividi, ita ut Boream versus ad 13 usque gradus protendatur, ad Austrum vero 2 saltem eum semisse, circumcirca vero Insulis parvis 1378 cingi, asserit. Ex qua descriptione, & quod hodie eo loci paris cum *Taprobana* magnitudinis nulla Insula reperiatur, Insulas *Maldivas* memoratæ Insulæ *Taprobanæ* reliquias esse verosimile *Cassino* videtur.

MEDICINAL EXPERIMENTS &c. i. e. EXPERIMENTA Medica sive Congestio Remediorum selectorum maximam partem simplicium & facilem præparationem subeuntium.

Autore Roberto Boyleo, Armigero & Regiæ Societatis Socio.

Londini apud Samuelem Smith, 1692, in 12.

Constant plag. 5½.

Qq 2

E mul.

E multis remediorum formulis, quas *Nobilissimus Autor* curiose quondam collegit, *decem* hic *Decades*, amicorum suasu, quibus nonnullas earum antehac communicaverat, una cum Tinctura quadam Stomachica divulgantur. Quemadmodum vero vires medicaminum laudatorum non æquivalentes observatæ fuerunt, ita literarum initialium una, videlicet A, B, vel C, diversimode notantur, prout efficaciam vel summam, vel mediam, vel minorem, satis tamen adhuc valentem dederunt comprobatas. Sic lapidem plumbarium transparentem in calculi doloribus, conyzam mediam pulverisatam in dysenteria aliisque diarrhoeis acerbis, zibethum Paracelsi occidentale sive sterces humanum exsiccatum & comminutum in oculis horumque panno detergendis, maxime valere, p. 2. 18. & 20. innuitur. Ast herbam senecionis Amuleti vice febrem tertianam fugare; & sal marinum, in aceto vini optimo dissolutum accum lintheo plantis pedum mulieris hystericae applicatum, paroxysmum huius sedare, tanquam remedia classis mediæ p. 13. & 50 traduntur. Ad infimam demum sortem litera C insignitam spectat, quando rapa sub cineribus calidis tosta cataplasmatibus loco perniciosis mederi, foliaque nicotianæ cum sufficienti passularum minorum recentium quantitate contusa & pedum plantis adaptata æstum febrilem mitigare, p. 53 & 79 perhibentur. Plura hic transcribere supervacaneum videtur, partim quod pleraque doctiores non fugiant, partim quod integrum quoque scriptum in vernaculam nostram jamdum verti *Gleditschius* noster curaverit.

EXPERIMENTA, OBSERVATIONES &c. CIRCA

Mechanicam variarum particularium Qualitatum Originem sive Productionem &c.

Autore Roberto Boylæo Armigero, Regiæ Societatis Socio.

Londini impensis Samuelis Smith, 1692, in 8.

Constat plagulis 25.

Quantum mechanica Corpuscularium Philosophorum hypothetis sterili Scholasticorum doctrinæ prævaleat, quantumq; Chy-

Chymici etiam vulgares in Qualitatibus explicandis, vel in Acido & Alkali principiorum in locum surrogandis deficiant, præsens immortalis nominis Autoris Volumen, *duodecim e Tractatibus* consarcinatum, luculenter satis aperit. *Frigus* siquidem & *Calorem*, *Sapores*, *Odores*, *Volatilitatem*, *Fixitatem*, *Corrosivitatem* & *Corrosibilitatem*, *Præcipitationes Chymicas*, *Magnetismum* & *Electricitatem*, e principiis omnino Mechanicis resultare posse, *Tractatibus* 1. 2. 3. 7. 8. 9. 10. 11. & 12. diversis confirmatur experimentis. Chymici autem vulgares antiquas Qualitates vel physicas, vel chymicas sufficienter enodaverint, numque Acidum & Alkali pro naturalium corporum principiis venditare possint, non sine ratione *Tractatibus* 4. 6. & 5. dubitatur. Attamen quia singuli hi Tractatus eodem ordine combinati jamdum Londini A. 1675 idiomaticè Anglico prodierunt, neminemque eruditorum modernorum facile latent, plura de Latina hac eorum versione nunc supersedemus addere.

EXERCITATIONES DE UTILITATE PHILOSOPHIE Naturalis Experimentalis Autore ROBERTO BOYLE, Armigero, Regiæ Societatis Anglicanæ Socio. Ex Anglicana in Latinam linguam translata.

Lindaviæ apud Theodorum & Jo. Christoph. Hechten

1692, in 4.

Constant 3. Alphabet. & 9. plag.

Inter scripta immortalis laude digna, quibus illustris Boyle Philosophiam experimentalem promovit, & ad sublime fastigium extulit, neque scriptione, neque pretio postremus est hic liber, immo rectius præferendus aliis, quod philosophiæ huius convenienter tractandæ scopum, finem, & usum expandat, & ex his ejus præstantiam commendat, amorem excitet, ac cupiditatem ita tractandi eam ingeneret. Ac sane plurimis excerptis opus commendaremus, nisi ex eo, initio quoad unam partem, deinde quoad alteram simul toto Anglice dudum edito, multa didicissent viri illi qui legerunt, atque ad alios citationibus suis transfulissent, quos proinde desiderium maximum jamdudum tenuit, librum præstantissimum intelligendi.

Quare, quisquis est Interpres, gratiam pro labore merito refert. Nobis autem sufficit indicare, Exercitationibus iis omnibus communem Autoris scopum esse, ut hominis mentem in intelligendis Dei operibus erudiat, & Creatorem admirari fac celebrare doceat. Hinc legas inter alias Dei perfectiones inprimis illustrari omnipotentiam ac sapientiam, non ex maximis solum operibus, sed etiam ex minimis, ut ex formica, ex volvoce serifico, ex insecto minimo, quod Aristoteles acari appellat, comparato cum elephanto, ex vermiculorum aceti collatione cum Balænis. Mire placebit dissertatio ex intimis naturæ penetralibus convincens tum Epicuræos, tum alios quosdam recentiores Philosophos, qui Deum a productione universi omni ex parte amovere sategerunt. Speciatim demonstratam invenies utilitatem Philosophiæ experimentalis, quam habet in Medicina omni, sive Physiologica, sive Pathologica, sive Semeiotica, sive Diætica, sive Therapeutica longe uberrimam, quamque habet respectu imperii hominis in creaturas inferiores. Ubi ostenditur, quibus rationibus multum juvari ac meliora fieri possint opificia artificiaque quævis, quæ ad humanæ vitæ vel necessitatem vel commoditatem faciunt. Præfixa sunt singulis sectionibus capitibusque Breviaria; ac in fine Index rerum est sub-
iunctus.

*D. DANIELIS DE NESSEL BREVIARIUM ET
Supplementum Commentariorum Lambecianorum, sive Cata-
logus aut Recensio specialis Codicum MSCtorum Græcorum, nec
non Linguarum Orientalium Augustissimæ Bibliothecæ
Cæsareæ Vindobonensis.*

Vindobonæ & Norimbergæ, typis Leopoldi Voigt & Joach.
Balth. Endteri, 1690. Fol.

Continet Alphabetum circiter XII, præter ingentem figurarum
ænearum numerum.

Proxime jam a fine abest seculum alterum, ex quo auspiciis
MAXIMILIANI I. Imp. Aug. prima *Bibliotheca Vindobo-
nensis* fundamenta jacta sunt, quibus varia dein incrementa
accessere ex non unis monasteriis Austriacis, reliquiis item Biblio-
thecæ

thecæ Budensis *Matthiæ Corvini* Regis, nec non apparatu literario
Wolfgangi *Lazii*, Joannis *Fabri* Episc. Vindobonensis, Joannis
Dernschwan de Hradetzin; tum optimis MSCtis ab Augerio Gislenio
Busbeckio in legationibus Constantinopolitana & Amasiana coëm-
ptis; denique ex Joannis *Sambuci*, Hugonis *Blotii*, Richardi *Streinii*
Baronis Austriaci, Sebastiani *Tegnagelii*, ac Philippi Eduardi *Fug-
geri* luculentis librorum bonæ notæ thesauris.

Hujus autem Bibliothecæ Cæsareæ curam post Conradum
Celtem, Joannem *Cuspinianum*, Gasparem a *Nydbruck*, Wolfg. *La-
zium*, A. G. *Busbeckium*, H. *Blotium*, Rich. *Streinium*, Seb. *Tegnage-
lium*, Wilhelmum *Rechbergerum*, Matthæum *Mauchterum*, Petrum
que *Lambecium*, summo studio maximaque cum laude in præsen-
tiarum gerit Vir Nobilissimus Clarissimusque, DANIEL a NES-
SEL, J. V. D. Sac. Cæs. Majestatis Consiliarius & Bibliothecarius au-
licus. Hic itaque de catalogo accurate conficiendo cogitare ab
Augustissimo HERO jussus est. Extabant equidem octo tom., qui-
bus *Petrus Lambecius* de MSCtis illius Bibliothecæ Græcis DCXXI,
fusa non minus, quam egregie commentatus fuerat, utilissimo labo-
ri immortalis mense Aprili A. C. 1680. Quum vero grande illud
ac voluminosum opus eadem methodo pertexere, nimis arduum
esse perspiceret, in compendium maluit redigere, nec tantum permul-
tas illas icones æneas, quas non temnendam catalogo suo gratiam
conciliaturas putaverat Lambecius, in hoc non omittere, sed & sup-
plementis necessariis augere studuit Nesselius, qui codices illos
nova plane ferie collocavit, non ut Lambecius, de argumenti con-
venientia, sed potius omnium maxime de æquali & concinna volu-
minum in hoc illove reposito extantium altitudine sollicitus.

Hinc natum est præsens opus, quod septem omnino partibus
absolvitur. Prima exhibet codices MSC. Theologicos Græcos 337. Al-
tera MSC. Juridicos 18. Tertia Medicos 53. Universi illi codices, sed
aliis numeris prænotati, a Lambecio jamjam recensiti sunt. Quar-
ta codices Philosophicos & Philologicos 347, e quibus Philosophi-
cos solos (numero centum quadraginta sex) Lambecius enarrave-
rat, totam autem Philologorum messem Successori clarissimo illiba-
tam reliquerat. Videas heic Autores præstantissimos, & (ut inedi-
tos ignotioresque seligamus,) præter varios Æschyli, Aristophanis,
Euripi-

Euripidis, Hesiodi, Homeri, Oppiani, Pindari, Sophoclis *Scholias* veteres, *Joannis Zonare* Lexicon, cod. 32. 154. 322. *Arseni* Lexicon, cod. 122. *Eudemi* Lexicon, c. 132. *Libanii* Sophistæ epistolas CCXXCIX, nondum typis excusas, cod. 72. *Ejusdem* orationes XLIII, maximam partem *ἀνεκδότῃς*, cod. 93. *Himerii* Sophistæ orationes III. ineditas, cod. 106. *Theodori Metochitæ*, magni logothetæ Imperatoris Andronici I. orationes XVIII. de variis materiis philosophicis, sed præcipue ad historiam de vitis sanctorum & Constantinopolitanam spectantibus, cod. 95. *Theodori Potacii* monodiam in Imperatorem Andronicum Palæologum, cod. 245. *Apfsini Gadarei* Sophistæ artem rhetoricam, cod. 60. *Josephi Rhacondytæ* synopsis rhetoricam, cod. 70. *Ulpiani* commentarios in Demosthenem, cod. 20. pluresque alios.

Quinta pars codices 130. historicos Græcos complectitur, e quibus *sacros* modo (h. e. 69.) indicavit olim Lambecius. *Profanos* igitur primus admiscuit Nesselius. Ex his notatu digniores videntur *anonymus* Dionysii Periegetæ *paraphrastes*, cod. 122. *Michael Choniates*, Historicus Byzantinus, cod. 26. *Joannes Scylitzes* Curopalates, qui nondum Græce integer editus est, cod. 35. *Johannes* magister, cujus commentarius in locum singularem libri primi Antiquitatum Romanarum Dionysii Halicarnassæi de insula Samothrace & Diis Troicis, habetur codice 117. De eo hoc Nesselii testimonium excerpere juvat: *Multa certe in hoc commentario, hætenus, quod sciam, inedito, observatu digna sunt, quæ Dionysii Halicarnassensis vitæ & scriptis lucem non exiguam possunt afferre. Extat quidem illius mentio in appendice pererudita exercitationis doctissimi Leonis Allatii de mensura temporum Antiquorum & præcipue Græcorum, a Bartholdo Nibulso Colonia Agripp. A. 1645 in 8. edita, ubi in catalogo librorum Allatianorum editorum & nec dum editorum p. 239. inter libros nondum editos, num. XLVI. memoratur Joannes Canabutus de insulis Samothracia & Diis Troicis; sed an illa editio postea plene absoluta fuerit, & unde Allatius cognomen illud Canabutii, quod in jam memorato codice Casareo deest, desumpserit, id mihi prorsus est incognitum.* Hætenus Nesselius, cujus forte dubio ex parte satisfecerit *Carolus du Fresne* in indice Auctorum Glossario Græcitatibus subjuncto p. 27. ubi, in codice Regis Galliæ hunc ipsum

librum

librum, qui Venetijs A. 1569 scriptus sit, hoc titulo conspicuum reperiri, refert: *Ἰωάννου Καναβούτζη ἑ Μαρίστου πρὸς τὸν αὐθ-ἐντην τῆς Αἰνίου καὶ Σαμοθράκης.* Unde & Nesselii indicem chronologicum auctiorem reddere licebit. Nec silentio prætermittendi codices *vigentesimus quintus* & *trigesimus*, quibus continentur ex *Polybii Megalopolitani* libris Historiarum deperditis excerpta *Constantini Imp. Porphyrogenetæ*, a Lib. VII. usque ad lib. XIX. *Libri VII. Excerpta* inscribuntur & incipiunt h. m. *Πολυβίου ἐκ τῶν ἱστορίων ἑ ἐβδόμου λόγου κατ' ἐπιτομήν.* Hæc τῶν *Λεοντίνων πόλεως*, &c. *Libri autem XVII. Excerpta* desinunt, ut in impressis editionibus *Isaaci Casauboni* & *Jacobi Gronovii*, his verbis: *οὐκ ὀκνήσαμεν διασαφείν τὰ ὑποκαλεσθέντα πῶς ἐξέστῃς αὐτῶν ἀπρεπῆ.* Hinc porro ibidem sequuntur, quæ in jam memoratis editionibus desunt, (adeoque in nova editione essent succenturianda,) *excerpta libri XVIII.* sub hoc titulo: *Πολυβίου ἐκ ἑ ἡ' λόγου.* *Εγὼ δὲ καὶ τὴν ἑκτὴν βιβλίον ἐν ἐπιτομῇ κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις, ὅτι λαβὼν τὸν ἀρμόζοντα κατὰ τὴν σύγκρισιν ποιήσωμαι ἑ καθοπισμῷ Ῥωμαίων καὶ Μακεδόνων ὁμοίως δὲ καὶ &c.* Item *excerpta libri XIX.* h. m. *Πολυβίου ἐκ ἑ ἰθ' λόγου περὶ τῆς Σικελίας καὶ τῆς Ἀφρικανῶς ἡγεμονικῆς ἐμπειρίας.* *Κατὰ δὲ τὸν κατὰ τὴν νεανίσκου Ἰνέσιων Ῥωμαίων, ἐπιτυχόντες παρθένα καὶ τὴν ἀκμήν καὶ καὶ τὸ καλὸν διαφύσσει τῶν ἀλλων γυναικῶν, &c.* Iisdemque excerptis statim annectitur *excerptum*: *Περὶ Μηθίας*, cujus principium: *Ἔστι τοίνυν ἡ Μηθία κατὰ τὸ μέγεθος τῆς χώρας ἀξιοχρέως, &c.*

Parte sexta quatuor indices, alphabetici partim, partim chronologici, MSCtorum quinque partibus præcedentibus comprehensorum, occurrunt.

Pars septima complectitur codices MSC. linguarum orientaliarum 275, Hebraicos, Syriacos, Arabicos, Turcicos, Persicos, Armeniacos, Abyssinos, Mexicanos, Sinenses. Sunt in his *Cosmographia Abulfede*, cujus parvam tantum partem edidit *Joh. Gravius*, codice 6. Item commentarius Arabicus *Jabii Nahvi Alexandrini* in primum aphorismum Galeni, nec non in ea, quæ ex ejusdem Galeni libro de Electuariis excerpta sunt, cod. 9. *Emirchondus*, celebris Historicus Persicus, cujus contenta (maximam partem, ut videtur, fabulosa) *Texeira* & ex eo *Jo. Lud. Gothofredus* in *Archontologia Co-*

Rrr

smica

fanica evulgarunt, cod. II. Porro מַחְבְּרֹת sive Lexicon Hebraeum R. Salomonis, Abrahami F. Pirchonis N. conscriptum A. J. 4921, Christi 1161. Extat illud codice 17, cujus etiam meminit R. Schabberhai Strimeras in שְׁפָתַי וְשִׁנֵּי p. 41. n. 125. Nec minus in lucem edi meretur פִּירוּשׁ הַמִּלּוֹת sive פִּירוּשׁ שְׁוֹרֵשֵׁי סֵפֶר h. e. Lexicon R. Menachem Ben Seruk, quod R. Salomo Jarchi non semel in commentariis Biblicis laudat, quodq; a Nesselio cod. 135. intelligi, ex collatione ejusdem libri Siphté Jeschenim p. LXIII. n. 83. & p. XXCI. n. 215 facile patebit.

Vidimus hactenus summa voluminis hujus capita; unde non admodum collectu difficile est, quanta adhuc laboris pars Nesselio exantlanda superfit, codicum nempe decies mille MSCtorum, & nonagies fere mille impressorum recens, cujus in dedicatione ad Imperatorem Augustissimum & praefatione ad Lectorem, non obscuram spem fecit.

Ne vero moram laboris illius tantum non Herculei aegre feras, Benevole Lector, aliquot illius specimina heic tibi sisti, non abs re erit. Familiam ea inter ducat

SCIAGRAPHIA MAGNI CORPORIS HISTORICI,
quod pollicetur Daniel de Nessel, Jctus, &c.

Vindobonæ, typis Joh. Jac. Mann, 1692. in 4.

Constat plagulis 5.

Varia rerum Germanicarum syntagmata ex historicis publicisque Actis nondum excusis collecta orbi erudito promiserat Petrus Lambecius. Sed tum alia impedimenta, tum extrema fata in causa fuere, quominus fidem liberaret. Commodum ergo nobilissimus Nesselius doctissimi antecessoris provinciam in se suscipere pollicitus est, edita hac sciagraphia, qua tomos bene multos ex Bibliothecæ Cæsareæ Vindobonensis autographis a se descriptos & prælo paratos adseverat. Unde nihil magis in votis esse debet rei literariæ studiosis, quam ut Augustissimi Inviictissimique IMPERATORIS nostri LEOPOLDI (cujus eruditionem summam & inusitatam plane in litteras earumque studia professos gratiam non minus, quam justissimorum armorum felices successus suspicit orbis, & omnis posteritas venerabitur) Principumque Virorum aliorum

rum munificentia, vastissimo æque ac utilissimo operi, in publicam lucem erumpere nitenti, ad instar Deæ alicujus Lucinæ, opem ferat, Cæterum aliquot auctores a Nesselio publicis usibus communicandos speciminis loco memoraturis, e *Syntagmate historie ecclesiastica* huc producenda videtur ANGELOMI Monachi Lexovienfis, qui A.C. 830. floruit, *explanatio in Genesin*; porro ANONYMI vita S. Firmini, Episcopi & Confessoris, cujus festum celebratur Ucetie in Gallia Narbonensi d. XI. Octobr. ANONYMI vita S. Remigii Archiepiscopi Rothomagensis, qui filius fuit Caroli Martelli & frater Pipini Regis Franciæ. S. GREGORII MAGNI *Benedictionale*; HERMANNI Abbatís Altaichii inferioris *Chronicon Altaichenfe*; Epistolæ Paulinæ omnes cum *annotationibus* interlinearibus & marginalibus *avendrois* MARIANI SCOTI. Psalterium Davidis Latinum, cum OTFRIDI monachi Wizanburgensis sive Weissenburgensis, ordinis S. Benedicti, antiqua *Theotisca* paraphrasi prosaica. PHILIPPI, Eystetenfis Episcopi, vita S. Walpurgis. Danielis a NESSEL *Symbola Synodica*, ad R. P. Philippi Labbe historicam synopsis Conciliorum. UDALRICI BABENBERGENSIS *codex epistolaris*, continens variorum Pontificum & Imp. Romanorum, ut & S. R. E. Cardinalium & S. R. I. ecclesiasticorum seculariumque Principum epistolas, A. C. 1125. collectas. CONCILII WORMATIENSIS, A. C. 868. habiti, *Profectio Fidei* contra errores Græcorum.

In *Syntagmate historie Germanicæ* cum non paucis aliis locum fortiuntur AENEÆ SYLVII tractatus de potestate Cæsarea. ERMOLODI NIGELLI exulis ad Ludovicum I. Imp. de rebus ab eo gestis libri IV. elegiaco carmine conscripti. HRABANI MAURI *Glossæ Latino-Theotiscæ* in Biblia V. & N. T. Codices epistolares Imp. RVDOLPHI I. & II. *Varia diplomata HAMBURGENSIA, BREMENSIA, SPIRENSIA, WEISSENBURGENSIA*. Denique VIII ARENPECHI, Prioris monasterii Eberspergensis, *Chronicon Bajoariæ*.

Ex *Syntagmate Historiæ Austriacæ* indicare placet ALBERTI Baronis de BONSTETEN historiam Austriacam, A. C. 1491. compositam. *Chronicon Maurbacense* F. LEOPOLDI BRENNER, scriptum A. C. 669. ANONYMI catalogum Archiepiscoporum *Laureacensium* & *Pataviensium* ab A. C. 250. usque ad A. C. 1313. Eundem

catalogum continuavit ad annum Christi 1517 NICOLAUS SCHREITWEIN.

In *Syntagmate Historiæ Hispanicæ* primas tenet *HIEREMIÆ GUNDLACHI* Hispaniæ descriptio; agmen claudit *Nobiliario de España por Abeceario de LANTE CORTADO*.

In *Syntagmate Historiæ Hungaricæ* eminent *JOANNIS de ZREDNA* Protonotarii Cancellariæ Regis Hungariæ epistolæ Historiæ de rebus gestis inter Imp. *Fridericum V.* & Regnum Hungariæ ab A. C. 1445 ad A. C. 1457. *ANONYMI*, Regis *Bela* notarii, historia Hungarica de VII primis Hungariæ ducibus. *WOLEG. LAZII* rerum Hungaricarum *Historia*, nec non *Archæologia* Hungariæ.

In *Syntagmate Historiæ Bohemicæ* duo tantum hactenus comparent libri; *BOHVSLAI* nempe de *LOBKOWITZ* comm. de urbe Praga, & *INCERTI* formula coronandi Reges Bohemiæ Germanice.

Ad *Syntagma rerum Polonicarum* spectant Acta publica electionis Imperatoris *MAXIMILIANI II.* in Regem Poloniæ, collectore *HUGONE BLOTIO*, A. C. 1576. Historiarum Poloniæ ab excessu *Ulislai IV.* tomii primi libri IX, autore *LAURENTIO JOANNE RYDAŲSKY*, ab A. C. 1648. ad A. C. 1660.

His adjiciuntur *MSCra* quædam *Chinenſia* & *Mexicana*, de quibus *Lambecius* & *Nesselius* in suis catalogis jam egerant, quæ tamen adhuc egent interprete. Itemque *JACOBI de STRADA* *MSCra* quatuor nummaria & *ANONYMI* tres antiquitatum monetariorum tomii.

Habes, curiose Lector, summam promissorum *Nesselianorum*, quibus ut propediem stare queat, Mæcenates ei, otium, vitamque longævam nobiscum, sodes, apprecare. Edidit is interim aliud industriæ suæ specimen, cui titulus:

SUPPLEMENTVM BRVſCHIANVM.

sive

Gasparis Bruschii Egrani, Poetæ Laur. ac Com. Pal. monasteriorum & episcopatum Germaniæ præcipuorum ac maxime illustrium Chronicon sive *CENTVRIA SECVNDa*, quam ex Autoris autographo *MSC. A. 1551 & 1552* collecto, publica luce primus donavit *Daniel de Nessel*, I. C. &c.

Vindo-

Vindobonæ, typis Joh. Jac. Mann, 1692. in 4.

Constat plagulis 31.

Laudaverat hoc autographum in bibliotheca Cæsarea Vindobonensi asservatum *P. Lambecius* lib. VIII. p. 80.

Omnium maxime heic oculos feriunt Archiepiscopi & episcopi *Passavienses* p. 220. *Salisburgenses* p. 224. *Viennenses* p. 210. Admixtæ sunt genealogiæ *Abenberg* & *Scheurenſibus*, p. 198. Comitum *Pappenheim* & *Calatin* p. 186. Ducum *Suplenburgensium* & Comitum *Querfurtensium* p. 184. Comitum *Formbacensium*, *Putnensium* & *Neunburgensium* p. 99. Comitum *Greiffenbergensium*, *Lechsbergensium*, *Thierhemensium* p. 185. Comitum *Polheimensium* p. 142. Comitum *Kirchbergensium* p. 187. Dapiferorum a *Waldpurg* p. 189. Huic succedat

PRODROMVS HISTORIÆ PACIFICATORIÆ.

Vindobonæ, typis Cosmerovianis, 1690, in Fol.

Constat plagulis 8.

Prodromus hic nihil aliud est, quam *index chronologicus in CORPVS HISTORICO-POLITICVM* *Publicarum Pacificationum*, *Confederationum*, *Ligarum*, *Conventionum*, *Transactionum*, *Pactorum*, *Tabularum fœderis*, *Instrumentorum Pacis*, *Neutralitatis*, *Commerci*, *Associationis*, *Provisionis*, *Guarantiae*, *Recessuum interimisticorum*, ab A. C. 1400. usque ad A. Chr. 1685, per totum terrarum orbem sancitorum & conclusorum, quod brevi se editurum pollicetur sæpe nobis laudatus *Daniel a NESSEL*. Digessisse se ait totum hoc opus methodice secundum expansorum annorum seriem, origines & causas bellorum a Serenissimis *Austriaco-Hispanico-Gallico-Burgundicis* familiis a tribus fere seculis gestorum synopsis historico-politica enumerasse, ac dein subsecutarum *Pacificationum* instrumenta, cum tabulis genealogicis & synopticis illustrium prætensionum diagrammatibus, convenientibus locis contextus sui inseruisse. Petit insuper, ut harum rerum gnari instrumenta, quæ in hoc catalogo desiderari viderint, indicent communicentque. Nec possunt non heic nostram memoriam subire *Articuli Pacis* A. C. 1628. inter Imperatorem *Ferdinandum II.* & *Amurathem IV.* Turcarum Sultanum conclusæ, qui Turcice extant in bibliotheca Vindobonensi,

Rrr 3

teste

teste ipso *Nesselio* P. VII. Catalogi, p. 148. cod. 10. Neque defuturos putamus, qui monumenta id genus plura suppeditent, ut Opus hoc perfectum omni ex parte prodeat.

Der Hältische Messer-Schlucker. &c.

i. e.

Historia Adolescentis, a cultro, quem improvide deglutiverat, per abscessum feliciter liberati: Autore D. Wolfg. Christoph. Wesenro.

Halæ Saxonum, 1692. Plag. 2.

FIdem superare visum fuit, quod *Crollius* de rustico quodam Bohemo, & *Beckerus* de Regiomontano Borusso, memoriæ traderunt; ex eorum nempe inciso abdomine & ventriculo cultrum eximia magnitudinis, quem forte deglutiverant, exemptum sine noxa fuisse. Ast dignior notatu casus est, qui in adolescente quodam rustico prope Halam Saxonum non ita pridem contigit: quippe qui molestum ejusmodi stomachi onus & diutius retinuit, & denique, arte jam medelam desperante, naturæ beneficio ejecit. *Andrea Rudolfo* nomen ipsi est, qui A. 1691, d. 3. Januarii, sedecim, tum annos natus, inter lusus pueriles cultrum, cujus manubrium e cornu cervi erat, ore prehensum improviso pronoque in terram lapsu faucibus impegit, sociisque & vicinis, quod extrahi cultrum posse diffiderent, cerevisiam ac oleum ad gulam lubricandam suffundentibus, in ventriculum demisit. Male inde adolescens se habuit, vomitus crebros, sed per congrua remedia a Medico & Chirurgo propinata sedatos, doloremque sat gravem, inprimis in hypochondrio sinistro circa costas spurias, qui & ipse tamen cessavit subinde rediitque, expertus. Mense Januario anni præsentis, tumor quidam durus tres latos a scrobiculo cordis digitos prodiit, cum rubore intenso & dolore pungitivo, quæ cuncta tamen pariter paulatim evanuerunt. Tandem mense Majo tumor rubicundus denuo sub scrobiculo cordis prominens abscessus suspicionem movit, qui manu chirurgi die 24 dicti mensis apertus materiam purulentam foetidissimamque fudit, donec die 18 Junii apex cultri apparuit, ac denique die 2 Augusti culter integer, sed hinc inde corrosus atque mole imminutus, (quale

(quale quid num medicamenta corrosiva a Medico exhibita præstiterint, determinare haud possumus) feliciter extractus est; postquam annum unum, hebdomades triginta & dies tres in ventriculo hospitasset. Adolescens ipse satis commode & ab omnibus symptomatibus pristinis liber vivit, & plenariam ulceris consolidationem, propediem sibi a Summo Medico pollicetur. In Lectoris gratiam figuras duas exhibemus, prout a clarissimo Relationis Autore sunt delineata, quarum prior cultri, qualis fuit dum deglutiretur, altera ejusdem cultri qualis fuit cum eductus e corpore esset, faciem representat.

LIBRI NOVI.

Samuelis Bocharti Opera omnia. Lugd. Bat. 1692 in fol.

Ulrici Huberi Institutionum Historiæ Civilis Libri III. Franequeræ 1692. in 8.

Institutiones Juris Naturæ & Gentium, ad Methodum Hugonis Grotii conscriptæ a Philippo Reinhardo Vitriario. Lugd. Bat. 1692. in 8.

M. T. Ciceronis Orationes quædam selectæ, cum Interpretatione & Notis &c. Cantabrigiæ 1692 in 8.

Melchioris Leydekkeri Dissertatio de vulgato nuper Cl. Bekkeri volumine, & Scripturarum auctoritate & veritate. Ultrajecti 1692 in 8.

Veterum aliquot Galliæ & Belgii Scriptorum Opuscula sacra, nunquam edita, jam vero e MSS. Codicibus Bibliothecarum Galliæ in lucem prodeuntia. Lugd. Bat. 1692 in 8.

Surdus Loquens, seu Methodus, qua, qui surdus natus est, loqui discere possit, studio Joh. Conr. Amman. Amstel. 1692. in 8.

Richardi Morton Exercitationes de Morbis Universalibus Acutis. Lond. 1692. in 8.

Historia Salisburgensis, h. e. Vitæ Episcoporum & Archiepiscoporum Salisburgensium: auctore P. Josepho Mezger. Salisburgi 1692. fol.

Samuelis VVerenfelsii Dissertatio de Logomachiis Eruditorum. Basilæ 1692. in 4.

The Young Students Library, containing Extracts and Abridgments of the most valuable Books printed in England, and in the foreign Journals, from the Year sixty five to this Time. London 1692. fol.

A Practical Exposition on the Lord's Prayer: by Ezechiel Hopkins late Lord Bishop of London-Derry. London 1692. 4.

Synodicon in Gallia Reformata: Or. the Acts, Decisions, Decrees and Canons of those famous National Councils of the Reformed Churches in France. By John Quick. London 1692. fol.

A Trea-

A Treatise of Church-Government; by Robert Burscough. Lond. 1692. in 8.

The State of the Protestants of Ireland, under the late King James's Government. London, 1692. in 8.

The Meditations of Marcus Aurelius Antoninus concerning himself, translated out of the original Greek; with Notes: by Meric Casaubon. London 1692. 8.

An Enquiry into four remarkable Texts of the New Testament, by John Edwards. Cambridge 1692. 8.

Several Cases of Conscience resolved by Dr. Thomas Barlow Late Lord-Bishop of Lincoln. London 1692 in 8.

Mysteries in Religion vindicated: or the Filiation, Deity and Satisfaction of our Saviour asserted, against Socinians and others. By Luke Milbourne. London 1692. in 8.

An Essay of Transmigration, in defense of Pythagoras. London. 1692. in 8.

The Wisdom of God, manifested in the Works of Creation: by John Ray. The second Edition, very much enlarged. London 1692. in 8.

The Plain Mans Guide to Heaven: containing his Duty, 1. Towards God. 2. towards his Neighbour. London 1692 in 12.

Vaare Ontleding ende Oeffeninge der Planten &c. door Theodorus Schoon M. D. In's Graven Hage 1692 in 8.

Digt-Sang-en Speel-Konst, soo der Ouden, als bysonder der Hebreë: door Salomon van Til. Tot Dordrecht 1692. 4.

L' Art de se connoître Soy-mesme, ou la Recherche des Sources de la Morale, par Jaques Abbadié. A Rotterdam 1692. in 8.

Preliminaires des Traitez faits entre les Rois de France & tous les Princes de l'Europe, depuis le Regne de Charles VII. A Paris 1692. in 12.

Ezechiel traduit en François, avec une Explication tirée des Saints Peres & des Auteurs Ecclesiastiques. A Paris 1692. in 12.

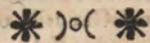
Les Larmes de l'Angleterre, ou la Source des Malheurs qui ont affligé ce Royaume sous le Regne de Jaques II. & de son Fils. A Cologne 1692. in 12.

De Boekzaal van Europe, ontsloten met de Maanden Julius en Augustus 1692. Te Rotterdam.

Onderzoek van de Beteekening der Kometen, door B. Bekker, t' Amsterdam 1692 in 4.

Pneumatica, ofte Leere van de Geesten; door Henricus Groenevegen, tegen B. Bekker. t' Enkhuyzen 1692. in 4.

Aanmerkingen op de Betooverde VVeereld van D. Balthasar Bekker: door J. Verryen. t' Amsterdam 1692. in 4.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsia

Calendis Novembris Anno M DC XCII.

DE FONTIUM MUTINENSII ADMIRANDA SCATURIGINE TRACTATUS physico-hydrostaticus Bernardini Ramazzini, in Mutinensi Lyceo Medicinæ Professoris, ad Serenissimum FRANCISCUM II. Mutinæ, Regii &c. Ducem.

Mutinæ, typis Hæredum Suliani, 1691. 4.

Constat plag. II.

Mutina vetustissima Italiæ urbs, & a Tullio quondam, splendidissimæ P. R. coloniæ titulo insignita, non aeris solum temperie salubri gaudet, & solo non fallente spem colonorum, sed magnam quoque possidet aquæ purissimæ affluentiam, quæ neque injuria temporum desinere, neque hostili astu possit unquam vitari vel averti. Dato enim quocunque loco intra hanc urbem, vel etiam eandem circumquaque ad aliquot passuum millia, fontem aperire vivum licet, qui perenniter purissimam aquam profundat. Quæ res cum singularis plane sit, nec ab ullo satis explicata, clarissimus ac experientissimus Vir, *Bernardinus Ramazzinus*, in Mutinensi Lyceo Medicinæ Professor, rem non ingratam fecit naturalis scientiæ consultis, quod admirandæ hujus scaturiginis naturam tractatu physico-hydrostatico, quem favori illustri *Magliabechii* acceptum ferimus, erudite indagavit. Ut vero rem totam summatim referamus, sequentia præcipue in Mutinensium puteorum fossione observantur. (1) Limites hujus abditæ scaturiginis non satis cogniti sunt, longiorem tamen illius excursionem ab occasu ortum versum, (7000 nimirum passuum) putearii esse referunt, quam ab austro ad septentrionem, cum in hoc tractu ultra quatuor

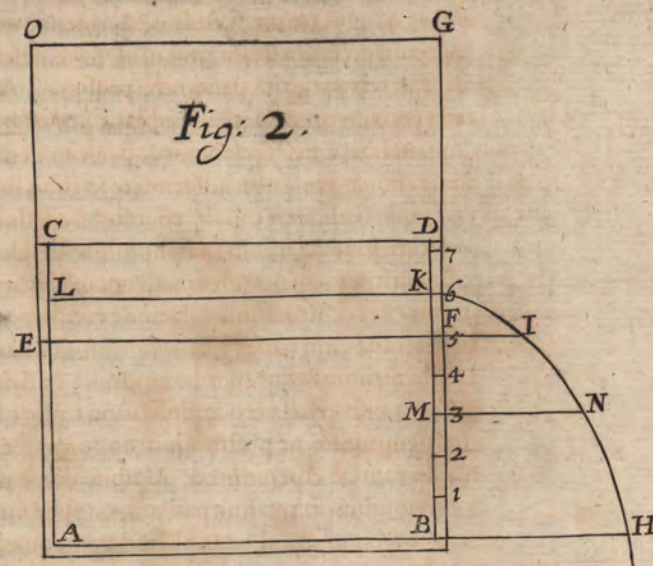
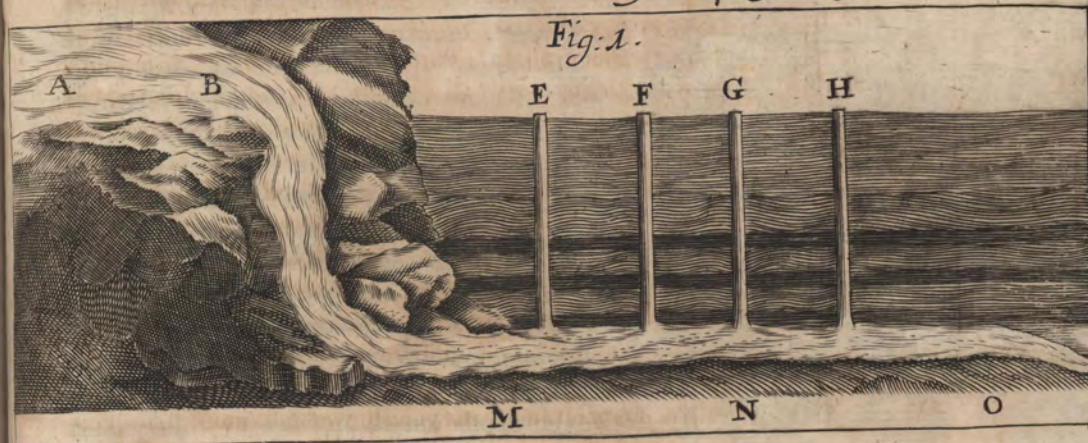
tu or milliaria non extent hujusmodi fontes. Intra hos autem terminos fossiores, pretio plerumque 40 argenteorum conducti, quocunque in loco sibi designato, puteum, semper cum successu, effodiunt. (2) In fossione puteorum primo a soli superficie usque ad pedes 14 circiter non nisi cæmenta & antiquæ urbis vestigia comparent. Post cæmenta se terra prodit satis solida & compacta, at non multo post nigra & paludosa palustri arundine referta; & sic alternis, ad sex fere pedes, varia soli observatur mutatio, modo albi, modo nigri, donec ad planum cretaceum deveniatur. Hujus vero passim multis cochlearum testis referti moles ut fere pedum est, finisque in profunditate 39 pedum. Hinc aliud apparet palustre stratum duorum pedum circiter, ex juncis, plantarum foliis ac ramis congestum; quo ablato, stratum aliud cretaceum, ejusdem fere molis ac superius, se offert, cujus terminus est in profunditate pedum quinquaginta & duorum: atque hoc strato effosso, rursus stratum aliud paludosum priori haut dissimile visitur, illoque denuo semoto, aliud stratum cretaceum ejusdem naturæ cum superioribus, sed minoris molis ac crassitie, quam reliqua duo; idque superincumbit alteri strato palustri, quod tandem desinit in ultimum illud planum, in quo terebra defigitur, quodque molle est & arenosum, multaque glarea minuta permixtum, ac marinis quisquiliis refertum. (3) Incidunt fossiores sæpissime in varias arborum species, quarum erectæ aliæ sunt, aliæ prostratæ jacent; lignaque a fossoribus frustillatim cæsa, satis mollia sunt, ubi autem aeri fuerunt exposita, non secus ac corallia, duritiem adsciscunt. Nunquam tamen arborum trunci in stratis cretaceis observantur, sed in palustribus tantum, vel in eo spatium, quod urbis fundamenta & cretæ principium interjacet. Reperiuntur quoque interdum in puteorum fundo ossa, carbones & ferri frustula. (4) Operarii non parum aliquando turbantur aquarum lateralium proventu, donec ad profunditatem 28 pedum circiter devenerint, ubi cretæ figularis principium adparere incipit; ac propterea ad arcendas hujusmodi aquas impuriore, puteum ampliorem muro cingunt ex calce & lateribus bene coctis, cujus superficies creta figulari recte subacta diligenter munitur; deinde vero fossionem ad imum usque deducunt, nec a cretæ adparatione vel guttulam aquæ extillantem observant. (5) In puteorum fundo nondum pertuso terebra, manifestum aquæ præterlabentis murmur

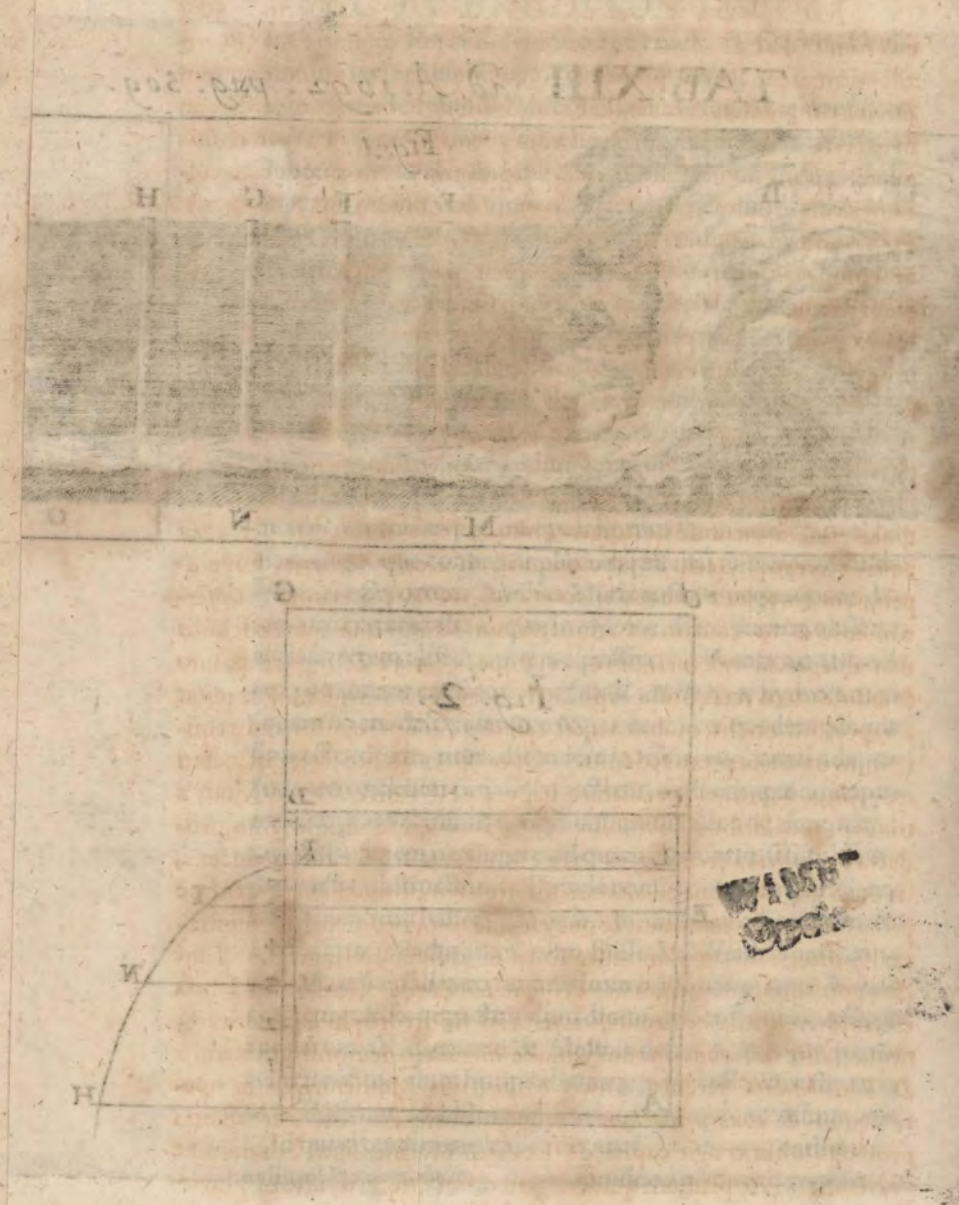
murmur ac strepitus exauditur, & solum pede percussum mugit; excutit etiam nonnunquam vis aquæ terræ incumbentis pondus, cum differtur terebratio. (6) Media hyeme, quod thermometri hermetice obsignati constat indicio, temperies horum puteorum parum differt a calore dierum canicularium in Mutinensi regione. Æstivo contra tempore intensum frigus persentiscunt fossiores, magna respirandi anguntur difficultate, & suffocantur pæne ab ingenti fumosa exhalatione, quæ & lumina extinguunt. (7) Ubi ad profunditatem pedum 63 circiter devenerunt fossiores, fundum in medio ingenti terebra perforant, quæ ubi ad 5 fere pedes adacta fuerit, illico tanto impetu erumpit aqua, ut temporis fere momento totus puteus repleatur ad summitatem usque, & aqua exinde perpetuo defluat. (8) Erumpentis aquæ vis multum arenæ & glaræ sursum propellit, atque ideo duo vel tres operarii, quanta possunt sollicitudine, aquam statim exhauriunt, ne materia illa in fundo subsidens foramen possit obstruere. Glarea vero illa non multum illi dissimilis est, quæ in proximis fluminibus visitur, nec adeo minuta, quin ex iis nonnullæ partes uncias tres vel quatuor pendant. (9) Si plumbeus cylindrus funiculo adpensus per foramen a terebra factum dimittatur, non abripitur ille, ab aliqua præterlabente aqua, sed manifeste fundus percipitur, nec major observatur profunditas quam illa est, quæ a terebra ortum traxit. (10) Statim ac facta est terebratio ac subita aquæ eruptio, proximi fontes ad breve aliquod spatium cessant a fluxu, quem postmodum, sed lentiori gradu resumunt. (11) Cuncti fontes in eadem horizontali linea aquas habent, quæ proinde, ubi civitatis situs est devexior, supra planum ejus attolluntur, facilemque habent defluxum, in editioribus vero locis paulo infra soli planum subsistunt, ut ad illarum fluxum necesse sit subterraneos ductus excavare. (12) Postquam sensim multiplicatus fuit horum fontium numerus, ut jam fere singulæ domus sibi proprium habeant, damnum hinc persenserunt veteres, ita ut illorum editiores fistulæ aquam non amplius emittant. (13) Vis nulla humana sufficit ad exhauriendos illos fontes, sed quo plus aquæ illis detrahitur, eo vividiores fiunt, ac sicuti humidis anni temporibus nullum sentiunt augmentum, ita siccis nullum decrementum patiuntur. (14) Hyeme fontium illorum aquæ valde tepent fumosamque exhalationem emittunt, æstate vero insigniter frigent.

(15) Eadem omnium fontium, simodo rite constructi fuerint, bonitas est, perstatque semper incorrupta puritas aquarum.

Hos ergo vere admirandos fontes a stagnanti aqua originem non ducere, ex *observat. 5 & 15* facile concludit Auctor clarissimus, neque tamen ad subterraneum aliquod flumen confugiendum statim esse putat, cum per *observ. 1.* tanta ejus admittenda esset amplitudo, cui nec Padus, nec Rhenus, nec Danubius possent conferri, profunditas vero nonnisi paucorum pedum per *observ. 9.* quæ non satis coherere videntur. Accedit, quod non adpareat, quomodo fornix, quem, si daretur per *observ. 2.* ex terra paulatim aggesta compactum esse oportet, impositæ telluris pondus sustinere posset. Quod si quis plura subterranea fluentia suis intervallis distincta vocet in subsidium, huic obstat *observ. 1.* quæ nunquam fossiores in talia interstitia incidere testatur. Qui autem ex amnibus Scultenna & Gabella derivant hos fontes, per *13. observationem* refelluntur, dum scilicet nullum incrementum aut decrementum pro inæquali horum fluminum statu recipiunt. Eadem quoque confirmat pluvias, quæ illas aquas pariunt, de quibus *observ. 4.* agit, ortum fontibus Mutinensibus nequaquam dare, præcipue cum cretacea strata, quæ in *observ. 2.* describuntur, obstant, quominus se in terram altius penetrare possint. Veram autem, aut veræ saltem proximam causam ut reddat *Cl. Auctor*, ex hydrostaticis probat, aquam libere descendantem & per canalem ejusdem ubique amplitudinis effluentem, non ascendere in tubis huic canali adaptatis; quod si tamen orificium canalís coarctetur, defluentique aquæ ponatur obex, eam plus vel minus in siphonibus illis elevari, nunquam vero ad eam altitudinem pertingere, ad quam elevaretur, si fistulæ orificium penitus esset obstructum. Deinde conjicit, totam planitiem, qua majorem Italia non habet, & quam in Galliam cispadanam & transpadanam dirimit Padus, mare olim fuisse & Adriatici sinus continuationem; in universali vero inundatione fuisse oblimatam & valles præ se speciem tulisse, ac postmodum diuturno seculorum cursu, ex continuo aquarum ab Apennino & Alpibus descensu aliisque particularibus eluvionibus, solum hoc paulatim, ac per multiplicia strata, (de quibus in *Observat. 2.*) ad hanc altitudinem, quæ nunc visitur, excrevisse. Id quod confirmare videntur junci palustres, carbones, ossa animalium, &c. per *observ. 3.* in profunditate pedum 63 reperta, quæ

TAB. XIII. ad A. 1692. pag. 509.

quæ non obscure indicant, solum hoc sub dio aliquando fuisse. Porro assumit, mare in hac regione cum Apennino, cui in primæva mundi origine propius fuit, occulta habuisse & adhuc habere commercia, ac in visceribus illius varia dari aquarum reconditoria, quæ per continuum vaporum ascensum ex mari repleantur: esse quoque occultum tale hydrophylacium invicinis montibus positum v.g. AB (Fig. 1.) *TAB. XIII.* ex quo aqua per subterraneos ductus ruat, donec terra solidam habet compagem; ubi vero illa in sabulosam planitiem MNO late primum patentem, sed sensim in arctiorem situm coactam, abiit, latius exspatiatur, in mare vel profundam voraginem tandem devolvenda, aut in puteis a fossoribus elaboratis attollenda ad illam, quam exigunt leges hydrostaticæ, altitudinem. Ex hac ergo hypothese doctissimus Auctor, quæ in *Observat. 5. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13.* commemorantur, phænomena, erudite explicat, simulque monet, aquam non ab initio statim per tractus illos arenosos fluxisse, sed postquam sufficiens terræ moles eisdem incubuerat, ingenti aliquo terræ motu vias, per quas aqua ex hydrophylacio in sabulosam illam aream decurrit, fuisse apertas, ne forte huic hypothese *quinta observatio* objiciatur. *Observationis 6 & 14* causam ad antiperistasin refert, quæ ipsi ex scholis non ableganda videtur, cum quæcunque sit caloris & frigoris natura & indoles, satis recte possit explicari. Candelas vero extingui putat a vaporibus crassis, quibus aer est refertus, quique eundem ad respirationis usum ineptum reddunt. Quod speciatim ad strata attinet in *observat. 2.* delineata, persuasum habet, post universale diluvium a tribus particularibus illuvionibus, magnis tamen ac antiquissimis, producta fuisse strata cretacea, ex terra e montibus in has valles deducta, ita ut ab una illuvione ad alteram multum temporis effluerit, & hoc pacto aquis restagnantibus, & putrescente solo, ortum habuerint strata illa intermedia ex plantarum foliis & radicibus congesta. Tandem, postquam de proportionem, quam habet aquæ elevatio in fistula erecta alteri fistulæ horizontali inserta ad sui hydrophylacii altitudinem, erudite disseruit, phænomenique singularis demonstrationem, a D. Boccabadato Serenis. Ducis Mutinensis Mathematico in opere, quod de *conatu mechanico* propediem est editurus, afferendam promissit, ultimo agit capite de fontium Mutinensium bonitate ac præstantia. Ac primum quidem generatim disquirat, utrum pluvial-

Fig. 1.

les an vero fontium aquæ sint præstantiores, ac uti facile concedit, aliis in locis pluviales aquas, aliis fontanas aut etiam fluviales potiores esse, cæteris tamen notis consentientibus fontium aquas pluvialibus ac reliquis præferendas esse contendit. Dos autem præcipua, quæ in aqua expetitur, est, iudice Plinio, ut aeri quam simillima sit, hoc est levis, perspicua, odoris & saporis expers, tenuis & prona ad calorem & frigus facile suscipiendum. Laudat quoque Hippocrates illos præcipue fontes, quorum aquæ e profundis terræ scatebris prodeunt, æstateque frigida sunt ac hyeme calida, & salubriores vulgo censentur illæ, quæ per sabulum crassum & glaream fluunt, incorruptæque in vasis repositæ ad longum tempus perstant. Vetus quoque aquæ commendatio est, si in illa celeriter coquantur legumina; cui vero non multum tribuit Cl. Auctor, quia interdum in aquis salibus imbutis legumina promptius coquuntur: atque ideo certius putat illud esse criterium, quod ex hominum circa tales aquas habitantium bono habitu depromitur. Quapropter cum ea sit Mutinensium fontium indoles, ut aquæ illorum omnes notas habeant, quæ in præstantissimisprehenduntur, merito concludit, nullis totius Italiæ præstantia & bonitate illos concedere.

AQUARVM FLVENTIVM MENSURA NOVA

Methodo inquisita. Pars altera. Autore Dominico Guilielmi no M.D. Bononiensi, in patrio Archigymnasio Mathem. Primario Prof. & Aquarum Bononiensium Superintendente.

Bononiæ ex typographia Pisariana, 1691, 4.

Constat plag. II. & Fig. æneis.

DE parte priori Operis tres libros complexa diximus in Actis A. 1691. p. 72: nunc partem alteram a præclaro Autore in communẽ utilitatem publicatam sistimus. Continet ea *libros tres* reliquos. *Quartus* agit de canalibus inclinatis unitis; *quintus* continet propositiones selectas, inter hæc studia vel alio collimanti, vel etiam inquirenti oblatas; *sextus* propositiones fundamentales pro distributione aquarum ex constantibus fundamentis facienda. Et quidem *libro quarto* primum

primum eo tendit, ut ostendat, altitudinẽ aquæ in aliqua sectione non addere velocitatem partibus inferioribus, nisi earum velocitas minor sit ea, quam potest imprimere altitudo aquæ supra fundum sectionis. Atque hinc colligit, cur aquæ in canalibus horizontalibus fluant sola, velocitate nata a pressione; in canalibus vero perpendicularibus & inclinatis sola velocitate, quæ provenit ab inclinatione alvei. Inde per propositiones nonnullas præmissas tendit ad regulam generalem pro mensurandis aquis quorumcunque fluminum, quam ita pag. 19. & 199. describit.

I. Ut aqua velocitas ubique sibi similis sit, eligatur ea fluminis sectio, ut alveus supra & infra eam, quantum fieri potest, rectus sit, id quod in magnis fluminibus inventu facile, in parvis vero non difficile factu.

II. Electo situ proportionato fluminis, ad tollendam irregularitatem, si adsit, sectionis naturalis, illi aptetur sectio artificialis, (sen, ut Castellus vocat, Regulator) ex lapide, vel lateribus, vel, quod facilius est, sublicis conflata; cujus basis AB sit exacte horizontalis; latera vero, sive sponde AC, BD, perpendicularia, & in uno laterum v. g. BD notentur quælibet mensuræ usuales cognitæ, v. g. pedes, ulna &c. & in parte superiori aptetur cataraëta EG, quæ ita possit demitti, ut superficies ejus inferior EF semper retineatur in situ horizontali; & per hanc sectionem tota fluminis aqua fluere cogatur.

III. Cum flumen in eodem statu permanet, id est cum ejus superficies non attollitur, neque deprimitur, demittatur cataraëta infra superficiem aquæ. Itaque per propositionem secundam, & ibidem notata, elevabitur aquæ superficies usque ad terminum stabilem, qui sit ex gr. KL.

IV. Altitudo BK superficiẽ aquæ supra fundum sectionis artificialis BA observetur in latere BD, quæ, ut plurimum, non multum superabit præcedentem aquæ altitudinem, tum propter parvam declivitatem, qua solent esse inclinati fluminum alvei, angulum insensibilem cum horizontali sæpius efficientes; tum propter retardationem factam a pluribus impedimentis accidentalibus, cujusmodi sunt riparum, & fundi inequalitas, earundemque ad invicem inclinatio, tortuositates, & corrosiones, quæ alvei rectitudinem tollunt; reciproca sectionum angustia, & laxitas &c. quæ omnia maximo sunt impedimento accelerationi motus. At si ob circumstantias metui posset, ne aqua ob nimiam elevatio-

TAB. XIII.

Fig. 2.

nem fluminis ripas aut aggeres superaret, illi muniendi erunt, & pro exigentia elevandi.

His sic factis & observatis, intelligatur axi BK descripta parabola BKH; & ordinatim applicatis BH, FI, inveniatur perpendicularis BF centrum velocitatis per prop. quintam secundi libri; facile enim ex natura parabole proportio FI ad BH innotescet, cognitis per experimentum KB, KF. Sit ergo centrum velocitatis M; ductaque MN semiordinata; hæc erit media velocitas perpendicularis KB.

Si alveus sit sensibilibiter inclinatus, inquirenda erit inclinatio, ut ex ea per corollarium 3 propositionis 5 possit erui altitudo aquæ superincumbentis centro velocitatis: qua cognita, vel per propositionem decimam secundi libri, vel beneficio peculiaris Tabula inveniatur spatium debitum velocitati: Hoc per FB perpendiculararem multiplicetur, & productum ducatur in latitudinem sectionis AB; & consurgens numerus indicabit quantitatem mensurarum cubicarum aquæ ejus generis, ac eæ, quibus usi fuerimus in his operationibus.

Demonstratio veritatis hujus mensuræ pendet partim ex propositione antecedenti, partim ex corollario secundo propositionis 10. secundi libri; est enim mensura inventa ejus aquæ, quæ exit per sectionem BL superius obstructam; sed hæc est aqualis illi, quæ fluebat antea per sectionem non obstructam, ex demonstratis in propositione tertia hujus libri; ergo & erit mensura quantitatis aquæ, quæ prius fluxerat per sectionem non obstructam, id est per quamlibet aliam ejusdem fluminis sectionem.

Libro quinto notat, in fluminibus etiam horizontalibus superficies aquæ prope exitum esse depressiores, quia major sectionum latitudo prope exitum, alioqui ob impetum corrodet ripas. Exhibet etiam quorundam problematum huc pertinentium solutionem. Quod dein fit & libro sexto. Eaque omnia, cum sint coherencia inter se, non facile excerpti possunt, sed apud Autorem sunt legenda. Subjicitur Tabula spatiorum velocitati debitorum juxta altitudinem sive descensum aquæ, durante uno horæ minuto. Ita exempli gr. si altitudo aquæ in mensura pedis Bononiensis sit pedis 1, ait spatium huic velocitati debitum (durante minuto) esse pedum 216, & 5 unciarum seu pollicum. Ait autem se noluisse hanc Tabulam dare, nisi postquam pluries repetito experimento & tabulæ fundamentum

mentum certius exploraverit, & perspectam ejus utilitatem habuerit. Hinc autem deducit calculum mensuræ fluminis, dum area sectionis artificialis seu regulatoris per spatium velocitati mediæ debitum multiplicatur, quod ad singulas uncias altitudinis sive descensus perpendicularis ostendit Tabula, ab uncia 1. altitudinis, usque ad pedes 30; quia raro major fluminum altitudo. Ostendit usum exemplis, quorum unum (pag. 87) verbis Autoris huc transferre placet:

Refert eruditissimus Joannes Boterus in relatione, quam habet de Mari, ipsius opusculis inserta; querens quantum aquæ in Pontum Euxinum ingerat unius anni spatio Danubius; refert, inquam, hujus latitudinem maximam ad unum milliare, sive, juxta Bononiensem mensuram, pedes 5000 extendi; profunditatem vero esse brachiorum 8, aut 10, (ponamus juxta medietatem arithmeticam brachia 9, quæ ad eandem mensuram redacta sunt pedes 15) velocitatem vero esse saltem trium milliarium in quamlibet horam. Ex quibus concludit, unius anni curriculo in idem mare profundi prismæ aquæ, cujus basis area sectionis, longitudo vero 26.352 milliaria, seu si ponamus 9 brachia pro altitudine, uti supra, correspondentia pedibus 15; ita ut area sectionis sit ped. 75.000; quoniam longitudo prædictorum milliarium 26.352 est ped. 131.760.000, deprehendetur tota quantitas aquæ unius anni ped. cub. 9.882.000.000. Videamus igitur, an respondeat Boteri calculus sequenti juxta nostram superius demonstratam methodum concinnato.

Supponamus autem, suam maximam latitudinem habere Danubium non longe a mari; & consequenter ob ejus longissimum cursum, in situ, quo vel horizontalis sit, vel quasi; ita ut alvei declivitas, si quæ sit, nihil impediat, quo minus tanquam horizontalis assumi queat; & ex supra enarratis datis --

I. Inveniatur centrum velocitatis, sumendo videlicet $\frac{2}{3}$ pedum 15; eruntque ped. $6\frac{2}{3}$, sive ped. 6, unc. 8; & tantundem erit demersum centrum velocitatis infra aquæ superficiem.

II. Inveniatur in Tabula Spatiorum &c. sub altitudine ped. 6, unc. 8, spatium velocitati debitum, quod erit ped. 558, unc. 10.

III. Fiat area sectionis multiplicando ped. 5.000. in ped. 15 altitudinis, & prodibit ped. 75.000.

IV. Hæc area ducatur in ped. 558, unc. 10, & habebitur productum 41.912.500 pro numero pedum cubicorum fluentium in Danubio intra horæ minutum.

T t t

Si di

Si dictus numerus 41.912.500 multiplicetur per 60 minuta, ex quibus componitur hora, fient 2.514.750.000. Et si denuo hic multiplicetur per 24 horas unius diei, prodibunt ped. cub. 60.354.000.000, Et si hi rursus per dies anni 366. (ut apud Boterum) multiplicentur, exurgent 22.089.564.000.000. pro totidem pedibus cubicis aqua a Danubio in mare integro anno devolutis; supra duplum pluribus, quam Boterus ex sola velocitate superficiei considerata eliciat.

Ceterum in animo sibi fuisse ait, tres adhuc alios libros dare, quibus combinaretur canalis inclinatus cum horizontali, item cum alio similiter inclinato, ac denique cum alio dissimiliter inclinato; sed hanc tractationem ait futuram fuisse operosam, & minus utilem. Et sibi experimento longisque observationibus constare, propter multiplicata impedimenta canalium praesertim modice inclinatorum, integram velocitatem retardari, ut subinde sola pene velocitas, quam tribuit altitudo, reliqua sit. Sed per praxin libro quarto expositam non esse opus ad mensuram scire, utrum canalis sit horizontalis an inclinatus, solitarius an unitus.

DE PRIMI PECCATI INTROITV: SIVE DE
Lapsu Angelorum & Hominum Tentamen, quo ratio reddatur amico postulanti. Auctore Bryano Turner, S. T. B.
Rectore de Saldern Oxon.

Londini impensis Gualteri Kettilby, 1691. in 4.
Constat plag. 10.

INter varia, quae praesupponit Auctor, antequam ad ipsam materiam sibi propositam tractationem accedat, maxime prolixus est in eo, ut ostendat, primavum tam Angelorum quam hominum statum, fuisse, ut ipse loqui amat, *probationarium*, adeoque *innocentem* quidem, non tamen *impeccabilem*. Quem statum, quantum quidem ad Angelos, eo ipso tempore finitum existimat, quo deficientes Angeli ex coelo fuere deturbati, inter homines quoque mox abrogandum, modo primam illam Satanae tentationem pro viribus concessis strenue depulissent. Ut autem statum illum *probationarium* sustinere possent rationales creaturae, voluntas *libertate*, quam *indifferentia*

vocant,

vocant, praedita ut esset, opus fuisse scribit, quae, si assidue recte uterentur, & infantilem ejus inconstantiam excuterent, statui confirmationis in bono immutabili adaptarentur; si vero secus facerent, ipsae ruinam suam exorsa, naturali quoque libertate sese exuerent. Periculo autem plena licet videretur *indifferentia* illa *libertas*, bonam tamen, si in se consideretur, esse non defuisse, ut pote quae praemii capacem creaturam constituerit, & ad ultimam perfectionem deducere potuerit. Neque enim, si secus quid accideret, facultati a Deo inditae, sed determinationi creaturae tribuendum fuisse; praecipue cum hac rationem, quae libertatem istam moderaretur, ab illo inditam haberit, cujus ope crebris actionibus bene institutis, aequae ad bonum, naturalem aliquam inclinationem, eiq; adhaerentem divinam confirmationem, quam ad malum, actionibus contrariis proclivitatem acquirere potuisset. Parem rationem apud hominem in statu redemptionis obtinere Auctor existimat, in quo restitutio quasi status istius *probationarii* fiat; ut proinde omnem de absoluta electione vel reprobatione, opinionem abjiciendam existimet. Quibus praemissis rem ipsam aggreditur, & tribus quasi capitibus totam tractationem suam absolvit, quorum *primum* Lucifero ejusque lapsui, *alterum* Angelis cum Lucifero lapsis, *tertium* vero lapsui hominis explicando impendit.

Luciferi lapsum in fastu & superbia stetit, praeterquam quod Patrum auctoritas credere jubeat, quatuor potissimum Auctori persuadent argumenta. *Primum* ex Angelicae naturae consideratione, desumit, quae alteri quam huic errori prius obnoxia non fuerit, utpote qui omnium reliquorum in talem creaturam cadentium mater esse videatur. *Alterum* argumentum Scripturae testimonium ipsi suppeditat 1. Tim. III. 6. ex quo loco colligit, *κεῖμα διαβόλης*, h. e. ut ipse interpretatur, *crimen Diaboli* (in quod ne incidat Episcopus, eum non vult esse *εὐφύων* Apostolus) *τῷ Φοῦ* fuisse, in quem ille itidem, quasi adhuc *εὐφύων*, i. e. ut schola loquitur, in *scientia matutina* occupatus *delectationibus morosis* adductus fuerit. Sollicitus vero inde est Auctor de actione externa, qua superbiam suam Lucifer prodiderit, statimque rejicit eorum opinionem, qui indignationem fuisse putant, quod ipse Messias constitutus haud fuerit. A Prudentio quoque dissentit, qui Hamartig. v. 169. superbiam suam eo manifestam fecisse Luciferum scribit, quod summo Numini omnipotentia & in-

Tt 2

depen-

dependentia par fieri affectaverit. Ipse vero ad quoddam *praesidia* le (ita enim loquitur) in universum hoc *dominium*, cuius administratio Aristocratica penes varios Archangelos sub uno Deo summipotentente primitus fuerit, eum adspirasse existimat; quod ut efficeret, reliquos Angelorum ordines suae praefecturae subicere opus sibi esse sentiens, vires dotesque suas ambientium more ostentare coeperit. Probat hanc sententiam suam ex Matth. IV. 9. ubi Satanah adhuc omnia mundi regna sibi parere existimans, Christo ea adorationis praemium offert. Fortius autem eandem confirmari putat ex Epist. Judae v. 6. ubi verba illa *μη τηρήσαντες τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν*, ita *ὡς φράζει*: „*Principatum proprium non servantes*, h. e. transgressi in aliorum „pomœria insuluerunt, ceterasque mansiones Angelicas invaserunt, „quamobrem facti sunt *ἀπολιπόντες τὸ ἴδιον οἰκητήριον*, h. e. stationis ipsis assignatae desertores. In verbis enim modo recitatis non poenam malorum geniorum, seu e caelo dejectionem, sed potius culpam describi, probat primo exinde, quod in proxime sequentibus verbis poena indicetur, ideoque culpa prius designanda fuerit, quem ordinem in praecedentibus quoque Apostolus observet: sic enim v. 5. ait: *τὰς μὴ πισεύσαντας* (en culpam!) *ἀπάλεσεν* (en poenam!) Sic & in seqq. v. 7. &c. Probat hoc porro ex parallelo Apostoli Petri loco, a quo Judam mutuo accepisse verba illa, maximorum viro- rum est sententia. Putat itaque noster, illa apud Judam: *ἀγγέλους μὴ τηρήσαντας τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν*, ἀλλ' *ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον οἰκητήριον*, apprimè consentire cum istis Petrinis: *ἀγγέλων ἀμαρτησάντων*; sicut contra illae Judae: *εἰς κέρσιν ἡμέρας μεγάλης* &c. accuratissime cum istis Petri: *σεραῖς ζόφου παρὰ τὰς ἡμέρας*, convenient. Ex eo etiam interpretationi suae aliquod pondus accedere iudicat, quod ista emphatica: *τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν*, & *τὸ ἴδιον οἰκητήριον*, sua relative opposita innuere videantur, scilicet *τὴν τῶν ἄλλων ἀρχὴν*, & *τὰ ἄλλα οἰκήτρια*, quae Angeli illi desertores invaserint. Denique verba illa: *μη τηρήσαντας*, & *ἀπολιπόντας* non pati scribit, ut poena & dejectio Angelorum ex caelo hic indicari credatur, ut pote quae actiones spontaneas, non coactas denotent; ac nemo de Adamo pari loquendi ratione dixerit, eum Paradisum reliquisse, ex quo invitum constet eiectionem.

Ad secundum inde Caput pergit Auctor, in quo ex Scriptura crimen

men Luciferi & Angelorum ejus *superbiam* fuisse ostendere satagit. Hos vero illius suasionibus ad istud allectos ait (unde illi etiam *πρωτοζόντ* nomen in Scripturis natum fuerit) quibus spe universalis, cuius ipsi quoque participes futuri essent, domini, & Ducis Principisque sui excellentia excecati faciles aures praebentes, in scelera- tum foedus consenserint; ita quidem, ut alii omni studio hoc foedus promoventes antesignanos quoque se praestiterint, alii vero ut incli- nationes in Luciferi partes, tanquam minorum gentium milites eum secuti saltem fuerint. Et inde natum discrimen, quod inter malos Dæmones Porphyrius, Jamblichus, Psellus aliique agnoverunt, ipsis quoque Scripturis non dissentientibus, Marc. IX. 29. Ephes. VI. 12. Matth. XII. 45. Luc. XI. 26. cujus discriminis rationem ex epithetis illis adscriptis aliqua ex parte liquere Auctor arbitratur, cum tetrici alii, surdi ac muti dicantur, Marc. IX. 25: lascivi alii & impuri, Luc. IV. 33: plerique ut fanatici, visiones & entusiasmos pollicentes de- scribantur, 2. Chron. XIX. 21. quibus egregiis scilicet eorum donis Princeps ipsorum commode uti, & secundum ea, mini- steria illorum apte disponere optime noverit. Dubium cuidam sub- nasci posset, invidiam potius malorum Angelorum fuisse vitium, quod ex ea profecta videantur Protoplastis intentatae machinationes. Sed praeterquam quod filiae superbiae sint livor atque invidia, probabilius est, Satanam ingens coeptum istud, quod in caelis moliri inceperat, in terris persecutum esse, & hominem quoque universali, quod affecta- bat, imperio subicere illarum ope voluisse. Quod secundum Lu- ciferi & Angelorum ejus facinus illi *πρωτοζόντ*, his vero *πρωτοζόντων πνευμάτων* nomen fecerit, quippe quod insanabile prorsus ejus in- genium arguebat, eumque ab omni probationis secundae beneficio ex- cludebat; cum contra eam homini misero, aequisimis his rationibus inductus, concesserit summus Iudex, quod & alterius insidiis ipsum cir- cumventum peccasse videret, & quod animi post peccatum conster- nati verecundia Genes. III. 7. eum non, ut Satanam secundi criminis scelus, plane insanabilem esse argueret. Adstructa ita ex Scripturis sua de Lapfu Angelorum opinione, Auctor tertio quoque argumento eam confirmat, quod ex consideratione morum, quibus post lapsum adfuevit Diabolus, ipsi subnascitur. Praecipue autem urget summum ejus Polytheismi in mundum inducendi studium, quo honores Deo

debitos per idola & creaturas in se derivare suæque superbiæ satisfacere conatus fuerit, utpote quos ab ipso quoque Servatore efflagitare non erubuerit. Et hoc esse ait, quod Apostolus Rom. VIII. 20. Satanam vocet τὸν ὑποτάξαντα τὴν κτίσιν τῇ ματαιότητι: ματαιότητι enim in veteri fœdere semper fere idololatriam notare, satis notum esse, nec obstare sequentia verba, ἐπ' ἐλπίδι, ut pote quæ ad versum sequentem antiquorum codicum & Hammondi auctoritate rejicienda putat. *Quartum* denique suæ opinionis argumentum defumit a Christi Filii Dei manifestatione ad solvenda opera Diaboli facta, cum emicans in eo præcipue humilitatis virtus, Satanici vitii, homini quoque inspirati, cui medelam afferre debebat Servator, naturam satis indicare videatur.

Hæc de lapsu Luciferi & Angelorum ejus Auctor noster, qui clarioribus adhuc Scripturæ monumentis suas de Lapsu hominum, cogitationes inniti sibi persuadet, ad quas jam denique accedimus. Hominis itaque statum primævum, quamvis, quod a plerisque fit, non undiquaque perfectum ac consummatum ipse statuatur, utpote quem non qualis fuerit, sed qualis fieri potuerit, considerandum existimat; a Viro docto tamen dissentit, qui in nupero *de intellectu humano* tractatu, homini integro, præter facultatem a sensu notitiam haurientem, ejusque ope in cognitionem boni verique nitentem, vix quicquam reliquit. Statum itaque hominis *probationarium* hic iterum fuisse, inculcat, probationis examen extitisse contendens præceptum: *ne attingeret homo scientiæ boni & mali arborem*. Cujus nominis ratio hæc ipsi videtur esse, quod Creatoris de ea lata legi obtemperantes bonum, transgressores vero malum sint experturi. Prohibebatur illius arboris contactus, non quod vel fructui vel ipsi actui *mali morali* aliquid adhæserit (physicas enim fructus vires noxa non caruisse, eo facilius forte quis credat, quo magis clarum est, primum gustati fructus effectum lascivientes ac prius incognitos membrorum motus, qui nuditatis scientiam pariebant, fuisse, quorum pudore etiam tacti primi parentes, illa præcipue membra ficulneis foliis texisse dicantur) sed quod experimentum obedientiæ humanæ inde capere sapientiæ divinæ placuerit, ut ex illa sciri posset, bene uti viribus concessis, & arbitrii præcipue libertate hominem, dum normæ recte volendi, h. e. divinæ voluntati adhæreret. Neutiquam vero credendum, insidias

stru-

struxisse homini hoc præcepto Deum, utpote quod & observatu facile, & minis insuper promissisque (his licet occultis) munitum fuerit, imo quo id plane Deus intendisse videatur, ut cautum hominem redderet ab insidiis, quas Angeli lapsi ei essent structuri. Tentationem porro a Satana serpente revera induto (quem animal fuisse perastutum & semierectum ut credat, verbis Scripturæ Genes. III. 14. scogi existimat) peractam putat, & simul Juliano Apostatæ obviam it, qui Scripturam in hac narratione inepte mendacium prodere blasphemavit: suspectam enim statim fœminæ, territæ etiam, bestiam loquentem ait futuram fuisse, ut finem suum inepta adeo fraude Satanas obtinere non potuisset. Cui satisfacisse se putat Auctor ipsi objiciens, omnium animalium naturas ita perspectas nondum habuisse Evam, ut sermone destitui serpentem noverit. Multa enim, quæ sciri poterant, ignorasse Protoplastos, vel ex eo satis liquere, quod avido hoc fructus vetiti esu ad majorem scientiam adspiraverint. Et hac quidem occasione penitus considerandam divinæ imaginis rationem, Auctor ducit, quam in justitia & sanctitate recte quidem poni non abnuir, sed, num alia illa sit ab innocentia, quærit, & hanc perfectionem mere negativam esse, concedi sibi postulat, adeo, ut plurimum, quidem homo potuerit, nec ad ulteriorem perfectionis metam contendere difficile ipsi fuerit, sed tamen adhuc (ut ipse loquitur) in carceribus steterit. Justitiam enim originalem in sanctitatis habitu post creationem infuso ponere, scholarum esse insomnium dicit, quod lapsus heu! nimium facilis jamdudum confutaverit. Scientiam & sapientiam e facultatum exercitio in homine integro oriri debuisse putat. Licet enim impressas (uti loquitur) seminales aliquas ideas habuerit, radiosque intellectus lucidiores, illos tamen integumento corporis non parum obscuratos fuisse scribit. Integrum denique hominem vult idem esse ac innocentem, & cui nil pravi aut in pejus proni inhæserit, imo qui potius in partem meliorem inclinatum se sentierit, ita tamen, ut errori, minus recte facultatibus utens, obnoxius extiterit. Quæ omnia sufficere putat, ut homo ad imaginem Dei dicatur conditus. Quam vere, quam orthodoxe, Theologorum ulteriori discussioni relinquimus. Pergit inde Auctor discursum de ipsa tentatione, quem hac de Imagine divina digressionem interruperat, pertere, & tam Diabolum tentante m, ejusque artificiosas machinatio-

res,

nes, ex sermonibus cum foemina habitis paraphrastica interpretatione explicatis, ob oculos ponere nititur, quam foeminam quoque tentatam, quæ & serpentine sermonis suada, & propriæ imaginationis vi, qua fructum tanquam pulcherrimum & maxime expetendum adspexerat, incitata tandem in peccatū consenserit, postquam scilicet phantasia ex adpectu percussa in effrenem gustandi cupiditatem exarserat, cujus vestigium hodie quoque in parturientibus picam relinqui Auctor arbitratur. Ex quibus omnibus prolixius expensis, superbiam hominis quoque crimen fuisse colligit, cum nihil a serpente dictum invenire se dicat, quod huic accendendæ unice non inserviat, qui nimirum maximum scientiæ gradum, sapientiam divinæ æmulam, unico temporis momento impetrandam, ambitiose promittebat, ita tamen ut omnia simul coacervaret, quæ in mundo sunt, non ex Patre, concupiscentiam nimirum carnis (*bonum ad vescendum*) concupiscentiam oculorum (*pulchrum oculis*) præcipue vero fastum vitæ (*concupiscibile, quod intelligentes faceret*). Adeo ut omnium humani generis corruptelarum lineamenta hic posita fuerint, quæ in immaculatis istis naturis constantissimæ durationis esse, facile liqueat, utpote coloris instar, quem primum imbiberint, ac proinde a fontibus illis profundissime tinctis ad omnes rivos derivati, sese habentia. Et hinc propagationis peccati illius rationem cognosci posse judicat. Imo cum, in primis parentibus peccatum corporis appetitus prius infecerit, qui postmodum animæ quoque facultates secum traxerunt, personalium quoque vitiorum ratio facile reddi posse Auctori videtur. Cum enim omnibus eorum posteris temperies corporis, peccati primævi culpa corrupta, parentum vitio adhæreat, ea tamen in omnibus æqualis non reperiatur, diversas quoque inclinationes in anima ab ea produci, necesse esse dicit, ita ut ad hoc peccatum alius, alius ad istud magis propendere se sentiat. Redit inde Auctor ad textum Scripturæ, ejusque verba historicam seductionis Adami, ab Eva jam lapsa factæ, narrationem continentia, pari, ac superiora, paraphrasi exponit. Dissentit vero hic ab Hieronymo & Augustino, qui ex 1. Tim. II. 14. Adamum non seductum esse, eoque gravius eum peccasse colligunt, quod contra conscientiam etiam (cum foemina persuaderi se passa conscientia repugnante nihil admisit) amoris & gratiæ foeminæ id dederit, ut ejusdem criminis reum se faceret, quam rejectam contristari noluisse.

Nam

Nam amorem foeminæ solam, quæ Adamum seduxerit, causam fuisse (accessisse quidem illam cæteris, quibus Eva persuasa fuerat, rationibus, præcipue cum etiam illam nihil mali post fructum degustatum, pati videret, facile largitur) textum Apostolicum velle haud putat: in illo enim *ὁ πρῶτος* solum repetendum esse, stylo Scripturæ familiari, & tunc nihil prorsus, quod Patres istos juvet, comparere. Ita locum illum interpretatur, quasi legat: *Ἀδὰμ γὰρ πρῶτος ἐπὶ λαοῖς, εἰς ἔνα. Καὶ Ἀδὰμ ἐκ ἡπατητοῦ (πρῶτος) ἡ δὲ γυναῖς ἀπατηθεῖσα (πρώτη) ἐν ὧν βάσει γίγνε.* Interim tamen, ut diximus, non leve momentum Adamo fuisse foeminæ amorem, concedit, cujus rei ipse quoque vestigium in filiis suis reliquerit, miram scilicet illam virorum, qua uxorū sollicitationibus cedunt, facilitatem: pariter ut supra, picam gravidarum vestigium concupiscentiæ matris Evæ in ejus filiabus esse, annotaverat. Tandem Auctor repetitione facta summorum capitum, & nonnullis, de quibus in ipsa tractatione satis se dixisse haud putabat, contra Arianos potissimum ac Socinianos disputatis, contra quos non minus ac Pontificios & Fanaticos passim data occasione calamus strinxerat, finem huic tractationi imponit.

DISSERTATIO DE JUDICIIS CRITICORVM

Et nuperi Interpretis Gallici, super loco S. Chrysostomi

Homilia III. in Epist. ad Hebræos.

Lutetia Parisiorum apud viduam Sim. Benard, 1691. 4.

Constat plag. 7.

Quod iis, qui vel Græca Latio dant, vel Latina alio idiomate reddunt, accidere videmus passim, ut a mente scriptoris discatur aliquando: idem interpreti Gallico Homiliarum S. Chrysostomi in Epistolam ad Hebræos, evenisse nuper deprehensum est. Dixerat Chrysostomus sub initium Homiliæ tertiæ ad verba Pauli cap. I. comm. 7, 8, 9: *Ἐνταῦθα καὶ Ἰσδαίος, καὶ τὰς Παύλος ἔσαμολατο, καὶ Ἀρειανὸς, καὶ Μάρκελλον, καὶ Σαβελλιον ἔβαλε, καὶ Μαρκίωνα πῶς; Ἰσδαίος μὲν, δύο τὸν αὐτὸν δακνύς, καὶ θεὸν, ὃ ἀνθρώπων (vel ut habet Veronenſis editio, δύο πρὸς ὅπου δακνύς, ὃ θεὸν,*

θεόν, & ἄνθρωπον.) Et post alia: πρὸς δὲ Μάρκελλον ἐ τὰς ἄλλας, ὅτι δύο εἰς ταύτα πρόσωπα διηρημένα καὶ τὴν ὑπόστασιν. Ex his duæ natæ sunt propositiones & in controversiam deductæ. Prima: percutit Paulus Judeos, ostendens duas personas, & Deum & hominem. Altera: Marcellum vero & alios, quod duæ sint illæ personæ distinctæ secundum hypostasim. Duas has propositiones cum sic intellexisset interpres, quem diximus, Gallicus, ut utramque ad Christum putaret pertinere, nomen etiam *Christi*, quod tamen in Græco & Latino contextu deerat, in Gallico adhibuit: *en leur montrant, qu'il y a deux personnes en Jesus-Christ. en montrant, que les deux personnes qui sont en J. C. sont subsistantes par elles-mêmes, &c.* Hic quum error Nestorii recoqui videretur & sanctissimo præfati denuo imputari, vindicias illius hac dissertatione complecti voluit Autor anonymus. Atque in ea ita se gessit, ut primum quidem quatuor solidis argumentis, ac deinde testimoniis uno pluribus evinceret, Chrysostomum a mente & modis loquendi Nestorii omnino fuisse alienum, & apud Ecclesiæ patres nunquam de Christo propositiones illas duas, prout p. 8. sqq. jacent, fuisse intellectas. Nec defuisse tamen Criticos quosdam, puta Italos duos, Flaminium Nobilium, & Sixtum Senensem, pariterque duos Anglos, Halesium & Dounæum, qui circa genuinum sensum illius loci quodammodo hæsitarent. Et Flaminium quidem non dubitasse, voces istas *πρόσωπα* & *ὑπόστασις* de Christo hic usurpatas Chrysostomo improprie, idemque valere atque *ἑσῖαν* & *φύσιν*. Cæterum & erudite respondet Anonymus ad ista, & digressionem quadam instituta, auctoritatem Symboli Athanasiani, quoad fidem incarnationis, ex genuinis Athanasii textibus aliis adstruit; sed & Sixti Senensis conjecturam, pro θεόν & ἄνθρωπον legendum putantis θεόν & θεόν, diluit: quumque Halesii lectionem, *δύο πρόσωπα δεικνύς, ἀλλ' ἓνα θεόν*, itemque Dounæi, *δύο πρόσωπα δεικνύς, ἐπὶ τὸν αὐτὸν θεόν & ἄνθρωπον*, recensuisset; eo descendit denique, ut liquido ostendat, Chrysostomum in duabus illis propositionibus non de solo Filio, sed de Patre æterno ejusque Verbo, tanquam duabus personis in Divinitate, esse locutum, & quæcumque lectionem sequaris, duas in Christo personas non omnino admittere. Geminum enim fuisse Judæorum errorem, quem ille hic oppugnet: quod Deus una esset non natura solum, sed etiam persona, non plures personæ; & (quod

(quod inde sequitur) Jesus esset merus homo, non Deus. Ideoque verba illa sive Prophetæ sive Apostoli semper tanquam argumentum palmare fuisse adhibita a Patribus, tum Græcis tum Latinis, ad convincendos Judæos. Perinde igitur esse ac si dixisset Chrysostomus, *ostendit Paulus Judæis duas personas (in divinitate) & simul (ostendit) Deum & hominem (in Christo).* Quantum ad contextum ipsum Chrysostomi attinet, arbitratur ex variis istis, quas adduxerat, præferendam Mutiani, qui has Homilias Latinas fecit, lectionem, *δύο πρόσωπα δεικνύς, ἃ ἓνα θεόν, duas personas Judæis ostendens, & unum Deum*; vixisse enim hunc Mutianum seculo sexto, & a Chrysostomi ævo fuisse non longe distitum. Habuisse etiam multos codices Græcos ab æquali & amico suo Cassiodoro, optimæ sine dubio notæ, & ut credere par est, a Græcis transcriptos, nec dum librariorum & amanuensium Latinorum incuria aut inscitia corruptos. Imo Homilias illas Latine translata a Mutiano *δὲ τὸ σημείων, ex notis Constantini presbyteri*, hoc est, ex scribendi compendiis, quibus verba concionantis Chrysostomi Constantinus prosecutus sit, discipulus illius, qui opus etiam ejus in epistolam ad Hebræos statim ab ejus morte vulgaverit.

p. 45.

p. 49.

JO. GVILIELMI PFENNIGK DE REI NUMMARIE Mutatione & Augmento TRACTATIO tribus Libris absoluta.

Lipsiæ sumptibus Jo. Friderici Gleditschii, A. 1692.

Constat plagulis 20. in 8.

HAudquaquam propositum fuit Auctori libri hujus *consultissimo*, rem omnem monetariam, quæ latissime patet, quæque exquisitam multorum egregiorum virorum industriam jam dudum experta est, hac una opera exhaustire; quin imo neque antiquioris monetæ scrutinium aut exterarum gentium nunc quidem suscipere voluit, ea contentus imprimis attulisse, quæ ævum nostrum, atque Imperium Romano-Germanicum propius attingere videbantur, quanquam data occasione & eo excursus sæpenumero instituat. Cum enim observasset, ut ista, quibus vivimus, sunt tempora, numi augmentum magis magisque imminere, cum aliqua reipublicæ uti-

V u u 2

litate

litate conjunctum fore arbitratus est, si de *Numi*, qualis nunc usu jactatur, *Mutatione* & *Augmento* prolixius commentaretur, ea tractationis methodo usus, quæ aliis in eodem argumento versatis, Francisco puta Hotomanno, & Caspari Anthonio Thesauro, quos ipse laudat, familiaris fuit. Dispersit igitur totum *opusculum in tres libros*, quorum *primus* paulo generaliora persequitur, & de Numi definitione, origine, materia, forma, pondere, & valore; item de jure, numum cudendi, de officina numaria, & denique de numismatibus in specie sic dictis agit. *Secundus* liber, paulo proximius ad argumentum operis & scopum accedens, de officio Principis circa remunariam, *de mutatione* numi in genere, de mutatione circa materiam, formam, pondus, & valorem in specie; item de auri ad argentum, sicuti & numi moderni ad antiquos proportionem; de probationibus numorum, generibus, eorumque diversis appellationibus; & denique de æstimatione numi in solutionibus tractat. Et ultimo demum libro, de *augmento* Numi in genere, postea sigillatim de augmento circa materiam, formam, pondus & valorem; de solutionibus aucto numo præstandis, de pretio rerum, ac denique de usuris disserit; eam operam sollicitè præstans, ne Imperatoris invictissimi, aut augusti Electorum collegii majestati, vel alicui in Imperio Statuum præjudicium creetur; & ut de cætero ipse eruditionis elegantis in antiquitate & jure publico laudem auferat.

HISTOIRE DE LA CONQUETE DV MEXIQUE,
ou de la Nouvelle Espagne, par Fernand Cortez. Traduit
de l'Espagnol de Don Antoine de Solis, par l'Au-
teur du Triumvirat.

id est:

Historia Mexicanæ seu Novæ Hispaniæ, bello ab Hispanis, Duce Ferdinando Cortesio partæ. Ex Hispanico Antonii de Solis in Gallicum versa ab Autore libri de Triumviratu.

Hagæ Comitum apud Adrian. Moetjens A. 1692. in 8.

Constat plagul. 33. figuris aeneis 12.

Cam

Cum regiones vastissimæ, quas in America hodiernum possident Hispani, nec uno duce, nec uno ictu subjugatæ sint, Autor Historiam hujus subactionis in *tres periodos* distinguit. *Primam* adscribit CHRISTOPHORO COLUMBO, quo monstrante viam, amplissima hæc orbis pars primum ab Europæis conspecta fuit. *Alteram* tribuit FERDINANDO CORTESIO, cujus sub auspiciis ea Americæ septentrionalis pars in potestatem Hispanorum redacta est, quam Mexicanam communiter sive Novam Hispaniam vocamus. *Tertiam* relinquit FRANCISCO PIZARRO, cui Americæ Meridionalis subjugatæ gloriam debent Hispani.

Triplitem hanc Historiæ Americanæ partem uno filo pertexte, absurdum videtur Autori, quod res in diversis regionibus diversorum ducum auspiciis gestæ nullo modo cohæreant, adeoque sine fastidiosa annorum & rerum disjunctione recenseri nequeant. Missa igitur parte *Prima*, utpote satis accurate dudum ab Antonio d' Herrera illustrata; missa etiam *Tertia*, cui jam ex assè satisfecit L' Inca Garcillasso; *Mediam* tantum aggressus est, quæ Novam Hispaniam concernit, quamque hætenus nec Antonius d' Herrera, nec Franciscus Lopez de Gomara, nec Bartholomæus Leonhardus d' Argensola, nec Bernhardus Diaz del Castillo, quorum singuli Historiam Mexicanæ scripserunt, satis accurate (ita censet Autor p. 6.) pertractarunt. Cæterum opus ipsum *quinque* Libris absolvitur, quorum summa capita paucis indicabimus.

Lib. I. exponit Autor, quæ causa fuerit, cur se ad scribendam hanc Historiam accinxerit: quæ provinciarum tam Hispanicarum, quam Americanarum tum temporis fuerit conditio: quomodo Johannes Grijalva Mexicanam exploraverit: quomodo Ferdinando Cortesio occupandæ Mexicanæ negotium fuerit demandatum. Referruntur denique, quæ Cortesio acciderunt, ubi primum in Mexicana pedem posuit.

Lib. II. enarrantur acta Cortesii cum Legatis Motezumæ Imperatoris Mexicani: Motezuma ejusque imperium describitur: prodigia porro futuræ Mexicanorum calamitatis, urbis *Vera Crucis* fundatio, Cortesii in militum seditione comprimenda studium, & Regulorum nonnullorum, quos *Caciques* vocant Mexicani, a Motezuma crudeliter imperante ad Hispanos defectio recensentur.

U u u 3

Lib.

Lib. III. exponitur, ut Cortesius occupatis passim urbibus & provinciis, viam sibi paulatim straverit ad Mexicum, præcipuum totius Mexicanæ oppidum: ut Motezuma artibus magicis Hispanos detinere, sed frustra, fuerit conatus: ut Cortesius Mexicum ingressus, multa cum Motezuma de religione disputaverit. Mexicum inde, & Vitziliputzli præcipuum Mexicanorum idolum, palatia, splendor, aulæ, divitiæ, mores, consuetudines & ceremoniæ Mexicanorum describuntur.

Lib. IV. recensetur, quomodo Cortesius pretiosissimis muneribus mitigatus Mexico decesserit, sed paulo post fuerit reversus: quomodo incolæ obfederint Hispanos: quomodo Motezuma, qui in Hispanorum potestate erat, dum supra mœnia elevatus tumultuantes sua præsentia in ordinem redigere conatur, telis undique petitus, faucibus tandem, spreto oblato baptismatis beneficio exspiraverit: quomodo, non cessante tumultu, Hispani sese ex urbe denique subduxerint.

Lib. V. exponitur, quomodo Cortesius novis copiis auctus, vi armata tandem, capto Guatimozino Mexicanorum post Motezumam Imperatore, & Mexicum & totam simul Mexicanam in potestatem Hispanorum die 13. Aug. A. 1521. tertio post susceptam expeditionem anno, redegerit.

Hæc sunt contenta hujus operis. Quemadmodum vero ex eo laudandus est Autor, quod minutissimas quasque rerum gestarum, circumstantias attingat: ita negandum non est, quod amore patriæ ductus, quædam vel dissimulet, vel mollius interpretetur, quæ, si consulamus alios hujus Historiæ scriptores, Cortesio & crudelitatis & avaritiæ non levem maculam aspergunt. Id quod ipse Gallicæ versionis Autor in præfatione, inter alia ad Cortesii vitam spectantia, haud obscure innuere videtur.

*AN ENQUIRY INTO THE CONSTITUTION,
Disciplin &c.*

Constitutio, Disciplina, Unitas & Cultus Ecclesiæ primitivæ intra priora a Christo nato secula, fideliter investigata.

Lon-

Londini apud Jonathanem Robinson, A. 1691. in 8.

Constat plag. 16.

Nomen, quod ne Bibliopolæ quidem innotescere voluit Autor, modestiæ causa celasse se, in præfatione asserit. Juvenem enim se, tum ut alios, tum ut seipsum informaret, non vero ut partem alterutram defenderet, conscripsisse hunc tractatum ait; ab omni autem vanæ gloriæ aucupio & contentionis ardore adeo alienum se, profiteretur, ut malit non modo libellum hunc, verum etiam quicquid possidet, deplorandis patriæ suæ controversiis litare, quam ejusmodi scripto oleum igni affundere. Et quoniam agnoscit, ætatem suam erroribus obnoxiam esse, candide precatur, ut quicumque naves prehenderit aliquos, eam sibi gratiam faciat, & vel publice vel privatim, literis ad bibliopolam directis, de iisdem se admoneat.

Autores (Patres vulgo vocamus) quibus in hac investigatione rerum Ecclesiasticarum usus est Noster, ad calcem præfationis recenset, eorumque editiones indicat, quo facilius lectores allegata loca (non contenti ea margini inscripta legere) evolvere & candorem ejus deprehendere queant. Licet autem in principio propositum ipsi fuerit, singula in Rubrica indicata plene pertractare, abstinuit tamen ab ultimo, scilicet cultu ecclesiæ, & cum aliis, qualia sunt Lectio, Psalmodia, Concio, Baptismus, Confirmatio & S. Cœna, in alium reservavit tractatum.

Interea nos ex præsentī libello sequentiā promimus. Post varias, capite primo, Ecclesiæ significationes evolutas, partes ejus essentielles seu constitutivas facit duas, *Clerum* scilicet & *Populum*. Illum, ut vulgo fieri solet, in Episcopos, Presbyteros & Diaconos dispescens, de Episcopis capite secundo affirmat, *unum tantum Episcopum Ecclesiæ præfectum fuisse, & unam solummodo Ecclesiam seu Cœtum Episcopo fuisse concessum*. Assertionem hanc tum ex voce *Parochia*, quam de Episcopi Ecclesiæ veteres usurparunt, tum ex unico altari, baptismo item & eleemosynis per ipsum Episcopum dispensatis, tum ex dictis illis Patrum, quibus universam plebem ad conciones, orationes, ordinationes, & censuras ecclesiasticas convenisse (quod fieri nequitam potuisset, si amplissima fuissent Diœceses) perhibent, probat.

Presby-

p. 73.

Presbyterum, capite quarto, dicit esse *Personam, quæ sacris ordinibus initiata, eo ipso consecuta est jus inherens, ut omnia possit obire munia, quæ Episcopo alias competunt; nullam tamen Parochiam vel cæterum habens concreditum, actu non exercet functiones sacras, nisi permittente & consentiente loci Episcopo.* Ex hac definitione putat Autor innotescere, Presbyterum non differre ab Episcopo ordine, sed saltem gradu, h. e. eosdem suscepisse ordines sacros, & eandem ad sacras functiones accepisse facultatem, quibus Episcopus gaudet; in eo solum illo inferiorem esse, quod ejus curæ nondum commissæ fuerit Ecclesia, sed quasi *Adjunctus, Curator* vel *Vicarius* Episcopi extiterit, ad eum modum, quo in Anglia Vicarios habent vel Curatores, quibus plures quam una Parochia cesserunt, inde *Rectores* appellati. Ne vero quispiam dubitet, Presbyterum parem cum Episcopo habuisse facultatem, sigillatim ostendit, dictisque Patrum probare nititur, licuisse illi permittente Episcopo *concionari, baptizare, præsidere* in Consistoriis Ecclesiasticis, *excommunicare* peccantes, *recipere* poenitentes, credentes *confirmare*, & denique *ordinare*, quod alias *μεγαλὴν δὲ τιμὴν*, facilius probari posse dicit, quam quod Presbyteris licuerit administrare S. Coenam. Adducit igitur eum in finem præter Pauli dictum 1. Tim. 4. 14. Cypriani verba Ep. 75. secundum Pamelii numeros, scribentis: *Omnis potestas & gratia in ecclesia constituta est, ubi præsent majores natu, qui & baptizandi, & manum imponendi possident potestatem* (per Majores natu Presbyteros intelligens;) ut etiam in illo Tertulliani fieri solet: *Probat præsent Seniores*, Apolog. c. 39. Deinde etiam in illis Cypriani verbis præsidium opinionis suæ quærit, quibus S. Martyr in secessu constitutus a Clero Carthaginensi petit, *ut suis quoque partibus fungantur in Ecclesia, & vice sua gerant ea, quæ administratio religiosa deposcit.* Vide Ep. 5. & 6. edit. Pamelian. His enim verbis, omnia Episcopalia munia Presbyteris demandata fuisse arbitratur. Nec omittendum est, quod ex *Clemente Alexandrino* adducit. Is enim Stromat. 6. p. 481. ed. Lugd. de processibus Episcoporum, Presbyterorum & Diaconorum locutus, videtur Autori innuere Episcopos non dignitate ordinis eminuisse, sed tantum *honoratos fuisse prioritate sedis.* Hinc etiam putat facile innotescere rationem, cur Ignatius in epistolis sæpissime prohibeat, ne Presbyteri quicquam citra voluntatem Episcopi faciant: videlicet,

p. 83.

videlicet, quoniam in eodem Cœtu vel Ecclesia cum Episcopo vixerunt, ipsi assistentes, & in spem successionis, persecutionum præsertim, tempore, alebantur, vel juventutis informandæ curam gerebant, ea disciplina fuisse coercitos, ne quicquam citra Episcopi voluntatem auderent, nisi vellent aut schismatis notam incurrere, aut *ἀλλοτρίοις* crimen committere.

Caput sextum de Laicis tractans, ipsis non solum electionem, sed etiam depositionem Episcopi sui, ex Autoribus illorum seculorum vindicat; ita tamen, ut in ejusmodi negotiis suffragia vicinorum Episcoporum necessaria fuisse fateatur.

Capite octavo docet, Ecclesiarum nullam ab alia dependisse, sed unicuique cœtui licuisse in sua animadvertere membra: Synodos quoque provinciales in exterarum regionum Ecclesias jus nullum exercuisse, sed consilia tantum dedisse in rebus arduis: nihilominus amorem & mutuam curam invicem fuisse exercitam, agnoscit ex Cypriani Ep. 29 & 30. De unitate quam ultimo capite pertractat, statuit 1. eam non constituisse in rituum conformitate; neque 2. in consensu dogmatum non-fundamentalium; sed 3. in consensu dogmatum fundamentalium in Ecclesia universali, & mutuo amore in Ecclesia particulari, ita ut populus firmiter Episcopo suo adhæserit, nec ab ipso se separaverit, excepto, si Episcopus apostasia, hæreseos, vel aliorum magnorum criminum reus fuisset. Eam ergo solam separationem, qua in particulari Ecclesia ab Episcopo, extra tres illos casus & causas, discessum & contra ipsum altare erectum est, veteribus schisma fuisse, ostendit ex Cypriani & Ignatii testimoniis, & denique exemplis Felicissimi & Novatiani, ita tamen ut hujus schisma alias quoque infecisse Ecclesias, hæresinque induxisse largiatur.

EMENDATIONES ET NOTÆ IN TRIA LO- ca vitiose edita in Textu vulgato Naturalis Hi- storix C. Plinii, per E. Halley.

Transcriptæ ex Transactionibus seu Actis Philosophicis Anglicanis
A. 1691, Num. 194, Pag. 535 sqq.

Loca hæc sunt:

I. Defectus (*Solis & Luna*) ducentis viginti duobus mensibus

xxx

bus

bus redire in suos orbes certum est. Plin. Lib. 2. cap. 13. Sic apud omnes libros impressos legitur, sic apud Harduinum, cum tamen revera non detur talis Periodus motuum Lunarium, quocunque sensu menses hi capiantur. Nam si menses sint Solares, quorum duodecim Annum conficiunt, 222 menses fiunt anni octodecim cum dimidio, quibus exactis Luna non revolvitur nec ad Solem, nec ad Nodos suos. Deinde si menses hi sint Lunares Synodici, sive revolutiones Lune ad Solem, quorum singuli sunt $29^d. 12^h. 44^m. 3^s$, tum menses 222 constituent annos XIIX, sublatis totidem diebus; emensoque hoc temporis spatio post Eclipsin aliquam, Luna nunquam deficit, sed Umbram Terre illibatam præterit. Egregia autem motuum Lunarium Periodus absolvitur mensibus 223, nempe qua Luna & ad Solem & ad Nodum eundem satis accurate revolvatur, ac parum absit ab eodem ad Apogæum suum respectu, atque insuper paucis tantum gradibus ab eodem Cæli puncto distet. Ita ut post intervallum hoc, Eclipses revera redeant in orbem, ac repetito ordine invicem sequantur, tam quantitate, tam cæteris circumstantiis per omnia similes sint; nec dubium, quin de hac periodo locutus fuerit Plinius, ac legendum esse Ducentis viginti tribus mensibus.

Hac emendatione coram Societate Regia proposita, Vir undique doctus ac nuper Societatis Præses ac decus eximium, D. J. Hoskyns Eques Baronettus, solita sua sagacitate, suspicatus est olim scriptum fuisse numeralibus Romanis CCXXIII, sed in Codice aliquo potiori, unde forsan transcriberentur cæteri, vetustate vel casu periisse ultimum I, quod quidem ita se habere deinde compertum est, cum tam in Codice MS. Chiffletiano, teste Dalecampio, tam in MS. Regia Societatis e Bibliotheca Norfolkiana satis vetusto, scriptum reperitur CCXXIII.

Periodus autem ista egregios præstat usus in prædicendo Lune motu, tam in Eclipsibus quam alias: Quicquid enim erratum est in calculo aliquo loci Lune, etiam post absolutos ducentos viginti tres menses Lunares, denno errabitur. Atque ex observatione aliqua cum calculo comparata, tuto concludere licet Lune locum futurum, post exactum hoc intervallum, etiam ubi Numeri Astronomici præstantissimi ultra quadrantem gradus a Cælo aberrant; id quod multoties expertus sum cum accurato consensu. Sed Astronomicis immisceri non

ex

ex instituto præsentis est, præsertim cum argumentum hoc peculiarem tractatum jure optimo sibi vindicet, cuique etiam scribendo allaborare, si modo vacaverit, mihi in animo est.

Duo vero sunt quæ hac occasione prætermittenda non censeo. Primo, Sphalma illud notabile, quod in Notis suis ad hunc locum admisit R. P. Harduinus Tom. I. Pag. 159, his verbis. Sunt autem menses 222 Lunares, anni fere Solares octodecim, cum septem mensibus & semisse. Totidemque mensibus ad eandem Cæli partem regreditur unde digressa est (Luna,) cum Solem interposito suo terris occultavit. Etenim 222 menses Lunares non conficiunt XIIX annos Solares integros, ut dictum est, multo minus cum septem mensibus & semisse adjunctis; deinde perperam dicitur Lunam regredi ad eandem Cæli partem unde digressa est, post completam periodum, quam supponit; etenim ipse exemplis, quæ citat, satis comprobavit in opposita Cæli parte contingere Eclipses suas, nempe Octobri & Aprili, ad signa Tauri & Scorpionis. Denique, ex iisdem exemplis constat, intervallum istud Eclipsium sibi respondentium non $7\frac{1}{2}$ mensibus, sed $6\frac{1}{2}$ tantum annos XIX superare. Est autem prædicta periodus non 222 mensium Lunarium sed 229, eaque completa certis conditionibus Luninaria defectum patiuntur, sæpius vero absque Eclipsi prætervehitur Luna. Unde subest mirari, quo pacto vir alias literatus tam paucis verbis tot absurda ac secum pugnantia simul conglomerare potuerit.

Secundo loco annotare libet, hanc Periodum Chaldæis olim Astronomiæ repertoribus Saron dici, qua voce utitur Diodorus Siculus ad designanda veterum Regum tempora. Vox vero ista scriptoribus antiquis æque ac modernis parum cognita ac varie exposita est. Suidas vero, in loco apud Libros impressos vitiato, (quemque nuper ex MS. Vaticano restituit Vir admodum Reverendus Pearsonius Episcopus Cestriensis in doctissima sua Symboli Apostolici Expositione) rectius, saltem probabilius cæteris rem tradit his verbis, Σαροι, μέτρον & ἀριθμὸς ὧν αἱ χαλδαῖοι διὰ τὸ ἐκείνοι ποιεῖν ἐνιαυτοὺς βικηβήτην χαλδαίων ἤφρον. ἢ ὡς ὁ αὐτὸ ποιεῖ μῆνας σελλευακῶν σηβ, οἱ γινόντες ἐνιαυτοὶ & μῆνες ἔξ. hoc est, Sari, mensura & numerus apud Chaldæos, etenim 120 Sari constituunt annos 2222 juxta Chaldæorum calculum: nempe Saros constat ex 222

XXX 2

mensi-

mensibus Lunaribus, qui sunt 18 Anni cum sex mensibus. Desunt autem in impressis Codicibus verba $\kappa\epsilon\tau\omega\chi\alpha\lambda\delta\alpha\iota\kappa\omega\upsilon\psi\eta\phi\omicron\nu$. $\epsilon\iota\pi\omega\epsilon\rho\delta\sigma\alpha\iota\theta\pi\omicron\sigma\epsilon\iota\mu\epsilon\lambda\omega\alpha\varsigma\sigma\epsilon\lambda\omega\iota\alpha\kappa\omega\iota\omega\varsigma\sigma\kappa\beta$. Unde turbato sensu locus iste inexplicatus mansit. Vide Pearsonii Exposit. Symb. Apost. Edit. Lond. 1683, Fol. 59. Quod vero hic scribatur $\sigma\kappa\beta$ pro $\sigma\kappa\gamma$ fortassis ex eo fluxit, quod ex Plinio, etiam Suida vivente corrupto, desumi poterat iste numerus. A Chaldaica vero voce ܣܪܝܘܢ significante coepit, inchoavit, vox ista Saros derivari videtur; quasi sit principium renovatae periodi Eclipsium. Sed hac Linguarum Orientalium peritioribus relinquo.

II. Jecur maxime vetustatis patiens centenis durare annis obsidionum exempla prodidere, Plin. lib. 11. cap. 37, ubi de visceribus tractatur; sic legitur in impressis, sic in MS. Lugdunensi, idque manifesta menda: nullo enim modo concipi potest, jecoris per centum annos durationem ex obsidionibus probari posse. Sed locus hic collatis plurimum MSS. lectionibus variis, apud omnes vitiatus reperitur, teste Harduino, qui praeter Lugdunensem hac citat.

In Vaticanis No. 1950, 1952, legitur hoc fyrion cum exempla prodidere.

In Reg. 1. Colb. 1, 2, & Parisino, hoc sirion cum explenda prodidere.

In Reg. 2. obsidione cum explenda prodidere.

In Colb. 3. obsidione cum exempla prodidere.

Hic adde MS. Norfolcianum praedictum, ubi invenitur hoc sirion cum exempla prodidere.

Ex quibus omnibus sensus non liquet, ac post plurima conamina irrita, etiam Harduinus vulgatas editiones sequitur, cum illi non constaret, quo pacto emendari deberent.

Ad hujus tamen obscuri loci illustrationem nos operam dedisse non penitet, cum scilicet intra duorum verborum ambiguitatem rem-
clausisse videamur. Primo autem considerandum venit, quae de Jecoris duratione dicta hic sunt, vel ad Jecur humanum vivens; vel ad Jecur aliquo modo coctum vel conditum, ac in usum ventris per longum tempus repositum pertinere: neque tertium excogitari posse. Itaque si de Jecore vivente sermo sit, non nisi ex valde Senibus exempla Jecorum post centum annos integrorum adduci possunt, ac si hoc modo summa-

sumatur, legendum esse, hoc seniorum exempla prodidere. At si de Jecore cocto & exiccato dicatur, non nisi ex Jecore in Conditoriis post centum annos reperto probari potest: cumque Conditoria subterranea & operta, frugibus aliisque rebus per longum tempus conservandis idonea, a Varrone, Columella & Curtio, ac quod magis est, a Plinio ipso lib. 18. cap. 30, Siri appellentur, legi oportet: Hoc firorum exempla prodidere. Utroque modo integer & probabilis est sensus; ac juxta MSS. plurimos habetur hoc siriotum vel sirioncum, quod quidem multo propius ad verba hoc seniorum, vel hoc firorum accedere videtur, quam vulgatum istud obsidionum, procul dubio ex iisdem literis, in Codice quodam primario, vel male scriptis vel vetustate obtritis corruptum.

Hic vero obiter notare licet, hos decem MSS. ab eodem primario Codice olim transcriptos fuisse, vel mediate vel immediate, cujus in hoc locovitiū, quocunque modo ortum, in prolem suam, ut ita dicam, promanavit. Unde patet quali & quam severo examini, ne dicam interneconi, libri omnes subiecti fuerint, cum nec Plinius ipse per orbem Romanum celeberrimus ac toties transcriptus, nisi unico exemplari casu conservato, Barbarorum vel ipsis Barbaris astutius literatura infestorum manus effugeret.

III. Syriation & vomicas vulvae curavit illa. Plin. lib. 20, cap. 14, quo de Herbarum quarundam virtutibus agitur: hoc vero in loco de Mentha viribus medicinalibus tractatur: ac enarrato ejus usu ad sistendam Lactis coagulationem, deinde Hippocratis verba refert, quod Semen genitale densari vel incrassescere cohibeat, vel etiam dissolvat; quo dicto, statim sequuntur haec Verba, Syriation &c. Hippocrates autem, quem hic sequitur Plinius, quique in Catalogo Authorum pro Libro XX reperitur, hac habet, $\mu\iota\upsilon\delta\eta\tau\epsilon\rho\mu\alpha\iota\upsilon\epsilon\iota\kappa\alpha\iota\epsilon\rho\epsilon\epsilon\tau\omicron\varsigma$, $\kappa\alpha\iota\epsilon\mu\epsilon\tau\epsilon\varsigma\iota\gamma\eta\varsigma\iota$: $\kappa\alpha\iota\lambda\epsilon\omega\pi\omicron\lambda\lambda\alpha\kappa\iota\varsigma\epsilon\omicron\delta\iota\eta\tau\omicron\varsigma$, $\tau\epsilon\sigma\omega\omicron\rho\omicron\nu\alpha\upsilon\delta\eta\kappa\epsilon\iota\omega\varsigma\epsilon\epsilon\iota\upsilon$, $\kappa\alpha\iota\epsilon\upsilon\tau\epsilon\iota\upsilon\epsilon\iota\upsilon\kappa\omega\lambda\upsilon\epsilon\iota$. de Diata lib. 2. cap. 26. Mentha calfacit & urinam ciet & vomitus sistit; ac si quis saepe comedat, semen genitale ejus colliquefacit ut diffuat, & arrigere prohibet. Quaecunque vero arrigere prohibent, ad compescendum Satyriasin morbum proprie adhibentur: itaque legendum videtur Satyriasin & vomicas vulvae curavit illa. Atque hac nostra suspicio duplici modo confirmari videtur, primo quod Syriation

& Sytyriafin iisdem fere literis scribantur neque multum transpositis: deinde quod particula ista & Copulativa potius videatur, ac Syriation morbi nomen in Accusandi casu innuat; quam quod pro etiam Intendendi Adverbium ponatur, ac Syriation sit nomen Medici cujusdam obscuri. Voce vero Vomica hic peculiariter utitur Plinius, non pro Apostemate, sed pro fluore quodam Uteri, id quod ex alio Plinii dicto patet. Est lapis in venis, cujus Vomica liquoris aeterni Argentum vivum dicitur, venenum rerum omnium, Lib. 33. cap. 6. Ubi Vomica pro fluore e Lapide manante dicitur. Quod autem Mentha has etiam vires habeat, audiamus Raium nostrum Botanicorum præstantissimum, Hist. Plant. pag. 532. Mentha Menses & album Mulierum profluvium efficaciter compescit. An vero de alio quodam Mulierum affectu hac Plinii verba capienda sint, ad Medicos referendum est.

OBSERVATIONES ALIQVOT RARIO-
res de morboſo Liene, a Spectatissimo Domino D.
Nehemia Grevv, M. D. ac R. S. Socio cum ea-
dem Societate communicatæ.

Ex iisdem Actis Philos. pag. 543.

Domini Thomæ Sedgvick Mercatoris Londinensis Filia, decimo quarto suæ ætatis anno, ad operum acupictorum Magistram se erudiendam contulit. In quibus adeo miræ fuit indolis, ut iis solis totos dies, eosque fere continuos, per biennium insumeret. Hinc Melancholicum Temperamentum connatum in morbosum transit: cui Pallor, Inappetentia, Mensum defectus, atque Tussis comitabantur, & post tres annos, gravativus Dolor, in sinistro infimoque Latere, qui ad extremum usque diem perstitit. Anno autem ætatis vicesimo ineunte, ex Febre obiit.

In aperto cadavere, Pulmones, Jecur, reliquaque Viscera, excepto solo Liene, sana inveni. Hoc vero mirum in modum auctum & tumefactum; nempe crassum supra duos digitos; quatuor latum; longum prope decem. Ita ut, cum Lien Humanum, quoties se recte habet, vix quinque uncias pendat, in hac Virgine, quinque & vi-

ginti

ginti superaret. Et cum hoc Viscus, sicubi agrotet, Tumoribus schirrosis & subnigris plerumque indureſcat; hic e contra, tota ejus substantia putrescens, quendam emittebat fetorem; mollisque adeo fuit ac digitis palpatibus dissolubilis, ut videretur quasi grumosis sanguis; atque altera pars apprehensa altera, etiam suo pondere distrumperetur. Nihilominus, tam exterius quam intus, rubicundo floruit colore, neque ullo Apostemate, aut materia vere purulenta inficiebatur.

Ex solitariis Instantiis non est Sapientis δογματίζειν. Licet tamen ut paulisper inquirendo philosophemur.

In hoc Casu ista tria sunt consideranda, viz. Vitæ genus, Ætas, Ætatisque Periodus.

Primo enim a tam diuturna exercendi desuetudine, vix potuit non evenire inequalis Alimenti distributio. Quemadmodum itaque Ossa, & sepe Viscera, ex inepta Nutritione supra modum augentur in Rhachitide: pariter & hic Lien, ex eodem Nutritionis vitio, videtur ampliorem molem accepisse.

Præcipue, cum secundo, hac vitæ consuetudine usa est illa Virgo, non in provectiori ætate, sed florente adhuc adolescentia. Exercitia enim necessaria sunt, etiam ad debitam nutritionem: multo magis ad Partium æquale Incrementum.

Tertio, & in illa ipsa ætatis periodo, qua Menses primo effluere solent. Quibus inde suppressis, vel multum imminutis, iste sanguis, quem desidiosa Natura omisit eliminare per consuetas vias, ex parte in Lienem, quasi quoddam diverticulum, rejiciebatur.

Corollarium. Virginibus, nimia Exercitiorum intermissio, imprimis circa finem secundi, aut principium tertii ætatis Septenarii, pessima.

VETERVM ALIQVOT GALLIÆ ET BELGII
Scriptorum Opuscula Sacra nunquam edita, jam ve-
ro ex MSC. bibliothecarum Galliæ in
lucem prodeuntia.

Lugd. Batav. ex officina Petri vander Meersche, 1692. Alph. i. in 8.

Opuscu-

Opuscula inter, quæ volumine hoc continentur, primo loco comparet *Hincmari Remensis* carmen de fonte vitæ ad Audradum Episcopum, cum ejusdem *Audradi* epistola metrica ad Hincmarum ex MSC. codice Abbatiae Floreffensis. Hunc Hincmari tractatum sequitur *Fulberti Carnotensis* commentarius ad Act. XII. ex MSC. Abbatiae Longipontis. Hunc excipit *Hermannii Abbatii S. Martini Tornacensis* Ord. S. Benedicti opusculum de incarnatione Domini, ex MSC. Abbatiae Viconiensis. Huic subjunguntur *Ernaldi* vel *Arnaldi* seu *Arnoldi Abbatii Bonæ Vallis* commentarius in Psal. 132 seu juxta Hebræos 133, & ejusdem tractatus de donis Spiritus S. e codicibus MSC. Abbatiarum Longipontis & Cistercii. Extremum locum occupant *Gulielmi Abbatii primum S. Theodoric* prope Remos, & postea Signiacensis Monachi Ord. Cisterci. commentarius in Cantica Canticorum ex Gregorio Papa excerptus, ex MSC. autographo Abbatiae Signiacensis, & *Gualtheri de Castellione* Tornacensium Canonicorum Præpositi libri tres contra Judæos, ex MSC. codice Abbatiae S. Evodii de Brana.

Singulis opusculis, præter Autorum istorum effigies, præmissa sunt nonnulla de eorundem vita atque scriptis. *Hincmari* opusculum circa annum 854. conscriptum fuisse conjicitur ex ætate Audradi, de quo nonnulla ex Cellotii historia Gotteschalciana afferuntur. Quæ de *Fulberti Carnotensis* vita disseruntur, quoad maximam partem expressa sunt ex Gallia Christiana Fratrum Sammarthanorum. De Scriptis ejus additur, quod præter ea, quæ a Bellarmino & Labbeo recensentur, Fulbertum autorem agnoscat epistola de rebus ecclesiæ religiose & caute custodiendis tom. 2. Spicilegii Dacheriani edita, & sermo de assumptione B. Virginis Mariæ, qui est inter sermones Augustino suppositos 208, juxta editionem novissimam a Benedictinis Parisiensibus procuratam. De *Hermannio* ex continuatore Chronici abbatiae S. Martini Tornacensis refertur, quod A. 1127 Segardo in Abbatia Tornacensis regimine successerit, sed A. 1136, vel sub initium 1137, munere hoc ultro se abdicaverit, cum in gravissimum morbum incidisset. De scriptis ejus additur, quod libros 3. de miraculis Mariæ Laudunensis ad calcem operum Guiberti ediderit Lucas Dacherius, qui etiam tomo 12. Spicilegii sui vulgavit historiam Abbatiae S. Martini Tornacensis ab eodem Hermannio

manno Romæ conscriptam. *Ernardi* opera paucis abhinc annis ab Oxoniensi Episcopo una cum Cypriani operibus conjunctim edita dum recensentur, erroris arguitur Henricus Gandavensis, quod quatuor libros de vita Bernardi ab Ernaldo scriptos asserat, cum inter plures libros de vita Bernardi unus tantum Arnoldum autorem agnoscat; item quod Arnoldum hunc vel Ernaldum Cisterciensi ordini adscribat, cum juxta Editoris sententiam, inter Benedictinos potius numerari debuisset. Notantur & illi, qui opusculum de 7. verbis Domini in cruce Arnaldo Bonavallis apud Vefuntiones Abbati tribuunt, cum tamen opusculi illius autor in codice Cisterciensi inscribatur Abbas de Bonavalle in Francia, & Franciæ nomine Bonavallis in agro Carnotensi ab aliis ejusdem nominis monasteriis abunde distinguatur. Adducuntur variae rationes, quibus ostenditur, tractatum de cardinalibus Christi operibus a Cypriano, inter cujus opera sæpe vulgatus est, scribi minime potuisse. Librum Arnaldi de operibus sex dierum, in codice quodam Colbertinæ bibliothecæ de paradiso inscribi animadvertitur. Quantum autem ad duo, quæ nunc primum prodeunt, Arnaldi opuscula attinet, de commentario in Ps. 132. observatur, quod ingenium Arnaldi & dictionis suavitatem ubique spiret, ejusdemque pietatem oleat, etiam ubi ab argumento operis aberrat, quod in homilia 4. & 5. factum est, in quibus argumentum a proposito suo alienum relicto textu aggressus deprehenditur. At opusculum de donis Spiritus S. quamvis & illud in optimæ notæ codice Arnaldo tribuatur, eoque non indignum videatur, non dissimulatur tamen, dictionem haut semper accedere ad elegantiam, quæ in aliis ejusdem tractatibus occurrit. De *Gulielmi* scriptis inter alia notatur, quod Johannes Mabillonius in editione operum Bernardi A. C. 1667. Parisiis procurata, sub nomine S. Bernardi ediderit commentarium ad duo priora capita Cantici canticorum, cum tamen commentarius ille Gulielmo potius adscribi debeat. Quæ in re Mabillonius difficilis non erit. Nam in postrema operum Bernardi editione, A. C. 1690 Parisiis vulgata, illum commentarium inter opera Bernardo supposita retulit, & in præmissa admonitione se non repugnaturum profitetur, si quis Gulielmo istam commentationem tribuere velit. Adduntur nonnulla de Gulielmi commentario ad Canticum ex Ambrosii verbis excer-

pro, & a Benedictinis ad calcem Tomi I. operum Ambrosii edito, necnon de sententiis ex Augustino collectis, quas novæ Augustini operum editioni se inserturos Fratres Benedictini promiserunt. De *Gualthero* præter alia observatur, quod in bibliothecis Gallicis non pauca opuscula rhythmica servantur, quibus Autor iste Ecclesiasticos sui temporis perstrinxit.

Debemus hæc opuscula & præfationes singulis præmissas *Cassimiro Oudino*, cujus Supplementum de scriptoribus ecclesiasticis a Bellarmino omissis alibi in Actis nostris recensuimus. Is enim in præfationibus ad Hermannii tractatum de incarnatione, ad Ernaldi opuscula duo, ad Gulielmi commentarium, & ad Gualtheri tractatum adversus Judæos, a se hæc opuscula collecta & edita fuisse indicat. Quod etiam facit in epistola ad Johannem Fridericum Mayerum, Jacobæ apud Hamburgenses ecclesiæ Pastorem celeberrimum, hoc ipso anno Lugduni Batavorum apud Abrahamum Elzevirium emissa, in qua præterea Eucherii Lugdunensis, Hilarii Arelatensis, Fausti Regiensis, & Cæsarii Arelatensis opera aucta & a plurimis mendis expurgata, nec non commentarium de scriptoribus ecclesiæ & scriptis antiquis, tam impressis quam manuscriptis, abs se expectari jubet.

L. ANNAEI FLORI EPITOME RERUM ROMANARUM, cum Notis integris Claudii Salmasii & Jo.

Georgii Grævii, & selectis Variorum.

Amstelædami, apud Henr. Werstenium 1692. in 8.

Constat 2. Alph. 10. plag. multis præterea tabulis æri incisis, veteres nummos exhibentibus.

Annis ab hinc duodecim, Flori hanc epitomen, post editores alios qui in ea emendanda operam posuerant, studium quoque suum, quod privatim exercuerat, publici juris faciens, emisit in lucem celeberrimus Vir & auctorum veterum felicissimus restitutor *Jo. Georgius Grævius*. Nec solum de integritate Scriptoris hujus, quem concitas & abruptas sententias declamatorum more sectatum, rudes librarii fœdè corruperant, ut veram lectionem con-

stitueret, fuit sollicitus; verum etiam cultui & elegantiae ejus optime consulens, nummis & antiquis monumentis aliis ad illustrationem ejus facientibus diligenter collectis & insertis, ut ex iis memoratorum in eo virorum insignium vultus cognosci, & antiquitatis Romanæ apparatus ipsis oculis conspici possit, allaboravit. Igitur iconismos ipsis Flori verbis, quæ isti illustrent, intexuit; animadversiones autem suas, quibus emendationes earumque rationes diserte exponuntur, operi subjecit. Ist hæc editio Ultrajectina æque, ac altera Amstelodamensis, cum selectis variorum Notis ab Elzeviriis profecta, cum essent distractæ; doctissimus Bibliopola Amstelodamensis nitidioribus typis binas has sategit conjungere, novamque & perfectiorem dare. Igitur iconismos e Græviana assumsit, integrasque ipsius Animadversiones p. 561. & seqq. exhibuit; Salmasii autem omnes, & Freinsheimii plerasque, ut & Camertii, Stadii, Vineti, Gruteri, & aliorum selectas, Flori verbis, recepto more in editionibus quæ sub *Variorum* nomine feruntur, substravit. Præterea Epitomen sive argumenta librorum Livii, qui interciderunt, cujus Auctor vulgo Florus creditur p. 460. seqq.; Excerptiones item chronologicas ad scriptorem hunc pertinentes p. 560. seqq. & Indicem ex Freinsheimiana editione huc transfudit; Variantes quoque ex Græviana editione lectiones, quas in ipso Flori contextu typographus non secutus est, Ultrajectinus autem anno 1680 exprefferat, singulari studio Wetstenius in hac nova sua peculiari loco p. 669. 570. 671. 672. 673. 647. annotavit; Indicem Freinsheimianum absolutiorem, & Ampelium ex Salmasii recensione subjecit; adeoque omnibus numeris absolutam editionem, quæ priorum omnes dotes una in se completitur, exhibuit.

WILHELMI ERNESTI TENZELII EXERCITATIONES Selectæ &c.

Lipsiæ apud Gleditschium anno 1692, in 4. Alph. 4. plag. 12.

Sextimus annus labitur, quod Apologiæ Schellstratiæ adversus clarissimum Tenzelium mentionem fecimus; & cum is biennio post summa responsionis suæ capita epistola comprehenderet, illam quoque recensuimus Supplementorum Tomo I. Sect. I.

pag. 15. Hoc demum anno totum Opus prodiit, alteramque harum Exercitationum partem constituit, cujus breviarium denuo dare haud videtur operæ pretium. Priorem itaque partem perlustrabimus, quæ *decem Exercitationibus* absolvitur, maximam partem in Academia quondam Wittenbergenſi publice propoſitis, ſed nunc plurimum auctis & emendatis. Tempus occaſionemque ſingularum & reliquarum, quas vel edidit, vel affectas in ſcriniis ſervat Auctor, præſatione comprehendit. *Prima* eſt de *Symbolo Apoſtolico*, qua Natalis Alexandri pro recepta opinione argumenta ex propriis ejus hypotheſibus refellit, & Symbole veteris Orientalis atque Occidentalis Eccleſiæ follicite inquirens tandem ſtatuit, hodiernum Symbolum Apoſtolicum & originem & perfectionem ſuam debere Eccleſiæ Romanæ, inque ea ſæculo ſexto plene exſtiſſe. Num. XII. nonnulla de fatiſ Laurentii Vallæ, Theophilique Raynaudi, ac Num. XVII. de Jacobi Liturgia inſperſit, ſcitu haud injucunda. *Secundam* de *Phanice apud Jobum & Clementem Romanum* Johanni Fello, celeberrimo non ita pridem apud Oxonienses Episcopo, oppoſuit, argumenta ejus ſingula ſub examen revocans, ipſamque Clementis ad Romanos epiſtolam, prout hodie exſtat, ſuſpectam reddere laborans. *Tertia* de *Apophtegmate Ignatii*: ὁ ἐμὸς ἕως ἐξάρωται, Synopſin vitæ ac judiciorum de epiſtolis Ignatii præmiſit, illumque Noræ in Sardinia natum obſervavit, has autem nedum ex Mediceo codice illibatas prodiſſe oſtendit, novam deinceps dicti illius explicationem de amore mundano impugnans, veteremque de Chriſto variis argumentis ſtabiliens. *Quarta* de *Polycarpo Episcopo & Martyre Smyrnenſi* omnium eſt prolixiſſima, quam Proavi ſui, Polycarpi Leyſeri, ſummi quondam in Saxonia Theologi, memoriæ conſecravit, & utriusque Polycarpi collatione in præſatione inſtituta, vitam Smyrnenſis ex Bollandi Actis ſanctorum (quorum Breviarium edi, eoque exhiberi optat, quæ genuinam primamque antiquitatem, ſapiunt,) integram inſeruit, ac Pionio falſo tribui monſtravit, licet ab Halloixio & Stephano le Moyne in teſtimonium adhibeatur. Quare ex certioribus, Irenæi potiffimum, monumentis, Polycarpi vitam eruit, & a Dodvvelli placitis ſæpe reſceſſit, & quomodo Anicetus Polycarpo Romæ τὴν εὐχαρίστην παρεχώρησεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ex more illius ævi de conſecratione Eucharistiæ Polycarpo conceſ-

conceſſa expoſuit; denique ſententiæ Pearſonianæ de anno mortis Polycarpi, Chriſti 142, Uſſerianam de A. C. 169. prætulit, plurimisque argumentis ſtabilivit, hodiernum ſepulchri Polycarpiani ſtatum, ex Itinerariis, verumque Martyrum cultum ex epiſtola Smyrnæorum, ac notabili ejus in codice Cæſareo clauſula docens. Hinc ad ſcripta Polycarpi progreſſus, non ſolum olim hodieque multa ipſi ſuppoſita recensuit, ſed ipſam quoque ad Philippenſes epiſtolam, prout nunc impreſſa circumfertur, ab eodem maleſeriatō homine, qui Ignatianas corruptit, interpolatas contendit. *Quintam* de *Juſtino Martyre, Athenagora, Theophilo Antiocheno, Tatiano & Sozomeno*, occaſionem præbente nova editione Wittenbergenſi, elaboravit, ſingulorumque iſtorum ſcriptorum vitas & opera pluribus ſcrutatus eſt. *Sexta* inter *Jacobum Episcopum Niſibensem*, & *Jacobum Tenzelium, Parentem ſuum*, collationem inſtituit, vitam & ſcripta utriusque comparans, & Garnerium de Niſibeniſis ſcriptis dubitantem, præcipue impugnans, eaque occaſione de aliis quoque Jacobis apud Syros celebribus, & Concilii Nicæni Canonibus Arabicis ſpuriis diſſerens, non neglectis ab altera parte quibusdam ad recentioris Eccleſiæ Hiſtoriam ſpectantibus. *Septimam* conſecravit *Ephrem Syro*, vitam & ſcripta ejus delineans, eorumque hodie reſiduas Græcas Latinasque verſiones exiguæ fidei eſſe demonſtravit, optans, ut Syriaco ſermone prodeant, quo Uſſerius illa edere voluit, Ludovico de Dieu Latinam verſionem adornante. *Oſtavum* de *duplici Baptiſmo Conſtanti Magni* Schelſtratio oppoſuit, inque duas partes diviſit, quarum priori loca ſcriptorum ab eo pro Baptiſmo Romano allegata nullius ponderis & a cordatioribus Pontificiis rejecta docuit, Nicomediensem vero ex ſcriptoribus ſynchronis, Ariminenſi præcipue Concilio, magis adſeruit; poſteriori vero omnia ejus pro rebaptizatione argumenta reſolvit. *Nona* de *Natalitiis Episcoporum* non ſolum multa exempla congeſſit, ceremoniasque deſcripſit, ſed rariora etiam inſeruit de Libro Diurno Romanorum Pontificum ab Holſtenio Romæ primum edito, mox ſuppreſſo, deinde vero a Garnerio Lutetiæ publicato; deque feſtis S. Trinitatis & Cathedræ Petri: ac ſententiam Paſchaſii Quenellii de die ordinationis mortisque Leonis Magni pluribus rationibus impugnavit. *Decima* de Hymno: TE DEUM LAUDAMUS, a veteris Græcæ

Ecclesiæ hymnis in genere exorsus, & in specie de matutino vespertinoque præfatus, nostrum, *Te Deum*, ex matutino illo expressum magisque auctum probavit, sicut Latini Christiani alia etiam Græcorum carmina imitati sunt. Varias posthæc de auctore sententias producit, ac vulgata de Ambrosio prorsus rejecta, in Nicetium Lugdunensem conjectura fertur, ipsum vero Canticum sæculo jam tum sexto extitisse, & a Benedicto Casarioque Monachis præscriptum monet. In *Addendis* epitheton *Catholica* jam Polycarpi tempore Orthodoxæ Ecclesiæ datum ex epistola Smyrnenfi probavit, opinionesque Lupi, Garnerii, Witsii, Basnagii & aliorum de Symbolo Apostolico cum sua contulit: mox integrum Polycarpi Leyseri commercium, literarium, quod is cum eruditissimis sui temporis in Germania viris exercuit, Wittenbergæ nuper repertum indicavit, & reliqua omnia in Supplementum Exercitationis de Justino Martyre cæterisque Scriptoribus ita subjecit, ut quæ novissimis præsertim Historiæ Ecclesiasticæ Doctores, Dodvvello, Cavigio, Pagio, du Pin &c. placent, ad veritatis trutinem lancem, multa que hætenus ignota vel dubia ex tenebris eruantur. Per nos autem rogat benevolos Lectores, ne tot vitiis typographicis, quæ ipso peregre agente irrepserunt, offendantur, sed ea potius æquo animo ferant ac pro lubitu corrigant.

MELCHIORIS LEYDEKKERI SS. THEOL. D.
Prof. Dissertatio Historico-Theologica, de vulgato nuper Cl. Bekkeri volumine, & Scripturarum autoritate ac veritate, pro Christiana Religione Apologetica.

Ultrajecti apud Viduam Guilielmi Clerck, A. 1692 in 8.
 Constat plagul. 34. cum dimid.

CL. Bekkeri librum, quem mense Januario hujus anni p. 19. seqq. recensuimus, confutaturus celeberrimus Leydekkerus, in Prologo de controversiis, ab ipsis Reformatæ religionis doctoribus, in præjudicium receptæ hætenus fidei, agitatæ admodum conqueritur, & ex novorum dogmatum disseminatione multum detrimenti in Rempublicam Christianam redundaturum esse ominatur, Theologosque non minus, quam Magistratus, ut antiquam fidem Christianam

Christianorum serio propugnent ac tueantur, amice admonet, ac tandem ad ipsum Bekkerum sese convertit, & in eo omnibus Christianis obloquendi aliisque illudendi studium, methodi in disputando observari debitæ neglectum, cum Spinosa in non paucis consensum, circa rationem pro veritate religionis Christianæ ex miraculis depromi solitam Socinismum, ejusque in oppugnanda veritate pertinaciam atro carbone notat, ipsumque ignorantiam suam de Angelorum in corpora operationibus non minus, quam de actione animæ in membra corporis, fateri debuisse judicat, Cartesiumque in explicanda animæ ac corporis conjunctione, & in se invicem agendi potentia, cæcutire docet. In ipsa dissertatione primum occasionem conscribendi eandem sibi a Cl. D. Bekkero, qui spissum satis volumen de Dæmone inde a primis sæculis in orcum relegato ediderit, suppeditatam fuisse monet: dein ejusdem dogmata recenset, eademque a Synodo West-Frisica fuisse condemnata ex Actis probat, atque hanc censuram Gelro-Zürphanicæ atque Ultrajectensi Synodis sese approbasse refert. Bekkeri librum ab iis, qui novam philosophandi rationem inter Reformatos sectantur, vel maxime refutandum esse censet. Hinc ipse argumentorum fontes assignare instituit, & qua ratione D. Bekkeri erroribus occurrendum esse autumat, aperit. Ante omnia itaque sententiam Theologorum de statu & operationibus diaboli exponit, & communem Christianismi maxime Reformati fidem a Viri calumniis, quasi Atheismo faveat, Dei monarchiam impetat, ditheismum tantum non inferat, atque omnia argumenta, quibus deitas Christi hætenus probatur ex Scripturis, enervet, vindicat. In erroris inde Beckeriani originem, quæ sit nova philosophandi methodus, inquirunt. Ostendit porro, Deum O. M. causam causarum, suis creaturis uti posse, ut per eas sua decreta exsequatur, suumque scopum obtineat. Demonstrat e Scripturis, Deum pro sua potestate, diabolo ceu instrumento suæ justitiæ & providentiæ admirandæ uti voluisse. Observat, Deum in suo verbo negotium redemptionis, unaque œconomiam sui foederis & regni Christi sic descripsisse, ut nostram ac communem hætenus Christianismi fidem supposuerit. Proponit considerandum, an Deus, vigente D. Bekkeri sententia, de diabolis eorumque operationibus in suis Scripturis sic loqui potuerit, prout ibi experimur.

Sect. I.

Sect. II.

Sect. III.

Sect. IV.

mur. Afferit veritatem historiarum V. T. earumque fidem, & quidem primo illam, quæ de causa mali & corruptionis in genere humano *Gen. III. 1.* agit, vindicat. Addit vindicias historiæ de Magis Ægyptiacis & percusso per Satanam Hiobo, ubi D. Bekkerus se talem gerat, ut ostendat se desperatam causam agere, etiam commissa, in Hebraicum textum culpa, dum verba apud *Jobum Cap. II. vers. 7.* sic vertit: *Et exivit Satan a facie Jehovæ, & hic (Jehovæ) percussit Jobum*; vindicias item divinarum legum contra Magos & Pythones scriptarum. Subjungit quædam de oraculis Satanæ inter gentes, dum ipsi liberum fuerit per Dei providentiam eas suo regno subdere. Pergit inde ad historiam Evangelicam N. T. illiusque veritatem tuetur, ubi imprimis ad tentationem Jesu Christi per Satanam attendit. Adjicit Historiæ Evangelicæ, in qua de Energumenis ac diabolicis operationibus plena sit omnis pagina, vindicias. Frustra ait fingi cum Hobbefio, energumenos & a diabolo actos, gravioribus solum morbis, rabie aut furore mentis laborasse; Judæos autem, non prout res erat, sentientes, illos Satanæ adscripsisse ut causæ; Christum vero, meliora scientem, neutiquam diabolum ejecisse, sed istos solum, incurabiles morbos sanasse, eo tamen modo ipsum loqui voluisse, quo solebant Judæi, quando hæc miracula faceret, nec in animo tum habuisse, erroneam illorum mentem de diabolis corrigere. Respondet enim Autor, Christum in mundum venisse, ut veritati testimonium perhiberet, ut honorem Patris tueretur, ut regno suo confuleret, ut Judæorum superstitiones in cultu argueret, ut opera Satanæ confringeret. Quod autem error non intercesserit, satis edocere ait ipsius Christi miracula & eorum patratorum modum: etenim diabolum allocutus est, non phantasma, non morbum, quando eum ejiceret, illumque audivit respondentem; quin etiam eum corripiens jussit, ut vel invitatus egrederetur. Quid quod etiam auditæ voces de Christo ex dæmoniis, quæ hominum furentium & plane Christum non cognoscentium esse non potuerint, verum alicujus spiritus, intus operantis, cui indictum protinus silentium, mirantibus qui aderant testes oculati, quod Christo impuri spiritus obedirent *Marc. I. 23. Luc. IV. 33.* Roborari ait hoc argumentum amplius, si attendatur, quod miracula palam ab omnibus sint visa, uti auditæ egredientis dæmonis voces; neque credendum esse, Judæos, Sadducæos & Phariseos quid aliud vidisse aut audivisse, quam verum esset, objecto infideli-

fidelitatis crimine illis, qui Christo de Dæmoniis a se ejectis testanti non crederent, aut ipsum agi impuro spiritu blasphemarent; imo Jesum Christum non eo tantum modo, qui D. Bekkerus invisus est, ad Judæos fuisse locutum, verum etiam iisdem sermonibus esse usum, quando discipulos delegaret instruereque. Confirmat istud argumentum amplius hoc ratiocinio: Jesum Christum non tantum hac ratione locutum esse cum discipulis ante passionem suam, verum etiam post resurrectionem, dum illos in iis, quæ ad regnum cælorum pertinent, instrueret; imo Salvatorem, jam exaltatum in cælos, voluisse Evangelistas suos per Spiritum veritatis perennibus tabulis ea consignare, quæcunque antea super Dæmoniis ejiciendis cum discipulis & Judæis errabundis locutus est; saltem jam tempus fuisse, ut Judæorum errorem, quem in diebus carnis suæ pertulerat, suo Spiritu in Evangelica historia corrigeret. Progreditur postea ad acta, gesta doctrinamque Apostolorum, atque supponit initio, eos Ecclesiam Christianam fundasse, ex Judæis & Gentibus evocandam, ut Dei Monarchiam & Regnum Christi in omnia assererent; id vero facere nequivisse, si inolitum, inveteratum, blasphemum & communem in orbe ipsaque plebe Judaica errorem non corrigerent: non correxisse autem eundem, sed receptam de Dæmonibus opinionem confirmasse, ex *Actorum Cap. V. 3. VIII. 7. X. 38. XIII. 8. XVI. 16. & XIX. 12. sqq.* satis elucescere. Annotat porro, D. Bekkerum suæ causæ maximum creasse præjudicium, quando omnes operationes in Regno Dei etiam bonis Angelis denegavit: nec prætermittit justum & grande adversus sententiam Bekkeri præjudicium, quod ubique Scripturas haud satis Christiane vel Theologice, sed absq; Divinæ Majestatis reverentia tractarit, atque ad libidinem philosophandi torserit. A Scripturis ad Ecclesiæ veteris historiam & religionem progreditur, contra Bekkeri opinionem urgens, tum veterum Christianorum haud vanam de silentibus Oraculis gloriationem, tum vigen in primitiva Ecclesia donum expellendorum Dæmonum ab illustri sanationum dono distinctum. Ut autem Bekkerum eo magis stringeret, locis, quæ e Patribus ad illustrandum hoc insigne donum allegaverat, observationes quasdam subjungit, monens, antiquos Doctores, expulsionem Dæmonum, quæ per Christianos fieret, religionis Christianæ veritatem demonstrasse; Ecclesiæ de Diabolis fidem non esse

Sect. VII.

Sect. VIII.

Gentilissimi in Christianismum infusi accusandam, sed potius ea, quæ de Dæmonibus Gentiles docuere, ex antiqua Hebræorum religione esse hausta; Patrum de Diabolis a se ejectis sententiam, Christianismo non fuisse dedecori, sed gloriæ; Patrum naves de Angelis vel Spiritibus etiam bonis, in præjudicium trahi non debere, quasi facile a Gentibus seduci potuerint in opiniones de malorum Dæmonum in hisce terris operationibus. Hinc ad Reformationis initia provocat, & Reformatorum non minus quam antiquorum Christianorum famam circa Dæmones semper fuisse fidem edocet: ostenditque Bekkerus tres insignes impostores, Davidem Georgium, Maledictum de Spinosa, & Hobbesium prælusisse; nec non Daillonium, Ecclesiæ Castro-Eraldensis in Xantonensi Gallorum provincia ante Ministrum, nunc vero religionis ergo inter Londinenses exulem, ipsi Bekkeri opinionem de uno Diabolo vel ingessisse, vel confirmasse, ac Bidellum Anglum, hominem ad furorem usque Socinianum, ei socium jungi posse. Porro demonstrat, Bekkerum sese doctrinæ omnis Christianismi opposuisse; ac consensum omnium Gentium ac Nationum deseruisse. Quibus præmissis, ipsam errorum Bekkerianorum arcem invadit, & in illorum incunabula ac principia inquirat, observans primariam Bekkeri rationem, in qua tanquam basi extruatur omnis error, esse novam philosophandi methodum, quæ omnes spirituum in corpora operationes neget, Spiritum S. secundum erroneas vulgi opiniones loqui asserat, ac spiritum cum corpore nullam prorsus habere communionem propugnet. Post hæc D. Bekkeri principia, & inter ea primum, *quod spiritus ac corpus nihil inter se commune habeant, adeoque in se invicem operari nequeant*, sub examen revocat, idque falsitatis arguit, allegando nonnulla, e quibus spiritui cum corpore aliquid communionis intercedere pateat. Scilicet, spiritum æque ac corpus esse substantiam, rem per se existentem & quidem finitam: spiritum creatum corpori non tantum coexistere, cum ad universum perinde ut corpus pertineat, verum etiam corpori præsentem dici posse: spiritum ideam corporis in se invenire, vel formare ac concipere: spiritum cum corpore adeo uniri, ut ex archissima utriusque conjunctione fiat una persona. Instat ulterius, se jure quidem cogi non posse, ut modum operandi spirituum in corpora distincte exponat, cum ipse Bekkerus mentis suæ cum corpore unionem

nem, ac operationes illius per quælibet membra explicare nesciat, easdem autem in dubium vocare non audeat; nihilo tamen secius, quo usque hic progredi liceat, pluribus deinde exponit. Inde principium illud, quod *ab immenso inter Deum & creaturas discrimine*, desumit, atque ex eo Angelos ab operationibus in regno Dei excludendos esse collegit Bekkerus, sibi refutandum sumit, ac ostendit, ipsum non adeo gloriari posse, quod immensum inter Deum & creaturam discrimen defendat, si Philosophorum recentiorum, quos passim sequatur, dogmata de possibili mundi æternitate ejusdemque infinitate, ac simplicitate Spirituum communi cum Deo, sua quoque faciat. Eundem ad Spinosisimum viam sternere, ac per nova principia, causarum secundarum operationes cum quibusdam Scholasticis prorsus tollere; nec periculo carere illud, quod Angeli non alio sensu possint dici operari, nisi quod posita hac vel illa eorundem voluntate aliud quid sequatur in creaturis, quod tamen totum quoad omnem suam realitatem Deus efficiat. *Objectionem, quod Deus sit autor omnis realitatis, & opus cujuslibet cause secundæ non tantum remote, verum etiam proxime & immediate a Deo dependeat*, solvi posse, si distinguatur inter causæ primæ & secundæ munus, illarumque in operando ordinem & modum. Ex eo principio, *quod Deus efficiat omnia solus, ignorata virtute causarum secundarum*, hoc tempore dogmata oriri, quæ reformatæ fidei labem haud facile eluendam, nec absimilem Enthusiasmo & Libertinismo adspargant. Discusis argumentis philosophicis, ad prætextus, contra receptam de Diabolis opinionem a Bekkeri allatos refellendos procedit, negatque *Monarchiam Dei ab ea everti*, cum Satanam creaturam Deo judici subiciat adeo, ut nihil sine ipsius providentia possit: & indicat, tum Bekkeri convitio locum fore, si quandam realitatem producere, aut novum motum, foret creatio; si quis Diabolum in suis operibus independentem a Deo crederet, & non ejus regno subditum, vel instrumentum, quo uti sanctissime & justissime placeret; si quis Diabolo operationes adscriberet, quæ non nisi divinæ esse queant: at hic caute veteres pariter ac recentiores Theologos egisse, ostendisseque malos spiritus mira quidem, sed non vera miracula edere posse; item negasse, Angelos bonos seu malos immediate illabi in animam posse, aut mentem afficere, quanquam fateantur eos diversarum rerum species

cies & phantasmata animo posse objicere, cogitationum occasiones suggerere, spirituum in cerebro motum peragere, aliave facere, quæ longe ab operationibus Dei, quæ mentem potenter collustrat, & voluntatem, quo vult, ducit & inflectit, sint diversa; nec non soli Deo καρδιονγνωσίαν vendicasse, atque Angelis cognitionem cordis & cogitationum a posteriore solum vel ex effectis concessisse. In evolvendo altero prætextu, *quasi solita de Demonibus doctrina Scripturae & divinitas & religionis Christiana veritas tollerentur, nec per miracula probari possent*, quod juxta communem sententiam Diaboli virtute magus majora faciat, quam unquam Moses, aut Prophetæ, aut Christus, summus Dominus; primum monet, Bekkerum sic disputare, quasi ex solis signis & miraculis verbi divinitas & veritas Christianismi constaret, ac veritatem religionis Christianæ ex levi nimis paxillo suspendere; dein ostendit id eum agere, ut ipsi Judæi & Gentiles antiquis seculis non fuerint ἀναπολόγητοι. Etenim si communi opinione tollatur veritas verbi ac religionis, non admodum succenseri posse istis infidelibus, quod Christi & Apostolorum verbis ad visa ipsorum miracula non crediderint: item si vis quædam ipsius argumento inesse debet, illum supponere, quod positis Diabolis eorumque operationibus, aut magicis artibus, Christi & Apostolorum opera malis spiritibus adscribi queant, utique minora longe quam magi efficere dicantur: tandem eum ad Theologos remittit docentes, inter vera Dei miracula & admirandos magorum aut demonum effectus immensum, quoad substantiam operis, modum finemque operandi, esse discrimen. Porro antiquam Christianorum fidem, ac religionem ex miraculis vindicat, ac veterum Patrum de miraculis Theologiam contra infideles exponit, ante omnia observans, quod antiqui, licet concesserint in Gentilismo mirandas Satanae operationes esse visas; nec negarint, sua ætate paria apud idola vel per magos & magicas artes facinorosa contigisse; nec inficias iverint, non fieri meras modo sensibus illusiones, sed re ipsa præstari, quod videretur; nec abnuerint, per Judæos aequalia fuisse patrata, ac per hæreticos mirabilia producta esse: nihilominus tamen argumento a miraculis desumpto pro suæ religionis veritate propugnanda rite uti fuerint. Eos siquidem, cum miracula attenderent, non sola considerasse, sed juncta simul cum aliis extraordinariis Spiritus S. donis, quæ Jesus Christus

Christus post suam ascensionem, ad Ecclesiæ suæ decus & ornamentum concesserat; imo neque tum de miraculis gloriatos esse solis, aut connexis Spiritus S. donis, verum etiam ea considerasse, uti signa & sigilla veritatis, quæ alias seipsam sufficienter demonstraret, sed miracula requirat, ut superba incredulitatis pervicacia & fastus frangatur: Hæreticos igitur non auditos fuisse ab iis, cum suas opiniones ex Scripturis probare nequirent, allegato loco Gal. I. 8. Addidisse illos præmonitiones Jesu Christi contra falsos Prophetas, qui δυνάμεις edèrent, δαίμονια ejicerent, aliaque patrarent, Matth. VII. & XXIV. Eosdem veteres censuisse, ne Christum quidem ex solis miraculis pro Messia haberi voluisse. Patres itaque summum Religionis Christianæ argumentum in ipsa propagatione Evangelii, qua mundus verbo, patientia, demonstratione veritatis cito & totus fuit conversus, posuisse, nec miracula ad Christianismi ἀνδοξίαν requisivisse. Interea hanc fuisse Veterum justam demonstrationem: iste, de quo tanta Prophetæ prædixerunt; qui id præstitit, quod polliciti sunt; qui doctrinam docuit sanctissimam, Deo dignam, adversam malis Geniis; qui orbem ab impietatibus liberavit; qui oculos mentis aperuit; qui virtutes fideique summo Numini convenientem, correptis vitiis & ostensis erroribus, revelavit; & suam doctrinam tantis ipse mirabilibus confirmavit, etiam post mortem per Christianos; ille non est magus aut impostor: atqui Christus id fecit: ergo magus vel impostor non est, aut ope mali alicujus Spiritus hæc non effecit. Eosdem Veteres hoc suum argumentum ea ratione corroborasse, quod palam esset, eos etiam curari a Christianis, quos immedicabiles in templis Deorum relinquerent Hierophantæ. Postremo cum infideles admodum extollerent, quæ sua Numina facerent, Christianos celebrasse sui Jesu opera, ut videre liceat apud Origenem, Tertullianum, Augustinum ac præcipue Arnobium. Ad novum postea prætextum, *quasi communis opinio Christi ac Spiritus S. divinitati repugnet, ac illius resurrectionem & regnum in omnia tollat*, refutandum sese accingit, monens, Satanam sensu diminuto, nuncupativo, catechrestico, abusivo ex subjectione mundi ad ejus opera, sub Dei providentia, Deum hujus sæculi appellari: qualem cunque Evangelici mysterii cognitionem, vel notitiam rerum naturalium multo usu a Satana acquisitam, non esse ipsam omniscientiam: neutiquam asseri, majora

majora miracula a Dæmone quam a Christo facta, sed hanc esse veterem adversus Christi miracula calumniam millies repulsam: nulum inter Reformatos Theologos aut Patres nominari posse, qui resurrectionem mortuorum Satanæ adscripserit: ex eo, quod Angeli in corporibus assumtis apparuerint, non sequi, potuisse fieri, ut Christi mortui corpus aliquis Spiritus animaverit & ex sepulchro erexerit, aut istud corpus, quod apparuit, ipsius non fuerit, sed aliud, quod simile foret; bonos etenim Angelos corpus Christi assumere non potuisse, cum peccare, mentiri, fallere nequeant, ipsique ante in sepulchro de ipsius resurrectione testimonium perhibuerint; nec a malo genio Apostolos ac discipulos delusos fuisse, cum ipsi veri testes resurrectionis esse debuerint, Christus suam resurrectionem antea prædixerit, non una apparitione demonstrarit, ac e Scripturis eandem probarit, resurrectione pro Christo Deus litem definiverit, Angeli in sepulchro de suscitato Christo testati fuerint: Christi regno per Satanam nihil decedere, sed illum liberrime satis inter hostes, uti ante inter gentilium Imperatorum furores, sævitiam Arianorum, Anti-

Sect. XXII. Christi persecutiones, regnare. Quibus prætextibus amotis, reliquos paucis amoliri suscipit, & quidem circa illum, quod *liberandi fuerint Christianorum animi a vanis terribilibus, ut Deum solum, procul vano Diaboli metu, vero animi timore colerent*; eleganter docet, non recentem esse expellendi metus Diabolorum simulque inferni prætextum; fuisse antiquum, sed eorum, quos Christianos minime conveniat imitari: debuisse Bekkerum inter pios & impios distinguere, nec metum ineptum & superstitionis plenissimum confudisse, cum timore, qui prudentia & fide regitur; omnem inferni & Diaboli metum impiorum animis expellere, Theologum non oportere, qui novit, quam sæpe illi sint servandi per metum judiciorum Dei: nec fideles velle sibi eripi timorem, qui ortus ex infirmitate, & hostium spiritualium astutia & potentia, eos doceat vigilare, armaturam induere spiritualem, a Deo ejusque auxilio dependere, quo in timore & tremore suam salutem peragant, *Phil. II. 12. 1. Petr. V. 9.* De eo autem prætextu, ut *quisque peccatum agnoscat suum, nec temere, ut fit, in Satanam transcribat*, observat, jam antehac Practicorum Theologorum curam fuisse, ut hanc hominum carnalium, jam lapsæ Evæ vestigia sequentium, stultitiam corrigerent; neque opus habuisse Bekkerum,

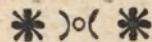
kerum, ut evitata Charybdi in Scyllam incideret, parumque decuisse Doctorem, calumnia ex trivio petita Ecclesiæ fidem prostituere, aut deferere. Denique circa id, quod prætenedit Bekkerus, *se Satanæ regnum destruere, Reformatis impaeto hoc crimine, quod malo Genio faverant, imo ipsius sint acturi causam, si obmutire ausint*; notat eum Libertinorum, inprimis Davidis Georgii, consilia esse secutum, ipsumque, perspecturum sero, se regnum Satanæ suo scripto admodum promovisse: Reformatos non pro Diabolo, sed pro Scripturis, pro fide Christiana, pro pietate, pro symbolis disputare, quæ omnia, si novus error obtineat, cadant; pessimum quemcunque errorem se tuitum semper fuisse religionis velamine & pietatis. Refutato sic omni prætextu, Sect. XXIII. tandem introducit Bekkerum sic ratiocinantem: *Nullum esse locum, qui magis lapsis Angelis conveniat, quam Orcum; non posse cogitari, quod malis Spiritibus sint dilata Dei judicia; Scripturam non dicere, quod ipsis hæc facta fuerit gratia, vel ad conversionem, vel ad moderationem supplicii; malis Geniis, qui Mediatorem non habent, nullam spem salutis esse; cur justissimus Deus eos non confestim post lapsum orco damnaasset?* atque ad hæc breviter reponit, Bekkerum non posse negare, Satanam mox a lapsu punitum esse, quando projectus est a facie Dei in hunc statum, ut vel de Deo cogitans contremiscat *Jac. II. 19.* non solum orcum facere Diaboli supplicium; & si faciat, fuisse eum in orco semper, quando divinæ justitiæ conscientiam sensit, si recentiori philosophemati credamus; juxta illud enim spiritus non esse in ubi, sed ipsorum cogitationes vel beatas vel miseras cœlum ipsis vel infernum efficere: Dæmonem, si mox a peccato in orcum debuit relegari, tentationis autorem in Paradiso esse haud potuisse, aut si permissum illi fuit, non obstante Dei justitia, Paradisum ingredi, sanctosque homines tentare, ac vincere, atque adeo peccatum mortemque in mundum vel genus humanum inducere, quidni credamus, adhuc Deo suas constare rationes, quare in orbe Satanam inter impios, a se victos, dominari concedat, eo gravius puniendum, quo plura in genere humano scelera sit operatus? *Rom. IX. 22.* Postquam hæc omnia exegisset celeberrimus Autor, S. Scripturæ autoritatem & veritatem contra Spiniosam, aliosque Anti-Scripturarios ipsumque Bekkerum, summa religione tenendam, nec juxta principia rationis Dei verbum exponendum esse, optime demonstrat. In conclusione operis optat, ut Bekkerus tandem ad se Sect. XXIV. reversus

reverso intelligat, qui verum a falso distet, & in quod periculum Ecclesiam ac fidem Christianam coniecërit; simulque de Bekkeri libro tum aliorum, asseverantium in viri ratiociniis nihil theologici vel philosophici acuminis reperiri, tum suum iudicium adjicit, contestatus, se nihil invenisse, quod Minervam sapiat: ubique repetitam ex Hobbesio aliisque Libertinis recoctam crambem, convitia in orthodoxos Fratres, ac perpetuam ignorantiam Theologiæ veteris & hodiernæ de miraculis, atque argumentorum ex iis pro religionis veritate desumendorum. Toti opusculo Index sectionum subijcitur.

NOVA LITERARIA

IN Anglia *I. C. De la Crose* Acta Eruditorum (The Works of the Learned) Anglico sermone publicare coeperat: sed eo labore nuper abjecto, totus nunc una cum aliis est in Lexico Moreriano in linguam Anglicam transfundendo ac expoliendo. Unde editionem novissimam Belgicam, quam Joh. Clericus adornavit, longe ampliorem & emendatorem expectare jubemur. *Thomas Hyde* opus de Ludis Schachii aliisque Sinensium prælo commisit. *Adrianus Beverlandus*, qui in Anglia hoc tempore commoratur, Locos Communes Philosophicos cum præfatione de Methodo studiorum, nec non libellum, cui titulus: *Batavi in Anglia hospes*, editurus dicitur. Inter schedas *Pauli Colomesii*, repertæ perhibentur quingentæ circiter *Isaaci Vossii* epistolæ, quas cum tempore luci publicæ expositum iri spes est. *D. Smithus* in *Patricii Junii* Epistolis edendis nunc occupatur. Bibliotheca Bodlejana ingens nuper incrementum cepit accessione Manuscriptorum Orientalium, quæ ab *Eduardi Pocockii* hæredibus magno ære Curatores ejus redemerunt. Ex MSS. ejusdem Bibliothecæ Bodlejane, Chronicon Saxonicum cum Indice Chronologico & Glossario Saxónico proxime in lucem prodibit.

In Belgio typis propediem committetur amplum de re nummaria antiqua, Hebræorum, Ægyptiorum, Persarum, Græcorum, Romanorum, Germanorum, Francorum, Gothorum &c. Opus, autore *D. Hinsien* Jcto, Consule Vesaliensi & Statuum Ducatus Cliviæ Syndico. Quod cum tempore sequetur Opus aliud ejusdem Autoris Genealogicum, quo nobiliores Ducatus Clivenfis & Comitatus Marcani Familiæ recensentur.

ACTA
ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Decembris Anno M DC XCII.

OSSERVAZIONI ALLA SCRITTURA USCITA
per la primogenitura de' Signori di Forlì nella
famiglia Carafa della Spina, &c.

hoc est:

Observationes ad Scriptum evulgatum pro primogenitura Dominorum de Forulis e Gente Carafæa, de Spina; quibus demonstratur, Principes de Roccella primogenitos esse universæ familiæ Carafææ.

Autore Hyacintho Falleti Arcadi, Patricio

Rhegiensi. Anno 1691.

Constant plagulis 19. in 4.

INsigne Viri Nobilissimi *Blasii Altimari* opus, de originibus Illustrissimæ Gentis CARAFÆÆ, supra p. 401. fusc satis descripsimus, nec, quod heic retractemus, succurrit, nisi quod pag. 403. lin. 1. & pag. 407. lin. 25. 26. voces *Fori Livii* in *Forulorum* vocem a benevolo Lectore mutari cupimus. Nam in historia Carafarum, *FORLI* non solenni illa significatione accipiendum est pro *Foro Livii*, urbe Romandiolæ, sed pro castello in *Aprutio citeriore*, quod *Forulos* Latine vocant, ad similitudinem oppidi dudum excisi in *Aprutio ulteriori* inter *Cutiliam* & *Amiternum*, de quo Virgilius l. VII. *Æneidos*:

Qui Tetrica horrentes rupes, montemque Severum,

Casperiamque colunt Forulosque & flumen Himella.

Diximus autem p. 402. lin. antepenult. quod ex Bartholomæo II. Carafa, mortuo A.D. 1362, quotquot supersunt hodiernum, Carafæ genus suum repetant. Hinc enim derivantur lineæ duæ, *Senior*,

Aa aa

cogno.

cognomento DE SPINA, & junior, DE STATERA cognominata. De priori nobis sermo erit. Hujus autor fuit *Andreas I.* Bartholomaei modo dicti filius, Dominus *Forulorum*. Ei e *Maria de Cornai* nati sunt septem filii, & in his *JACOBUTIUS* sive *Jacobus*, ac *CAROLUTIUS* sive *Carolus*. A *Jacobo* originem habent *Principes Roccella*, quos inter hodie eminet *CAROLUS MARIA CARAFA*, Buterae Princeps, de quo vid. supra p. 406. lin. 6. *Carolus* autem satorem stirpis suae agnoscunt Domini *Forulorum*, e quibus hac tempestate vigent *ADRIANUS VII. CARAFA*, & hujus frater *ANTONIUS CARAFA* Augustissimi Caesaris Plenipotentarius in Italia, prout diximus p. 407. lin. 25-33. Caeteri *Andreae* liberi absque dubio fuere *Galeottus* secundogenitus, *Bartholomeus* quartogenitus, *Petrus* quintogenitus, *Nicolaus* sextogenitus, & *Laurentius* septimogenitus. At quis *primogenitus*, quisve *tertiogenitus* fuerit, de eo in hoc libello, (quem illustris *Magliabechius* benevole nobis transmissit,) disquiritur, & quod clarissimus *Altimarus* quoque fecerat, *JACOBO primogenitura* tribuitur.

Hanc itaque sententiam superiori anno confutare, & primogeniti titulum *CAROLO* vindicare annisus est *J. F. D. G.* edito scripto peculiari, quod *Falletus* noster (cujus stylus *Altimariano* perquam similis est,) integrum sine mora recudi curavit, adjunctis e regione *stricturis* perpetuis, quibus pro *Jacobo* contra *Carolus* summo studio decertavit.

p. 19.

Provocat *I. F. D. G.* (1) ad *Diploma* *Caroli III.* Regis *Neapolitani*, datum *A. D.* 1383. d. 22. Febr. ac (si apographo d. 10. Oct. 1608. a *Jo. Baptista de Juliis* exarato fides habenda,) asservatum in regio archivio magna regiae curiae *Siculae*. In hoc enim legitur: Sane *Andreas Carafa de Neapoli*, Miles, Consiliarius & fidelis noster dilectus, Majestati nostrae nuper exposuit, quod ipse liberos habet *Carlutium Carafam* militem, primogenitum suum, & alios secundo, tertio & quarto genitos post eum, &c.

p. 33.

Provocat (2) ad Testamentum *Andreae I.* cujus ἀρχέτιον membraneum adservetur apud *Adrianum VII. Carafam* supra laudatum, incipiatque: In nomine Domini *Jesu Christi. Amen.* Anno a nativitate ipsius millesimo trecentesimo septuagesimo primo, regnante serenissima Domina nostra *Joanna*, Dei gratia, Regina *Hierusalem*

salem & Siciliae, Ducatus Apulsa, &c. Ibi enim aliquot periodis interjectis legi: Item dictus testator habens filios suos legitimos & naturales ex nobili muliere Domina *Maria de Cornay* uxore sua susceptos, v3. id est videlicet. Dominum *Carlutium primogenitum*, militem, *Galioccium*, *Bartholomeum*, *Petrum*, *Nicolaum*, *Jacobum* & *Laurentium*, &c. Et paulo post: In quibus praefatis bonis feudalibus dictus Dominus *Carlucius* est post ejusdem Dominae *Mariae* suae matris obitum tanquam filius primogenitus & jure primogenitura legitime successurus, &c.

Provocat (3) ad consensum *Scipionis Ammirati*, *Sylvestri Petrasanctae*, Ducis *Guardiae in Fossa caea*, *Philiberti Campanilis*, *Joh. Franc. Pasqualini*, aliorumque.

Respondet *Falletus*: (1) anno 1382 *Andream Carafam* & *Mariam de Cornai* supplici libello petiisse a Rege *Carolo III.* ut liceret sibi dividere feuda inter liberos, contra jus *Francorum*, in praedictum filii primogeniti; ac hinc obtinuisse anno eodem 1382. privilegium, quod in Archivo *Siculae*, (sive aedis monetariae, Italice *la Zecca* dictae,) in Reg. R. *Caroli III.* 1381. 1382. fol. 155. asservetur. In eo autem ita legi: Sane *Andreas Carafa de Neapoli*, miles & consiliarius & fidelis noster dilectus, & *Maria de Cornai* ejus uxor, Majestati nostrae nuper exposuerunt, quod ipsi liberos habent *Jacobutium Carafam* militem primogenitum; *Galeottum*, *Carolus*, *Bartholomeum*, *Petrum*, *Nicolaum* & *Laurentium* secundogenitos.

p. 16.

Et quia privilegium istud, (quo *Andreae* potestas facta, inter alia feuda castrum *Forulorum*, debitum e jure *Francorum* *Jacobutio*, transferendi in *Carlutium*,) in praedictum *Jacobutii* vergebat, Rex ei concessit uncias auri centum annuas, durante ejus vita accipiendas, prout constat ex regio privilegio in supra dicto Archivo, A. 1382. fol. 372. a tergo, ubi legitur: Attendentes igitur grata, grandia & accepta servitia, praestita nobis fideliter per virum nobilem *Jacobutium Carafam de Neapoli* militem, familiarem & fidelem nostrum, filium primogenitum *Viri nobilis Andreae Caraczoli Carafa*: attendentesque, quod, ad exauditionis gratiam dicti *Andreae Carafa*, ejus feuda ad ipsum *Jacobutium*, ut primogenitum post mortem sui patris spectantia, nostro indultu derogantes primogeniturae ordini, ad *Virum nobilem Galeottum*, aut *Carolus*, vel alterum ex suis secundogenitis forsan pervenerint, &c. Sic *Joannam II.* Reginam in remuneratione *Onusfrii*

A a a a 2

Carafa,

p. 18.

Carafa Jacobo isthuc nati, data A. 1419. ac registrata *fasc. 92. il 2. fol. 218.* dicere: *Vel ad Jacobutium prefati Honusfrii patrem & Andrea primogenitum filium, &c.* Allegat etiam Falletus decreta duo supremi Senatus Neapolitani, promulgata die 19. Junii 1557. & die 11. Augusti 1605, quibus Jacobutii progeniem ac sigillatim Principes Roccellæ primogenitos esse e primogenitis in Gente Carafæ, declaratur. Varias quoque, easque magni momenti, rationes adducit, quapropter privilegium illud, (quod 22. Febr. 1383. datum fertur) sit sublestæ fidei, æque ac Testamenti supra memoratum apographum, cujus loco producit apographum illud, quod ipsi Domini Carafæ A. 1579; in causâ Galeotti Carafæ de Spina & Federici Carafæ de Statera, Sacro Consilio obtulerint. Incipit hunc in modum: *In nomine Domini nostri Jesu Christi, Amen. Anno a nativitate ejusdem millesimo trecentesimo octuagesimo tertio. Regnante Serenissimo Domino nostro Carolo, Dei gratia, Rege Hierusalem & Sicilia, Ducatus Apulie, Principatus Capua, Provincie & Forcalquerii, ac Pedemontis Comite. Regnorum vero anno secundo, feliciter. Amen. Die trigesima Januarii, 6. indictionis Neap.* Et post aliquot periodos: *Idem dictus Testator habens filios suos legitimos & naturales ex nobili muliere Domina Maria de Cornay uxore sua susceptos, v3. Dominum Jacobutium primogenitum militem, Galeoccium, Carlutium, Bartholomeum, Petrum, Nicolaum & Laurentium, &c.* Et porro: *In quibus prefatis bonis feudalibus dictus Dominus Jacobutius esset post ejusdem Domina Maria sue matris obitum tanquam filius primogenitus & jure primogenitura legitima successurus &c.* Ac post alia: *In omnibus bonis feudalibus heredem instituit dictum Dominum Carlutium tertio genitum.* Præcipue facere videtur contra J. F. D. G. quod Andreas assensum regium disponendi circa feuda in præjudicium primogeniti, obtinuerit, non a Joana Regina, sed demum a Carolo III. Rege; unde non jam A. 1371, sed demum A. 1383. potuit testamentum condere in præjudicium Jacobutii.

p. 36.

Ad testimonia Genealogorum Falletus respondet, tum non deesse alios, Jacobutio primogenituram tribuentes; tum ex allegatis autoribus quosdam Carolum quidem facere primogenitum, sed improlem, adeoque nihil juvare Forulorum Dominos; denique eorum autoritatem non tanti esse, ac diplomata & Sicilia regia producta.

Appro-

Approbat autem sine dubio *Historiam* adversarii de Dominis Forulorum, ad ipsius ANTONII Casarei Plenipotentarii & Generalis Campi-Mareschalli recentiora gesta pertextam, quia ad eam nihil stricturarum adjicit, nisi quando hos Forulorum Dominos primogenitos Carafæ Domus esse adversarius asseverat.

M. CHRISTIANI JUNCKERI DRESDENSIS

Schediasma historicum de Ephemeridibus sive Diariis

Eruditorum in nobilioribus Europa partibus hactenus publicatis.

Lipsiæ, sumptibus Joh. Frid. Gleditsch, 1692. in 12.

Constat plagulis 20.

Cum varia extent Diaria, quibus Theologi, Jureconsulti, Medici, Philosophi, aut observationes suas, aut excerpta ex aliorum libris recens editis per mensium intervalla congesserunt ac cum orbe literato communicarunt, historiam eorum omnium hoc schediasmate condere aggressus est doctissimus Autor, bonis quibusvis de meliori nota commendandus. Opusculum sane nec lectu injucundum, nec inutile est, etsi non nullis heic illic supplementis egeat. Apponemus aliqua speciminis loco, quum ea ratione & Actis, quæ colligimus, Eruditorum facem accendere liceat. Anno 1684. mensibus Januario ac Februario apud Belgas prodire duæ sectiones historiæ criticæ novorum librorum, sub titulo: *Mercurie sçavant*, quod est, *Mercurius eruditus*. Autor latuit Nostrum, quod non vidisset editionem alteram *Novorum* Reipublicæ Literariæ Bælianorum, ubi inmonito præfixo mensi Majo A. 1684. famam perccebuisset dicitur, quod opus illud in acceptis ferendum sit *Nicolaso de Blegny*, chirurgo Ducis Aurelianensis, & *Galterio* (Gautier) Medico Niortensi. Vel eo autem nomine memorabilis videtur Mercurius iste, quod mensē sequenti Martio ansam hinc arripuerit Vir Clarissimus *Petrus Balus*, elegantissima illa Nova Literaria Roterodamensia edendi, de quibus egimus A. 1685. p. 510. 511. & A. 1687. p. 32. Loco posteriori de *Bibliotheca universali historica* simul disseruimus, A. 1686 Amstelodami edita, nec vane conjecimus *Johannem Clericum*, Genevensen, Professore Amstelodamensem, autorem ejus esse. Ignorabamus eo tempo-

re, laboris istius ingeniosi partem vindicare sibi *Joannem Cornandum de la Crose*, Gallum, cujus & in Novis literariis mense Nov. A. 1692. nuperrime mentionem injecimus. Uti vero *Cornandum* ab operis societate excluſerit vertente tempore clarissimus Clericus, ipſemet ſuſe memorat in præſamine tomi XXI. Bibliothecæ ſuæ. *Baſnagius* ille, cognomento Bellovallius, (De Beauval) Jureconſultus quondam Rotomagenſis, nunc Roterodamenſis, autor Hiſtoriæ Actorum Eruditorum (*hiſtoire des ouvrages des ſçavans*) alius omnino eſt a *Jacobo Baſnage*, Eccleſiaſte Roterodamenſi, fratre ſuo, (cujus cum Andrea Arnolſto & Jacobo Benigno Boſſueto controverſias vidimus A. 1685. p. 511. A. 1690. p. 392. 472. 517. A. 1691. p. 571.) & a *Samuele Baſnagio Flottemanvilleo*, eccleſiaſte Zutphaniſi, eorum agnato, cujus in Cæſarem Baronium animadverſiones hoc anno 1692. reſenſuimus.

Schediaſmati ſubjungitur *appendix, centuriam ſeminarum eruditione & ſcriptis illuſtrium exhibens, collectam ab eodem Junckero*. Equidem, quæ p. 43. n. 33. extat, *monialis Gandersheimenſis*, eadem eſt cum *Hroſvita*, de qua p. 45. n. 45. At, ut hunc defectum ſarciret, aliquot ſupernumerarias Autor adjecit, e quibus eſt etiam *Catharina Senenſis, aut Genuenſis*, ſive, ut accuratius loquendum, *Catharina, tum Senenſis, ſeculo XIV. clara, tum Genuenſis*, quæ anno 1510. obiit, de qua videtiſ libellum Coloniz, (aut potius, ni fallimur, Amſtelodami) A. 1691. in 12. impreſſum: *La Theologie de l'amour, ou la vie & les oeuvres de S. Catherine de Genes*, id eſt, Theologia amoris, ſive vita & opera Catharinæ Genuenſis.

PETRI APOLLONII COLLATINI PRESBY-

teri Novarienſis Heroicum carmen de Duello

Davidis & Golia, Elegia, & Epigrammata.

Mediolani, 1692. plag. 4. in 8.

Scriptoris hujus vix ulla ad nos antea pervenerat notitia, præter ſeam, quæ debetur editioni poematis de excidio Hieroſolymorum, quod Adrianus vander Burch Antverpiæ A. 1586 recudi fecit, excuſum antehac Mediolani A. 1481, & Pariſiis 1540 opera Jo. Gagnæi. Sane ipſum & ætatem ejus non ſatis exploratam habuiſſe Collectores Biblio-

Bibliothecæ Patrum, ut & Ricciolum, inde patet, quod in ſeptimum, aut octavum ſeculum ab iis reſectus is fuerit, cum decimo quinto eum vixiſſe conſtet e Voſſio. Ut autem magis innotefcat omnibus, pro ſuo in Scriptores cujuſvis ætatis ſtudio jam effecit doctiſſimus Ant. Magliabecus, qui Andreæ Puſterlæ, Ambroſianæ Bibliothecæ præſecto Poëma Apollonii hujus de pugna Davidis cum Goliatho, eique ſubjectum carmen epicum *Chriſti crucifixi querelam*, ad Judæos complexum, & *elegiam* ruris & agriculturæ amœnitatem decantantem, nec non pluſcula *epigrammata*, ſuppeditavit; ex Bibliotheca farraginem hanc depromens, cui præeſſe ipſum & eruditi paſſim gaudent, quos officioſitate ſua demeretur, & Sereniſſimus Heſtruriæ Princeps juſſit; ad cujus majorum quendam, Laurentium de Medicis, civem adhuc Florentinum, poëmata hæc Apollonius miſit. Faſciculum hunc poematum, quæ enumeravimus, Puſterla Lazaro Auguſtino Cattæ Jureconſulto Novarienſi commiſit, qui ea typis ſubjecit, & effecit, ut ab omnibus legi poſſint, quorum deſiderium moverat Jo. Mabillonius in *Tomo I. Muſei Italici* p. 144. ſibi ab illuſtri Magliabeco conceſſa hæc Apollonii carmina memorans. Neque tamen ea epigrammata in collectione hac comparent, quæ doctiſſimus monachus *ἀπόδημος* in Pauli II & Sixti IV ſepulchra ab Apollonio ſcripta indicat. Ex editis autem, ut Lector qualemcumque guſtum eorum habeat, iſthoc epigramma decerptum huc ponere viſum eſt, quod in mala Cydonia ſcriptum p. 32. exhibetur:

Prima genas veſtit nobis lanugo: nec ullo

Aſperior poſthac tempore barba venit.

L' HISTOIRE D' EMMANVEL PHILIBERT

Duc de Savoie. i. e.

Hiſtoria Emanuelis Philiberti Ducis Sabaudiz, Gubernatoris Belgicarum provinciarum generalis.

Amſtelodami apud Jacobum le Noir, 1692. in 8.

Conſtat plag. 17.

Autor, qui dedicationi ad Sereniſſimum & Potentiſſimum Electorem Bavariz, hodiernum Belgii Gubernatorem, nomen ſubſcri-

subscripsit *Demonpleinchamp*, historiam hanc Principis, superiori seculo celeberrimi, ob magnitudinem rerum gestarum & jucundam pariter ac stupendam varietatem eventuum in præfatione mirifice commendat; deinde titulum Ducum Sabaudia explicat, brevi quadam provinciarum, unde petitus est, descriptione; summaria quoque librorum quinque, quos tractatus hic complectitur, subjungit. Incipit narrationem ab anno 1528. quo natus est Princeps, & continuat ad annum 1580. quo idem denatus est. Materteram habuit Dux *Elisabetham Lusitanicam*, Caroli V. Imperatoris conjugem. Tam arcta cognatio accessum ei in prima juventute ad aulam Cæsaream armorumque exercitium peperit, in quo quid præstiterit, ex historicis illius temporis satis intelligitur. Nec indiligenter illos evoluit & enucleavit Autor, eos tamen plerumque secutus, qui Protestantibus sunt infensissimi, quapropter nec ab erroribus, quos illi errarunt, immunis. Post finitam, ut diximus, quam coeperat, historiam, *Libro quinto* de habitu corporis & animi morumque Herois sui commentatur, & notabilia quædam ejus dicta & facta singulariter recenset; inter alia etiam nuptias cum *Margareta Francisci I. Gallia Regis filia*, hujusque laudes. Ex hac unicum suscepit filium *Carolus Emanuelem*: ex pellicibus liberos plures, quorum nomina & posterii describuntur. Additur denique compendium rerum a nepotibus & pronepotibus gestarum, usque ad eum, qui nunc rerum potitur, Serenissimum nempe Sabaudia Ducem, *Victorem Amandeum*, cujus Celsitudini, clientela & foederis nexu Augustissimo Imperatori nostro, magnisque aliis belli adversus communes hostes Gallos Sociis junctæ, fausta omnia apprecari fas est.

LA POETIQUE D' ARISTOTE.

hoc est:

Poëtica Aristotelis, Gallice reddita, & Annotationibus in totum opus illustrata a Dacerio.

Pariliis apud Claudium Barbinum 1692. 12.

Constat plag. 24.

Quemadmodum in universum bonæ literæ multum *Aristotelis* debent industriæ, nec illis quidem diffidentibus, qui ab ipsis

ipsius scitis diversum & olim tenuerunt, & nunc sentiunt: ita de *Arte Poetica* mirifice imprimis meritis est, ut potè quam, hucusque in exemplis tantum conspicuam, solidissimis regulis inclusit: qua quidem in re eo magis commendandus & admirandus ejus labor est, quia, cum in expoliendis reliquis disciplinis, imprimis Rhetoricis, haberet fere, quos sequeretur, hic primus viam ab aliis intentatam iniverit, & felicissimo ingenio adjutus singula quam accuratissime peruestigata tradiderit, ut per totum vitæ spatium in hoc unico studio elaborasse videri queat. Testari illud luculenter possunt perfectissimi operis æstimatæ ab eruditis admodum de Poëtica, quas possidemus, reliquiæ. Multa enim in eadem desiderari temporis injuria nobis subducta, fidem facit, quod alibi de affectuum purgatione, & de variis ridiculorum generibus, in *Arte Poetica* se docuisse meminerit, quæ nuppiam in eadem hodie conspiciuntur: cumque in frontispicio promittat, se & de Poësi in genere, & de singulis ejus partibus dicturum esse, hic solum de *Tragædia* & *Epopœia* eum egisse appareat. Equidem quod ejusdem hujus foetus natales Aristoteli sint adscribendi, subdubitavit olim *Joachimus Camerarius* noster, existimans, ista quæ de hoc argumento circumferuntur, vel Poëtices Aristotelicæ compendium esse, vel cujuspiam alterius ignoti partum, Stagiritæ cognominis. Sed præterquam, quod hunc librum pro genuina Aristotelis sobole agnoverint ex antiquioribus Philosophi præstantissimi; ipsa verborum concisa brevitatis dictionisque castitas, ac tota libri structura, quæ omnia in reliquis Aristotelis alias observantur, suo eum auctori satis vindicant. Cæterum quum plurimi fuerint, qui vel hoc argumentum de *Tragædia* & *Epica* separatim persecuti sint, ut jamdiu *Danielis Heinsii de Tragædia constitutione* liber, & *P. Bossii de Poemate Epico* tractatio inter cæteros orbi erudito innotuerunt; vel vertendæ in sermonem Latinum huic Poëticae aut commentariis etiam illustrandæ manum admoverint, ut inter commentatores Latinos *Victorius*, inter Italos *Castelvetro* suum hanc in rem adhibuere ingenium; vel eam in synopsis miserint, quod fecit, dum apud nos Poësin profiteretur, magni nominis postea Theologus, *Fridericus Rappoltus*, cujus nunc opera Theologica sub prelis nostris sudant, propediem in publicum proditura: nondum tamen ista ad genuinum ejus intellectum sufficere visa sunt

B b b

clarissi-

clarissimo *Daceryo*. Quapropter, quod in aliis antiquitatis monumentis egit, librum hunc Aristotelis & in linguam Gallicam fideliter ac perspicue transtulit, & quæ obscuritate in textu laborare videbantur, doctis animadversionibus clariora efficere studuit, ea maxime, quæ ad rem Scenicam & Tragœdiam veterem referuntur; præmisso toti libro eleganti eaque prolixa satis præfatione, in qua multa ad institutum pertinentia delibat. Cum enim adversus disciplinarum regulas aliqui paulo iniquiores sint, naturalem ingenii bonitatem & impetum animi secuti, existimavit *Dacerys*, necessitatem sibi afferri, ut genuinis ex rationibus demonstraret, & Poeticam artem esse, & artem illam esse inventam, & artis hujus regulas tam certo ab Aristotele suppeditari, ut nulla alia via ad poematis scribendi gloriam procedere aliquis possit. Id ut præster, primum altius Poeseos repetita origine, inventam eam esse docet, ut & religioni & bonis moribus formandis inserviret; unde colligi, quod cum certum scopum habeat, artibus utique ipsa sit accensenda. Deinde regulas artis, & ab Aristotele quidem adinventas esse, neminem addubitaturum, qui & auctorem regularum, & tempus quo scriptæ sunt, & rationem secundum quam extructæ, & quem apud diversas gentes variis temporibus effectum habuerint, consideraverit. Ex his duo sequi affirmat, nimirum regulas, & quod jucundum est ac placet, non posse res esse sibi repugnantes; cum regulæ ex nullo alio fonte profluxerint, quam ex eo, quod placet, ac in nullum alium finem ipsæ adhibeantur, quam ut suaviter aliquis reliquorum in animos influat: & ipsam Poësin ad homines instruendos ac in utilitatem hominum introductam, quorsum imprimis faciat Tragœdia, ut tamen usus ejus ab abusu sollicitè discernatur, quod Auctor ipse pluribus hic præstitit. Post hæc rationem versionis & instituti reddit, commemorans insinul, quos potissimum Commentatores præ oculis habuerit; respondens etiam ipsorum objectioni, qui Commentatores Grammaticorum & Philosophorum in morem Aristotelem interpretari inquant, qui quidem, cum eruditionis multum, experientiæ theatralis parum possideant, doctiores lectores reddere, arti verò ipsi exiguum lumen conciliare possint. Inde aliqua de vita Aristotelis commentatur, & ex temporum rationibus annotat, ut Aristotelis ævo mirum quantum Tragœdia floruerit; ut postea flaccescere inceperit; ut tempore Augusti resoruerit; postmodum

modum per tot sæculorum decursum iterum quasi sepulta: usque dum nostris temporibus opera *Cornelii & Racini*, Gallorum (addere poterat, *Andreae Gryphii & Caspari Lohensteinii*, Germanorum, quorum eximia opera magna in admiratione apud nos sunt,) resuscitata veluti fuerit. De Annotationibus ipsis ut aliquid dicamus, prolixitatis evitanda studium prohibet.

SEVERAL CASES OF CONSCIENCE, RESOLVED by Dr. Thomas Barlow. i. e.

VARIII CASUS CONSCIENTIÆ EXPLICATI per Thomam Barlolum S. Th. D. nuperque Lincolniensem Episcopum.

Londini apud Davisium, 1692. in 8. Constant plag. circiter 26.

VT *Roberti Sandersoni* olim in eadem Episcopali sede constituti memoria, eruditissimo de obligatione conscientiae & juramenti opere, nec non variis casibus conscientiae solutis, ad posteros deferretur: ita hujus quoque Præsulis nomine præsentium Casuum publicationem non indignam fore, arbitratus est editor. Quamvis enim paucissimi sint, diversis temporibus ab amicis Autori propositi, etiam tamen judicio ventilati & definiti sunt, ut non immerito collecti & publica luce donati videantur. Sunt autem sequentes: *An tolerandi dissidentes a fide? An Rex capitis penam dimittere possit homicidii reo? An dissolvi queat matrimonium timore contractum? An Judæi tolerandi? An imagines in templis erigende? An Dominium fundetur in Gratia?* De singulis quæ sit Autoris sententia, breviter trademus.

A tolerantia diversarum religionum, quam dicit esse Magistratus politici, non vero ecclesiastici opus, excludit. 1. Atheos. 2. Anabaptistas, Quakeros, & omnes Magistratui infensos, aut cum Belarmino de Rom. Pont. lib. V. cap. 6. asserentes: *non posse quidem Papam ut Papam ordinarie Principes deponere; posse tamen mutare regna, & uni auferre, & alteri conferre, tanquam summum Principem spiritualem, si id necessarium sit ad animarum salutem.* Tales enim indignos esse, qui tolerentur, censet, ob pericula ab ipsis Magistratui imminentia. Non tamen omnes vult excludi Pontificios: opina-

tur enim multos esse, qui non quidem ex religionis suae principiis, sed naturae suae benignitate, ab ejusmodi abhorreant dogmatibus. 3. Excludit etiam Adamitas, promiscuum foeminarum usum exercentes, omnesque alios contra naturam legem peccantes. Tolerandos autem censet, qui vel doctrina, vel disciplina, ab illa religione dissident, quae legibus regni stabilita est, & quiete vivunt: liberum quoque iis religionis suae exercitium permittendum esse, nec ad aliam amplectendam cogendos. Hanc sententiam suam ut defendat, variis respondet objectionibus, illi praepositis ex Luc. XIV. 23. petita. Vocem *ἀναγκαστον* cum Grotio de instantia vocantis explicat, & ex Theophylacto refert: Spiritum S. usum voce hac, ut sciamus magnae virtutis Dei esse, gentes credidisse; & denuo: admirabilem translationem significare volens, necessitatem nominavit. Observat deinde, apud Gratianum cap. de Jud. 5. Dist. 45. violentum convertendi modum improbari; nec profecisse eo Reformatores quicquam ait: *crefcit enim adversis fides, & Martyrum sanguis, non haereticorum, semen est Ecclesiae*. Unde opinatur, Parisiensem lanienam plures in una nocte fecisse Protestantes, quam omnia Calvinii opera, ex eo, quo prodierunt, tempore. In eundem finem Erasmi de Monacho Carmelitano, haereticae pravitate (ut inquiunt) Inquisitore, dictum allegat tale: *Ubi cunque sevitiam exercuit Carmelita, ibi diceret factam fuisse haereseon sementem*. Tolerantiam haereticorum econtra felicius esse, medium ad ipsos convertendos, quam persecutionem, judicat. Quae hic interserit, ad extenuandam haereticorum impietatem, qualia sunt: ignorari, quatenus peccaminosa sit haeresis; peccatum non esse peccatum, nisi sit voluntarium; item, veniam habebunt propter infidelitatem (gentes puta) damnabuntur propter peccata contra naturam; aliis examinanda relinquimus. Illud tamen ut adscribamus, indignum non est, vocem *ἀναγκαστον* Tit. III. 10. etiam reddi posse a se ipso separatus, neque solum a se ipso condemnatum significare; simplex enim *νεκρω* a Stephano etiam per *secerno* explicari. Unde Hieronymus in h. l. *Haeretici in semet ipsos sententiam ferunt, suo arbitrio de Ecclesia recedentes*. Concludit tandem, posse diversos a religione compelli a summo Magistratu ad illa media, per quae veritatem illius cognoscere queunt, e. g. ut conciones, disputationes audiant, iisque ad examen verae falsaeque fidei adducantur, secundum

cundum illud Apostoli: *Omnia probate, & quod bonum est, tenete*. Ulterius vero procedere nulli licere statuit: *Hoc enim ad irreligiositatis elogium concurrat, ut non liceat mihi colere quem velim, sed cogar credere quem nolum*; ut loquitur Tertullianus.

Alterum conscientiae Casum: *An Rex homicidam impunitum dimittere, vel etiam mortis supplicium prorogare possit?* affirmative definit Autor, idque in honorem Regiae Majestatis, cujus potestatem aliquos immerito extenuasse queritur. Rationes palmariae sunt, quoniam neque humanum neque divinum jus alterutrum prohibuerit; lex vero Mosaiica Num. XXXV. 31. aut Judaeos tantum spectet, aut minores tantum Magistratus, non vero summam in regno potestatem: unde nec Davidi vitio verti dilationem poenae Joabo debita, nec veniam Absoloni concessam. Ait etiam posse dari tales temporum personarumque circumstantias, quae dilationem sententiae tristis non solum licitam, sed & necessariam faciant; & pariter posse dari casus ejusmodi, in quibus dimissio poenae capitalis eundem bonum finem consequi valeat, ac ejusdem irrogatio. Ad objectionem ex Gen. 9. 6. de fundendo sanguine ejus, qui sanguinem effuderit, respondet, non magis hoc praecipuum omnes obligare, quam illud de sanguine non edendo.

Tertius Casus ita se habet. Gallina nubit Patrimoniali anno 1664, cohabitavit ipsi menses octodecim sine protestatione aut querela, paritque, ex ipso gravida, filiam. Anno 1666 coram Archiepiscopo Turinensi queritur Gallina, se a patre suo ad hoc cum Patrimoniali connubium coactam fuisse; petit igitur divortium & impetrat. Anno 1671, Patrimoniali adhuc vivente, nubit Cottingtonio, eundemque in Curia de Arcubus pro marito suo venditat. Fertur hic sententia, teneri Cottingtonium ipsi cohabitare. Jam quaeritur, an divortium, ab Archiepiscopo concessum, sit pro legitimo habendum, & num salva conscientia Cottingtonius cum Gallina tanquam uxore sua vivere queat? Negat Autor (1) quia metus reverentialis five obsequium reverentiae paternae debitum, matrimonium non dirimit. (2) quia metus hic per subsequentem tranquillam cohabitationem fuit purgatus. Quaeritur porro: an haec divortii sententia, Archiepiscopi Turinensis, in Anglia rescindi possit? Resp. affirmando. (1) quia Gallina & Cottington nunc in Anglia vivant.

(2) hæc sententia ipso jure nulla sit. (3) in causa Henrici VIII. non tantum Archiepiscoporum, sed ipsius Pontificis sententia, in Anglia fuerit examinata & rejecta. (4) leges Anglicanæ omnem Roma petitam dispensationem irritam declarent. Statut. 24. Henric. VIII. cap. 12. Huic Barloi sententiæ subjunguntur aliorum Theologorum & Ictorumque, ipsius etiam Sorbonnæ judicia, idem divortium improbantia, & Cottingtonio suadentia, ut deserat Gallinam, nec secundum sententiam Curiae de Arcubus, quæ Archiepiscopi Turinensis dispensationem non examinaverit, ipsi cohabitent.

Ad quæstionem *de Judæis tolerandis* affirmative respondet, argumentis variis innixus. Urget tolerationis commodum. Ex Cooki enim Instit. part. 2. p. 502 refert, intra septem annos, a quinquagesimo Henrici III. ad secundum Eduardi I. annum, de Exitibus Judæorum collecta fuisse 420000 libr. 15. s. 6. d. quæ summa nunc efficeret 1260000 libras. Monet, Judæos olim expulsos admodum inhumaniter & barbare fuisse habitos; posse igitur a Republica, quæ nunquam moritur, satisfactionem & restitutionem exigere, tenerique illorum, qui Judæos olim ejecerunt, nepotes amica receptione damna tunc ipsis illata refarcire. Addit, ipsos Judæos in republica sua bene constituta gentes tolerasse, nec nisi ad Noæ præcepta adegisse. Quod autem asserit, in nullis historiis legi, sedulos unquam fuisse Judæos in acquirendis Profelytis, excidit eruditissimo viro, non perpendenti, quod Christus hoc ipsum Judæorum studium notaverit, Matth. XXIII. 15. ad quem locum vide ante alios Schikardi Jus regium p. 324. & Carpzovium in notis. Illud fortassis etiam censuram merebitur, quod infidelitatem Judæorum extenuans, Deo ferme omnem ejus culpam intenter, quasi corda ipsorum aperire nolit. Conditiones receptionis ipsorum ex Imperatorum Pontificumque Decretis sequentes proponit, locis, unde depromptæ sunt, in margine citatis. 1. Ut contra legem naturæ quicquam facere illis non permittatur. 2. Christum non blasphement, nec Evangelium ejus. 3. infantes Christianos non circumcidant; exerceant, non propagent religionem suam. 4. ad dignitates admittantur nullas. 5. Judæus actor vel reus forum sequatur Christianum. 6. matrimonia cum Christianis non contrahant. 7. divortia non permittantur. 8. neque polygamia. 9. Judæus conversus ab ipsis nulla afficiatur injuria. 10. re-

parent

parent synagogas veteres, non extruant novas. 11. servos, ancillas aut obstetrices ex Christianis non habeant. 12. festo passionis Christi in publicum non prodeant. 13. non incedant tali vestitu, qualem Christiani gerunt. 14. medicinam non exercent. 15. nec militiam. 16. usuras secundum regni leges exercent. 17. ad amica colloquia & disputationes de fide admittantur, spe ipsos convertendi. Specialis Angliæ lex est inter Eduardi Confessoris 29, ad Judæorum usque expulsionem, quæ anno 18. Eduardi I. accidisse dicitur, observata, *quod omnes Judæi, ubicunque in regno sunt, sub tutela & defensione Regis lege debeant esse; nec quivis eorum alicui Diviti possit se subdere, sine Regis licentia. Judæi enim & omnia sua Regis sunt. Quod si quisquis detinuerit eos, vel pecuniam eorum, perquirat Rex, si vult, tanquam suum proprium.* Memoratu quoque digna Lutheri vox Autori citata: *Se propter unum Judæum crucifixum, omnibus favere Judæis.*

Casus *de Imaginibus* talis est. Ex plebe quidam in Parochia Multonienfi, sub prætextu adornandi templi, 1. eraserunt Scripturæ dicta parietibus inscripta. 2. sine Superiorum approbatione, quinque vel sex Apostolorum imagines erexerunt, & ne, qui opere hoc offendeantur, quicquam auderent contra ipsos, a Cancellarii Lincolnensis Vicario, post factum, petierunt confirmationem ejus quod fecerant, & impetrarunt. 3. Vice-Cancellarii autoritate fulti, tredecim Apostolorum (Paulum adjunxerant) imagines erigunt, Petrum supra Decalogi præcepta, Paulum super Regis insignia collocantes, & Spiritum sanctum in columbæ specie iis supereminentem, Moſen cum cornibus &c. 4. ab Episcopo tandem totius actionis suæ approbationem petunt, qui denegat. 5. Cancellarius irritam declarat Vicarii sui confirmationem. Illi igitur, qui erexerant imagines, ad Curiam de Arcubus appellant, coram qua, ut narrat Editor, Autor noster tum Lincolnienſis Episcopus causam dixit, hæcque Dissertatione prolata se defendit. Sunt autem rationes ejus, contra imaginum erectionem productæ, ut plurimum Ecclesiæ Anglicanæ Statuta, reperienda in Corpore Homiliarum autoritate Elisabethæ Reginæ collectarum, parte III Homiliæ contra idololatriæ pericula. Quoniam enim Homiliæ istæ variis Jacobi I. statutis, Parlamenti etiam & Congregationum variarum decretis confirmatæ sunt; omnes denique Ecclesiæ Angli-

Anglicanæ Clerici, & in Academiis honorum titulos suscipientes, Cancellarii, Commissarii & Officiales tenentur iis ex animo assentiri & subscribere, absque omni glossa aut propria interpretatione; qui vero iis contrarium statuunt, ipso facto excommunicantur, & si Clericus sit, beneficio privatur, quo fruitur: concludit, homini utique licere nulli erigere imagines, in Homiliis hisce apertis verbis prohibitas.

Quæstionem ultimam, *an Pontificii doceant, Dominium fundari in Gratia?* sic resolvit: Concilium Constantiense damnasse quidem hanc propositionem in Hullo & Wiclefo: *Dominium fundatur in Gratia*; nec quenquam sibi cognitum esse inquit, ex Pontificiis Doctoribus, qui eam totidem verbis affirmet: attamen ipso facto exercere Romanos thesin hanc, perhibet, imo aliis sed æquipollentibus docere verbis. Sic Thomas Aqu. 2. 2. q. 12. a. 2. dixit: *Principibus apostatis non est obediendum.* Alphonsus a Castro de iusta hæreticorum punitione Lib. 2. cap. 7. oper. p. 1244. scripsit: *Propter hæresin pater amittit jus, quod habuit super filios, & Dominium Politicum amittitur per hæresin, ita quod Rex factus hæreticus, ipso jure est Regno suo privatus & Dux suo Ducatu &c. Bona hæreticorum sunt ipso jure confiscata*, habetur in Leg. cum secundum 19 de hæreticis.

THE STATE OF THE PROTESTANTS OF IRELAND, under the late King James's Government.

i. e.

Status Protestantium in Hibernia, regnante Jacobo II. Editio tertia, cum appendice.

Londini apud Rob. Clavell, 1692. in 8. plag. 29.

Autor hujus libri Anonymus in limine de activa passivaque subditorum obedientia quædam præfatus, in eo totus est, ut doceat, quomodo Jacobus II. annis fuerit Protestantes in Hibernia perdere & penitus delere; Protestantes autem diutissime fideliter ipsi adherentes, tandem coacti fuerint liberationem a Deo per Principem Arausionensem oblatam acceptare, idque sine omni rebellionis macula. Affirmat igitur, licet impossibile videri possit, Regem velle

velle subditorum suorum ruinam, Jacobum tamen Regem ad tam perniciosam consilia deductum fuisse; unde vox ejus vulgata: *malle se Martyrem mori, quam non propagare & confirmare religionem suam; & melius sibi fore, hoc in effectum deducto, postero statim die mori, quam consiliis irritis quinquaginta annis superstitem esse.* Ut ergo prospere succederet opus hoc, officiis (ut Anonymus hic, penes quem sit fides, refert) in Hibernia ejusmodi præfecit homines, qui essent egeni, adeo ut quidam vix congruas muniis suis togas parare potuerint. 2. imperiti. 3. improbi multorumque criminum rei. 4. nullo regni amore affecti, sed e contrario, odio illud habentes. 5. vi legum inhabiles. Milites Protestantium confessioni addictos exauctoravit; equos, arma & vestes, propriis acquisita sumtibus, ademit, Pontificiisque dedit: ipse Ormundiæ Dux dimissus est, inque locum ejus successus Richardus Talbot, tunc Chiliarcha, post Comes, & denique Dux de Tyrconnel. E dicasteriis ejecti Protestantes, nulla deinde justitiæ beneficia expectare potuerunt. Opificum collegiis adempta privilegia vetera, & nova concessa, ea arte, ut Papistæ Protestantibus dehinc prælati, hos paulatim deprimerent, omnibusque commodis exuerent. Mercaturæ nervi incisi. Libertates Nobilium aut imminutæ, aut sublata. Arma Protestantibus adempta eo ipso tempore, quo sive vere sive false, generalis timebatur internecio. Moneta aenea vilissimi pretii Protestantibus obtrusa, iisdemque quanti vendere merces suas deberent præscriptum, omnem interea usuram Pontificiis exercentibus. Decretum Restitutionis anno 15. Caroli II. sancitum, & Explanationis biennio post subsecutum, quo Protestantibus certis conditionibus addicta fuerunt Pontificiorum bona, ob rebellionem & lanienam anno 1641 exercitam ipsis adempta, sublatum est per Decretum Abrogationis in Hiberniæ Parlamento conditum; quo Pontificii in bona sua restituti, Protestantes iisdem privati sunt. Nec tantum bona eorum aliis cesserunt, verum etiam vita maximis periculis exposta fuit. Religio sic extirpari cœpit. Scholis Jesuitæ præfecti sunt aut alii Romano-Catholici, ut in urbe Kilkenni factum, ubi Ormundiæ Dux fundaverat ditaveratque scholam. Academia Dublinensis cives ejecti, privati prius redditibus 388. librarum annuarum ab Elisabetha Regina legatis & ex ærario regio pendendis, eam solum ob causam, quod Collegam Pontificium, qui

Cccc

juramen-

p. 15.

p. 50.

p. 25.

p. 27.

p. 30.

p. 59.

p. 83.

p. 89.

p. 93.

p. 109.

p. 152.

p. 161.

p. 187.

p. 217.

p. 219.

- juramentum suprematus præstare nollet, non recepissent. In lo-
 eum decedentium Clericorum, quorum vocatio penes Regem fuit,
 aut nulli, aut Pontificii successores dati: sic Archi-Episcopatus Cas-
 shelensis, Episcopatus in Clogher, Elphin & Clonfert nemini cesse-
 runt, proventibus interea tum Episcopis tum Presbyteris Pontifi-
 ciis traditis. Decimas a Pontificiis laicis hætenus Protestantium cle-
 ro solutas Romanus sibi vendicavit clerus. Episcoporum juris-
 dictio adeo fuit coarctata, ut in nullum ab Ecclesia sua dissentien-
 tem, potestatem exercere potuerint. Hinc factum, ut qui impune
 peccare vellent, dissensum tantum suum publice testarentur. Tem-
 pla etiam Pontificii occuparunt; & quamvis id per Regis Proclama-
 tionem seu Edictum vetitum fuerit, Rex etiam in specie manda-
 verit, ut Waterfordiense & Wexfordiense templa restituerentur,
 morem tamen nemo gessit. His prolixè enarratis concludit Autor,
 Protestantibus Hiberniæ incolis vitio verti minime posse, quod Wil-
 helmo Regi se submiserint: ut enim illi tanquam vicino licuerit vicina
 opem ferre genti, ita oppressis aliam viam secundum humanam ratio-
 nem ex tanto discrimine nullam patuisse. In Appendice novæ huic edi-
 tioni adjecta, variæ leguntur epistolæ, orationes, decreta & varii
 personarum catalogi. Eminent præ aliis decretum Abrogationis
 (The Act of Repeal) & oratio Antonii Dopping, Episcopi Meathen-
 sis, illud dissuadentis. Recensentur etiam considerationes ejusdem
 Episcopi Duci de Tyrconnel propositæ, de edicto quo Protestantes
 jussit arma sua tradere & in templa congerere, sub pœna militaris
 inquisitionis. Ex catalogo virorum, qui Parlamento Hiberniæ
 interfuerunt sub Jacob. II. corrigi potest Cluverus in descriptione
 Hiberniæ tres tantum Archi-episcopos & 13 Episcopos enumerans,
 cum hic illis jungatur quartus Tuamensis, & octodecim recenscan-
 tur Episcopi.

ERRATA.

Pag. 10. lin. 10. pro *tributum* lege *tributam*. P. 13. l. 24. pro *E*
 lege *Et*. P. 31. l. 26. pro *errit* lege *erit*. P. 391. l. 30. pro *ceti-*
bus lege *cædibus*. P. 393. l. 18. pro *cap. 9.* lege *19.* P. 399. l. 9.
 pro *l. ii.* lege *l. 2.*

INDEX

INDEX AUCTORUM

quorum Libri aut Inventa hoc vo-
 lumine recensentur.

1. Libri Theologici & ad Historiam Ecclesia- sticam spectantes.

A Nonymorum, Breviarium Historiæ de Quakerismo.	171
Jansenista conversus	424
Dissertatio de judiciis Criticorum super loco S.	
Chrysostomi Homil. 3. in Ep. ad Hebr.	521
Constitutio, Disciplina & Cultus primitivæ Ecclesiæ	526
Litteræ de Decreto Inquisitionis contra 31 Proposi- tiones d. 7 Dec. a. 1693 promulgato	352
Historia Conciliorum Generalium	457
Valentini Alberti Examen Professionis Fidei Tridentinæ, nec non Ex- positionis Doctrinæ Catholicæ J. B. Bossueti	464
Antonii Arnaldi Difficultates D. Steyarto Theologo Lovaniensi pro- positæ.	62, 129
Thomæ Barloi varii Casus Conscientiæ explicati.	563
Samuelis Basnagii Exercitationes Historico-Criticæ adversus Card. Ba- ronii Annales.	155
Balthasar Beckeri Mundus fascinatus, seu Excussio Doctrinæ de Spi- rituum natura, viribus, functionibus &c.	19
Job. Benedicti (Benoiſt) Historia Albigenſium & Valdensium.	259
P. Boyeri Breviarium Historiæ de Valdensibus	266
Antonii Bynæi de Mortē Jesu Christi Liber I.	425
Josephi M. Cari Antiqui Libri Missarum Romanæ Ecclesiæ. Antipho- narius S. Gregorii Papa &c.	477
Guilielmi Cave Tractatus de Primævo Christianismo, cum Præfatio- ne H. Witsii.	462

INDEX

Ernaldi Abbatis Bonevallis Commentarius in Psal. 132. &c.	536
Claudii Fleurii Historia Ecclesiastica.	447
Fulberti Carnotensis Commentarius ad Act. XI.	536
Gualteri Præpos. Torn. Libri tres contra Judeos.	536
Gulielmi Abbatis Commentarius in Cantica Canticorum.	536
Hermanni von der Hardt Dissertatio de Accentuatione Hebraeorum.	389
Hermanni Abbatis S. Martini Tornacensis opusculum de Incarnatione Domini.	536
Joachimi Hildebrandi Theologia Dogmatica.	413
Samuelis Hill Dissertatio de Presbyteratu.	305
Hincmari Remensis Carmen de Fonte vite.	536
Humfredy Hody Anglicani novi Schismatis Redargutio	235
Petri Danielis Huetii Alnetane Quæstiones de Concordia Rationis & Fidei.	145
Tractatus de Situ Paradisi terrestres.	297
Joh. Wolfg. Jægeri Historia Ecclesiastica seculi XVII, cum Parallelismo Profana.	218
Petri Jurii Examen Libelli adversus Religionem &c. editi, sub titulo: Admonitio ad Exules &c.	54
Apologia ad Pastores & Rectores Ecclesiarum Gallo-Belgarum.	121
Lactantius de Mortibus Persecutorum, cum notis Toinardi.	194
Melchioris Leydekkeri Dissertatio de Cl. Bekkeri volumine & Scripturarum autoritate &c.	542
R. Salomonis Loria Sapiencia Salomonis.	193
Ludovici Marraccii Prodromus ad Refutationem Alcorani.	329. 371
Henrici Mauriti Defensio Episcopatus Diocesani, seu Responso ad librum Dav. Clarksonii de Primævo Episcopatu.	391
Casimiri Oudin veterum aliquot Gallia & Belgii Scriptorum Opuscula, nunc demum edita.	535
Pauli Pellissonii Considerationum de Religionis controversiis Pars IV.	241
Samuelis Przypkovii Cogitationes ad initium Evangelii Matthæi &	

omnes

AUTORUM.

omnes Epistolas Apostolicas, nec non Tractatus varii argumenti	414
Johannis Rapi Sapiencia Dei manifestata in operibus creationis	74
Andree Reinbecks Doctrina de Accentibus Hebraeorum.	387
Samuelis Schelvvigii Cynosura Conscientia, sive Casuum Conscientia Deciso.	450
Joh. Andree Schmidt Exercitationes, I. de Missa sicca. II. de Muliere in Ecclesia. III. de Cultu Evangeliorum.	349
Justi Christoph. Schomeri de Collegiatisimo tam orthodoxo, quam heterodoxo Disputationes.	448
Wilhelmi Ernesti Tenzelii Dissertationes selectæ.	539
Nicolai Toinardi Nota in Lactantium de Mortibus Persecutorum.	194
Bryani Turneri de primi Peccati Introitu, sive de Lapsu Angelorum & Hominum Tentamen.	514
Campegii Vitringa Sacrarum Observationum Liber III.	382
Christfriedi Wachtleri Epistola de Circumcisione adversus Joh. Spencorum.	124
Danielis Whitby Tractatus de vera Christi Deitate adversus Arii & Socini Hereses.	154
Hermani Witsii Miscellanea sacra.	227. 319
Præfatio in Tractatum G. Cave de Primævo Christianismo.	462

II. Juridici.

Joh. Heinrichi Bergeri Resolutiones Legum obstantium, quæ in Compendio juris Lauterbachiano allegantur.	219
Hieronymi Brückneri Decisiones juris Matrimonialis controversi.	255
Gerhardi Feltmanni Tractatus de Impari Matrimonio.	27
G. Vander Müelen Commentarius in Historiam Pomponii de Origine juris.	67
Jo. Guiljelmi Pfennick de Rei Numaria Mutatione & Augmento.	523

III. Medici ac Physici.

Roberti Boyle Experimenta Medica.	491
Observationes circa Mechanicam variarum qualitatum originem	492
Exerci-	

INDEX

<i>Exercitationes de Utilitate Philosophiæ Naturalis Experimentalis.</i>	493
<i>Richardi Carr Epistola Medicinales</i>	37
<i>Nehemia Grevv Observationes de morboſo Liene</i>	534
<i>Edmundi Halley Reputatio Circulationis aqueorum Maris vaporum & Causa Fontium.</i>	307
<i>Joſephi Lanzoni Diſſertatio de Iatro-Phyſicis Ferrarienſibus.</i>	92
<i>Diſſertatio Medica de Clyſteribus.</i>	92
<i>A. Moulin Relatio Experimenti de Mercurio ſanguini injecto, noxiſ- que ejusdem in Pulmones effectis.</i>	333
<i>Antonii Nuck Adenographia curioſa, & uteri fœminei Anatome nova, &c.</i>	97
<i>Joſhannis Raji Sapientia Dei manifeſtata in operibus Creationis</i>	74
<i>Bernhardi Ramazzini Diſſertatio de Conſtitutione anni 1691 apud Mu- tinenſes.</i>	220
<i>De Fontium Mutinenſium admirabili ſcaturigine.</i>	505
<i>Auguſti Quirini Rivini Ordo Plantarum, quæ ſunt flore irregulari te- trapetalo.</i>	273
<i>J. Shipton Pharmacopœa Bateana.</i>	93
<i>Eduardi Tyſon Lumbricus hydropicus, ſive Tentamen quo probabile redditur, Hydatides eſſe ſpeciem vermium.</i>	435
<i>Laurentii Verduc Pariſienſis Deligationum Officina, ſeu Modus corpo- ris fracturas & luxationes deligationum ope reſtituendi</i>	7
<i>Wolfg. Chriſtoph. Weſeneri Hiſtoria Adoleſcentis a cultro, quem im- provide deglutiverat, per abſceſſum liberati.</i>	502
IV. Mathematici.	
<i>Academiæ Scientiarum Regiæ Pariſienſis Memorabilia Mathemati- co-Phyſica.</i>	357
<i>Jacobi Bernoulli Additamentum ad Solutionem Curvæ Cauſtica, una cum Meditatione de Natura Evolutarum & variis Oſculationum generibus.</i>	110
<i>Lineæ Cycloïdales, Evoluta, Ant-Evoluta, Cauſtica, Anti- Cauſtica, Peri-Cauſtica. Spira mirabilis &c.</i>	207
<i>Ænigmatiſ Florentini Solutiones varie inſiniſa.</i>	370
<i>Curvatura Veli.</i>	202
<i>Solu-</i>	

AUTOREM

<i>Solutio Problematis de minimo Crepuſculo.</i>	446
<i>Additio ad Schedam de Lineis cycloïdalibus.</i>	291
<i>Joſhannis Bernoulli Solutio Curvæ Cauſtica per vulgarem Geometriam Cartefianam.</i>	30
<i>Job. Dom. Caſſini Diverſe Motus Periodi in Jove noviter obſerva- ta.</i>	358
<i>Michaelis Angeli Fardellæ Univerſa uſualis Mathematica Theoria.</i>	165
<i>Abbatiſ du Fay Genuina Dn. Vaubani Ratio probe muniendi.</i>	337
<i>Nicolai de Fer Introductio ad Architecturam Militarem.</i>	96
<i>Dominici Gulielmini Epistolæ duæ Hydroſtica: I. de Meſura Aqua- rum fluentium: II. de Motu fluidorum in Siphonibus recurvis ſucto- riis.</i>	431
<i>Aquarum fluentium Meſura nova methodo indagata.</i>	510
<i>Edmundi Halley Emendationes in tria loca Naturalis Hiſtoria C. Pli- nii.</i>	529
<i>G. G. L. Solutio Problematis Florentini, ſeu Conſtructio Teſtudinis Quadrabilis Hemisphærica.</i>	275
<i>De Natura Linearum, Anguloque Contactus & Oſculi, Pro- volutionibus &c.</i>	440
<i>De Linea ex lineis infinitis formata eaſque omnes tangen- te &c.</i>	168
<i>F. Henrici Noriſ Diſſertationes de Cyclo Paſchali Latinorum annorum 84: de Cyclo Paſchali Ravennate ann. 95.</i>	187
<i>Jacobi Ozanam Dictionarium Mathematicum, ſive Idea generalis Re- rum Mathematicarum.</i>	9
<i>Pii Liſci Poſilli Ænigma Geometricum de miro Opificio Teſtudinis Quadrabilis Hemisphærica.</i>	274
<i>Varignonis Meletema de Actione Aqua erga fundum vaſis in inferiori parte latioris quam in ſuperiori.</i>	365
V. Historici, Geographici, Genealogici.	
<i>Anonymi Status Proteſtantium in Hibernia, regnante Jacobo II.</i>	568
<i>Blafii Altimari Hiſtoria Genealogica Gentis Carafæ.</i>	461
<i>Hyacinthi Falleti Arcadi Obſervationes ad Scriptum pro Primogenitu- ra Dominorum de Forulis e Gente Carafæ de Spina vulgatum.</i>	553
<i>Adria-</i>	

INDEX

<i>Adriani Bailleti Vita Cartesii.</i>	281
<i>Richardi Bentleii Epistola, in qua Malala loca quadam illustrantur.</i>	108
<i>Edmundi Chilmeadi Notæ ad Joannis Antiocheni, cognomento Malalæ, Historiam Chronicam.</i>	106
<i>Demonpleinchamp Historia Emanuelis Philiberti Ducis Sabaudia.</i>	559
<i>Eddii, cognomento Stephani, Vita S. Wilfridi Episcopi Eboracensis.</i>	3
<i>L. Annaei Flori Epitome Rerum Romanarum.</i>	538
<i>Jo. Fordun Scoti-Chronicon, seu Scotorum Historia.</i>	6
<i>Thomæ Gale Historia Britannica, Saxonica, Anglo-Danica Scriptores XV, ex MSS. editi.</i>	1
<i>R. David Gans Chronologia, sub titulo: Germen Davidis</i>	216
<i>Gildæ de Excidio Britannia Liber querulus</i>	3
<i>Job. Georgii Grævii Notæ in Florum.</i>	538
<i>Gulielmi Malmesburiensis Liber de Antiquitate Ecclesie Glastonien-sis.</i>	4
<i>Vita S. Adelmi.</i>	5
<i>Ranulphi Higdeni Polychronicon.</i>	4
<i>Humphredi Hodii Prolegomena ad Johannis Antiocheni, cogn. Mala-læ, Historiam Chronicam.</i>	106
<i>Matthæi Horstii Historia Rei Nummaria, Ponderum & Mensurarum.</i>	254
<i>Christiani Junckeri Schediasma Historicum de Ephemeridibus seu Diariis Eruditorum.</i>	557
<i>Philippi Labbe Bibliotheca Numaria.</i>	254
<i>Diogenes Laërtius, Græce & Latine, cum notis integris doctorum vi-rorum.</i>	315
<i>Georgii Lomeieri Notitia Historicò-Genealogica Principalium Ger-mania & Italia Familiarum.</i>	342
<i>De la Loubere Descriptio Regni Siamensis.</i>	479
<i>Joannis Antiocheni, cognomento Malalæ, Historia Chronica.</i>	106
<i>Marci Meibomii Diogenes Laërtius.</i>	315
<i>Maximiliani Missonii Itinerarium novum Italicum.</i>	301
<i>Johannis Molleri Isagoge ad Historiam Chersonesi Cimbrica.</i>	94
<i>Nennii Eulogium Britannia.</i>	4
<i>Danie-</i>	

AUTORUM.

<i>Danielis Nesselii Supplementum Commentariorum Lambecianorum, de Bibliotheca Vindobonensi.</i>	494
<i>Sciagraphia magni Corporis Historici.</i>	498
<i>Supplementum Bruschianum.</i>	500
<i>Prodromus Historia Pacificatoria.</i>	501
<i>Antonii de Solis Historia Mexicana.</i>	524
<i>Antonii Wood Athenæ Oxonienses, seu Historia scriptorum, qui pro-dierunt ex Academia Oxoniensi.</i>	35
VI. Miscellanei.	
<i>Anonymi Musarum Anglicanarum Analecta.</i>	83
<i>Anonymi Admonitio ad Exules de propinquo eorum reditu in Galliam.</i>	49
<i>F. D. A. Monumenta antiqua.</i>	91
<i>Theodori Jansonii ab Almelooven Bibliotheca promissa & latens.</i>	299
<i>Josephi de Ansideis Tractatus Equestris contra Abusum prosequendi privatas inimicitias.</i>	471
<i>M. Aurelii Antonini Libri ad se ipsum, Gallice versi.</i>	249
<i>Petri Apollonii Collatini Heroicum Carmen de Duello Davidis & Go-lie, Elegie, & Epigrammata.</i>	558
<i>Aristotelis Poëtica, Gallice reddita, cum Annotationibus Dacerii.</i>	560
<i>Benedicti Bacchini Dialogi de Constantia in adversis, de Dignitate, tuenda, de Amore erga Rempublicam.</i>	409
<i>Petri Balii Delineatio & Fragmenta Dictionarii Critici.</i>	474
<i>Conspiratio Chimærica, seu Refutatio Historiæ fabulosæ &c.</i>	117
<i>Petri S. Bartoli Lucerna sepulcrales antiquæ figuris insignes, e cry-ptis Romanis collectæ.</i>	225
<i>Jo. Christoph. Becmani Excerpta Annotationum variorum Virorum in Hug. Grotii Libros de J. B. & P.</i>	456
<i>Jo. Petri Bellorii Observationes ad Lucernas Sepulcrales antiquas.</i>	225
<i>Dominici Bohursii Veterum atque Hodiernorum Cogitata ingeniosa.</i>	466
<i>Guilb. Budæi Libri de Assè.</i>	254
<i>M. T. Ciceronis Libri de Officiis, cum notis Alb. Chr. Rottbii.</i>	466
<i>Gallice redditi.</i>	468
<i>D d d d</i>	<i>Th. Cre-</i>

INDEX AUTORUM

<i>Th. Crenii Consilia studiorum optime instituendorum collecta.</i>	343
<i>Anna Daceria, Tan. Fabri filia, Comædiæ Terentii Gallice reddita cum notis.</i>	84
<i>Dacerii Nota in libros M. Aurelii Antonini ad seipsum</i>	249
<i>Nota ad Poëticam Aristotelis Gallice redditam.</i>	560
<i>Opera Horatii in linguam Gallicam translata, cum Annotationibus Criticis.</i>	88
<i>Christiani Donati Institutiones Pneumaticæ.</i>	66
<i>Michaëlis Angeli Fardellæ Systematis universæ Philosophiæ Tomus I. rationalis & emendatæ Philosophiæ specimen tradens.</i>	39
<i>Petri Francii Orationes</i>	345
<i>Hugonis Grotii de Jure Belli ac Pacis Libri III. cum variorum annotationibus.</i>	456
<i>Horatii opera in linguam Gallicam translata cum Annotationibus Criticis Dacerii.</i>	88
<i>Matthæi Horstii Historia Rei numaria, nec non ponderum & mensurarum.</i>	254
<i>Petri Jurii Examen libelli: Admonitio ad Exules de instanti illorum reditu in Galliam.</i>	54
<i>Luciani Dialogus, βίον πελάγους, Gallice versus notisque explicatus.</i>	144
<i>Nicolai Machiavelli Discursus Politici ad I. Decadem Historiarum T. Livii.</i>	39
<i>Pacifici Maximi, Poëtæ Asculani, Carmina.</i>	279
<i>Joannis de Raci Cogitata de Interpretatione, sive de Natura Humani Sermonis.</i>	69
<i>Joh. Seldeni Liber de Numis.</i>	254
<i>Petri Sylvani Regis Cursus integer Philosophicus, sive Systema generale secundum principia Cartesii.</i>	135. 179
<i>Alberti Christiani Rotthii Annotationes in libros Ciceronis de Officiis.</i>	466
<i>Terentii Comædiæ Gallice reddita, cum notis Anna Daceria.</i>	84
<i>Gerhardi de Vries de Renati Cartesii Meditationibus a P. Gassendo impugnatæ Dissertatiuncula Historico-Philosophica.</i>	213
<i>Joh. Christophori Wagenheilii Dissertatio de Re monetali veterum Romanorum.</i>	14
<i>Christiani Weisii Orator Eruditus.</i>	473
	IN

INDEX RERUM NOTABILIORUM in hoc volumine obviarum.

A Bsolutionem a peccatis quatenus	Avendoſa varia variorum.	300
denegare Confessarii queant.	Anchyloſis circa genu curata.	8
abusus multi comitantur.	De Angelis nova, sed periculosa Bekkeri doctrina.	129. 19. 542
Acampæ figura.	Angelorum apparitiones non expectenda.	63. 451
Accentuum Hebraicorum usus centum V.	malorum peccatum primum	445
T. locorum expositione declaratus.	superbia.	388. 515
primi fontes.	metus ex Manicheismo.	389. 21
in occidentalibus linguis paritas.	Anglicæ Historia Scriptores eorumque collectores.	390. 1
Aclasta figura.	Angulus contactus & osculi linearum.	445. 440. 442
Adversa, ob que triftari debeamus.	Anima bestiarum num a corpore distincta & separabilis.	410. 182
Ærarii templi Hierosolymitani quot custodes?	Animæ natura & facultates secundum principia Cartesii.	159. 139
Æschyli vetus Scholiastes notatus.	Animalium imperfectiorum plures, quam perfectorum species.	109. 78
Æstus febrilis medela.	species numerosissima	492. 78
Æthiopes num eadem cum Judæis in religione senserint?	generatio ex semine animalculorum pleno.	163. 182
Albigenſium origo, dogmata, persecutiones.	Anonyma scripta edere quatenus sit licitum?	261. 452
Alcorani refutatio utilis & necessaria.	Ant-evolutarum linearum usus.	329. 207
conſcribendi adjutor Sergius.	Anticausticarum linearum usus.	331. 207. 294
inepta defenſio.	AntiChriſti in primæva Eccleſia.	332. 419
futilitas.	Antonini (M. Aur.) Imperatoris vita.	375. 250
Alexandri Alexandrini Epistola cuiam inſcripta?	Epistola ad Senatum Rom. ſuppoſititia.	459. 251
Alexander (Natalis) notatus.	Antoninianū Itinerarium illuſtratum.	157. 8
Algebra ſpecioſa.		167
Amifenorum æra duplex, non triplex.		199
Analyſeos infinitorum usus.		169
Anathemata efficacia num ab Eccleſia pronunciari poſſint?		245

INDEX

Apis arborea mira sagacitas.	80	Arnaldi Abbatis Bonavallis scripta.	537
Apollo apud Milesios cultus.	199	Aexagis quinam in Historia Passionis Christi.	428. 159
Apollonii (Petri) Collatini etas asserta.	559	Assis nomen & pondus.	15
Apostolorum infallibilitas in docendo asserita.	234	Astronomia Siamensium.	488
Apocalypticæ ad septem ecclesias epistolarum historica, an prophetica?	327	Augustini loca contra Jansenium adducta.	425
Apogæum Solis immobile Siamensibus.	489	Aureus numerus anni primi cycli decemnovalis i aut 19, juxta Dionysium & Bedam.	192
Apparitionibus Angelorum & Christite mere non fidendum.	450	Αυτοκαταάνει & non semper significat a se ipso condemnatum.	564
Aquæ Tunbrigenses in doloribus nephriticis salutare.	38	Claudius Caspar Bachetus.	490
congelatæ diversa potentia ac liquide.	366	Baleus notatus.	35
bonæ qualitates.	510	Baptismus duplex Constantini M. refutatus.	541
Aquarum fluentium mensura.	431. 510	Baptisterium in una Diœcesi non nisi unum.	393
circulatio	307	Barclajus (Robertus) oppugnatus.	174. 175
marinarum filtratio rejecta.	312	Baronius notatus.	157. 158. 160. 162. 163. 164. 198.
Arbor quævis non nisi annua planta.	80	Basnagii diversi.	558
Arboris scientiæ boni & mali contactus cur in Paradiso prohibitus.	518	Beda vindicatus.	192
Arca foederis a sacris Egyptiorum cistis non derivanda.	322	Bekkerus (Balihasar) in Belgio nova de Spiritibus dogmata invulgat.	19. sqq.
una cum Templo in cineres redacta.	322	refutatus	542
Architectura Militaris Vaubaniana.	337	Bellarminus notatus.	161. 298
Du Fer.	96	Benthemensium Comitum domestica litteræ.	27
Arianum equarint orthodoxorum numerum?	398	Bibliotheca Vindobonensis. Vide Vindobonensis.	
Aristotelis Poëtica Commentario illustrata.	561	Bigamia quatenus permitti possit?	257.
Aristoteles notatus.	75. 82	Böhmius (Jacobus) ejusque sectatores censura notati.	219
Arminianorum in Fœderato Belgio origo	219	Bonaventura non est auctor Psalterii Mariani.	132
		Joh.	

RERUM NOTABILIORUM.

Bosii (Joh. Andrea) cive dote.	300	duplex sepultura.	287
Bosuetus refutatus.	464	filia naturalis.	290
Boteri (Jo.) de aquis Danubii annuatim Ponto influentibus sententia examinata.	513	discipuli.	291
Boyle (Robertus) notatus.	76	Meditationum de Prima Philosophia Historia.	213
Britanni num a Romanis Evangelium acceperint?	158	antagonista Gassendus.	214
Britanniæ antiquitates	7	erga Jesuitas studium.	214
Bruta num rationis quodam gradu polleant?	73	doctrina de continuo & pleno ex Aristotele hausta.	156
Bulgarorum nomen & errores.	261	philosophia explicata.	155
Burtoni (Roberti) fata.	36	Cartesius notatus.	75. 78. 148. 184. 214.
Bury (Arthurus) notatus.	36	Casauboni (Isaaci) adversarii & hyperaspista.	155
Buxtorfius (Joh.) notatus.	193	cive dote.	300
Calculi differentialis specimen.	292	Casaubonus notatus.	160
Calculorum in vesica genesis.	103	Cassiodorus notatus.	91
remedium	492	Cassini observata & inventa varia.	11. 12. 13
Calendarii Gregoriani præstantia.	490	Catharina Senensis & Genuensis distincta.	558
Calicis in Eucharistia usum Carolus V. restitui petit.	350	Causæ finales a naturali philosophia non excludenda.	76
Camerarius (Joachimus) notatus.	561	Cauticæ curva solutio per vulgarem geometriam Cartesianam.	30. 110
Capitolinus (Julius) emendatus.	201	certa genesis.	295
Carafæ Domus Genealogia.	402. 553	usus	207
Insignia.	408	Chilmeadus notatus.	108
Principes Cardinalitia aliisque dignitatibus insignes.	404	Chinæ Chinæ usus quando securior.	224
hodie florentes.	406	Chirurgia infusoria in cane scabioso curando salutaris.	93
Primogeniti Principes de Roccella.	553	Chrisma quando in baptismo adhiberi ceptum?	162
Cartesiana Philosophia Systema.	135. 179	Christiana religio a calumniis Mahometanorum vindicata.	375
Cartesii (Renati) vita luculenter descripta.	281	Christianismi primævi indoles.	462. 526
studia	290	Christianorum & Ethnicorum doctrina comparatio & consensus.	149
mors, ejusque causa.	286		

INDEX

Christi Historia ab Ethnicis etiam Scri-	Clemens Alexandrinus illustratus. 109
ptoribus tradita. 151	Clericus (Job.) notatus. 229.231.232.234
Apotheosis num a Tiberio decreta?	Clysterum in re medica usus. 92
164	Coccejus notatus. 228
acta mysticum in sensum a Quacke-	Coevolutarum linearum natura & ge-
ris detorquentur. 173	neratio. 444
mortem que antecesserunt, explica-	Collegia pietatis privata sub examen
ta. 427	vocata. 448
passio quo anno contigerit? 194	Colores primarii seu radicales explicati.
Deitas asserta. 376.154	183
Crucifixio adversus Mahumetanos	Columbus notatus. 195
vindicata. 376	Combesis (Job.) notatus. 107
Christophorus notatus. 199	Comenius (I. A.) qua occasione contra
Chronicon Paschale emendatum. 197.	Fratres Polonos scripserit? 422
198.	Concilii Niceni quot canones? 461
Chrysostomi a Nestorianismo vindi-	historia 457
cia. 522	Conciliorum editio Luparensis Regia no-
ad Casarium monachum	tata. 356
epistola. 304	Historie rite condende ratio. 356
Ciceronis orationes juvenibus ediscende	Confessionum & absolutionum in Eccle-
recitandeque. 347	sia Rom. abusus. 63
libri de Officiis laudati. 469	Confirmationis Sacramentum num ex
Cimbria Litterata. 94	Act. VIII. 17. rite probetur? 160
Circulatio aquarum maris vaporum.	Conicarum Sectionum generatio Abbatis
307	de Lanion. II
Circumcisio Mosaica eadem cum Patri-	Conjugium inter comprivignos num pro-
archali. 125	hibitum lege divina? 256
non fuit signum ω Φυλακτικον	cum defuncte uxoris sorore num
126	prohibitum? 256
quem in finem a Deo instituta. 126	ob quas causas dissolvi possit? 257
num ante Abrahamum in Aegypto	sine copula Sacerdotali validum.
locum habuerit. 127.164.	258
Clarksonius Presbyterianorum proma-	putativum aquiparatur vero quoad
chus refutatus. 391	liberorum successionem. 259
Clavius notatus. 188.192	

impar

RERUM NOTABILIORUM.

impar seu inaequale num liberos ad	Curvatura veli. 102
successionem in feudis regalibus	elateris. 207
ineptos reddat? 27	Curva caustica solutio per vulgarem
ex reverentia erga parentes contra-	geometriam Cartesianam. 30.110
Etum, validum. 565	Cycli civilis & ecclesiastici 84 annorum
Conscientiae casus explicati per Th. Bar-	Diagramma. 189
loun. 563	Lunaris 95 annorum defectus. 191
per Schelwigium. 449	Cycloidis proprietates. 10. 292
Constantia in adversis. 409	productio analogica communica-
Constantiensis concilii decreta omnia a	tioni Divinae imaginis ad extra. 296
Martino V. approbata. 354	Cycloidarum linearum usus & ad alias
Constantini M. Baptismus duplex nega-	curvas relatio. 207
tus. 541	Cyclois Geometrica. 10
Epistola ad Arium & Arianos ge-	Cyclus Paschalis Latinorum. 187
nuina. 459	Ravennas. 189.191
Oratio in concilio Niceno habita,	Dionysii Exigui Cyrilliano succe-
fidelius a Gelasio quam Euse-	daneus. 191
bio recitata. 460	530 annorum falso tribuitur Dio-
Constantinopolis num olim adeo ampla	nysio Exiguo. 191
fuert. 396	Lunaris 95 annorum. 190
Constantinus M. num Caesar fuerit, an-	Cyrillus Alexandrinus cycli annorum
tequam pro Augusto se gereret. 200	95 auctor. 190
Contactus angulus. 440	Dæmoniacorum morbus num naturalis? 25
Conyza media pulverisata remedium	Danubius quantum aque Ponto Euxino
efficax adversus dysenteriam. 492	anni spatium invehit? 513
Cortefii (Ferdinandi) res gesta. 524	Davidis vaticinia de Christo vere prophe-
Creationis opera Divinae sapientiae mo-	tica. 232
numenta. 74	Decocta Coffe, Thee, Salvia, & Choco-
Crepusculum minimum 446	lata quomodo fructuose usurpan-
Criticum Dictionarium. 474	da? 38
Culter quem adolescens improvide deglu-	Dei sapientia in operibus creationis ma-
tiverat, per abscessum ejectus. 502	nifestata. 74
Curvarum osculationes earumque varia	
genera. 110. 440	
flexus contrarius. 442	
intersectiones. 442	Deliga-

INDEX

Deligationes fracturarum & luxatio- num quarumvis corporis partium. 7	heresis falso Reformatis tributa. 328
Denariorum pondus inde ab excessu Ne- ronis imminutum. 16	Ductus thoracici lamina membranacea duplex 100
Deo voluntates, generalis & specialis, an- tecedens & consequens, negata. 138	Ductuum lactiferorum in mammis de- scriptio 98
Dez (Job.) refutatus. 464	delineatio 104
Diaboli potentia explosa. 21.26	Duella privata reprobata. 471
adstructa. 543	Duffius notatus. 355
Dialectica. Vide Logica.	Dysenteriae remedium. 492
Diaria Eruditorum in diversis Europe partibus publicata. 557	Ecchellenfis (Abrahami) scripta ad Con- cilium Nicenum spectantia. 460
Diarrhoeae remedium. 492	Ecclesiae primitivae simplicitas commen- data. 463
Dictionarii Critici specimen. 474	unitas in quo olim constitit. 529
Dignitatis tuenda ratio. 411	num plures in una civitate olim fue- rint. 393
Diluviorum particularium vestigia. 509	vox absolute posita cathedralem pri- scis ut plurimum denotat. 399
Dio emendatus. 199	De Eclipsium periodo locus Plinii restitu- tus. 529
Diocletiani Iter a Lactantio descriptum. 200	Echo mirabilis. 304
Diodorus Siculus explicatus. 131	Elateris curvatura. 207
Diocesani Episcopatus defensio. 391	Eleemosynae Muhammedanorum. 378
Diogenis Laertii elogium, variae editio- nes &c. 315	Ecclesiae Romanae. 378
Dionysii Exigui Cycli. 191	Elisabetha Friderici V. Palatini conjugis elogium. 291
Divortiorum causa. 257.565	Eloquentia corporis. 345
Dominicani a Jesuitis in controversia de gratia & arbitrio dissident. 219	Elyensis Ecclesiae historia. 5
Inquisitores haereticae pravi- tatis 262	Emanuelis Philiberti Sabaudiae Ducis vi- ta & res gestae. 559
Dominium in Gratia fundari, num doce- ant Pontificii. 568	Ephremi Syri vita & scripta. 541
Domitiani persecutio quando coeperit. 196	Epiphanius explicatus. 393
Donatistarum historia. 328	Episcopi num olim uni tantum ecclesiae seu cœtui fuerint praefecti? 527.391 num

RERUM NOTABILIORUM.

num in pagis etiam fuerint constitu- ti. 394	Eustathii Antiocheni Oratio Gregorio Presbytero Casariensi memorata, num supposita? 460
num monasteriis praefecti. 395	Ezechiel lateri incumbens. 231
num amplius olim diocesis praefue- rint. 399	Fasciarum Jovialium observationes Cas- sini novae. 362
Epocha incarnationis Dominicae in Gal- lia olim, hodieque Florentinis usurpata. 192	motus & periodi. 362
Christi vulgaris Bedae falso tributa. 192	Febbris tertianae amuletum. causae & natura. 183
Erizzus (Christianus) notatus. 18	Ferrariensium medicorum historia. 92
Est est nimium Germano cuidam exitia- le. 304	Ferreti (Jo. Baptista) avēdoſa. 300
Estius notatus. 161	Fidei & rationis concordia. 131
Ethnicorum Theologia cum Christiana comparatio & consensus. 149	Figurae acampae. aclaſae. 445
Evangelii S. Marci codex autographus. 302	Finale causa e naturali Philosophia non excludenda. 76
Evangeliorum cultus. 351	Flacci Alcuini poema de Pontificibus & Sanctis Ecclesiae Eboracensis. 6
Evangelium nudum, liber impius. 36	Flemalli (Ludovici) elogium. 64
Eucharistiae Sacramentum cur a Quacke- ris neglectum. 176	Florentinis epocha incarnationis Domi- nicae hodieque, usurpatur. 192
Euclides notatus. 166	Fluentium aquarum mensura. 431
Eunuchi ad Conjugium admissi. ad sacras functiones Venetiis non inepti. 303	Fluidorum motus & velocitas in siphoni- bus recurvis. 43
Eunuehus Candaces a Philippo baptiza- tus. 163	Fluviorum causa. 310
fueritne ethnicus? 164	Focus linearis. 169.444.
Evolutarum linearum inventor Huga- nius. 441	Fœmina. Vide Mulier.
natura. 114.110	Fœtus in utero materno vivit vitam piscis. 60
us. 207	Fogelii (Mart.) avēdoſa. 300
Evolutio curvarum genitrix. 444	Fonticuli exiguus in tabe usus. 38
Euripides illustratus. 109	Fontium causa ex mente Edm. Halleji. 308
Eusebius explicatus. 199	P. Sylv. Regis. 181
	Mutinenſium admiranda scaturi- go & natura. 505.507

INDEX

<i>De Formicis Plinii figmentum.</i>	81	<i>non sunt excretoria.</i>	101
<i>Forulorum Domini num Primogeniti familia Carasæ.</i>	553	<i>Glandulæ conglobatæ muscosæ, conglomeratæ vasculosæ.</i>	100
<i>Fox (Georgius) auctor sectæ Quackeorum.</i>	172	<i>nec pinguedinis fontes, nec cribra.</i>	102
<i>Fractura pedis notabilis in senè curata.</i>	8	<i>Gnosticorum hæresis.</i>	419
<i>Francii (Petri) elogium.</i>	345. 348	<i>Gomaristarum controversia cum Arminianis origo & momenta.</i>	219
<i>Franciscani Jesuitis admodum devoti.</i>	352	<i>Gottignies notatus.</i>	166
<i>Frigus subterraneum tempore æstatis.</i>	507	<i>Græcos inter & Latinos controversia</i>	
<i>Fulberti Carnotensis scripta.</i>	536	<i>paschalis.</i>	188. 190
<i>Fulminatrix M. A. Antonini legio.</i>	251	<i>Graviditas ex urina non dignoscitur.</i>	38
<i>Fulminis mirus effectus.</i>	223	<i>Gravitas corporum explicata.</i>	143
<i>Funiculariæ usus in re nautica.</i>	202	<i>major versus Polos, quam sub Æquatore.</i>	144
<i>in staticis.</i>	206	<i>Gregoriani Calendarii præstantia.</i>	490
<i>Furtum in extremo necessitatis casu num licitum.</i>	453	<i>Gregorii XIII. P. M. numus de Hugonotis triumphans.</i>	305
<i>Galilæus provolutionem linearum generatricem primus consideravit.</i>	444	<i>Gregorius Nazianzenus notatus.</i>	163
<i>Galli gallinacæ laus festiva.</i>	348	<i>Grimaldi Cardinalis elogium.</i>	353
<i>Gallorum arma defensa.</i>	51	<i>Grotius (Hugo) notatus.</i>	61
<i>exulum in patriam redeundi quæ spes?</i>	49	<i>Guevarra (Antonius) notatus.</i>	253
<i>conspiratio chimærica.</i>	116	<i>Gulielmi Abbatis S. Theodorici scripta.</i>	537
<i>Gassendus (Petrus) Cartesii antagonista.</i>	215	<i>Malmesburienfis ætas, scripta, dignitas.</i>	4
<i>Gehennæ timor num supernaturalis.</i>	353	<i>Gulielmini & Papini controversia de mensura aquarum fluentium.</i>	431
<i>Generationis æternæ Filii Dei emblemata Spira Bernoulliana.</i>	213	<i>Hæmorrhoidum fluentium in melancholicis commoda.</i>	38
<i>Gersonis (Job.) operum editio nova sufflaminata.</i>	356	<i>Hæretici quatenus in Republica tolerandi?</i>	563
<i>Gildæ varii.</i>	3	<i>an armis convertendi?</i>	381
<i>Glandularum novarum a recentioribus detectarum catalogus.</i>	97	<i>Haggæi ætas incerta.</i>	233
<i>conglobatarum structura.</i>	99	<i>Harduinus (Johannes) notatus.</i>	195. 531.
<i>conglomeratarum structura.</i>	98		532
<i>conglobatarum vasa lymphatica</i>			

RERUM NOTABILIORUM.

<i>Hellenistæ erant profelyti apud Judæos.</i>	156	<i>Hosius Sylvestri loco præses Concilii Niceni.</i>	460
<i>Herigonus notatus.</i>	82	<i>Huetius (Petrus Daniel) notatus.</i>	164.
<i>Hermanni Tornacensis ætas & scripta.</i>	231		
	536	<i>Hugenii inventa.</i>	441. 444
<i>Hermaphroditum a conjugio arcendi?</i>	257	<i>Hydatides quædam insecta sunt aut saltem illorum embryones aut ova.</i>	436
<i>Herniarum inguinalium subjectum in viris & feminis diversum.</i>	104	<i>ovariorum non nisi ovula inibi contenta.</i>	439
<i>Herodoti locus explicatus.</i>	127	<i>Hydrophylacia Mutinensis.</i>	509
<i>Herrichii (Jac. Gothofredi) μὲνυρρον in novam Diogenis Laërtii editionem.</i>	318	<i>Hydropici lumbrici.</i>	436
<i>Hesychius a mendis plurimis repurgatus.</i>	109	<i>Hydropis ovariorum vasis ejus lymphaticis origo.</i>	103
<i>Hiberniæ Protestantibus excidium a Jacobo II. Rege intentatum.</i>	568	<i>Hymni, Te Deum laudamus, ætas.</i>	542
<i>Episcopi quot olim?</i>	396	<i>Hystericæ passionis remedium externum.</i>	492
<i>Hierosolymitani templi quot fuerint & rarii custodes.</i>	159	<i>Jacobi Nisibienfis vita.</i>	541
<i>Historia Chronica Joannis Antiocheni, cognomento Malala.</i>	106	<i>Patriarchæ lucta cum Angelo, ex mente Bekkeri.</i>	22
<i>Ecclesiastica Fleurii.</i>	446	<i>Janfenii Harmonia Evangelica concretata.</i>	66
<i>conciliorum generalium.</i>	457	<i>Janfenistæ oppugnati.</i>	424
<i>Mexicana.</i>	524	<i>Jaquelotius notatus.</i>	124
<i>Historicum corpus magnum a Daniele de Nessel edendum.</i>	498	<i>Idearum natura ex sententia Fardella.</i>	41
<i>Hobbesius notatus.</i>	231. 542	<i>classes septem.</i>	136
<i>Holstenius (Lucas) notatus.</i>	199	<i>Jejunium Mahumetanorum explosum.</i>	379
<i>Homicidæ num vita gratia fieri possit?</i>	565	<i>Jesuitarum dissidium cum Dominicanis de Gratia & Arbitrio.</i>	219
<i>Homini per animal rationale definitio rejecta.</i>	43	<i>dogmata quædam rejecta.</i>	65. 66
<i>Horatius animadversionibus criticis illustratus.</i>	88	<i>Ignatii vita.</i>	540
<i>Hosæ uxor scortum parabolicum.</i>	230	<i>apophthegma, ἡ ἐμὸς ἔργος ἐστὶν ἔργον, explicatum.</i>	540
		<i>Ignis sacer apud Judæos in itinere ab altaribus remotus.</i>	320
		<i>Imago</i>	

INDEX

Imago divina in quo confiterit.	519	Satellitum theoria.	31
Imaginis divinae communicatio analogia productioni cycloidis.	269	Italicum itinerarium.	301
Imagines in templis erigere, in Anglia prohibuit.	567	Judas proditor quando & cum quibus de morte Christi egerit.	419
Christi, Mariae, Jo. Baptista, a Turcis Constantinopoli in templo S. Sophiae retentae.	377	Judaei quatenus in Christiana Republica tolerandi.	566
Imperium absolutum, malum necessarium.	186	num corruperint vetus Testamentum.	334
Inimicitiae privata improbat.	471	avidis sanguinis Christiani unde crediti.	14
Innocentius XI. P. R. Gallis exosus.	51, 52	num unquam ea Reipublicae formae fuisse fuerint, qualis in Talmude depingitur.	387
Inquisitionis Romanae quae auctoritas in Gallia.	352	Lactantius emendatus.	195, 200, 201
Inquisitorum haeretica praevigilantis origo.	262	illustratus.	194
Insignia familiae Carasae.	408	notatus.	195, 201
Intentionis ministri in Sacramento quae efficacia?	355	Lactiferorum ductuum in mammis vulvae nullae.	98
De Interpretatione tractatus Joh. de Raci.	69	Lactis in mammis secretio.	98
Joanna Papissa.	303	Lambecianorum de Bibliotheca Vindobonensi Commentariorum Supplementum.	494
Joannes Antiocheni plures.	107	Lanioni inventum.	11
Joannis Magistri Commentarius in Dionysium Halicarnasenseum.	496	Lauretana aedes descripta.	303, 305
cognomen Canabutus.	497	Lapis plumbarius remedium contra dolores calculi.	492
Josephus emendatus.	198	nephriticus caput humanum mole aequans.	302
explicatus.	128	Latinorum Cyclus Paschalis.	187
notatus.	128	controversa cum Graecis de paschate.	188, 190
Jovialium macularum observationes Cassiniana.	360, 362	Legerus (Joh.) notatus.	264
fasciarum observationes Cassiniana.	362	Legitimitas liberorum naturalium in praedictum legitimorum nulla	259
Φαινόμενα cum Terrestribus analogia.	380	Legum	

RERUM NOTABILIORUM.

Legum Lauterbachiano juris compendio obstantium resolutio.	219	Lunifolaris periodus Ludoviciana annorum.	489
Leibnitii (G. G.) inventa.	10, 440	Lunulae sphaericae quadratura.	277
Leonis XI ad Pontificatum evedti historia.	218	Lutatorum (Caj & Quinti) fratrum historia.	91
Lepores ea quae pone tergum sunt, videntur.	81	Lymphatica vasa cerebri ossisque cribrosae foraminula opplentia.	37
Libertatis naturalis mas, exclusa femina, capax.	68	glandularum conglobatarum non sunt excretoria.	101
Lichtfootus notatus.	157, 160	renum, ovariorum, iliaca, uteri.	102, 105
Lien insolite magnitudinis.	534	muscalorum abdominis & peritonaei.	103
Ligaturae a Borello inventae descriptio.	8	Lymphaticorum vasorum tunica non ubivis simplex.	100
Lignum effossum coralliorum instar durescens.	506	e globulis contexta.	100
Linea ex lineis infinitis formata.	168	exortus.	101
curva. vide Curva.		Lymphaticarum valvularum structura.	101
caustica. vide Caustica.		Macularum jovialium observationes.	360
anticaustica. vide Anticaustica.		periodi.	362
Lineae ordinatim ductae.	168	Magorum quadratorum synthesis.	490
coevolutione generantes.	160	Magnetis natura explicata.	181
Linearis focus.	169, 444	Mahumetanorum convertendorum ratio.	330
Linearum antevolutarum usus.	207	sectae, purificationes, preces, jejunia, & instituta alia.	377-381
Linguarum Orientalium & Occidentalium diversitas.	390	Mahumeti vita.	331
Liquorum natura.	179, 180	nulla in Scriptura S. mentio.	335
Logica alia vulgaris, alia philosophica.	71	miracula falso jactata.	371, 375
Cartesiana.	136	Mahumetismus scriptis oppugnandus.	329
mathematica.	165	oppugnatus.	332, 371
Lovanienfium Theologorum fata in curia Romana.	353	Majemonides notatus.	148
Lucernae sepulchrales veterum.	225	Malalae (Joannis Antiocheni) aetas, scripta & c.	107, 108
Lumbrici hydropici.	436	Maldi-	
Luminis natura.	44, 184		
Lunae incolae asserti.	36		
Lunaris cyclus 95 annorum, ejusque descriptus.	190, 191		

INDEX

Maldivæ insula veterum Taprobana reliqua.	491	Mercurius pulmonibus inimicus.	313
Maldonadus notatus.	161	sanguini injectus hunc coagulatus.	314
Malebranchius notatus.	184	Merulæ (Pauli) avēndō.	300
Malletus notatus.	130	Metallorum materia & varia genera.	180
Mammæ vasīs lacteis destituuntur.	98	Metaphysica Cartesiana.	137
Manuum impositionis ritus & varia genera.	160.161	Mexicana a Cortesio quomodo occupata.	524
Marci Evangelistæ codex autographus.	302	Mineralium natura & diversa genera.	180
B. Mariæ virginis cultus superstitiosus.	65	Miraculorum in probanda veritate Christiana momentum.	548
Mariottus notatus.	143.181	in Romana Ecclesia exemplum.	375
Maris fluxus & refluxus explicatus.	181	Missarum libri antiqui.	477
vaporum aqueorum circulatio.	307	varia apud Pontificios genera.	349
Marshamus (Job.) notatus.	127.164.181	ficcarum descriptio.	350
Mathematicæ universæ usualis theoria.	165	celebratio in mari.	350
impedimenta.	166	Molocho sacrificati liberi.	325
idea generalis, seu Dictionarium.	9	Monasteria Germaniæ a Bruschio descripta.	500
Matrimonium. Vide conjugium.		ante seculum IV. nulla.	395
Maximi (Pacifici) ætas, & scripta.	279	Monetaria res veterum Romanorum.	14
Meccanæ peregrinationis stoliditas.	379	Montium utilitas.	312
Meccani & Medinensis templorum descriptio.	331	Montfortiorum Comitum genealogia.	263
Medicorum Ferrariensium catalogus.	92	Morales propositiones quadam damnata.	352
Melancholia num preparatio ad prophetandum.	229	Morum doctrina a Cicerone accurate tradita.	469
Memnon, Aurora filius, num Æthiops.	299	Cartesianorum.	185
Mendoza (Franciscus) notatus.	65	Moses verus Pentateuchi auctor.	231
Mentis humana defectus.	41	Motus leges ac ratio.	141

Mulie-

RERUM NOTABILIORUM.

Mulierum num quæ in Ecclesia functio & auctoritas.	350	Oculi panno detergendo remedium.	492
jus baptizandi in casu necessitatis.	351	admiranda fabrica.	82
Mundi æternitas rejecta.	75	Olfactui nimis sternutatorii pulveris usus noxius.	37
Munimentorum probe erigendorum ratio.	337	Orator eruditus.	473
Mutiniensium fontium admiranda scaturigo.	505	Oratorii Presbyteros inter & Jesuitas æmulatio.	62
hydrophylacia.	509	Presbyteri abusus in Romana Ecclesia reprobant.	64.65
morbis A.1691.epidemicis.	221	Ordinationes Apostolica.	307
Nápeδ & πικρή quid.	429	Orphici Dei trinum nomen.	108
Nasos luxatum.	8	Osculationes linearum curvarum.	110.
Natura plastica.	77		440.
Navium velocitatis dimensio.	203	Ossa majorum pecuniæ vicem sustinentia.	15
Nebulosa stella inter utrumque Canem.	12	Oxonienſium Episcoporum & Scriptorum historia.	35
Nennii ætas & scripta.	4	Pacificationum historia publicanda.	501
fides exigua.	395	Pacis inter Fœderatos ac Gallos conditiones effecta.	55
Niceni concilii canones.	461	Pagi (Antonius) notatus.	191.196.197.199
historia.	457	Pajonius notatus.	122
Nicolaus (Henricus) secta novæ in Belgio auctor.	173	Panvinius notatus.	198
Nicotianæ fumus quibusnam salutaris vel noxius.	38	Papillarum mammarum structura.	99
folia æstum febrilem mitigant.	492	Papini (Dionysii) & Gulielmini controversia circa mensuram aquarum fluentium.	431
Nobilius (Flaminius) notatus.	522	Parabolæ proprietates quadam.	210
Numariæ rei mutatio & augmentum.	523	Paradisi situs.	297
scriptores.	254	Parallelismi definitio.	441
notabilia varia.	15	Pascalius notatus.	252
Numi novi a veteribus olfactu discernuntur.	19	Pascha quo die celebraverit Christus? quo loco?	428
Obadiæ propheta ætas incerta.	233	Paschalis cycli Latinorum.	187
De Obizzonibus Marchionissa pudicitiae victima.	302	Ravennas.	189.191
		controverſiæ origo & historia.	188.190
		Patriar-	

INDEX

Patriarchæ throno licet injuste deturbati unitatem ecclesiæ non sciderunt.	Petavius notatus.	157. 192
236	Petiti (Petri) ævendog.	300
Patricius Hibernus fictitius.	error notatus.	229
Pauli V. Pontificis controversia cum Venetis	Petri legatio Act. VIII. 14 primatui Papæ adversatur.	158
219	martyrium.	196
Pearsonius notatus.	Pharmacopœa Bateana.	93
161. 164	Philosophiæ origo ex mente Huetii.	148
Peccatum primum Angelorum malorum superbia.	Cartesiana Systema.	135
515	experimentalis utilitas.	493
hominum superbia.	Philosophi sub hasta venales, Luciani dialogus.	130
520	Physica male cum medicina confunditur.	71
philosophicum unde effectum.	condemnatum.	352
246	Penduli vibrationes horarie.	10
Cartesiana.	140. 179	
Pennius Sabellii hæresin amplexus.	experimentalis.	493
174	Pignatellorum familie antiquitas.	409
pro Jesuita habitus.	177	
Pentateuchi verus auctor Moses.	Pionii martyrium.	197
231	Piscium instrumentum natationis.	79
Percussio corporum explicata.	142	
Peregrinationes sacræ Muhammedanorum & Christianorum comparatæ.	Pitæus (Johannes) notatus.	35
379	Plantarum flore irregulari tetrapetalo descriptio.	273
Pericausticarum linearum usus.	207	
Periodus Lunisolaris Ludoviciana 11600 annorum.	natura.	182
489	Plato notatus.	136
Victoriana Dionysiana prælatæ.	Plauti comparatio cum Terentio.	85
191	Pleuritis venæsectione non semper curatur.	222
eclipsium 223. mensium Chaldaicis Saron.	531	
Peritonæi diverticula.	104. 106	
Pernionum medela.	492	
Perraltus notatus.	181. 183	
Persecutorum mortes a Lactantio descriptæ.	194	
Perspectiva practica P. Andrea del Pozzo.	46	
Petavii (Dion.) versio Epiphaniæ emendata.	398	

RERUM ACCTYLORUM

Anglorum prædictæ	prophetæ	sub lego & sub	angelis historia.	232. 233
commentario illustrata.	560		Prophetiæ donum num adhuc daret in Ecclesiâ?	234
auctori suo vindicata.	561		Propheticarum revelationum modi vari.	227
mutata ad nos pervertit.	561		Prophetiæ variæ.	234
inter artes locum habet.	562		Præcipui (Samuelis) vita & scripta.	415. 421
Poiret notatus.	176		Pseudonyma scripta num licitum edere?	452
Polybii librorum excerpta.	497		Ptolemæus illustratus.	7
Polycarpi Smyrnenfis vita.	540		Quadratorum magicorum synthesis.	490
martyrium.	198		Quadratura testudinis hemisphærica.	275
Polygamia num aliquando tolerari possit.	257		variarum sphericarum superficierum.	276
Polypus arteria magna ascendens.	221		lunula sphericæ.	277
Pomponatius (Petri) notatus.	147		Quakerismi origo, progressus, dogmata.	172-176
Pomponii Historia de origine juris illustrata.	67		consensus cum Pontificia religionem.	176
Pontifex Judæorum Senatu fuit inferior.	158		tolerantia certis legibus decretæ.	177
perpetuum vicarium non habuit.	156		in Deismum aut Atheismum degeneratio.	178
Romanus num Generali Concilio subjectus.	354		Rationis & fidei concordia.	145
Pontificii num ob adorationem in sacramento idololatriæ accusandi.	178		Ravennatis cycli explicatio.	191
Pori terræ.	179		Reformati cum Donatistis male comparati.	328
Prædicamenta Peripateticorum impugnata.	42		Refractio corporum in aquam oblique impingentium.	142
Presbyterorum in ecclesiâ functio & auctoritas.	528. 306		Religionum diversarum tolerantia limitata.	563. 245
duplex ordo, prædicatorum & subsecutorum.	307		per arma propagatio improbatæ.	381
Principia corporum naturalium num Acidum & Alcali?	493			Rcm-

INDEX

Rembranz (Dietericus) sutor & rusticus	Scholastica Theologia.	246
Cartesii discipulus.	Scotorum historia.	6
Richardus Rex Anglia num Luca sepul-	Scriptura S. loca illustrata aut in alie-	
tus.	num sensum de-	
	torta:	
Rigidissimus in Romana Ecclesia quid? 64	Genes. II.	8-15. 297
Roccellæ Principibus primogenitura Fa-	III.	1. seqq. 24. 544.
milia Carasæ vindicata. 553		
Rohaltius notatus. 184	IX.	6. 565.
Romanæ Ecclesia defectus ab ipsis affectis	XVII.	20. 335.
notati. 63	XXXIII.	20. 386.
Rosæ rubra pulverisata ptarmicum egre-	Exod. XXV.	1. seqq. 319. seqq.
gum. 38	XXXVIII.	20. 323.
Ruelius notatus. 461	XXXII.	34. 23.
Sabbatum magnum quodnam? 198	Levit. XVIII.	XX. 256.
Sacerdotii origo, officium &c. 306. 322	Num. XII.	8. 229.
Aaronici cum Sacerdotio Chri-	Deuter. XVIII.	15. 335.
sti collatio. 322	XXIII.	24. 25. 455.
Sacramenta vilipendunt Quakeri. 175	XXXV.	31. 565.
Sacrificiorum origo. 322	Jud. XX.	231.
Saganatus munus quodnam apud Ju-	I. Sam. XVI.	14. 25.
deos. 159	XXVIII.	7. 25.
Sal marinum remedium pro muliere	Reg. VIII.	10. 383.
hysterica. 492	XXII.	19. 228.
Salium diversa genera. 179	Chron. XXII.	2. 24.
Salmasii (Claudii) ævêdo 300	Job. I.	6. 23.
Salomonus librorum divinitas vindi-	II.	1. 23.
cata. 232		
Sanctius notatus. 160	Pfalm. XIX.	4. 386.
Saron quid Chaldeis olim? 531	XLV.	335.
Satanas. Vide Diabolus.	XLVIII.	2. 336.
Satellitum Jovis ac Saturni Theoria. 11	CIX.	6. 23.
Scabies notabilis apud Mutinenses. 223	CXVIII.	22. 336.
Scaliger (Jofephus) notatus. 156. 159. 191	CXXXII.	536.
ejus ævêdo 300	Esa. VIII.	1. 233.
Schellstratenus (Emanuel) refutatus. 40		
	Esa. IX.	

RERUM NOTABILIORUM.

Esa. IX.	2.	383.	IV.	24.	131.
XX.	2.	230.	V.	39.	175.
LXVI.	19.	163.	VII.	22.	125.
Jerem. IV.	10.	231.	VIII.	20.	158.
IX.	28.	128.		58.	155.
Ezech. IV.	4. 5.	231.	XII.	2.	426.
XIV.	7. 9.	231.		31.	26.
Dan. II.	34.	336.		41.	155.
VII.	1.	228.	XIII.	22. 30.	427.
	6.	325.	XIV.	16. 30.	336.
X.	5. 6.	228.	XVI.	13.	234.
XI.	4. seqq.	228.	XVII.	5.	155.
Hos. I.	2. 3.	230.	Actor. IV.	6.	160. 428.
Zachar. I.	8. 9. II.	228.	V.	3.	545.
Matth. IV.	1. seqq.	24. 516.	VI.	1.	156.
V.	21.	416.	VII.	43.	326.
VI.	10.	416.	VIII.	7. 9.	163. 545.
VIII.	28.	26.		1. 5.	157.
XII.	3. 4.	454.		17.	160.
XIII.	25.	23.	XI.	19. 20.	156.
XVII.	2.	24.	XII.	15.	23. 536.
	15.	26.	XIII.	8.	545.
XVIII.	10.	23.	XVI.	16.	545.
XXII.	II. seqq.	172.	XVIII.	24.	385.
XXIII.	8.	427.	XIX.	12.	545.
XXIV.	36.	155.	XXII.	17.	228.
XXVI.	1. seqq.	426. seqq.	XXIII.	24.	385.
Marc. I.	23. seqq.	297.	Rom. II.	28.	125.
IX.	2.	195.	III.	1.	127.
XIV.	3. 6. II.	426. 429.	IV.	112.	125.
	12.	427.	VIII.	20.	518.
Luc. III.	2.	159.	IX.	4.	132.
IV.	35.	544.	XV.	4.	132.
VIII.	12.	23.	i. Cor. I.	6. 27.	382.
XIV.	23.	172. 564.		11. 12.	384.
XXII.	4. 5.	427.		26.	131.
Joh. I.	14.	155. 229.	Ffff 2	8.	IV.

INDEX

IV.	6.	384.	2. Pet. I.	19. 20.	230.
X.	15.	146.	1. Joh. V.	7.	135.
XIV.	15.	1449.	Jud.	v. 6. 7.	516.
XV.	24.	418. 419.		9.	24.
	18.	125.	Apoc. II.	10.	23.
XVI.	29.	417.	XIII.	II.	177.
2. Cor. IV.	4.	26.	XXI.	19.	323.
XII.	2. 3. 4.	228. 383.	Scripturæ S. lectio laicis a Pontificiis		
	7.	25.	quibusdam vindicata. 130		
Gal. IV.	24. seqq.	110.	integritas contra Muhame-		
Eph. II.	2.	26.	danos asserta. 333		
	12. seqq.	126.	auctoritas a Muhammedanis		
VI.	II.	23.	pro se, sed inepte, al-		
	12.	26.	legata. 335		
Phil. I.	I.	307. 392.	Seculum præsens & futurum. 326		
Colofs. I.	15.	418.	Seldenus notatus. 160		
II.	4. 16.	418.	Senecionis herba amuletum adversus		
	15.	26.	febrem tertianam. 492		
1. Theff. II.	6.	386.	Seniorum dignitas, &c. 306		
V.	22.	382.	Sermo humanus alius communis, alius		
2. Theff. II.		419.	philosophie proprius. 72		
1. Tim. II.	14.	520.	Sexus mutati exemplum. 39		
III.	1. seqq.	306.	Siamensis regni descriptio. 480. 485		
	6. 7.	23. 515.	Siamensium Astronomia. 488		
	16.	155.	vestitus & victus. 481		
IV.	14.	528.	studia. 482		
2. Tim. II.	26.	23.	metalli fodina. 480		
III.	16. 17.	132.	moneta. 488		
Tit. III.	10.	564.	leges & judicia. 484		
Ebr. I.	8. 9.	451. 521.	sacra & sacerdotes. 485		
X.	5.	155.	in Christiana fide infor-		
Jac. I.	21.	125.	mandorum ratio. 487		
II.	7.	25.	Simon (Richardus) notatus. 134. 135.		
IV.	5.	232.			
	7.	23.	Magus Josepho memoratus num		
1. Pet. I.	1.	131.			
V.	8.	23.	idem		

RERUM NOTABILIORUM.

idem cum eo, de quo Act.	163	Stoicæ philosophia præstantia & nervi. 152
VIII. 9. agitur.	163	Strigæ ripa quid Lactantio? 200
Socinianismus invalescens.	123	Stubrock (Bernardus) idem cum Hono-
Solis apogæum Siamensibus immobile.	489	rato Fabro. 56
Specierum in regno animali occurren-	78	Studiorum instituendorum methodi.
tium numerus.	78	Suidas emendatus. 531
Spectra negata a Bekkero.	26	Superbia primum Angelorum lapsorum
Spencerus notatus. 125. 128. 164. 320.	322	& hominum peccatum. 515. 520
Sphæricarum superficierum quadratura.	276	Sylvius (Franc. Le Boi) notatus. 71
lunularum quadratura. 277	277	Symbola heroica Carasarum. 408
Spinosa notatus. 149. 230. 231. 234	210	Symbolum Apostolicum hodiernum Ec-
Spira mirabilis Bernoulliana.	210	clesiæ Romana debetur. 540
emblemata variarum re-	212	Synedrium magnum apud Judeos. 324
rum. 212	212	Tabaci laus hymno decantata. 84
eterna genera-	213	Tabernaculi Levitici mysteria. 319
tionis Filii Dei.	213	Talmudicorum de Synedriis suis histo-
	213	ria dubia sunt fidei. 324
Spiritus an possit agere in corpore.	546	Talparum oculi asserti ac descripti. 81
Sponsalia quatenus irrita reddi possint.	255	Taprobanæ veterum reliquie, insule
	255	Maldivæ. 491
Status probationarius Angelorum & ho-	514	Terentii comparatio cum Plauto. 85
minum primævus. 514	514	cum Ciccone. 86
Stellæ per tubum ut binæ, tres, quatuor,	12	scenæ & actus paulo aliter dis-
comparentes. 12	12	tributi. 87
Stephani (Henrici) avêndola. 300	300	nova editio ab Anna Daceria
Stephani protomartyris visio. 234	234	adornata. 84
Stercus humanum exsiccatum, reme-	492	Terræ ejusq; pororum natura. 179
dium pro oculis. 492	492	Testudinis hemisphæricæ quadratura.
Sternutatorii pulveris nimius usus ol-	37	275. 370
factui noxius. 37	37	Theologia Dogmatica Joach. Hilde-
Steyartus defectum Ecclesiæ suæ (Roma-	63	brandi. 413
ne) testis. 63	63	Tiberius num Christi apothecosin decre-
impugnatus. 129. 62	129. 62	verit. 164
		Tolerantia diversarum religionum li-
		mitata. 563. 245
		Tolo.

INDEX RERUM NOTABILIORUM.

Tolosanorum Comitum genealogia. 263	Vasorum ejusdem altitudinis & basis, quorum unum aequalis ubique amplitudinis, alterum infra latius quam supra, diversi effectus. 366
Tragœdiæ fata. 362	Velfchii (Georg. Hieron.) avēdoſta. 300
Tragœdi veteres a scholiaste Æschyli conficti. 109	Velum quando in funiculariam curvatur. 204. 205
Tridentinæ fidei professio examinata. 466	quando in circulum. 203. 205
S. Trinitatis mysterium gentilibus aliquo modo cognitum. 160	qua vi impellatur. 203
Mubamedanis merito agnoscendum. 376	Venæsectio in plenitudine interdum nominata. 222
Scholasticorum terminis implicatur magis quam explicatur. 42	Veritas duplex num datur. 147
Tubulorum lactiferorum delineatio. 98	Vesuvius mons descriptus. 303
Tunbrigenses aqua in doloribus nephriticis salutare. 38	Vibrationes penduli horarie. 10
Tunica lymphaticorum vasorum e globulis contexta. 100	Victoriana periodus Dionysiana prelatata. 191
Turcarum imperium num per pardum Dan. VII. significatum. 325	Vindobonensis Bibliotheca præfecti. 495
Vacuum num a Deo produci possit. 140	Codices MSri. 495
Valdensium historia. 259. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.	Virgilius (Polydorus) notatus. 2
Uladislai I. Bohemia Regis avia pastoris filia. 29	Ulactio Christi num a muliere facta mortis ejus intuitu. 249
Uinctio Christi num a muliere facta mortis ejus intuitu. 249	Vorstius (Guilh. Henr.) notatus. 216
Valeſius (Henricus) notatus. 199. 392	Vossii (Job. Gerh.) avēdoſta. 300
Valvularum lymphaticarum structura. 101	Ureteres non ubique aequaliter extensi. 103
Vapores quomodo e mari ascendant. 308	Uroscopia caute adhibenda. 48
resolvantur. 309	Uteri feminei anatome nova. 97
causæ fontium. 310	Waltonus (Isaacus) notatus. 37
Vasa lymphatica animalis corporis varia. 37. 100. 101. 102. 103. 104. 105	

E R R A T A.

Pag. 23. lin. 22. pro Matth. XIII. 30. lege XIII. 25. P. 24. l. 34. pro 1. Chron. XXXII. lege XXII. P. 181. l. 18. pro fluviis lege pluviis. P. 192. l. 24. pro 1690, lege 1692. P. 298. l. 34. pro Orientalius lege Occidentalius. P. 299. l. 8. pro Occidentalius lege Orientalius. P. 537. l. 1. pro Ernardi lege Ernaldi.

